Malleus male
ficarum

Dividitur hic liber mallei maleficarum in tres partes principales [illegible] originem [illegible] progressum et finale remedium

BIBLIOTHEK WOLFENBÜTTEL

HAB WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Apologia auctoꝛis in malleum maleficarum.

Cum inter ruentis ſeculi calamitates. quas pꝛochdoloꝛ nō tam legimus q̄ꝫ paſſim experimur. vetus oꝛiens damno ſue ruine irrefragabili diſſolutus eccleſiam quam nouus oꝛiens homo xp̄s ih̄s aſperſione ſui ſanguinis fecūdauit licet ab initio varijs hereſum contagionibus inficere non ceſſat. illo tamen pꝛecipue in tempe bis conat̄. quādo mūdi veſpere ad occaſum declinante ⁊ malicia hominū excreſcente. nouit in ira magna. vt Joh̄. in Apocal̄. teſtatur. ſe modicum tempus habere. Quare ⁊ inſolitam quandam hereticam prauitatem in agro dominico ſuccreſcere fecit. hereſim inquā maleficarum. a pꝛincipalioꝛi in quo vigere noſcitur ſexu. denotando. Que dum innumeris machinatur inſultib9 hoc tamen in ſingulis. quod cogitatu terribile. deo nimiū abominabile. ⁊ omnib9 xp̄ifidelibus odibile cernitur. operib9 expletur. Ex pacto eñ cū inferno ⁊ federe cum moꝛte. fetidiſſime ſeruituti. pro eaꝝ prauis explendis ſpurcitijs ſe ſubijciūt. Preterea ea q̄ in quotidianis erūnis. hominib9. iumentis ⁊ terre frugib9 ab eis deo pmittente ⁊ virtute demonū concurrēte inferūtur. Inter que mala. nos inquiſitores Jacob9 ſprenger. vna cū chariſſimo ab apoſtolica ſede in exterminiū tam peſtifere hereſis ſocio deputato. licet inter diuinoꝝ eloquioꝝ pꝛofeſſoꝛes ſub p̄dicatoꝝ oꝛdine militantiū minimi. Pio tamen ac lugubꝛi affectu penſantes quid remedij quid ve ſolaminis moꝛtalib9 ipis ꝑ ſalutari anthidoto foꝛet adminiſtrandum. huic operi pꝛe cūctis alijs remedijs. pios ſubmittere humeros dignum iudicauimus cōfiſi de melliflua largitate illius. qui dat omnibus affluenter. ⁊ qui calculo ſumpto de altari. foꝛpice tangit ⁊ mūdat labia imꝑfectoꝝ. in finem optatum cūcta perducere. Uerum cū in operibus hominū nil fiat adeo vtile ⁊ licitum. cui non poſſit aliqua pernicies irrogari. Ingeniola etiā noſtra ad acumen non perueniūt veritatis. niſi lima alterius prauitatis plurimū fuerint abraſa. Ideo qui de nouitate operis nos redarguendos eſtimat. ad certamē illius confidenter accedimus. Sciat tamen hocipm opus nouū eſſe ſimul ⁊ antiquū. breue pariter ⁊ pꝛolixum. antiquū certe materia ⁊ auctoꝛitate. nouū vero partiū compilatione earūq̄ꝫ aggregatione. breue ꝓpter plurimoꝝ auctoꝝ in breuem perſtrictionem. longum nihilominus ꝓpter immenſam materie multitudinem ⁊ maleficaꝝ imperſcrutabilem maliciam. Nec hoc dicimus ceteroꝝ auctoꝝ ſcriptis p̄ſumptuoſe derogando noſtrumq̄ꝫ opus iactanter ⁊ inaniter extollendo. cum ex noſtro ingenio pauca ⁊ quaſi nulla ſint addita. Unde nō noſtrū opus. ſed illoꝝ potius cenſetur quoꝝ ex dictis fere ſunt ſingula cōtexta. Qua ſimul ex cauſa nec poemata condere nec ſublimes theoꝛias cepimus extendere. ſed excerptoꝝ moꝛe ꝓcedendo. Ad honoꝛem ſumme trinitatis ⁊ indiuidue vnitatis. ſuper tres partes pꝛincipales. oꝛiginem. pꝛogreſſum ⁊ finem. Maleficaꝝ malleum tractatum nūcupando aggredimur. recollectionem operis ſocio. executionem vero his quib9 iudicium duriſſimū imminet. eo ꝙ in vindictam maloꝝ. laudem vero bonoꝝ conſtituti cernūtur a deo. cui omnis honoꝛ ⁊ gloria in ſecula ſeculoꝝ Amen.

Inc. Guelf. 1496

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Tenoꝛ bulle apoſtolice aduerſus hereſim maleficarum cum approbatione ⁊ ſubſcriptione doctoꝝ alme vniuerſitatis Colonień. in ſequentem tractatum Incipit feliciter.

Innocentius ep̄us ſeruus ſeruoꝝ dei. Ad futuram rei memoriam. Summis
deſiderantes affectibus ꝓut paſtoralis ſollicitudinis cura requirit. vt fides catholica noſtris
potiſſime tp̄ibus. vbiqꝫ augeať ⁊ floreat. ac omnis heretica prauitas. de finibus fideliū ꝓcul pel-
latur. ea libenter declaramus. ac etiā de nouo concedimus. p̄ que hmōi piū deſideriū noſtrū
votiuū ſortiatur effectū. cūctiſqꝫ ꝓpterea p̄ noſtre opationis miniſteriū. quaſi per ꝓuidi opa-
toris ſarculū. erroribus extirpatis. eiuſdē fidei zelus. ⁊ obſeruantia in ipoꝝ corda fideliū for-
tius imprimatur. Sane nup ad noſtrā nō ſine ingenti moleſtia ꝑuenit auditū. ꝙ in nōnul-
lis ptibus Alamanie ſupioris. necnō in Moguntiń. Colonień. Treuereń. Saltzburgeń. ⁊
Bremeń. ꝓuincijs. ciuitatibus. terris locis ⁊ dioceſibus. quāplures vtriuſqꝫ ſexus perſone. ꝓprie
ſalutis immemores ⁊ a fide catholica deuiantes. cum demonibus incubis ⁊ ſuccubis abuti. ac
ſuis incantationibus. carminibus. ⁊ cōiurationibus alijſqꝫ nephandis ſupſtitijs ⁊ ſortilegijs. ex-
ceſſibus. criminibus ⁊ delictis. mulierū ptus. animaliū fetus. terre fruges. vinearū vuas. ⁊ arbo-
rū fructus. nec nō homines mulieres. iumenta. pecora. pecudes. ⁊ alia diuerſoꝝ generū ani-
malia. Vineas quoqꝫ pomeria. prata. paſcua. blada. frumēta ⁊ alia terre legumīa pire ſuffo-
cari. ⁊ extingui facere ⁊ ꝓcurare. ipaſqꝫ hoīes mulieres. iumenta. pecora. pecudes. ⁊ animalia.
diris tam intrinſecis ꝙ̄ extrinſecis doloribus ⁊ tormentis afficere ⁊ excruciare ac eoſdē hoīes
ne gignere. ⁊ mulieres ne concipe. viroſqꝫ ne vxoribus. ⁊ mulieres ne viris. actus coniugales
reddere valeant impedire. Fidem pterea ipam quā in ſacri ſuſceptione baptiſmi ſuſceperūt
ore ſacrilego abnegare. Aliaqꝫ quāplurima nefanda. exceſſus. ⁊ crimina inſtigante humani
generis inimico cōmittere ⁊ ppetrare nō verentur. in animarū ſuaꝝ piculum. diuine maieſta-
tis offenſam. ac pnicioſum exemplū ⁊ ſcandalū plurimoꝝ. Quōqꝫ licz dilecti filij. Henrici in-
ſtitoris in p̄dictis ptibus Alamanie ſupioris. i quibus etiā ꝓuincie. ciuitates. terre. dyoc. ⁊ alia
loca hmōi cōprehenſa fore cenſentur. necnon Jacobus ſprenger p̄ certas partes linee rheni
ordinis fratrū p̄dicatoꝝ ⁊ theologie pfeſſores. heretice prauitatis inqſitores. p̄ lr̄as apoſto-
licas deputati fuerint. ꝓut adhuc exiſtūt. tn̄ nōnulli clerici ⁊ layci. illarū ptiū qrentes plura
ſapere ꝙ̄ oportent. pro eo ꝙ in litteris deputatōnis hmōi. ꝓuincie. ciuitates. dyoc. terre ⁊ alia
loca p̄dicta. illarūqꝫ pſone. ac exceſſus hmōi. noīatim ⁊ ſpecifice expreſſa nō fuerunt. illa ſub
eiſdem ptibus minime cōtineri. ⁊ ꝓpterea p̄fatis inqſitoribus. in ꝓuincijs ciuitatibus. dyoc.
terris ⁊ locis p̄dictis. hmōi inqſitionis officiū. exequi nō licere. ⁊ ad pſonarū earūdem. ſuper
exceſſibus ⁊ criminibus antedictis. punitionē. incarceratione. ⁊ correctionē admitti nō de-
bere ptinaciter aſſerere nō erubeſcūt. Propter qd in ꝓuincijs. ciuitatibus. dyoc. terris ⁊ lo-
cis p̄dictis exceſſus ⁊ crimina hmōi. nō ſine animarū earūdem euidēti iactura. ⁊ eterne ſalu-
tis diſpendio remanēt impunita. Nos igitur impedimēta qlibet q per ipoꝝ inquiſitoꝝ offi-
cij executio. quomōlibet retardari poſſet de medio ſubmouere. ⁊ ne labes heretice prauitatis
alioꝝqꝫ exceſſuū hmōi in pniciem alioꝝ innocentū ſua venena diffundat. oportunis reme-
dijs ꝓut noſtro incūbit officio ꝓuidere volentes. fidei zelo ad hoc maxime nos impellente.
ne ꝓpterea ꝯtingat. Prouincias. ciuitates. dyoc. terras. ⁊ loca p̄dicta ſub eiſdē ptibus Ala-
manie ſupioris debito inquiſitōnis officio carere eiſdē inquiſitoribus. in illis officiū inqui-
ſitionis. hmōi exequi licere. ⁊ ad pſonarū earūdem ſup exceſſibus ⁊ criminibus p̄dictis. cor-
rectionē incarceratione. ⁊ punitionē admitti debere. Perinde in omnibus ⁊ p omnia. ac ſi in
litteris p̄dictis ꝓuincie. ciuitates. dyoc. terre ⁊ loca ac pſone ⁊ exceſſus hmōi noīatim ⁊ ſpeci-
fice expreſſa forent. auctoritate aplica tenore p̄ſentiū ſtatuimus. Proqꝫ potiori cautela. litte-
ras ⁊ deputationē p̄dictas. ad ꝓuincias ciuitates dyoc. terras ⁊ loca. necnō pſonas. ⁊ crimi-
na hmōi extendētes. Prefatis inqſitoribus. qd ipi ⁊ alter coꝝ. accerſito ſecū dilecto filio Jo-
hanne gremper clerico Conſtań. dyoc. magiſtro in artibus coꝝ moderno. ſeu quouis alio
notario publico. p̄ ipos ⁊ quemlibet coꝝ ꝓ tpe deputando in ꝓuincijs ciuitatibus dyoc. ter-
ris. ⁊ locis p̄dictis. ꝯtra quaſcūqꝫ pſonas. cuiuſcūqꝫ cōditionis ⁊ pemīnentie fuerint. hmōi
inqſitionis officiū exequi. ipaſqꝫ pſonas quas in p̄miſſis culpabiles reperierint. iuxta earū
demerita. corrigere incarcerare. punire. ⁊ mulctare. Necnō in ſingulis ꝓuinciaꝝ hmōi par

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

rochialib⁹ eccleſijs verbū dei fideli populo quotiens expedierit ac eis viſum fuerit. ꝓponere
⁊ p̄dicare. omniaq; alia ⁊ ſingula in premiſſis. ⁊ circa ea neceſſaria ⁊ oportuna facere ⁊ ſimili-
ter exequi libere ⁊ licite valeant. plenā ac liberam eadē auctoritate de nouo concedimus fa-
cultatem. Et nihilominus venerabili fratri noſtro. Epo Argentiñ. p apoſtolica ſcripta mā
damus. quatenus ipe per ſe vel alium ſeu alios p̄miſſa. vbi quādo ⁊ quotiens expedire cogno-
uerit. fueritq; p parte inq̄ſitorꝫ hmōi. ſeu alterius eorꝫ legitime requiſitus. ſolenniter publi-
cans. nō pmittat eos p quoſcūq; ſuper hoc ɔtra p̄dictarū ⁊ p̄ſentiū litterarꝫ tenorem quauis
auctoritate moleſtari. ſeu alias quōlibet impediri. moleſtatores ⁊ impedientes ⁊ contradicto-
res quoſlibet ⁊ rebelles cuiuſcūq; dignitatis. ſtatus. gradus. p̄eminentie. nobilitatis ⁊ excellē
tie aut cōditionis fuerint. ⁊ quocūq; exemptionis priuilegio ſint muniti. Per excōicatōnis
ſuſpenſionis ⁊ interdicti. ac alias etiā formidabiliores. de quib⁹ ſibi videbit̄ ſentētias cenſu
ras ⁊ penas. omni appellatione poſtpoſita cōpeſcendo. ⁊ etiā legitimis ſuper his per eum ſer-
uandis ꝓceſſib⁹. ſententias ipas quotiens opus fuerit aggrauare ⁊ reaggrauare. auctorita-
te noſtra procuret. Inuocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis. Non obſtanti-
bus p̄miſſis ac conſtitutionib⁹ ⁊ ordinationib⁹ apoſtolicis cōtrarijs quibuſcūq;. Aut ſi ali
quib⁹ cōmuniter vel diuiſim ab apoſtolica ſit ſede indultū. q̄ interdici. ſuſpendi. vel excōica
ri non poſſint per litteras apoſtolicas. nō facientes plenam ⁊ expreſſam. ac de verbo ad ver-
bum de indulto hmōi mentionē. ⁊ qualibet alia dicte ſedis indulgentia generali vel ſpeciali
cuiuſcūq; tenoris exiſtat. p quā p̄ſentib⁹ nō exp̄ſſam. vel totaliter nō inſertam. effectus hmōi
gratie impediri valeat quōlibet vel differri. ⁊ de qua cuiuſq; toto tenore habenda ſit in nr̄is
litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā noſtre declaratio
nis. extenſionis cōceſſionis ⁊ mandati infringere. vel ei auſu temerario contraire. Si quis
aūt hoc attemptare p̄ſumpſerit. indignationem omnipotentis dei ac beatorū Petri ⁊ Pauli
apoſtolorꝫ eius ſe nouerit incurſurū. Datum Rome apud ſanctū Petrū. Anno incarnatio-
nis dominice Millesimoquadrintesimooctuageſimoquarto. non. decemb. Pontificatus
noſtri Anno primo.

¶ Sequitur in ſequentem tractatum approbatio ⁊ ſubſcriptio doctorum alme vniuerſitatis
Colonieñ. iuxta formam publici inſtrumenti.

IN nomine domini noſtri ihu xp̄i Amen. Nouerint vniuerſi p̄ſens publicū inſtru-
mentū lecturi. viſuri ⁊ audituri. Q̄d āno a natiuitate eiuſdē dn̄i nr̄i. Mcccclxxxvij.
Indictioñ. q̄nta. Die vero ſabbati. decimanona menſis maij. hora q̄nta poſt meridiē
vel quaſi pontificatus Sanctiſſimi in xp̄o patris ⁊ domini noſtri domini Innocentij diui
na ꝓuidentia pape octaui. Anno tercio. In mei notarij publici ⁊ teſtium infraſcriptorū ad
hoc ſpecialiter vocatorū ⁊ rogatorū p̄ñtia. perſonaliter cōſtitutus. Venerabilis ⁊ religioſus
frater Henricus inſtitoris ſacre theologie ꝓfeſſor ordinis p̄dicatorū heretici prauitatis in-
quiſitor. A ſancta ſede aplica vna cū Venerabili ⁊ religioſo fratre Jacobo ſprenger etiā ſa
cre theologie ꝓfeſſore. ac ɔuentus p̄dicatorꝫ colonieñ. priore collega ſuo ſpāliter deputatus.
p ſe ⁊ dicto collega ſuo ꝓpoſuit atq; dixit q̄ modernus ſummus pontifex. ſ. dn̄s Inno. papa
p̄fatus. p vnā patentē bullā. ɔmiſit ipis inq̄ſitorib⁹. Henrico ⁊ Jacobo ordinis p̄dicatorū ⁊
ſacre theologie ꝓfeſſorib⁹ p̄dictis. facultatē inq̄rēdi aplica auctoritate ſup quaſcūq; hereſes.
p̄cipue aūt ſup hereſim maleficarū modernis tpib⁹ vigentem. ⁊ hoc p q̄nq; eccleſias Metro
politanas. videlicet Moguntinā. Coloñ. Treuereñ. Saltzburgeñ. ⁊ Bremeñ. cū omni fa
cultate cōtra tales ꝓcedendi. vſq; ad vltimū exterminiū. iuxta tenorē bulle aplice. quā ſuis
habebat in manib⁹. ſanā. integrā. illeſam. ⁊ nō viciatā. ſed omi prorſus ſuſpicioñ. careñ. Cu-
ius q̄dē tenor bulle ſic incipit. Innoceñ. epus ſeruus ſeruorꝫ dei. Ad futurā rei memoriam
ſummis deſiderātes affectib⁹. ꝑut paſtoralis ſollicitudinis cura req̄rit vt fides catholica no
ſtris potiſſime tpib⁹ vbiq; augeat̄ ⁊ floreat. ⁊c̄. Finit aūt ſic. Datū Rome apud ſctm̄ Petrum
Anno incarnatioñ. dn̄ice. Milleſimoquadringenteſimooctuageſimoquarto. nonas decē-
bris. Pontificatus noſtri Anno primo. ¶ Et q̄r nōnulli aīarū rectores ⁊ verbi dei p̄dicato-
res. publice in corꝫ ſermonibus ad ꝑplm̄. aſſerere ⁊ affirmare nō verebātur. maleficas nō eſſe.
aut q̄ nihil in nocumētū creaturarū q̄cūq; opatōne efficere poſſent ex q̄bus incautis ſermo-
nibus nōnunq̄ ſeculari brachio. ad puniendū hmōi maleficas amputabatur facultas ⁊ hoc

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

in maximū augmentū maleficarū ⁊ cōfortationē illius hereſis. Ideo p̄fati inquiſitores totis eorū viribꝰ. cūctis piculis ⁊ inſultibꝰ obuiare volentes. tractatū quendam non tam ſtudioſe q̄ꝫ ⁊ laborioſe collegerūt. In quo nō tam hmōi p̄dicatorū ignorantiā. ꝓ catholice fidei cōſeruatione repellere niſi ſunt. quantū etiā in exterminiū maleficarū debitos modos ſentētiādi ⁊ eaſdē puniēdi. iuxta dicte bulle tenorē. ⁊ ſacrorū canonū inſtituta laborarūt. At qm̄ ꝯſonū rōni eſt. vt ea q̄ ꝓ cōmuni vtilitate fiūt. etiam cōi approbatione doctorū roborētur. Ideo ne p̄fati rectores diſcoli. ⁊ p̄dicatores ſacrarū litterarū ignari. eſtimarēt p̄dictū tractatū ſic vt p̄mittit̄ collectū. minus bene doctorū determinationibꝰ ⁊ ſententijs fulcitū. eundē alme vniuerſitati Colonien̄. ſeu nōnullis ibidē ſacre pagine ꝓfeſſoribꝰ. ad diſcutiendū ⁊ collationandū obtulerūt. vt ſi qua rep̄benſibilia. ⁊ a catholica veritate diſſona reperirētur eorum iudice ſic refutarētur. qd̄ t̄n ꝯſona catholice veritati approbarētur. qd̄ ſubſcriptꝭ modis factū fuit.

¶ In primis Egregius dn̄s Lambertus de monte manu ſua ꝓpria ſe ſubſcripſit ꝓut ſeq̄tur. Ego Lambertus de monte. ſacre theologie humilis ꝓfeſſor. Decanus ꝓ tp̄e facultatis ſacre pagine eiuſdē ſtudij Colonien̄. fateor hac manu mea ꝓpria. iſtū tractatū triptitū. ꝑ me luſtratū ⁊ diligenter collationatū quo ad eius ꝑtes primas. nihil cōtinere ſaltim meo humili iudicio. qd̄ ſit ꝯrīū. aut ſentētijs nō errantiū phorū. aut ꝯtra veritatē ſancte catholice ⁊ apoſtolice fidei. aut cōtra doctorū determinationes a ſctā eccl'ia approbatorū aut admiſſorū. Tercia etiā ꝑs vtiqꝫ ſuſtinēda ⁊ approbanda q̄ ad illorū hereticorū punitōnes de q̄bꝰ tractat inq̄ſitū ſacris canonibꝰ nō repugnat. Iterū ꝓpter exꝑimēta in hoc tractatu narrata. q̄ vtiqꝫ ꝓpter famā tantorū virorū p̄cipuorū etiā inq̄ſitorū credūtur eē vera. Conſulendum t̄n videt̄. ꝙ iſte tractatus doctis ⁊ viris zeloſis. q̄ ex eo ſana varia ⁊ matura ꝯſilia in exterminiū maleficarū ꝯferre p̄nt cōicetur. ſimul ⁊ eccl'iarū rectoribꝰ timoratis ⁊ cōſciētioſis dūtaxat ad quorū doctrinā ſubditorū corda in odiū tam peſtifere hereſis incitari poterūt. ad cautelā bonorū pariter ⁊ malorū inexcuſabilitatē atqꝫ punitionē. vt ſic miſericordia in bonis ⁊ iuſticia in malis luce clarius pateat. ⁊ in oībꝰ deus magnificet̄ ipo p̄ſtante cui laus ⁊ gloria. ¶ Deinde ad idem venerabilis mgr̄ Jacobꝰ de ſtralen. etiā ꝓpria manu ſua ſe ſubſcripſit in hunc modū. Ego Jacobꝰ de ſtralen ſacre theologie ꝓfeſſor minimus. poſt viſitationem tractatus memorati. ſentio cōformiter ꝑ oīa his q̄ ꝑ venerabilē mgr̄m noſtrū Lambertū de mōte decanum ſacre theologie. ſupius annotata ſunt. qd̄ atteſtor hac ſcriptura manus mee. ad dei laudē. ¶ Pariformiter eximius mgr̄ Andreas de ochſenfurt. etiam ꝓpria manu ſe ſubſcripſit vt infra. Conformiter mihi andree de ochſenfurt. ſacre theologie ꝓfeſſori nouiſſimo. Videt̄ cenſendū de materia oblati tractatus. q̄ꝫtum prima facie apparuit. qd̄ cōteſtor manus mee ſcriptura. ad finē in eodem expreſſum ꝓmouendū. ¶ Conſeq̄nter aūt Egregius mgr̄ Thomas de ſcocia. ſimiliter ſe ꝓpria manu ſua ſubſcripſit ꝓut ſeq̄tur. Ego Thomas de ſcocia ſacre theologie doctor. licet immeritus cōformiter ſentio ꝑ oīa venerabilibꝰ mgr̄is nr̄is p̄cedentibꝰ. in materia p̄fati tractatus. ꝑ me examinati. qd̄ atteſtor manu ꝓpria mea. ¶ Subſeq̄nter ⁊ ſcd̄a ſubſcriptio cōtra p̄fatos p̄dicatores incautos ſic acta fuit. In primis poſiti fuerunt articuli prout ſeq̄tur. Primo inq̄ſitores heretice prauitatis deputatos auctoritate ſedis aplice. iuxta formā canonū. ꝯmendāt magiſtri ſacre theologie ſubſcripti ⁊ hortātur qd̄ dignētur ꝓſeq̄ cū zelo eorū officiū. ¶ Secūdo ꝙ maleficia poſſe fieri ꝑmiſſione diuina. ex coopatione diaboli ꝑ maleficos aut maleficas nō ē cōtrariū fidei catholice. ſed conſonū dictis ſacre ſcripture immo neceſſariū ē. iuxta ſn̄ias ſctōꝝ doctorū. illa q̄nqꝫ poſſe fieri admittere. ¶ Tercio p̄dicare ergo maleficia nō poſſe fieri erroneū ē. qꝛ ſic p̄dicātes impediūt q̄ꝫtū in eis ē opus piū inq̄ſitorū in p̄iudiciū ſalutis aīarū. ſecreta t̄n q̄ q̄nqꝫ ab inq̄ſitoribꝰ audiūtur. nō ſunt oībꝰ reuelanda. ¶ Ultimo exhortādi veniūt oēs principes ⁊ q̄cūqꝫ catholici. vt aſſiſtere dignentur tam pijs votis inq̄ſitorū ꝓ defenſione ſctē catholice fidei. ¶ Demum ꝟo ſubſcripti ⁊ ſupraſcripti doctores p̄dicte facultatis theologie. manibꝰ ꝓprijs ſe ſubſcripſerūt. prout ego Arnoldus notarius infraſcriptus ex reuelatōne honeſti Johānis vorda. de Mechlinia alme vniuerſitatis Colonien̄. bedelli iurati. q̄ mihi hoc retulit audiui. ⁊ vt ex manibꝰ etiāꝫ ſupra ⁊ infraſcriptis apparuit vidi in hūc q̄ ſeq̄tur modū. Ego Lambertus de monte ſacre theologie humilis ꝓfeſſor. ita ſentio vt p̄ſcribit̄. teſte hac manu mea ꝓpria ꝓ tp̄e decanus. ¶ Ego Jacobꝰ de ſtralen. ſacre theologie ꝓfeſſor minimus. ita ſentio vt ſupra ſcribitur. qd̄ teſtificor manu mea ꝓpria. ¶ Ego Udalricus kridwiß de eßlingen ſacre theologie profeſſor nouiſſimus vt p̄ſcriptū ē ita ſentiendū. hac manus ꝓprie ſcriptura cenſeo. ¶ Et ego Conradus de

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

campis ſacre theologie ꝓfeſſoꝛ hũilimus ꝑut ſupra cũ maioꝛibꝫ meis in idẽ ꝯcurro iudiciũ. ¶ Ego Cornelius de breda minimus ꝓfeſſoꝛ ita ſentio vt p̄ſcriptum ē. qḋ teſtificoꝛ manu mea ꝓpꝛia. ¶ Ego Thomas de ſcocia. ſacre theologie ꝓfeſſoꝛ licꝫ immeritus ꝯformiter ſentio venerabilibꝫ ꝓfeſſoꝛibꝫ p̄ſcriptis teſte manu mea ꝓpꝛia. ¶ Ego Theodericus de būmell ſacre theologie hũilimus ꝓfeſſoꝛ ita ſentio ſicut ſcriptũ eſt ꝑ magiſtros meos p̄ſcriptos. qḋ teſtoꝛ manu mea ꝓpꝛia. ¶ In aſſertõne articuloꝝ p̄ſcriptoꝝ ꝯfoꝛmis iudicij ſum cũ venerādis mgr̄is noſtris p̄ceptoꝛibꝫ meis. Ego Andreas de ochſenfurt. ſacre theologie facultatis ꝓfeſſoꝛ. ac theologoꝛũ vniuerſitatis Colonieñ. collegij minimus. ¶ Nouiſſime aũt ꝛ finaliter iam dictus venerabilis ꝛ religioſus frater Henricus inſtitoꝛis inq̄ſitoꝛ. habuit ꝛ tenuit in ſuis manibꝫ q̄ndam aliā litterā ꝑgameneā. Sereniſſimi regis romanoꝝ. ſigillo ſuo rubeo rotũdo in capſa cere glauce impſſa. impſſula ꝑgameni inferiꝰ impendeñ. ſigillatam ſanam ꝛ integrā. nõ viciatā nõ cancellatā neqꝫ in aliq̄ ſui ꝑte ſuſpectam. ſed omni prſus vicio ꝛ ſuſpicioñ. careñ. Ita ꝙ in faciliorē expeditionē huius negocij fidei idē Sereniſſimus dñs Romanoꝝ rex p̄fatus ipam candē bullā ap̄licam ſupra tactaꝫ. tanqꝫ xp̄ianiſſimus princeps tueri ꝛ defendere voluit atqꝫ vult ꝛ ipos inq̄ſitores in ſuā oīmodā ꝓtectionē ſuſcipit. Mandans ꝛ p̄cipiens oībꝫ ꝛ ſingulis romano impio ſubditis vt in executõe taliũ negocioꝛũ fidei ipis inq̄ſitoꝛibꝫ omnē fauorē ꝛ aſſiſtentiā exhibeāt. ac alias faciāt ꝑut in eadē littera pleniꝰ ꝯtinet ꝛ habet. Cuiꝰ quidē littere regalis principiũ ꝛ finis hic infra annotātur in hũc modũ Maximilianꝰ diuina fauēte clemētia Romanoꝛũ rex ſꝑ auguſtus. Archidux Auſtrie. dux burgũdie. Lothar. Brabantie. Lymburgie. Lutzenburgie ꝛ Gelrie. Comes flandrie ꝛc. Finis vero. Datũ in oppido noſtro bruxelleñ. noſtro ſub ſigillo. mēſis nouembꝛis die ſexta. Anno domini Milleſimoquadringenteſimooctuageſimoſexto regni noſtri Anno primo. ¶ De ꝛ ſuꝑ premiſſis oīibꝫ ꝛ ſingulis iam dictus venerabilis ꝛ religioſus frater Henricus inquiſitoꝛ ꝓ ſe ꝛ collega ſuo antedicto ipis a me notario publico ſupra ꝛ infraſcripto fieri ꝛ confici vnũ vel plura publicũ ſeu publica inſtrumentũ ꝛ inſtrumēta in melioꝛi foꝛma petijt. Acta ſunt hec Coloñ in domo habitatioñ. venerabilis magiſtri Lamberti de monte p̄dicti infra emunitatē eccleſie ſancti Andree Coloñ. ſit. in camera negocioꝛũ ꝛ ſtudij eiuſdē magiſtri Lamberti inferius Sub anno dñi. indictioñ. menſis. die hoꝛis. ꝛ pontificatu quibus ſupra p̄ſentibꝫ ibidē p̄dictis magiſtro Lamberto ꝛ Johanne bedello Necnõ honeſtis viris Nicolao cuper de venroide. venerabilis curie. Coloñ. notario iurato. ꝛ Criſtiano ivintzē de enſkirchen clerico coloñ. dyoc̄. teſtibꝫ ad p̄miſſa fidedignis rogatis ꝛ requiſitis.

¶ Et ego Arnoldus kolich de enſkirchen clericus Coloñ. iuratus. Quia premiſſis omnibꝫ ꝛ ſingulis dum ſic vt p̄mittit̃ fierēt ꝛ agerētur vnaꝗcũ p̄nominatis teſtibus p̄ñs fui. Eaqꝫ ſic fieri vidi ꝛ vt p̄fertur ex relatione bedelli audiui. Idcirco p̄ñs publicũ inſtrumētũ manu mea ꝓpꝛia ſcriptũ ꝛ ingroſſatũ exinde confeci ſubſcripſi publicaui ꝛ in hanc publicā foꝛmā redegi. Signoqꝫ ꝛ nomine meis ſolitis ꝛ conſuetis ſignaui rogatus ꝛ requiſitus in finem ꝛ teſtimoniũ omniũ ꝛ ſingulorum premiſſorum.

Sequitur tabula ſubſequentis operis ſeu tractatus.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Super bullā ergo Innocentij octaui aduerſus hereſim maleficaꝝ nouiſſime emanatam q̄ſtiones quadragintaocto diſcutiēde. tria principaliter habēt declarare. Primo originē. ſecūdo progreſſum. tercio finale remediū. Originem quo ad multiplicatōnem. finale remediū quo ad illius hereſis exterminiū. Prima pars ſup tria q̄ ad maleficialē effectū cōcurrunt. vt ſunt demon. maleficus ⁊ diuina permiſſio/ continet in numero q̄ſtiones decem ⁊ octo. quarū quatuor ſuper potentiam demonis relique ſup eorum opera. Eſt autē prima ⁊ totius op̄is introductoria. An aſſerere maleficas eſſe ita cenſetur catholicū q̄ eius oppoſitū ꝑtinaciter defendere omnido ſit hereticū. Secūda an catholicuꝫ ſit aſſerere. q̄ ad effectum maleficialē. ſemꝑ habeat demon cū malefico cōcurrere. vel q̄ꝺ alteꝝ ſine adminiculo alterius talem effectum poſſit ꝓducere. Tercia an catholicū ſit aſſerere. q̄ hmōi effectus per incubos ⁊ ſuccubos demones ſic ꝓcurantur. q̄ etiam veri homines in multiplicationē ⁊ originem maleficoꝝ ꝑ tales demones procreātur. Quarta q̄ſtio. an catholicuꝫ ſit aſſerere q̄ actus incuboꝝ ⁊ ſuccuboꝝ demonū tantūmodo infimis ſpiritibus conueniat. Quinta an quoq̄ modo poſſit catholice cenſeri. q̄ origo ⁊ multiplicatio maleficoꝝ operum ex influentijs procedat corpoꝝ celeſtiū. abſqꝫ adminiculo demonū. Seu a ſubſtantijs ſeꝑatis vt ſunt motores orbium celeſtium. Seu etiam a malicia hominū cōcurrente ad voces ⁊ verba quacūqꝫ virtute ſtellarum. Sexta quo ad maleficos cū demonibꝰ cōcurrentes. Cur mulieres amplius inueniuntur hac hereſi infecte q̄ꝫ viri. Cuiuſmodi etiam mulieres p̄ ceteris ſunt inuolute declaratur ꝑ quinqꝫ ſeq̄ntes q̄ſtiones. Septima an malefice virtute demonū mentes hominū ad odiū vel amorem inordinatū incitare valeant. ⁊ de modo ꝓponendi hmōi materiaꝫ in ſermonibꝫ ad populum. Octaua an generatiuam potentiā ſeu actum venereū impedire ⁊ maleficiare poſſunt. cum quadam incidentali queſtione. cur interdum actus ille impedit̄ reſpectu vnius ⁊ nō reſpectu alterius ꝑſone. Nona an preſtigioſa illuſione membra virilia quaſi ſint a corporibꝫ euulſa auferre ſolēt. cum certis alijs annexis difficultatibꝫ. Decima an homines in beſtiales formas poſſint tranſmutare. cū incidentali alia difficultate. Undecima de obſtetricibꝫ maleficis cōceptꝰ in vtero ⁊ extra diuerſimode iterimētes. Duodecima ſuper permiſſionē diuinam que ad demonem ⁊ maleficam habet cōcurrere. An diuinam ꝑmiſſionem in his operibꝫ maleficarū cōmendare ita ſit catholicum q̄ eius oppoſitum. ſ. illam redarguere omnino ſit hereticum. Tredecima etiam incidentalis ſuꝑ duas diuinas permiſſiones. circa caſum diaboli ⁊ primoꝝ parentum. ex quibꝫ cūcta maleficoꝝ opera iuſte permittūtur. Quartadecima an premiſſis non obſtantibus peccata maleficoꝝ grauiora ſint peccatis maloꝝ angeloꝝ ⁊ prioꝝ parentum. ⁊ eſt tota materia p̄dicabilis. cum declaratōne q̄ grauiſſimas mereantur penas etiam in preſenti vltra omnes flagitioſos mundi. Quintadecima an propter peccata maleficoꝝ innoxij ſepe maleficiātur. Sextadecima. an hereſis maleficarum oēs alias ſuperſtitionis ſpecies excedat. Decimaſeptima eſt declaratiua quartedecime grauitatem criminis in maleficis ad peccata quecūqꝫ demonū comꝑando. Decimaoctaua cōtra quinqꝫ argumenta laicorum q̄ deus non permittat tantā poteſtatem diabolo ⁊ maleficis ⁊ in hac materia cōiūgitur finis ſuo principio. dum hec vltima q̄ſtio annectit̄ prime.

Secunda pars operis cōtinet ſedecim capitula ſub duabus q̄ſtionibꝫ quaꝝ vna in principio ⁊ altera in fine ponitur. ⁊ prima ſuper remedia preſeruatiua. altera ſuper remedia maleficia ammouētia. capitula autem intermedia modum procedēdi maleficorum in maleficijs inferendis pertractant. Prima queſtio. An quis poſſit per bonos āgelos ita beneficiari q̄ a maleficis ⁊ demonibꝫ non poſſit maleficiari. Capitulū primū de diuerſis medijs quibꝫ demones ad augmentum illius perfidie alliciūt per maleficas innoxios ⁊ honeſtas puellas. Secundū capitulum de modo ſacrilege ꝓfeſſionis eaꝝ cū delcaratōne omagij preſtādi diabolo. Terciū ſuꝑ modū quo de loco ad locū corꝑaliter tranſferūtur. Quarto de modo quo ſe incubis demonibꝫ ſubijciūt. in quo etiam tractat̄ qualiter ex his multiplicātur. ⁊ an ſemꝑ cū decīſione ſeminis incubꝫ maleficā aggreditur. ⁊ an potius vno tempe q̄ꝫ altero ⁊ ſimiliter de loco. ⁊ an viſibiliter illas ſpurcitias agitant. cū maiori vel minori venerea delectatione. ⁊ an incubi tantummō mulieres ex eaꝝ ſpurcitijs ꝓcreatas aggrediūtur. Quintū capitulum de mō generali quo ꝑ ſacramenta eccleſie ſua maleficia exercent. ⁊ de ſex modis quibus omnibꝫ creaturis corporalibꝫ. demptis corporibꝫ celeſtibꝫ veras infirmitates licꝫ nō veras ſanitates virtute naturali inferre pn̄t. Sextum de modo quo vim generatiuā impedire ſolent. Septimū de mō quo membra virilia auferre ſolēt. qꝛ ea q̄ i ꝓrima ꝑte tacta

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſunt ſuper potentiaꝫ faciendi. iam ꝑ modos operādi declarātur. vñ nō eſt eadem vtrobiqꝫ materia. Octauū de mō quo homines in be⸗ ſtiales formas tranſmutant. Nonū de mō ꝙ demones itra corpa ſine leſione exiſtūt qñ p̄⸗ ſtigioſas opanꝫ trāſmutationes. Decimū de mō quo demones ſubſtātialiter ꝑ maleficarū opationes homines inhabitant. Undecimū de modo quo om̄e genus infirmitatis infer⸗ re pñt. hoc tamē in generali tractatur. In ſpe ciali vero ſeqnti duodecimo caplo quo gra⸗ uiores infirmitates inferūt. Terciūdecimuꝫ ſuꝑ modū quo malefice obſtetrices p̄ omnibꝫ alijs maiora damna inferūt infantes aut in⸗ terimendo. aut demonibus offerēdo. Quar⸗ tūdecimū ſuꝑ modum quo iumētis varia no cumēta inferūt. Quintūdecimū ſuꝑ modum quo grādines ⁊ tempeſtates concitare ac ful⸗ gura fulminare ſolent. Sedecimū ſuper tres modos quo viri repiūtur maleficijs infecti ⁊ nō mulieres. Et primo de maleficis ſagitta⸗ rijs. Secūdo de incantatoribus ꝙ per carmi na ſacrilega arma leſiua cōtra q̄cunqꝫ nocu⸗ menta incantare ſciūt ⁊ hoc ꝑ verba. Tercio ꝙ per breuia ſcripta.

Sed quo ad remedia maleficia amouē uentia. qꝺ eſt ſecundū principale hu ius ſecūde ptis. Primo ponitur q̄ſtio Utrum ſit licitum maleficia ꝑ alia maleficia aut ꝑ illicita tollere. Et habet capitula nouē Primū ſuꝑ remediū eccleſiaſticū cōtra incu⸗ bos ⁊ ſuccubos demones. Secūdum ſuꝑ re media cōtra vim generatiuā maleficiatā. Ter ciū ſuꝑ remedia cōtra maleficiatos ſuꝑ amo⸗ rem vel odiū inordinatū. Quartū ſuꝑ reme⸗ dia vbi p̄ſtigioſa arte membra virilia auferū tur. ⁊ vbi homines in beſtiales formas trāſ⸗ mutanꝫ. Quintū ſuꝑ remedia cōtra obſeſſos ex maleficio. Sextū ſuꝑ remedia cōtra quaſ⸗ cūqꝫ infirmitates a maleficis illatas. ⁊ hoc ꝑ licitos exorciſmos. Septimū ſuper remedia contra grandines ⁊ fulmina. ac etiam ſuꝑ iu⸗ menta maleficiata. Octauū ſuꝑ remedia q̄dā occulta cōtra quaſdam occultas demonū in⸗ feſtationes. Nonum ſuꝑ remedia ꝓ illis ꝙ ſe demonibꝫ intuitu alicuius cōmodi tpalis to⸗ taliter deuouiſſent.

Tercia pars operis ſuꝑ remedia vl⸗ tima nō tam ꝯtra eaꝝ opera q̄ꝫ ꝑſo nas maleficaꝝ ſuper ipoꝝ extermi⸗ niū ꝯtinet tres ptes principales. ſ. modū inchoandi ꝓceſſum iudicij. ⁊ moduꝫ cōtinuandi. ⁊ modū ſententiandi puniendi ⁊ plectendi q̄ſtiones. Et prima pars cōtinet q̄⸗ ſtiones quinqꝫ. Secūda duodecim. Tercia viginti. Et prima ⁊ omniū ſeqntiū q̄ſtionum introductoria ē. Utrū malefice ⁊ eaꝝ fauto⸗ res receptatores ⁊ defenſores ita ſubijciuntur tam eccleſiaſtico q̄ꝫ ciuili iudicio. ꝙ ab earuꝫ inquiſitōne valeant heretice prauitatis inꝗ⸗ ſitores eſſe exonerati. Demū ſuper modū in⸗ choandi ꝓceſſum. Prima q̄ſtio. Quis ſit mo dus cōpetens iudici ad inchoandū ꝓceſſum fidei contra maleficas. Secūda q̄ſtio de nu⸗ mero teſtiū. Tercia quotiens poſſint exami⸗ nari. Quarta de cōditione teſtiū. Quinta an inimici capitales ad teſtificandū admittunꝫ. Suꝑ ſecūdam ptem. qualiter ꝓceſſus talis ē cōtinuandus ē queſtio ſexta. Et primo quali ter teſtes ſunt citandi ⁊ interrogandi. Secū⸗ do qualiter interrogatoria generalia ꝓ p̄mo actu maleficis ꝓponūtur. Tercio qualiter in terrogatoria pticularia. Queſtione ſeptima varia dubia ſuꝑ reſpōſiones negatiuas ma⸗ leficaꝝ declaranꝫ. ⁊ quādo poteſt incarcerari quādo etiam ꝓ manifeſte dephenſa in hereſi maleficaꝝ ſit habenda. ⁊ eſt actus ſecundus. Queſtio octaua quomō ſit capienda ⁊ incar⸗ ceranda. erit actus tercius. Nona q̄ſtio. An deponētiū nomina ſint ei poſt captionem ma nifeſtanda. actus quartus. Decima. qualiter defenſiones ſunt cōcedende cuꝫ deputatione aduocati. actus ꝗntus. Undecima quid fa⸗ ciet aduocatus cū ſibi teſtiū nomīa nō publi cantur. actus ſextus. Duodecima magis de claratiua quō ſit capitalis inimicitia inter de latam ⁊ teſtes inueſtiganda. ⁊ eſt actus ſepti⸗ mus iudicis. Tredecima ꝗd faciet iudex vbi delatus vult eū recuſare. actus octauꝰ. Quar tadecima de his ꝙ iudex habet aduertere añ locū carceris ⁊ torture. ⁊ ꝙ nō ſit facilis ad ex ponendū maleficam tormentis ꝓpter malefi⸗ ciū taciturnitatis actus nonus. Quintadeci ma de modo ſententiādi delatam ad q̄ſtōnes. ⁊ qualiter prima die ſit q̄ſtionanda. Sedeci⸗ ma quō q̄ſtiōes ſunt cōtinuāde. Et de ſignis ex ꝗbꝫ malefica cognoſcitur. ⁊ quō ſunt abra dende. Et de varijs cautelis ſuꝑ maleficiū ta citurnitatis. ⁊ eſt actus vndecimus iudicis. Decimaſeptima de tempe ⁊ de ſecūdo modo interrogandi. ⁊ de cautelis extremis a iudice obſeruandis.

Super modos vero ſententiādi vi⸗ ginti in numero eſt prima q̄ſtio. an ſuper examen ⁊ iudiciuꝫ candentis ferri vbi ad illud appellant poſſint ſententiari. Secunda de his que generaliter iudex debet obſeruare tam circa ſentētias in⸗

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

terlocutorias ꝗ̃ diffinitiuas. Tercia. Quot modis iudex poteſt delatū habere ſuſpectū ⁊ ſuper quib⁹ poteſt ferre ſententiam. Quarta. Quomodo ſit ſententia ferenda ſuper perſonam. ſed immunem totaliter. Quinta. qualiter ſit ferenda ſuper delatam ⁊ diffamatam generaliter. Sexta. qualiter ſuꝑ delatā. diffamatam queſtionib⁹ tamen ⁊ tormentis exponendam aliqualiter. Septima. qualiter ſuꝑ ſuſpectā de illa hereſi leuiter. Octaua. Qualiter ſuper ſuſpectam vehementer. Nona. q̃liter ſuper ſuſpectam violēter. Decima. Qualiter eſt ferenda ſuꝑ diffamatam ⁊ ſuſpectam inſimul ⁊ cōmūiter. Undecima. Qualiter ſuper confeſſam illam hereſim ſed nō relapſam ⁊ penitentem. Duodecima qualiter ſuꝑ confeſſam hereſim ⁊ penitentē ſed relapſam ꝓbabiliter. Tredecima. Qualiter ſuꝑ confeſſam ⁊ impenitentem. ſed relapſam realiter. Quartadecima. qualiter ſuper cōfeſſam hereſim ⁊ impenitentē atq̃ relapſā certitudinalit̃. Quintadecima. Qualiter ſuper non confeſſam ſed cōuictam de hereſi legitimis teſtib⁹ ⁊ alias iudicialiter. Sedecima. qualiter ſuꝑ cōuictam ſed fugitiuam vel ſe abſentantē cōtumaciter. Decimaſeptima. Qualiter ſuper delatam ab alia malefica incinerata. ſed nō cōfeſſam. Decimaoctaua. Qualiter ſuper delatam nō maleficia inferentem ſed tollentem. Decimanona. Qualiter ſuper ſagittarios maleficos. armorum incantatores. ⁊ quoſcūq̃ nigromanticos. Viceſima ſuper obſtetrices maleficas omnes alias in maleficijs excedentes. Concludendo de remedio appellationis vbi delata quecunq̃ ad illud confugeret. quid iudici eccleſiaſtico ſeu ciuili ſit faciendum.

Prima queſtio in ordine.

Utrum aſſerere maleficos eſſe ſit adeo catholicum ꝙ eius oppoſitū ꝑtinaciter defendere omnino ſit hereticum. Et arguitur ꝙ nō ſit catholicū quicq̃ de his aſſerere. xxvi. q. v. epi. Qui credit poſſe fieri aliquā creaturam aut in melius deteriuſue tranſmutari. aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem tranſformari ꝗ̃ ab ipō omniū creatore. pagano ⁊ infideli deterior ē. Talia aūt cum referūtur fieri a maleficis ideo talia aſſerere non eſt catholicum ſed hereticum. Preterea nullus effectus maleficialis eſt in mūdo. Probatur. Quia ſi eſſet operatione demonū fieret. Sed aſſerere ꝙ demones poſſint corporales trāſmutationes aut impedire aut efficere nō videtur catholicum. quia ſic perimere poſſent totum mundū. Preterea om̄is alteratio corporalis puta circa infirmitates aut ſanitates procurandas reducitur in motum localē. patet ex ſeptimo phyſicorum. Quorūcunq̃ eſt motus celi. Sed demones motum celi variare nō poſſunt. Dyoniſius in epiſtola ad Policarpum. Quia hoc ſolius dei eſt. ergo videtur ꝙ nullam trāſmutationem ad minus veram in corporibus cauſare poſſunt. ⁊ ꝙ neceſſe ſit huiuſmodi traſmutationes in aliquam cauſam occultā reducere. Preterea ſicut op⁹ dei ē fortius ꝗ̃ opus diaboli. ita ⁊ eius factura. Sed maleficium ſi eſſet in mūdo eſſet vtiq̃ opus diaboli contra facturam dei. ergo ſicut illicitum eſt aſſerere facturam ſuperſticioſam diaboli excedere opus dei. ita illicitū eſt credere vt creature ⁊ opera dei in hominibus ⁊ iumentis valeant viciari ex operibus diaboli. Preterea id quod ſubiacet virtuti corporali non habet virtutē imprimendi in corpora. Sed demones ſubduntur virtutibus ſtellarum quod patet ex eo. ꝙ certi incantatores conſtellationes determinatas ad inuocādum demones obſeruant. ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora. ⁊ ſic multominus malefice. Itē demones non operantur niſi per artem. Sed ars non poteſt dare verā formā. vñ in. c. de mineris dicit̃ Sciāt auctores alchimie ſpēs tranſmutari nō poſſe. Ergo ⁊ demones ꝑ artē oꝑantes veras q̃litates ſanitatis aut īfirmitatis īducere nō pñt. ſed ſi vere ſunt hñt aliquā aliā cauſā occultā abſq̃ ope demonū ⁊ maleficorū. Sꝫ contra in decre. xxxiij. q. i. ſi per ſortiarias atq̃ maleleficas artes non nunq̃ occulto iuſto dei iudicio permittente ⁊ diabolo preparante. ⁊c̃. loquitur de impedimento maleficiali

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

quo ad actus cõiugales tria cõcurrere.ſ. ma-
leficam.diabolum ⁊ dei permiſſionem. Prete
rea fortius agere poteſt in id quod ē minus
forte. Sed virtus demonis ē fortior virtute
corporali. Job.xl. Non eſt poteſtas ſuꝑ ter-
ram q̄ ei valeat compari.qui creatus eſt vt ne
minē timeret. Rñſio. Hic impugnandi ſunt
tres errores hereticales quibꝫ reprobatis ve-
ritas patebit. Nam q̇dam iuxta doctrinā ſ.
tho.in.iiij.di.xxiiij. vbi tractat de impedimē
to maleficiali conati ſunt aſſerere maleficiū
nihil eſſe in mūdo niſi in opinione hominū
q̄ naturales effectus quoꝝ cauſe ſunt occul-
te maleficijs imputabāt. Alij q̄ maleficos cō-
cedūt ſed ad maleficiales effectus illos tantū
modo imaginarie ⁊ fantaſtice concurrere aſſe
rūt. Tercij q̄ effectus maleficiales om̄ino di-
cunt eſſe fantaſticos ⁊ imaginarios.licet de-
mon cū malefica realiter cōcurrat. Hoꝝ erro
res ſic declarant̄ ⁊ reprobantur. Nam primi
omnino de hereſi notātur ꝑ doctores in.iiij.
p̄fata di. ꝓcipue ꝑ ſctm̄ Tho.in.iiij.ar. ⁊ in cor
pore.q.dicens illam opinionem eſſe omnino
ↄtra auctoritates ſanctoꝝ ⁊ ꝓcedere ex radi-
ce infidelitatis. Quia vbi auctoritas ſcriptu-
re ſacre dicit ꝙ demones habēt poteſtatē ſu-
pra corꝑalia ⁊ ſupra imaginationē hoīm qū
a deo ꝑmittūtur.vt ex multis ſcripture ſacre
paſſibꝫ notatur. Ideo illi q̄ dicunt maleficiū
nihil eſſe in mūdo niſi in eſtimatione hoīm.
Etiā nō credūt eſſe demones niſi in eſtima-
tione vulgi tm̄ vt terrores quos homo ſibi ipi
facit ex ſua eſtimatione imputet demoni. Et
ꝙ etiā ex imaginatione vehemēti aliq̄ figure
apparent in ſenſu tales quales hō cogitat ꝙ ⁊
tūc creduntur demones videri dicamus vel
etiā malefici. Et qm̄ hec vera fides repudiat
ꝑ quā angelos de celo cecidiſſe ⁊ demones eē
credimus. Ideo ⁊ fatemur ipos ex ſubtilita-
te ſue nature multa poſſe q̄ nos nō poſſumꝰ.
Et illi q̄ eos ad talia faciēda inducūt malefi-
ci vocātur.hec ibi. Quia ꝓ infidelitas in ba
ptiſato hereſis nomiātur ideo tales de hereſi
rep̄henduntur. Alij duo errores demones ⁊
coꝝ naturalē potentiā nō negantes ſed inter
ſe quo ad effectum maleficialē ⁊ ipam malefi
cam diſſidentes inquātū vnus ↄcedit malefi
cam realiter cooꝑari ad effectū nō tamē verū
ſed fantaſticū. Alter vero ꝑ ↄtrariū effectū re-
alem in leſo ↄcedens ſed maleficam fantaſti-
ce putat cooꝑari. Fundamentū erroris ex du
obus paſſibus canonū q̄ h̄ntur.xxvi.q.v.epi.
ſumpſerūt. vbi p̄mo rep̄hēdūtur mulieres q̄
credūt ſe cū dyana vel herodiana nocturnis
horis eq̄tare. Inſpiciat̄ ibi canon. Et qꝛ ſepe
fantaſtice ⁊ imaginarie talia ſolummodo fi-
unt.ideo ⁊ illi errantes de omnibus alijs ef-
fectibus ita fieri indicant. Secundo. Quia
ibi continetur ꝙ quiꝰ credit vel aſſerit poſſe fi
eri aliquam creaturam aut in melius deteri-
uſue immutari aut transformari in aliam ſpe
ciem vel ſimilitudinem q̄ꝫ a deo omniū cre-
atore.infidelis eſt ⁊ pagano deterior. Unde
propter hoc quod ibi dicitur deteriuſue im-
mutari dicunt illum effectum non eſſe realē
in maleficiato ſed tantūmodo fantaſticum.
Sed ꝙ hi errores hereſim ſapiant ⁊ contra
ſanum intellectum canonis militant. oſten-
ditur primo tam per legem diuinam q̄ꝫ etiā
eccleſiaſticam ⁊ ciuilem. ⁊ hoc in generali. de-
mum in ſpeciali verba canonis exprimendo
licet etiam in ſequenti queſtione clarius hoc
deduceretur. Nam lex diuina in pleriſqꝫ lo-
cis precipit maleficas non ſolum eſſe vitan-
das ſed etiam occidendas.cuiuſmodi penas
non imponeret ſi nō veraciter ⁊ ad reales ef-
fectus ⁊ leſiones cum demonibus concurre-
rent. Mors enim corporalis non infligit̄ ſi-
ne corꝑali ⁊ graui peccato licet aliud de mor
te anime que ex fantaſtica illuſione ſeu etiam
tentatiune oriri poteſt. Hec eſt ſententia ſan-
cti. Tho.in.ij.diſtin.vij.in queſtione. An vti
auxilio demonū ſit malum. Nam Deutronū.
xviij.precipitur omnes maleficos ⁊ incanta
tores interfici. Leuitici etiā.xix.dicitur. Ani
ma que declinauerit ad magos ⁊ ad ariolos
⁊ fornicata fuerit in eis ponam faciem meā
contra eam ⁊ interficiam eam de medio popu
li mei. Et iterum.xx. Uir vel mulier in q̇bus
phitonicus vl' diuinus ſpūs fuerit moriatur
lapidibus obruēt eos. Et dicūtur phitones
in quibus demon operatur miros effectus.
Preterea hec ſunt ꝙ ꝓpter hoc pctm̄ ochozi-
as infirmꝰ mortuꝰ fuit.iiij. Reg.i. ⁊ ſaul.i.pa-
ralipo.x. Diuinoꝝ deniqꝫ eloq̇oꝝ tractato-
res q̇d aliud in coꝝ ſcriptis ſuꝑ.ij.diſti.vij. ⁊
viij.tradiderūt de p̄tāte demonū ⁊ magicis ar
tibus eoꝝ ſcripta inſpiciātur cuiuſcūqꝫ do-
ctoris ſuꝑ.ij.li.ſen. ⁊ inueniet nullo diſcrepā-
te magos ⁊ maleficos virtute demonū ꝑmit-
tente deo miros effectus nō fantaſticos poſ-
ſe ꝓducere. Taceo de varijs alijs locis in q̄-
bus ſanctus Tho.diffuſe de hm̄oi ↄpibus ꝑ
tractat vt in ſumma cōtra genti.li.iij.c.i. ⁊.ij.
in prima parte.q.cxiiij.ar.iiij. Et in ſecunda
ſecunde.q.xcij. ⁊.xciij. Inſpiciantur deniqꝫ
poſtillatores ⁊ gloſatores de magis pharao
nis. Exodi.vij. Inſpiciantur ⁊ dicta Augu
ſtini.xviij.de ciuitate dei.ca.xvij. Et in ſecū-
do de doctrina chriſtiana. Similiter alioꝝ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

doctorum quibꝫ omnibus cōtradicere valde
abſurdū ē nec a vicio hereſis excuſari ꝑt imo
in iure hereticus cēſetur ꝗcūqꝫ errat in expo=
ſitōne ſacre ſcripture. xxiiij. q. i. hereſis. Et q̄=
cunqꝫ aliter ſentit de his q̄ fidē ꝯcernūt q̄ꝫ ro
mana tenet eccl'ia. c. c. x. q. Hec ē fides ꝙ de=
niqꝫ ꝯtra ſanū intellectum canonis militant
oſtēdit̄ ꝑ legem eccleſiaſticaꝫ. Nam ⁊ canonū
doctores ſup. c. Si ꝑſortiarias ⁊ maleficas
artes. xxiiij. q. i. ⁊ extra de frigidis ⁊ maleficia
tis. q̄d aliud ꝑtendūt niſi de maleficiali impe
dimento circa actus ꝯiugales declarare quō
dirimit ꝯtractū aut ꝯtrahendū matrimoniū
Dicūt em̄ ſicut ⁊ Tho. in. iiij. vbi ſupra. ꝙ ſi
maleficiū ſuꝑueniat matrimonio an̄ carnalē
copulaꝫ. tūc ſi ē ꝑpetuū impedit ⁊ dirimit ma
trimoniū ꝯtractū. cuiuſmōi ſentētia nō dare
tur ſup illuſoriū ⁊ fantaſticū effectum vt de ſe
patet. Videatur Hoſti. in ſumma copioſa. ſi
militer Gotfri. ⁊ Raymūdus q̄ etiā nullibi le
guntur difficultaſſe. An talis effectus poſſet
cenſeri imaginarius ⁊ nō realis. ſed hoc tan=
q̄ꝫ ꝑ ſe notū relinq̄bant. Et quō poſſet cēſeri
ꝑpetuus vel temꝑalis declarāt ſi poſt triēniū
duraret nec dubitabāt an imaginarie ꝑ male
ficam ſeu illuſorie intromitteret̄. Sed ꝙ ve=
re ⁊ realiter pōt talis defectus ꝓcurari virtu=
te demonis ꝓpter pactū cū eo initum. vel etiā
ꝑ ipm̄ demonē abſqꝫ malefica. licet hoc rariſſi
me fiat in eccleſia vbi ſacramentū matrimo=
nij meritoriū exiſtit. ſed ꝙ inter infideles hoc
cōtingat hoc ē q꞉ iuſto titulo illos poſſidere
ſe cernit vt petrus de palude in ſuo quarto re
citat de ſponſo q̄ deſponſauerat ydolū ⁊ ni=
hilominus cōtraxerat cū quadaꝫ iuuencula.
quā tn̄ cognoſcere nō potuit ꝓpter diabolum
q̄ ſemꝑ ſe in corꝑe aſſumpto īterpoſuerat. cū
tamē in eccleſia diabolus conatur potius ꝑ
maleficas ꝓpter ſuū lucrū in ꝑditionē aīaruꝫ
tales effectus intromittere. ⁊ qualiter hoc fa
cere pōt ⁊ quibꝫ medijs inferius declarabit̄.
vbi de ſeptē modis nocēdi hominibꝫ ꝑ conſi
miles effectus tractabit̄. Ex alijs etiā queſtio
nibus quas theologi ⁊ canoniſte circa hanc
materiā mouent hoc idem patet. diſcutiētes
quō poſſit tolli ⁊ an licitum ſit ꝑ aliud malefi
ciū tollere ⁊ q̄d ſi malefica mortua ſit ꝑ quam
maleficiū eſt immiſſum. De quo caſu Gotfri
dus in ſua ſumma mentionem facit. de q̄bus
in q̄ſtionibus tercie ꝑtis patebit. Cur deniqꝫ
tam diligēter canoniſte varias penas ꝓmul
gaſſent diſtinguendo de occulto ⁊ manifeſto
peccato maleficoꝝ ſeu potius diuinatoꝝ cuꝫ
notia ſuperſticio varias habeat ſpecies vt ſi
notoriū ſit eukariſtia deneget̄. Si occultuꝫ

ꝑnitentia. xl. dierū. de conſe. di. ij. ꝓ dilectōe.
Iteꝫ ſi clericus ꝙ deponēdus ⁊ ī monaſterio
detrudendus. Si laycus excōmunicandus.
xxvi. q. v. Non oportet. Item ꝙ tales infa=
mes debeant cenſeri ⁊ qui ad eos concurrūt
immo nec ad accuſationem debent admitti.
ij. q. viij. quiſquis nec. Sed ⁊ per legem ciui
lem hoc idem oſtēditur. Nam Azon in ſum
ma ſuper. ix. libro Codicis Rubrica de male
ficis. l. poſt corneliam. de ſiccarijs ⁊ homici=
dijs dicit. Sciendū ꝙ omnes illi quos vul=
gus maleficos vocat ⁊ etiam illi qui artem di
uinandi ſciunt patiuntur capitalem penam.
vt. l. nemo. C. de maleficis. Item inferunt pe
nam. l. culpa. l. nullus. Hec enī leges his ver=
bis vtuntur. Nemini permittitur diuinare
alioquin ſupplicium capitis gladio vltore fe
ret proſtratus ⁊ ſubdit. Sunt ⁊ alij qui arte
magica vite innocentum inſidiātur animos
mulierum ad libidinem flectunt. et hi beſtijs
obijciuntur vt eo. C. l. multi. Decernūt etiaꝫ
leges ꝙ ad eorum accuſationem quilibet ad=
mittatur ſicut ⁊ canonī in ca. in fauorem fi=
dei. libro. vi. de here. Unde ſubditur ibidem
Ad hanc accuſationem quilibet admittitur
quaſi in crimine leſe maieſtatis. Ipſam enī
ꝓpe modum pulſant maieſtatem diuinam.
Item ꝙ queſtionibus ad interrogādū ſubij=
ciant̄ ſubdit. Et quilibet nulla dignitate ob=
ſtante queſtioni ſubijcitur ⁊ qui conuincitur
vel ſi detegat facinus ſuuꝫ ſit eculeo deditus
vngulisqꝫ ſulcantibus latera perferat penas
dignas ſuo facinori vt eo. C. l. ſi ex. ⁊c. Nota
ꝙ olim duplici pena tales plectebantur. capi
tis ⁊ vngulis ad dilaceratioñeꝫ corporis ſeu
ad deuorandum beſtijs obijciendo. Iam au
tem cremantur forte propter femineū ſexum.
Item prohibent participationē. Unde ſub=
ditur. ſed nec permittantur tales ad limē alte
rius accedere alioquin concremantur bona.
nec aliquis debet eos ſuſcipere vel conſulere
alioquin deportantur in inſulam ⁊ oīa bo
na publicantur. Hic notatur pena exilij cuꝫ
amiſſione omniū bonorum qui tales conſu=
lunt aut ſuſcipiunt. Has penas vbi predica
tores populis ⁊ rectoribus terrarum publi=
cant. plus aduerſus maleficas q̄ꝫ ex alijs ſcri
pturarum allegationibus marceſcunt. Prete
rea ⁊ per leges cōmendantur qui eorum ma=
leficijs obſtant. Un̄ vbi ſupra. l. eoꝝ. Alij au=
tem qui faciunt id ne labores hominū vento
rū grandiniſqꝫ lapidatione ſternūtur. nō pe=
na ſed p̄mio digni ſunt. Qualiter aūt ſit lici=
tū talia impedire inferiꝰ patebit vt priꝰ tactū
ē. Omnia autem hec negare aut friuole illis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

reſiſtere quõ põt ſcrupulo heretice prauitatis
carere. Iudicet vnuſquiſꝗ niſi fortaſſis eius
ignorãtia excuſabit. ſed cuiuſmõi ignorantia
excuſat ſtatim inferius patebit. Concluden-
do ex omnibus ꝑmiſſis catholicam ⁊ veriſſi-
mam aſſertionẽ ꝙ malefici ſunt qui demonũ
auxilio propter pactum cum eis initum ma-
leficiales reales effectus ꝑmittente deo ꝓcu-
rare poſſunt nõ excludendo quin ⁊ preſtigio
ſos effectus ⁊ fantaſticos etiam ꝑ media ꝑſti-
gioſa producere valeant. Sed quia preſens
ſpeculatio ſuper maleficiales effectus verſat
qui plurimũ ab alijs differunt. ideo per hoc
nihil ad ꝓpoſitum. cum tales potius ſortilegi
vel incantatores dicũtur ꝗ malefici. Demum
quia fundamentũ ſui erroris capiunt ex ver
bis canonis precipue duo vltimi errores nõ
loquendo de primo qui ſeipſum condemnat
dum nimiũ contra veritatem ſcripture exor
bitat. Ideo ad ſanũ intellectum canonis eſt
procedendum. ⁊ primo contra primũ errorem
dicentis mediũ eſſe fantaſticum ſed extrema eẽ
realia. Ubi notandum ꝙ dum quatuordecim
ſunt ſpecies capitales in genere ſupſtitionis
quas recitare cauſa breuitatis nõ expedit. tũ
quia clare recitantur ab Iſido. viij. ethimol.
⁊ ſecũda ſecũde per ſanctũ Tho. q. xcij. Tum
etiam quia inferius vbi de grauitate hui⁹ he
reſis tractabitur de ipſis mentio erit. ⁊ hoc q̃-
ſtione vltima huius prime partis. Et ſpecies
ſub qua hmõi mulieres continẽtur vocat ſpe
cies phitonũ in quibus demon vel loquitur
vel mira operatur. Et eſt ſepius prima in or-
dine. Species aũt ſub qua malefici continẽ
tur vocatur ſpecies maleficorum. Et quia inter
ſe plurimũ diſtant. nec oportet ꝙ qui in vna
ſpecie laborat ꝙ etiam ſub alijs cõprehendat
Ideo ſicut canon de illis mulierculis men-
tionẽ facit ⁊ nõ de maleficis. ita falſe canonem
interꝑtatur qui hmõi imaginarias deductõ
nes corporũ ad totum genus ſupſtitionis ⁊
omnes ſpecies eius reducere velint vt ſic ille
mulieres imaginarie ſolũ ita ⁊ omes malefi-
ce tranſferant. ⁊ pamplius canonem falſificat
q̃ ex illo arguere vellet maleficam ſolũmodo
imaginarie ad effectum maleficialem egritu-
dinis vel morbi cõcurrere. Preterea tales ſic
errantes pamplius reꝑhendũtur dum extre
ma concedunt realia. ſ. demonem opantem ⁊
effectum morbi realem. mediũ autem inſtru-
menti. ſ. perſonam maleficam dicũt fantaſti-
ce concurrere cum tamen mediũ ſemꝑ natu-
ram participat extremorum. Nec valet ſi dicat
ꝙ etiam fantaſia ſit quid reale quia ſicut fan
taſia vt talis nil poteſt efficere nec concurre-

re ad demonis operationẽ niſi per pactũ ini-
tum cum demone. in quo pacto malefica ſe to
tam obtulit ⁊ aſtrinxit diabolo vere ⁊ realiter
⁊ non fantaſtice ⁊ imaginarie ſolum. ita etiam
oportet ꝙ cooperetur diabolo vere, ⁊ corpora
liter. Nam ⁊ ad hoc ſunt omnia maleficorum
opera vbi ſemper aut per pactum aut per vi
ſum. aut per locutionem ſeu per alicuius ma
leficij inſtrumẽti repoſiti ſub limine domus
operatione ſua maleficia exercent. prout in ſe
quenti q̃ſtione patebit. Preterea ſi quis ver-
ba cano. diligenter inſpiciet cõſiderabit qua-
tuor que predicatores ⁊ ſacerdotes ꝑ eccleſi-
as ſibi cõmiſſas omni cũ inſtantia populo ꝑ
dicare deberent. ſ. ꝙ extra vnũ deũ nemo ar-
bitretur aliq̃d eſſe numinis vel diuinitatis.
Secũdo ꝙ cũ dyana vel herodiade equita-
re eſt cum diabolo qui ſe ita fingit ⁊ nominat
tranſmeare. Tercõ ꝙ talis equitatura fit tũc
fantaſtice. quãdo diabolus mentẽ ꝑ infideli-
tatem ſibi ſubiectam agitat taliter vt ea q̃ ſo-
lo ſpiritu fiant. corporaliter fieri creduntur.
Quarto ꝙ tali domine habeãt in omib⁹ obe-
dire. Unde ad maleficiales actus hec ꝟba ex
tendere eſt abſurdum. cum ſint diuerſe ſpẽs.
An autem malefici etiam localiter trãſferan-
tur in ſua ſpecie ſupſtitõnis vel ſolum imagi
narie ſicut phitones. tractabit de illo in capi
tulis ſecunde partis capitulo tercõ ꝙ vtroꝗ
modo. Et ſic ſecũdus error cum primo elidi
tur quo ad fundamẽtum ⁊ ſanum intellectum
canonis. Tercius inſuper qui ex verbis ca-
nonis effectum maleficialem aſſerit fantaſti-
cum ex verbis canonis etiam eliditur. Nam
in eo ꝙ dicit qui credit poſſe fieri aliquã crea
turam aut in melius deteriuſue tranſmutari
aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinẽ trãſfor
mari ꝗ ab ipo omniũ creatore ⁊c. infideli de
terior ẽ. He tres partes ſi nude intelligantur
ſunt cõtra ꝓceſſum ſcripture ⁊ determinatio-
nem doctorum. Nam poſſe fieri aliquas creatu
ras a maleficis vt pote vera aĩalia impfecta.
inſpiciat ſeq̃ns canõ. nec mirũ poſt allegatũ
canoñ. epi. q̃d Auguſti. determinat de magis
pharaonis q̃ virgas in ſerpẽtes verterũt in-
ſpiciat glo. ſup illud Exo. vij. Uocauit pha
rao ſapientes. inſpiciat ⁊ alia glo. ſtrabi. ꝙ de
mones diſcurrũt ꝑ mũdũ qñ ꝑ incantatõem
malefici ꝑ eos aliq̃d efficere conat ⁊ colligũt
diuerſa ſemĩa. ⁊ ex eorum adaptione pñt ꝓrũpe
diuerſe ſpẽs. Inſpiciat ⁊ Alb. in de aĩalib⁹.
Inſpiciat ⁊. ſ. tho. i. ꝑ. q. c. xiiij. ar. iiij. Quorum
dicta breuitatis cã obmitũt. ſolum hoc ſupeſt
vt intelligat ibi fieri pro creari. Scdõ etiam
ꝙ in melius deteriuſue valeat tranſmutari

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

intelligatur ſolummodo a deo auctoritate ꝛ
ad correctionē ſeu etiā punitionē. ſepiꝰ tñ iſta
miniſterio demonū exercetur. Et ſic de pmo
dr. dñs pcutit ꝛ ipe medet. ꝛ ego occidā ꝛ ego
viuere faciā. Ita de ſcdo dr immiſſionē p an
gelos malos vt ſup tactū ē. In pſato deniqꝫ
ca. nec mirū. inſpiciātur verba auguſti. q̄ di-
cūtur malefici ꝛ cuiuſmōi coꝝ opationes qñ
hoibus īterdū nō ſolū īfirmitates ſed eē mor
tē inferunt. Terciū eē ſane intelligere expedit
cū moderni malefici ſepiꝰ ope demonū trāſ-
formāt ī lupos ꝛ alias beſtias. Sꝫ canon lo-
q̇tur de reali trāſformatōe ꝛ eēntiali. ꝛ nō de p
ſtigioſa q̄ ſepiꝰ fit. de q̄ eē aug⁹. xviij. d ci. dei.
c. xviij. mlta refert vt de famoſiſſima maga cir
ces. ꝛ de ſocijs dyomedis ꝛ de pr̄e preſtancij
De q̄ materia ī caplis ſcdē ptꝭ patebit. Et an
ſemp ſint pñtes vel abſentes malefici ꝛ an il-
lam formā diabolus aſſumat vel ipſe hō p ſe
videatur talis. caplo. vi. ꝛ vij.

Sed qꝛ ſcdā ps q̄ōnis dic̄ ꝙ his oppo
ſitū aſſerere ptinaciter ſit hereticum.
Querit̄. an tales debeāt hr̄i tāqꝫ ma-
nifeſte dephenſi ī heretica prauitate. vel ſolū
vt de hereſi vehemēter ſuſpecti. Et vr̄ ꝙ pmo
mō. nā Bern. ī glo. ordīaria ī. c. ad abolendā.
§. pñti. ꝛ. ver. dephenſi. extra de here. Pñti ni
huomin⁹ ordiatione ſancim⁹ vt q̇cūqꝫ mani
feſte fuerint in hereſi dephenſi ꝛc̄. declarat ꝙ
trib⁹ modis q̇s cēſet maifeſte dephēſus. facti
videlꝫ euidētia. puta qꝛ publice p̄dicat here-
ſim vl' legitīa pbatōe p teſtes. vl' ex ſua ɔfeſſi
one. Et qꝛ tales publice p̄dicāt ſeu temere ɔ̄
pſata oīa ſe opponūt aſſerētes maleficas ñ eē.
aut ꝙ nullo mō valeāt hoib⁹ nocere. iō tanqꝫ
maifeſte dephenſi ī tali prauitate ſub hac di-
ſtinctōe ɔtinētur. Ad eūdem eē ſenſum ē eiuſ
dem Bern. glo. in. c. excōicam⁹. ſcdo ſup ver
bo dephenſi publice. Ad idē eē facit. c. ſup q̇-
buſdā. extra de ver. ſig. Inſpiciat ibidē lector
c. ꝛ repiet veritatē. Sꝫ ɔ̄. qꝛ hoc nimis durū
vr̄. tū ꝓpter penā annexā q̄ notat̄ in. c. ad abo-
lendā. §. pñti. extra de here. vbi ī clerico poni
tur degradatio. ꝛ ꝙ ſecularis relinq̄tur arbi
trio ptātis ſecularis aīaduerſione debita pu-
niēdus. tū eē ꝓpter ignorātiā ꝛ mlⁱtitudinē co-
rū q̄ culpabilis ī tali errore cernit̄. Et ex mlⁱ-
titudine tali rigor iuſticie ē tempand⁹. diſ. xl.
vt ɔſtitueret̄. Rñ. Cū nr̄a ſit intentio poti⁹ a
vicio hereſis hmōi p̄dicatores p poſſe excu-
ſare qꝫ incuſare cū vt dr extra de pſump. c. lit
teras. §. q̄ circa. mandam⁹ q̄ten⁹ cū ꝓpter ſolā
ſuſpitōem quāuis vehementē nolum⁹ illum
de tam graui crimīe ɔdēnari ꝛc̄. vbi glo. ſup
ver. ɔdemnari. Procedi pt ɔ̄ talē ſic vehemē
ter ſuſpectū ſed nō debꝫ ꝓpterea ɔdēnari. ni-
ſi aſſit vt ibidē declarat̄ violēta ſuſpitio. attñ
quia ſuſpitionem excludere non poſſumus.
ꝛ hoc propter friuolas coꝝ aſſertiones con-
tra fidei veritatem. Et cum hoc triplex ſit ſu
ſpitio. leuis. vehemens. ꝛ violēta. de quibus
in ca. accuſatus. ꝛ. ca. cum contumacia. lib.
vi. de here. ꝛ per notata per Archidiaconum
ꝛ Jo. andree. ſuper ca. accuſatus ꝛ verbo ve-
hemens. ꝛ de preſump. ca. litteras. De violen
ta etiam loquitur canon. diſtin. xxxiij. quo-
rūdam. Ideo querendum cuiuſmodi ſuſpi-
tioni talis predicans ſubiacet. Et quidē cuꝫ
talia dogmatizantes non equaliter ſe ad hu-
iuſmodi errores habere noſcuntur. eo ꝙ ali-
qui ex ſimplici ignorantia iuris diuini. aliq̄
etiam ſufficienter informati adhuc fluctuant
facillando ꝛ plene aſſentire nolunt / ꝛ cum er-
ror in mente hereticum non faciat niſi aſſit p
tinacia voluntatis / oportet etiāꝫ dicere ꝙ ad
ſuſpitionem ſuper crimen hereſis nō ſe equa
liter habeant. Attamen quia per ignorantiaꝫ
putant ſe poſſe euadere. Aduertant paululuꝫ
qꝫ grauiter peccant qui ex huiuſmodi igno-
rantia delinquūt. Nā licet multiplex ſit igno
rantia. tamen in rectoribus animarum igno
rantia quecunqꝫ ſit / non poteſt dici ignoran-
tia inuincibilis ſeu ignorantia particularis
ſm philoſophos que a iuriſtis ꝛ theologis
dicitur facti. Sed cenſetur in eis ignorantia
vniuerſalis que eſt ignorantia iuris diuini.
quia eſt eorum que quis de iure et lege diui-
na ſcire tenetur. diſtin. xliij. Nicolaus papa.
Diſpenſatio celeſtis ſeminis nobis iniuncta
eſt. Ve ſi non aſperſerimus. Ve ſi tacuerim⁹
Tenentur enim habere ſcientiam ſacre ſcri-
pture di. xxxvi. per totum. Et ad hoc ad ſub-
ditorum animas informandas eadem diſti.
ca. ij. §. ecce. ꝛ. §. ſi q̇s vult. licet ſm Ray. Ho
ſtien. Tho. non requiratur ꝙ habeat ſcien-
tiam eminentem. ſed ꝙ habeat cōpetentem id
eſt ſufficientem ad ſuū officium exequenduꝫ.
Attamen pro eorum aliquali cōſolatione dū
modo damna precedentia lucris ſequentib⁹
deinceps recōpenſant eſt eis aduertendum.
Ex hec ignorantia iuris licet dicatur inter-
dum affectata craſſa ꝛ ſupina. Dicitur tamē
affectata id eſt voluntaria dupliciter. Quia
interdum cum ſcientia intentionis. Inter-
dum cum ignorantia tentionis. Prima licet
in nullo excuſat ſed damnat. De qua Pſal.
noluit intelligere vt bene ageret. Secunda
tamen diminuit voluntarium ita ꝛ pecca-
tum. Quia fit quando quis tenetur aliquid
ſcire ſed neſcit quod teneatur. Que etiam

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

fuit in paulo.l.thi.i. Mi am cõſecutus ſum
q2 ignorãs feci in incredulitate. Quia tñ di=
citur affectata indirecte.q2 propter alias oc=
cupationes negligit addiſcere ea que ſcire te
netur.nec vult laborare in ſtudio ad ſciendũ
illa z excuſat non a toto ſed a tanto. Et etiam
iuxta Ambroſium ſuper illud Roma.ij. An
ignoras q benignitas dei ad penitentiam te
adducit. dicit Grauiſſime peccas ſi ignoras
grauiſſime.i.valde piculoſe. Ideo pſertim iã
in tpibus ad ſuccurredũ aiaꝝ periculis oẽm
ignorantiã repellamus z duriſſimũ iudiciũ
qd nobis imminet ſup diſtrictã rõnez z talẽ=
tũ nobis creditũ ſp pre oculis habeamus ne
ipa ignorãtia etiam in nobis notet craſſa vel
ſupina per methaphoraz hominis craſſi vel
ſupini qui nõ videt etiã ea que corã ipo ſunt.
Dicit eñ cancellarius in floribus regularuz
moraliũ. z in ſecunda regula. q culpabilis
ignorantia iuris diuini nõ cadit in facientez
quod in ſe eſt. Ratio ẽ. Quia ſpũſſanctus ta=
lem hominẽ de neceſſarijs ad ſalutez q̃ vires
eius excedũt docere immediate paratus ẽ. Ad
primũ argumentũ ſolutio patz p ſanũ intel=
lectũ canonis. Ad ſecũdũ dicit Pe.de tharã.
pimeret vtiq3 ex magna ſua inuidia qua ad=
uerſus hoiem agitat.ſi a deo pmitteretur. Q
aũt deus pmittit ſibi aliqua z aliqua nõ. hoc
cedit in maiorez ipius diaboli ↄtumeliam z
diſplicentiã.q deus in omĩbus vtitur eo cõ=
tra ſuã volũtatem ad manifeſtationez glorie
ſue. Ad terciũ dicitur q alte rõnem egritudi
nis aut alterius effectus maleficialis ſemp p̃
cedit aliquis motus localis inquantuz demõ
p maleficã colligit determinata actiua q̃ vide
licet ledere pñt z apponit determinatis paſſi=
uis ad inferendũ dolorẽ vel nocumentũ aut
actũ aliquẽ ſpurciſſimũ. Et ſi q̃ritur an mo=
tus ille rerũ a demone localis reducatur ĩ mo
tũ celeſtem. Dicendũ ẽ q non. Quia non mo
uent ex virtute naturali ſed mouẽtur ex obe=
diẽtia naturali qua ſubijciũtur virtuti demo
nis qui habet hoc ex virtute nature ſue q pt
ſupra corpora. Poteſt dico nõ q poſſit influe
re rebus materialibus aliquã formã vel ſub
ſtantialem vel accidentalem abſq3 amminicu
lo alterius rei naturalis. Sz quia poteſt deo
pmittente res localiter mouere z ex rebus cõ
iũctis dolorẽ vel aliquã qualitatem pducere
Unde effectus maleficialis non ſubijcit mo
tui celi ſicut nec ipe demon licet res ille z in=
ſtrumẽta ſubijciant. Ad quartũ dicendum.
Opus dei pt ope diaboli viciari put ad pñs
loq̃mur de effectu maleficiali. Sz q2 hoc nõ
põt niſi diuina pmiſſione.ideo non ſeq̃tur q
diabolus ſit deo fortior.demum q2 nõ viciat
opa dei p violẽtiã cũ ſic etiaz deſtruere poſſet
Ad q̃ntũ ſimplr notũ ẽ q corpa celeſtia non
hñt ṽtutẽ imp̃mendi in demones cum nihil
agat vltra ſuã virtutẽ.ſed q a magis aduoca
ti ſub certa ↄſtellatõne veniũt. duplici ex cau
ſa hoc facere videñ. Prio q2 ſciũt virtutẽ il=
lius ↄſtellatõis iuuare ad effectũ quem magi
optãt. Scdo faciũt vt hoies inducãt ad ve=
nerandũ aliqd numẽ ĩ ſtellis. ex q̃ veneratio
ne etiã añ tpa ritus ydolatrie pceſſit. Ad vlti
mũ q̃tũ ad terminos argumẽti ſup aurũ al=
chimicũ. dicendũ ſm ſctm tho.in.ij.diſ.vij.ĩ
ſolutione vniᵘ argumẽti. vbi declarat de ṽtu
te demonũ in opando. Et licz q̃dã forme ſub
ſtantiales p artẽ induci poſſint ṽtute natura
lis agentis vt qñ forma ignis inducit p artẽ
in lignũ hoc tñ nõ põt fieri vniuerſaliter eo q
ars nõ põt inuenire ſp ſeu ↄiũgere ꝓpria acti=
ua ꝓprijs paſſiuis põt tñ facere aliq̃d ſile z ſic
alchimiſte faciũt aliq̃d ſile auro q̃tũ ad acci
dentia exteriora ſed tñ nõ faciũt verꝫ aurũ.q2
forma ſubalis auri nõ ẽ p calorem ignis quo
vtũt alchimiſte ſed p calorẽ ſolis ĩ loco deter
miato vbi viget ṽtus mineralis. z iõ tale au=
rũ nõ hz opatõez ↄſeq̃ntẽ ſpẽm z ſilẽ ẽ de alijs
coꝝ opatõibus. Ad ꝓpoſitũ. Demones opan
tur p artẽ circa effectᵘ maleficiales z ideo abſ=
q3 ãminiculo alteriᵘ agẽtis nullã formã ſub=
ſtantialẽ vl' accidẽtalẽ inducere pñt z q2 nõ di
cimus q maleficia inferat pt̃ abſq3 ammini
culo alteriᵘ agẽtis. iõ ẽ cũ cuz tali ãminiculo pt
veras q̃litates egritudinis aut alteriᵘ paſſio=
nis inducere. ſz q̃lit hec ãminicula ſeu ãmi=
niſtratões inſtroꝝ hñt ad effectũ maleficialẽ
cum demonibus cõcurrere vel nõ patebit p
ſequentia.

Secũda queſtio.

An catholicũ ſit aſſerere q ad effectuz maleficialẽ ſp habeat demõ cũ malefico ↄcurrere vl' q vnᵘ ſine altero vt demon ſine malefico vl' econuerſo talẽ effectum poſſit pducere. Et arguit pmo q demõ ſine malefico. Augᵘ.i.li.lxxxiij.q. Oia q̃ viſibilit̃ fiunt etiã p inferiores ptãtis aeris fieri poſſe credũtur. Sed oia nocumenta corpalia non ſunt inuiſibilia ſed potiᵘ ſenſibilia. igit etiã a demonibus fieri pñt. Preterea ex ſcripturis nocumẽta iob illata vbi ignis de celis ceci=dit z familiã cũ gregibᵘ pecoꝝ vno impetu cõſumpſit z turbo domũ deijciẽs liberos occi=dit demõ p ſe abſq3 maleficis ↄcurrẽte tñmõ diuina pmiſſione opatᵘ ẽ. ḡ a ſili ĩ alijs q̃ ma=leficis aſcribũtur. patz z de.vij. viris ſare vir ginis q̃s demõ occidit. Preterea q̃cq̃d pt vir tus iferior abſq3 ãminiculo virtutꝭ ſupioris

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

poteſt ⁊ virtus ſupior abſ amminiculo vir-
tutis inferioris. Sed virtus inferior pōt cō-
citare grandines ⁊ inducere infirmitates abſ-
 auxilio virtutis ſupioris. Dicit eñ Alber-
tus de ꝓprietatibꝰ rerū ꝙ ſaluia putrefacta cer-
tis modis vt ibidem ponit ſi ꝓiecta fuerit in
fontē mirabiles ꝯcitabit in aere tempeſtates
Preterea ſi dicatur. ꝙ demon vtit̄ maleficio
nō ꝓpter indigentiā ſed ꝓpter eius quā querit
ꝑditionem. Contra Ariſtoteles. iij. ethicoꝝ.
Malicia ē voluntariū. qđ probat per hoc ꝙ
nullus opatur iniuſte volūtarie nō velle in-
iuſtū eſſe. ⁊ voluntarie ſtuprantē nō velle in-
continentē eſſe. ⁊ ꝑ hoc etiam legiſlatores pu-
niūt malos quaſi volūtarie mala operantes.
Demon ergo ſi opatur ꝑ maleficā opatur tā-
 ꝑ inſtrumentū. ⁊ cū inſtrumentū depēdet
ad volūtatē principalis agentis ⁊ nō volūta-
rie agit ſi cōcurrit nō erit ei actio imputanda
nec per ꝯſequēs punienda. Sed cōtra ꝙ ni-
hil poſſit efficere in inferioribꝰ abſ malefi-
cis. Primo de generatione. Omnis actio eſt
ꝑ contactum. Et quia nō eſt aliquis cōtactus
demonis ad corpa cū nihil habeat cū eis cō-
mune. ergo vtit̄ aliquo inſtrumēto illi influē-
do virtutē ledendi ꝑ contactum. Iuxta hoc
etiā ꝙ maleficia poſſūt fieri abſ ope demo-
nū. probatur per textum ⁊ glo. ad Gala. iij. O
inſenſati gallate quis vos faſcinauit veritati
non obedire. glo. quidam habēt oculos vrē-
tes qui ſolo aſpectu inficiunt alios ⁊ maxime
pueros. Eſt ad hoc etiam Auicen. vi. natura-
lium. li. iij. ca. vlti. ita dicens. Multotiēs aūt
anima opatur in corpore alieno ſicut in pro-
prio quemadmodū eſt opus oculi faſcinātis
⁊ eſtimationis opantis. Et eandem ſententiā
etiam ponit Algazel libro. v. ſuo phyſicorū.
ca. ix. Putat etiam Auicenna licet non teneat̄
in illo ꝙ virtus imaginatiua etiā abſ viſu
poſſit extranea corpa imutare. vbi nimis ex-
tendit virtutem imaginatiuam. ⁊ capimꝰ hic
virtutem imaginatiuam nō inquantū diſtin-
guitur contra alias virtutes ſenſitiuas inte-
riores vt eſt ſenſus cōmunis ⁊ fantaſia ⁊ eſti-
matio. ſed inquātū includit omnes illas vir-
tutes interiores. Sed bene verū ꝙ talis vir-
tus imaginatiua poteſt tranſmutare corpus
coniūctum. ſcilicet illud in quo eſt. ſicut ho-
mo poteſt ambulare ſupra trabem q̄ eſt in me-
dio vie. Si vero poſita fuerit ſuper aquā ꝓ-
fundam nō audebit ambulare ſuper eam. eo
ꝙ imaginabitur in eius anima forma caden-
di vehemēter impreſſa cui obedit materia eiꝰ
⁊ virtus membrorū eius ⁊ non obediūt eiꝰ cō-
trario. ſ. ad directe ambulandū. In hoc ergo
conuenit hec immutatio cū oculo faſcinātis
inquātū immutat̄ corpus ꝓprium primo ſed
nō corpus alienū de qua immutatōne iam lo-
quimur. Preterea ſi dicat̄ ꝙ talis immutatio
cauſat̄ a corpe viuo mediante aīma in aliud
corpus viuū. Contra. quia ad pſentiam in-
terfectoris manat ſanguis ex vulneribꝰ occi-
ſi ergo etiam abſ virtute aīe corpa pñt mi-
rabiles effectus ꝓducere. Item homo viuēs
⁊ ꝓpe cadauer hominis occiſi tranſiēs etiam
nō ſentiendo illud adhuc terrore cōcutit̄. pre-
terea ſicut res naturales hñt quaſdā virtutes
occultas quaꝝ ratio ab hoīe aſſignari nō po-
teſt. ſicut ꝙ adamas trahit ferrū ⁊ multa que
Auguſti. enumerat. xx. de ci. dei. Ita mulie-
res ad immutationes faciendas in corpori-
bus alienis certis rebꝰ vti pñt. abſ auxilio
demonū q̄ etiā noſtrā rōnem excedunt. Et qꝛ
excedūt nō debemus ꝓpterea demonibꝰ qua-
ſi ex maleficis inſimul cōuerſantes aſcribere
Preterea malefici certis vtūtur imaginibus
⁊ rebꝰ inſtrumentalibꝰ quas interdum ponūt
ſub limine oſtij domus aut ad certa loca. vbi
pecudes cōueniūt aut etiā hoīes q̄ maleficiā-
tur ⁊ interdū moriūtur. Sed qꝛ hmōi effectꝰ
pñt euenire ex imaginibꝰ illis inquantū hñt
quaſdam influentias a corpibꝰ celeſtibꝰ rece-
ptas. probatur. Nam ſicut corpa naturalia
ſubdūtur corporibus celeſtibꝰ. ita ⁊ artificia-
lia. Sed corpa naturalia poſſunt recipe q̄ſ-
dam virtutes occultas. g̃ ⁊c̄. ⁊ artificialia. vñ
videtur ꝙ corū opera poſſent ꝑ tales impſſio-
nes practicari ⁊ non per demones. Preterea
ſi vera miracula pñt fieri ex poteſtate nature
in eo q̄ opatur. ita ⁊ miranda ⁊ ſtupenda opa
ex virtute nature. ꝓbat̄. Nā Grego. dicit. ij.
dyalo. Sancti miracula faciūt aliqñ ex pce.
aliquādo ex poteſtate. exemplū dat̄ de vtroq.
Petrus orando ſuſcitauit thabitā mortuam.
Ananiam ⁊ ſaphiram mentientes morti in-
crepando tradidit abſ prece. ergo ⁊ homo
ꝑ virtutem ſue anime poterit materiā corpa-
lem in altero etiam trāſmutare ſeu immutare
de ſanitate in infirmitatē ⁊ ecōuerſo. Preterea
corpus humanū eſt nobilius alia corpo-
ra inferiora. ſed ꝓpter apprehenſionē aīe hūa-
ne imutat̄ corpus hūanū ad calorē ⁊ frigus
vt pateꝫ in iraſcētibꝰ ⁊ timētibus. immo etiā
hec immutatio ꝑtingit qñ vſ ad egritudi-
nē ⁊ mortē. g̃ multomagis pt ſua virtute ma-
teriā corpalē immutare. Sed ꝯtra eſt. Sub-
ſtantia ſpūalis nō pōt imprimere aliquā for-
mā niſi āminiculo alteriꝰ agētis vt ſup̄ tactū
ē. vñ ⁊ augꝰ. in pfato li. Nō eſt putandū iſtis
trāſgreſſoribus angelis ad nutū ſeruire hanc

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

viſibilium rerum materiā. ſed ſoli deo. ergo multominus homo ex poteſtate naturali effi cere poteſt effectus maleficiales. Reſpōdēdo quia non deſunt errantes in hac materia ma leficas excuſantes ⁊ demones tantummō aut inculpantes aut quibuſdam naturalibꝫ trāſ mutationibꝫ eaꝝ facta aſcribentes. Ideo ho rum falſitas oſtenditur primo ꝑ deſcriptio nem maleficoꝝ. De qua Iſido. viij. ethimo. c. ix. Malefici dicūtur ob facinoꝝ magnitu dinem. ſ. mala pre cūctis malefactoribꝫ effici entia. vnde ſubdit. hi elementa concutiūt ope ſcꝫ demonū ad grandines ⁊ tempeſtates cōci tandas. Item dicit. Mentes hominū tur bant. intellige ad amentiam odiū ⁊ amorē in ordinatum. Item ſubdit. Ac ſine vllo veneni hauſtu violentia tantū carminis animas in terimūt. Ad idem. xxvi. q. v. c. nec mirum. ⁊ ſunt verba Auguſtini in de ciui. dei. vbi de claratur qui dicūtur magi ⁊ malefici. Magi ſunt qui vulgo dicūtur malefici ⁊ ob facinoꝝ magnitudinem ſic nūcupantur. hi ſunt q̄ ꝑ miſſu dei elementa concutiunt. hominū tur bant mentes minus confidentiū in deo ac ſi ne vllo veneni hauſtu violentia tantū carmi nis interimūt homines. Unde ⁊ Lucanus. Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni in cantata perit demonibꝫ eñi accitis audent vē tilare vt quoſq; ſuos perimāt malis artibus inimicos. Ex quibꝫ patet ꝙ in hmōi operibꝫ ſemꝑ habent demones cum maleficis cōcur rere. Secūdo quia cū quadruplices effectꝰ penales aſſignare poſſumus. ſ. miniſteriales. noxiales. maleficiales ⁊ naturales. Et mini ſteriales dicūtur q̄ miniſterio bonoꝝ angelo rū ſicut noxiales maloꝝ ſpirituū immittunt Moyſes eñi egyptum in. x. plagis miniſte rio bonorū ꝑcuſſit vbi magi in. ix. tantū per malos ſpūs cōcurrerunt ⁊ triduam peſtem ꝓ pter peccatum dauid circa numerationē po puli ꝯmiſſum. ⁊ de. lxxij. milibꝫ hominū vna nocte proſtratis de exercitu ſennacherib vti q; hic ꝑ angelos domini id ē per bonos do minū venerantes ⁊ cognoſcentes peracta fue runt. Noxiales vero effectus cū in ſcripturis nominātur. Immiſſiones ꝑ angelos malos ſm quas populus ille i deſerto ſepe ꝑcuſſus fuit. Et maleficiales effectus dicūtur quādo demon per maleficos ⁊ ꝑ magos operatur. ſi cut ⁊ naturales q̄ ex influentijs corpoꝝ cele ſtiū in iſtis inferioribꝫ circa mortalitates ſte rilitates terraꝝ ⁊ grandines ⁊ his ſimilibꝫ cau ſantur. Et inter hos effectus magna ſit diffe rentia. ideo cum Iob noxiali plaga fuit a de mone percuſſus ⁊ non maleficiali ideo nihil ad ꝓpoſitum. Si quis vero curioſius inſta ret ſicut plerūq; hec materia curioſos patit a maleficaꝝ defenſoribꝫ inſtātias. ſemꝑ in cor tice verboꝝ aerem verberantes ⁊ medullā ve ritatis nūq; penetrantes. Cur Iob nō male ficiali effectu ꝑ demonem ſicut noxiali ꝑcuſ ſus fuit. His curioſe etiam reſpōderi poteſt. ꝙ Iob fuit percuſſus a diabolo ſolum. ⁊ nō mediante malefico vł malefica. Quia hoc ge nus ſuꝑſtitionis vel nondū erat inuentum. vel ſi erat inuentum. diuina tamē prouiden tia voluit vt poteſtas demonis mūdo ad pre cauendum eius inſidias ꝓ dei gloria innote ſceret cū nihil niſi a deo ꝑmiſſus efficere pōt. Et de temꝑe quidē quo primū genus ſuꝑſti tionis inuentum fuit. Et dico primū genus quo ad demonū inuocationē nō quo ad pu ram ydolatriam. Dicit Uincentius in Spe. hyſto. allegans plures doctores ꝙ primꝰ in uentor artis magice ⁊ mathematice fuit zora ſtres q̄ dicitur fuiſſe Cham filius Noe. hic ſm Auguſti. de ciui. dei. ſolus riſit naſcendo ⁊ hoc non niſi ope diaboli. Hic etiā cū eſſet rex ſuperatus eſt a nino filio beli qui edifica uit niniuē. vel amplius ſub quo cepit regnū aſſyriorū temꝑe Abrae. Hic etiam ninus ob inordinatum amorē patris fecit fieri imagi nem patri mortuo ad quā quicūq; confugie bant malefactores liberi erant ab omni puni tione debita. Et ex hoc ceperunt hoīes ima gines adorare vt deos. ſed hoc poſt primam etatem. quia ſub illo temꝑe nō erat ydolatria. propter recentem memoriam creationis mū di. vt dicit ſanctꝰ Tho. ſecūda ſecūde. q. xcv. ar. iiij. vel etiam incepit a Nembroth. qui co gebat homines ignem adorare. ⁊ ſic in ſecun da etate incepit ydolatria. que eſt primū ge nus ſuꝑſtitionis. ſicut diuinatio ſecundū. ⁊ obſeruantia terciū. Maleficoꝝ aūt ritus re ducitur ad ſecūdum genus ſuꝑſtitionis. ſci licet ad diuinationem que fit ꝑ expreſſam de monū inuocationem. cuius etiā ſunt tria ge nera. ſ. nigromātia. planetarij ſeu potius ma thematici. ⁊ diuinatio ꝑ ſomnia. hec ideo po ſui vt prius lector intelligat noxias illas ar tes non ſubito ſed ꝓceſſu temꝑis fuiſſe inuen tas nec abſonū eſſe aſſerere maleficas tempo re Iob nō fuiſſe. Sicut eñi ꝑ incrementa tē porū vt Grego. in moralibꝫ dicit creuit ſcien tia ſanctoꝝ ita ⁊ noxie artes demoniorū. Et ſicut iam repleta ē terra ſciētia dñi. Eſaie. xi. Ita iam mūdi veſpere ad occaſum declinan te ⁊ malicia hominū excreſcente ⁊ charitate re frigeſcente ſuꝑabundat omnīs maleficorum iniquitas. Ipe tū zoraſtres cum eſſet intētus

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

illis actibus ⁊ ſolūmodo cōſiderationi aſtro
rum a diabolo ſuccenſus eſt. Hec vbi ſupra.
De tempore autem quo malefici leguntur cū
demonibus ad maleficia inferenda cōueniſſe
tactum eſt ſupra. ⁊ habetur Exodi. ſeptimo.
quo ad magos pharaonis qui in plagis ſuꝑ
egyptum demonum aſſiſtentia ſicut moyſes
miniſterio bonorum angelorum ſigna pluri
ma ꝑpetrarunt. Unde concluditur veritas
catholica videlicet ꝙ ad effectum maleficia-
lem licet nō ad effectum noxialem ſemꝑ habʒ
maleficus cum demone cōcurrere. Et ꝑ hec
patet reſponſio ad argumenta. Nam ad pri
mū non negatur quin effectus noxiales que
viſibiliter cernūtur ſuꝑ homines iumēta ter
re fruges. ⁊ que etiam ex influentijs corporꝝ
celeſtium ſepe prouenīunt etiam a demonibꝰ
deo permittente inferūtur. Dicit enī Augu-
ſtinus. iij. de ciui. Demonibꝰ ſubſunt ignis ⁊
aer quantum eis a deo permittitur. patet ⁊ ꝑ
gloſam ſuper illud Immiſſiones per ange-
los malos que dicit. Deus punit per malos
angelos. Ex quibus etiaʒ patet reſponſio ad
ſecūdū de Job ⁊ ex his que prius tacta ſunt
de initio artis magice. Et ad tercium de ſal-
uia putrefacta ⁊ in puteū proiecta dicit᷑. ꝙ li
cet ſequatur effectꝰ noxialis abſqꝫ auxilio de
monis. licet non abſqꝫ influentia corporis ce-
leſtis. Loquimur autem de effectu maleficia
li vnde non eſt ſimile. Ad quartum dicit᷑ ve-
rum eſſe ꝙ demones vtūtur maleficis tantū-
modo propter eorū perditionem. Et cū infer
tur quod nō eſſent puniendi. quia concurrūt
tanqꝫ inſtrumenta q̄ mouentur ad nutum nō
ꝓprium ſed principalis agentis. Rn̄detur ꝙ
ſunt inſtrumenta animata ⁊ libere agentia. ⁊
licet poſt expreſſum pactum initū cū demoni
bus nō iam ſint ſue libertatis. quia vt ex earū
faſſionibꝰ accepimus. ⁊ loquor de mulieru
lis combuſtis ad plurima maleficia coacte ſi
verbera demonū ſubterfugere volūt coope-
rantur. prima tn̄ profeſſione qua ſponte ſe de
monibus ſubiecerūt manent ligate.

AD alia vero argumenta in quibus ꝓ
batur maleficiales effectus poſſe abſ-
qꝫ ope demonū a vetulis ꝓcurari. Di
cendū ꝙ ex vno ꝑticulari cōcludere vniuer-
ſale eſt diſſonū rōni. Et cuʒ in tota vt videtur
ſcriptura ſacra nō inuenitur tale niſi hic vbi
agitur de faſcinatōne ſeu inuultuatione ve-
tulaꝝ. Ideo non valet per hoc concludere ꝙ
ſemꝑ habeat ita euenire. Inſuꝑ eſt etiam du-
biū ꝑ gloſam. An abſqꝫ opere demonū talis
faſcinatio fieri poſſit eo ꝙ ex gloſis ibi elicit᷑
ꝙ faſcinatio capitur tripliciter. Uno mō di-
citur ludificatio ſenſuū que fit per artem ma
gicam ⁊ ſic poteſt fieri miniſterio demonū. ni
ſi prohibeantur a deo immediate mediāte vł
miniſterio ſanctorum angelorum. Secūdo
modo poteſt dici inuidia. vt vbi Apoſtolus
dixit. Quis vos faſcinauit id eſt tanto odio
perſecutus eſt. Tercio ꝙ ex tali odio fiat im-
mutatio ad maluʒ in corpore alicuius ꝑ ocu
los alterius aſpicientis in eum. Et de faſcina-
tione hoc modo dicta cōmuniter loquuntur
doctores ſm̄ quem modum etiam Auicēna
⁊ Algazel vt in argumentis deducitur locu-
ti ſunt. Nam ⁊ ſanctus Tho. hanc faſcinatio
nē declarat. prima parte. q. cxvij. per hūc mo
dum. Ex forti inquit imaginatione anime im
mutantur ſpiritus corporis coniuncti. Que
quidem immutatio ſpirituum maxime fit in
oculis ad quos ſubtiliores ſpiritus proueni
unt. Oculi enim inficiunt aerem continuuʒ
vſqꝫ ad determinatum ſpacium per queʒ mo
dum ſpecula ſi ſint noua ⁊ pura contrahunt
quandā impuritatē ex aſpectu mulieris mē-
ſtruate. vt Ariſtoteles dicit in lib. de ſomno ⁊
vigił. Sic igitur cum aliqua anima fuerit ve
hementer cōmota ad malitiam ſicut maxime
vetulis contigit efficitur ſm̄ modum predi-
ctum. Aſpectus eius venenoſus ⁊ noxius ⁊
maxime pueris qui habent corpus tenerum
⁊ de facili receptiuū impreſſionem. Subdit
tamen ꝙ poſſibile eſt etiam ꝙ dei permiſſio-
ne vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad
hoc malignitas demonum cum quibus ſor-
tilege vetule pactum aliquod habent.

SEd pro ampliori intellectu ſolutio-
num aliqua dubia mouentur ex quo
rum ſolutione veritas magis patebit
Uidetur enim obſtare primo illud quod ſu-
perius dictum eſt. ꝙ ſubſtantie ſpirituales
non poſſunt tranſmutare corpora ad aliquā
naturalem formam niſi amminiculo alteri-
us agētis ergo multominus hoc poterit effi
cere imaginatio quantumcūqꝫ fortis in ani-
ma. Preterea eſt articulus condemnatus in
pleriſqꝫ vniuerſitatibus precipue tamen pa-
riſienſi. ꝙ incātator aliquis proijcit camelū
in foueam ſolo viſu eo ꝙ ſicut intelligētie ſu
periores imprimūt inferiores. ſic anima in-
tellectiua imprimit in aliam ⁊ etiaʒ in animā
ſenſitiuam. Item ad hoc eſt articulus condē
natus. ꝙ materia exterior obedit ſubſtantie
ſpūali ſi intelligatur ſimpliciter ⁊ ſm̄ omnem
modum tranſmutationis. Quia ſic ſoli deo
vt prius patuit obedit. His viſus faſcinatio
de qua loquimur qualiter ſit poſſibilis ⁊ qua
liter non. declaratur. Non enim eſt poſſibile

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

homini q̄ per naturalem virtutē anime ſue ꝑ oculos talem virtutem emittat que nō mediante tranſmutatione ꝓprij corporis neq̄ medij nocumentū inferre poſſit corpori hominis quid aſpicit maxime cum ſm opinionem cōmuniorem videamus intra ſuſcipientes nihil extra mittentes. Non eſt etiam poſſibile homini q̄ ꝑ virtutē naturalem anime ſue pro volūtate ſua tranſmutationē faciat imaginando in oculis ſuis que mediante tranſmutatione medij .ſ. aeris poſſit corpus hominis quem aſpicit in aliquā tranſmutare qualitatem ſm quod ſibi placuerit. Et quia ſm hos duos modos predictos non poteſt vnus homo alium faſcinare cū nulli hominū poſſit ineſſe talis virtus per naturalem virtutē anime ſue. Ideo velle probare quod maleficiales effectus poſſent prodiri ex naturali aliq̄ virtute ſuper ad infringendum opera maleficiorum que virtute demonū fiunt eſt plurimū alienū a veritate. quia etiam ſm hos duos modos faſcinatio reprobatur ſicut ⁊ prefati duo articuli. Qualiter tamen ſit poſſibilis licet ſuperius tactum ſit tamē clarius ſic deducitur. Poteſt enim contingere q̄ homo vel mulier aſpiciens corpus alicuius pueri moueat ipſum mediante viſu ⁊ imaginatione vel aliqua paſſione ſenſibili. Et quia paſſio ſenſibilis eſt cum quadam immutatione corporali ⁊ oculi ſunt tenerrimi ꝓpter quod ſunt impreſſionis multum receptiui. Ideo quandoq̄ contingit q̄ per aliq̄ paſſionem interiorē tranſmutantur oculi in aliq̄ malam qualitatem maxime cooperante ad hoc aliqua imaginatione cuius imp̄ſſio cito redūdat in oculos ⁊ propter eorū tenerritudinē ⁊ propter vicinitatē radicis ſenſuū particulariū ad imaginationis organū. Cum autem oculi ſunt tranſmutati in aliquā qualitatem nociuā cōtingere poteſt quod trāſmutent aerem ſibi cōtiguū aliquam qualitatem malā ⁊ illa pars alique ⁊ ſic vſq̄ ad aerem cōtiguū oculis pueri qui aſpicitur ⁊ ille aer cōtiguus poterit q̄n̄q̄ in materiam diſpoſitam quā non diſpoſitam cui conſonat tranſmutare oculos ip̄ius pueri in aliam qualitatem malam ⁊ mediantibus oculis ip̄ius pueri aliquas alias partes interiores. Unde nec cibum digerere nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimētū huius rei manuductiuū eſt. Quia videmus hominē patiētem in oculis quādoq̄ ex aſpectu ſuo ledere oculos eū aſpicientis quod cōtingit ex hoc q̄ oculi mala qualitate infecti inficiūt aerem medium ⁊ aer infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos eo q̄ ſm rectam lineam infectō illa deriuatur in directū ad oculos inſpiciētium cooperante ad hec multum imaginatōne eius qui aſpiciēdo oculos infirmos imaginatur ſe ledi. Plura poſſent exempla manuductiua adduci que breuitatis cauſa obmittuntur. Concordat his quedam .glo. ſuꝑ illud pſal. Qui timēt te videbunt me ⁊ le. dicēs Magna virtus ī oculis eſt qḋ in naturalibꝫ apparet animal eīm viſum prodeſt ytericis prior videns lupis vocem aufert vel ſic. Baſiliſcus ſi prior videt occidit ſi prior videtur occiditur. Et ratio quare baſiliſcus vidēdo occidit hominem niſi q̄ ex aſpectu ⁊ imaginatōne excitatur in eius corpore materia venenoſa per quam oculi primo inficiūtur ⁊ demū aer contiguus ⁊ ſic alia ⁊ alia pars aeris vſq̄ ad aerem homini contiguū quem aerem per aſpiratōnem cum homo attraxit intoxicatur ⁊ moritur. Prior autem viſus ab homine vbi homo volens baſiliſcum occidere circūmunit ſe ſpeculis ex quibꝫ dum baſiliſcus inſpicit ex reuerberatōne aer inficitur ⁊ ſic vſq̄ ad baſiliſcum ꝑtingit ⁊ occiditur. Sed dubiū. Cur homo occiſor beſtie nō moritur ⁊ hic occultam quandam cauſam opinari neceſſe eſt. Hec ſine preiudicio ⁊ temeraria aſſertione dicta ſunt tantūmodo dictis ſanctorū inherentes catholicam veritatem/ concludamus qḋ ad maleficiales effectus de quibꝫ ad preſens loquimur malefici cum demonibꝫ ſemper cōcurrere ⁊ vnum ſine altero nihil poſſe efficere. Ad argumenta patet reſponſio de faſcinatione ad primū. Ad ſecundū dicitur. Iuxta Uincen. in ſpecu. natu. c. xiij. Ex vulnus infectum ſpiritibꝫ interficientis ex forti imaginatione illud vulnus trahit aerem infectum tranſeūtem iam interfectore ſanguis ebuliēs extra manat. quia ad preſentiam interfectoris aer incluſus in vulnere ſicut ab iterfectore intrauit. Ita ad eius p̄ſentiam ꝯmouetur. ex qua cōmotione ſanguis erūpit. Sunt q̄dam alias cauſas allegantes quaſi illa ebullitio ſanguinis ſit eius clamor de terra ſuper homicidā preſentē. ⁊ hoc ꝓpter maledictōnem prime homicide cayn. ad illud de horrore. dicendū hoc q̄ homo trāſiens ꝓpe cadauer hominis occiſi horrore concutiat̄. licet illud nō ſentiat. hoc fit ex ſpiritu ꝯtumlacūq̄ infectionem recipiente ⁊ eam anime repſentante. Sed hec nihil concludunt aduerſus opera maleficorū cum omnia illa naturaliter vt dictum eſt fieri valeant. Ad terciū ſicut dictū eſt ſupra maleficorū ritus deducūtur ad ſecūdum genus ſupſtitōnis quod dicit̄ diuinatio, rebus

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

vero ſupſtitioſe vti in obſeruancijs q̄duſdaꝫ
reducitur ad terciū genus. ideo argumentuꝫ
nō eſt ſimile. demū etiam q꜡ reducitur nō ad
quālibet diuinationē ſed ad illā q̄ fit ꝑ expreſ
ſam demonū inuocationeꝫ. Et hoc etiā cum
multis modis fieri poſſit. ſ. ꝑ nigromanciaꝫ.
geomanciā. idromanciā ⁊c̄. Inſpiciat̄ ſe. ſe.
q. xcv. ar. v. Ideo hec diuinatio maleficoꝝ
vbi maleficijs ſunt intenti. ſicut ſupmū gra=
dum in flagitijs tenet ita ⁊ aliud iudicium de
eo exiſtit. Vn̄ qn̄ arguitur ꝙ q꜡ occultas reꝝ
virtutes cognoſcere nō poſſumus ⁊ malefici
etiam occultis reb꜡ intendūt. Dicit̄ ꝙ ſi inten
derēt reb꜡ naturalib꜡ ad aliquos effectus na=
turales ex naturali virtute ꝓcedēdos hoc li=
citū foret vt de ſe patet. Vel etiā ꝯcedendo ꝙ
ſi intenderent ſupſticioſe reb꜡ naturalib꜡. vt=
pote reb꜡ hmōi certas caracteres vel aliq̄ no
mina ignota inſcribendo. ⁊ illis ꝓ acquiren=
da ſanitate vel amicitia ⁊ ꝓ aliqua vtilitate ⁊
nō ꝓ nocumento aliquo inferendo vterētur.
tūc licet abſq꜡ expreſſa demonū inuocatione
licet nō abſq꜡ tacita fieri iſta poſſent ⁊ illicita
iudicantur. Quia tn̄ hec ⁊ his ſimilia reducū
tur ad terciū genus ſupſtitionis. ſ. ad obſer=
uantiā vanitatū vt dictū eſt. ideo nihil ad ꝓpo
ſitum. ſup heresim maleficoꝝ fortificat̄. Etiā
ſolutio ꝙ huic tercō generi q̄tuor aſſignatur
ſpecies. Quia vel vtitur q̄s obſeruantijs ad
ſcientiā acquirendā vel ad ꝯiecturas ſumen=
das fortunioꝝ vel infortunioꝝ. vel ad ſuſpē=
ſiones ſacroꝝ verboꝝ. vel ad corpa immutā
da in melius. Vn̄ ⁊ notanter ſctūs Tho. in ti
tulo illo q̄ſtionis vbi q̄rit. An obſeruatōnes
ordinate ad corpoꝝ immutationē ſint licite.
q. xcvi. in ſumma p̄fata. ar. ij. addit. puta ad
ſanitatem. obſeruationes ergo maleficoꝝ cū
hic locū habēt ſed vt dictū eſt ſub ſecūdo ge=
nere cōtinent̄ ſupſtitionis ideo nihil ad ꝓpoſi
tū. Ex his etiā ad quartū argumentū r̄ndet̄.
ꝙ q꜡ duplices ī his obſeruatijs fieri poſſunt
imagines nigromantice ⁊ aſtronomice ⁊ int̄
hec talis eſt differentia. Qꝛ in nigromanticis
ſemp fiūt exp̄ſſe inuocationes demonū ꝓpter
expreſſa pacta cū eis inita. Inſpiciat̄ ſolutio
ſecūdi argumenti p̄fate q̄ſtionis. In aſtrono
micis vero ſunt pacta tacita. ⁊ ideo nulla in=
uocatio niſi fortaſſis tacita. puta ꝓpter figu=
rarū ⁊ caracteꝝ ſigna q̄ eis inſcribūtur. ⁊ ite=
rū imagines nigromantice vel fiūt ſub certis
cōſtellatōnib꜡ ad recipiendū certos influxus
⁊ imp̄ſſiones celeſtiū corpoꝝ. etiā certis figu=
ris ⁊ caracterib꜡ inſigniti vt in anulo. lapide.
vel aliqua p̄cioſa materia. vel fiūt ſimpl̄r. abſ
q꜡ obſeruātia cōſtellationū. ſed indifferenter

ex quacūq꜡ materia etiā vili ad inferendū ma
leficia vbi ⁊ qn̄ ad aliqua loca reponūtur. Et
de his effectib꜡ cū ſuis imaginib꜡ iam ſmo ē
⁊ nō de alijs. Ideo argumentū nō facit ad ꝓ=
poſitū. Qualiter deniq꜡ certe imagines ſuper
ſtitioſe. de q̄bus tactū ē nullā hūt efficaciam
inq̄ꝫtum ſunt artificialia ſolū. licet forte ma=
terialia in eis ꝯſiderata poſſent hr̄e efficaciaꝫ
ſi ⁊ inq̄ꝫtū haberēt naturalē aliquā virtutē ex
imp̄ſſione corpoꝝ celeſtiū. ſi cui placet. docto
rem ibidē inſpiciat. Semp tn̄ dicit eſſe illici=
tū imaginibus vti. Imagines ꝟo maleficaꝝ
abſq꜡ naturali aptitudine ad effectū fiūt. ſolū
mō aūt ex iuſſu demonū reponūt ⁊ applicāt vt
manualiter ad effectū ꝯcurrant in maiorē cō
tumeliā creatoris vt ⁊ ꝑ amplius irritat꜠ ma
laq꜡ fieri in flagitioꝝ taliū vindictā amplius
ꝑmittat. Vn̄ ⁊ ſacratioribus āni tpib꜡ hmōi
fieri ꝓcurant. Ad q̄ntum dicendū ꝙ Grego.
ibi intellexit ptātem gr̄e nō nature. Vn̄ ⁊ ibi=
dem ſubdit. Qui filij dei ptāte ſunt vt Iohā.
dicit. Quid mirū ſi ſigna ex ptāte faciūt. Ad
vltimū dicendū ꝙ ſilitudo nō valet. q꜡ alia ē
actio aīe circa corp꜠ ꝓpriū. ⁊ alia circa corpus
alienū. Nā q꜡ corpi ꝓprio vnit̄ aīa vt forma.
⁊ appetitus ſenſitiuus ē actus alicuius orga=
ni corpalis. Ideo ad apprehenſionē aīe hūa=
ne pt ꝯmoueri appetitus ſenſitiuus cū aliqua
immutatione corpali calorē ⁊ frigus. vel etiā
vſq꜡ ad mortē. Ad exteriora ꝟo corpa immu=
tanda nulla apprehenſio aīe hūane ſufficit ni
ſi mediāte immutatōne ꝓprij corpis ſicut de
faſcinatōne dictum ē. Vn̄ ⁊ malefici ex nulla
ptāte naturali ſed ſolūmō auxilio demonū. ⁊
ipi demones āminiculo alicui꜠ alterius rei vt
ꝑ ſpinas oſſa crines ligna ferrū ⁊ hmōi qn̄ in
tromittūt. aut inſtr̄m aliq̄d reponūt vt ſucceſſi
ue patebit maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in ſpirituali tenori bul
le aplīce inherendo ꝯſiderandū eſt de
origine maleficoꝝ ⁊ eoꝝ opeꝝ multi
plicatione. ⁊ primo de ipis maleficis. ſecūdo
de eoꝝ opib꜡. Vbi notādū ꝙ q꜡ ad hmōi effe
ctū tria hīt cōcurrere. ſ. demon. malefica. ⁊ di
uina ꝑmiſſio. xxvj. q. i. ſi ꝑ ſortiarias. Augu.
etiam dicit ꝙ ex peſtifera ſacietate hoīm ⁊ de
monū hec ſupſtitioſa vanitas adinuenta eſt.
Ideo origo ⁊ multiplicatō huius heresis ex
peſtifera hac ſacietate ſumit̄ ꝙ etiā ex alijs eli
citur. Nā attēto ꝙ hec heresis maleficoꝝ nō
ſolū differt ab alijs heresibus in hoc ꝙ ipa ꝑ
pacta nedū exp̄ſſa. verūetiaꝫ placita ac federa
ta in omnē creatoris ac ſue creaturaꝝ ꝯtume
liam ⁊ nocumentū inſanit cū tn̄ omēs alie ſim
plices hereses ꝑ nullū pactū tacitum vel ex=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

pceſſum cū demonib⁹ initū licet nō abſq; in=
ſtinctu ſatoris oīs inſidie. errorib⁹ ꝓpter diffi
cultatē credendorū aſſentiūt. Verūētiā; dif=
fert ab omni noxia ⁊ ſuperſtitioſa arte in hoc
ꝙ ſup oīa genera diuinationū ipa maleficoꝝ
rū hereſis ſupremū attinet gradū malicie qd̄
etiā nomē a maleficiēdo ſeu male de fide ſen=
tiendo ſibi vſurpat vt prius tactū ē. Attento
etiā ꝙ inter alios actus habent ꝓ augmento
illius pfidie q̄tuor exercere videlicet/fidē ca=
tholicam in toto vel in pte ore ſacrilego ab=
negare/ſeipſos in corpe ⁊ aīa deuouere. In=
fantes nondum renatos ipi maligno offerre/
ſpurcitijs diabolicis p carnales actus cū in=
cubis ⁊ ſuccubis demonib⁹ inſiſtere/q̄ oīa vti
nam aliena ab omni veritate ⁊ figmenta forēt
dicenda. Dummō eccleſie a tāta labe infectio
nis exiſteret immunis. cui tamē heu obſtat ⁊
aplice ſedis p bullā determinatio/verū ⁊ ex=
perientia reꝝ magiſtra q̄ nos ex ꝓprijs caruꝫ
faſſionib⁹ ac flagitijs ppetratis/intantū certi
ficauit/ꝙ abſq; diſpendio ꝓprie ſalutis iā ab
coꝝ inq̄ſitionib⁹ deſiſtere neq̄mus. Ideo de
illoꝝ origine ⁊ multiplicatione peſtifera tra=
ctaturi. q² laborioſum exiſtit. ideo a legentib⁹
ſic ſumma cū diligentia ſingula ſunt pſcru=
tanda ꝙ ⁊ admittēda q̄ rōni ꝯſona ⁊ ſcriptu=
rarū traditionib⁹ nō diſſona inueniūtur. Et
q² inter oīes actus ad multiplicationē coꝝ
deſeruientib⁹ duo coꝝ plurima coopant̄. ſc;
incubi ⁊ ſuccubi demones ⁊ infantiū ſacrile
ge oblatōnes. Ideo de ipis ſpāliter tractabi=
mus. ita tn̄ vt primo de ipis demonib⁹. ſecun
do de ipis maleficis. ⁊ tercio de ipa diuina ꝑ=
miſſione mentio habeat̄. Et q² demones per
intellectū ⁊ volūtatem opantur ⁊ potius ſub
vna conſtellatione q̄; ſub altera ad hoc vt ſe=
men ad ꝓlis ꝓcreationē vigoret̄. Inq̄rendū
erit de ipis ꝯſtellationib⁹ a demonib⁹ obſer=
uatis. Et ita principaliter q̄runtur tria. Pri
mo an hec hereſis p cōpatōnem ad demones
incubos ⁊ ſuccubos poſſit originaliter mul=
tiplicari. Secūdo an ne p ꝯpationem ad cor
pora celeſtia q̄ etiā cauſe ſunt hūanorū actuū
coꝝ opa poſſint vigorari. Tercio an ne p ob
lationes ſacrilegas infantes demonib⁹ offe=
rentes poſſit ipa hereſis augmētari. tn̄ infra
ſecūdam ⁊ terciā tractabit̄ ſecūda q̄ſtio princi
palis. ſ. de influentijs corporū celeſtiū. ⁊ hoc
ꝓpter decentē cōtinuationē ſup opera malefi
corum. Circa primū tres erūt difficultates.
Una generalis de incubis illis demonibus.
Altera ſpālis a quibus demonib⁹ hmōi act⁹
exercent̄. Tercia ſingularis quo ad ipas ma
leficas demonib⁹ ſe ſubijcientibus.

Tercia queſtio prime partis.

An primū videtur ꝙ nō ſit catholicū
aſſerere ꝙ per incubos ⁊ ſuccubos de
mones poſſint homines procreari. p
creatio hominū inſtituta eſt ante peccatū a
deo in hoc ꝙ homini mulierē in adiutoriū
de coſta formauit. Quibus ⁊ dixit. Creſcite ⁊
multiplicamini. Gen̄. i. Et iteꝝ. Adam inſpi
ratus dixit. Erūt duo in carne vna. Gen̄. ij.
Similiter ⁊ poſt peccatū i lege nature dictū
eſt ad Noe. Creſcite ⁊ multiplicamini. Gen̄.
ix. In tempe etiam noue legis a xp̄o hec con
iunctio cōfirmata. Math. xix. Nō legiſtis ꝙ
ab initio q̄ fecit homines maſculū ⁊ feminam
fecit eos. ergo alij modi homines procreādi
nō debent aſſignari. Si dicatur ꝙ demones
cōcurrunt nō vt principia naturalia ſed vt ar
tificialia quādo ſtudioſe cooperant̄. ad natu=
rales conceptus hominū ſemen recipiendo.
⁊ iterum tranſfundendo. Contra. Quia aut
hoc poſſ; diabolus in oīmi ſtatu videlicet ma
trimoniali ⁊ extra. aut in vno tantum. Non
primo modo. quia tūc opus diaboli eſſet for=
tius q̄; opus dei qui quemlibet ſtatum inſti=
tuit aut confirmauit. puta continentiū ⁊ con
iugatorum. Nec ſecūdo modo. quia de hoc
nullubi legitur i ſcripturis vt ex vno ſtatu ⁊
non ex altero huiuſmodi hominum fieret p
creatio. Preterea procreare hominē eſt actus
viui corporis. ſed demones aſſumptis corpo
ribus non dant vitam. quia illa tantummo=
do formaliter fluit ab anima que ē actus cor=
poris phiſici organici potentia vitam habē=
tis. ij. de anima. ergo p huiuſmodi aſſumpta
corpora opera vite exercere non poſſunt. Si
dicatur ꝙ aſſumunt corpus non vt vitā tri=
buant ſed vt ſemen naturale retineant ⁊ trāſ=
fundant. Contra. In operibus angelorum
bonorum ⁊ malorum ſicut nihil ē ſuperfluū
nec etiam in operibus nature. Sed cum de=
mon naturali virtute qua etiam omnē virtu
tem corporis excedit poſſit inuiſibiliter ⁊ ſe=
men colligere ⁊ iterum applicare. Igitur aut
ratio dabitur. ꝙ non poſſit inuiſibiliter hoc
facere. aut ſi poteſt alterum erit ſuperfluū. for
tificatur ratio. Nam in libro de cauſis dicit̄.
ꝙ virtus intelligentie eſt infinita inferius q̄;
uis ſit finita ſuperius. ſed omnia corporalia
ſunt infra intelligentias ergo ⁊ infinitate ſue
virtutis poteſt ea qualitercūq; vult immuta
re. Sed intelligentie ſunt angeli ſiue boni ſi
ue mali. ergo poſſunt abſq; hoc ꝙ corpa aſſu
mant tranſmutationes in ſeminibus facere.
Preterea ſemen recipere ab vno ⁊ trāſfundere

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

in alium fieret per motum localem. ſed demo
nes non poſſunt corpora mouere localiter. ꝓ
batur. Anima eſt ſubſtantia ſpūalis ſicut ⁊
demon. ſed anima non poteſt localiter moue
re corpus niſi a ſe viuificatum. Unde ſi ali⸗
quod membrū mortificetur redditur immo⸗
bile ergo ⁊ demones aliquod corpus moue⸗
re localiter, niſi ab eis viuificatum non pñt.
Dictum eſt autem ⁊ quaſi per ſe notum ꝙ de
mones non viuificant aliquod corpus. er⸗
go nec ſemen poterūt mouere localiter de lo⸗
co ad locum. Preterea. omnis actio eſt per cō
tactum vt dicitur primo de generatione. Nō
videtur autem ꝙ poſſit eſſe aliquis cōtactus
demonis ad corpora cum nihil habeat cum
eis cōmune. Cum ergo ſemē immittere ⁊ mo
uere localiter ſit quoddā agere videtur ꝙ de
mones illa facere nō poſſint. Preterea demo⸗
nes non poſſunt mouere corpora magis pro
pinquiora eis in ordine nature. vt ſunt cele⸗
ſtia. ergo nec alia magis diſtātia. Antecedēs
probatur. Quia cum mouens ⁊ motum ſint
ſimul. ſecūdo phyſicoꝝ. Sequeret̄ ꝙ demo⸗
nes mouentes corpora celeſtia eſſent in celo.
ꝙ neqꝫ ſm̄ nos neqꝫ ſm̄ platonicos habet ve
ritatem. Sed contra. Auguſtinus. iij. de tri⸗
nitate. Demones colligunt ſemina que adhi
bent ad corporales effectus. hoc autē ſine mo
tu locali fieri non poteſt. ergo demones pñt
ſemina recepta ab aliquibus in alios tranſ⸗
fundere. Item gloſa ſtrabi ſuper illud Exo.
vij. Uocauit pharao ſapiētes ⁊c̄. Dicit ꝙ de⸗
mones diſcurrunt per mundum ⁊ colligunt
diuerſa ſemina. ⁊ ex eorū adaptione poſſunt
prorūpere diuerſe ſpēs. Uideatur etiā gloſa
ibidē ſuper illa verba. Uocauit pharao. Itē
Geneſ. vi. ſuper illud. Uidentes filij dei fili⸗
as hominū ⁊c̄. gloſa duo dicit. Primo ꝙ per
filios dei filij ſeth intelligūtur. ⁊ per filias ho
minum filie cayn. Secundo dicit ꝙ non eſt
incredibile non ab hominibus ſed a quibuſ⸗
dam demonibus q̄ mulieribus ſunt impro⸗
bi huiuſmodi homines id eſt gigantes eſſe ꝓ
creatos. de quibus in littera dicitur. Gigan
tes autem erant ſuper terram. Quia ⁊ poſt di
luuiū corpora non ſolum virorum ſed etiā
mulierum incredibilis pulcritudinis extite⸗
runt.

¶ Reſponſio. Quia de poteſtate ac operibꝫ
diaboli circa maleficiales effectꝰ plura opor⸗
tet cauſa breuitatis obmittere. ideo pio lecto
ri tanꝗꝫ ꝑ ſe nota relinquūtur. vel ad minus
ſi noſcere velit in ſcriptis docto. ſuper. ij. ſen.
diſtin. v. ſingula ad vnguem elucidata inue⸗
niet. Conſpiciet enim ꝙ cūcta opera ſua per

intellectum ⁊ voluntatem demones exequū⸗
tur. Item ꝙ hec data naturalia non ſunt im
mutata. Sed iuxta Dioniſium. iiij. ca. de di.
nomi. manſerunt integra ⁊ ſplendidiſſima ꝗꝫ
uis eis vti ad bonum virtutis nō valeant in⸗
ueniet etiam ꝗ̄tum ad intellectum ꝙ triplici
acumine ſcientie vigēt. ſcilicet. ſubtilitate na
ture. experientia temporum ⁊ reuelatione ſu⸗
pernorum ſpirituum. inueniet etiam in qui⸗
bus ⁊ qualiter condictiones ⁊ naturales ho⸗
minū impreſſiones ex influentijs corpoꝝ ce⸗
leſtium predominantes agnoſcūt vnde ⁊ eli⸗
ciunt aliquos magis eſſe diſpoſitos ad male
ficia exequenda quam alios quos etiam ꝑ ce
teris ad huiuſmodi exequenda magis inſe⸗
ſtant. Quantum vero ad eius voluntatē re⸗
periet ipſam immobiliter malo inherere ſem
per peccare peccatis. ſupbie inuidie ⁊ ſumme
diſplicentie. quod deus pro ſui gloria eo vti⸗
tur contra ſuam voluntatem. Cognoſcet q̄⸗
liter ex his duobus ſcilicet intellectu ⁊ volū⸗
tate mira operatur ita ꝙ nō eſt poteſtas in ter
ra que eis poteſt compari. Job. xli. Non eſt
ſuper terram poteſtas. que ei valeat compari
qui factus eſt vt neminem timet. vbi glo. Et
licet neminem timet meritis tamen ſanctorū
ſubiacet. inueniet etiā qualiter cognoſcit co
gitationes cordium noſtrorum qualiter etiā
poſſit tranſmutare corpora adminiculo alte⸗
rius agentis ſubſtantialiter ⁊ accidentaliter
qualiter etiam poſſit mouere corpora locali⸗
ter immutare etiam ſenſus exteriores ⁊ inte⸗
riores ad aliquid cogitandum qualiter etiā
poſſit immutare hominis intellectum ⁊ vo⸗
luntatem licet indirecte que omnia licet ad
preſentem noſtram deſeruirēt ſpeculationem
volumus tamen ex illis ſolummodo eorum
proprietates concludere. vt ad queſtionis
diſcuſſionem procedatur. ¶ Sunt autem
proprietates a theologis aſſignate ꝙ ſunt ſpi
ritus impuri. licet non immūdi ex natura qꝛ
in eis ſm̄ Dioniſium ineſt furor irrationa⸗
lis. amens concupiſcentia. fantaſia proterua
intellige quo ad peccata eorum ſpiritualia. ſ.
ſuperbiam. inuidiam. ⁊ iram. Unde ſunt hu
mani generis inimici. mente rationales abſ⸗
qꝫ tamen diſcurſu intelligentes. in nequicia
ſubtiles nocendi cupidi ſemper in fraude no
ui. immutant ſenſus. inquinant affectus. vi
gilantes turbant. dormientes per ſomnia in⸗
quietant. morbos inferunt. tempeſtates cōci
tant. in lucis angelos ſe tranſformāt. ſemper
infernum ſecum portant. erga maleficos di⸗
uinum cultum ſibi vſurpant. magice artes ꝑ
eos fiunt. ſuper bonos dominari appetunt ⁊

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

amplius pro poſſe infeſtant electis ad exerci-
tium dantur. ſemper ſuni hominis inſidian-
tur. Et licet mille nocendi habeant modos ⁊
artes. xvi. q. ij. vtpote qui conatur a princi-
pio ruine ſue vnitatem eccleſie reſcindere. cha-
ritatem vulnerare. ſanctorum operum dulce-
dinem inuidie felle inficere. ⁊ omnibus mo-
dis humanum genus euertere ⁊ perturbare.
poteſtas tamē eius in lumbis ⁊ vmbelico ma-
net. Job penl'. Quia videlicet per luxuriam
carnis multum dominantur hominibus. ſe-
des enim luxurie in viris eſt in lumbis. quia
inde deciditur ſemen ſicut mulieribus ab vm-
belico. His preſuppoſitis ad intellectum que-
ſtionis de incubis ⁊ ſuccubis demonibus di-
cendū. q̄ aſſerere per incubos ⁊ ſuccubos de-
mones homines interdum procreari intan-
tum eſt catholicum q̄ eius oppoſitum ē aſſe-
rere nedum dictis ſanctorum ſed ⁊ traditōni
ſacre ſcripture contrarium quod ſic deduci-
tur. Nam Auguſtinus hanc queſtionem nō
quidem quo ad maleficos ſed q̄ntum ad ipas
operationes demonum ⁊ ad fabulas poeta-
rum in vno loco mouet ⁊ ſub dubio reliquit.
Licet poſtea q̄ntum ad proceſſum ſacre ſcri-
pture determinat. Nam libro. iij. de ciui. dei
capitulo. ij. dicit. Utrum potuerit venus ex
cōcubitu anchiſis eneam parere in medio re-
linquamus. Nam pene talis queſtio in ſcri-
pturis oritur. qua queritur. Utrum preua-
ricatores angeli cum filiabus hominum con-
cubuerunt. Unde natis gigantibus id ē ni-
mium grandibus ⁊ fortibus viris tunc ter-
ra repleta eſt. Sed libro. v. ca. xxiij. queſtio-
nem determinat in hec verba. Creberrima fa-
ma eſt multiq; ſe expertos vel ab eis qui exp-
ti erant de quorum fide dubitandum non eſt
ſe audiſſe cōfirmant ſiluanos ⁊ faunos quos
vulgus incubos vocant improbas extitiſſe
mulieribus ac earum appetiſſe ac peregiſſe cō-
cubitum. Et quoſdam demones quos duſi-
os galli nūcupant aſſidue hanc immūditiaȝ
⁊ tēptare ⁊ efficere pluries taleſq; aſſeuerant.
vt hoc negare impudentie videatur. Hec ille
Poſtea ibidem determinat ſecundam queſtō-
nem videlicet q̄ illud Gen̄. Uidentes filij dei
id eſt ſeth filias hominum id eſt Cayn. non
de incubis ſolum intelligitur. Quod autem
incubos eſſe non ſit credibile. Ad illud ibidē
eſt gloſa que ſic dicit vt prius tactum eſt. Nō
eſt incredibile non ab hominibus ſed ab an-
gelis vel quibuſdam demonibus qui mulie-
ribus ſunt improbi eiuſmodi homines. id ē
gigantes eſſe procreatos de quibus in litte-
ra dicitur. Gigantes autem erant ſuper terrā

qui ⁊ poſt diluuium ⁊ c. vt ſupra. Ad idem eſt
gloſa Eſaie. xiij. vbi ꝓpheta deſertionem ba-
bilonice ciuitatis predicit ⁊ monſtra in ea ha-
bitanda. Ibi inquit habitabūt ſtrutiones ⁊
piloſi ibi ſaltabūt. Demones intellige ibi lo-
co piloſi. Unde gloſa dicit. Piloſi ſunt ſilue-
ſtres homines. hiſpidi. qui incubones vl' ſa-
tiri certa genera demonum. et Eſaie. xxxiiij.
ſuper illo vbi ꝓphetat deſolationem terre idu-
meorum qui perſequebātur iudeos. Erit in-
quit cubile draconum ⁊ paſcua ſtrutionum.
⁊ occurrent demonia. Gloſa interlinealis. id
eſt monſtra demonū ad inuicem. Et gloſa be-
ati Gregorij ibidem. Qui alio piloſi nomine
figurantur. non hi quos greci panos latinī
vero incubos vocant. Ad idē eſt beatus Iſi-
dorus. libro. viij. capitulo vltimo ſic dicens.
Piloſi qui grece paniti. latine incubi appellā-
tur. Un̄ ⁊ incubi dicūtur ab incubando hoc
eſt ſtuprando. Sepe enim improbi exiſtunt
etiam mulieribus ⁊ earum peragunt concu-
bitum quos demones galli duſios nūcupāt.
quia aſſidue hanc peragunt immunditiam.
Quem autem vulgo incubonem vocant. hūc
romani faunum ficarium dicunt. Ad quem
Oratius dixit. faune nymp harū fugientiuȝ
amator per meos fines ⁊ aprica rura lenis in-
cedas. Inſuper illud apoſtoli. i. Corinth. xi.
Mulier debet habere velamen ſup caput ſu-
um propter angelos. Multi catholici expo-
nunt quod ſequitur ꝓpter angelos id eſt incu-
bos. Ad idem eſt Beda in hiſtorijs angelorū.
Item Guil'. in libro de vniuerſo. parte vlti.
tracta. vi. multipliciter. Preterea hoc deter-
minat ſanctus doctor prima parte. q. xv. Et
in ſecūdo ſcripto. diſtin. viij. Et quolibe. vij.
q. x. atq; ſup Eſaiaȝ. capitulis. xiij. ⁊. xxxiiij.
Unde talia negare dicit Thomas. imprudē-
tie eſt. Id enim quod multis videtur non po-
teſt omnino falſum eſſe. ſ'm philoſophum in
de ſomno ⁊ vigilia in fine. ⁊ in. ij. ethico. Si-
leo de hiſtorijs multis. ⁊ auctenticis tam ca-
tholicorum q̄ȝ ethnicorū qui incubos eſſe pa-
lam aſſeuerūt. Cauſa autem quare demones
ſe incubos faciūt vel ſuccubos non delecta-
tionis eſt cauſa cum ſpiritus carneȝ ⁊ oſſa nō
habeat. Sed hec eſt potiſſima vt per luxurie
vicium vtriuſq; hominis naturā ledant cor-
poris videlicet ⁊ anime vt ſic ad omnia vicia
homines proniores exiſtant. Nec dubiū q̄n
⁊ ſub certis conſtellationibꝰ ſemina vigorare
ſciunt ſub quibus homines etiam concepti
ſemper malicijs exiſtunt deprauati. Unde et
enumeratis ꝑ altiſſimum multis luxurie vi-
cijs a quibus ſuū populum mūdum eſſe vo-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

luit ⁊ quibus infideles irretiti erant. ait Le-
uitici. xviij. Ne polluamini in omnibus his
quibꝫ cōtaminate ſunt gētes quas ego eijciā
ante conſpectum veſtrum e quibus polluta ē
terra cuius ſcelera ego viſitabo. Dicit glo. ſu
per verbo gentes. Demones inquit qui ꝓpter
multitudinem dicūtur gentes vniuerſi ꝙ cū
omni peccato gaudent. precipue tamen forni
catione ⁊ idolatria. quia ī his ⁊ corpus ⁊ ani
ma maculatur ⁊ totus homo qui terra dici-
tur. Omne enim peccatum quodcūqꝫ fecerit
homo extra corpus eſt. qui autem fornicatur
in corpus ſuum peccat. Si cui libet intueri
hiſtorias de incubis ⁊ ſuccubis inſpiciat. vt
ſupra Bedam in hiſtorijs angelorū. ⁊ Guil-
helmū. Thomam deniqꝫ brabātinū in libro
qui de apibus intitulatur. ¶ Ad argumenta
Ad primum de naturali ꝓpagatione inſtitu-
ta a deo inter marem ⁊ feminam dicitur. Q
ſicut dei permiſſione ſacramentum matrimo
nij poteſt opere diaboli viciari per maleficia
vt ſupra patuit. Ita a ſimili ⁊ a fortiori in ꝗ-
libet alio actu venereo inter marem ⁊ feminā.
Sed ſi queritur. Quare potius in actu ⁊ ſu-
per actum venereum diabolo permittitur ma
leficia exercere qꝫ ſuper alios humanos act⁹
Dicitur ꝙ multiplex cauſa aſſignat̄ a docto-
ribus de quibus inferius ſub illa pte vbi de
permiſſione diuina diſcutit̄. Ad preſens ſuf-
ficit cauſa que prius tacta eſt ſcilicet ꝙ pote-
ſtas demonis ē in lumbis hominū. Quia in
ter omnia certamina duriora ſunt prelia cer-
taminis vbi continua pugna ⁊ raro victoria
Nec valet vbi dicitur. ꝙ tunc opus diaboli
eſſet fortius opere dei cum actus matrimo-
niales a deo inſtitutos poſſet viciari. quia nō
viciat per violentiam. imo cum nihil valeat
inficere niſi a deo permiſſus. Ideo magis p
hoc eius impotentia concluditur. ¶ Ad ſe-
cundum. verum eſt ꝙ procreare hominem ē
actus viui corporis. Sed cum dicitur ꝙ de-
mones non poſſunt dare vitam. quia illa flu
it formaliter ab anima. Iterum verum eſt ſed
quia materialiter diſcinditur a ſemine ⁊ de-
mon incubus illud immittere poteſt deo per
mittente per coitum ⁊ non tanqꝫ ab eo deci-
ſum ſed per ſemen alicuius hominis ad hoc
acceptum vt dicit ſanctus doctor in prima p
te. q. li. ar. iij. vtpote quod idem demon qui ē
ſuccubus ad virum fiat incubus ad mulierē
ſicut etiam aliarum rerum ſemina aſſumunt
ad aliquarum rerum generationē. vt Augu-
ſtinus dicit. iij. de trini. Unde ſi queritur cu-
ius filius ſic natus exiſtit. Patet ꝙ non eſt fi
lius demonis ſed illius hominis cuius ē ſe-
men acceptum. Sed cum inſtatur. quod ni-
hil eſt ſuperfluum in operibus angelorum ſi
cut ⁊ nature. conceditur. Sed cum infertur
ꝙ demon poteſt inuiſibiliter ſemen ⁊ recipe-
re ⁊ infundere. verum eſt. hoc autem potius
operatur viſibiliter vt ſuccubus ⁊ incubus
vt ſic per talem ſpurcitiam inficiat corpus et
animam ⁊ in vtroqꝫ homine mulieris ſcilicet
⁊ viri vt in corpore. q. tactum ē. Preterea plu
ra poſſent demones inuiſibiliter qui tamen
non permittuntur etiam ſi vellent exercere. p
mittuntur autem viſibiliter vel in exercitium
bonorum vel correctionem malorum. Poſ-
ſet deniqꝫ cōtingere quod loco demonis ſuc-
cubi alter ſemen reciperet ab eo. et incubum
loco alterius demonis ſe faceret ⁊ hoc tripli-
ci ex cauſa. Puta quia demon deputatus mu
lieri reciperet ſemen ab altero demone depu-
tato viro. vt ſic vnuſquiſqꝫ circa ſibi a prin-
cipe demoniorum commiſſum habeat male-
ficium exercere cum vnicuiqꝫ proprius de-
putetur angelus etiam a malis vel propter
feditatem actus quā demon vnus facere ab-
horreret. cum vt in ſequenti queſtione pare-
bit certi demones ex nobilitate nature certos
actus ⁊ ſpurcitias facere abhorrerent. vel ꝙ
inuiſibiliter loco viri feminis. ſuum ſemē id
eſt ꝙ incubus recepit inuiſibiliter ſe interpo
nendo mulieri intromittat. quam interpoſi-
tionem facere non eſt contra eius naturam.
aut virtutem cum etiam in corpore aſſum-
pto inuiſibiliter ⁊ incontrectabiliter ſe inter-
ponere poteſt ſicut ſupra de illo iuuene qui
ydolum deſponſauerat patuit. ¶ Ad terciū.
Hoc qḋ dicitur ꝙ virtus angeli ē infinita re
ſpectu ſuperiorum. hoc eſt quia eius virtus
comprehendi non poteſt ab inferioribꝫ quin
ſemper ſuperexcedit eam. ita ꝙ non limitatur
ad vnum effectum tātum. Et hoc ideo. quia
ſuprema in entibus habent virtutes maxime
vniuerſales. Unde propter hoc ꝙ eſt infini-
ta ſuperius non poteſt dici ꝙ poſſit indifferē
ter in omnem effectum illum ad producen-
dum. quia ſic etiam diceretur infinita inferi-
rius ſicut ſuperius. Demū quia inter agens
⁊ patiens debet eſſe ꝓportio. ⁊ nulla poteſt eſſe
ꝓportio inter ſubſtantiam pure ſpūalem ⁊ cor
poralem. ideo nec ipi demones poſſent in ali
quem effectū niſi mediāte aliquo alio princi-
pio actiuo. Inde eſt ꝙ feminibꝫ rerū vtuntur
ad effectus producendos. iuxta Aug⁹. iij. de
trini. Unde hoc argumentum redundat in
ꝓcedēs nec p illud fortificatur niſi quis vel-
let declarationē eius hr̄e. quare intelligentie

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

aſſeritur habere virtutes infinitas ſup⁹ ⁊ nõ inferius. ⁊ daretur ſibi ex ordine rerum corporalium ⁊ corporum celeſtium. qui ſm ſe in plures ⁊ infinitos effectus influere poſſent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur ꝙ demones licet abſqȝ hoc ꝙ corpora aſſumant poſſint tranſmutationes in ſeminibus facere. hoc nihil arguit contra hoc quod hic intenditur de incubis ⁊ ſuccubis quorum actus exercere nõ poſſunt. niſi in aſſumptis corporibus ſm ꝙ ſupra tactum eſt ¶ Ad quartũ. ꝙ demones non põt mouere corpora localiter. vnde nec ſemen ⁊c. probaturqȝ ibi de anima per ſimilitudinem. Dicendũ ꝙ aliud eſt loqui de ſubſtantia ſpirituali ipſius angeli aut demonis ⁊ aliud de ipſa anima. Hoc enĩ ꝙ anima non poteſt mouere corpus localiter niſi viuificatum ab ea. vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum hoc eſt quia tenet infimum gradum in ordine ſubſtantiarum ſpiritualium ex quo etiam contingit. ꝙ illud corpus quod habet mouere etiaȝ per contactũ oportet ꝙ ſit ꝓportionatum nõ ſic autem eſt de demonibus quorum virtus omnino corporalem virtutem excedit. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ contactus demonis ad corpus ſeminis vel cuiuſcũqȝ alterius non eſt contactus corporalis ſed virtualis ⁊ fit ſm proportionem conuenientem tam mouenti quam mobili ita ꝙ illud corpus quod mouetur nõ excedat proportionẽ virtutis demonis vt ſunt corpora celeſtia ⁊ etiam tota terra vel elementa mundi. Et quare illa excedunt dicere poſſumus vt dicit ſanctus Thomas in queſtionibus de malo. q. x. de demonibus. Ex hoc ẽ vel propter conditionem nature. vel propter damnationem culpe. Eſt enĩ ordo rerum ſicut ſm naturam ipſarum ita ⁊ ſm motum. et ſicut ſuperiora corpa celeſtia mouẽtur a ſuperioribus ſubſtãtijs ſpiritualibus. vt ſunt angeli boni. Ita inferiora corpora moueri põt a ſubſtãtijs ſpiritualib⁹ inferioribus vt ſunt demones. Et ſiquidem hoc contingit eis ſm conditionem nature. ſm ꝙ aliqui ponebant demones non eſſe ex illis ſuperioribus angelis. Sed ex illis que ꝑficiũtur a deo huic terreſtri ordini vt erat philoſophorum opinio. vel etiam ſi contingit ex pena peccati vt theologorum ſententia eſt tũc a celeſtibus ſedib⁹ detruſi in hunc aerem tanqȝ ad penã non põt ipſum aut terrã cõmouere. Hec addita ſunt propter duo argumenta que tacite ſoluũtur. ſcilicet de corporibus celeſtibus ꝙ illa etiam poſſent mouere. Si poſſent corpora localiter mouere. quia ſunt eis magis propinqua. vt etiam vltimũ argumentum pretendit. Reſpondetur enim ꝙ non valet. quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum. ſi quidem prima opinio locum habet. Si vero non ſed ſecunda tunc iterum non poſſunt mouere propter penam peccati. Eſt etiam ad argumẽtum vbi quis obijceret. ꝙ idẽ eſt motus totius et partis ſicut totius terre et glebe in .iij. phiſico. Unde ſi demones poſſent mouere partẽ terre poſſent etiam mouere terram non valet vt patet intuenti diſtinctionẽ. Colligere autem ſemina rerum ⁊ applicare ad certos effectus non excedit eorum virtutem naturalem deo eis permittente. vt de ſe patet. Summarie concludatur ꝙ nõ obſtante qđ quidam dicunt. demones in aſſumptis corporibus nullo modo poſſe generare. ⁊ ꝙ per filios dei ſignificentur filij ſeth. ⁊ non angeli incubi. ſicut ⁊ per filias hominum ille que de ſtirpe Cayn deſcenderant. Quia tamẽ cõtrarium a multis vt patuit aſſeritur ⁊ ꝙ multis videtur non poteſt omnino eſſe falſum. ſm philoſophum in ſeptimo ethicoꝝ ⁊ in fine de ſomno ⁊ vigil'. Jam etiam modernis temporibus atteſtantur facta ⁊ dicta maleficarum talia vere ⁊ realiter exequentiũ. Ideo dicim⁹ tria. Primo ꝙ ꝑ tales demones ſpurciſſimi actus venerei nõ delectationis ſed infectionis anime ⁊ corporum quibus ſuccumbunt aut incubunt cauſa exercentur. Secũdo ꝙ per talem actum completa conceptio ⁊ generatio a mulieribus fieri poteſt. inquantum ſemen humanũ apponere poſſunt in loco cõuenienti ventris mulieris ad materiam proportionatam ibidem preexiſtentem. Et ſimili. ſicut ⁊ ſemina aliarum rerum colligere poſſunt ad cõplendũ aliquos effectus. Tercio ꝙ demonibus attribuitur in talium generatione illud tantum ꝙ eſt motus localis nõ autem ipſa generatio cuius principium non ẽ virtus demonis aut corporis ab eo ſumpti. ſed virtus illius cuius ſemen fuit. vnde ⁊ genitus non demonis ſed alicuius hominis filius eſt. Et per hec patet reſponſio ad argumẽta vbi quis arguere vellet. ꝙ demones generare non poſſent ꝓpter duo. Primo ꝙ generatio cõpletur per virtutem formatiuam que eſt in ſemine corpe viuo reſoluto. Et corpus a demonib⁹ aſſumptũ. qꝛ nõ eſt tale ḡ ⁊c. Patet reſpõſio. quia demon virtute ſeminis formatiuam reponit ad locũ debitũ ⁊c. Secundo. ſi dicatur ꝙ ſemen nõ habet virtutẽ generandi niſi qȝdiu calor aĩe in eo retinet̃. quẽ mĩ exalare neceſſe ẽ ꝑ magnã diſtantiã delatum.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

Eſt enim reſponſio ꝙ demones poſſunt aliꝗ̃ reponere ad conſeruationem ſeminis ne calor vitalis euaporet. Uel etiam quia velociſſime mouentur propter victoriam mouentis ſuper rem motam. Ideo non poterit euaporari tam faciliter.

Quarta queſtio a quibus demonibus huiuſmodi exercentur.

Utrum catholicū ſit aſſerere ꝙ actus incuborum ⁊ ſuccuborum demonū conueniat omnibus ſpiritibus immūdis indifferēter ⁊ equaliter. Et videtur ꝙ ſic. quia oppoſitum aſſerere eſſet ordinem quendam bonū inter eos affirmare. probatur. Sicut ad ratõnem boni pertinet modus ⁊ ordo. Auguſtinus in libro de natura boni. ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sȝ in angelis bonis nihil eſt inordinatū. ergo ⁊ in malis nihil poteſt eſſe ordinatum. Unde indifferenter huiuſmodi actibus habēt inſiſtere. Inde etiā illud. Ubi nullus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat in terra videlicet miſerie ⁊ tenebrarum. Job. x. Preterea ſi nō omnes indifferenter his actibꝰ inſiſtunt hoc eis competit vel ex natura vel ex culpa vl' pena. Nō ex natura. quia poſt peccatum oĩes indifferenter vt in precedenti queſtione tactū eſt. ſunt in natura ipſorum ſpiritus impuri licet non immundi ꝯtum ad diminutionem naturalium bonorum. In nequicia ſubtiles nocendi cupidi. per ſuperbiam tumidi ⁊c. ergo competit eis quo ad culpam vel penam. Tunc ſic. Ubi eſt maior culpa ibi maior pena. ſed ſuperiores angeli magis peccauerunt ergo in eorum penam magis his ſpurcitijs habent inſiſtere. Si hoc non eſt. dabitur ratio alia. cur non illis actibus indifferēter inſiſtant. Preterea. vbi non eſt ſubiectio ⁊ obedientia ibi omnes indifferenter operātur. ſed in demonibus nulla eſt ſubiectio ⁊ obediētia. probatur. Quia illa ſine concordia haberi non poſſunt. ſed in demonibus nulla ē cõcordia. Prouerbiorū. xiij. Inter ſuperbos ſꝑ ſunt iurgia. Preterea ſicut equaliter oĩes ꝓpter culpam poſt diem iudicij in infernū detrudentur. ita ⁊ ante illud tempus in aere caliginoſo propter officium eorum detinentur nec legitur eſſe inequalitas ex parte mancipationis ergo nec inequalitas ex parte officij ⁊ temptationis. Sed contra. gloſa. i. ad Cor. xv. Quādiu durat mundus angeli angelis homines hominibꝰ. demones demonibꝰ p̄ſunt. Item Job. xl. dicitur de ſquamis leuiathan per quas membra diaboli ſignificātur. ꝙ vna vni adheret.. ergo inter eos eſt diuerſitas ⁊ ordinis ⁊ actionis. Incidentaliter q̄ritur. An a bonis āgelis ipſi demones ab huiuſmodi eorum ſpurcitijs exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum ꝙ quia poteſtates dicūtur angeli quorum ditioni virtutes aduerſe ſubiecte ſunt vt Gregorius dicit. ⁊ Auguſtinꝰ. iij. de trini. Spiritus vite deſertor atq; peccator regitur ꝑ ſpiritum vite rationalem pium ⁊ iuſtum. Et ſicut ille creature ſuper alias influentiam habent que ſunt perfectiores ⁊ deo ꝓpinquiores eo ꝙ totus ordo prelationis primo ⁊ originaliter ē in deo ⁊ participatur a creaturis ſ'm ꝙ ei magis ꝓpinquant. Ideo etiam boni angeli qui maxime appropinquant deo propter eiꝰ fruitionem qua demones carent ſuper ipſos demones habent p̄lationem ⁊ per eos reguntur. Et cū inſtatur ꝙ demones premiſſis medijs multa mala faciunt. aut ergo non impediūtur quia non ſubſunt bonis angelis. qui eos impedire poſſent. aut ſi ſubſunt tunc cuȝ ad negligentiam preſidentis pertinere vidētur ea que per ſubditos male fiunt. Uidetur ꝙ in angelis bonis ſit aliqua negligētia. Reſpondetur ꝙ ſancti angeli ſunt miniſtri diuine ſapientie. Unde ſicut diuina ſapientia ꝑmittit aliqua mala fieri per malos angelos. vel homines propter bona q̄ ex eis elicit. Ita et boni angeli nō totaliter cohibent malos a nocendo ſiue hoīes ſiue demones. Rūſio. catholicū ē aſſerere q̄ndam ordinē actionū interiorū ⁊ exteriorū. etiā per quādā p̄lationeȝ eſſe in demonibꝰ. Unū ⁊ q̄dam ſpurcitie ab aliquibus infimis ꝑpetrātur a quibus ſupiores ꝓpter nobilitatē nature ſecludūtur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici ꝯgruentia qua talia cōgruūt eorū nature diuine ſapientie ⁊ proprie nequitie. Demū magis in ſpeciali. Et natura quidē. Nā ꝯſtat ꝙ a principio creationis ſemꝑ q̄dā alijs ſupiores fuerūt ex natura cum inter ſe differant ſpecie nec duo angeli vnius ſpeciei exiſtant cōmuniorem opinionē ſequendo q̄ etiaȝ dictis phorū cōcordat ⁊ Dioniſius q̄ ponit. x. ca. celeſtis ierarchie in eodem ordine eſſe primos medios ⁊ vltimos cui etiam neceſſario oportet aſſentire. tum ex immaterialitate eorum. tum etiaȝ ex incorporalitate. Inſpiciat q̄ vult dicta doctoris in. ij. di. ij. Et quia peccatum naturam nō tollit. ⁊ demones poſt caſuȝ data naturalia nō amiſerūt vt ſup tactū ē ⁊ opatões rerū ſequūt' naturales earū ꝯditões. iō ſic̄ i natura ſic ⁊ in operationibꝰ ſunt varij ⁊ multiplices.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Congruit etiam hoc diuine ſapientie vt ea q̄
ab ipſo ſunt ordinata ſunt. ad Roma. xiij. que a
deo ſunt ordinata ſunt. Et q2 demones ſunt
a deo deputati ad exercendum homines ⁊ ad
puniēdum damnatos. Ideo in exercitijs eo
rū ab extra quo ad homines ſunt varij ⁊ mul
tiplices. Congruit etiam ⁊ nequitie ipſorum
Quia eni̅ humano generi aduerſantur. ideo
cum ordinate impugnāt. ideo magis homi
nibus nocere eſtimant ſicut faciūt. Unde cō
ſtat ſpurcitijs illis nephandiſſimis nō equa
liter inſiſtunt qđ etiam magis ſpecificatur ta
li ratione. Nam cum operatio ſequitur natu
ram rei vt dictum eſt. quorumcunq̧ ſunt na
ture ſubordinate. oportet ꝙ etiam operatōes
ſibiinuicem ſubordinentur ſicut patet in re=
bus corporalibus. Quia enim inferiora cor
pora naturali ordine ſunt infra corpora cele
ſtia. actiones ⁊ motus eorum ſubduntur acti
onibus ⁊ motibus celeſtium corporum. ⁊ q2
vt dictum eſt demones naturali ordine inter
ſe differunt. Ideo etiam naturalibus actio=
nibus intrinſecis et extrinſecis preſertim in
huiuſmodi ſpurcitijs peragendis. Ex quib9
cōcluditur ꝙ quia huiuſmodi ſpurcitie plu
rimū preter nobilitatē angelice nature exer
centur cū etiam in actibus humanis infimi
⁊ fetidiſſimi actus in ſe quidem conſideran
do non q̄tum ad officium nature ⁊ procreatō
nis reputantur. Demū cum de quolibet ordi
ne aliqui cecidiſſe credūtur non eſt inconue=
niens aſſerere ꝙ illi demones qui de infimo
choro ⁊ iterum illi qui infimi in illo exiſtunt
his ſpurcitijs ⁊ ab alijs deputantur ⁊ inſiſtūt
Hoc etiam plurimū eſt aduertendum. ꝙ licꝫ
de incubis ⁊ ſuccubis mulierib9 infeſtos ſcri
ptura tradit. tamen nuſq̄ legitur in vitijs q̄=
buſcunq̧ contra naturam loquendo non ſo
lum de ſodomitico ſed etiam de quocūq̧ alio
peccato extra vas debitum perpere agendo ſe
incubos ⁊ ſuccubos feciſſe. In quo maxima
illorum peccaminū enormitas oſtenditur cū
indifferenter omnes demones cuiuſcūq̧ or=
dinis illa peragere abhorrent ⁊ verecundum
eſtimant. Et hoc videtur velle gloſa ſup Eze
chielem. xix. vbi dicitur. Dabo te in manus
paleſtinorum id eſt demonū. qui etiā erube
ſcunt de via tua ſcelerata vicium contra na=
turam intelligens. ⁊ intuenti patet. ꝙ de de=
monib9 oportet auctoritatē intelligere. Nul
lum eni̅ peccatū tam ſepe deus reproba mor=
te in multis condemnauit. Dicunt etiam nō
nulli ⁊ veraciter creditur ꝙ nullus talis vicij
poſtq̄ tēpus mortalis vite xp̄i qđ ad annos
xxxiij. extenditur in hoc ſcelere pſeuerans ex
ceſſerit niſi ſpeciali gratia redemptoris pote
rit liberari qđ ex eo ptꝫ ꝙ octogenarijs ⁊ cen
togenerijs iſto crimine inueniūtur ſepe irre=
titi quibus tempus xp̄i q2 vite morū diſcipli
na fuit. et ideo illo ſpreto vix vnq̄ ſine diffi=
cultate per maxima ab hoc ſcelere continebit
Sed ⁊ ꝙ ordo ſit inter eos etiā ad officia ex
teriora quo ad impugnatōnes demonſtrant
eorum nomina. Nam licet vnum ⁊ idem no
men. ſcꝫ diabolus multipliciter exprimatur
in ſcripturis ⁊ hoc propter diuerſas eorū p=
prietates. Tamen his immundis operibus
vnus preſidere in ſcripturis tradit̃ ſicut etiā
⁊ certis alijs vitijs. Eſt eni̅ vſus ſcripture ⁊
locutionis quemlibet immūdum ſpiritū no
minare diabolū a dya quod duo ⁊ bolus qđ
eſt morſellus. quia duo occidit. ſcꝫ corpus ⁊
animā. ⁊ ſm ethimologiam. licet grece inter=
pretatur diabolus clauſus ergaſculo ⁊ hoc ſi
bi conuenit cum non permittitur ſibi nocere
q̄tum vellet. Uel diabolus quaſi defluens.
quia defluxit id eſt corruit ſpecialiter ⁊ locali
ter. Nominat̃ etiam demon id ē ſapiēs ſuper
ſanguineꝫ. vel ſanguineus. ſ. ſuper peccata q̄
fuit ⁊ procurat triplici ſcientia qua viget. ſcꝫ
ſubtilitate nature experientia tempoꝝ ⁊ reue
latione bonoꝝ ſpirituū. Nominat̃ etiā beli=
al qđ interp̄tat̃ abſq̧ iugo vel abſq̧ dominio
q2 pposſe pugnat ꝯtra eū cui deberet eē ſubie
ctus. Uocat̃ etiā beelzebub qđ interp̄tat̃ vir
muſcarū id ē animaꝝ peccantiū q̄ reliquerūt
verum ſponſum xp̄m. Item ſathanas id eſt
aduerſarius. Unde. i. Pe. ij. Aduerſarius ve
ſter diabolus circuit ⁊c̃. Item vehemoth id
ē beſtia. q2 facit homines beſtiales. Ipe tamē
demon fornicationis ⁊ princeps illius ſpur
cicij dicit̃ aſmodeus. qđ interp̄tatur factura
iudicij. q2 propter hmōi vicium factum fuit
terribile iudiciū ſup ſodomā ⁊ quatuor alijs
ciuitatibus. Sicut ⁊ demon ſupbie dicitur
leuiathan. quod interp̄tatur additamentum
eorum. quia ⁊ lucifer tentans primos paren
tes de ſuperbia promiſit eis additamentum
diuinitatis. De quo ⁊ per Eſaiam dn̄s. Uiſi
tabo ſup leuiathan ſerpentem veterē ⁊ tortuo
ſum. ⁊ demon auaricie ⁊ diuitiarum dicitur
mām̄ona. Quē ⁊ xp̄s ī euāgelio expſſit. mat.
vi. Nō poteſtis deo ſeruire ⁊c̃. Ad argumēta
ad primū. ꝙ q2 bonū pōt inueniri ſine malo.
ſed malū nūq̄ inuenit̃ ſine bono. q2 fundat̃
ſuper creaturam q̄ in ſe bona eſt. Et ideo de=
mones inq̄tū habēt naturā bonam ordinati
ſunt ī naturalib9 ⁊ in eoꝝ actionib9. ad illud
Job. x. p̄t dici. ꝙ demones ad exercitiū depu
tati nō ſunt ī inferno ſed iſto aere calliginoſo.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Unde hic habent oꝛdinem inter ſe quē tunc
in inferno non habebunt. Uel etiam dici po
teſt ꝙ etiam iam om̄is oꝛdo in eis ceſſat quo
ad ipſam beatitudinem conſequendam cum
a tali oꝛdine irrecuperabiliter ceciderunt. Et
dici poteſt ꝙ etiam in inferno erit inter eos
oꝛdo poteſtatis ⁊ penarum afflictionis inq̄s=
tum aliqui ad affligendum animas deputa=
buntur ⁊ non alij. Sed hic oꝛdo magis erit a
deo q̄ȝ ab ipſis ſicut etiam ⁊ eoꝛum toꝛmenta
Ad tercium cum dicitur ꝙ ſuperioꝛes demo
nes. quia magis peccauerunt ⁊ magis puniū
tur etiam his actib⁹ immūdis amplius debe
rent inſiſtere. Reſpondetur. quia culpa oꝛdi
natur per penam ⁊ non per nature actum ſeu
operationem. ideo non inſiſtunt illis immū
dicijs ꝑpter nobilitatem nature non ꝑpter eo=
rum culpam aut penam. Et licet omnes ſunt
ſpiritus impuri ⁊ ad nocendū cupidi tamen
vnus amplius altero inquantū potioꝛa na=
turalia ſunt obtenebꝛata. Ad quartum dicit̄
ꝙ eſt concoꝛdia inter demones non amicitie
ſed nequitie ex qua homines odiūt ⁊ dei iuſti
cie repugnat q̄ȝtum poſſunt. Talis enim cō=
coꝛdia inter impios repitur vt eis ſe adiūgāt
⁊ ſubijciant ad ꝓpꝛiam nequitiam exquendā
quos potioꝛes viribus vident. Ad quintuȝ
licet carceralis mancipatio omnib⁹ equaliter
deputetur iam in aere ⁊ poſt in inferno. nō ta
men ex hoc naturalia in eis ſunt equaliter ad
equales penas ⁊ officia eq̄lia oꝛdinata. imo
q̄ȝto ſunt nobilioꝛes in natura et potioꝛes in
officio. tanto etiam grauioꝛi ſubiecti toꝛmen=
to. Unde Sapiē. vi. Potentes potenter toꝛ=
menta patientur.

¶ Eſt ergo queſtio ſuper influentias coꝛpo=
rum celeſtiū in qua tres alij erroꝛes repꝛoban
tur. ⁊ eſt quinta in oꝛdine.

¶ Sed pꝛo amplioꝛi pꝛemiſſoꝝ declaratio=
ne etiam obuiandum quibuſcunq̄ȝ pꝛetenſis
obiectionibus. Queritur de maleficoꝝ ope=
ribus quo ad quintuplicem cauſam. quatu=
oꝛ ex illis repꝛobando ex quib⁹ influere non
poſſunt. quintam vero concludendo. ſ. virtu
tem intellectiuam ex qua fluere habent q̄ ⁊ li=
cet bona ſit ſm̄ naturam. eſt tamen mala ſm̄
volūtatem. quatuoꝛ aūt cauſe repꝛobant̄ cō=
tra illos q̄ aut maleficas aut eoꝝ opa eſſe ne=
gant. ⁊ ſunt coꝛpoꝝ celeſtiū influentie. illoꝝ
coꝛpoꝝ ⁊ oꝛbiū motoꝛes mouētia. hominum
excreſcens malitia. ⁊ imaginum ac caracteꝝ ⁊
verboꝝ efficacia.

An poſſit quoq̄ modo catholice cenſe=
ri ꝙ oꝛigo ⁊ multiplicatio maleficoꝝ
operum pꝛoceſſerit ex influentijs coꝛ
poꝛum celeſtium ſeu ex ſuperabundanti ma=
licia hominum ⁊ non ex ſpurcitijs incuboꝝ
⁊ ſuccuboꝛum demonum. ⁊ videtur ꝙ ex ꝓ=
pꝛia malicia. Nam Auguſtinus in li. lxxxiij.
q. dicit ꝙ ad hominis volūtatē cauſa depꝛa=
uationis eius redit ſiue aliq̄ ſiue nullo ſua=
dente depꝛauata ſit. Sed maleficus depꝛaua
tur ꝑ peccatum. ergo cauſa illius non eſt dia=
bolus ſed volūtas humana. Ad ideȝ dicit de
lib. arb. ꝙ quilibȝ eſt cauſa ſue malicie. quod
etiam ꝓbat̄ rōne. Peccatū hominis ex li. ar.
ꝓcedit. ſed diabolus nō pt̄ li. ar. mouere. hoc
enī libertati repugnaret. ergo diabolus non
pōt eſſe cauſa. nec illius cuiuſcūq̄ȝ alteri⁹ pctī
Preterea in li. de eccleſiaſticis dogmatib⁹ dꝛ
Non om̄es cogitatōnes noſtre male a diabo
lo excitant̄ ſed aliquotiens ex noſtri arbitrij
motu emergūt. Demū ꝙ ex influentijs coꝛ=
poꝝ celeſtiū poſſunt oꝛiri ⁊ nō a demonib⁹ ꝓ=
batur. Sicut om̄is multitudo reducitur ad
vnū. ita omne multifoꝛme reducitur in aliqd̄
vnifoꝛme pꝛincipiū. Sed act⁹ humani ſunt
varij ⁊ multifoꝛmes tam ad vicia q̄ȝ ad virtu
tes. ergo videtur ꝙ reducātur in aliqua pꝛin
cipia vnifoꝛmiter mota ⁊ mouentia. Sed ta
lia non poſſunt aſſignari niſi ex motibus ce=
leſtium qui ſunt vnifoꝛmes. ergo illa coꝛpo=
ra ſunt talium actōnum cauſe. Preterea. ſi ce
leſtia coꝛpoꝛa non eſſent humanoꝛum actuū
ad virtutes ⁊ vicia cauſe. aſtrologi non adeo
frequenter vera pꝛedicarent de belloꝛum euē
tibus ⁊ alijs humanis actibus. ſunt ergo ali
quo modo cauſa. Preterea coꝛpoꝛa celeſtia
mouentur a ſubſtātijs ſpiritualibus ſm̄ the=
ologos ⁊ philoſophos omnes. Sed illi ſpi
ritus ſunt ſuperioꝛes animabus noſtris ſi=
cut ⁊ coꝛpoꝛa celeſtia coꝛpoꝛibus noſtris. er=
go ambo inſimul habent impꝛimere in ani=
mam ⁊ coꝛpus hominis ad cauſandam q̄ſ=
cunq̄ȝ actus humanos. Preterea coꝛpoꝛa ce=
leſtia poſſunt impꝛimere ī ipſos demones ad
cauſandū certa maleficia. g̃ a foꝛtioꝛi ī ipſos
homīes. Aſſumptū ꝓbat̄ ex trib⁹. Nam certi
homines q̄ lunatici dicūtur infeſtantur a de
monib⁹ plus vno tp̄e q̄ȝ alio qd̄ non facerent
ſed potius omni tp̄e moleſtarent niſi in cer=
tis lunationib⁹ etiam ip̄is demones inquie=
tarentur ad inferendum huiuſmodi. pꝛoba=
tur etiam ex nigromanticis qui certas con=
ſtellationes obſeruant ad inuocandū demo=
mones ꝙ nō facerēt niſi ſcirēt illos demones
coꝛpib⁹ celeſtib⁹ eē ſubiectos. Pꝛobat̄ etiaȝ ex
illo ꝙ demones ſm̄ aug⁹ i. x. de ci. dei. q̄buſ=
dā coꝛpib⁹ inferioꝛib⁹ arcent̄. ſ. herbis. lapidi
bus. animantib⁹. ⁊ ſonis quibuſdam certis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ex vocibus ⁊ figurationibus. ſed cum corpora
celeſtia ſint virtuoſiora ꝗ̄ corpora inferiora.
Ideo multomagis actionibus corporum ce-
leſtium. Et iterum amplius malefici ſubijci-
untur vt eorum opera ex influentijs illoruꝫ
corporum ⁊ non ex aſſiſtentia ſpirituū malo
rum proueniant. Fortificatur argumentum
ex .i. Regū .c. xvi. vbi ſaul qui vexabatur a de
mone alleuiabatur quando dauid cytharaꝫ
percutiebat coram eo ⁊ ꝙ recedebat ſpiritus
malus. Sed contra. Impoſſibile eſt effectuꝫ
ſine cauſa ſua producere. ſed opera malefico
rum ſunt talia ꝙ non poſſunt niſi opere de-
monū fieri. patet ex deſcriptione operum ma
leficorum. ex Iſido. libro. viij. ethimol. Ma
lefici dicūtur ob magnitudinem facinorum.
Hi em̄ elementa cōcutiunt. mentes hominū
turbāt ⁊ abſqꝫ vllo veneni hauſtu ſola vi car
minū animas interimūt ⁊c̄. Huiuſmodi au
tem effectus non poſſunt ex influentijs cor-
porum celeſtium mediante homine cauſari.
Preterea philoſophus in ethi. Difficile inq̄-
rit quid ſit principium operatōnis in anima
Et oſtendit ꝙ oportet eſſe aliquod extrinſe-
cum. Omne enim quod incipit de nouo ha-
bet aliquā cauſam. Incipit enim homo ope-
rari quia vult. Incipit autem velle. quia p̄cō-
ciliatur. ſi auteꝫ preconciliatur, ꝓpter aliquod
concilium precedens. aut ergo eſt procedere
in infinitū. aut oportet ponere aliquod prin
cipiū extrinſecū quod primo mouet hominē
ad cōciliandū niſi forte aliquis dicat ꝙ hoc
eſt a fortuna ex quo ſequeretur omnes actus
humanos eſſe fortuitos. quod eſt abſurdum.
Principiuꝫ ergo in bonis ad bona dicit eſſe
deum qui non eſt cauſa peccati. In malis au
tem cum homo incipit agere velle ⁊ concilia-
ri ad peccandū oportet ꝙ huius etiam ſit ali-
qua cauſa extrinſeca. ⁊ non poteſt eſſe alia ni-
ſi diabolus p̄ſertim in maleficiis vt ſupra pa
tuit qꝛ corpus celeſte nō poteſt ad tales actus
influere. ergo patet veritas. Preterea cui⁹ po-
teſtati ſubiacet motiuū. eius poteſtati ſubia-
cet ⁊ motus qui a motiuo cauſat̄. Motiuum
autem voluntatis eſt aliquid apprehenſum ꝑ
ſenſum vel intellectum quoꝝ vtrūqꝫ ſubiacet
poteſtati diaboli. Dicit em̄ Auguſtinus in li
bro. lxxxiij. q. Serpit hoc malum. ſ. quod eſt
a diabolo per omnes additus ſenſuales. dat
ſe eſſe figuris accomodat ſe coloribꝫ adheret
ſonis. latet in ira ⁊ in fallacia ſermonis. odo-
ribus ſe ſubijcit infundit ſaporibꝫ. ⁊ q̄buſdā
nebulis implet omnes meatus intelligentie.
ergo videtur ꝙ in poteſtate diaboli eſt moue
re volūtatem q̄ eſt directe cauſa peccati. Pre-
terea omne quod ſe habet ad vtrūlibet indi-
get aliquo determināte ad hoc ꝙ exeat ī actū
ſed lib. arbi. hominis ad vtrūlibet ſe habet. ſ.
ad bonuꝫ ⁊ malū. ergo ad hoc quod exeat in
actum peccati indiget ꝙ ab aliquo determi-
netur ad malum. Maxime autem hoc vide-
tur fieri a diabolo preſertim in operibꝫ male-
ficorum cuꝫ eius volūtas eſt determinata ad
malum. ergo videtur ꝙ mala voluntas dia-
boli eſt cauſa male volūtatis precipue in ma-
leficiis. ⁊ poteſt fortificari ratio per hoc ꝙ ſi-
cut bonus āgelus ſe habet ad bonum. ita ma
lus angelus ad malum. Sed ille reducit ho
mines ad bonum. ergo iſte ad malum. eſt em̄
dicit Dyoniſius lex diuinitatis immobiliter
ſtabilita vt yma a ſummis perficiantur.
Reſponſio. quia queſtio quo ad originē ma-
leficorum operum fundatur. ſuper influen-
tiam luminarium celeſtium oſtenditur per re
probationem trium errorum qui hoc aſſere-
re conantur. ſcilicet planetarioꝝ genetaliaco
rum. ⁊ fatalium ordinem ponentiū hoc non
eſſe poſſibile quo ad primū. Nam ſi queritur
an ex impreſſione luminarium celeſtiū cauſe
tur in hominibus vicium maleficorum tunc
ad diuerſitatem morum attendendo ⁊ verita
tem fidei ſaluādo oportꝫ ſub diſtinctōne diſ-
ſerere videlicet ꝙ mores hominū a ſideribus
cauſari poteſt intelligi dupliciter. Aut neceſ
ſario ⁊ ſufficienter. Aut diſpoſitiue ⁊ contin-
genter. Si dicatur primo modo tunc nō ſo-
lum eſt falſum imo hereticum. eo ꝙ chriſtia-
ne religioni adeo repugnat ꝙ etiam veritas
fidei in tali errore ſaluari non poteſt. Ratio.
Dum enim ponit omnia a ſideribus neceſſa-
rio euenire. iam tollit meritum ⁊ per conſe-
quens demeritum. Tollit ⁊ gratiam ⁊ ꝑ con
ſequens gloriam. Tum quia honeſtas moꝝ
per hunc errorem preiudicium patitur dum
culpa peccantis in ſydera refunditur licētia
maleficiendi ſine reprehenſione conceditur.
⁊ homo ad orandum ⁊ colendum ſydera in-
curuatur. Si autem dicatur mores hominū
a diſpoſitionibus ſyderum variari diſpoſi-
tiue ⁊ contingenter ſic poteſt habere veritatē
quia nec rōni nec fidei repugnat. Planū em̄
eſt ꝙ diſpoſitio corporis varia multum facit
ad variationem affectionū ⁊ moꝝ anime. vt
plurimuꝫ em̄ anima complexiones corporis
imitatur. vt dicit̄ in ſex principijs. Vn̄ ⁊ co-
lerici ſunt iracundi ⁊ ſanguinei ſunt benigni
⁊ melācolici ſunt īuidi. flegmatici pigri. hoc
autē nō ē neceſſario. anima em̄ dominat̄ ſuo
corpi ⁊ maxime quando eſt adiuta per grām
Multos em̄ videmus colericos manſuetos

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

et melancolicos benignos. Quoniam ergo virtus corpoꝝ celeſtiuꝫ opatur admixtionē et qualitatē complexionū. Hinc eſt ꝙ ꝑ conſequens quodāmodo opatur ad qualitatem moꝝum valde tñ de longinquo. Plus enī facit ad qualitatē ꝯplexionis virtus nature inferioris q̄ꝫ virtus ſideris. Unde Aug⁹. v. de ci. dei. in ſolutōne cuiuſdā queſtionis de duobus fratribꝫ qui ſimul infirmabant̄ et curabantur: cum querebatur vnde hoc eſſet magis cōmendat rōem ipocratis q̄ꝫ aſtronomi. Ipocras enī reſpondit ꝙ hoc erat ꝓpter ſimilitudinem cōplexionis. Et aſtronomus reſpondit ꝙ erat ꝓpter idemptitatē conſtellationis. Melius enī reſpondit phiſicus. q꞉ cauſam reddit magis ꝓpriam et magis ꝓpinquā. Sic ergo dicendū ꝙ impreſſiones ſiderum aliquo modo diſponūt ad maliciam maleficorum: ſiquidē aliqua influentia in coꝝ corporibus predominatur potius ad hmōi nephanda q̄ꝫ ad alia opa quecunq꞉ viciosa ſeu virtuoſa. que tñ diſpoſitio nō debet dici neceſſaria ꝓxima et ſufficiens. ſed remota ⁊ cōtingens. Nec valet ſi quis obijceret phm li. de ꝓprietatibus elementoꝝ. vbi dicit ꝙ regna vacua facta ſunt et terre depopulate apud cōiunctionē iouis et ſaturni. arguendo quaſi: q꞉ talia ex libero arbitrio dependebant hoīm ergo etiā influentie luminariū ſuꝑ li. ar. haberent efficaciā. Rn̄detur enī ꝙ phus ꝑ hoc dictum nō vult innuere ꝙ hoīes illi non poterant reſiſtere illius influentie conſtellatōnis ad diſſenſionē inclinantis. ſed q꞉ noluerunt quia ſicut ptolomeus in almageſti. Sapiēs homo dn̄abitur aſtris. q̄ꝫuis enī cōiunctio iouis ⁊ ſaturni eo ꝙ ſaturnus habet influentiā melancolicā et malam et iupiter valde bonā poſſit ad rixam vel diſcordiā hoīes inclinare. illi tñ inclinationi hoīes ꝑ libertatē arbitrij pn̄t reſiſtere et valde faciliter cum adiutorio gratie dei. Nec iterum valet ſi quis obijceret dictum Dama. li. ij. c. vi. vbi dicit. conſtituuntur multotiens comete ⁊ ſigna quedā mortis regum. Reſpondetur enim ꝙ etiam ſequendo opinionem Dam̄. qui fuit vt patet in predicto libro cōtrarie opinionis vie philoſophice ſue non: nihil ꝑ hoc concluditur quo ad neceſſitatem actuum humanoꝝ. opinatur enim Dam̄. ꝙ cometa nec naturaliter generatur nec eſt vna de ſtellis in firmamento poſitis. vnde nec eius ſignificatio eſt naturalis nec influentia. Dicit enī ꝙ comete nō ſunt ex his que a principio genita ſunt aſtra. ſed diuina iuſſione ſm̄ ip̄m tempus conſtituuntur et rurſus diſſoluuntur. hec Damaſce.

Prenunciat aūt deus ꝑ tale ſignū mortē regis magis q̄ꝫ alioꝝ. tum quia eſt ꝑſona communis. tum q꞉ p̄t ex hoc oriri turbatio regni De cuius cuſtodia magis ſollicitant̄ angeli ꝓpter cōmune bonū quoꝝ etiaꝫ miniſterio et generantur et diſſoluunt̄. Sed nec phorum opinio obſtat qui dicunt ꝙ ſtella cometa ſit impreſſio calida et ſicca generata in ſuperiori ꝑte aeris ꝓpe ignem: ex cuius vapore calido et ſicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus ſtelle. Partes aūt illius vaporis diſcontinuate circa illū globum et longū ꝓtenſe in ſuis extremitatibꝫ illi globo cōiuncte ſunt quaſi eius come. et ſm̄ hanc poſitionem ſignificat et cauſat non ꝑ ſe ſed per accidens mortalitatē ꝓuenientē ex infirmitatibꝫ calidis et ſiccis. Et quia vt plurimū diuites nutriunt̄ calidis et ſiccis. Ideo illo tp̄e multi diuites moriuntur inter quos mors regū et principum eſt magis notabilis. et hec poſitio nec diſtat a poſitōe Dama. ſi quis bene cōſiderat: niſi quo ad operationē ⁊ coopationē angeli quā nec phi excludere poſſunt: immo vbi vapores nunq̄ꝫ in ſua ſiccitate et caliditate ad generandū cometā ꝯcurrerent adhuc opatione angeli ſepe cōcurrere habent cauſis p̄dictis ſicut et ſtella que ſancti Thome doctoris tranſitū indicauit que vtiq꞉ nō ex ſuperis in firmamēto poſitis proſilijt ſed opatione angeli ex materia aliqua preiacente formata et officio pacto iterū reſoluta fuit. Unde videmus ꝙ ſm̄ quācunq꞉ iſtarū opinionum nullū penitus habēt celi luminaria dominium ſuꝑ li. arbitriū. Unde nec ꝯſequenter ſuꝑ maliciā ⁊ mores hoīm. Nota inſuper quare aſtronomi vt ſepius vera predicunt et ꝙ eorum iudicia vt plurimū ſuꝑ vnam prouinciam aut gentē vnius terre eueniūt. Huius rō eſt. q꞉ enī ſua iudicia ſumunt ex aſtris que etiā habent maiorē influentiā capiendo ꝓbabiliorē non neceſſitantē in actibꝫ tam nature q̄ꝫ voluntatis et in actibꝫ hoīm generalibus ſicut vnius gentis vel ꝓuincie q̄ꝫ in ꝑticularibus vnius ꝑſone: quia maior effectus ſtellaꝝ imprimitur in totā vnam gentē q̄ꝫ in vnum hoīem: et q꞉ maior pars gentis vnius magis ſequit̄ affectus naturales corporis q̄ꝫ vnus ſingularis homo. ideo ⁊c. ſed hoc incidentaliter eſt tactū. Secunda via per quam prefata noſtra catholica aſſertio declarat̄ eſt ꝑ reprobationē errorū genitaliacoꝝ et deam fortune colentiū mathematicoꝝ. De quibus Iſid. viij. ethi. c. ix. genetaliaci dicūtur ꝓpter nataliū conſiderationē ſiderū qui vulgo mathematici dicuntur. Fortuna vero vt ibidē

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

dicit.c.ij.a fortuitis nomen habere dicitur q̄ſi deam quandā res humanas varijs caſibꝫ et fortuitis illudentem. Unde et cecam appellant eo ꝙ paſſim in quoſlibet incurrens ſine vllo examine meritoꝝ et ad bonos et ad malos venit. hec Iſidorus. Sed talem deā credere aut ꝙ leſiones in corpibus et creaturis que ex maleficoꝝ operibꝫ inferuntur non ab ipis maleficis ſed ab ipſa dea fortune ꝓuenirent: ſicut eſt idolatria. ita et aſſerere maleficas ipſas ad hoc eſſe natas vt talia per eas in mūdo exerceri poſſint. ſimiliter a fide alienū exiſtit immo et a cōmuni phoꝝ traditōne. ſi cui placet inſpiciat doctorē ſanctū. li. iij. ſumme fidei cōtra gentiles. q. lxxxvij. et ſequentibus. et inueniet plura. licet hoc vnicū ꝓpter eos qui fortaſſis copiam libroꝝ non habent nō videtur obmittendū. ꝙ quia in hoīe tria ſunt vt ibi notatur que a tribus celeſtibꝫ cauſis diriguntur. voluntatis actus. intellectus actus et corpis actus. quoꝝ principiū a deo tm̄ et immediate. ſecundū ab angelo. et terciū a celeſti corpe dirigitur. Nam electōes et voluntates immediate a deo in bonis opibꝫ diriguntur. dicente ſcriptura ꝓuerb. xxi. Cor regis ſuppl. qđ maiori potentia videtur poſſe reſiſtere eo minus alij nō poſſunt: qꝛ in manu dn̄i et quocūqꝫ voluerit inclinabit illud. Et apl's. Deus eſt qui opatur in nobis velle et pficere ꝑ bona voluntate. Cognitio vero humana intellectiua a deo mediantibꝫ angelis ordinatur. Ea vero que ad corpalia pertinēt ſiue ſint exteriora ſiue interiora in vſū hoīs venientia a deo mediantibꝫ angelis et celeſtibꝫ corpibus diſpenſant᷑. Dicit enī beatus Dioniſius. iiij. de diui. no. ꝙ corpa celeſtia ſunt cauſe eoꝝ que in hoc mundo fiunt: non tm̄ neceſſitatē inferentia. Et cum homo ſit ordinatus ſ᷑m corpus ſub corpibus celeſtibus. ſ᷑m intellectum vero ſub angelis. ſ᷑m voluntatē aūt ſub deo poteſt cōtingere ꝙ homo ſpreta inſpiratōne dei ad bonū et illuminatione boni angeli ducatur affectōe corporali ad ea ad que influentia luminarium celi inclinant vt et ſic tā voluntas q̄ꝫ intellectus malicia et erroribꝫ inuoluantur. Non eſt aūt poſſibile hmōi erroribꝫ quibus malefici irretiti ſunt ex influentijs luminariū celi inuolui licet ad fundendū ſanguinē vel furta aut latrocinia vel etiā incōtinentias peſſimas ꝑpetrare poſſit quis ex illis inclinari ſicut etiā ad alia quedā naturalia. Etiā vt Guil'. in de vniuerſo dicit. Qꝫ ꝑ experientiā habetur ſi meretrix nititur plantare oliuam non efficitur fructifera que tm̄ ꝑ caſtam plantata fructifera efficitur. Et aliquis etiam medicus in ſanando. et agricola in plantando. ⁊ miles in expugnando aliqua ex impreſſione celeſtis corpis efficiunt que alij etiā eaſdem artes habentes efficere nō poſſunt. Tercia via ſumitur ex reprobatione fatalium effectuū. Ubi notandū ꝙ fatū eſſe aliquid vno modo catholice aſſeritur. Alio modo aſſerere eſt omnino hereticum. Si enī fatum eſtimetur eſſe ſ᷑m eſtimationem quorundā gentilium et etiā quorundam mathematicorū qui putabāt ꝙ ex vi poſitōis ſiderū cauſaretur infallibiliter diuerſitas morum: ita ꝙ talis efficeretur neceſſario maleficus vel virtuoſus in moribꝫ quia talē eum eſſe cauſaret vis que in diſpoſitōne ſiderum ſub qua talis vel conceptus vel natus eſſet cōprehenderetur. Et iſtam vim vocauerunt noīe fati. Sed quia iſta opinio non tm̄ eſt falſa immo heretica et om̄ino deteſtanda ꝓpter incōuenientia que neceſſario ſequerentur vt ſupra tactū eſt circa reprobationē primi erroris. qꝛ videlicꝫ tolleretur rō meriti et demeriti imo gratie et glorie et ꝙ deus malorum noſtroꝝ auctor eſſet et plura alia. Ideo fatum ſic om̄ino refutatur qꝛ nihil eſt. ſcōm quam acceptionē etiā Grego. dicit in Omel'. epiph. Abſit a fidelium cordibꝫ vt fatum aliquid eſſe dicant. et licet hec opinio videatur eadem eſſe cum prima que eſt planetarioꝝ. et hoc ꝓpter eadem incōuenientia que vtrobiqꝫ cernuntur. tm̄ ſunt diuerſe quantū inter ſe diuerſificantur vis ſiderum ⁊ influxus generalis ſeptē planetaꝝ. Si aūt eſtimetur fatū eſſe ſ᷑m quandā diſpoſitionē ſiue ordinationem cauſarum ſecundaꝝ ad ꝓducendū effectus diuinitus prouiſos. Hoc modo fatum vere eſt aliquid eo ꝙ ꝓuidentia dei ꝑ cauſas medias exequitur ſuos effectus. In illis videlicet q̄ ſcōis cauſis ſubdunt᷑ licet in alijs non vt eſt creatio: animarū glorificatio: et gratie collatio. Licꝫ etiā angeli ad gratie infuſionē cooperari poſſunt intellectū et voluntatis capacitatem illuminando et diſponendo. et ſic quedam ordinatio effectuū vna et eadem dicitur ꝓuidentia et etiā fatum. Si enī conſideratur vt eſt in deo ſic dicitur ꝓuidentia. ſi autē ſ᷑m ꝙ eſt in cauſis medijs ordinatis a deo ad effectus aliquos ꝓducendos ſic habet rationem fati. Et hoc modo Boetius loquens de fato. iiij. de conſol'. dicit. Fatum eſt rebus mobilibus inherens diſpoſitio ꝑ quā ꝓuidentia ſuis queqꝫ nectit ordinibꝫ. Sed tamen ſancti doctores hoc nomine vti recuſauerunt propter eos qui illud ad vim poſitionis ſiderū retorquebant. Unde Aug⁹. v.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

de ciui. dei dicit. Si propterea quiſqʒ res hu-
manas fato tribuit. quia ipſam dei volunta-
tem vel poteſtatem fatum vocat ſententiam
teneat et linguam corrigat. Patet etiam ex p̄-
miſſis tacita reſponſio ad queſtionē. an om-
nia fato ſubdantur et an etiam maleficorum
opera illi ſubdantur. Quia ſi fatum dicitur
ordinatio cauſarum ſecundarūʒ ad effectus
diuinitus prouiſos id eſt vbi deus diſpoſu-
it per cauſas ſecundas producere effectus ta-
les. ſic inquaʒ ſubduntur fato id eſt ſubdunt̄
cauſis ſecundis: ſic a deo ordinatis vt ſunt
influentie corporum celeſtium. Ea vero que
immediate a deo fiunt vt eſt creatio rerū. glo-
rificatio ſubſtantiarum ſpiritualium et alia
huiuſmodi non ſubduntur Et hoc eſt quod
dicit Boetius vbi ſupra ꝙ ea que ſunt pri-
me deitati propinqua fatalis ordinis mobi-
litatem excedunt. Unde maleficorum opera
quia non ſubſunt ſecundis cauſis cum talia
preter curſum cōmunem ⁊ ordinē nature eue-
niunt. Ideo nec fato ſed cauſis alijs quo ad
coꝝ originē neceſſario ſubduntur.

Conſequenter ꝙ nec huiuſmodi ma-
leficorum opera poſſunt oriri aut cau-
ſari a ſubſtantijs ſeparatis que ſunt
motores orbium ſeu corporibus celeſtium:
cuius opinionis fuit Auiceñ. et ſui ſequaces
hac ratione moti. quia enim ſubſtantie ille ſe-
parate altioris ſunt virtutis animabus no-
ſtris et ab ipſa anima interdum cum fuerit
in ſua imaginatione ad ſolam quandā appre-
henſionem interiorem circa aliquod extrin-
ſecum immutatur corpus proprium. inter-
dum etiam alienum ſeu extrinſecū. verbi gra-
tia. Aliquis ambulans ſupra trabem in alto
poſitam cadit de facili. quia imaginatur ca-
ſum ex timore. nō autem caderet ſi eſſet trabes
illa poſita ſuper terram vbi caſum timere nō
poſſet. Item ad ſolam apprehenſionem ani-
me incaleſcit corpus vt in concupiſcentibus
vel iratis: aut etiā infrigidatur ſicut in timen-
tibus. poteſt etiaʒ immutari ad aliquam egri-
tudineʒ puta febrem vel lepram ex forti ima-
ginatione et apprehenſione ad tales egritudi-
nes. et ſicut circa corpus proprium ita et cir-
ca alienum vt illud immutetur ad ſanitateʒ
vel egritudinem. et hic ponit cauſam etiam
faſcinatōnis de qua ſuperius tactum eſt. Et
quia ſcd̄m iſtam poſitionem effectus malefi-
carum haberent reduci ad motores orbium
licet non preciſe ad ipſa corpa celeſtia. Ideo
vltra illa que ibi tacta ſunt Dicamus adhuc
ꝙ talia ſic contingere eſt impoſſibile. quia cū
motores orbium ſint ſubſtantie intellectua-
les et bone nō tam ſm naturam qʒ et ſm vo-
luntatem quod patet ex earum operationibꝫ
ad bonum totius vniuerſi. Illa autem crea-
tura cuius ope magice operationes fiunt: et
ſi ſit bona ſm naturaʒ non tamen poteſt eſſe
bona ſcd̄m voluntatem. Ideo non poteſt eſ-
ſe idem iudiciū de ambabus ſubſtantijs. Et
ꝙ non poteſt eſſe bona ſm voluntatem pro-
batur. Nam preſtare patrocinium aliquibꝫ
in his que ſunt contraria virtuti non eſt ali-
cuius intellectus bene diſpoſiti: talia autem
fiunt in huiuſmodi operationibus malefico-
rum. fiunt eni vt in ſecunda parte operis pa-
tebit plurima homicidia. fornicationes. pue-
rorum et iumentorum occiſiones et alia ma-
leficia procurantur. vnde vtentes his artibꝫ
malefici a malefaciendo vocantur. non eſt er-
go bene diſpoſita ſcd̄m virtutem talis intel-
lectualis natura cui⁹ auxilio huiuſmodi ar-
tes maleficarūʒ innituntur: licet ſit bona ſm
naturam. quia habet eſſe et illud omnia appe-
tunt vt cuilibet intuenti patet. Item non eſt
intellectus bene diſpoſiti familiarem eſſe ſce-
leratis et eis patrociniū exhibere et non qui-
buſdam virtuoſis. Huius autem operibus
maleficorūʒ vtuntur homines ſcelerati quia
a fructibus eorū cognoſcuntur. Auxilio au-
tem ſubſtantiarum orbes mouentium: in bo-
num quelibet creatura inclinatur a natura.
licet corrumpatur per accidens ſepe. ergo il-
le ſubſtantie non poſſunt eſſe originalis cau-
ſa maleficaꝝ. Preterea intellectus bene diſpo-
ſiti eſt reducere homines in ea que ſunt ho-
mini propria bona que quideʒ ſunt bona ra-
tionis. abducere ergo ab iſtis et ꝑtrahere ad
alia minima bona eſt intellectus indecenter
diſpoſiti. Per huius autem artes non adipi-
ſcuntur homines aliquem profectum in bo-
nis rationis que ſunt ſcientie et virtutes ſed
in quibuſdam minimis vt ſunt deprehenſi-
ones et exercitia latronum et mille nocumen-
torum. ergo origo non eſt a ſubſtantijs ſepa-
ratis ſed ab aliqua alia virtute non bene diſ-
poſita ſcd̄m virtutem. Preterea non eſt bene
diſpoſitus ſm intellectuʒ qui per aliqua ſce-
lera cōmiſſa prouocatur ad auxiliuʒ alicui fe-
rendum. Hoc autem fit in iſtis artibus ma-
leficorum. nam vt patebit in execuitione ha-
rum fidem abnegant innocentes pueros oc-
cidunt. Subſtantie enim ſepate que ſunt or-
bium motores: propter ſuam bonitateʒ non
his maleficijs auxiliū preſtant. Concluden-
do ꝙ huiuſmodi artes ſicut nō poſſunt a cor-
poribus celeſtibus ita nec ab eorū motoribꝫ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

oriri. et cū neceſſe habent oriri ex aliqua virtute alicui creature collate. et illa etiā non poteſt eſſe bona ſcdm voluntatez. licet ſit bona ſcdm naturā. et huiuſmodi creature ſint ipſi demones: relinquitur ꝙ eoꝝ virtute huiuſmodi fiant niſi fortaſſis adhuc obſtat friuola eſtimatio ꝙ ex hominū malicia concurrente ſuper maleficoꝝ verba cōminatoria ꝛ imagines repoſitas ad certū locū virtute quadā ſtellarū ſequerentur. vt verbi gratia: quando maleficus diceret imaginē aliquā reponendo. faciā te cecam aut claudā et hoc eueniret. Tunc ideo eueniret ꝙ talis a ſua natiuitate ex virtute ſtellarū ſortiretur pre ceteris hominibus talem virtutē. quantūcunqꝫ alij talia verba proferrent et eſſent inſtructi per diſciplinam ad proferendū. adhuc tñ efficaces in huiuſmodi operibꝫ eſſe non poſſent. Ad que ſingula reſpondendo declarabitur. Primo ꝙ ex malicia hoīm huiuſmodi effectus cauſari non poſſunt. Secundo ꝙ nec ex vocibꝫ quorūcunqꝫ hominū concurrente quacunqꝫ conſtellatōe etiā ad quaſcūqꝫ imagines.

Et primo ꝙ non ex malicia quantūcunqꝫ hūana poſſint oriri hmōi maleficorū opera ſic declaratur. Nam malicia hoīs ſiue ſit habitualis inquantū quis ex frequentatis actibus acquirit habituz inclinantē ad perpetrandū peccata nō ex ignorantia nec infirmitate. vnde cenſetur peccare ex malicia. Vel ſit actualis malicia que dicit̄ ipa mali electio que etiaz ponitur peccatū in ſpiritū ſanctū. nunqꝫ poteſt circa ipſum maleficū tantū efficere ꝙ talia opera vt ſunt immutatōnes elementoꝝ ꝛ leſiones circa corpora indifferenter hominū et iumentoruz abſqꝫ aſſiſtentia alicuius altioris virtutis prouenīant quod declaratur primo ex parte cauſe. ſecundo ex parte effectus maleficialis. Nam ſi quod non poteſt homo efficere abſqꝫ malicia puta per ſua naturalia imminuta: minus poteſt per ipſa naturalia iam diminuta. Patet cū iam ſit virtus actiua etiaz diminuta. Sed homo per peccata qualitercunqꝫ per maliciā cōmiſſa diminuitur in bonis naturalibus. ꝓbatur auctoritate et ratione. Nam Dio. iiij. ca. de diui. no. dicit. Malū eſt defectus naturalis habitudinis. et loquitur de malo culpe. Unde et nemo noſcens malū operatur illud: quod ſi operatur ex defectu operat̄. Ratio ſic. Sicut ſe habet bonū gratie ad maluz nature ita ſe habet malū culpe ad bonū nature. ſed per gratiā diminuitur malū nature vt fomes qui eſt inclinatio ad culpam. ergo per culpam a fortiori diminuitur bonum nature. Nec obſtatur ſi dicatur de faſcinatōe que interdū procuratur ex inuultuatione ſeu inſpectione alicuius vetule malicioſe puerum aſpicientis vnde puer immutatur et faſcinatur. quia ſicut ſupra tactū eſt: hoc tantūmodo contingere poteſt circa pueros propter tenerā ꝯplexionē. Hic autē loquimur de corporum quorūcunqꝫ hominū et iumentoruz ac etiā elementoꝝ ad grandines immutationes. Si quis velit latius intelligere: inſpiciet doctorē ſanctuz in queſtionibus de malo. Utrū peccatū poſſit corrūpere totū bonū nature. ꝛc̄. Ex parte deniqꝫ effectuū maleficialium declaratur. Naz ex effectibus deuenitur in cognitionē cauſe. Unde ſicut illi effectus quo ad nos qui fiunt preter ordinez nature create nobis note per virtutē creature nobis ignote. licet non ſint proprie miracula ſicut illa que fiunt preter ordinē totius nature create qualia ſm poteſtatez operatur ille qui eſt ſupra omnē ordinē totius nature create qui eſt deus benedictus: ſcdm quā acceptionē dicitur. Tu es qui facis mirabilia magna ſolus. ita et maleficiales effectus dicuntur miraculoſi inquantū fiunt ab aliqua cauſa nobis ignota et preter ordinē nature create nobis note. Ex quibus elicitur ꝙ virtus corporalis hoīs ad huiuſmodi opera cauſanda nō ſe extendere poteſt que ſemper hoc habet vt cauſa cum ſuo effectu naturali nota ſit naturaliter abſqꝫ admiratione. et ꝙ effectus maleficiales poſſunt aliquo modo dici miracula inquantū noticiā humanā excedunt patet ex ſe ipſis cum naturaliter non fiunt. patz et per om̄es doctores. preſertim Auguſtinū. in li. lxxxiij. q. vbi dicit. Ex magicis artibus fiunt miracula plerūqꝫ ſimilia illis miraculis que fiunt per ſeruos dei. Et iterū in eodē dicit. Magi faciunt miracula per priuatos contractus. boni chriſtiani per publicā iuſticiam. mali chriſtiani per ſigna publice iuſticie que omnia ſic declarantur. Nam iuſticia diuina eſt in toto vniuerſo ſicut lex publica in ciuitate. Uirtus autez creature cuiuſlibet in vniuerſo ſe habet vt virtus alicuius priuate perſone in ciuitate. Ideo boni chriſtiani inquantū per diuinā iuſticiā miracula faciunt dicuntur facere miracula per publicaz iuſticiā. Magus autez quia operatur ex pacto inito cū demone: dicitur operari per priuatum contractū quia operatur per demonē qui ſua naturali virtute poteſt facere aliquid preter ordinē nature create nobis note ꝑ virtutem creature nobis ignote. et erit miraculū

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

quo ad nos ſed non ſimpliciter. quia nõ poteſt operari preter ordinẽ totius nature create et ꝑ omnes virtutes creaturarũ nobis ignotarum. Sic ẽni ſolus deus dicitur facere miracula. Iuxta illud. Tu es deus qui facis mirabilia magna ſolus. Mali auteꝫ chriſtiani faciunt per ſigna publice iuſticie. ſicut inuocando nomẽ chriſti vel exhibendo aliqua ſacramẽta. ſi cui placet inſpiciat ſanctũ Tho. in prima parte. q. cxi. ar. iiij. poteſt etiã attendere ea que in ſecunda parte operis. c. vi. deducẽtur inferius. Conſequenter ꝙ nec ꝑ voces et verba cõcurrente virtute ſtellaꝝ.

DEmum ꝙ nec ex vocibus quorũcunqꝫ hominũ cõcurrente quacunqꝫ conſtellatione ſuper quaſcũqꝫ imagines. Nam cum intellectus hoĩs huius diſpoſitionis eſt ꝙ eius cognitio ex rebꝫ cauſatur cũ intelligenteꝫ neceſſe ſit fantaſmata ſpeculari. Non eſt eius conditio ꝙ ex ſua conceptione ſeu intellectuali operatõne intrinſeca vbi illam ſolam per verba exprimeret res ab extra habeat cauſare. aut ꝙ conceptio intellectus expreſſa per verba haberent corpora immutare. Tales enĩ hoĩes qui talem haberent virtutem nõ eſſent nobiſcũ vnius ſpeciei: ſed equiuoce dicerentur hoĩes. Preterea. ſi dicatur ꝙ illa efficiunt per verba cõcurrente virtute ſtellaꝝ a natiuitate vnde contingit ꝙ pre ceteris hominibꝫ dum ꝓferunt verba ꝙ per illa aliquid efficiunt cum tamen aliȷ̃ etiã ꝓferentes eadẽ non poſſent aliquã tranſmutationẽ efficere: quia virtus ſtellarũ a natiuitate eis non deſeruit. Patet ex precedentibꝫ illa eſſe falſa ex reprobatione triũ erroꝝ. planetariorum. genetaliacoꝝ. et fatalem ordinẽ ponentium. Preterea cum verba exprimũt mentis conceptũ. et corpora celeſtia non poſſunt imprimere intellectũ nec etiaꝫ coꝝ motores niſi per ſe abſqꝫ motione corpoꝝ celeſtiũ intellectum vellent illuminare et hoc ſolũmodo fieret ad opera bona. quia ad mala perpetranda nõ illuminatur intellectus ſed obumbratur ꝙ non eſt officiũ bonoꝝ ſpirituũ ſed malorum. Ideo patet ꝙ ſi verba eoꝝ aliquid efficiũt hoc nõ eſt vigore alicuius corpis celeſtis ſed aſſiſtentia alicuius virtutis intellectiue que etiã et ſi ſit bona ſcđm naturaꝫ non tñ poteſt eſſe bona ſcđm voluntatẽ inquantum ſemper ad malũ machinatur. et talis erit demon vt ſupra oſtenſum eſt. Et ꝙ nec per imagines poſſint talia efficere quaſi corpora celeſtia ſuper ipas aliquid influerent quia hmõi imagines quantũcunqꝫ caracteribꝫ et figuris ſint inſignite ſunt effectus hominis operantis per artem. Celeſtia autẽ corpora effectus cauſant naturales cuiuſmodi non ſunt effectus maleficoꝝ qui dicuntur maleficiales. vtpote in malũ creaturaꝝ preter conſuetum ordinẽ nature ꝓſilientes: vnde nihil ad ꝓpoſitum. Preterea ſupra oſtenſum eſt etiã ꝙ duplices ſunt imagines. aſtrologice et magice. que etiã ad bonum aliquod priuatũ obtinendum et non ad corruptionẽ ordinantur. Maleficoꝝ aũt imagines ſunt omĩno alterius cum ſemꝑ ad nocumentũ creaturaꝝ. et ex demonũ iuſſu ad aliquẽ locum occulte reponuntur vt deſuper ambulantes aut dormientes ledantur vt ipſe malefice fatentur. vnde et ab ipſis demonibus efficiunt quicquid cauſant et non ex corpoꝝ celeſtiũ influentiȷs.

Ad argumenta. Ad primũ dictum Auguſtini eſt intelligendũ ꝙ cauſa deprauatõis hominis redit ad hoĩs voluntatẽ ſicut ad cauſam effectuꝫ perficientẽ. que ꝓprie dicitur eſſe cauſa. non ſic aũt eſt cauſa effectũ ꝑmittenteꝫ vel diſponentẽ vel conciliantẽ aut precipientem quibus modis ſcꝫ conciliatiue. diſpoſitiue. et preceptiue diabolus dicitur cauſa peccati et depravatõnis. Deus aũt ſolũmodo ꝑmiſſiue qui mala permittit ꝓpter bona. Iuxta Auguſtinũ in ench. Diabolus aũt diſponit interius ſuggerendo ꝑſuadit interius et exterius acrius ſtimulando. Precepit auteꝫ his qui ei totaliter ſe ſubdiderunt vt ſunt malefici quibus non eſt opus interius inſtigari ſed tm̃ exterius ꝛc̃. Et per hoc etiã ad ſecunduꝫ ꝙ quilibet eſt cauſa ſue malicie directe intelligendo. et ad probatõnes patet eadem reſponſio. quia licet repugnat libero arbitrio moueri per modũ p̃cipientis: non aũt per modum diſponentis. Ad terciũ. Motus ad virtutes aut ad vicia diſpoſitiue poſſunt cauſari ab influentiȷs corpoꝝ celeſtiuꝫ. et capitur motus pro quadã naturali inclinatõne ad virtutes humanas et vicia. opera aũt maleficoruꝫ qꝛ excedunt cõmunem ordinẽ nature. ideo illis influentiȷs ſubiacere non poſſunt. Ad quartum idem patet. quia ſunt cauſe humanoruꝫ actuũ corpora celeſtia. ſed illa opera nõ ſunt humanitus adinuenti. Ad quintũ ꝙ motores orbium poſſint imprimere in animas ſi intelligatur immediate ſic imprimũt illuminando ad bonum et non ad maleficia vt ſupra tactũ eſt. Si autem intelligatur mediate tunc iuxta influentiã corpoꝝ celeſtiũ imprimunt indirecte et diſpoſitiue. Ad ſextuꝫ. hoc ꝙ demones ſm̃ certa augmenta lune homines vexant. ꝯtingit ꝓpter duo. Primo quidẽ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ad hoc vt infament creaturam dei ſcȝ lunam
vt Hiero⁹. et Criſoſto. dicunt. Secundo qꝛ
cum nõ poſſint opari niſi mediantibꝫ natura
libus virtutibꝫ vt ſupra dictũ eſt. Ideo con=
ſiderant corpoꝝ aptitudines ad effectus in=
ducendos et qꝛ cerebrũ eſt humidiſſimũ oĩm
ꝑtium corporis vt Ariſto. dicit et naturales
omnes. Ideo maxime ſubijcitur operatõi lu
ne que ex ſua ꝓprietate habet mouere humo=
res. In cerebro autẽ ꝑficiuntur vires aĩales.
Et ideo demones ꝭm certa augmenta lune
ꝑturbant hoĩs fantaſiam quando ↄſiderant
cerebrũ ad hoc diſpoſitũ. Ad aliud ꝙ demo=
nes aduocati in certis ↄſtellatõibꝫ adueniũt
faciũt ꝓpter duo. Primo vt hoĩes in hunc er
rorem inducant ꝙ credunt aliqͦd numen eſſe
in ſtellis. Scdo qꝛ ↄſiderant ꝭm aliquas cõ
ſtellationes materiam corpalem magis eſſe
diſpoſitã ad effectus pro quibus aduocant̃.
Ad terciũ ꝙ ſicut dicit Aug⁹. xxxvi. de ciui.
dei. Per varia genera lapiduȝ herbaꝝ ligno=
rum aĩalium carminũ et inſtrumentoꝝ mu=
ſicorum demones alliciuntur nõ vt anima=
lia cibis ſed vt ſpũs ſignis inquantũ ſcȝ hec
eis exhibentur in ſignum diuini honoris cu
ius ipſi ſunt cupidi. Tamen quia ſepe obijci
tur ꝙ demones poſſunt impediri ꝑ herbas
et armonias a vexatione hoĩm vt in argumẽ
to allegatur de ſaul ꝑ armoniã citharis. Un
de nituntur defendere ꝙ aliqui poſſent effe=
ctus maleficiales ꝓducere ꝑ certas herbas ⁊
occultas cauſas abſqȝ auxilio demonũ tan=
tũmodo ex influentia corporũ celeſtium que
plus poſſunt imprimere in hmõi res corpo=
rales ad effectus corpales quã in ipos demo
nes ad ꝓducendum hmõi effectus maleficia
les. Ideo latius cum ſit reſpondendũ eſt ad=
uertendum ꝙ herbe vel armonie nõ poſſunt
ſua naturali virtute totaliter excludere vexa
tionem qua diabolus poſſit hoĩem vexare ſi
ſibi ꝑmitteret̃ a deo vel angelis bonis. poſ=
ſunt tñ illam vexationẽ mitigare et ita parua
poſſet eſſe vexatio illa ꝙ poſſent eam penitus
excludere. ſȝ hoc facerent nõ agendo in ipm
demonẽ cum ſit ſpũs ſeꝑatus in quẽ non po=
teſt naturaliter agere quodcunqȝ corpus. ſed
agendo in ipm vexatũ a demone. Omnis enĩ
cauſa limitate virtutis ꝓducere poteſt effe=
ctum intenſiorẽ in materiam diſpoſitã qȝ non
diſpoſitam. cui ⁊ conſonat illud philoſophi
ij. de anima. Actus actiuoꝝ ſunt in patiente
predispoſito. Demon aũt eſt agens limitate
virtutis. ergo vexationẽ intenſiorem facere
poteſt diabolus in hoĩe diſpoſito ad illã ve=
xationem ſiue ad illud ad qͦd diabolus intẽ=
dit adducere quam in homine diſpoſitionis
cõtrarie. Puta diabolus poteſt vexare inten=
ſius paſſione melancolica hominẽ diſpoſitũ
ad illam quã hoĩem contrarie diſpoſitionis
Certum eſt autem ꝙ herbe et armonie mul=
tum poſſunt immutare diſpoſitionẽ corpo=
ris. et ex ↄſequenti motus ſenſualitatis. hoc
patet de herbis cum quedam inclinant ad le
ticiam quedaȝ ad triſticiã. et ſic de alijs. Hoc
etiam patet de armonijs ꝑ phm. viij. pollit.
vbi vult ꝙ diuerſe armonie habent ꝓuocare
diuerſas paſſiones in homine. Hoc etiam re
fert Boetius in muſica ſua. Et autor de or=
tu ſcientiarũ vbi loquens de vtilitate muſice
dicit. ꝙ valet ad curandum vel alleuianduȝ
diuerſas infirmitates. Et ita patere poteſt ꝙ
ceteris paribus fit vexatio debilior. Non au
tem video quomodo herbe vel armonie poſ=
ſint in homine diſpoſitionẽ aliquam cauſa=
re ꝓpter quam homo nullo modo poſſet a de
mone vexari ſi tamen ꝑmitteretur. quia dia=
bolus mouendo ſolum motu locali vapores
et ipſos ſpiritus inordinato motu poſſet ho=
minem multum vexare. Herbe autȝ vel ar=
monie nullam diſpoſitioneȝ cauſare poſſent
in homine ſua naturali virtute per quam ꝓ=
hibetur demon predictã cõmotionem facere
Contingit tamen quandoqȝ ꝙ diabolo non
ꝑmittitur hominem vexare niſi vexatõe ita
parua ꝙ ꝑ aliquam fortem diſpoſitioneȝ ad
contrarium tolleretur totaliter. et tunc alique
herbe vel armonie poſſent corpus hominis
ita ad contrariũ diſponere ꝙ illa vexatio to=
taliter ammoueretur. ꝑbi gratia. Diabolus
quandoqȝ poſſet hoĩem vexare vexatione tri
ſticie ita debiliter ꝙ per aliquas herbas vel
armonias que haberent cauſare dilatationẽ
et diffuſionẽ ſpirituum qui ſunt motus cõ=
trarij triſticie totaliter ammouertur illa triſti
cia. Ex aũt Aug⁹. li. ij. de doctri. chriſtia. con
demnat ligaturas et quedam alia de quibus
ibi diffuſius ſcribit hoc attribuens arti ma=
gice. hoc eſt quantũ ad illud ꝙ non poſſunt
ex ſua naturali ꝟtute. quod patȝ ex hoc ꝙ di
cit ſic. Ad hoc genus ꝑtinent omnes ligatu
re atqȝ remedia que medicoꝝ condemnat di=
ſciplina. In quo ſatis patet ꝙ illa cõdemnat
quantũ ad vſum reſpectu cuius non habent
aliquã efficaciã ex ſua naturali virtute. Quã
tum aũt ad illud quod. i. Regum. c. xvi. habe
tur. Ex ſaul qui vexabatur a demone alleuia
batur quando dauid cytharam ꝑcutiebat co
ram eo et ꝙ ſpũs malus recedebat ⁊c̃. Sci=
endum ꝙ bene verum eſt ꝙ per tactũ cythare
virtute naturali illius armonie alleuiabatur

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

aliquantulum afflictio ſaulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitū eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam vexationem. Sed ꝙ ſpiritus malus recederet quando dauid cytbariſabat hoc erat propter vim crucis quod ſatis expreſſe dicitur in glo. vbi ſic dicitur. Erat dauid in canticis muſicis eruditus diuerſorum ſonorum rationabilis moderatuſq̄ cōcentus. Unitatem eſſentie ſignificat que varijs modis quotidie reſonat. Dauid malignum ſpiritum in cythara compeſcuit: non quia tanta eſſet vis in cythara ſed in ſigno crucis qui in ligno crucis et cordarum extenſione id eſt venarum gerebatur que iam tunc demones effugebat.

¶ Sequitur quo ad ipſas maleficas demonibus ſe ſubijcientibus. Et eſt ſexta quo ad queſtionē ⁊ ſecundum membrū.

Pro tercia et anneta difficultate q̃ ad ipſas maleficas demonibus ſe ſubijcientibus plura ſuper modū aggrediendi huiuſmodi ſpurcitias poſſunt difficultari. Primo ex parte demonis et corporis ab eo aſſumpti ex quo elemēto ſit illud formatum. Secundo ex parte actus. an ſemper cum infuſione ſeminis ab altero recepto. Tercio ex parte temporis et loci an potius in vno tempore q̃ in altero exerceat. Quarto an viſibiliter quo ad circumſtantes ſe agitat. Ex parte mulierum an tantummodo ille que ex huiuſmodi ſpurcicijs procreantur a demonibus frequentantur. Secundo an ille que ab obſtetricibus tempore partus demonibus offeruntur. Tercio an remiſſior ſit in talibus ipſa venerea delectatio: Ad que omnia ad preſens cum nō ſit reſpondendum eo ꝙ tantūmodo generalitati ſtudemus. ⁊ in ſecunda parte operis illa ſingula ꝑ eorum opera explanantur vt patebit in quarto capitulo vbi de ſingulis modis fiet mentio. ideo ad ſecundum principale tendamus Et primo cur in tam fragili ſexu hoc genus ꝑfidie inuenitur amplius q̃ in viris. Et erit queſtio prima generalis quo ad conditōnes generales mulierum. Secunda ſpecialis cuiuſmodi mulieres amplius inueniuntur ſuperſtitioſe ⁊ malefice. Tercia ſingularis quo ad ipas obſtetrices que oēs alias in malicia excedunt.

Quo ad primum. cur in ſexu tam fragili mulierum maior multitudo maleficarum reperitur q̃ inter viros. et quidem in contrarium argumenta deducere nō expedit: cum ipſa experientia preter verborum et fidedignorum teſtimonia talia facit credibilia. Dicamus ſexum non deſpiciendo in quo deus ſemper magna fecit fortia vt confundet. ꝙ diuerſe a diuerſis ſuper hec aſſignantur rationes. Semꝑ tamen in principali concordantes. vnde et pro mulierum auiſamento ipſa materia bene eſt predicabilis affectantq̄ audire vt experientia ſepe docuit dūmodo diſcrete proponatur. Nam aliqui doctores hanc rationem tradunt. Dicūt enim tria eſſe in rerum natura. lingua. eccleſiaſticus et femina. que medium in bonitate aut malicia tenere neſciunt. ſꝫ vbi limites ſue conditionis excedunt. ibi quendam apicem et ſupremum gradum in bonitate aut malicia vendicant. In bonitate quidem quando a bono reguntur ſpiritu vnde ⁊ optima ſunt In malitia vero quando a malo ſpiritu regūtur vnde et peſſima efficiunt̄. De lingua enim patet cum eius miniſterio plurima regna fidei chriſtiane ſunt ſubiugata vnde et apoſtolis chriſti in igneis linguis ſpiritusſanctus viſus eſt. Patet et in alijs ſapientibus predicatoribus quotidie lingua canum vulnera ⁊ vlcera languentis lazari lingentes. Iuxta illud. Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes. Unde et dux et pater predicatorum ordinis in figura catuli latrantis et accenſam faculam in ore geſtantis premonſtratus eſt vt ſuo latratu vſq̄ in preſens habeat lupos hereticos arcere a gregibus ouium chriſti. Patet et ex quotidiana experientia ꝙ vnius viri prudentis lingua interdum infinitorum hominum ſtrages prepeditur. propter que non immerito in eius cōmendationem Salomon puerb. decimo. plura cecinit. In labijs ſapientis inuenitur ſapientia. Et iterum. Argentum electum lingua iuſti: cor impiorum pro nihilo. Iterum Labia iuſti erudiunt plurimos: qui autem indocti ſunt in cordis egeſtate morient̄. Cuius cauſa ibidem. xvi. ſubditur. quia hominis eſt ꝑ̄parare animum et deum gubernare linguā. De mala vero lingua inuenies Eccī. xxviij. lingua tercia multos cōmouit et diſperſit illos a gente in gentem. ciuitates munitas deſtruxit. et domos magnatorum effodit. Et dicitur lingua tercia eorū qui inter duas partes contrarias incaute vel maculoſe loquit̄. De ſecūdo ſcꝫ eccleſiaſticis intellige clericos et religioſos in vtroq̄ ſexu. Criſo. ſuꝑ illud. Eiecit vendētes et ementes de tēplo. Sicut

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

omne bonum a ſacerdotio ita omne malum
ab eo egreditur. Hieroꝰ in ep̄la ad Nepocia-
num. Negociatorē clericū ex inope diuitem
ex ignobili glorioſum quaſi quandā peſtem
fuge. Et beatus Bernardus O mel. xxiij. ſu
per Cant. loquēs de clericis dicit. Si inſur-
geret apertus hereticus mitteret foras ⁊ are-
ſceret. ſi violentus inimicus abſconderent ſe
forſitan ab eo boni. Nūc vero quomō abij-
cient aut quo abſcondent ſe. Omnes ami-
ci et tamen omnes inimici omnes domeſti-
ci et nulli pacifici omnes proximi et omnes
que ſua ſunt querunt. Et alibi noſtri prelati
facti ſunt pilati. noſtri paſtores facti ſunt tō-
ſores. Et loquitur etiā de prelatis religioſo-
rum qui onera grauia inferioribꝫ imponunt
digito aūt ſuo minimo nō tangerent. Et gre
go. in paſto. dicit. Nemo amplius in eccleſia
nocet ꝙ̄ qui ꝑuerſe agens nomen vel ordinē
ſanctitatis habet: delinquentē nancꝫ hunc re
darguere nullus preſumit. et in exemplū cul
pa vehementer extenditur qn̄ pro reuerentia
ordinis peccator honorat̄. De religioſis etiā
dicit beatus Augꝰ. ad Vincentiū donatiſtā.
Simpliciter fateor charitati veſtre corā do-
mino deo noſtro qui teſtis eſt ſuper animam
meā ex quo deo ſeruire cepi quoniā difficile
ſum expertus peiores ſicut et nō meliores ꝙ̄
qui in monaſterijs defecerunt aut ꝓfecerunt.
De mulierum vero malicia diſſeritur. Eccl.
xxv. Non eſt caput nequius ſuꝑ caput colu-
bri. et nō eſt ira ſuper iram mulieris. Commo-
rari leoni ⁊ draconi plꝰ placebit ꝙ̄ habitare
cū muliere necꝫ. Et inter plura que ſequūt̄ ⁊
ꝓcedunt ibidem de muliere nequam ↄcludit
Breuis eſt omnis malicia ſuꝑ maliciā muli-
eris. Hinc Criſoſto. ſuꝑ Matth. xix. Nō ex-
pedit nubere. Quid aliud eſt mulier niſi ami-
cicie inimica. ineffugabilis pena. neceſſariū
malū. naturalis tentatio. deſiderabilis cala-
mitas. domeſticū ꝑiculum. delectabile detri-
mentum. malū nature bono colore depicta:
ergo ſi dimittere illam peccatū eſt cum opor
tet tenere iam vere tormentū neceſſarium eſt:
vt aut dimittentes adulteria faciamus aut ꝙ̄
tidianas pugnas habeamus. Tullius deni-
cꝫ. ij. rhetorice dicit. Viros ad vnūquodcꝫ
maleficium ſingule id eſt plures cupiditates
impellūt. mlieres ad oīa maleficia cupiditas
vna ducit. muliebriū eni viciorū oīm funda-
mentū ē auaricia. et Sene. in ſuis tragedijs
Aut amat aut odit mulier nihil terciū dediſ-
ſe eſt: flere feminā eſt mendaciū. Duo genera
lachrymarū habentur in oculis feminarū. ve
ri doloris vnum. inſidiarū aliud. mulier cū

ſola cogitat mala cogitat. De bonis aūt mu-
lieribus tanta laus eſt vt etiā beatificaſſe vi-
ros legantur et ſaluaſſe gentes terras ⁊ vrbes
Patet de Judith Delbora et Heſter. Hinc
ap̄lus. i. Corinth. vij. Siqua mulier habet
virum ⁊ hic conſentit habitare cum illa non
dimittat virum: ſanctificatus eſt eni vir infi-
delis per mulierē fidelem. Ideo Eccl. xxvi.
dicit̄. Mulieris bone beatus vir numerus
eni annorū duplex. Multa ibi narrat lauda-
biliſſima ꝑ totum pene capitulū de excellen-
tia bonarum. Et ꝓuerb. vlti. De muliere for
ti. que omnia etiā in nouo teſtamento in femi
nis claruerunt vt in virginibus et alijs ſan-
ctis feīs que ꝑfidas gentes et regna ab ido-
latrie cultu ad chriſtianā religionē deduxe-
runt. Siquis inſpicere velit Vinc. in ſpe.
hiſto. li. xxvi. c. ix. de regno vngarie per gil-
lam chriſtianiſſimā. Et de regno francorum
per lothlidē virginē et clodoueo deſponſatā
inſpiciat ⁊ mira inueniet. Unde quecūcꝫ vi-
tuperatōes legunt̄ in ↄcupiſcentiā carnis in
terptari ꝑnt vt ſꝑ mulier ꝑ carnis ↄcupiſcen
tia intelligatur. Juxta illud. Inueni amari-
orem morte mulierē. et bona mulier ſubiecta
carnis ↄcupiſcentia. Sunt et alij alias rōes
aſſignātes cur in maiore multitudine repian-
tur femine ſuperſtitioſe ꝙ̄ viri. et dicunt eſſe
tres cauſas. Prima eſt. qꝛ prone ſunt creden
dum. et qꝛ principaliter demon querit corrū
pere fidem. ideo potius eas aggredit̄. Vn̄ et
Eccl. xix. Qui cito credit leuis eſt corde ⁊ mi
norabitur. Scd̄a cauſa eſt qꝛ a natura ꝓpter
fluxibilitatē ↄplexionis faciliores ſunt impſſi-
ſionis ad reuelatōes capiendas ꝑ impſſionē
ſeparatorū ſpirituū qua ↄplexione etiā cū bene
vtuntur multū bone ſunt: cum male peiores
ſunt. Tercia cauſa qꝛ lubricā habent linguā:
et ea que mala arte ſciūt eis ↄparibꝫ feminis
vix celare poſſunt. ſecꝫ occulte cū vires non
habeant ꝑ maleficia vindicare querunt faciliter.
Vn̄ Eccl. xxv. vt ſupra. Commorari leoni
et draconi plus placebit ꝙ̄ habitare cū muli
ere nequā. breuis omnis malicia ſuꝑ maliciā
mulieris. Item poteſt et addi illa cum fluxi-
biles ſunt ideo citius pueros demonibꝫ of-
ferre poſſunt ſicut et faciunt. Sunt et tercij
alias rōnes aſſignantes quas predicatores
caute debent ꝓponere et dicere. ꝙ licet in vete
ri teſtamento ſcripture vt plurimū mala lo-
quantur de mulieribus et hoc ꝓpter primam
preuaricatricē mulierē ſcilicet euam et imita
trices eius tamen ex poſt in nouo teſtamen-
to propter mutationē nominis vt eua in aue
Et vt ait Hieronymus. Totū quod intulit

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

mali maledictio eue: totum abſtulit benedi-
ctio marie. Unde plurima et ſemper laudabi
lia ſunt de ipſis predicanda. Sed qꝛ adhuc
modernis tꝑibus hec ꝑfidia amplius in mu
lieribus ꝗꝫ in viris inuenitur vt ipſa experi-
entia docet. curioſius cauſam inueſtigando
vltra premiſſa dicere poſſumus ꝙ in om̄ibꝫ
viribus tam anime ꝗꝫ corporis cū ſint defe-
ctuoſe non mirū ſi plura maleficia in eos quos
emulantur fieri procurant. quantū eni ad in
tellectum ſeu ad intelligendū ſpiritualia al-
terius videntur eſſe ſpeciei a viris cui aucto-
ritas et ratio cum varijs ſcripture exemplis
alludit. Therentius ait. Mulieres ferme vt
pueri leui ſententia ſunt. Et Lactantius. iij.
inſtitutionū. Nunꝗꝫ aliquā mulierē philo-
ſophiam ſciuiſſe niſi temeſtes. Et Prouerb.
xi. quaſi deſcribens mulierē dicit. Eſt circu-
lus aureus in naribꝫ ſuis: mulier pulcra ⁊ fa
tua. Ratio naturalis eſt. quia plus carnalis
viro exiſtit vt patet in multis carnalibꝫ ſpur
citijs. qui etiā defectus notantur in formati-
one prime mulieris cum de coſta curua for-
mata fuit id eſt de coſta pectoris que eſt tor-
ta et quaſi ꝯtraria viro. Ex quo defectu etiaꝫ
procedit ꝙ cum ſit animal imperfectū ſemꝑ
decipit. Propter quod ſemꝑ decipit Catho
inſtruit: inſidias lachrymis ⁊c. et illud. Duꝫ
femina plorat: viruꝫ decipere laborat. Patet
in vxore Sampſonis que multū infeſtans
eum ad declarandū ſibi problema ꝓpoſituꝫ
ſodalibus ab eo expoſituꝫ eis reuelauit et ſic
decepit. Patet et in prima muliere ꝙ ex natu
ra minorē habent fidē cum dixit ſerpenti in-
terroganti. quare non ederent de om̄i ligno
paradiſi. reſpondit. de om̄i ⁊c. ne forte mori
amur in quo oſtendit ſe dubitare et nō fidem
habere ad verba dei que om̄ia etiā ethimolo
gia nois demonſtrat. Dicitur eni femina fe. ⁊
minus. quia ſemper minorē habet et ſeruat fi
dem et hoc ex natura quo ad fidelitatē. licet
ex gratia ſimul et natura fides in beatiſſima
virgine nunꝗꝫ defecerat cum tamen in om̄i-
bus viris defeciſſet temꝑe paſſionis chriſti.
Mala ergo mulier ex natura cū citius in fi-
de dubitat etiā citius fidem abnegat / quod eſt
fundamentū in maleficis. Quantum deniqꝫ
ad aliam potentiā anime ſcilicet voluntateꝫ.
ex natura cum odit aliquē quem prius ama-
uit tunc eſtuat per iram et impatientiā. et ſi-
cut maris eſtus ſemper bulit ⁊ currit: ſic talis
eſt tota impatiens. Alludit huic rationi au-
ctoritas diuerſa Eccl. xxv. Non eſt ira ſuꝑ
iram mulieris. Et Senec. trageð. viij. Nul-
la vis flamme tumidiqꝫ venti tanta nec teli
metuenda forti quanta cum coniunx vidua-
ta tedis ardet et odit. patet in muliere que fal
ſe accuſauit ioſeph et incarcerare fecit qꝛ no-
luit ſibi in ſcelus conſentire adulterij. Geneſ.
xxx. Et reuera potiſſima cauſa deſeruiens in
augmentū maleficaꝝ eſt doloroſum duelluꝫ
inter maritatos et non maritatas feminas et
viros. immo et inter ipſas feminas etiā ſan-
ctas: quid tunc de ceteris. Uides eni in Ge-
neſi. quanta fuit impatientia et inuidia ſare
ad agar poſtꝗꝫ concepit. Geneſ. xxi. Quan-
ta Rachel ad Lyam propter filios quos nō
habebat Rachel Geneſ. xxx. Quanta anne
ad fenennam fecundā ipſa ſterili exiſtente. i.
Regum. i. Quanta marie ad Moiſen. Nu-
meri. xij. Unde murmurauit et detraxit mo
iſi ꝓpter quod et lepra percuſſa. Quanta mar-
the ad magdalenā ipſa ſedente et martha mi
niſtrante. Luce. x. Unde et eccl. xxxvij. Tra
cta cum muliere de his que emulatur. quaſi
dicat. non eſt tractandū cum ea quia ſemper
emulatio (id eſt inuidia) eſt in mala muliere.
Et que inter ſe ſic agitantur quanto magis
aduerſus viros. Quare etiā vt narrat Uale-
rius. Foroneus rex grecoꝝ die qua mortu-
us eſt dixit Leoncio fratri ſuo. ad ſummā fe
licitatē nihil mihi deeſſet ſi mihi ſemꝑ vxor
defuiſſet. Cui leoncius. Et quomodo vxor
obſtat felicitati: Et ille. Mariti hoc oēs ſci-
unt. Et Socrates ꝑhus interrogatus ſi du
cenda eſſet vxor. Reſpondit. Si non capies
ſolitudo arbitrans excipiet. hic generis inte
ritus hic heres alienus. Sed ſi ceperis illic
perpetua ſollicitudo: conqueſtus querularū:
dotis exprobratio affiniū graue ſuperciliuꝫ:
garrula ſocrus lingua. ſucceſſor alieni matri
monij incertus liberoruꝫ euentus: hec dixit
vt expertus. Nam vt ait Hieronymus con-
tra Iouinianuꝫ. Hic ſocrates duas habuit
vxores quas ingenti patientia ſuſtinens nō
potuit tn̄ ab earū cōtumelijs clamoribꝫ ⁊ vi-
tuperationibꝫ liberari. Unde quadā die ipſis
querulantibꝫ contra eum et ipſe domū egreſ-
ſus vt earū moleſtias euitaret et ante domuꝫ
ſederet: ꝓiecerunt ille mulieres ſuper eū aquā
immundaꝫ ſuper quo ipſe non perturbatus
quia ꝑhus ait. Sciebā ꝙ poſt tonitrua plu-
uie ſequerentur. Et de quodā legitur cuius
vxor ſubmerſa erat in fluuio ꝙ cū quereret
cadauer eiꝰ ad educendū de aq̄ ibat ꝑ fluuium
ꝯtra aquā: et interrogatus cauſam cū res gra
ues deſcendant infra ⁊ nō ſupra / quare quere-
ret contra aquā. Reſpondit. Mulier iſta in
vita ſemper fuit contraria dictis et factis ſi-
ue mandatis meis. ideo quero contrario mo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

do ſi forte etiam mortua contrariam volun=
tatem vltra conſuetum tenuiſſet. Et quidem
ſicut ex primo defectu intelligentie abnega=
tionem fidei facilius viris incurrũt. Ita ex
ſecundo ſcʒ inordinatis affectĩbꝫ ꝛ paſſioni
bus varias vindictas querunt excogitant et
infligũt ſiue ꝑ maleficia ſiue alijs quibuſcũ=
qʒ medijs. Unde nõ mirũ tantã multitudinẽ
maleficaꝝ in hoc genere exiſtere. Quantũ in
ſuꝑ defectũ in memoratiua potentia cũ hoc
ſit in eis ex natura viciũ nolle regi ſed ſuos ſe
qui impetus ſine quacũqʒ pietate ad hoc ſtu=
det et cuncta memorata diſponit. Unde theo=
phraſtus. Si totam domũ ei ꝯmiſeris ſerui
endũ: et ſi aliquid tuo arbitrio reſeruaueris
etiã minimũ vel magnũ fidem ſibi adhiberi
nõ putabit et iurgia concitet ei niſi cito cõſu=
leris parat venena auruſpices ꝛ ariolos cõſu
lit. ecce maleficia. Sʒ quale ſit dominiũ mu
lierũ audi Tulliũ in paradoxa. Nũquid il=
le liber eſt cui mulier imꝑat leges imponit ꝑ=
ſcribit iubet vetat quod ei videtur nec ille im
peranti aliq̃d negare ꝑt vel audet. Ego iſtuʒ
non modo ſeruũ ſed nequiſſimũ ſeruoꝝ ap=
pellandum puto licʒ ampliſſima familia na=
tus ſit. Unde et Seneca in ꝑſona furioſe me=
dee. quid amodo ceſſas ſequere felicẽ impetũ
pars iſta vltionis qua gaudes quota eſt ꝛc̃.
vbi multa ponit oſtendens q̃ mulier nõ vult
regi ſed ſuo impetu ꝓcedere etiã in damnuʒ
ſuũ ſicut de multis legitur mulieribꝫ que vel
ob amorẽ vel dolorẽ. qꝛ vindictas facere nõ
potuerũt: ſeipſas occiderũt ſicut et de laodice
narrat Hieronimꝰ ſuꝑ danielẽ. que exiſtens
vxor regis Anntiochi regis ſyrie. ʒelans ne
plus amaret beronicem quam etiam habebat
vxorem beronicem et filiũ eius ex dicto anti=
ocho prius fecit occidi et poſt ſe ipam vene=
no occidit. Unde qꝛ nõ vult regi et ſuo im=
petu ꝓcedere. Ideo Criſoſto. non immerito
dicit. O malũ omni malo peius mulier ma=
la ſiue illa pauꝑ ſit ſiue diues. Si enĩ vxor
diuitis ſit nõ ceſſat nocte et die virũ calidum
ſtĩmulare ſermonibꝫ blanda nequiter et im=
portuna violenter. Si vero pauperẽ virum
habet ipm quoqʒ ad iracundiã et rixas inci=
tare non deſinit. Et ſi vidua ſit ipa ꝑ ſemet=
ipam omnes deſpicit paſſim et ad omnẽ au=
daciam ſpũ ſuꝑbie imflãmatur. Queramus
inuenimus fere oĩa mundi regna ꝑpter muli=
eres fuiſſe euerſa. Primũ enĩ q̃ fuit regnũ fe=
lix ſcʒ Troye ꝑpter raptum vnius femine ſcʒ
helene deſtructũ eſt multis milibꝫ grecoꝝ oc
ciſis. Regnum iudeoꝝ multa mala et exter=
minia habuit ꝑpter peſſimam reginã iezabel

et filiam eius Athaliam reginam in regno
iude que occidi fecerat filios filij vt eo mor=
tuo ipſa regnaret ſed vtraqʒ occiſa. Regnum
romanoꝝ multa mala ſuſtinuit ꝑpter Cleo=
patram reginam egypti peſſimaʒ mulierem.
Et ſic de alijs. Unde et non mirum ſi mun=
dus iam patitur ob malitiam mulierũ. De=
mum inſpiciendo corporis ipſius carnalia
deſideria. Unde innumera nocumenta vite
humane contingunt vt merito cum cathone
vticeñ. dicere poſſumꝰ. Si abſqʒ femina poſ=
ſit eſſe mundus conuerſatio noſtra non eſſet
abſqʒ dijs cum reuera ſi mulierum nõ eſſent
nequicie etiam tacendo de maleficis adhuc
ab innumeris periculis mundus remaneret
exornatus. Ualerius ad Rufinum. Ehime
ram mulierẽ eſſe neſcis ſed ſcire debes q̃ mõ=
ſtrum illud triforme inſigni venuſtetur facie
leonis olentis maculetur ventre capre viru=
lente cauda vipperę armetur. vult dicere. Ex
eſt aſpectus eius pulcer. tactus fetidus. con=
uerſatio mortifera. Audiamus et aliam pro=
prietatem per vocem. Nam ſicut eſt mendax
in natura ſic et in loquela. Nam pungit et ta
men delectat. vnde et earum vox cantui ſyre
narum aſſimilatur que dulci melodia tranſe
untes attrahunt et tandem occidunt. Occi=
dunt quidem quia et marſupia euacuant. vi=
res auferunt. et deum perdere cogunt. Iterũ
Ualerius ad Rufinũ. Hec loquens placet
delectatio et pungit delictũ. flos veneris roſa
eſt. qꝛ ſub eiꝰ purpura multi latitant aculei.
Prouerb. v. Nitidius oleo guttur eius id ẽ
locutio nouiſſima eiꝰ amara quaſi abſinthe=
um. Audiamus et aliam in eius inceſſu ſta=
tu et habitu ibi eſt vanitas vanitatum. Non
eſt homo in mundo qui tantum ſtudet place
re deo benigno quantũ mulier etiam medio=
cris ſuis vanitatibus ſtudet hominibꝫ place
re. De quo exemplũ in vita pelagie quando
dedita mundo diſcurrebat per anthiochiam
ornata nimis: quam ſanctus pater nonius
nomine videns flere cepit et dixit ſocijs q̃ to
to tempore vite ſue tantam diligentiã nunq̃
adhibuerat deo placere ꝛc̃. que demum orati
onibus eius conuerſa eſt. Hec eſt de qua Ec
cle. vij. et de qua iam eccleſia lamentatur pro
pter ingentem multitudinem maleficarum.
Inueni amariorem morte mulierem que la=
queus eſt venatorum ſagena cor eius. vincu
la ſunt manus eius: qui placet deo fugiet il=
lam. qui autem peccator eſt capietur ab ea.
Amarior eſt morte id eſt diabolo. Apoc̃. vi.
Nomẽ illi mors. Nam licet diabolus indu=
xit euam ad peccandũ: eua tñ ſeduxit adam.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Et ſicut peccatum eue non induxiſſet nobis
mortem anime ⁊ corpis niſi ſubſecuta fuiſſet
culpa in adam ad quā induxit eua et nō dia=
bolus. ideo amarior morte. Iteruꝫ amarior
morte. quia hec naturalis ⁊ interimit tm̄ cor
pus ſed peccatum a muliere inchoatum occi
dit animā priuando gratia et corpus ſimili=
ter in penam peccati. Iterum amarior morte
quia mors corporalis eſt inimicus manife=
ſtus et terribilis. ſed mulier inimicus blan=
dus et occultus. Et ideo amarior et pericu=
loſior laqueus iam non dicitur venatorum
ſed demonuꝫ. quia iam capiuntur hoies nō
ſolum per carnalia deſideria eas videndo au
diendo cum earum facies ſit ventus vrens
et vox ſerpentis ſybulus. Iuxta Bernardū.
Verum etiā innumeros maleficiendo homi
nes et iumenta. Sagena dicitur cor eius id
eſt inſcrutibilis malicia que in cordibꝫ earuꝫ
regnat. Et manus ſunt vincula ad detinen=
dum vbi manum ad maleficiendū creaturā
apponunt tunc diabolo cooperante hoc effi=
ciunt quod pretendūt. Concludamus. Om
nia ꝑ carnalē concupiſcentiā. que quia in eis
eſt inſatiabilis ꝓuerb. penul. Tria ſunt inſa
tiabilia ⁊c. et quartū quod nunq̄ dicit ſuffi=
cit ſcꝫ os vulue. Unde et cum demonibꝫ cau
ſa explende libidinis ſe agitāt. Plura hic de=
duci poſſent ſed intelligētibus ſatis apparet
nō mirum ꝙ plures reperiuntur infecti here=
ſi maleficorꝝ mulieres q̄ꝫ viri. Unde et conſe
quenter hereſis dicenda eſt nō maleficorꝝ ſed
maleficarum vt a potiori fiat denominatio.
Et benedictus altiſſimus qui virilem ſpeciē
a tanto flagitio vſq̄ꝫ in preſens ſic preſeruat
in quo vtiq̄ꝫ cum ꝓ nobis naſci et pati volu
it: ideo et ipm̄ priuilegiauit.

Cuiuſmodi mulieres amplius inueni
untur ſuperſtitioſe et malefice.

Quo ad ſecundum cuiuſmodi mulie
res pre ceteris inueniuntur ſupſtitio=
ſe et maleficijs infecte. Dicendū vt ex
precedenti queſtione patuit. ꝙ quia tria gene
ralia vicia. ſcꝫ infidelitas. ambitio. et luxuria
precipue in malis mulieribꝫ regnare videnť.
Ideo ille pre ceteris maleficijs intendunt q̄
pre ceteris illis vicijs dedite ſunt. Iterū quia
inter illia tria vltimū amplius predominať.
ideo quia inſatiabile ⁊c. ideo et ille inter am=
bitioſas amplius infecte ſunt que ꝓ explen=
dis ſuis prauis cōcupiſcentijs amplius inar
deſcunt vt ſunt adultere fornicarie et magna
torum concubine. et hoc ex ſeptemplici ma=
leficio vt in bulla tangitur: venereum actum
et conceptus in vtero varijs inficiendo male
ficijs. Primo mentes hominum ad inordi=
natum amorem ⁊c. immutando. Secundo
vim generatiuam impediendo. Tercio mem
bra illi actui accomoda auferendo. Quarto
homies preſtigioſa arte in beſtiales formas
mutando. Quinto vim generatiuaꝫ quo ad
femellas deſtruendo. Sexto aborſum procu
rando. Septimo infantes demonibus offe=
rendo abſq̄ꝫ alijs animalibus et terre frugi=
bus quibꝫ varia nocumenta inferunt. de qui
bus in ſequentibꝫ tractabitur. ſed ad preſens
de nocumentis hominum demus rationes.
Et primo concluſio ſuper eos quos malefi=
ciunt ad amorem vel odium inordinatum et
poſt eadem materia pro maiori intelligentia
ſub difficultate eſt diſcutienda. concluſio aūt
hec eſt. Nam ſanctus Tho. in. iiij. di. xxxiiij.
de impedimento maleficiali ꝑtractans ſicut
oſtendit quare permittitur diabolo a deo ma
ior poteſtas maleficij ſuper actus venereos
hois q̄ꝫ ſuꝑ alios: rōnes aſſignando. Ita di=
cere a ſimili oportet ꝙ he mulieres amplius
infeſtantur que his actibus amplius deſer=
uiunt. Dicit enim ꝙ quia corruptio peccati
prima per quam homo factus eſt ſeruus di=
aboli in nos per actum generantem deuenit.
Ideo maleficij poteſtas permittitur diabo=
lo a deo in hoc actu magis q̄ꝫ in alijs ſicut
etiam in ſerpentibus magis oſtenditur vir=
tus maleficiorum vt dicitur q̄ꝫ in alijs ani=
malibus. quia per ſerpentem diabolus tanq̄ꝫ
per ſuum inſtrumentum mulierem temptauit.
Unde etiam vt poſtea ſubdit. licet matrimo=
nium ſit opus dei tanq̄ꝫ ab eo inſtitutum. ad
huc per opera diaboli interdum deſtruitur.
Non quidem per violentiaꝫ quia cenſeretur
ſic fortior deo. Sed ex diuina permiſſione ꝓ
curando impedimentū actus coniugalis vel
temporale vel perpetuum. ex quibus hoc qđ
experientia docet: dicamus ꝙ propter huiuſ
modi ſpurcitias explendas tam erga ſe q̄ꝫ et
ſeculi potentes cuiuſcunq̄ꝫ etiam ſtatus ⁊ cō
ditionis innumera maleficia pertractant eo=
rum animos ad amorem hereum vel philo=
captionem adeo immutando vt nulla con=
fuſione aut perſuaſione ab eis deſiſtere vale=
ant. Ex quibus etiam et exterminium fidei
ſeu periculuꝫ intolerabile quotidie imminet
ꝙ eorum animos immutare taliter ſciunt ꝙ
eis nullum nocumentum ſiue per ſe ſiue ab
alijs fieri permittant ſicq̄ꝫ quotidie creſcunt
Et vtinam experientia nos minime edocu=
iſſet: immo et odia talia etiam in ſacramento

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

matrimonij coniunctis ſuſcitata ꝑ maleficia
et ſimiliter infrigidatões generatiue poten⸗
tie. vt nec redditionē nec exactionē debiti ma
trimonialis locum ꝓ prole habere valeant.
Sed quia amor et odium in anima exiſtunt
quā etiā demon intrare nequit: ne alicui hec
quaſi incredibilia videantur ſub queſtione
ſunt diſcutienda cū etiā oppoſita iuxta ſe po⸗
ſita magis eluceſcunt.

¶ Queſtio: an malefice mentes hoīm ad amorē vel odiū valeant immutare? Et eſt ſeptima in ordine.

Queritur an demones ꝑ ipās male⸗
ficas mentes hoīm ad amorem vel
odiū inordinatū immutare et inci⸗
tare valeant? Et arguitur ꝙ non
ſm ꝓmiſſa. Tria ſunt in hoīe voluntas. in⸗
tellectus et corpus. Primū deus ſicut habet
ꝑ ſe regere. q2 cor regis in manu domini. ita
ſecundū ꝑ angelū illuſtrare et ipm corpus ꝑ
influx⁹ celeſtiū corpoꝝ dirigere. Preterea in
tra corpa demones nō pñt eſſe illa immutan
do. ergo minus infra animaꝫ eius potentijs
odium vel amorē immittendo. Patet ꝯña. q2
ex natura maiorē habent poteſtatē ſupra cor
poralia ꝙ̃ ſupra ſpiritualia. et quidē ꝙ non
pñt immutare ſupra patuit in pleriſqꝫ locis
quia nullā formam ſubſtantialē vel acciden
talem inducere pñt niſi adminiculo alicuius
alterius agentis. ſicut etiā quilibet alius arti
fex. eſt etiā ad idem. c. xxvi. q. v. epi. in fi. Qui
credit aliquā creaturaꝫ poſſe tranſmutari in
melius vel in deterius niſi ab ipo oīm creato
re infideli et pagano deterior eſt. Preterea.
omne agens ex ꝓpoſito cognoſcit ſuū effectū
Si igitur diabolus poſſet mentes hoīm im
mutare ad odiū vel amorem: poſſet internas
cogitatões anime videre ꝙ eſt cōtra illud qđ
in li. de eccleſiaſticis dogmatibꝫ dicit̄. Dia⸗
bolus internas cogitatões nō pt videre. Et
iterum ibidem. Non oēs cogitatões no⸗
ſtre male a diabolo excitantur. ſed aliquotiēs
ex noſtri arbitrij motu emergunt. Preterea.
amor et odium ſunt circa voluntatē que ra⸗
dicatur in anima. ergo non pñt cauſari a dia
bolo quacunqꝫ arte. tenet ꝯſequentia. q2 illa⸗
bi anime. vt dicit Auguſtin⁹. illi ſoli eſt poſ⸗
ſibile qui eam creauit. Preterea. ſi dicatur ꝙ
poteſt mouere ſenſitiuas interiores et ſic cō⸗
ſequenter voluntatē nō valet. quia vis ſenſi⸗
tiua eſt dignior ꝙ̃ vis nutritiua. Sed diabo
lus nō poteſt formare actū virtutis nutriti⸗
ue vt formet carnem aut os. ergo etiā non pt
cauſare aliquē actum interioruꝫ virium ani⸗
me. Sed cōtra. Diabolus non ſolū viſibili⸗
ter ſed etiā inuiſibiliter hoīes tentare dicitur
hoc aūt falſum eſſet niſi interius circa aīam
et eius potentias aliquid cauſare poſſet. Pre
terea. Damaſce. in ſuis ſententijs. Ois mali⸗
cia et omnis immundicia a diabolo excogi⸗
tata ſunt. Et Dio. iiij. c. de di. no. multitudo
demonū cauſa oīm malorū et ſibi et alijs eſt.
Reſponſio. Hic primo danda eſt diſtinctio
de cauſa. et ſecundo qualiter pt interiores po
tentias anime immutare que dicunt̄ ſenſiti⸗
ue interiores. et ſic tercio ꝯcludetur ꝓpoſituꝫ.
Quo ad primū ꝯſiderandū eſt ꝙ cauſa alicu
ius pt aliquid dici dupliciter. Uno modo di
recte. Alio modo indirecte. Indirecte quidē
ſicut cum aliqđ agens cauſat aliquā diſpoſi
tionem ad aliquē effectū dicitur eſſe occaſio⸗
naliter et indirecte cauſa illius effectus. ſicut
ſi dicatur ꝙ ille qui ſecat ligna eſt occaſio cō
buſtionis ipſoꝝ. et hoc modo dicerere poſſu
mus ꝙ diabolus eſt cauſa oīm peccatoꝝ no
ſtrorum. q2 ipe inſtigauit primum hoīem ad
peccanduꝫ et cuius peccato conſecuta eſt in
toto genere humano quedā pronitas ad oīa
peccata. et ſic intelligenda ſunt verba Dam.
et Dio. Directe aūt dicitur aliquid eſſe cauſa
alicuius inquantuꝫ opatur directe ad illud:
et hoc modo diabolus nō eſt cauſa oīs pec
cati. Non enī oīa peccata cōmittuntur dia⸗
bolo inſtigante ſed quedam ex libertate arbi⸗
trij et carnis corruptōne. Quia vt Orige. di
cit. Etiā ſi diabolus nō eſſet hoīes haberent
appetitū cibi et venereoꝝ et hmōi. circa que
inordinatões multe ꝯtingunt niſi ꝑ rōnem
talis appetitus refrenetur. et maxime ꝑſuppo⸗
ſita corruptōne nature. Refrenare aūt et ordi
nare hmōi appetituꝫ ſubiacet li. ar. ſuꝑ quem
etiā diabolus minus habet poteſtatem. Sed
quia ꝑ hanc diſtinctionē nō poſſumus diſcer
nere qualiter interdū amor hereos ſeu philo
captio ꝓcurari pt. Eſt vlterius aduertenduꝫ
ꝙ diabolus licet nō poſſit eſſe cauſa illius in
ordinati amoris directe cogendo hoīs vo⸗
luntatem poteſt tñ eſſe ꝑ modum ꝑſuadentis
Et hoc iterū dupliciter. ſcꝫ viſibiliter et inui
ſibiliter. Uiſibiliter ſicut cum in aliqua ſpe⸗
cie hoīs ſenſibiliter apparet etiā ipis maleficiſ
et eis ſenſibiliter loquitur ⁊ ꝑſuadet peccatū
ſicut tentauit primos parentes in paradiſo
in ſpecie ſerpentis: chriſtum in deſerto in ali⸗
qua ſpecie viſibiliter ei apparens. Et quia nō
eſt putandū ꝙ ſolū ſic ꝑſuadeat hoīem. q2 ſe⸗
queretur ꝙ nulla alia peccata fierēt ex inſtru
ctione diaboli niſi que diabolus viſibiliter

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

apparens ꝑſuaderet. Jdeo dicendū eſt ꝙ etiā inuiſibiliter inſtigat hoīem ad peccandū. qđ quidē fit dupliciter. ꝑ modū ꝑſuaſionis et ꝑ modū diſpoſitōis. Per modū ꝑſuaſionis ſicut cū ꝓponit̃ aliq̇d virtuti cognitiue vt bonū. et h̄ pt̄ fieri tripliciter. q: vel ꝓponit̃ q̄tū ad intellectū vel quantū ad ſenſuꝫ interiorē. vel quantū ad ſenſum exteriorē. Quantū ad intellectū quidē. q: intellectus hūanus pt̄ ad iuuari ab angelico intellectu bono vel aliq̇d cognoſcendū ꝑ modū illuminatōis cuiuſdā vt Dio. dic̄. Rō q: ſicut intelligere ſ̄m pħm eſt quoddā pati. Jdeo pt̄ imprimere in intellectū aliquā ſpeciē: vn̄ actus intelligendi elicitur. Et ſi dicat̃ ꝙ etiā diabolus hoc facere poſſꝫ ſua ꝟtute naturali q̄ nō eſt diminuta. vt ptꝫ ex p̄cedentibꝫ. Dicendū ꝙ nō pt̄ ꝑ moduꝫ illuminatōis ſꝫ ꝑ modū ꝑſuaſiōis. Rō. q: intellectus hoīs eſt iſtius ꝯditōis: ꝙ quāto magis illuminat̃ tāto magis cognoſcit verū: et quāto magis cognoſcit verū tāto magꝭ pt̄ ſibi cauere a deceptōe. Et q: hāc deceptōꝫ diabolus finaliter intēdit. ideo quecūqꝫ eiꝰ ꝑſuaſio nō pt̄ dici illūinatio licꝫ poſſit dici reuelatio inq̄tū ꝑ impſſionē quandā in vires ſenſitiuas interiores aut exteriores vbi viſibiliter ꝑſuaderet aliq̇d imp̄meret. vn̄ intellectualis cognitio ꝑſuaderet̃ ad aliquē actū exercendū qđ q̄liter fieri pt̄ videlicꝫ vt in vires interiores aliq̇d imp̄mere poſſit. Aduertendū eſt ꝙ q: corꝑalis natura nata eſt naturalit̃ moueri localiter a ſpūali. Patꝫ h̄ in corꝑibꝫ nr̄is que ab aīabꝫ mouent̃ ſil'r in corꝑibꝫ celeſtibꝫ. Nō eſt aūt apta nata formari ab ea īmediate. et loquimur p̄cipue de formis a foris manendo nō ab informādo vn̄ oportꝫ ꝙ ꝯcurrat aliqđ corꝑale agēs. vt ꝓbat̃ in. vij. meth. Materia corꝑalis naturalit̃ obedit bono vel malo angelo ad motū localē q̄ ſtāte q: demones ſic ꝑ motū localē ſemina colligere pn̄t ⁊ ꝯiungere ſeu adhibere aliq̇bꝫ effectibꝫ mirabilit̃ faciendis vt de magis pharaonis ꝯtigit vbi ꝓduxerūt ſerpētes ⁊ vera aīalia vbi debita actiua debitis paſſiuis ꝯiungebāt. Jdeo q̄cunqꝫ ex motu locali materie corꝑali accidere pn̄t nihil ꝓhibet ꝑ demones fieri niſi diuinitꝰ impediant̃. Quo iterū ſtāte ſi volumꝰ intelligere quō pt̄ fantaſiā hoīs ⁊ interiores potētias ſenſitiuas incitare ad apparitōes ⁊ impetuoſos actus ꝑ motuꝫ localē. Notandū ꝙ ſicut pħs in li. de ſom. et vigil'. aſſignat cauſam apparitōis ſomnioꝝ ꝑ motuꝫ localē ex eo ꝙ cū aīal dormit deſcendente plurimo ſanguine ad principiū ſenſitiuū ſil'r deſcendunt motus ſiue impſſiones relicte ex ſenſibiliū motōibꝫ p̄teritis et que ꝯſeruate fuerūt in ſpiritibꝫ ſiue virtutibꝫ ſenſibilibꝫ interioribꝫ q̄ ſunt fantaſia ſeu imaginatio q̄ idē ſunt ſ̄m ſanctū tho. vt patebit. Eſt enī fantaſia ſeu imaginatio q̄ſi theſaurus quidā formaꝝ ꝑ ſenſum acceptarum. Vn̄ ꝯtingit ꝙ ita mouet̃ principiū apprehenſiuū. i. potentiā ꝯſeruatoriā ſpecieꝝ ꝙ apparet̃ in fantaſijs ita recenter ac ſi tūc principiū ſenſitiuū a rebꝫ ipis exterioribꝫ recenter immutaret̃. Verū eſt ꝙ nō oēs hec intelligūt: ſꝫ ſi quis ſe occupare vellet ꝯſiderare haberet numerū ⁊ officiū ſenſuū interioꝝ. q̄ ſ̄m Auicēn. in li. de aīa licet dicat eſſe quinqꝫ. ſcꝫ ſenſum ꝯmunē: fantaſiā: imaginatiuā: extimatiuam: memoriā. Tn̄ ſ̄m beatū Tho. in prima ꝑte. q. lxxix. dicit eſſe quattuor tm̄ eo ꝙ potētiam imaginatiuā ⁊ fantaſiā ponit vnā: timet̃ ꝓlixitas ideo obmittit̃ declaratio. eo ꝙ etiaꝫ q: in pleriſqꝫ locis de his ꝑtractat̃. tantūmodo hoc qđ dictū eſt fantaſiā eſſe theſaurū formarū ⁊ alicui videret̃ memoratiuā eſſe hmōi: diſtingue. q: fantaſia eſt theſaurus ſeu ꝯſeruatoriū formaꝝ ꝑ ſenſum acceptaꝝ. memoria aūt theſaurus intentionū q̄ ꝑ ſenſum nō accipiunt̃. Ouis enī videns lupū fugit non ꝓpter indecentiā coloris aut figure q̄ ſunt forme recepte a ſenſibus exterioribꝫ ⁊ repoſite in fantaſia: ſed fugit q: inimicus nature et hoc habet ꝑ quandā intentionē ⁊ apprehenſionē extimatiua q̄ apprehendit vt nociuū ⁊ canē vt amicū. ſꝫ ꝯſeruatoriū illaꝝ intentionuꝫ eſt memoria. q: recipe ⁊ retinere in corꝑalibꝫ reducuntur ad diuerſa principia. nā humida bn̄ recipiūt ⁊ male retinēt. ecōtrario aūt eſt de ſiccis. Ad ꝓpoſitū hoc qđ ꝯtingit in dormientibꝫ de apparitōibꝫ ſomnioꝝ ex ſpirituū. i. ſpecieꝝ in ꝯſeruatorijs repoſitaꝝ ⁊ hoc ex naturali motu locali ꝓpter ꝯmotōeꝫ ſanguinis et humoꝝ ad principia illa. i. ad virtutes ſenſitiuas interiores. et dicimus motu locali intrinſeco in capite et in cellulis capitis. Hoc etiā pt̄ accidere ex ꝯſili motu locali ꝑ demones ꝓcurato. et nō tm̄ in dormientibꝫ ſꝫ ⁊ vigilantibus in quibꝫ demones pn̄t admouere et cōmouere interiores ſpūs et humores vt ſpecies ꝯſeruate in cōſeruatorijs educant̃ de theſauris ad p̄ncipia ſenſitiua. i. ad virtutes illas imaginatiuā ⁊ fantaſticā vt res aliquas habeat talis imaginare. et talis dicetur interior tentatio et nō mirū ꝙ demon hoc poſſit ſua naturali virtute cū quilibet hō ꝑ ſe vigilans et vſum rōnis hn̄s per voluntariā commotionē ſpecieꝝ ꝯſeruataꝝ educere pt̄ de ſuis theſauris ſcꝫ ꝯſeruatorijs hmōi ſpecies vt res aliquas ad ſuū placituꝫ imaginetur. quo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

ſtante vt iam clare intelligiť materia de amo
re hereos. Nam qꝛ demones vt dictū ē ꝯmo
uere pñt hmōi ſpecies ⁊c̄. faciūt iſta dupliciť
Aliqñ abſqꝫ ligamine vſus rōnis vt de ten=
tatione dictū eſt et ꝑ exemplū de volūtaria ad
heſione que interdū fit. aliqñ aūt ꝙ totaliter
vſus rōnis ligeť. et hoc etiā poſſumus exem=
plificare ꝑ naturales quoſdaꝫ defectus vt in
freneticis ⁊ ebrijs. ergo nō mirū ꝙ demones
ſic ligare pñt deo ꝑmittente vſum rōnis. et ta
les dicunť arreptitij ⁊ inde arrepticius ab ar
ripio pis. qꝛ arreptū a demone et hoc dupli=
citer. vel abſqꝫ malefica ⁊ maleficio. vel cū ea
abſqꝫ maleficio. qꝛ vt phs in p̄fato li. dicit ꝙ
aliq̄s in paſſione exiſtēs a modica ſilitudine
moueť ſicut amās ex modica ſiltudine ama=
ti ⁊ ſic etiā odiū habenti. Ideo demones qui
ꝑ actus hoīm exꝑiunť quibꝰ paſſionibꝰ ma=
gis ſubdunť illos ad hmōi amorē vel odiuꝫ
inordinatū inſtigāt eo fortius in eoꝝ imagi=
nationē et efficacius imprimēdo hoc qđ intē
dunt quāto etiā id facilius pñt. Facilius aūt
pñt quanto etiā amās facilius ſpeciē reſerua=
tā ad principiū ſenſitiuū. i. imaginatōꝫ edu=
cit ⁊ in eius cogitatōe delectabilius moratur
Cū maleficio vero qū talia ꝑ maleficas ⁊ ad
maleficaꝝ inſtantiā ꝓpter pactū initū cū eis ꝓ
curat. de quibꝰ enumerare pꝛe multitudīe taꝫ
in ſpūalibꝰ q̄ꝫ ſecularibꝰ nō ē poſſibile. Quot
enī adulteri pulcerrimas vxores dimitentes
in fetidiſſimas alias inardeſcūt. Nouimus
vetulā tres ſucceſſiue abbateſ vt publica oīm
fratrū fama in illo monaſterio etiā in hodier=
num diē refert nō ſolū in his maleficiaſſe ſꝫ ⁊
interemiſſe: et quartū iam ſili mō dementaſſe
qđ et ipa publica voce fateť nec veretur dice=
re feci et facio nec deſiſtere a meo amore pote=
rūt quia tantū de meis ſtercoribꝰ comederūt
quantitatē ꝑ extenſuꝫ brachiū demonſtrādo.
Fateor aūt qꝛ nobis nō aderat vlciſcendi et
inquirendi ſuꝑ eā facultas ideo adhuc ſupeſt
Et qꝛ dictū fuit in ꝑncipio diſtinctōis ꝙ in=
uiſibiliter inſtigat diabolus hoīem ad peccā
dum nō ſolū ꝑ modū ꝑſuaſionis vt dictū eſt:
imo etiā ꝑ modū diſpoſitōis. licꝫ nō deſeruit
ad ꝓpoſitū tñ ſic declarať. Per ꝯſilē enī ad=
motionem ſpirituū ⁊ humoꝝ facit aliq̄s ma
gis diſpoſitos ad iraſcendū vľ ꝯcupiſcendū
vel ad aliq̄d huius. Manifeſtū eſt enī ꝙ cor
pore aliq̄liter diſpoſito eſt hō magiſ pronus
ad ꝯcupiſcentiā ⁊ iram ⁊ hmōi paſſiōes: qui=
bus inſurgentibꝰ hō diſponitur ad ꝯſenſum
Sꝫ qꝛ p̄cedentia difficile eſt p̄dicare ideo fa=
ciliori modo ꝓ ꝓpľi auiſamento ſunt declarā=
da. et quibꝰ remedijs poſſint tales maleficiati
liberari tractatur in tercia ꝑte.

¶ Modus ꝓponendi premiſſa de amore he=
reos in ſermonibꝰ ad ꝓplm.

Predicator de ſupradictis ſic mouet
queſtionē. An catholicū ſit aſſerere ꝙ
malefice valeant ad amorē alienaꝝ fe
minarū inordinatū mentes hoīm immutare
et eoꝝ corda ſic ſuccendere vt nulla ꝯfuſione
plagis verbis aut factis ad deſiſtendū valeāt
cogi: et ſilr ad odiū inter mřimonialiter con
iunctos incitare vt nec redditōis nec exactio
nis debiti mřimonialis locū ꝓ prole habere
valeāt: quinimo interdū eos oportet currere
ad amaſias in tempeſte noctis ſilentio ꝑ mul
ta terraꝝ ſpacia: Suꝑ que ſi voluerit argu=
mēta aliqua ex p̄cedenti q̄ſtione ſumat. ſi nō.
dicat tñmodo ꝙ queſtiōes iſte patiunť diffi=
cultates ꝓpter amorē ⁊ odiuꝫ qui cū fundanť
in voluntate q̄ in ſuo actu ſemꝑ libera eſt nec
cogi p̄t ꝑ aliquā creaturā niſi a deo qui eā re=
gere p̄t. vñ nec demon vel malefica eius vir=
tute ad amorē vel odiū voluntatē cogere vi=
detur. Itē qꝛ volūtas ſicut et intellectus ſub
iectiue exiſtunt in aīa. et illabi aīe illi ſoli eſt
poſſibile qui eā creauit. ideo difficultatē pa=
titur queſtio quo ad veritates enucliandas
in ſuis ꝑtibꝰ. his tñ nō obſtantibꝰ dicendū eſt
primo ſuꝑ philocaptōꝫ ⁊ odiū. ſcđo ſuꝑ ma=
leficiū generatiue potentie. De primo ꝙ licet
in intellectū ⁊ voluntatē hoīs immediate de=
mon nequeat oꝑari tñ ſm oēs doctores theo
logos in. ij. ſen. de virtute demonis in oꝑan=
do in corpus ⁊ in potētias corꝑis ſiue corꝑi
alligatas ſiue ſint ſenſus interiores ſiue exte
riores ꝑmittente deo agere valēt. Hoc ꝓbať
auctoritate ⁊ rōe ex p̄cedenti queſtione ſi pla=
cet inueniet: ſi non. dicat auctoritatē ⁊ rōnem
Iob. ij. Demoni dixit deꝰ. Ecce in manu tua
id eſt in ꝑtāte eſt Iob. et hoc erat quo ad cor=
pus. qđ ꝑtꝫ. qꝛ in aīam noluit dare. vñ dixit.
verūtñ aīaꝫ eius ſerua. i. illeſam ſerua. Rō qꝛ
enī dedit in corpus dedit etiā ſuꝑ oēs poten=
tias corꝑi alligatas. vt ſunt quinqꝫ exterio=
res ⁊ q̄tuor interiores. ſcꝫ ſenſus cōis. fanta=
ſia ſiue imaginatiua. eſtimatiua ⁊ memorati=
ua. ſi nō p̄t aliter declarari detur de porcis et
ouibꝰ exemplū: vbi porci ꝑ memoratiuā redi
re ſciūt. et oues lupū ⁊ canē diſcernūt ex natu
rali imaginatōe: vnū tanq̄ inimicū: alterum
tanq̄ amicū ſue nature. Conſequenter cum
oīs nřa cognitio intellectiua ortū habet a ſen
ſu: cū intelligentē iuxta phm in. ij. de aīa. ne=
ceſſe ſit fantaſmata ſpeculari. Ideo ſicut de=
mon p̄t interiorē fantaſiam immutare ſic etiā
intellectū obtenebrare. Et hoc quidem nō erit

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

immediate agere in aiam ſed mediantib' fan
taſmatib'. Item q2 nihil amatur niſi cogni-
tum. dentur exempla ad placitu3 de auro qđ
amat auarus q2 intelligit eius virtutem ⁊c̃.
Ideo obtenebrato intellectu obtenebrat̃ ⁊ vo
luntas in ſuis affectõib'. Hec aũt pt facere
demon ⁊ abſq3 malefica et cũ malefica: imo et
accidere pñt ex ſola icautela oculoꝝ. et de ſin
gulis trademus exempla. Nam vt Iaco. i. di
citur. Vnuſquiſq3 tentatur a ꝯcupiſcẽtia ſua
abſtractus ⁊ illectus. Deinde ꝯcupiſcẽtia cũ
ꝯcepit parit peccatũ: pcc̃m vero cũ ꝯſumma-
tum fuerit generat mortẽ. Sic ſychem cũ vi-
diſſet Dinam exeuntẽ ad videndũ mulieres
regionis adamauit eam et rapuit ⁊ dormiuit
cũ illa et ꝯglutinata eſt aĩa eius cũ ea. Geneſ.
xxxiiij. et ſm glo. Infirme aĩe ſic accidit qñ
poſtpoſitis ꝓprijs vt dina aliena negocia cu-
rat ſeducit̃ ꝯſuetudine et fit vna vnitate ſen-
ſus cũ illicitis. De ſcđo q' etiã abſq3 maleficis
oriat̃ interdũ ex tentatõe demonũ principa-
liter ſic declarat̃. Nam amon ſororẽ ſuã tha-
mar ſpecioſiſſimã adamauit et depierat in ea
valde ita vt ꝓpter eius amorẽ egrotaret. ij. Re
gum. xiij. Nõ eni in tantũ facinus ſtupri q̊s
ꝓſiliret niſi in toto corrupt' ⁊ a diabolo gra-
uiter tentatus. Vnde glo. ibidẽ. Hoc monet
nos et ideo deus ꝑmiſit vt ſemper caute aga
mus ne vicia in nobis dominent̃ ⁊ princeps
peccati qui falſam pacẽ ꝑiclitantib' ſpondet:
nos paratos inueniens improuiſe trucidet. De
hoc ſcđo genere amoris/refertus eſt liber ſan
ctoꝝ patrũ/qui refert q' licet omnẽ tentatõe3
carnalis ꝯcupiſcẽtie ſibi ſubtraxiſſent tñ vl-
tra q̃3 credi pt tentabant̃ aliq̃tiens amore mu
lierum. Vñ et. ij. Corinth. xij. apl's dicit. Da
tus eſt mihi ſtimulus carnis mee angelus ſa
thane qui me colaphiſet. vbi glo. Tentando
ꝑ libidinẽ datus eſt mihi. Tentatio autẽ cui
nõ ꝯſentitur nõ eſt peccatũ/ſed materia exercẽ
de virtutis. et hoc intelligit̃ de tentatõne que
ab hoſte/nõ a carne/que ſp eſt ad minus pec-
catum veniale/etiã ſi ei non ꝯſentiat̃. Poterit
p̃dicator aliqua exempla deducere ſi placue-
rit. De tercio q' amor hereos ꝓueniat ex ma-
leficijs demonũ diſcuſſu3 eſt ſupra. et de hac
loquimur tentatõne. Et ſi quis diceret quõ
poſſet diſcerni q' nõ ex diabolo ſ3 ſolũ ex ma
leficio talis amor inordinatus ꝓcedit. Dicẽ-
dum q' ex multis. Primo ſi taliter tentatus
pulcrã et honeſtã habeat vxorẽ et oppoſitum
ꝯſtat de altera ⁊c̃. Scđo ſi iudiciũ rõnis om
nino ligatur q' nullis plagis ſeu verbis aut
factis aut etiã ꝯfuſionib' ad deſiſtendũ ab ea
induci valeat. Et tercio potiſſime qñ ſe ꝯtine
re non pt quin interdũ inopinate ſe etiã ꝑ lon
gum ſpaciũ nõ obſtante aſperitate itineris ꝑ
ut ex taliũ ꝯfeſſione quiſq3 ſentire pt ſe tranſ-
ferre habeant ſiue de die ſiue de nocte. Nam
ſicut dicit Criſoſto. ſup Matth. xx. de aſina
quã chriſtus equitauit. q' cũ demon volun-
tatem hoĩs pcc̃o poſſidet quaſi ad libitũ tra-
hit quo placet. exemplũ dans de naui in ma-
ri perdito gubernaculo q̃ ad libitũ venti ꝓij
citur. et ſicut qui equo potenter inſidet et rex
tyranni hñs poſſeſſionẽ. Quarto diſcernitur
in eo q' inopinate ⁊ ſubito vehunt̃ et immu-
tantur interdũ vt nihil eis obſtare poſſit. Eli
citur etiã ex ipſius perſone infamia. et anteq̃3
ad vlteriorẽ queſtionẽ de maleficijs circa po
tentiam generatiuã ꝓcedamus q̃ etiã annexa
eſt: primo ſoluenda ſunt argumenta

Sequunt̃ ſolutões argumentoꝝ.

Ad argumenta aũt rñdendo. Ad pri-
mum q' voluntas hoĩs regat̃ a deo:
ſicut intellectus ab angelo bono. Pa
tet ſolutio. Intellectus eni ſicut tñmodo il-
luſtratur ab angelo bono ad cognitõe3 veri.
Vñ ſequitur amor boni. q2 verũ et ens ꝯuer
tuntur. ita etiã intellectus pt a malo obtene-
brari in cognitionẽ veri apparentis. et hoc ꝑ
ꝯfuſionẽ ſpecieꝝ principijs ſenſitiuis. i. vir-
tutibus ⁊ potentijs ſenſitiuis interiorib' re-
preſentatis. vñ ſequit̃ amor inordinatus ap-
parentis boni puta corꝑalis delectatõis quã
etiã tales querũt. Ad ſecundũ argumentũ q'
intra corꝑa nõ pñt eſſe illa immutando. par-
tim eſt verũ partim nõ. et hoc quo ad triplicẽ
immutationẽ. Nõ eni poſſunt illa immutare
quantũ ad eductõ3 alicuius forme ſiue ſub-
ſtantialis ſiue accidentalis: que etiã potius di
cenda eſt ꝓductio q̃3 immutatio ſine admini-
culo alicuius alterius agentis aut etiam ſine
diuina ꝑmiſſione. Si aũt loquamur de im-
mutatione qualificatiua vt de ſanitate ⁊ in-
firmitate ſic vt ex p̃cedentib' pat3 pñt varias
infirmitates etiã vſq3 ad ligamen rõnis im-
mittere. et ſic odiũ et amorẽ inordinatũ ꝓcu-
rare. Poteſt etiã addi tercia immutatio q̃ fit
qñ angelus bonus vel malus illabit̃ corꝑi ſi
cut dicimus q' deus tñmodo illabitur aĩe.
id eſt eſſentie aĩe. Sed vbi dicimus q' ange-
lus illabit̃ corꝑi p̃cipue malus vt in obſeſſis
ibi nõ illabit̃ infra terminos eſſentie corꝑis.
q2 ſic ille ſolũmodo qui dat eſſe ſc3 deus crea
tor illabi pt: et ꝯtinet̃ tanq̃3 qui habet intrinſe
cam operatõe3 aĩe. Dicit̃ tñ illabi corpori qñ
aliquid oꝑatur circa corpus. quia ibi eſt vbi
operat̃. vt dicit Dam. et tũc operat̃ infra ter-
minos corꝑalis quãtitatis ⁊ infra terminos

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

eſſentie corpis. Unde elicitur ꝙ corpus habet terminos duplicis rõnis quantitatis et eſſentie. Et eſt diſtinctio ſicut inter ſuppoſitū et naturā. Unde ſicut corpori illabi pñt ita et potentijs affixis organis corpalibꝫ ꝛ ꝑ cõſequens pñt impreſſiones facere in potentias. vñ ꝑ accidens talis opatio et impreſſio reſultat in intellectū cum eius obiectū ſit fantaſma ſicut color viſus vt dicit̃ in.iij.de aïa.et ꝯſequenter ꝑ accidens vſqꝫ ad voluntatẽ qꝛ voluntas ſuum obiectū recipit ab intellectu ſub rõne boni ſcḋm ꝙ intellectus apprehendit aliquid in rõne boni veri et apparentis. Ad terciū argumentū cognoſcere cogitatões cordis eſt dupliciter. vel in ſuo effectu vl̓ vt ſunt in intellectu. Primo modo nõ ſoluꝫ angelus ſed etiā homo cognoſcere pt: licꝫ angelus ſubtilius vt patebit. Nam interdū cogitatio cognoſcitur non ſolū ꝑ actū exteriorẽ ſed etiaꝫ ꝑ immutationẽ vultus.et etiaꝫ medici aliqͣs affectões animi ꝑ pulſum cognoſcere pñt. Vñ Aug⁹ in li. de diuinatõe demonū. dicit. ꝙ aliqñ hoīm diſpoſitões nõ ſolū voce ꝓlatas ſed etiā cogitatõe ꝯceptas cum ſigna quedam ex animo exprimunt̃ in corpe tota facilitate ꝑdiſcunt. Qͣuis in libro retractationuꝫ hoc dicat nõ eſſe aſſerendū. quõ ħ fiat extimo ꝙ retractat. Si quis diceret eum ſenſiſſe ꝙ cogitatões demon cognoſceret in intellectu. Alio modo pñt cognoſci cogitões ꝓut ſunt in intellectu et affectões ꝓut ſunt in voluntate.et ſic ſolus deus cogitatões cordium et affectões voluntatū cognoſcere pt. Cuius rõ eſt. qꝛ voluntas creature rõnalis ſoli deo ſubiacet: et ipſe in eam ſolus opari pt qui eſt principale eius obiectum ꝛ vltimus finis.et ideo ea que in voluntate ſunt vel ex voluntate ſola dependent: ſoli deo ſunt nota. Manifeſtū ẽ aũt ꝙ ex ſola volũtate depẽdet ꝙ actu aliquis aliqͣ ꝯſideret. qꝛ cum aliqͥs habet habitum ſcientie vel ſpecies intelligibiles in eo exiſtentes vtitur eis cum vult. Probat̃ etiaꝫ ex his que dicta ſunt. qꝛ angelus non pt illabi aïe ergo nõ pt ꝑ naturā videre ea que ſunt in aïa.et qͣꝫ diu ſunt in intimo anime. Unde qñ arguitur. Demon non pt videre cogitatões cordiū. ergo non pt corda ſeu mentes hoīm ad amorẽ vel odiuꝫ incitare. Dicitur ꝙ ſicut cognoſcit ſcꝫ ꝑ effectus ꝛ ſubtiliori modo qͣꝫ homo: ita etiaꝫ ſubtiliori modo pt immutare ad odiū vel amorẽ cõmouendo fantaſmata ꝛ intellectū obtenebrando. Eſt etiā aliquid timoroſis ꝯſcientijs ꝛ virtuoſis ꝓ eoꝝ ꝯſolatione aduertendū ꝙ immutatio ſenſibilis exterior ꝛ corpalis que ꝯcomitatur cogitatões hoīs qñqꝫ eſt ita exilis et indeterminata ꝙ diabolus ꝑ eam in certā ꝯgnitionẽ cogitatõis venire nõ pt. preſertim qñ ſtudijs aut bonis opibus vacant interpellatim et tales tunc in ſomnis plus vexat. experientia hec docet. Qñqꝫ eſt ita fortis et determinata ꝙ ꝑ illaꝫ pt cognoſcere cogitationẽ quantū ad ſpeciẽ vt ꝙ cogitat de inuidia vel de luxuria. ſed an ꝑ eā poſſit certitudinaliter ꝯgnoſcere quantū ad oẽs circũſtantias vt videlicꝫ ſuꝑ talem vel talem ſub dubio dimittamus ſicut et repimus. niſi qḋ verū eſt ꝙ tales circũſtantias ex actibus poſtmodū cognoſcere pt. Ad quartū patet qꝛ licet illabi aïe tm̃ ꝯueniat deo: tñ illabi corpori ꝛ ꝑ ꝯſeqͣns potentijs affixis corpori modo ſupra tacto. hec pt cõuenire angelo ſiue bono ſiue malo: vnde amor et odiū in tali hoïe cauſari pñt. Ad illud ꝙ virtus ſenſitiua ſit dignior qͣꝫ nutritiua que tñ non pt immutari ab eo. Dicendū ꝙ imo ſuꝑ vim nutritiuam etiā poſſet ita vt aliquid citius vel tardius diriget̃ in os vel in carnẽ. ſed ad illud nõ cooperat̃ ſicut ad impediendū vel agitandum vires ſenſitiuas interiores vel exteriores et hoc ꝓpter ſuū lucrum qḋ ex ſenſuū deceptione et intellectus illuſione plurimū ꝓcurat.

Queſtio octaua. An generatiuā potentiā ſeu actū venereū malefice impedire pñt qḋ maleficiū in bulla cõtinetur.

Secundo eadeꝫ veritas ſcꝫ ꝙ adultere fornicarie ꝛc̃. amplius exiſtunt malefice oſtendit̃ ꝑ impedimentū maleficiale ſuꝑ actū generatiue potentie et vt veritas magis eluceſcat arguit̃ primo. ꝙ nõ ſit poſſibile. qꝛ ſi tale maleficium eſſet poſſibile poſſet etiā maritatis ꝯtingere. qḋ ſi ꝯceditur tũc cũ matrimoniū ſit opus dei ꝛ maleficium opus diaboli fortius erit opus diaboli opere dei. Si vero ꝯceditur ꝙ tm̃modo fornicarijs et nõ maritatis tunc redibit opinio ꝙ maleficium nihil ſit in re: ſed tm̃ in opinione hoīm cuius oppoſitū in prima.q.tactū eſt. aut dabitur rõ cur iſtis ꝛ nõ illis ꝯtingere pñt.et cum nõ videtur ſubeſſe alia ratio niſi qꝛ opus dei matrimoniū exiſtit. Et illa rõ ſcḋm theologos nõ ꝯcludit. vt ptꝫ in.iiij.di.xxxiiij.de impedimẽto maleficiali. manet adhuc argumentum ꝙ opus diaboli erit fortius opere dei. et cū hoc ſit incõueniens aſſerere. ergo etiā inconueniens eſt aſſerere per maleficiuꝫ poſſe impediri actum venereū. Item diabolus nõ pt impedire actus aliaꝝ virium naturaliū vt comedendi. ambulandi. erigendi. qḋ videtur eſſe verū ex eo qꝛ interimere poſſent totū mundū.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Preterea cum actus venereus equaliter ſe ha
bet ad oēm mulierē ſi impeditur. impeditur
etiam ad oēm mulierē. ſed hoc eſt falſum. er⸗
go et primum. ꝙ falſum ſit docet experientia
cum tales qui dicunt ſe maleficiatos ſunt po
tentes ad alias. licet nō ad illas quas cogno⸗
ſcere nō poteſt. quia videlicet nō vult. vnde
nihil poteſt in re. In cōtrarium et ꝓ veritate
eſt. c. Si ꝑ ſortiarias. xxxiij. q. viij. Item om
nium theologoꝝ ⁊ canoniſtaꝝ ſententia vbi
tractant de maleficiali impedimento matri⸗
monij. Item ratio alludit cuꝫ maior ſit ptās
demonis ꝙ̄ hoīs. et hō impedire pt potentiā
generatiuā ſiue ꝑ herbas frigidiſſimas ſiue ꝑ
alia impedimenta ⁊c̄. vt quiſꝫ imaginari pt
ergo et demon qui acutioris ſcientie exiſtit hꝰ
facere ꝑamplius poteſt. Reſponſio ex duobꝰ
que ſupra tacta ſunt veritas ſatis patere po⸗
teſt licet modus impediendi nō ſit ſpeculati⸗
ue declaratus. Nam tactum eſt ꝙ maleficiū
non eſt solū in opinione hoīm quaſi nihil in
re. immo effectus innumeri maleficiales ac⸗
cidere pñt vere et realiter deo ꝑmittēte. Oſten
ſum eſt etiā ꝙ deus amplius permittit ſuper
vim generatiuā ꝓpter maiorem eius corrupti
onem ꝙ̄ ſuꝑ alios actus humanos. Sed de
modo quo tale impedimentum ꝓcuratur eſt
aduertendū ꝙ nō ꝓcurat ſolū circa vim gene
ratiuam ſed etiam circa vim imaginatiuā ſeu
fantaſiam et ſuper hoc notat. Pe. de palu. in
ſuo. iiij. diſt. xxxiiij. quinqꝫ modos. Dicit eni
ꝙ quia demon ex hoc ꝙ eſt ſpūs habet pote⸗
ſtatem ſuꝑ creaturā corꝑalem ad motum lo⸗
calem ꝓhibendū vel faciendū. Ideo poteſt
corpora impedire ne ſibi appropinquant di⸗
recte vel indirecte interponendo ſe quoqꝫ in
corꝑe aſſumpto. ſicut accidit ſponſo qui de⸗
ſponſauerat idolum. et nihilominus cōtra⸗
xerat cum iuuencula. nec ꝓpter hoc poterat eā
cognoſcere. Secundo modo hoīem inflam⸗
mare ad actum illum vel etiā refrigerare ab
actu illo adhibendo occulte virtutes rerum
quas optime nouit ad hoc validas. Tercio
modo turbando eſtimationē ⁊ imaginationē
qua reddit mulierē exoſam. quia poteſt vt di
ctum eſt in imaginationē imprimere. Quar⸗
to reprimendo directe rigorē membri fructi⸗
ficationi congruenti. ſicut etiā motum localē
reprimere pt. Quinto ꝓhibendo miſſionem
ſpirituū ad membra in quibꝰ eſt virtus moti
ua: quaſi intercludendo vias ſeminis ne ad
vaſa generatōnis deſcendat vel ne ab eis re⸗
cedat. vel ne excidat vel emittatur et multis
alijs modis. Et ſubdit hoc quod ſupra actū
eſt ab alijs doctoribꝰ ꝯcordando dicēſ. Plus
enim permittit deus ſuper hūc actum ꝑ quē
primū peccatū diffundit ꝙ̄ ſuꝑ alios actus
humanos. ſicut et ſuꝑ ſerpentes qui magis
incantationibꝰ deſeruiūt ꝙ̄ alia animalia. et
poſt pauca dicit. Idem etiā de muliere eſt. qꝛ
poteſt imaginationē eius ſic dementare vt ex
oſum habeat virū ꝙ ꝓ toto mundo nō ꝑmit
tit ſe cognoſci. Poſt vult dare rōnem quare
plus maleficiunt viri circa talem actū ꝙ̄ mu
lieres. et dicit ꝙ quia tale impedimentū fit in
terdum per obſtruſionē vaſis. vel etiā ꝑ mo⸗
tum localē reprimendo rigoreꝫ membri. que
potius et facilius in viris ꝯtingere pñt. ideo
plures viri maleficiātur ꝙ̄ mulieres. Poſſet
etiā quis dicere ꝙ ideo quia plures mulieres
ſuperſtitioſe ſunt ꝙ̄ viri. ⁊ potius allicere cu
piunt viros ꝙ̄ mulieres. vel etiā in deſpectuꝫ
hoc faciunt mulieris cōiuncte vt vtrobiqꝫ fa
ciant occaſionē adulterandi. dum vir alias
cognoſcere pt et nō ꝓpriam. et ſimiliter vxor
etiam alios habeat querere amatores. Addit
etiā ꝙ deus permittit amplius ſeuire in pec⸗
catores ꝙ̄ in iuſtos. Vn̄ angelus dixit Tho
bie. In illos qui libidini vacant accipit de⸗
monium ptātem. licet etiā aliqn̄ in iuſtos ſi⸗
cut in Job. ſed nō circa vim generatiuā ꝓpter
que debent facere cōfeſſiones et alia bona ne
ferro manente in vulnere fruſtra ſit medicinā
apponere. hec Pe. ſed de ammotione talis ef⸗
fectus patebit in tercia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia declarantur.

Incidentaliter vero ſi queritur. Qua
re actus ille aliqn̄ impeditur reſpectu
vnius mulieris. et nō reſpectu alteri⸗
us: Reponſio ſcḋm Bonauē. hec eſt. vel quia
ſortilegus ſeu malefica ad hoc reſpectu ꝑſo⸗
ne determinate diabolū immutauit. vel quia
deus reſpectu ꝑſone cuiuſlibet impedire nō
permittit. Occultū eni dei iudiciuꝫ hic latet:
vt patet in vxore thobie. Et addit. ſi querit.
quomodo diabolus hoc facit. Dicendum ꝙ
impedit generatiuā nō impedimento extrin⸗
ſeco ledendo organum ſed extrinſeco impe⸗
diendo vſum. Unde qꝛ eſt impedimentū ar
tificiale nō naturale. ideo pt impedire ad vnā
q̄ nō ad alias. vel tollendo excitationē ꝯcu
piſcentie ad illam et nō ad aduerſus aliaꝫ et
hoc ꝑ virtutē ꝓpriam vel herbā. vel lapidem
vel ꝑ aliquā naturā occultam. Et hec ꝯueni
unt cum dictis Pe. de palude. Preterea cum
in potentia talis actus beneqꝫ ex frigiditate
nature ſeu naturali defectu ꝯtingit. Si que⸗
ritur quō pt diſcerni ꝙ ex malificio vel non

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

maleficio contigerit. Reſpondit Hoſtien. in
ſumma. licet hoc non ſit predicandū publice
qn̄ virga nullatenus mouetur et nunq̄ po-
tuit cognoſcere. hoc eſt ſignū frigiditatis. ſed
qn̄ mouetur ꝛ erigitur pficere aūt non poteſt
eſt ſignū maleficij. Notandū inſup q̄ nō ſo-
lum fit maleficiū ne quis actū illum exercere
valeat. ſed etiā aliquando fit ne mulier conci
piat vel vt aborſum faciat. Sed nota ſm ca-
nonum ſanctiones. q̄ quicūq̄ ꝑpter vindicte
libidinē explendam. vel ꝑpter odiū aliquid
fecerit viro vel mulieri ꝑpter quod nō poſſet
generare vl̄ ꝯcipe reputat̄ homicida. extra d̄
homic. ſi aliq̄s. Et nota q̄ cōiter loquit̄. c. de
amatoribꝫ ſeculi qui ſuis amaſijs per pocula
ne ꝯfuſionē incurrant talia ꝓcurant. vel etiā
ꝑ certas herbas naturam nimiū infrigidan-
tes abſq̄ auxilio demonū. vnde penitentes ſi-
cut homicide ſunt puniendi. Malefici aūt ꝑ
maleficia talia ꝓcurantes ſunt ſm leges vlti
mo ſupplicio puniende. vt ſupra in prima q̄-
ſtione tactum eſt. Et ꝑ ſolutione argumento
rum vbi difficultatur an mr̄imonialiater cō-
iunctis talia cōtingere poſſint. Eſt vlterius
aduertendū q̄ licet ex his que tacta ſunt non
pateat ſup hoc veritas tn̄ vere et realiter illis
in matrimonio ſicut ꝛ extra ꝯtingere pn̄t. Et
prudens lector qui copiam librorum habet in-
ueniet tam apud theologos q̄ canoniſtas ꝑ
cipue. extra. et in materia de frigid̄ et malefi-
ciatis. et in. iiij. di. xxxiiij. mutuo cōcordan-
tes. et duos errores reprobantes: preſertim
circa matrimonialiter cōiunctos qui ſentire
videbantur q̄ tale maleficiū non poſſet con-
tingere inter matrimonialiter cōiunctos mo
tis illis rōnibus q̄ diabolus nō poſſet opera
dei deſtruere. Et primus error qui ab eis re-
probatur eſt cōtra illos qui dicebant malefi-
cium nihil eſſe in mundo. ſed tm̄ eſſet in opi-
nione hoīm qui ex ignorantia cauſarum occul-
tarum. et quas etiā nullus hoīm ſcire poteſt
aliquos effectus naturales maleficijs impu-
tabant. quaſi illos efficerent nō occulte cauſe
ſed demones ꝑ ſe vel maleficos. Et hic error
licet ab omnibꝫ alijs doctoribꝫ ſub ſimplici
falſitate reprobatur. tn̄ a ſancto Tho. acrius
impugnatur vbi ipſum tanq̄ hereſim cōde-
mnat dicens. q̄ hic error ex radice infidelita
tis ꝓcedit. Et q2 infidelitas in chriſtiano he
reſis dicit̄. ideo tales vt heretici merito ſunt
ſuſpecti. De qua tamen materia etiā in prima
queſtione tactū eſt. licet ibi nō taliter ſit decla-
ratum. Nam ſi quis alia dicta doctoris ſan-
cti in alijs locis ꝯſiderat. rōnes inueniet. qua-
re aſſerit talem errorem ex radice infidelitatis

procedere. Nam in queſtionibꝫ de malo vbi
tractat de demonibꝫ. et in. q. i. an demones ha
beant corpora naturaliter ſibi vnita; Inter
alia que ibi recitant̄ mentio de illis qui ſin-
gulos effectus ad virtutes celeſtiū corporū.
quibus et ſubeſſe dicebāt occultas cauſas ef-
fectuum inferiorum dicens. Conſiderandū eſt
q̄ paripatetici ariſtotelis ſectatores nō poſu-
erunt demones eſſe ſed ea que attribuunt̄ de-
monibus dicebant ꝓuenire ex virtute cele-
ſtium corporum et aliarū naturaliū rerum. Vn̄
Aug9 dicit. x. de ci. dei. porphirio viſum fu-
iſſe q̄ herbis et lapidibus et animantibꝫ ac ſo
nis certis et vocibꝫ ac figurationibꝫ atq̄ fi-
gmentis quibuſdā etiā obſeruatis in celi con
uerſione motibꝫ ſiderū fabricari in terra ab
hominibꝫ poteſtates ſiderū idoneas varijs
effectibus exequendas. Ex quibꝫ apparet er-
ror q̄ oīa reducebant in cauſas occultas ſide
rum et demones tm̄modo fabricarent̄ ex opi
nione hoīm. Sed q̄ hec poſitio ſit falſa ma-
nifeſte probat ſanctus Tho. ex hoc ibidē. q̄
repiuntur alique operatōnes demonum que
nullo modo pn̄t ex aliq̄ naturali cauſa ꝓce-
dere. puta q̄ aliquis obſeſſus a demone loq̄-
tur linguā ignotam. et multa alia inueniunt̄
opa demonū tam in arreptitijs q̄ nigroman
ticis artibꝫ. q̄ nullo modo pn̄t niſi ex aliq̄ in-
tellectu ꝓcedere. ad minus bona ſm naturā
licꝫ mala ſm volūtatē. Et ideo coacti fuerūt
ꝑpt̄ incōuenictia tacta alij phi ponere demo-
nes eſſe. licet poſt in varios errores inciderūt
alijs putantibꝫ aīas hoīm a corpibꝫ exeunti-
bus demones fieri. Vn̄ et multi auruſpices
pueros occiderūt vt aīas eorum ſuos cooꝑato-
res haberent. et plures alij ibi errores recitā-
tur. Vn̄ ptꝫ q̄ nō immerito doctor ſcūs dicit
talem opinionē ex radice infidelitatis ꝓcede
re. Si cui placet legat Aug9. in. viij. et. ix. de
ci. dei. ſup varios errores infideliū circa na-
turam demonū. quare etiā cōmunis rō oīm
doctorum que in pfata diſtinctōe allegat̄ cōtra
hmōi errantes ſcꝫ qui maleficiū aliquid eſſe
negantes magne eſt efficacie in ſententia licꝫ
breuis ſit in verbis. vbi dicūt q̄ qui malefici-
um nihil eſſe in mundo aſſerunt. ꝯtrariantur
oīm doctorum ſententijs ꝛ ſacre ſcripture decla
rantis demones eſſe et demones habere pote
ſtatem ſupra corpa et ſupra imaginatōes ho
minū deo ꝑmittente. vn̄ et ꝑ eos malefici mi-
ra opari pn̄t circa creaturas. Vnde et merito
ipſorum demonū inſtrumenta et ad quorum inſtā
tiam demones interdum ad creaturarum nocu
menta opantur malefici dicunt̄. Et quidē q̄
ꝑ reprobatōꝫ huius pmi erroris a doctoribꝫ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

non fit mentio de matrimonialiter ꝯiunctis.
tñ ꝑ reprobationē ſecundi erroris hoc patet.
Dicunt enī ꝙ alioꝝ error erat ꝙ licet malefi=
cium eſſet et abundaret in mundo etiā cōtra
carnalē copulā. tñ qr nullū tale maleficiū pt
cenſeri ꝑpetuū ideo nunꝙ̄ dirimeret mr̄imo=
nium iam ꝯtractū. Ecce ꝙ mentio fit de ma=
trimonialiter ꝯiūctis. Improbando aūt hūc
errorē licet hoc declarare nō deſeruiat ad ꝓ=
poſitū. tñ ꝓpter eos qui copiā libroꝝ nō ha=
bent. Notanduȝ ꝙ improbant ꝑ hoc ꝙ talia
aſſerere dicunt eſſe ꝯtra experimentū et ꝯtra iu=
ra antiqua ⁊ noua. Unde dant talē catholici
doctores diſtinctōȝ ꝙ impotentia et malefi=
cio ꝓcurata aut eſt tp̄alis aut ꝑpetua. Si tē=
poralis tūc nō impedit. Tunc aūt p̄ſumitur
eſſe tp̄alis qñ infra ſpaciū triū annoꝝ coha=
bitantes et quantū pñt operam dantes ſiue ꝑ
eccleſiaſtica ſacramenta ſiue ꝑ alia remedia ſa
nari pñt. Si vero nō ſanentur aliquo reme=
dio ex tunc p̄ſumitur eſſe ꝑpetua. et tūc aut p̄
cedit matrimonij ꝯtractōeȝ ⁊ ꝯſummatōeȝ et
ſic impedit matrimoniū ꝯtrahendum et diri
mit iam ꝯtractū. aut ſequit̄ matrimonij con=
tractionem ſed nō ꝯſummatōȝ et ſic etiā vt di
cunt aliqui dirimit matrimoniū iam ꝯtractū.
dicit̄ enī. xxxiij. q. i. c. i. ꝙ ꝯiugiū ꝯfirmat̄ of=
ficio ſcȝ carnis. vt dicit glo. aut ſequit̄ matri
monium ꝯſummatū ⁊ tūc vinculū matrimo
niale nō dirimit. plura ibi notantur. extra de
frigid. ⁊c̄. ꝑ Hoſtieñ. et Goffre. et doctores.
etiā theologos vbi ſup̄. Ad argumenta. Ad
primū ſatꝫ ptȝ ex his q̄ dicta ſūt. Nam p̄mo
ꝙ dei opa pñt deſtrui ꝑ opera diaboli ſi ma=
leficium poſſet inter ꝯiugatos cōtingere. nō
valet inſtantia immo oppoſitū patet cū nihil
poſſit diabolus niſi deo ꝑmittente. Item qr
nō per violentiā deſtruit vti tyrannus. ſed ꝑ
quandaȝ artē extrinſecā vt ſupra patuit. Ad
ſecundū patuit ſupra quare potius deus ꝑ=
mittit ſup hunc actū venereū ꝙ̄ ſuper alios
actus pt etiaȝ ſuper alios qñ deus permittit.
Unde nō valet ꝙ perimat mundū. Ad terci=
um ſimiliter patet ex dictis.

Queſtio nona. An malefice p̄ſtigioſa illu
ſione operant̄ circa membra virilia quaſi
illa omnino ſint a corporibus euulſa.

Tercio eadē veritas declaratur per
diabolicas operatōnes circa mem
brū virile. cuius rei veritas vt ma=
gis eluceſcat querit̄. An malefice
valeant mēbra virilia virtute demonū vere ⁊
realiter vel ſolūmodo preſtigioſa apparitōne
auferre. et arguitur ꝙ vere et realiter ꝑ argu=
mentuȝ a fortiori. Maiora pñt demones vt
hoīes occidere vel localiter tranſferre. vt ſu=
pra patuit de iob. et thobie. vij. viris occiſis.
ergo etiā pñt membra hoīs vere ⁊ realiter au
ferre. Preterea. glo ſup illud. ps. Immiſſio=
nes per angelos malos. Deus punit per ma
los angelos ſicut populū iſraeliticū ſepe pu=
niuit varijs languoribꝫ vere et realiter corpo
ribus immiſſis. ergo et hmōi infirmitates cir
ca membrū tale immittere pt. Si dicatur ꝙ
poteſt diuina ꝑmiſſione tūc ſic in p̄cedentibꝫ
dictū eſt. ꝙ deus amplius ꝑmittit vim gene=
ratiuam maleficiari ꝓpter primā corruptōem
peccati que per actū generantē in nos deue=
nit. ergo etiā amplius permittit ſup membrū
illius potentie generatiue vt ipm totaliter au
ferat. Preterea maior fuit conuerſio vxoris
loth in ſtatuā ſalis. Geñ. xix. ꝙ̄ auferre mem=
brum virile. ſed illa fuit vera ⁊ realis et nō ap
parens ꝯuerſio. qr adhuc viſibiliter vt dicit̄
ſupereſt illa ſtatua Et facta fuit per malū an
gelum vt coacti a bonis q̄ prius cecitate eos
percuſſerant vt hoſtiū domus inuenire non
poſſent ſicut etiā alie punitōes ſodomitaꝝ. qr
et glo. ibidem aſſerit ipam etiā illo vicio infe=
ctam. ergo et iſta facere pñt. Preterea. quicun
ꝙ̄ pt inducere formā naturalē pt et illā aufer
re. Sed demones formas naturales plures
induxerūt vt patȝ de magis pharaonis qui
virtute demonū ranas et ſerpentes fecerunt.
Iteȝ Aug⁹. in li. lxxxiij. q. dicit ꝙ oīa que vi
ſibilit̄ fiūt etiā ꝑ inferiores ptātes aeris. Hec
nō abſurde fieri poſſe credunt̄. ſȝ h̄ pñt facere
hoīes vt aliq̄ arte vel inciſione membrū aufe
ratur. ḡ ⁊ demones iſta facere inuiſibilit̄ qd̄
alij viſibiliter pñt. ſȝ ꝯ̄ Aug⁹. xviij. de ci. dei.
Nō eſt credendū etiā hoīs corpus demonuȝ
arte vel ptāte in beſtiali lineamēta poſſe ꝯuer=
ti. ḡ etiā a ſili nō pt auferre h̄ qd̄ ad veritatem
corꝑis hūani defuit. Itē. iij. de tri. dicit. Nō
eſt putandum iſtis trāſgreſſoribꝫ angelis ad
nutū ſeruire hāc viſibiliū reꝝ materiā ſȝ ſoli
deo. Rñſio. Nulli dubiū quin malefice q̄dā
mira opant̄ circa mēbra virilia vt ex viſis et
auditꝫ plurimoꝝ imo ⁊ ex ipa publica fama
ꝯſtat de h̄ ꝙ ꝑ ſenſum viſus aut tactus veri=
tas illi⁹ mēbri ꝯgnoſcebat̄. qd̄ q̄liter fieri pt
Dicendū ꝙ lȝ dupliciť fieri poſſit. ſ. ꝓ̄e ⁊ rea=
liter vt argumēta prima tetigerūt ⁊ p̄ſtigioſa
opatōe. ea tñ q̄ a maleficꝫ fiūt circa hmōi non
fiūt niſi p̄ſtigioſa illuſione. q̄ tñ illuſio nō hȝ
locū in imaginatōne patiētis. qr imaginatio
ei⁹ pt vere ⁊ realiter eſtimare aliquā rē nō eſſe
preſentem licet ꝑ nullam operationeȝ ſenſus
exterioris ſcilicet viſum aut tactum percipit
eſſe preſentem Unde poteſt dici vera ablatio

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

membri ex parte imaginationis patientis li-
cet nõ ex parte rei. quod qualiter fit sunt plu-
ra notanda. Primo duo modi quibꝫ iſta fie-
ri põt. Nõ mirũ ꝙ diabolus ſenſus hũanos
exteriores decipe pt qui interiores de quibꝫ
ſupra tactũ eſt illudere pt formas reſeruatas
educendo ad principia ſua ſenſitiua. decipit
aũt eos in ſua naturali opatõe. vt qđ viſibile
eſt fit illi inuiſibile. tangibile intangibile. au-
dibile inaudibile. et ſic de alijs. Hec aũt ve-
ritas ita nihil ponit ex pte rei ꝙ oĩa fiunt ex
immutatõne organoꝝ deſtruentiũ ad viſum
auditum ⁊c̃. vt ſunt oculi ⁊ manus quibꝫ im-
mutatis iam fallit̃ ſenſus iudiciũ. Poſſum⁹
iſta ex naturalibꝫ quibuſdã demonſtrare. nã
ſicut vinũ dulce ꝓpter infectõeꝫ lingue in fe-
bricitãte videt̃ amarũ. vñ guſtus decipit̃ nõ
ex pte rei ſꝫ ex pte humoꝝ. Ita et ibi nulla de-
ceptio ex pte rei quin ibi ſit virga adherens.
ſed deceptio ex parte organi ſenſus. Iterũ ſi-
cut ſupra dictũ eſt de vi generatiua illã impe-
diendo ꝑ impoſitõꝫ alicuius alteriuſ corpis
eiuſdẽ coloris ⁊ apparẽtie. ita ⁊ aliqđ corpus
planum figuratũ colore carneo interponere
põt inter viſum ⁊ tactuꝫ oculoꝝ et manuũ et
inter ipſum verũ corpus patientis ita ꝙ ſuo
iudicio nihil valeat videre ⁊ ſentire niſi cor-
pus planum et nullo membro interruptum.
Videant̃ dicta ſancti Tho. in. ij. di. viij. art.
v. de p̃ſtiogis illuſionibꝫ. et ſimiliter ſa ſe. q.
xci. et in queſtionibꝫ de malo. frequenter alle-
gans illud Aug⁹. in lib. lxxxiij. q. ſerpit hoc
malum demonis per oẽs additus ſenſuales.
dat ſe figuris. accomodat ſe coloribꝫ. adheret
ſonis. odoribꝫ ſe ſubijcit. infundit ſe ſaporibꝫ.
Preterea alludit ratio ꝙ nõ ſolum ꝑ interpo-
ſitionẽ alicuius corporis plani nõ membra-
to talis illuſio p̃ſtigioſa in vidente et tangen-
te fiat imo et ꝑ modũ quo certi ſpũs ſeu ſpeci-
es reſeruati educunt̃. ad ſua principia ſenſi-
tiua interiora ſcꝫ ad imaginationẽ et fantaſi-
am vnde cõtingit aliquid imaginari ac ſi pri-
mo eliciatur ex ſenſu exteriori. Nam vt in p̃-
cedenti queſtione tactũ eſt. Demones virtute
ꝓpria põt localiter corpa mutare. ex tranſmu-
tatione aũt ſpirituũ et humoꝝ etiã ſm natu-
re operationẽ contingunt. aliqua ſm imagi-
nationem vel ſenſum videri naturaliter dico.
qr ⁊ phs in de ſom. et vigil. aſſignans cauſaꝫ
apparitionis ſomnioꝝ dicit. ꝙ cum aĩal dor-
mierit deſcendẽte plurimo ſanguine ad prin-
cipium ſenſitiuũ ſimul deſcendunt motus ſi-
ue impreſſiones relicte ex ſenſibiliũ motioni-
bus que in ſpiritibꝫ ſenſibilibus conſeruant̃
Termini fuerũt ſuperius declarati ita ꝙ tũc
aliqua appareant ac ſi tunc primo a rebꝫ ex-
terioribus ſenſus immutarentur. Et qr hoc
natura facere poteſt a fortiori diabolus for-
mas ſeu ſpecies corpis plani et non membro
virili organiſato educere poteſt ad vim fan-
taſticam et imaginatiuã vt inde ſenſus iudi-
cent ac ſi in reꝝ veritate ita eſſet. Per hũc etiã
modũ vt patebit inferius hoĩes vident̃ ani-
malia cum tñ nõ ſint in reꝝ veritate.

Secundo notandi ſunt alij modi faci-
liores ad intelligendũ et predicandũ.
Nam qr preſtigiũ nihil aliud eſt ſm
Iſido. viij. ethimol'. c. ix. q̃ꝫ ſenſuũ quedã de-
luſio et p̃ſertim oculoꝝ. Unde et dicitur a p̃-
ſtringo qr aciem oculorũ p̃ſtringit ita vt res
videantur aliter eſſe q̃ꝫ ſint. Et vt alexander
de ales dicit parte. ij. Preſtigiũ ꝓprie ſumptũ
eſt illuſio demonis que non habet cauſam ex
parte mutationis rei ſed ſolũmodo ex parte
cognoſcentis qui deluditur ſiue quantuꝫ ad
interiores ſenſus ſiue quantũ ad exteriores.
Unde in genere loquendo etiaꝫ de humana
preſtigioſa arte dicamus. Tribus modis po-
teſt fieri. Una abſqꝫ demonibꝫ. et illa potius
dicit̃ deluſio. qr artificialiter fit agitatõe ho-
minum oſtendentiũ vel occultantiũ aliquas
res. ſicut fit in traiectõnibꝫ ꝑ ioculatores vel
per mimos. Alius modus fit etiã ſine virtu-
te demonũ vtpote naturaliter virtute corpo-
rum naturaliũ vel etiã mineraliũ que qui ha-
bent poſſunt ſm quandã virtutem hmõi re-
bus inditam rem oſtendere vel facere appare-
re nõ ſicut eſt. Unde Tho. prima pte. q. cxiiij
arti. iiij. et ſcđm alios plures. quedam herba
ſuccenſa ſeu accenſa fumigãs facit trabes ap-
parere ſerpentes. Tercius moduſ deluſionis
eſt qui fit ꝑ demones deo tamen permittente
Habent enim demones ex natura vt patuit
quandã poteſtatẽ ſuper quaſdaꝫ res inferio-
res q̃s põt exercere circa illas qñ deus ſinit
vt tunc etiaꝫ res appareant aliter q̃ꝫ ſint. Pro
quo notandũ tercio ꝙ demon p̃t quinqꝫ mo-
dis illudere aliquem ꝙ iudicat rem aliter q̃ꝫ
eſt. Primo artificiali traiectõne vt dictum eſt
quia quicquid homo ſcit per artem melius
ipſe ſcire poteſt. Secũdo modo naturali ap-
plicatione alicuius rei ꝓut dictum eſt per in-
terpoſitionem alicuius corporis vt alterum
occultetur vel etiã ex fantaſijs hoĩm illas ꝑ-
turbando. Tercio modo vt qñ in aſſumpto
corpore oſtendit ſe eſſe aliquam rem que nõ
eſt. ſicut Grego. in primo dialogorũ. narrat
de moniali que comedit lactucam que tamẽ
vt ipſe demon faſſus fuerat lactuca non ſed

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

demon in lactuce ſpē aut in ipſa lactuca erat.
vel etiā cōtigit Anthonio in maſſa auri quā
in deſerto reperit. vel etiā qñ hoīem verū te=
git et facit vt brutū aīal videatur ꝓut iam di
cetur. Quarto modo vt qñ turbat organum
viſus vt videat̄ res nubiloſa que eſt clara vl'
ecōuerſo vt vetula appareat iuuencula. Nam
et poſt fletū apparet aliter lumē ꝗ̄ ante. Quin
to modo vt in imaginatiuā potentiā operan
do ꝛ tranſmutatōꝫ ſpecieꝝ ſenſibiliū ꝑ cōmo=
tionem humoꝝ vt ſupra tactuꝫ eſt faciendo
vt tunc quaſi recentes et noue apparitōnes in
ipſis potentijs ſenſitiuis cauſent̄. Et ſic trib⁹
vltimis modis demon illudere pt̄ p̄ſtigioſa
arte ſenſus hoīs. et etiā ſcd̄o modo. Vñ nul=
la difficultas quin membrū virile occultare
p̄ſtigioſa arte velit. Euidens indiciū ſiue ex=
perimentum qd̄ nobis in officio inquiſitōis
exiſtentib⁹ reuelatū fuit infra ponetur vbi de
his et alijs factis plura recitant̄ in ſcd̄a par=
te tractatus.

Quomodo maleficium a defectu naturali pt̄ diſcerni.

Accidentalis queſtio cum certiſ alijs
difficultatib⁹. Ut ſi querit̄. Petro ab=
latum eſt membrū ignorat aūt an per
maleficiū ſeu al's diuina ꝑmiſſione ꝑ demo=
nis potentiā ſit ablatū ſunt ne modi cogno=
ſcendi et diſcernendi inter iſta? Rñderi pt̄ ꝙ
ſic. Primo ꝙ tales quib⁹ accidunt vt pluri=
mum ſunt adulteri ſeu al's fornicarij. Vñ dū
amaſijs nō ad nutum ſeruiunt ſeu eas relin=
quere volunt alijs adherendo tūc in vindi=
ctam talia ꝓcurāt. aut al's potentiā illius mē
bri amputant. Scd̄o cognoſcit̄ ꝑ hoc ꝙ nō
eſt durabile. Nam ſi nō ſit ex maleficio tunc
nō eſt durabile ſed qñq3 redibit. Sed hic ite
rum ſuboritur dubitatio an hoc ſit ex natu=
ra maleficij ꝙ nō ſit durabile. Rñdetur ꝙ pt̄
eſſe perpetuū et durare vſq3 ad mortem. ſicut
etiā de impedimento maleficiali in matrimo=
nio. Iudicant canoniſte ꝛ theologi. ꝙ reperit̄
tēpale ꝛ ꝑpetuū. Nā dicit Hoſti. ꝛc. in ſumma.
Maleficiū nō pt̄ ſolui ſemꝑ ꝑ illuꝫ qui fecit.
vel q2 eſt mortuus vel q2 neſcit delere ipſum
vel q2 maleficiū eſt ꝑditum. Unde a ſimili di
cere poſſumus ꝙ maleficiū petro illatuꝫ erit
ꝑpetuū. vel q2 illa malefica que fecit nō pt̄ eū
ſanare. Sunt enī malefice in triplici genere.
Nam quedā ſanant ꝛ ledūt. Quedaꝫ ledūt ſꝫ
ſanari nequeūt. Quedā tm̄modo ſanare vidē
tur. i. leſiones āmouere vt inferius patebit.
Sic enī nobis ꝯtigit. Nā due malefice mu=
tuo rixantes dum vna alteri improperaret:
vna dixit. Non ſum tam peſſima ſicut tu q2
quos ledo ſanare ſcio. Vel etiaꝫ durabit vbi
ante eius ſanationē malefica diſcederet vel lo
cum mutando vel ab hac vita diſcedendo.
Nam et ſcūs Tho. dicit. Maleficiū quodli
bet ita pt̄ eſſe ꝑpetuum ꝙ nō pt̄ habere huma
num remediū. q2 ꝛ ſi habet remediū: nō eſt tm̄
hoc homini notū vel licituꝫ. licet deus poſſit
preſtare remediū ꝑ ſanctū angelū demonē li=
cet nō maleficā cogendo. Uerumtamē ſum=
mum remediū ꝯtra maleficiū eſt penitētie ſa
cramentum. extra de frigid̄. Nam et infirmi=
tas corꝑalis ſepe ꝓuenit ex peccato. extra de
peni. cum infirmitas. qualiter etiā maleficia
ſint auferenda patebit in tercia pte tractatus
et in ſcd̄a pte. capitulo. vi. tres alie differentie
tanguntur.

Solutōes argumentoꝝ.

Patet ad primū. ꝙ nulli dubiuꝫ quin
ſicut deo ꝑmittente occidere pñt ho=
mines. ita et membrū illud ſeu alia au
ferre pñt vere et realiter. Sed tunc demones
nō operant̄ ꝑ maleficas. de quib⁹ iam men=
tio habet̄. Et ꝑ hec etiā ad ſecundū ptꝫ ſolu=
tio. Sed ad illud ꝙ q2 deus amplius ꝑmit=
tit vim generatiuaꝫ maleficiari ꝓpter ꝛc. ergo
etiā ꝑmittitur vt illud membrū vere et reali=
ter auferatur. nō valet vt ſemꝑ hoc fiat. q2 nō
eſſet per modū maleficij hoc fieri. nec etiā ma
lefice hoc affectant dum talia operant̄ ꝙ non
habeant poteſtatē reſtituendi membrū quan
do volunt ꝛ ſciunt. Ex quo patet ꝙ nō vere:
ſed p̄ſtigioſa arte aufertur. Ad terciū de con=
uerſione vxoris loth dicimus vera fuit et nō
p̄ſtigioſa arte. nunc aūt loquimur de arte p̄ſti
gioſa. Ad quartū ꝙ demones poſſunt indu=
cere aliquas formas ſubſtantiales. ergo etiaꝫ
auferre. Dicitur quantū ad magos pharao=
nis ꝙ fecerunt veros ſerpentes: et pñt demo=
nes circa aliquas imꝑfectas creaturas admi
niculo alicuius alterius agentis aliquos ef=
fectus ꝓducere que non poſſunt circa hoīes
de quibus deo magis eſt cura. Iuxta illud.
Nunquid deo cura eſt de bobus. Poſſunt tm̄
ſemꝑ vt dictū eſt deo ꝑmittente hoīb⁹ etiā no
cere vere et realiter. aut etiā p̄ſtigioſa arte. et ꝑ
hec etiā ptꝫ ſolutio ad vltimū argumentū.

Queſtio. x. An malefice operant̄ circa ho mines in beſtiales formas preſtigioſa arte il= los tranſmutando?

Quarto ipſa veritas declarat̄. vbi
etiā hoīes tranſformant in beſtias.
quod qualiter fiat arguit̄ ꝙ nō ſit
poſſibile hoc fieri. xxvi. q. v. Epi.
ex concilio acquirenſi. Quiſquis credit poſſe

fieri aliquam creaturam. aut melius aut deterius immutari aut tranſformari in aliam ſpēʒ: vel aliā i ſilitudinē niſi ab ipſo creatore qui oīa fecit et per quē oīa facta ſunt: pculdubio infidelis eſt ꝛ pagano deterioꝛ. et vtamur argumentis ſancti Tho. in. ij. ſent. diſt. viij.

An demones poſſint imp̄mere in ſenſus coꝛporales p̄ſtigijs deludendo? Ubi primo arguit ꝙ nō. Nam illa forma beſtie que videt̃ opoꝛtet ꝙ ſit alicubi. ſed nō p̄t eſſe tm̄. in ſenſu. qꝛ ſenſus nō habet aliquā ſpeciē niſi a rebꝫ acceptā. et ibi nō eſt vera beſtia ꝑ auctoritateʒ canō. allegatā. nec iterū p̄t eſſe in re que videt̃: ſicut ꝙ mulier videatur beſtia. qꝛ due forme ſubſtantiales nō p̄nt eſſe in eodem ſimul ꝛ ſemel. ergo cū illa forma beſtie que videt̃ nullibi poſſit eſſe ideo nulla preſtigioſa illuſio in oculo videntis fieri p̄t. cū viſio ꝑ aliquā formam neceſſario habeat terminari. Preterea ſi dicatur ꝙ forma illa ſit in aere circumſtante. hoc nō p̄t eſſe. tum quia aer nō eſt ſuſceptiuus alicuius forme ſeu figure. tum etiā quia nō ſemꝑ vnus ꝛ idem aer circa illā ꝑſonā ꝓpter fluxibilitatē manere p̄t p̄cipue qn̄ mouetur. tum etiā qꝛ ſic videretur ab omnibꝫ talis tranſformatio qd̄ tn̄ nō fit qꝛ demones nō videntur ad minus ſanctoꝝ viroꝝ viſiones decipere. Preterea ſenſus viſiuus ſeu potentia viſiua eſt potentia paſſiua. ſed omne paſſiuū mouet̃ ab actiuo ſibi ꝓportionato. actiuū aūt ꝓportionatū ſenſui eſt duplex. Unū q̄ſi originās actū ſcʒ obiectū. Aliud aūt q̄ſi deferēs ſicut mediū. ſed forma illa que videtur nō p̄t eſſe obiectū ſenſus: neqꝫ etiā mediū quaſi deferens. De primo ſcʒ ꝙ nō p̄t eſſe obiectuʒ. qꝛ a nulla re ſumi p̄t vt in p̄cedenti argumento tactū eſt cum non ſit in ſenſu a re accepta. nec in ipſa re nec etiā in ipſo aere quaſi in medio deferente vt prius tactū eſt in tercio argumēto. Preterea ſi demon mouet vim cognitiuaʒ interioꝛē aut hoc facit ſe obijciendo virtuti cognitiue. aut hoc facit immutando ipāʒ. nō autē hoc facit ſe ei obijciendo. qꝛ opoꝛteret ꝙ vel aſſumeret coꝛpus: et ſic nō poſſet interius ingredi ad oꝛganū imaginatōis. cū duo coꝛpoꝛa nō ſint ſimul in eodē loco: neqꝫ in aſſumēdo fantaſma. qd̄ eē eſſe nō p̄t. qꝛ fantaſma nō eſt ſine quantitate. Demon aūt omni quātitate caret: ſilr̄ etiā non p̄t hoc facere immutādo. quia aut immutaret alterando qd̄ videtur nō poſſe facere: qꝛ omnis alteratio fit per qualitates actiuas quibus demones carent. Aut immutaret tranſmutando ſiue localiter mouendo qd̄ videtur eſſe incōueniēs duabꝫ rōnibus. Primo quidē qꝛ tranſmutatio oꝛgani nō poſſet fieri ſine ſenſu doloris. Scd̄o quia ſm̄ hoc demon non oſtenderet homini niſi nota. cum tn̄ Aug⁹ dicit. ꝙ oſtendit hoī formas et notas ꝛ ignotas. ergo videt̃ ꝙ demones nullo modo p̄nt imaginatōʒ vel ſenſum hoīs decipe. Sed cōtra Aug⁹. xviij. de ci. dei. dicit ꝙ tranſmutatōes hoīm in aīalia bruta que dicunt̃ arte demonū facte nō fuerunt ſm̄ veritatē ſʒ ſolū ſm̄ apparentiā. Hoc aūt fieri nō poſſet ſi demones hūanos ſenſus trāſmutare nō poſſent. Preterea alludit et auctoritas Aug⁹. in li. lxxxiij. q. que etiaʒ prius allegata fuit. ſerpit hoc malū demonis ꝑ oēs additus ſenſuales ꝛc̄. Rn̄ſio ſi lectoꝛ voluerit ſuꝑ modū tranſmutādi inſpicere inueniet in ſcd̄a p̄te op̄is. ca. vi. varios modos. Ad p̄ns tm̄modo ſcholaſtice ꝓcedendo. dicam⁹ triū doctoꝝ ſn̄ias ꝯcoꝛdantes in eo ꝙ diabolus p̄t fantaſiam hoīs decipere. vt hō verus aīal videatur. inter quas etiā vltima ſubtilioꝛ ceteris. q̄ et ſcti Tho. eſt. Et prima eſt dn̄i Anthonini in prima p̄te ſumme. ti. v. c. v. §. v. declarantis ꝙ diabolus fantaſiaʒ hoīs ad decipiendū qn̄qꝫ opatur: et p̄cipue circa illuſionem ſenſuū. et declarat naturali rōne. canonis auctoritate ꝛ experimentoꝝ multiplicitate. Primū ſic. Coꝛpa naturaliter ſubdunt̃ et obediūt nature angelice quantū ad motuʒ localē. Angeli aūt mali etiā ſi amiſerint gratiam nō tn̄ virtutem naturalē. vt ſepius ſupra tactum eſt. Cum aūt potentia fantaſtica ſiue imaginatiua ſit coꝛpoꝛalis id eſt affixa oꝛgano coꝛpoꝛeo naturaliter ſubditur etiā malis: vt poſſint eam trāſmutare cauſando varias fantaſias ex deſcenſione humoꝝ et ſpirituuʒ ad principiū ſenſitiuū ꝓcurata ab eis. hec ille. et ſubdit. Patet et ex hoc canone. xxvi. q. v epiſcopi. Illud nō eſt obmittendū ꝙ quedaʒ ſcelerate mulieres poſt ſathan retro conuerſe demonum illuſionibꝫ ꝛ fantaſmatibꝫ ſeducte credunt ſe et ꝓfitent̃ cū dyana hoꝛis nocturnis dea paganoꝛum. vel cum herodiade ꝛ cū innumera multitudine mulieꝝ equitare ſuꝑ quaſdam beſtias. et multa terraruʒ ſpacia in tempeſte noctis ſilentio pertranſire. et infra. Qua propter ſacerdotes predicare debēt populo dei vt nouerint omnino hec falſa eſſe. et non a diuino ſed a maligno ſpiritu talia fantaſmata mentibus fidelium irrogari. ſiquidē ipſe ſathanas tranſformat ſe in diuerſarum ꝑſonarum ſpecies atqꝫ ſimilitudines ꝛ mentē quam captiuā tenet in ſomnis deludendo ꝑ deuia queqꝫ deducit. Et quidem intellectus huius canonis in prima q̄ſtione tactus eſt q̄ ad q̄tuoꝛ q̄ p̄dicanda ſunt. Sed ꝙ nō valeāt

[illegible]

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

etiam vbi vbi hoc affectant et non impediuntur diuina virtute. ſic nō eſſet verus intellectus. q꞉ ſepiſſime hoīes inuiti et nō maleficiati ꝑ multa terraꝝ ſpacia corꝑaliter trāſferant̄. Sed q꞉ vtroqꝫ modo pt̄ fieri ſequit̄ in p̄ſata ſumma. etiā. ca. nec mirū. ca. q. Aug⁹ narrat ꝙ in libris gentiliū legit̄ de quadā maga dicta circes que ſocios vlixis mutauerat in beſtias qḋ magicis p̄ſtigijs potius fingebat̄ ꝙ̄ in reꝝ veritate ꝯpleretur alterando fantaſias hoīm. Patet hoc etiā ꝑ plura exempla. Legit̄ enī in vitaſpatrū ꝙ quedā iuuencula q꞉ aſſentire noluit cuidā iuueni de turpitudine eā ſollicitanti ipſe iuuenis turbatus et hoc a quodā iudeo ꝓcurauit maleficiū fieri ꝯtra illam. quo pacto: mulier cōuerſa eſt in equam. que ꝯuerſio nō fuit ſ̄m rei veritatē ſꝫ ſ̄m ludificationē demonis immutantis fantaſiā et ſenſum ipſius mulieris ⁊ aſpicientiū eā vt videretur equa q̄ erat vera mulier: vn̄ ducta ad beatum Machariū nō potuit diabolus ita oꝑari ꝙ illuderet ſenſus eius ſicut alioꝝ ꝓpter ſuā ſanctitatē. nam ſibi videbat̄ mulier vera nō equa. cuius tandē orōne liberata eſt ab illa illuſione. dicēs hoc ſibi accidiſſe q꞉ nō vacabat diuinis nec frequētabat ſacramenta vt dicebat: ideo diabolus ptātē habuerat ſuper eā. et ſi alias eſſet honeſta. Poteſt igit̄ diabolus ꝑ ꝯmotōē interioꝝ ſpirituū ⁊ humoꝝ oꝑari ad immutandū actū ⁊ potentiā nutritiue. ſenſitiue ⁊ appetitiue et cuiuſcūqꝫ potentie corꝑalis organo vtentis. ſ̄m btm̄ Tho. i. pte q. cxi. Sicut credi pt̄ fuiſſe geſtū ſuꝑ ſimonem magū in incantatōibꝫ ſuis q̄ de eo narrantur. Sꝫ nihil hoꝝ pt̄ diabolus facere niſi deo ꝑmittente qui cum angelis ſuis bonis frequenter reprimit maliciā eius decipe nos et nocere querentis. Vn̄ dicit Aug⁹. loquēs de maleficis. Hi ſunt qui ꝑmiſſu dei elementa ꝯcutiūt: hoīm mentes ꝑturbant minus cōfidentiū in deo. xxvi. q. v. nec mirū. Hoꝝ etiam oꝑatōē ꝑ maleficā artē fit q̄nqꝫ vt vir non poſſit videre vxorē ⁊ ecōuerſo. et hoc ꝑ immutationē fantaſie rep̄ſentando ei talē vt rē odibilem ⁊ horribilē. Ipſe etiā diabolus vigilātibus ⁊ dormientibꝫ ſuggerit rep̄ſentatōēs turpium fantaſie ad decipiendū ⁊ inducendum ad malū. Verū q꞉ pccm̄ nō ꝯſiſtit in imaginatōne ſꝫ in volūtate. ideo ex hmōi fantaſijs ꝑ diabolū ſuggeſtis ⁊ alteratōnibꝫ varijs hō nō peccat niſi voluntate ꝓpria pcc̄o aſſentiat. Scd̄a ſentētia ad idem modernoꝝ doctoꝝ declarantes primo quid ſit p̄ſtigiū et quot modis demon pt̄ hmōi illuſiones cauſare. Hic nota ꝙ Anthonius allegat ea que in p̄cedenti. q. ix. tacta ſunt. vn̄ nō eſt opus illa renouare. Tercia ſententia eſt ſancti Tho. et eſt reſponſiua ſuꝑ argumentū quo queritur vbi ſit illa forma beſtie q̄ videt̄. Aut in ſenſu aut in re. aut in aere circūſtante. et eſt talis. ꝙ illa forma beſtie que videt̄ nō eſt niſi in ſenſu primo interiori ⁊ ꝑ fortē imaginatōē reſultat in ſenſum exteriorē quodāmodo. et ꝙ ibi ſit pt̄ ꝑ demonis oꝑationē contingere dupliciter. Uno mō vt ſpēs aīalium dicamus que ſunt in theſauro imaginatōis reſeruate fluāt operatione demonū ad organa ſenſuū interiorū: ſic etiā in ſomno ꝯtingit ꝓut ſupra declaratum eſt. Et ideo q̄n ille ſpēs ꝯtingūt organa ſenſus exterioris puta viſus vident̄ ac ſi eſſent res p̄ntes extra: et actu ſentirent̄. Alius modus pt̄ eſſe ex immutatōē organoꝝ interiorum quibꝫ mutatis fallit̄ ſenſus iudicium ſicut patꝫ in eo qui habet guſtū corruptū cui oīa dulcia vident̄ amara. ⁊ parū differt a primo. Hoc aūt facere p̄nt etiā hoīes virtute q̄rundam reꝝ naturaliū ſicut ad vaporatōēm cuiuſdā fumi trabes domus vident̄ ſerpentes. et multa experimenta huius inueniunt̄. vt etiā ſupra tactū eſt.

Solutiones argumentoꝝ.

Ad argumenta pꝫ ad primū ꝙ textus ille ſepe allegatur et male intelligitur. Nam quo ad h̄ ꝙ loquit̄ de tranſformatione in aliā ſpeciē vel ſilitudinē declaratum eſt q̄liter hoc fieri pt̄ p̄ſtigioſa arte. Sed quo ad hoc ꝙ dicit ꝙ nō poſſit fieri aliq̄ creatura virtute demonis. ſi capit̄ fieri ꝑ creari: manifeſtū eſt ꝙ nō. ſi vero capit̄ fieri ꝑ naturali ꝓductōē ſic certū eſt ꝙ p̄nt facere aliquas creaturas impꝑfectas. qḋ qualiter fit declarat ſcūs Tho. vbi. ſ. Nam dicit ꝙ oēs tranſmutatōēs corꝑaliū reꝝ q̄ p̄nt fieri ꝑ aliquas virtutes naturales ad q̄s ꝑtinent ſemina que in elementis huius mūdi inueniunt̄ puta in terra vel aquis ſicut relinquūt ſua ſemina ſerpētes et rane et his ſilia p̄nt fieri ꝑ oꝑatōnes demonum hmōi ſeminibꝫ adhibitis. ſicut cum aliqua res tranſmutatur in ſerpentes vel ranas que per putrefactionē generari poſſunt. Ille vero tranſmutatōēs corꝑaliū reꝝ que nō p̄nt virtute nature fieri nullo modo oꝑatione demonū ſ̄m rei veritatē ꝑfici p̄nt. ſicut ꝙ corpus humanū mutet̄ in corpus beſtie. aut ꝙ corpus mortui reuiuiſcat. qḋ ſi fieri videatur apparentia eſt p̄ſtigioſa. aut diabolus in aſſumpto corꝑe ſe agitat corā hoībꝫ. fortificant̄ iſta. Nā albert⁹ i li. de aīalibꝫ vbi q̄rit An demōes ſeu ec̄ dicam⁹ malefici poſſunt facere ꝟa aīalia. Rn̄dit ꝙ ſic deo ꝑmittēte. et h̄

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

quo ad imꝑfecta animalia. ſed nõ poſſunt in
inſtanti ſicut deus facere: ſed motu quodã li
cet ſubito ſicut pꝫ de maleficis. Exo. vij. ſu
per iſto. Vocauit pharao ſapiẽtes dicit. De=
mones diſcurrũt ꝑ mundũ ⁊ colligũt diuer=
ſa ſemĩa ⁊ eoꝝ adaptatõe pñt ꝓrũpe diuer=
ſe ſpẽs. Et glo. ibidẽ ſic dicit. Dũ ꝑ incanta=
tionẽ demonũ malefici aliq̃d efficere conant
diſcurrũt ꝑ mundũ ⁊ ſemina ſubito eoꝝ de q̃
bus hoc agitãt afferũt. et ſic ex illis ꝑmittẽte
deo nouas ſpecies reꝝ ꝓducũt. Hec etiã ſu=
perius tacta ſunt. At vbi ſi difficultas ſubo=
riret. An talia facta demonũ eſſent opa mira
culoſa dicenda. Rñſio patuit ex p̃cedentibꝫ.
ꝙ etiã demones aliq̃ v̾a miracula facere pñt
ad q̃ virtus nature ꝑticularis ſe extendere pt
Et licꝫ talia ſint vera/nõ tñ ad veri cognitõꝫ
ab eo fiũt. ſ̾m quẽ ſenſum opa antixpi pñt di
ci ſigna mendacia: q2 ad ſeductõꝫ hoim fiũt.
Patet et ſolutio ad aliud argumentũ de ſub=
iecto forme dicam⁹. Beſtie forma q̃ videt nõ
eſt in aere nec in ipa re: vt patuit. ſꝫ in ipo ſen
ſu. ꝑut ex ſñia ſci Tho. vt ſupius declaratuꝫ
eſt. Ad illud ꝙ omẽ paſſiuũ moueť ab acti=
uo ſibi ꝓportionato ꝓcediť. Et qñ ſubinferť:
ꝙ forma illa q̃ videtur nõ p̃t eſſe obiectũ ori=
ginans actũ ſeu eliciẽs eo ꝙ a nulla re ſumať
Diciť ꝙ imo a re q2 a ſpecie ſenſibili in ima=
ginatõe reſeruata quã educere p̃t et imagina=
tioni ſeu etiã ſenſitiue potẽtie offerre p̃t vt ſu=
pra dictũ eſt. Ad vltimũ dicendũ. ꝙ demon
nõ immutat potentiã ſenſitiuã et imaginati=
uam ſe ei obijciendo vt oſtenſum eſt: ſed eam
trãſmutando. nõ quidẽ alterando niſi q̃tuꝫ
ad motũ localẽ. q2 nõ p̃t de ſe imprimere no=
uas ſpẽs vt dictũ eſt. immutat aũt tranſmu=
tando. i. localiter mouendo. et hoc iterũ facit
nõ ſubam organi diuidendo vt ſic cõſequať
ſenſus doloris. ſꝫ mouẽdo ſpũs ⁊ humores.
Qꝫ autẽ vlterius obijcitur. ꝙ ſequereť ꝙ ſ̾m
hoc demon nõ poſſit aliq̃d noui homini de=
monſtrare ſ̾m imaginatiuã viſionẽ. Dicen=
dum eſt ꝙ nouũ aliq̃d p̃t intelligi dupliciter
Vno modo totaliter nouũ et ſ̾m ſe et ſ̾m ſua
principia. et ſ̾m hoc demon nõ p̃t aliq̃d no=
uum hoi ſ̾m viſionẽ imaginariã demonſtra
re. non eñi p̃t facere ꝙ cecus natus imagineť
colores vel ꝙ ſurdus natus imagineť ſonos
Alio modo dicitur aliquid nouũ ſ̾m ſpecieꝫ
totius. puta ſi dicam⁹ eſſe nouũ in imagina=
tione ꝙ aliquis imaginetur montes aureos
quos nunq̃ꝫ vidit q2 tñ vidit ⁊ aurũ ⁊ montẽ
p̃t naturali motu imaginari fantaſmata au=
rei montis. et hoc modo p̃t demon aliq̃d no=
ui imaginationi offerre.

Quid de lupis interdũ homines et pu=
eros ex cunabulis rapientes ⁊ comeden
tes ſentiendũ ſit: an etiã preſtigioſa arte
per maleficas.

Ccidentalis queſtio de lupis inter=
dum hoies ⁊ pueros e domibꝫ rapiẽ=
tes ⁊ cõmedentes ⁊ cũ magna aſtucia
diſcurrẽtes ita vt neq̃ꝫ aliq̃ arte aut potentia
ledi aut capi valeãt. Dicendũ eſt ꝙ hoc inter=
dum hꝫ naturalẽ cauſam. interdũ vero p̃ſti=
gioſam artẽ dũ ꝑ maleficas ꝯtingũt. De pri=
mo Albertus in de aĩalibꝫ dicit ꝙ ex quinq̃ꝫ
cauſis ꝓuenire p̃t. Aliqñ ꝓpter famis augmẽ
tum. ſicut ⁊ cerui aliqñ et alie beſtie hoibꝫ ap=
propinquãt. Aliqñ ꝓpter ferocitatẽ virium et
hoc in regionibꝫ frigidis. et etiã qñ hñt catu=
los. Sed quia de his nihil ad ꝓpoſitũ: dici=
mus. ꝙ demonũ illuſione fiunt. qñ deus ꝓ=
pter peccata punit aliquẽ ꝓplm. Iuxta illud
Leuit. xvi. Si nõ feceritis mãdata mea mit=
tam in vos beſtias agri que ꝯſumant vos et
pecora vr̃a. et Deutro. xxxij. Dentes beſtiaꝝ
immittã in eos cũ furore ⁊c̃. Per quẽ aũt mo
dum. An ſint veri lupi vel demones in for=
mis ſic apparentibꝫ: dicitur ꝙ ſunt veri lupi
ſed obſidentur a demonibꝫ vel agitanť dupli
ci modo. Vno modo abſq̃ꝫ maleficoꝝ opati
one ſicut quadragintaduobꝫ pueris ꝯtigit a
duobꝫ vrſis de ſilua exeuntibꝫ q̃s iugulaue
runt ꝓpter irriſionẽ factã heliſeo ꝓphete dicen
do: aſcende calue ⁊c̃. Et de leone qui ꝓphetaꝫ
dei iuſſum nõ implentẽ occidit. iij. Reg. xiij.
Et hiſtoria de epo vienenſi: qui letanias mi=
nores inſtituerat ante aſcenſionẽ dñi eo ꝙ lu
pi ciuitates intrantes hoies vorauerũt pu=
blice. Alio mõ etiã maleficoꝝ illuſione. Si=
cut Guil. vbi ſup̃ narrat de quodaꝫ viro qui
ſe cõuerti putabat in lupũ certis tpibꝫ quibꝫ
in antris latitabat. Illuc eñi certo tpe iuit et
ſibi interim cũ fixus maneret videbať ꝙ lu=
pus ipe factus circũiret pueros deuorando.
et cũ illud realiter ſolũ demon quendã lupuꝫ
poſſidens faceret putabat falſo ſe ſomnians
circũire: et ſic tam diu dementatus fuit quo=
uſq̃ꝫ inuentus eſt iacere in ſilua raptus. De=
lectatur in his demon vt paganoꝝ errorem
qui hoies et vetulas in beſtias mutari crede
bant: inducat. Vnde diſcerniť ꝙ ex ſingula=
ri dei ꝑmiſſione ⁊ demonũ ope talia eueniũt:
et non ex naturali aliq̃ defectu. qñ nulla arte
aut potẽtia ledi aut capi pñt. ſicut etiã Vinc.
in ſpe. hiſto. li. vi. c. xl. narrat. In gallia inq̃t
ante xpi incarnatõꝫ et añ bellũ punicũ: lupus
vigile vagina gladiũ abſtulit.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Queſtio.ix. Quod obſtetrices malefice conceptus i vtero diuerſis modis interimūt aborſum ꝓcurāt. ⁊ vbi hoc nō faciūt demonibus natos infantes offerunt.

Quinto ſexto ⁊ ſeptimo inſimul veritas ſupradicta ꝓbat̄ per q̄tuor horrēdos actus quos circa infantes in vtero ⁊ ex vtero matris exercent q̄ cū ꝑ mulieres demones exercere hn̄t ⁊ nō ꝑ viros ideo potius mulieres q̄ȝ viros ſibi aſſociare ille inſatiabilis homicida ſatagit ⁊ ſunt hmōi opera. Nā canoniſte pluſ q̄ȝ theologi de maleficiali impedimēto tractantes vbi ſupra. Dicunt ꝙ maleficiū fit nō ſolū ne q̄s actū carnalē exercere valeat de quo ſupra tactū ē. Sed etiam fit ne mulier ɔcipiat vel ſi ɔcipit. ꝙ tūc aborſuȝ faciat. Et addit̄ tercius modus cū quarto ꝙ vbi aborſum nō ꝓcurant ꝙ tūc infantē ɔſumūt vel demoni offerūt. De primis duobus modis nō eſt dubiū cuȝ ꝑ naturalia hō abſq̄ȝ demonū auxilio vt ꝑ herbas vel alia impedimenta ꝓcurare poſſet ꝙ mulier nō poſſet generare vel ɔcipere vt ſupra tactum ē. Sed de alijs duobꝫ ꝙ etiā a maleficis ꝓcurātur diſſerendū ē nec opus ē argumenta deducere vbi euidentiſſima indicia ⁊ experimēta hec reddūt credibilius. Et de primo ꝙ certe malefice cōtra hūane nature inclinatiōem imo aduerſus oīm beſtiarꝫ cōditōnes lupina dūtaxat ſpecie excepta infantes deuorare ⁊ comedere ſolent. Eſt inq̄ſitor cumanus de q̄ ſupra mentio habita ē q̄ hec nobis retulit ꝙ ea de cā ab incolis comitatus burbie vocatus ad inq̄ſitionē faciendā. eo videlꝫ ꝙ q̄dam cū puerꝫ ex cunis amiſiſſet ⁊ explorādo ɔuentionē mulierꝫ nocturno tpe vidiſſet ⁊ ꝑpendiſſet infantē occidi ⁊ liquore ebibito deuorare. Ideo vt prius tactū ē vnico āno q̄ ⁊ fuit ān⁹ prime elapſus xl. ⁊ vnā maleficas igni tradidit certis alijs ad dominiū archiducis auſtrie Sigiſmūdi fugā capientibꝫ. aſſunt ꝓ ɔfirmatione huius ſcripta q̄dā Johannꝰ. nider i ſuo formicario cui⁹ vtiq̄ꝫ ⁊ eorꝫ q̄ ſcripſit recens memoria ſupeſt. vn̄ nō incredibilia ſicut apparēt exiſtūt. ſed ⁊ hoc ꝙ maiora dāna in his oībꝫ obſtetrices malefice ꝓcurāt ꝓut malefice penitentes nobis ⁊ alijs ſepius retulerūt dicentes. Nemo fidei catholice amplius nocet q̄ȝ obſtetrices vbi eñ pueros nō interimūt tūc quaſi aliq̄d acturi foris extra camerā infantē deferunt ⁊ ſurſum in are eleuantes demonibꝫ offerunt. Modus aūt in hmōi flagitijs qui obſeruat̄ in.ij.iam pte patebit. ⁊.ca.vij. quā ⁊ aggredi neceſſe eſt prius vnica dūtaxat deciſione q̄ſtionis de ꝑmiſſione diuina ꝑmiſſa. Dictū eſt eñ a principio tria neceſſario ad maleficialeꝫ effectū cōcurrere. demonem cū malefica ⁊ diuinam permiſſionem.

Deinde conſiderandū eſt de ipa ꝑmiſſione diuina. circa quā quatuor q̄runt̄ Primo an neceſſariū ſit ipam ꝑmiſſionem ad maleficialē effectū cōcurrere. Secūdo ꝙ deus iuſte ꝑmittit creaturam ex natura peccabilē etiam actū maleficialē ⁊ talia horrēda flagitia perpetrare alijs duabꝫ ꝑmiſſionibus preſuppoſitis. Tercīo ꝙ maleficiorꝫ flagitia cūcta mala q̄ deus fieri ꝑmittit excedunt. Quarto q̄l̄r hec materia ſit ꝓplo publicāda.

Circa tercium principale huius pme partis tangens diuinā ꝑmiſſioneꝫ queritur. An diuinā ꝑmiſſionē in his opibus maleficorꝫ cōmendare ita ſit catholicū ꝙ eius oppoſitū. ſ. redarguere illaꝫ omnino ſit hereticū. ⁊ arguitur ꝓ nō ſit hereticū aſſerere. ꝙ deus tantam poteſtatē nō ꝑmittat diabolo in hmōi maleficijs. refutare eñ illa q̄ in contumeliam creatoris poſſunt cedere eſt catholicū ⁊ non hereticū. Sꝫ aſſerere ꝙ diabolo nō permittatur talis poteſtas nocendi hominibꝫ ē catholicuȝ. ꝓbatur. quia oppoſitum aſſerere videtur cedere in cōtumeliam creatoris. Nam ſeq̄tur ꝙ nō oīa ſint ſubiecta diuine ꝓuidentie eo ꝙ oīs ſapiens prouiſor excludit defectū ⁊ malū quantum poteſt ab his quorꝫ curam gerit. Cū aūt ea que ꝑ maleficia fiūt ſi a deo ꝑmittūtur ab eo nō excludūtur. ⁊ ſi ab eo nō excludūtur nō erit ſapiens ꝓuiſor ipſe deus ⁊ ſic nō ſubſunt omnia ſue ꝓuidentie. qđ quia falſum ē ideo hoc falſum ꝙ deus ꝑmittat. Preterea ille aliquid ꝑmittit fieri qđ poſſet impedire ſi vellet aut ꝙ non poteſt impedire etiam ſi vellet. ſed neutrū illorꝫ deo poteſt cōuenire. Nō primū q2 talis iudicatur inuidus. nō ſcđm quia talis iudicat̄ impotēs. Tūc q̄ritur incidentaliter. hoc maleficiū petro accidit ⁊ deus potuit impedire ⁊ nō fecit. ergo deus ē inuidus ſeu nō habet curam de oībꝫ. Si ꝟo nō potuit impedire etiā ſi vellet tūc nō eſt omnipotēs q̄ oīa ſicut incōueniēs ē aſſerere. ſ. deū nō habere curā oīm ⁊c̄. ḡ ⁊ hoc ꝙ maleficia ex dei permiſſione ɔtingūt. Preterea. q̄cūq̄ꝫ dimittit̄ ſibi ⁊ ē dn̄s actuū ſuorꝫ nō ſubeſt ꝑmiſſioni aut ꝓuidētie alicui⁹ gubernātis. ſed hoīes ſibiipis dimittūtur a deo ſm̄ illud Eccī.xv. De⁹ ab initio cōſtituit hoīem. ⁊ reliq̄t eū in manu conſilij ſui. ſpāliter etiā mali in ſuis opibꝫ relinquūtur ſm̄ illud. Dimiſit eos ſcđm deſideria cordis eorū. igit̄ nō oīa mala diuine ꝑmiſſioni ſubdūtur. Preterea Aug⁹. dicit in

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Encheri.ſicut etiam pħus in.ix.meth. Mе
lius ē q̄dam neſcire q̄ſcire vt vilia. ſed om̄e
q̄d ē melius ē deo attribuendū.ergo de⁹ non
impedit ſe de illis viliſſimis maleficoꝝ opi-
bus vt illa permittat vel nō. Ad idē apl's. ij.
Corinth.ix. Nō eſt deo cura de bob⁹. ⁊ eadē
rōne de aliſs irrōnalib⁹ creaturis. vñ qñ ma-
leficiatur vel nō.nō eſt deo cura.nec etiā eius
ꝑmiſſioni q̄ ex eius ꝓuidentia ꝓcedit ſubdū
tur. Preterea q̄ ex neceſſitate cōtingunt ꝓui-
dam permiſſionem nō requirūt ſicut nec pru-
dentiā.patet hoc ꝑ pħm in.vi.ethi. Pruden-
tia ē recta ratio contingentiū de quib⁹ ē con-
ſiliū ⁊ electio. ſed plures effectus maleficia-
les ex neceſſitate cōtingūt. puta qñ ex aliqua
cauſa ⁊ influentia corporū celeſtiuꝫ accidunt
infirmitates vel aliqua alia q̄ nos iudicam⁹
maleficia vñ nō ſemꝑ ſubduntur diuine per-
miſſioni. Preterea ſi ꝑmiſſione diuina homi
nes maleficiātur tūc q̄ritur. Cur potius ſuꝑ
vnū q̄ ſuꝑ aliū. Si dicatur ꝙ ꝓpter peccata.
q̄ magis abundāt in vno q̄ in altero. hoc vi
detur eſſe falſum q̄ʒ tunc maiores peccatores
amplius maleficiarētur. cuius cōtrariū dum
apparet eo ꝙ minus in mūdo ſicut puniūtur
Juxta illud. Bene eſt om̄ib⁹ q̄ ꝑuaricant̄ ita
etiā maleficiātur. Patet deniq̄ꝫ ex eo ꝙ inno-
centes pueri ⁊ aliſ iuſti amplius maleficiun-
tur. Sed ↄtra deus ꝑmittit licet nō velit ma-
lum fieri ⁊ hoc ꝓpter ꝑfectionē vniuerſi. Dio
niſius.iij.ca.de di.no. Erit malū ad om̄es id
ē ꝑfectionē vniuerſi ↄferēs. ⁊ Aug⁹.in ench.
Ex om̄ib⁹ bonis ⁊ malis cōſiſtit vniuerſita-
tis admirabilis pulcritudo. Jnquātū etiam
illud q̄d malū dicit̄ bene ordinatum ⁊ in loco
ſuo poſitū eminentius cōmendat bona ⁊ illa
magis placeant ⁊ laudabiliora ſint dū cōpa-
rant̄ malis. Jtem ſctūs Tho. improbat opi-
nionē illoꝝ.ꝙ licet deus nō velit mala q̄ʒ ne-
q̄ꝫ creatura aliqua appetit malū ſiue appetitu
naturali ſiue animali ſiue intellectuali que ē
volūtas cuius obiectū eſt bonū. vult tñ mala
eſſe vel fieri. hoc dicit eſſe falſum. q̄ʒ deus ne-
q̄ꝫ vult mala fieri neq̄ꝫ vult mala nō fieri. ſed
vult ꝑmittere malū fieri ⁊ hoc eſt bonū ꝓpter
ꝑfectionē vniuerſi. Quare aūt ſit erroneū di-
cere. Deus vult mala eſſe vel fieri ꝓpter bonū
vniuerſi dicit. Quia nihil ē iudicandū bonū
niſi ſcd̄m id q̄d competit ei ꝑ ſe ⁊ nō per acci-
dēs. ſicut virtuoſus iudicat̄ bonus in intel-
lectuali creatura ⁊ nō animali. Malū aūt nō
ordinatur ad bonū ꝑ ſe ſed ꝑ accidēs. q̄ʒ pre-
ter intētionē eoꝝ q̄ malū opātur reſultat bo-
nū. ſicut pter intentionē maleficoꝝ aut preter
intentionē tirannoꝝ fuit ꝙ ex eoꝝ perſecutō-
ne clareſceret patiētia martyrū. Rñſio. Que
ſtio quanta vtilior ad p̄dicandū tanto etiam
difficilior ad intelligendū exiſtit. Eſt eñi in-
ter argumenta hoc p̄cipuū nō tam laicorū q̄
⁊ quorūdam ſapientū. Maleficia tam horrē
da vt ſuperius tacta ſunt non permitti a deo
cauſas diuine ꝑmiſſionis huius ignorātes.
ex qua etiā ignorantia q̄ʒ malefice nō ſuppri-
mūtur ꝑ vltionem debitam iam totā xp̄iani-
tatem depopulare videtur. vt ergo ad vtran-
q̄ꝫ viā iuxta theologoꝝ ſententiā docto ⁊ in-
docto ſatiſfiat ꝑ diſcuſſiones duaꝝ difficulta
tū eſt reſpondendū ⁊ primo. Qꝫ mūdus diui
ne ꝓuidentie ita ſubiacet ꝙ ipē imediate oīb⁹
prouidet. Secūdo ꝙ vniuerſitatē malorū q̄
fiūt ſiue in malis culpe ſiue pene ſiue damni
ex duab⁹ primis ꝑmiſſionib⁹ circa caſum an
geloꝝ ⁊ primoꝝ parentuꝫ iuſte ꝑmittit. vnde
et patebit ꝙ in his diffidere ꝑtinaciter here-
ſim ſapit cū errorib⁹ infideliū talis ſe impli-
cat. Quo ad primū notandū. ꝙ p̄ſuppoſito il
lo ꝙ prouidentia deo cōueniat. Juxta illud
Sapien.xiiij. Tu auteꝫ pater gubernas oīa
prouidentia. oportet etiam aſſerere ꝙ omnia
ſint ita ſubiecta ſue prouidentie ꝙ etiā om̄ib⁹
immediate prouideat quod vt pateat oſtēda-
mus primo per reprobationem cuiuſdam cō
trariſ erroris. Nam ſuꝑ illud Job.xxij. Nu
bes latibulum eius ⁊ circa cardines celi per-
ambulat nec noſtra conſiderat. Quidā opi-
nati fuerunt iuxta doctrinam ſancti Tho.i.
parte.q.xxij. Ponere tantummō incorrupti-
bilia ſubiacere diuine prouidētie. prout ſunt
ſubſtantie ſeparate ⁊ corpora celeſtia cum ſpe
ciebus rerum inferiorum que etiam ſunt in-
corruptibilia. Jndiuidua vero ſpecierum q̄ʒ
ſunt corruptibilia dicebāt nō ſubiacere. Vñ
ſic diuine prouidentie dicebāt ſubiacere oīa
inferiora que in mundo aguntur. in vniuer-
ſali tantū ⁊ non in particulari ſeu ſingulari.
Sed quia hoc aliſs videbatur inconueniēs.
vt de homine nō eſſet amplior deo cura q̄ de
aliſs animalibus. Jdeo rabbi moyſes volēs
mediū tenere dixit concordando cū primis.
Corruptibilia om̄ia ſicut ſunt indiuidua re
rum omnino non ſubiacere diuine guberna
tioni ſed tantūmodo vniuerſalia ⁊ alia q̄ ta-
cta ſunt. Hominem vero ab illa generalitate
corruptibiliū excepit. ⁊ hoc propter ſplendo-
rem intellectus quo participant cum ſubſtā-
tiſs ſeparatis. ⁊ ſic ſm̄ iſtam opinionem q̄c-
quid hominibus accideret in maleficiſs eſſet
ex permiſſione dei non autem quicq̄d anima
libus aut aliſs terre frugib⁹ eueniret. Et hec
opinio licet ſit veritati ꝓpinquior q̄ illa que

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

omnino ꝓuidentiam dei de rebꝫ mundi ne
gabat aſſerens mũdum caſu eſſe factum ſicut
fuerunt Democritus ⁊ epicuri. tamẽ etiã nõ
caret magna falſitate eo ꝙ neceſſe ẽ dicere oĩa
diuine ꝓuidentie ſubiacere. nõ in vniuerſa
li tantũ ſed etiam in particulari. vt non ſolũ
maleficia hominũ ſed ⁊ iumentoꝝ ⁊ terre fru
gum ex diuina ⁊ ꝓuida ꝑmiſſione eueniũt
quod ſic patet. Ad tantum ſe extendit ꝓui
dentia ⁊ ordinantia rerum in finem quantũ
ĩpa cauſalitas ſe extendit. ſicut a ſimili in re-
bus alicuius dominio ſubiectis que intãtuꝫ
ſubiacent eius ꝓuidentie inquantum ſibi
exiſtunt ſubiecte. Cum autem cauſalitas dei
que eſt primũ agens extendit ſe ad omnia en
tia non ſolum quantum ad principia ſpeciei
ſed etiam quãtum ad principia indiuidualia
⁊ non ſolum incorruptibiliũ ſed etiam cor-
ruptibilium. Ideo ſicut omnia habent eſſe a
deo ita omnia ſunt ꝓuiſa ab eo id eſt ad ali-
quem finem ordinata. Et hoc tangit apoſto-
lus ad Roma. xiij. Que a deo ſunt ordinata
ſunt. quaſi dicat. Sicut oĩa a deo ſunt. ita
etiam omnia ab ĩpo ordinata ſunt. ⁊ ꝑ conſe
quens ꝓuidentie eius ſubiecte. quia ꝓui-
dentia dei nihil aliud eſſe noſcitur ꝙꝫ ratio. id
eſt cauſa ordinis rerũ in finem. Omnia ergo
inquantũ participant de eſſe intantũ etiã ſub
duntur diuine ꝓuidẽtie. Item deus oĩa
cognoſcit non ſolum in vniuerſali ſeu vniuer
ſalia imo ⁊ in particulari ſeu particularia. Et
cum dei cognitio cõparatur ad res creatas ſi
cut cognitio artis ad artificiata. Ideo ſicut
omnia artificiata ſubdũtur ordini ⁊ ꝓuidẽ
tie artis ita oĩa ſubdũtur ordini ⁊ ꝓuidẽ-
tie dei. Sed qꝛ per hec non ſatis fit vt intelli
gatur ꝙ deus iuſte permittat mala fieri. ⁊ ma
leficia in mũdo licet intelligamus hoc ꝙ ĩpe
ſit ꝓuiſor omnia gubernans qꝺ quia conce-
ditur ideo etiam deberet oĩe malum ab his
quoꝝ curam gerit excludere. Inter homĩes
eñ videmus ita fieri ꝙ ſapiens ꝓuiſor exclu
dit defectum ⁊ malũ quantũ poteſt ab his q̃-
rum curam gerit. ideo ad intelligenduꝫ iſta.
cur non omnia mala deus excludit. Notan-
dum ꝙ aliud eſt loqui de ꝓuiſore particula-
ri ⁊ aliud de ꝓuiſore vniuerſali. Prouiſor
eñ particularis neceſſe habet malum exclu-
dere quãtum poteſt quia non poteſt ex malo
elicere bonũ. Deus aũt cum ſit vniuerſalis ꝓ
uiſor totius mũdi ⁊ poteſt ex particularibus
malis plurima bona elicere ſicut ex ꝑſecutio
ne tyrannoꝝ patientia martyrum. ⁊ ex operi
bus maleficoꝝ purgationem ſeu ꝓbationeꝫ
fidei ⁊ iuſtoꝝ vt patebit. Ideo non habet deꝰ
oĩa mala impedire ne multa bona deeſſe cõ
tingat vniuerſo. Vñ Auguſtinus in encher.
Adeo miſericors eſt omnipotens deus ꝙ nõ
ſineret aliquod malum eſſe in operibus ſuis
niſi adeo eſſet omnipotens ⁊ bonus vt bene-
faceret etiam de malo. Et huius exemplũ eti-
am habemus in actionibꝫ rerum naturaliũꝫ.
Nam corruptiones ⁊ defectus qui accidunt
in rebꝫ naturalibꝫ. licet ſint contra intentõnẽ
nature particularis illius videlicet cui talis
corruptio contingit vt ꝙ fur ſuſpendatur vel
ꝙ animalia in cibũ hominis occidãtur. ſunt
tamẽ de intentione nature vniuerſalis. vt vi
delicet conſeruantur homines in vita ⁊ ĩ bo-
nis vt ⁊ ſic bonũ vniuerſi conſeruetur. vt eñ
ſpecies rerum conſeruantur oportet vt corru
ptio vnius ſit conſeruatio alterius. Occiſio
nes enim animaliũ conſeruat vitaꝫ leonum.

Declaratur ſuper permiſſionem diuinam
ꝙ deus non potuit cõferre creature vt ex na-
tura eſſet impeccabilis.

Quo ad ſecundum ꝙ vniuerſitatem
maloꝝ ſiue in culpis ſiue in penis
iuſte deus permittat ⁊ preſertim iã
refrigeſcente ⁊ mundo ad occaſum
declinante declaratur ex duabus ꝓpoſitioni
bus neceſſario preſuppõnẽdum quarum pri-
ma ꝙ deus nõ poteſt facere ſiue melius vt cũ
timore dei loquamur. non eſt poſſibile vt na-
tura creata vt eſt homo vel angelus haberet
hoc ꝙ ex conditione ſue nature peccare non
poſſet. Secũda ꝙ deus iuſte permiſit homi
nem peccare vel temptari. quibus ſtantibus
cum ad diuinã ꝓuidentiam pertinet vt vna
queqꝫ creatura in ſua natura relinquatur di-
cere oportet. ꝙ ex premiſſis impoſſibile eſt ꝙ
deus non permittat maleficia fieri virtute de
monũ. Et primũ quidem ꝙ non fuit poſſibi-
le creature cõmunicare ꝙ peccare non poſſet
ex conditione nature. oſtẽditur a doctore ſan
cto in. ij. di. xxiij. ar. i. quia ſi hoc fuiſſet ꝯmu-
nicabile alicui creature deus vtiqꝫ communi
caſſet eo ꝙ omnes alie cõmunicabiles bonita
tes ⁊ ꝑfectõnes creaturaꝝ ſunt communicate
ſaltim in genere vt vnio ꝑſonalis duaꝝ na-
turaꝝ in xpo. maternitatis ⁊ virginitatis in
maria. vnio gratuita in viatoribus. vnio be-
atifica in electis ⁊ ſic de alijs. Cũ ergo nõ le-
gimus hoc alicui creature cõicatuꝫ quia nec
homini nec ãgelo. iuxta illud. Et in angelis
ſuis reperit prauitatẽ. certuꝫ ẽ ꝙ homi a deo
nõ põt cõicari hoc ꝙ ex natura ſit impeccabi
lis licet hoc ꝑ grãm inueniãt. Secundo ad

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

idem qꝛ ſi eſſet cõmunicabile ⁊ non cõicaret
vniuerſum nõ eſſet ꝑfectum. cuius ꝑfectio in
hoc cõſiſtit vt omnes bonitates creaturarũ cõ
municabiles in genere ſint cõicate. Nec valet
argumẽtũ ꝙ deus cũ ſit ſumme potẽs ⁊ alias
ad ſuaꝫ ſimilitudinẽ hoĩes et ãgelos creauit
ꝙ etiam hoc conferre potuerit ꝙ creatura ex
conditione ſue natrue haberet ꝙ peccare non
poſſet. Vel etiã ꝙ faceret vt habitus ille gra=
tie q̃ ꝯfirmationem in bono cauſat eſſet pars
eſſentialis nature ãgeli vel hoĩs vt ſic ſcðm
naturale ſuũ principiũ ⁊ naturalẽ ꝯditionem
haberet ꝯfirmationẽ in bono. vt peccare nõ
poſſet. Nam primũ argumentũ nõ cõcludit.
qꝛ licet deus ſit ſumme potẽs ſicut ⁊ ſumme
bonus nõ tamẽ hoc cõferre põt nõ ex impfe=
ctione ſue potentie. ſed ex imꝑfectõne creatu=
re. q̃ imperfectio cõſideratur primo. ꝙ hoc re
cipere nõ poteſt nec potuit homo vel ãgelus.
Ratio qꝛ cũ ſit creatura eſſe ſuum dependet a
creatore. ſicut cauſatũ a cauſa ſui eſſe ⁊ creare
eſt aliquid ex nihilo facere ideo ſi ſibi relinq̃
tur deficit. ꝯſeruatur aũt q̃diu cauſe influen
tiam recipit. Exemplũ ſi vis de candela q̃ tã
diu lucet q̃diu habet cerã. Quo ſtante notuꝫ
ẽ ꝙ deus creauit hominẽ ⁊ reliquit eũ in ma=
nu cõſilij ſui. Eccĩ. xvij. Et ſimiliter angelũ a
principio creatõnis. Et hoc factũ eſt ꝑ liberũ
arbitriũ cuius ſicut ꝓpriũ eſt facere vel obmit
tere ita ꝓpriũ eſt a ſua cauſa recedere ⁊ nõ rece
dere. Et qꝛ hoc ẽ poſſe peccare: poſſe ex liber=
tate arbitrij a deo recedere. iõ non potuit hoc
homo vel angelus recipe. nec ei potuit a deo
cõicari vt ex natura haberet libertatẽ arbitrij
⁊ etiã ex natura haberet nõ poſſe peccare. alia
imꝑfectio ex qua hoc non potuit homini vel
angelo cõicari eſt. qꝛ implicat ꝯtradictõnem
q̃ quia in ſe nõ ſunt factibilia dicimus deus
nõ poteſt illa facere. Sed potius dicendũ ꝙ
creature non pñt iſta recipere. vt videlꝫ aliq̃d
ſit viuũ ⁊ mortuũ ſimul ⁊ ſemel. Ita etiã im=
plicat vt aliq̃s habeat liberũ arbitrium ex quo
poſſit cauſe ſue inherere vel nõ inherere ⁊ ꝙ
poſſit nõ peccare qꝛ ſi nõ poteſt peccare nõ p̃t
cauſe ſue nõ inherere cũ peccatũ ſit ſpreto in=
cõmutabili bono rebꝰ mutabilibus inherere
Spernere aũt vel nõ ſpernere eſt ex libertate
arbitrij. Secundũ etiã argumentũ nõ valet.
quia ſi gratia ꝯfirmationis verteret̃ creature
in naturã ita ꝙ ex principijs eſſentialibꝰ ha=
beret nõ poſſe peccare. tũc non haberet ex ali=
quo dono accidentali ⁊ gratia non poſſe de=
ficere ⁊ peccare ſed haberet hoc ꝑ naturam ⁊
tunc eſſet deus qð ẽ abſurdum. Hanc ſolutõ
nem tangit ſanctus Tho. vbi ſupra in ſolu=
tione vltimi argumẽti. cum dicit ꝙ q̃cunq̃
alicui nature ꝯuenit aliqð accidẽs qð ex in=
fluentia ſuꝑioris tantũmõ ineſt. nõ põt infe=
rior natura illud accidẽs ꝑ ſe habere niſi effi
ceretur nature ſuꝑioris. ſicut ſi aer illumina
tur in actu ꝑ ignẽ nõ põt eſſe ꝙ ſit de natura
ſua lucidus in actu niſi fiat ignis. Dico ergo
ꝙ cũ ꝯfirmatio inſit creature rõnali ſolum ꝑ
gratiã q̃ eſt quoddã ſpũale lumen ⁊ ſimilitu=
do increati luminis. nõ põt eſſe ꝙ aliqua cre=
atura ex natura ſua ꝯfirmationeꝫ habeat vel
gratiã niſi efficeret̃ diuine nature ꝑ eſſe dica=
mus eiuſdẽ nature. qð ẽ omnino impoſſibile
Concludamus ꝙ nõ poſſe peccare ꝑ naturaꝫ
deo tantũmõ ꝯuenit eo ꝙ ſicut ab eſſe defice=
re nõ poteſt cũ dat omĩbꝰ eſſe ita nec a rectitu=
dine bonitatis deficere cũ hoc ei ꝯueniat per
ꝯditionẽ ſue nature.. Omnibus autẽ alijs qui
hoc habẽt vt peccare nõ poſſint cõfert̃ ex hoc
ꝙ cõfirmant̃ ꝑ grãm in bono. ex qua filij dei
efficiũtur ⁊ quodãmõ diuine nature ꝯſortes.

Declaratur q̃ſtio ſuꝑ duas ꝑmiſſiones di
uinas quas deus iuſte ꝑmiſit videlꝫ diabo=
lum actorem omnis mali peccare ſimul ⁊ pri=
mos parentes cadere et quibꝰ maleficoꝝ ope
ra iuſte ꝑmittũtur. ⁊ eſt tredecima in ordine
prime partis.

Secũda q̃ſtio ſimul ⁊ ꝓpoſitio ꝙ deꝰ
iuſte ꝑmiſit quaſdã creaturas ãge=
licas quas aliter condere nõ potu=
it niſi qð peccare poſſent etiaꝫ actu
peccare. Et quaſdaꝫ ſimili mõ creatas ꝑ gra
tiam ꝯſeruare ⁊ hoc abſq̃ preuia temptatõe.
hominẽ vero iuſte ꝑmiſit ⁊ temptari ⁊ pecca=
re. q̃ omnia ſic declarant̃. Nam ad prouiden
tiam diuinã ꝑtinet vt vnũquodq̃ in ſua na=
tura relinquatur ⁊ in ſuis naturalibꝰ oꝑibus
nõ omnino impediat̃. qꝛ vt Dioniſius dicit.
iiij. ca. de di. no. Prouidentia nõ eſt corrupti
ua nature ſed ſaluatiua. quo ſtante cũ mani=
feſtũ ſit ꝙ ſicut bonũ gentis diuinius q̃ bo=
nũ vnius. i. ethi. Ita ⁊ bonũ vniuerſi excedit
bonũ ꝑticulare cuiuſcũq̃ nature create in ꝑ=
ticulari. Ideo etiã attẽdere oportet ꝙ ſi pecca
tũ oĩno impediret̃ ꝑ hoc multi gradus tolle=
rent̃ ꝑfectionis. tolleret̃ eñ natura illa q̃ põt
peccare ⁊ nõ peccare. Qꝫ ſi dicat̃. tñ habuiſſet
hõ ex cõditione nature vt prius tactũ ẽ. Rñ=
detur. Si nullũ pctm̃ fuiſſet ſubſecutũ ĩ actu
ſed ſtatim cõfirmatio tũc ſemꝑ lateret q̃d grẽ
deberet̃ in bonis erga deũ ⁊ q̃d ptãs peccãdi
potuiſſet ⁊ plura alia q̃bꝰ ablatis vtiq̃ vni=
uerſi multũ detraheret̃. Decuit etiaꝫ vt nullo
ſuggerente ab extra peccaret. ſed occaſionem

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

peccandi ex ſe ipſo ſuſcipet qđ ⁊ fecit vbi deo
equalis eſſe voluit. qđ eſt intelligenduȝ non
ſimpliciter ⁊ directe nec indirecte. ſed ſolum
ſm qđ. ⁊ hoc declarat̄ ꝓpter auctoritatē Eſaie.
xiiij. In celū aſcendā ⁊ ſimilis ero altiſſimo.
nō eīn ſimpliciter ⁊ directe. qꝛ ſic habuiſſet in
tellectū ligatū ⁊ erroneū appetendo aliqđ qđ
ſibi erat impoſſibile. Cognouit eīn ſe eſſe cre
aturam ⁊ a deo creatū. ⁊ ideo equalē fieri crea
tori cognouit hoc ſibi eſſe impoſſibile. Nec
etiā indirecte qꝛ cū totū bonū angeli ⁊ creatu=
re ē in hoc ꝙ deo ſubeſt. ſicut tota claritas ae
ris eſt i hoc ꝙ ſubijcit̄ radijs ſolis. ideo hoc
ab angelo nō potuit appeti. qꝛ appetijſſet ꝯtra
bonū nature ſed appetijt dei equalitatē nō ab
ſolute ſed ſcđm qđ. hoc ſic ē. cū deus habet ꝑ
naturā ſuā duo. beatitudinem ⁊ bonitatem ⁊
aliud ⁊ ꝙ ab ipo omnis creature beatitudo ⁊
bonitas tranſfundit̄. vidēs āgelus dignita=
tem nature ſue qua creaturis cūctis p̄emine=
bat voluit ⁊ appetijt a ſe i oīa inferiora beati=
tudinē ⁊ bonitatē deriuari. ⁊ hoc ꝑ ſua natu=
ralia ita ꝙ ipe primo illa ex natura haberet ⁊
ſic alie creature ex nobilitate ſue nature acci=
perent. Et qꝛ etiā illa appetijt a deo ⁊ ſub deo
volens eſſe dūmō iſta haberet ideo nec etiam
q̄ntū ad modū habendi deo equipari voluit.
ſed tantūmō ſm qđ. Nota inſuꝑ ꝙ quia ſuū
deſideriū attētauit vt ad actū ꝑduceret. ideo
ſubito ſuū deſideriū alijs expoſuit. Et qꝛ ſu
bito etiā fuit alioꝝ āgeloꝝ viſio deſiderij ⁊ cō
ſenſus ꝑuerſus ſui deſiderij. Ideo peccatum
primi angeli alioꝝ peccata exceſſit ⁊ preceſſit
quātitate culpe ⁊ cauſalitate. nō tū duratōne.
ita ꝙ illud. Apoca. xij. Draco de celo cadens
traxit terciā ꝑtem ſtellaꝝ. Et in figura leuia=
than habet̄. Ipe ē rex ſuꝑ oīes filios ſuper=
bie ⁊ rex. ſm phm. v. metha. dꝛ principiū in=
quātum mouet ꝑ ſuā volūtatem ⁊ imperiū ſi
bi ſubiectos. Ideo ⁊ ſuū peccatū alioꝝ occa=
ſio peccandi fuit. ita ꝙ ipe primus a nullo ex
trinſeco temptatus alios extrinſece tempta=
uit. Et qdem qđ dictū ē ꝙ inſtantenea opatō
in oīb illis fuit exemplificat̄ hoc ex ſenſibi
libus. Nā ſimul tꝑe ſunt illuminatio aeris.
viſio coloris. ⁊ diſcretio rei viſe. Hec ad lon=
gum poſui vt ꝯſiderando tam ſtupendā per=
miſſionē diuinā ſuper nobiliſſimas creatu=
ras ꝓpter vnū dūtaxat peccatū ābitōnis quō
nō ꝑticulares ꝑmiſſiones ſuꝑ maleficoꝝ ope
ra ꝓpter maiora pctā q̄ſtum ad aliquas cir=
cūſtantias admittet. Naȝ maleficoꝝ peccata
in varijs circūſtantijs pctm̄ angeli ⁊ primoꝝ
parentū excedūt vt iam in ſecūda q̄ſtione pa
tebit. Sed ⁊ hoc ꝙ ꝓuidentia dei iuſte ꝑmi=
ſit primū hoīem temptari ⁊ peccare ex his q̄
dicta ſunt de tranſgreſſorib āgelis ſatis pa=
tere pōt. Sicut eīn ad eundē finē homo ⁊ an=
gelus creati fuerūt ⁊ i libertate arbitrij relicti
Ideo vt beatitudinis p̄miū nō abſqȝ merito
perciperēt ideo ſicut āgelus a caſu nō fuit p̄=
ſeruatus vt poteſtas peccandi ex vno. ⁊ ptās
gratie ꝯfirmatōnis ex altero ad decorem vni
uerſi pateſceret. ita ⁊ circa hoīem ſeruari opoꝛ
tuit. Vnī ⁊. ſ. Tho. in. ij. di. xxiij. arti. ij. Illud
ex quo deus apparet laudabilis nō debet pe=
nitus impediri. ſed in peccatis etiā deus ap=
paret laudabilis cū ꝑ miſericordiā parcit ⁊ ꝑ
iuſticiā punit. vñ nō debuit peccatū impedi=
re. tantūmodo breuiter ⁊ recapitulādo ad ꝓ=
poſitum redeamus dicamus. Ex iuſta dei ꝓ=
uidentia homo in his ꝑmiſſus eſt multis rō=
nibus. Prima vt oſtendatur dei potentia qui
ſolus inuertibilis ē omnis aūt creatura mu=
tabilis. Secūda aūt rō vt declaret̄ dei ſapien
tia q̄ ex malo ſcit elicere bonū. qđ non potuit
fieri niſi deus creaturam peccare permiſiſſet
Tercia vt manifeſtet̄ dei clementia. in q̄ xps
ꝑ mortē ſuā hominē ꝑditū liberauit. Quar=
ta vt oſtendatur dei iuſticia q̄ nō ſoluȝ reddit
bonis premia ſed ⁊ malis ſupplicia. Quinta
vt homo nō ſit peioris conditionis q̄ȝ alie cre
ature quas omnes ſic deꝰ adminiſtrat vt eas
agere ꝓprijs motibus ſinat. Vnde ⁊ hominē
proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta ē
laus hūana laus eīn viri iuſti ꝙ potuit ⁊ nō
eſt tranſgreſſus. Septima eſt decor vniuerſi.
quia ſicut triplex maluȝ culpe pene ⁊ damni
inuenitur ita ex oppoſito triplex bonū. ſ. ho=
neſtū bonū delectabile ⁊ vtile. decorat̄. Nam
culpa decorat̄ honeſtas. ꝑ penā delectabili=
tas. ꝑ damnū ſumma vtilitas. Et ꝑ hec patet
reſponſio ad argumenta.

Solutiones argumentoꝝ.

Nam ad primū vbi dicit̄ aſſerere ꝙ dia
bolo ꝑmittat̄ ptās nocēdi homib ſit
hereticū. Oppoſitū potius patȝ. qꝛ ſi=
cut aſſerere ꝙ deus nō ꝑmittat hoīem ex liber
tate arbitrij peccare qū vult ē hereticū. ita aſ=
ſerere ꝙ deus pctm̄ dimittat inultū. hoc autē
fit ꝑ ptātem nocēdi hoīb in vindictā maloꝝ
⁊ ad decorē vniuerſi. iuxta illud Auguſ. in li.
ſoliloqorū. Iuſiſti dñe ⁊ ita ē vt nūqȝ dedecꝰ
culpe ſit ſine decore vindicte. Probatio deni
qȝ argumēti nō valet de ſapiente ꝓuiſore qui
excludit defectū ⁊ malū q̄ntū pōt. qꝛ aliud eſt
de eo q̄ habȝ curā ꝑticularē ⁊ de ꝓuiſore vni=
uerſali. Nam primꝰ ex malo nō p̄t elicere bo
nū ſicut vniuerſalis ꝓuiſor facit vt ꝑ p̄ceden
tia patuit. Ad ſecundū patuit ꝙ tam potētia

c f iij

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

q̄ꝫ bonitas ꝛ iuſticia diuina pateſcūt in hoc
ꝙ mala pmittit. vñ qñ dicit̃. Aut deus poteſt
mala impedire aut nō. Dicit̃ ꝙ pōt impedi=
re ſed nō debuit rōnibꝫ ptactis. Nec valet in=
ſtantia ſi dicat̃ ergo vult mala fieri cū poteſt
impedire ꝛ nō vult. qꝛ vt in argumentis ꝑ ve
ritate tactū eſt. Deus nō poteſt velle mala ne
qꝫ vult mala fieri neqꝫ vult malū nō fieri. ſed
vult pmittere malū fieri ꝛ hoc ꝓpter pfectōnē
vniuerſi. Ad terciū Auguſ. ꝛ phs loquūtur
de cognitione hūana cui melius ē nō cogno
ſcere mala ꝛ vilia duplici de cauſa. Primo qꝛ
p ea impedimur interdū a cōſideratione ma=
loꝝ ꝛ hoc contingit qꝛ non poſſumus ſimul
multa intelligere. Etiā ꝛ ea de cauſa ꝙ cogita
tio maloꝝ puertit interdū voluntatem in ma
lū. Hec aūt in deo locū nō habent qui intelli=
gunt oīa opera hoīm ꝛ maleficorū abſqꝫ aliq̄
defectu. Ad quartū apl'us curam dei a bobꝫ
remouit. vt oſtēdat ꝙ quia creatura rōnalis
habet p liberū arbitriū dominiū ſui actus vt
dictum ē. Ideo vt ei imputet̃ aliq̄d ad culpā
vel ad meritū ꝛ reddat̃ ei iuxta hoc pena vel
pmiū. habet deus ſpecialē de eo ꝓuidentiā
ſcdm q̄ irrōnabilia nō ꝓuidentur. Velle aūt
aſſerere ꝙ indiuidua irrōnabiliū creaturarū
ex illa auctoritate nō ptinerent ad diuinā ꝓ=
uidentiā eſſet hereticū. qꝛ eſſet aſſerere ꝙ non
omnia ſubiecta eſſent diuine ꝓuidentie ꝯtra
ſcripture ſacre ꝯmendationē ſup diuinā ſa=
pientiā q̄ attingit a fine vſqꝫ ad finē fortiter ꝛ
diſponit oīa ſuauiter. ꝛ eſſet error rabbi moy
ſes vt in argumētis ꝑ veritate patuit. Ad q̄n
tum qꝛ homo nō eſt inſtitutor nature. ſed vti
tur naturalibꝫ opibꝫ artis ꝛ virtutis ad ſuū
vſum. Ideo ꝓuidentia humana nō ſe exten=
dit ad neceſſaria que ex natura ꝓueniūt. vt ꝙ
cras ſol oriatur. ad q̄ tñ ſe extendit ꝓuidētia
dei eo ꝙ ipſe ē actor nature. Unde ꝛ defectus
naturales. etiā ſi ex curſu reꝝ naturaliū ꝓue
nirent adhuc diuine ꝓuidentie ſubiacerent.
quare ꝛ Democritus ꝛ alij phi naturales er=
rauerūt attribuentes ſoli neceſſitate materie
quicq̄d inferioribꝫ accideret. Ad vltimū licet
oīs pena infligit̃ a deo ꝓpter peccata non ta
men ſemp maioribꝫ peccatoribꝫ maleficia in=
fligūtur. vel qꝛ diabolus nō vult vt illos af=
fligat ꝛ tēptat q̄s iuſto titulo poſſidere ſe cer=
nit. vel ideo vt nō ad deū accelerant. iuxta il=
lud. Multiplicate ſunt infirmit̃. poſtea acce=
lerauerūt ꝛc̄. Et ꝙ omnis pena infligit̃ a deo
ꝓpter peccata patꝫ ex ſeq̄ntibꝫ. qꝛ iuxta Hiero
nimū. Quicq̄d patimur peccatis noſtris me
remur.

¶ Declaratur ꝙ peccata maleficoꝝ grauiora
ſunt peccatis maloꝝ angeloꝝ ꝛ primoꝝ pa=
rentū. Uñ ſicut innocentes puniūtur ex cul=
pis parentū. ita ꝛ iam plures innoxij damni=
ficant̃ ꝛ maleficiūtur ꝓpter peccata maleficoꝝ.

¶ Queſtio decimaquarta. ꝛ eſt tota maetria predicabilis.

Sed ſup enormitatē criminū q̄ritur
An maleficorū flagitia cūcta mala
q̄ deus fieri ſinit ꝛ vſqꝫ in pñs a pn
cipio mūdi fieri pmiſit tam in cul=
pis q̄ꝫ in penis ꝛ damnis excedūt. Et videtur
ꝙ nō pcipue q̄ ad culpā. Naꝫ peccatū qd̄ q̄s
cōmittit qd̄ faciliter vitare potuiſſet excedit
peccatū qd̄ alter ꝯmittit ꝙ ita faciliter vitare
nō potuit. Patꝫ p Auguſ. in de ci. dei. Ma=
gna ē in peccando iniq̄tas vbi ē tanta in non
peccando facilitas. Sed adam ꝛ plures q̄ ex
aliquo ſtatu pfectōis ſeu etiā grē peccauerūt.
Facilius ꝓpter aſſiſtentiā grē peccata vitare
potuiſſent. pſertim adam q̄ in grā creatus fu
erat q̄ꝫ plures malefice q̄ hmōi dona non pce
perūt. g̃ illoꝝ peccata omnia maleficoꝝ flagi
tia excedūt. Preterea quo ad penam. maiori
culpe maior pena debet̃. ſed peccatū ade gra=
uiſſime punitū fuit in hoc qd̄ vt ptꝫ in oīes
poſteros eius pena cū culpa oſtendit̃ in trāſ=
fuſione originalis peccati g̃ eius peccatū gra
uius ē omnibꝫ alijs peccatis. Preterea q̄ ad
damnū. Nam iuxta Auguſ. Ex hoc aliq̄d ē
malū qꝛ adimit bonū. ergo vbi plus de bono
amittitur ibi maior culpa pceſſit. ſed peccatū
primi parentis maius damnū tam in natu=
ralibus q̄ꝫ in gratuitis intulit vbi nos inno=
centia ꝛ immortalitate priuauit quod nullū
aliorū ſequentiū peccata intulit. ergo ꝛc̄. Sꝫ
contra. id quod plures ratōnes mali includit
magis eſt malum. ſed peccata maleficaꝝ ſunt
huius. Nam omnia mala in bonis nature ꝛ
fortune procurare poſſunt deo pmittente. vt
ex bulla pape deducit̃. Preterea adam pecca=
uit ſolummō faciendo illud qd̄ eſt vtroqꝫ mō
malū qꝛ prohibitū. ꝛ qd̄ nō erat malū ſm ſe.
Sed melefici ꝛ alij peccatores peccant facien
do illud qd̄ eſt vtroqꝫ mō malū ꝛ ſm ſe ꝛ pro
hibitum. vt homicidia ꝛ alia multa inhibita.
Unde eoꝝ peccata grauiora ſunt alijs pecca
tis. Preterea pctm̄ qd̄ ē ex certa malicia ē gra
uius pctō qd̄ ē p ignorantiaꝫ. ſed malefice ex
magna malicia ꝯtemnūt fidem ꝛ ſacramenta
fidei ꝓut plures ꝯfeſſe ſunt. Rñſio. ꝙ mala q̄
a modernis maleficis perpetrant̃ cuncta alia
mala que deus vnq̄ꝫ fieri permiſit ſcdm quod
in titulo queſtionis tangitur excedunt. ꝛ hoc

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

quo ad peccata q̄ contingunt in peruerſitate
moꝝ. licet ſecus ſit de peccatis q̄ opponūtur
alijs virtutibꝫ theologicis. poteſt oſtendi tri
plici via. Primo in generali compando eoꝝ
opera indifferēter ad q̄cunqꝫ flagicia mundi
Secūdo in ſpeciali compando ad ſpecies ſu
perſtitionis ex quocūqꝫ pacto cū demonibus
inito. Tercio compando illa ad peccata ma-
loꝝ angeloꝝ aut etiā primoꝝ parentū. Pri-
mū ſic. Nam cū triplex ſit malum. videlꝫ. cul
pe. pene. damni. eo ꝙ triplex ſit bonū cui illa
opponūtur. ſ. honeſtuꝫ. delectabile ⁊ vtile. Et
culpe opponitur honeſtū. Pene delectabile.
Damno vtile. Ex culpa maleficarum excedit
cūcta alia peccata ſic apparet. Nam iuxta do
ctrinam ſancti Tho. in. ij. di. xxij. ar. ij. Licꝫ
in peccato multa poſſint ꝯſiderari ex quibus
peccati grauitas vel etiā leuitas trahi poteſt.
Vñ ⁊ contingit ꝙ idem peccatū ꝙ ſcd̄m vnū
coꝝ eſt grauius ſcd̄m aliud leuius inueniať
prout dicere poſſumus. In fornicatione iu-
uenis peccat. ſenex inſanit. Tamē illa ſimpli
citer grauiora ſunt q̄ plures ⁊ potētiores ha-
bent nō dico circūſtantias ſoluꝫ ſed in ſpecie
⁊ quātitate peccati eſſentiali. peccati grauita-
tem. Et ſic dicere poſſumus ꝙ licet peccatuꝫ
ade q̄ꝫtum ad aliquas circūſtantias grauius
ſit omnibꝫ alijs peccatis q̄ꝫtum ad hoc ꝙ mi-
nori temptatione pulſatus cecidit. qꝛ videli-
cet tantū ab extrinſeco. Et etiaꝫ quia facilius
reſiſtere potuiſſet ꝓpter originalē iuſticiam in
qua creatus erat. Tamē q̄ꝫtum ad ſpeciem ⁊
quātitatem peccati ⁊ etiā q̄ꝫtum ad alias cir-
cūſtantias q̄ peccatum magis aggrauant ſi-
cut multa grauiora peccata ſunt ſecuta ita et
inter illa oīa maleficoꝝ excedūt qd̄ etiā cla-
rius ex duobꝫ deduciť. Nam ſicut vnū pec-
catū diciť maius altero vel cauſalitate vt pec
catū luciferi. vel generalitate vt peccatū ade.
vel deformitate vt peccatū iude. Vel difficul
tate remittendi vt peccatū in ſpū̄m ſanctum.
Vel ꝑiculo vt peccatū ignorātie. Vel inſepa
bilitate vt peccatū cupiditatis. Vel pronita-
te vt peccatum carnis. Vel diuine maieſtatis
offenſione vt peccatū idolatrie ⁊ infidelitatis
Vel expugnandi difficultate vt ſuꝑbia. Vel
mentis cecitate vt ira. Ita ⁊ poſt peccatū luci
feri oīa alia peccata maleficoꝝ opa excedūt
tam in deformitate crucifixū abnegantes. q̄ꝫ
⁊ pronitate ſpurcitias carnis cū demonibus
exercentes. Ac mentis cecitate in oīe nocu-
mentū tam animaꝝ quam corpoꝝ hominū ⁊
iumētoꝝ toto malignitatis ſpiritu debachā-
tes. ꝑut ex ſupradictis patuit. Qd̄ etiā iuxta
Iſido. nomen oſtendit. Dicūtur eñ malefici
ob facinoꝝ magnitudinem ⁊c̄. vt ſupra pa-
tuit. Deducitur ⁊ ex iſto. Nam cum duo ſunt
in peccato auerſio ⁊ ꝯuerſio. Iuxta illud Au
guſtini. Peccatum eſt ſpreto incommutabili
bono rebus mutabilibus inherere. Et ipſa
etiaꝫ auerſio a deo ſit tanq̄ꝫ formale ſicut ipa
conuerſio tanq̄ꝫ materiale. Ideo tanto aliqd̄
peccatum eſt grauius quanto magis homo
per ipſum a deo ſeparatur. Et quia per infi-
delitatem homo maxime a deo elongatur. id̄
⁊ maius omnibus peccatis maleficium infi-
delitatis exiſtit. Et hoc declaratur per nomē
hereſis quod eſt etiam apoſtaſia a fide ſimul
⁊ ꝙ tota earum vita peccatum eſt. De primo.
Nam cum peccatum infidelitatis cōſiſtat in
renitendo fidei. Et hoc poteſt dupliciter fieri
vel quia renititur fidei nondum ſuſcepte aut
ſuſcepte. Si primo modo tūc eſt infidelitas
paganorum ſeu gentilium. Si ſecundo mo
do tunc iterum dupliciter. quia aut renititur
chriſtiane fidei ſuſcepte in figura aut in ipſa
manifeſtatione veritatis. Primo modo ē in-
fidelitas iudeorum. Secūdo modo infideli
tas hereticoꝝ. Unde patet ꝙ hereſis malefi-
carū inter tres ſpecies infidelitatis grauiſſi-
ma exiſtit. quod etiā ratione ⁊ auctoritate cō-
probatur. Nam. ij. Petri. ij. diciť. Melius
erat illis viaꝫ veritatis nō cognoſcere q̄ꝫ poſt
cognitam retrorſum conuerti. Ratione. Nā
ſicut grauius peccat qui non implet quod ꝓ
miſit q̄ꝫ ille qui non implet hoc quod nunq̄ꝫ
promiſit. Ideo infidelitas hereticoꝝ qui pro
fitentur fidem euangelij ⁊ tamen ei renitun-
tur corrumpentes ipſam grauius peccant q̄ꝫ
iudei ⁊ pagani. Et iterū. Iudei grauius pec-
cant q̄ꝫ pagani quia ſuſceperūt fidei chriſtia-
ne figuram in veteri lege quā male interpre-
tantes corrumpūt quod pagani non faciunt
ideo etiam ipoꝝ infidelitas eſt grauius pec-
catum q̄ꝫ infidelitas gentilium qui nunq̄ꝫ fi-
dem euangelij ſuſceperunt. De ſecundo ꝙ ⁊
apoſtate nuncupantur. Nam ſm̄ Tho. ſe. ſe.
q. xij. Apoſtaſia importat quandā retroceſſi-
onem a deo ⁊ religione q̄ fit per diuerſos mo-
dos quibus homo coniūgitur deo. vel per fi
dem. Vel per ſubiectam ad obediendum vo
luntatem Vel per religionem. et clericatum.
Secunduꝫ quod etiam dicit Raymūdus ⁊
Hoſtiē. ꝙ apoſtaſia eſt temerarius a fidei ſta
tu vel obedientie vel religionis exceſſus. Et
cum remoto priori remouetur poſterius ſed
non econuerſo. Ideo ⁊ prima alias duas ex-
cedit. ſcilicet apoſtaſia a fide precedit a religi
one. de qua. xlviij. diſt. quantūlibet. ⁊. xvi. q.
i. legi nō debet. Tamē ſm̄ Ray. nō iudicatur

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

apoſtata ſeu fugitiuus etiaꝫ ſi ad longinqua
diu euagetur. niſi poſtq̄ꝫ ſic viuit ꝙ animum
redeundi ſe depoſuiſſe oſtendit. ff. de re mili.
l. deſertorem. Et hoc fieret ſi vxorem duceret
vel ſimile tale. Similiter ⁊ apoſtaſiam inobe=
dientie vbi quis ſponte cōtemnit precepta ec
cleſie ⁊ prelatoꝝ. de qua. iij. q. iiij. alieni. Qui
etiam infamis efficitur repellitur a teſtimo=
nio ⁊ debet excōmunicari. xi. q. iij. Si autēꝫ.
Unde ⁊ apoſtaſia de qua loquimur ſup ꝑ apo
ſtaſiam maleficarū dicitur apoſtaſia perfidie
q̄ ⁊ tanto grauior. quanto ⁊ cuꝫ inimico fidei
rationis ſalutis ꝑ pactum expreſſum pagit.
Hoc em̄ habent facere malefice ⁊ hoc inimi=
cus ille exigit vel in toto vel in parte. Reper=
te ſunt em̄ ꝑ nos inquiſitores q̄ omnes fidei
articulos abnegauerant. quaſdam vero cer=
tas in numero ſemꝑ tamē confeſſionē veram
⁊ ſacramentalem habeāt abnegare. Unde ⁊
Juliani apoſtate perfidia non videtur tanta
fuiſſe licet in alijs aduerſus eccleſiam maio=
ra exercuiſſet. de qua ⁊. ij. q. vij. nō poteſt. Si
quis vero incidētaliter quereret. Quid ſi mē
te ⁊ corde fidem tenerent quorū ſcrutator ſo=
lum deus eſt. ⁊ non quecūqꝫ angelica creatu=
ra vt ſupra patuit. facerent tamē reuerentiā ⁊
obedientiam diabolo ꝑ actus exteriores. Di
cendum videtur ꝙ cū apoſtaſia perfidie du=
pliciter poteſt fieri. per actus infidelitatis ex=
teriores abſqꝫ expſſo pacto cū demone inito.
ſicut qui in terris infideliū mahumeticā vi=
tam aſſumeret aut in terris xpianoꝝ cum ex=
preſſo pacto ⁊ c. Primi vbi mente retinent fi=
dem. actu tñ exteriori negāt. licet nō ſint apo=
ſtate nec heretici tñ mortaliter peccant. Sic
em̄ ſalomon dijs ſuaꝝ vxorum reuerentiā ex
hibuit. Nec em̄ aliq̄is excuſatur ſi ex metu
hoc faceret. quia ſm Auguſtinū. Sanctius
eſt mori fame q̄ꝫ veſci idolaticis. aliqui habēt
Sacius. xxxij. q. iiij. Sacius. Malefice aūt
quantūcunqꝫ fidem retinent corde ⁊ abnegāt
ore apoſtate tamē iudicantur eo ꝙ fedus cuꝫ
morte ⁊ pactum cum inferno pepigerūt. Un=
de ſanctus Thomas in. ij. diſ. iiij. ar. vltimo.
Loquens de ſimilibꝫ operibꝫ magicis. Et q̄
quocūqꝫ modo auxilium petunt a demonibꝫ
dicit. In omnibꝫ eſt apoſtaſia a fide ꝓpter pa=
ctum initum cum demone vel verbotenus ſi
inuocatio interſit vel facto aliquo etiam ſi ſa
crificia deſint. nō em̄ poteſt homo duobꝫ do=
minis ſeruire. Ad idem Albertus vbi ſupra
diſ. viij. vbi queritur. Utrum magicis ⁊ ma=
thematicis intendere ſit peccatum ⁊ apoſta=
ſia a fide. Ita reſpondit. In talibꝫ eſt ſemper
apoſtaſia verbi vel operis. Si em̄ inuocatio

nes fiant tunc apertum pactuꝫ initur cum de
mone ⁊ tunc eſt aperta apoſtaſia verborum.
Si autem non fit niſi opere ſimplici tunc ē
apoſtaſia operis. Et quia in his omnibꝫ ſem
per eſt fidei contumelia quia expectatur a de=
mone quod expectandum eſt a deo ideo ſem
per apoſtaſia iudicatur. Ecce q̄ꝫ clare dupli=
cem apoſtaſiam ponunt terciam ſubintelligē
tes ſcilicet cordis que ſi deſit tamen malefice
verbis ⁊ operibꝫ apoſtatrices iudicantur. Pe
nis ergo vt patebit ⁊ hereticorum ⁊ apoſtata=
rū ſubiacere debēt. Eſt ⁊ tercia criminis enor
mitas pre cūctis alijs hereſibus in eis. Naꝫ
ſi iuxta Auguſtinū omnis infideliū vita pec
catum ē. xxviij. q. i. §. ij. ⁊ eſt gloſa ſuper illud
Ramanoꝝ. xiiij. Omne quod non eſt ex fide
peccatum eſt. Quid iudicandū eſt de tota vi=
ta id eſt de omnibus alijs operibus malefica
rum que tamen non ad complacentiaꝫ demo
num fiant ſicut ieiunare. eccleſias frequenta=
re. cōmunicare ⁊ ſic de alijs. In omnibus em̄
peccant mortaliter quod ſic declaratur. Tan
ta eſt em̄ labes huius peccati ꝙ facultatem re
ſurgendi licet non ex toto amputat. eo ꝙ pec
catum non corrumpit totum bonum nature
⁊ lumen naturale in eis remaneat. Tamen ꝓ
pter preſtitum homagium niſi ab illo abſol=
uantur. omnia eorum opera etiam de genere
bonorum ſunt potius de genere maloruꝫ qḋ
in alijs infidelibꝫ nō cernitur. Nā ſm Tho.
ſe. ſe. q. x. An omnis actio infidelis ſit pecca=
tum dicit ꝙ q̄ꝫuis opera infidelium que ſunt
de genere bonoruꝫ vt ieiunia elemoſine ⁊ hu=
iuſmodi non ſunt eis meritoria propter infi=
delitatem que eſt grauiſſimū peccatorum. ta=
men quia peccatum non corrumpit totū bo=
num nature ſed remanet in eis lumen natu=
rale. Ideo non omnis actus eorum eſt morta
le peccatum. ſed actus procedens ex ipſa infi
delitate vel relatus ad ipam etiam ſi ſit de ge
nere bonorū. puta ſarracenus ieiunat vt ſer=
uat legem. Mahumeti de ieiunio mandan=
tem Judeus celebrat ſuas feſtiuitates ⁊ hu=
iuſmodi in his eſt mortale. Et ſic intelligitur
illud Auguſtini ſupra allegatum. Omīs in=
fidelium vita peccatum eſt.

¶ Qꝫ malefice grauiſſimas merentur penas
vltra omnes flagicioſos mundi.

Enicꝫ ꝙ eorum flagicia cuncta ali
orum peccata excedunt q̄ꝫtum ad
demerituꝫ pene declaratur. Primo
quo ad penam hereticis infligen=
dam. Secundo quo ad penam apoſtatis in=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ferēdam. Nam heretici quadruplici pena pu⸗
niūtur ſm̄ Raymundū ſcilicet excommuni⸗
catione. depoſitione. rerum ablatione. ⁊ cor⸗
porali morte. De quibus omnibus lector in⸗
ueniet ſuper primū. de ſenten. excom. Nouc⸗
rit. ⁊ ſuper ſecundum. xxiiij. q. i. Qui contra
pacem. ⁊ tercium. diſt. viij. quo iure. ⁊. xxiij.
q. vij. ca. i. ⁊ ſequenti. ſuper quartum. eo. titu.
ſcilicet de hereticis. Excōmunicamus p̄mo
⁊ ſecundo. imo ⁊ grauiſſimas incurrunt pe⸗
nas. Credētes. receptatores. fautores ⁊ defen
ſores. Nam vltra penam excōmunicationis
illis inflictam heretici cum fautoribꝫ ⁊ defen
ſoribus ſuis ⁊ receptatoribꝫ ⁊ ipſorū filij vſqꝫ
ad ſecundam generationem per lineam pater
nam. per lineam vero maternam vſqꝫ ad pri⸗
mū gradum ad nullum beneficiū vel officiū
eccleſiaſticum admittuntur vt eo. ti. quicūqꝫ.
⁊. c. ſtatutum. li. vi. Sed ſuper terciam penā
ſi heretici habent filios catholicos priuātur
paterna hereditate in deteſtationē criminis.
Et ſuper quartam penam ſi poſt deprehen⸗
ſionem erroris continuo non velit reuerti et
hereſim abiurare ſubito debet comburi ſi lai
cus eſt. Falſarij enī pecunie ſtatim morti tra⸗
duntur quantomagis falſarij fidei. Si vero
clericus poſt ſolennem degradationem relin
quitur curie ſeculari occidendus. Si autem
reuertantur ad fidem detrudi debent in per⸗
petuum carcerem. de hereticis. Excōmuni⸗
camus. primo ⁊ ſecundo. ⁊ hoc de rigore iu⸗
ris. Mitius tamen agitur cum eis poſt abiu
rationem quā ad arbitrium epiſcopi ⁊ inqui
ſitoris facere debent ꝓut in tercia parte ope⸗
ris patebit vbi de varijs modis ſententiandi
tales tractatur. quis etiam dicatur deprehen
ſus ⁊ conuictus ſeu etiam relapſus. His aūt
modis mulctare maleficas non videtur ſuf⸗
ficere cum non ſint ſimplices heretice. ſed et
apoſtate ⁊ vltra hoc ꝙ in ip̄a apoſtaſia nō ho
minibus ꝓpter metum aut carnis oblectamē
ta fidem abnegant. vt ſupra tactum eſt. Sed
ip̄is demonibꝫ vltra abnegationem etiaꝫ ho
magium corpora ⁊ animas offerendo p̄ſtant
Ex quibus ſatis probabile videtur ꝙ quan
tumcūqꝫ peniteant ⁊ ad fidem reuertātur nō
debent, ſicut alij heretici carceribus perpetu⸗
is mancipari ſed vltimo ſupplicio puniri. et
hoc etiam propter damna temporalia homi⸗
nibus ⁊ iumentis varijs modis illata leges
imperant. vt patet. C. de maleficis. l. nullus.
l. nemo. ⁊. l. culpa. Et eſt ſimilis culpa ꝓhi⸗
bita. diſcere ⁊ docere. Et loquūtur leges ſup
ſortilegos. quātomagis ſuper maleficos. vbi
dicūt ꝙ pena illoꝝ ē bonoꝝ publicatio ⁊ de⸗
capitatio. Et ſi q̇s tali arte mulierē ad luxu⸗
riam prouocauerit vel econuerſo beſtijs ex⸗
ponitur. vt dicitur ibideꝫ. l. multi. ⁊ de his in
prima queſtione tactum eſt.

Queſtione decimaquinta. Declaratur ꝙ
propter peccata maleficarū innoxij ſepe male
ficiantur licet etiam interdum ꝓpter peccata
propria.

Sed ⁊ hoc ꝙ diuina ꝑmiſſione plu⸗
res innoxij damnificantur ⁊ puni⸗
untur in premiſſis nocumentis ꝓ⸗
pter aliena peccata maleficarum et
non propter culpas ꝓprias. Nec alicui hoc
videatur inconueniens oſtendit ſanctus tho
mas ſcđa ſcđe. q. cviij. Hoc fieri iuſte a deo.
loquendo de penis preſentis vite triplici ra⸗
tione. Primo quidem ꝙ vnus homo eſt res
alterius. ⁊ ſicut quis punitur in rebꝫ ita et in
penam alterius aliquis puniri poteſt. Nam
filij ſcđm corpus ſunt quedam res patris. ⁊
ſerui ⁊ animalia res dominorum. ⁊ ſic filij pu
niuntur quandoqꝫ pro parentibus ſicut fi⸗
lius natus ex adulterio dauid mortuus fuit
q̄ꝫ citius. ⁊ animalia amalechitarū iuſſa ſunt
interfici. quāuis ⁊ in huiuſmodi ſit ratio mi⸗
ſtica. vt habetur. i. q. iiij. §. paruulos. Secū⸗
do quia peccatum vnius deriuatur in alterū
⁊ hoc dupliciter. Per imitationem ſicut filij
imitantur peccata parentum ⁊ ſerui ⁊ ſubditi
peccata dominorum vt audacius peccent vt
fit in rebus male acquiſitis in quibꝫ filij ſuc⸗
cedūt. ſerui in latrocinijs et guerris iniuſtis
Unde ſepius interficiuntur. ⁊ ſubditi prela⸗
torum audacius peccant dū eos peccare cer⸗
nunt etiam ſi eadem peccata non committūt
vnde ⁊ iuſte puniuntur. Deriuatur etiaꝫ pec
catum vnius in alterum per modum meriti.
vt ſubditorum in malum prelatū id eſt ꝙ pec
cata ſubditorum merentur peccatorem pre⸗
latum ſm̄ illud Job. Regnare facit hypocri
tam propter peccata populi. Deriuatur etiā
peccatum ⁊ conſequenter pena per aliquē cō⸗
ſenſum vel diſſimulationē. Hoc ē quando ſu
periores peccata non redarguunt tunc ſepiſ⸗
ſime boni cum malis puniūtur. vt dicit Au⸗
guſtinus in primo de ciui. dei. Exemplū vbi
inter nos inq̇ſitores vnus reꝑperit quoddaꝫ
oꝑpidū mortalitate hominū quaſi deſtitutuꝫ
⁊ vbi fama volabat ꝙ quedam mulier ſepul⸗
ta lintheamē in q̄ ſepulta erat ſucceſſiue de⸗
glutiret ⁊ ꝙ peſtꝫ ceſſare n̄ poſſꝫ niſi ex ītegro
lintheamē deglutiēdo ad ventrē ꝯſumpſiſſet

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Habito conſilio deſuꝑ ſcultetus cū prefecto
ciuitatis ſepulcrū effodientes inuenerūt qua
ſi dimidietatem lintheaminis ꝑ os ⁊ collum.
vſq; in ventrē immiſſam ⁊ cōſumptam. Quo
viſo motus ſcultetus gladium extraxit ⁊ ca-
put amputando extra foueam proiecit. ſicq;
ſubito peſtis ceſſauit. Ex quibꝰ vtiq; diuina
ꝑmiſſione peccata illius vetule ſuꝑ innoxios
ꝓpter diſſimulationem preſidentiū punita fu
erunt. Nam ꝑhabita inquiſitione repertū fuit
ipſam longo tempꝫ vite ſue ſortilegam ⁊ ma-
gam fuiſſe. Exemplū de punitione dauid in
enumeratione populi ꝑ peſtem. Tercio fit di
uina ꝑmiſſione vt hūane ſocietatis vnio cō-
mendetur ex qua vnus homo debet pro alio
ſollicitus eſſe vt nō peccet ⁊ ad deteſtationem
peccati dum. ſ. pena vnius redūdat in oīes.
quaſi oīes ſint vnū corpꝰ. Exemplū de pec-
cato Achor. Joſue. vij. Poſſumus adhuc ad
dere duos modos ꝓut puniūtur mali inter-
dū per bonos interdu; etiam ꝑ alios malos.
Nam vt Gratianꝰ dicit. xxiij. q. v. §. vlti. Ali
quando deus punit malos ꝑ legitimā pote-
ſtatem gerentes ex mandato ſuo. ⁊ hoc dupli
citer. Interdū cū merito punientiū ſicut pu-
niuit peccata chananeoꝝ ꝑ populū ſuū. In-
terdu; abſq; merito punientiū ſed etiā in ipo
rū penam ſicut tribum beniamin puniuit. et
deleuit vſq; ad paucos. Aliqū punit etiam ꝑ
populos ſuos iuſſu ſeu ꝑmiſſione excitatos
non tamē intendentes deo obſequi ſed ſue ſa
tiſfacere cupiditati. ⁊ ideo cū ſui damnatione
ſicut iam punit populū ſuū ꝑ thurcos. ⁊ ſe-
pius ante ꝑ alienigenas etiam in veteri lege.
Sed nota. ꝙ quacūq; de cauſa ꝗs puniatur
ſi nō ſuſtinet patiēter penas tūc ſunt flagella
nō ad ſatiſfactionē ſed ad vindictam tantum
id eſt punitionē. Juxta illud Deutro. xxxij.
Ignis. ſ. pene tempꝫalis ſuccenſus eſt in furo
re meo id eſt in punitione. qꝛ alias non eſt in
deo furor. ⁊ ardebit vſq; ad īferni nouiſſima
id eſt vindicta hic incipiet ⁊ ardebit vſq; ad ex
tremā damnationē. vt exponit Auguſ. Et ha
betur de pe. di. iiij. §. auctoritas. Sed ſi pati
enter ferant ipſa flagella ⁊ ſit patiens in ſtatu
gratie habēt locū ſatiſfactōnis vt dicit Tho.
in. iiij. Etiā ſi quis puniret a iudice ꝓpter ma
leficiū cōmiſſum vel etiam malefica ⁊ hoc ſꝫm
plus ⁊ minus ſꝫm deuotionē patientis ⁊ qua
litatem criminis. Mors aūt naturalis cum
ſit vltimū terribiliū. nō tñ eſt ſatiſfactoria qꝛ
ꝑ naturā inoleuit in penā originalis peccati.
Licet ſꝫm Scotū etiā volūtarie ⁊ cū deuotio
ne expectata ⁊ deo oblata in ſua amaritudine
poſſit fieri aliquo mō ſatiſfactoria. Mors tñ
violenta ſiue quis eam meruit ſiue non ſem-
per eſt ſatiſfactoria ſi patienter ſuſtineatur ⁊
in gratia. Et hec quidem quo ad penas pro-
pter aliorum peccata inflictas. Propter pro-
pria autem etiam deus flagellat in vita pſen-
ti ⁊ ſpecialiter circa maleficia inferenda. Nā
Thobie ſeptimo. Super illos qui libidini
deſeruiūt diabolus accipit poteſtatem. quod
etiam ex precedentibus patuit declarādo ma
leficia circa mēbra ⁊ potentias generatiue po
tentie que deus ampilius permittit malefica
ri. Attamen ad predicandum populo notan
dum ꝙ premiſſis punitionibus non obſtan
tibus ſcd̄m quas deus pro culpis alienis ſi-
ue proprijs punit hanc regula; iuris ꝓ fun
damento teneat ⁊ populo proponat que dicit
Sine culpa niſi ſubſit cauſa non eſt aliquis
puniendus. extra de regu. iu. ⁊ hec regula lo-
cum habet in iudicio poli id eſt dei. ⁊ in iudi-
cio fori id eſt in foro humano ſiue ſeculari ſi
ue eccleſiaſtico. Declara de iudicio poli. Nā
cum deus duplici pena ſpirituali ⁊ tempora
li punit. In prima inuenitur ꝙ nūq; ſine cul
pa. In ſecunda inuenitur ꝙ interdum bene
ſine culpa ſed non ſine cauſa. De prima ſpūa
li pena que cum eſt triplex ſcilicet. ſubtractio
gratie. vnde ſequitur obduratio in preſtitis.
non fit ſine culpa propria. Secūda pena dā-
ni id eſt priuationis glorie. hoc etiam nunq;
infligitur ſine culpa propria vt in adultis. vł
contracta vt in paruulis in originali decedē
tibus. Tercia pena ſenſus. i. cruciatio ignis
infernalis etiam patet. Unde qđ dicit Exo.
xx. Ego dominus zelotes viſitās peccata pa
rentum in filios vſq; in terciam ⁊ quarta; ge
nerationem. intelligitur de imitatoribus pa-
ternoꝝ ſceleꝝ vt exponit Gratianus. i. q. iiij.
§. ꝗbus. vbi etiā dat alias expoſitōnes. De ſe
cūda aūt pena tꝑali punit deꝰ. Propter cul
pā alteriꝰ vt ſuꝑ tactū ē. triplici rōe. vł etiā ſine
culpa aliena ⁊ ꝓpria ſed non ſine cā. vł etiā ex
culpa ꝓpria ⁊ nō aliena. qđ ſi vis ſcire cauſas
ꝓpter ꝗs deus punit ⁊ tñ abſq; culpa aliena ⁊
ꝓpria. videas qnq; modos ꝗs ponit mgr̄ in
iiij. di. xv. c. ij. Et recipe tres primas cauſas.
Reliq̄s duas accipe ꝓ culpis ꝓprijs. Nā di
cit qnq; de cauſis deꝰ hoīem flagellat in vita
pñti ſiue penas infert. Primo vt deꝰ glorifice
tur. Et hoc fit qn̄ miraculoſe remouet pena
ſiue flagellū. Exēplū de ceco nato. Jo. ix. De
lazaro reſuſcitato. Jo. xi. Scd̄o ſi ꝑmū deſit
immittit tñ vt meritū cumulet ꝑ exercitiū pa
tiētie. Ac etiā vt ꝟtus latēs intus alijs mani
feſtet. Exēpla in Job. i. ⁊ Thob. ij. Tercō vt
virtus cōſeruet ꝑ humiliationem flagelloꝝ.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Exemplū in paulo q̄ de ſe dicit.ij.ad.corint.
xij. Ne magnitudo reuelationū ʒ extollat me
datus eſt mihi ſtimulus carnis mee āgelus
ſathane ꝛc̄.q̄ ſtimulus ſm̄ Remigiū fuit que
dam infirmitas corꝑalis. Heſunt cauſe ſine
culpa. Quarto vt eterna damnatō hic incho
etur.vt.ſ.aliq̄liter oſtendat̄ q̄d in inferno pa=
tietur. Exemplū in herode. Act.xij.ꝛ in An=
tiocho.ij. Macha.ix. Quinto vt homo puri
ficetur.vel ꝑ expulſionē culpe cū.ſ.ex flagel=
lis ꝯteritur. Exemplū de maria ſorore aaron
Numeri.xij.a lepra infecta. ꝛiſraelitis ꝓſtra
tis ī deſerto.ſm̄ Hiero.xxiij.q.iiij. q̄d ergo.
Uel ad ſatiſfactōnē pene. Exemplū in dauid
q̄ poſt remiſſionē adulterij ꝯmiſſi quo ad cul
pam in penā fuit expulſus de regno.vt patet
in.ij. Re.q̄ð notat Grego.de pe.diſ.i.ſi pctm̄
dauid. Poſſet etiā dici omnē penā quā pati=
mur ꝓcedere ex culpa noſtra ſaltim origina=
li cū qua naſcimur qꝛ ipm̄ ē cauſa omniū cau
ſalitatū.ar.di.v.ad eius. Sed ꝛ tercia pena q̄
ꝛ damni loquēdo de illa quo ad eternā dam=
nationē quā in futuro ſuſtinebūt.nemo am=
bigat quin ſuꝑ om̄es damnatos in penis ſen
ſibilibꝫ cruciabuntur. Sicut em̄ gr̄e viſio in
patria.ita mortali culpe pena in inferno ſuc=
cedit. Et ſicut gradus beatitudinis in patria
cōmenſurātur iuxta gradus charitatis ꝛ gr̄e
in via.ita ꝛ menſura ſuꝑpliciorꝫ in inferno iu=
xta menſurā criminū in via. Hoc ē q̄ð Deut.
xxv.dꝛ. Pro menſura peccati erit ꝛ plagarūʒ
modus. Et ſi hoc in alijs peccatis omnibus
tū in ſpeciali maleficis hoc cōuenit quod ad
Hebꝛe.x.tangit̄. Quāto magis putatis de=
teriora mereri ſuꝑplicia q̄ filiū dei cōculcauit
ꝛ ſanguinē teſtamēti pollutū duxerit. in quo
ſanctificatus ē. Hec ſunt ꝓpria maleficarum
fidem abnegantiū ꝛ ꝑ diuiniſſimū ſacramen=
tum plurima maleficia vt iam in ſecūda par=
te patebit exercentium.

¶ Sextadecima. Declaratur in ſpeciali veri
tas premiſſa comꝑando opera maleficarꝫ ad
alias ſuperſtitionis ſpecies.

PRemiſſa deniqꝫ veritas q̄ ad enor=
mitatem criminū in maleficis ꝓba
tur.per ꝯꝑationē ad alia opera ma
gorū ꝛ diuinatorꝫ. Nam cum qua=
tuordecim ſint ſpecies circa opa ſuperſtitio=
ſa ex triplici genere diuinationū. Quorꝫ pri=
mū fit per manifeſtam demonū inuocationē.
Secundū ꝑ tacitam ſolam ꝯſiderationē di=
ſpoſitionis vel motus alicuius rei. vt ſiderū
dierū.aurarū ꝛ hm̄oi. Terciū ꝑ conſideratio=
nem alicuius actus hūani ad inq̄rendū ali=
quid occultū q̄ ſortiū nomē habent. Et ſpe=
cies primi generis diuinationis que fit ꝑ ex
preſſam demonū inuocationem. ſunt preſti=
gium.diuinatio ſomniorūʒ. Nigromancia.
Diuinatio phitonica. Geomācia. Jdroman=
cia. Aeromancia. Piromancia et ariolorum
cultus. Tho.ſe.ſe.q.xcv. ꝛ.xxvi.q.iiij. igit̄.
ꝛ.q.v.nec mirum. Species deniqꝫ ſecūdi ge
neris genealitici.auruſpices. augures omen
ſeruantibus chyromantia ꝛ ſpatulamantia.
Species etiam tercij generis variātur ſcd̄m
omnia illa que ſortium nomen habent ad in=
quirendum aliquid occultum. ſcilicet per cō
ſiderationem punctorum. feſtucarum. figu=
rarum in plumbo liquefactarum. Et de his
Thomas.vbi ſupra. ꝛ.xxvi.q.ij. ꝛ.q.iiij. per
totum. Tamen hec omnia crimina maleſica
rum flagicia excedunt.quod de preſtantiori=
bus ſpeciebꝫ deducitur. Unde ꝛ de minori=
bus non difficultatur. Nam in prima ſpecie
vbi aliqui preſtigioſis quibuſdam apparitio
nibus ſenſus humanos decipiūt vt res cor=
poralis aliter ſentiatur per ſenſum viſus aut
tactus vt in precedentibus tactum eſt de mo=
do preſtringendi. Malefice his non conten
te circa membra generatiue potentie illa in=
terdum preſtigioſa apparitione auferendo li=
cet non in rerum veritate.etiam ipſam gene=
ratiuam potentiam pluries auferunt. ne mu
lier concipere aut vir actū exercere valeat etiā
remanente membro abſqꝫ preſtigioſa illuſio
ne poſt conceptum etiam aborſum procurāt
ſepe procurāt cum innumeris alijs malis in
diuerſis etiam formis beſtiarum apparent vt
in ſuperioribus patuit. In ſecunda deni=
qꝫ ſpecie que ꝛ nigromancia dicitur. ꝛ fit per
mortuorū apparitionem vel locutioneʒ. cum
vt dicitur tercio libro ethimo. Nigros grece
mors dicit̄ latine.mancia vero diuinatio. fa
ciūt aūt talia per ſanguinē hominis aut ali=
cuius animalis. ſuper quibuſdam caracteri
bus. ſcientes demones ſanguinē amare. id ē
eius effuſionē ꝛ peccata. Unde fit vt vbi mor
tuos ab inferis ſeuocare putant ad reſpondē
dum ad interrogata. demones in eorꝫ ſimili
tudinibus apparētes talia exercent. Et hm̄oi
artis erat illa maga ꝛ phitoniſſa de q̄.i. Reg.
xxviij.q̄ ad inſtātiam ſaulis ſamuelē ſuſcita=
uit. Nec ex hoc putat quis talia eſſe licita qꝛ
ſcriptura cōmemorat animam iuſti ꝓphete ab
inferis vocatam ſauli euentū futuri belli etiā
per mulierē phitoniſſam aperuiſſe. Quia vt
Auguſ.dicit ad ſimplicianū. Nō ē abſurdūʒ
credere aliq̄ diſpēſatōe ꝑmiſſum fuiſſe. vt nō
dn̄ante arte magica vel potētia.ſed diſpēſatio
ne occulta.que phitoniſſam ꝛ ſaulem latebat

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſe iuſti ſpūs oſtenderet regis aſpectibꝫ diuina cū ſentētia ꝑcuſſurus. Uel non vere ſpūs ſamuelis a ſua requie ē excitatus. ſed aliqđ fantaſma ⁊ illuſio demonū imaginaria diaboli machinationibꝫ ē facta quā appellat ſamuelē ſcriptura. ſicut imagines ſolent ſuaꝝ reꝝ nominibꝫ appellari. Hec ex rñſione cuiuſdā argumenti ſup q̄ſtionē. An diuinatio q̄ fit inuocatione demonū ſit illicita. ſe. ſe. q. xcv. ar. iiij. Ad ſecundū. Sed ſi lectori placet videat rñſionē ſup vltimū argumentū q̄ſtionis. An gradus ꝓphetie ſint in beatis in eadem ſumma. q. clxxiiij. Inſpiciat etiā dictū Auguſti. xxvi. q. v. Nec mirū. Sed hec parū ad maleficaꝝ opa q̄ nullā in ſe retinent ſpēm pietatis vt intuenti coꝝ opa patet ſanguinē innocentem fundere nō ceſſantes. occulta queq; diabolicis inſtructōnibꝫ manifeſtātes nec viuis aut mortuis ꝑcunt vbi aīas cū corpibꝫ interimūt. In tercia deniq; ſpecie q̄ ⁊ ſomnioꝝ diuinatio dicit̃ dupl̃r obſeruatur. Primo qñ q̄s vtit̃ ſomnijs vt valeat aliqđ occultū inueſtigare ex reuelatōne maloꝝ ſpirituū cū q̄bꝫ hñtur pacta expreſſa qñ. ſ. ad hoc inuocant̃. Secūdo vero qñ q̄s vtit̃ ſomnijs ad cognoſcendū futura ſc̄m ꝙ ſomnia ꝓcedūt ex reuelatōne diuina vel ex cauſa naturali intrinſeca vel extrinſeca q̄ntū pōt ſe extendere talis virtus nō erit illicita diuinatio. hec tho. vbi ſupra. Pro cuiꝰ intelligētia vt p̄dicatores nucleū ad minus habeant. Notandū ad primū de āgelis ꝙ cū āgelus ſit limitate virtutis efficacius reuelare pōt aliqđ futuroꝝ aīe diſpoſite q̄ indiſpoſite. Diſpoſitio aūt fit poſt ſedationē motuū exterioꝝ ⁊ interioꝝ vt qñ ſilentes ſunt noctes ⁊ ſedati ſunt motus fumoſitatū ⁊ hoc fit circa aurorā qñ digeſtio ē completa. ⁊ hoc dico de nobis pctōribꝫ ſimilibus q̄bꝫ angeli ex diuina pietate ad ꝓſecutionem officij aliqua reuelāt aut tpe ſtudij in aurora intellectū de occultis ſcripturaꝝ informante Preſidet em̄ angelus bonus intellectui ſicut deus volūtati. ⁊ corpa celeſtia noſtris corporibus. alijs aūt ꝑfectioribꝫ q̄buſcūq;. pōt ⁊ q̄cūq; hora reuelare vigilando ⁊ dormiēdo q̄ſuis ⁊ iuxta phm. in de ſom. ⁊ vigil. ſunt magis apte recipe reuelatōnes vt dictum ē vno tpe q̄ altero ꝓut ceteri magi facere ꝯſueuerūt Ad ſecūdū nota ꝙ ex naturali ſollicitudine nature de regimine corpis cōtingit ꝙ q̄dam futura hñt cauſam naturalē in hoīe ſomniante. ⁊ tūc illa ſomnia ſeu viſiones ſunt tantūmō ſigna ⁊ nō cauſe. ſicut ex pte angeli dictū eſt. ⁊ hoc accidentiū futuroꝝ in homine vt ſanitatis vel egritudinis vel ꝑiculi ⁊c̄. Et hec eſt ſententia Areſto. vbi ſupra. Quia natura repſentat in ſomnis anime aliquas diſpoſitiones que ſunt in corpore ex q̄bꝫ poſtea contingit infirmitas vel aliud. vt ſi quis ſomnet de occupationibꝫ igneis. ſignum eſt ꝙ predominatur in eo colera. ſi de aeris vt de volatu ⁊ huiuſmodi ſignū eſt ſanguinis. ſi aque vel alterius liquoris aquei ſignum eſt flegmatis ſi de terreis. ſignum eſt melancolie. Et ideo per ſomnia quandoq; iuuātur medici ad cognoſcendum diſpoſitōnes corporis. vt etiā dicit philoſophus in eodē libro. Sꝫ hec iterum leuia ſunt per comparationem ad ſomnia a maleficis ſuperſtitioſe obſeruata. Nā ſi corporaliter vt ſupra tactum eſt nolūt transferri ſed tantum imaginarie cernere que a conſodalibus maleficis perpetrantur reponere ſe habent ad ſiniſtrū latus in nomine ſui diaboli ⁊ omniū demonioꝝ. Unde fit vt ei ſingula imaginaria viſione repſentantur a ſimili. Si aliqua occulta ſcire pro ſe vel alijs hominibus volunt a demonibus ꝑ ſomnia inſtruūtur non per tacita ſed per expreſſa cum eis pacta inita. Nec iterum per quodcunq; pactum quocunq; modo per aliquod ſacrificium alicuius animalis ſeu ſacrilege deprecationis aut cultus etiam latrie exhibitionis ſed ſeipſas in anima ⁊ corpore demonibꝫ offerentes. fidem penitus ſacrilego ore abnegādo. Nec his cōtente etiam proprios aut alienos infantes demonibus offerunt aut interimūt. de quibus ſupra habitum eſt. In q̄rta deniq; ſpecie q̄ per phitones a phiton appolline. iuxta Iſidoꝝ qui auctor diuinandi dicit̃ fuiſſe exercet̃. nō per ſomnia aut ꝑ mortuoꝝ allocutionē. ſed ꝑ viuos. vt in arreptitijs. qui ſic arrepti a demonibꝫ vel vloūtarie aut inuolūtarie ad p̄dicandum tantummodo futura. ⁊ nō ad alia flagitia perpetrando agitātur qualis fuit illa puella de qua Actu. xvi. Clamando poſt apoſtolos ꝙ eſſent veri ſerui dei. Uñ indignatus paulus imperauit ſpiritui exire ab ea. Patet ꝙ modica ſit ꝯparatio ꝑ reſpectū ad maleficas ⁊ eoꝝ opera. q̄ vtiq; ſic ob magnitudinem facinoꝝ ⁊ enormitatē criminū. iuxta Iſiđ. vt ſupra habitū eſt nūcupātur. vñ cā breuitatis de alijs minoribus ſpēbꝫ diuinationū hec ꝓbare nō expedit vbi maiores excedere noſcūt̃. nā vbi p̄dicatori placet applicare alias ſpēs vt geomantiā q̄ fit circa corpus terreſtre vt in vngue vl̄ in ferro vl̄ lapide polito. Idromātiā q̄ fit in aq̄ vel criſtallo. Aremantiā q̄ fit in aere. Piromantiam que fit in igne. Arioloꝝ que in viſceribus animaliū imolatorum in aris demonū.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Licet he omēs ꝑ expreſſam demonū inuocationē fiāt. nulla tñ ē ꝯparatio ad maleficia maleficaꝝ. cū ad nullū nocumentū hoīm iumentoꝝ ꝛ terre frugū tendūt directe. Sȝ ad futurorū ꝓcognitionē. De alijs etiā ſpeciebꝫ diuinationū q̄ cū tacita inuocatōe ꝛ etiaȝ ꝑ tacitū vt ſic pactū erga demōes practicātur vt ſunt genealitici ſeu aſtrologi ſic dicti ꝓpter natalium ꝯſideratōnes. Auruſpices qui dies ꝛ horas obſeruant. Augures q̄ geſtus ꝛ garritus auiū ꝛ omen q̄ verba hoīm obſeruāt. Et chyromantici q̄ ex lineamētis manuū aut ſpatulis aīaliū diuināt. Si cui placet inſpiciat p̄ceptoriū Nider circa ſecūdū p̄ceptū ꝛ plura inueniet quomō ſint licita ꝛ quō nō. Maleficarum vero opera nūq̄ȝ ſunt licita.

¶ Decimaſeptima eſt declaratiua quarte decime grauitatem criminis ad peccata queciīq̄ȝ demonū compando.

Sed ꝛ tanta eſt eaꝝ facinoꝝ magnitudo ꝙ etiā maloꝝ angeloꝝ peccata ꝛ ruinam excedūt. Et ſi in culpis quō nō etiā ī infernalibꝫ ſupplicijs. Et hoc quidē quo ad culpas demōſtrare nō eſt difficile varijs rōnibꝫ. Primo. nā licet eius peccatū ſit irremiſſibile hoc tñ nō eſt propter magnitudinē criminis habendo reſpectū ad coꝝ naturalia. ꝛ ꝓcipue ſm opinionē illoꝝ q̄ dicūt eos tantum in naturalibꝫ ꝛ nūq̄ȝ in gratuitis fuiſſe creatos. Et qꝛ bonū gratie excedit bonū nature. ideo illorū peccata q̄ a ſtatu gratie cadūt ꝓut malefice fidem ſuſceptaȝ in baptiſmo abnegantes exiſtūt. eorū vtiq̄ȝ pctā excedūt. Si vero dicamus eos in grā fuiſſe creatos licet nō ꝯfirmatos. ſic etiā malefice licet nō creati in gratia tamē a gratia ſponte ceciderunt ſicut ꝛ ille volens peccauit. Secundo demonſtrat̄. nam licȝ eius peccatū ſit irremiſſibile varijs de cauſis alijs. puta ſm aug. quia nullo ſuggerēte peccauit. ideo etiā nullo reparante redire debet. Uel qꝛ ſm Damaſ. cōtra dei formā intellectu peccauit. ꝛ cognitō quāto eſt nobilior tanto peior eſt error. Seruus eñ ſciens volūtatem dñi ſui ꝛc̄. Uel iterum ſm eundē Damaſ. quia nō eſt ſuſceptibilis penitentie. ideo nec venie. ꝛ hoc ex natura ſua. q̄ quia ſpūalis tantūmodo eſt ſemel vertibilis. eo ꝙ ſe totam ꝯuertit ꝙ in homine nō ſit vbi caro ſemꝑ repugnat ſpiritui. Uel iterum qꝛ excelſo loco peccauit vt in celo homo aūt in terra. His tñ non obſtantibꝫ eius culpa in multis alijs minorat̄ comparatiue ad maleficiaꝝ flagitia. Primo ī hoc ꝙ ille iuxta Anſelmū in quadam oratione nulla p̄cedente delicti vindicta ſuperbiēs peccauit. Malefice vero poſt tantas penas ſepe multis alijs maleficis inflictas imo ꝛ poſt penas quas ꝑcipiūt in eccleſia diabolo occaſione ſue ruine inflictas oīa hec ꝯtemnūt ꝛ nō ad minima peccata mortalia vt ceteri peccatores q̄ ex infirmitate aut malicia abſq̄ȝ hitu malicie peccant. Sed ex ꝓfunda cordis malicia ad horrenda flagitia ꝓperant. Secundo qꝛ licet triplex ſit ſtatus mali angeli. Innocentie Culpe ꝛ miſerie ſeu pene. Ipſe tamē ſic ab innocētia ſemel tantū cecidit ꝛ ꝙ ad illam nunq̄ȝ reſtitutus fuit. Peccator aūt ad innocentiā per baptiſmū reſtitutus iteꝝ ab illo cadēs multū profundatur. Et ſuꝑ oēs ipe malefice vt carū flagitia demonſtrant. Tercio ille contra creatorē nos aūt ꝛ ſuꝑ oēs ipſe malefice cōtra creatorē ꝛ redemptorem. ꝛc̄. Quarto ille dereliquit deū permittentē videlȝ eū peccare ꝛ nō ex pietate cum ꝓſeq̄ntem. nos aūt ſuper oēs ipe malefice peccatis elongamur a deo ꝑmittente ꝛ ex pietate nos ꝯtinuo ꝓſeq̄nte ꝛ bñficijs plurimis nos p̄uenientē. Quinto ille ꝑſtat in malicia deo reprobāte ꝛ ſuaȝ grām nō apponente nos miſeri currimus in illā maliciam deo cōtinuo reuocante. Sexto ille manet obduratus ad punientem. nos obdurati ad blandientem. Et ſi ambo cōtra deū tamē ille contra ſe requirentem. nos ꝯtra ꝑ nobis morientē. quē vt p̄miſimus ſuꝑ omnes malefice dehoneſtantes offendunt.

¶ Solutiones argumentorū etiā declarant veritatem per compationem.

Ad argumēta. Ad primum patet reſponſio per ea que in principio corporis queſtionis tacta ſunt. Unde videlicet aliquod peccatum debeat cenſeri grauius altero. ꝛ quomodo peccata maleficarum grauiora cunctis quo ad culpam exiſtunt. Ad aliud quo ad penam. Dicēdum ꝙ ſicut culpa ade ita ꝛ eius pena dupliciter ꝯſideratur. vel quo ad ꝑſonam vel q̄ ad naturam totam videlicet poſteritatē ex eo ſecutā. Primo mō. Sicut maiora peccata fuerūt poſt eū perpetrata qꝛ videlicet ipe ſolum mō peccauit faciendo illud qō erat malū nō ſm ſe ſed qꝛ ꝓhibitum. Fornicationes vero. adulteria. ꝛ homicidia. vtroq̄ȝ mō mala ſunt ſcȝ ſm ſe. ꝛ quia prohibita ideo etiā grauior pena eis debetur. Secundo vero modo. licȝ maxima pena primū peccatū ſecuta ē. hoc tñ eſt per indirectum inquantum videlicet per eū tota poſteritas originali peccato fuit infecta. eo ꝙ ipe primꝰ parēs oīm ꝑ q̄bꝫ oībꝫ ſolꝰ filiꝰ dei ſatiſfacere potuit potentia ordinata. Pro ſuo aūt ꝑſonali medietate diuina gratia

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

penituit ⁊ ſaluat⁹ poſt ſolutionē factā p xp̄m.
incōpalibiter aūt peccata maleficarū excedūt
in grauitate. nō ꝯtente de ſuis pſonalib⁹ pec-
catis ⁊ pditōnib⁹ cū etiā innūeras alias poſt
ſe ꝯtinue trahūt. Ad terciū dicendū ex pba-
bitis ꝙ hoc fuit p accidens in peccato ade ꝙ
maiorē leſionē intulit. Et hoc videlȝ ꝙ natu
rā integrā inuenit ⁊ ꝙ corruptam neceſſario
nō voluntarie trāſfundere habuit. vn̄ nō ſequi
tur ꝙ ſuū peccatum ſimpliciter grauius cete
ris fuit. Aū etiā qꝛ hec idē etiā ſeqntia pecca-
ta feciſſent ſi talē naturaȝ inueniſſent. ſicut ⁊
ſm mortale peccatū nō priuat gr̄am eo ꝙ illā
nō inuenit. priuaret aūt ſi illā inueniret. Hec
ē ſolutio ſcti. tho. in. ij. di. xxi. ar. ij. in ſolutōe
ſecūdi argumēti quā ſolutōem ſi qs ad plenū
vult intelligere hȝ ꝯſiderare ꝙ adam origina
lem iuſticiā ſi pſtitiſſet nō trāſfudiſſet in po-
ſteros ꝑut Anſel. opinabat̄. quia etiaȝ aliqs
poſt eū peccare potuiſſȝ. videbāt̄ dicta docto.
di. xx. An pueri mox nati fuiſſent in grā ꝯfir
mati. Item qlibe. ci. an idem q nūc ſaluantur
hoīes ſaluati fuiſſent ſi adam nō peccaſſet.

¶ Sequit̄ modus pdicandi ꝯtra qnqȝ argu
menta laicoꝝ qb⁹ ꝓbare videntur ſparſim ꝙ
deus nō pmittat tātā ptātē diabolo ⁊ malefi-
cis circa hmōi maleficia inferenda.

Sit deniqȝ pdicator ꝓuidus ſuper
certa argumēta laicoꝝ vel etiā litte
rū quorūdam q intantū maleficas
eſſe negāt ꝙ licet malitiā ⁊ potentiā
demonis ad inferēdū ex ſuo deſiderio hmōi
mala ꝯcedāt / diuinā tn̄ pmiſſionē ſibi ꝯdeſcē
dentē negāt. Nec volūt ꝙ deus talia fieri per
mittat. ⁊ licet modū arguendi nō habeāt / ⁊ in
tenebris ſicut ceci palpitāt. iam vnū iam alte
rū mediū tāgēdo. opus tn̄ eſt eorū aſſertiones
ad qnqȝ argumēta reducere. Ex qb⁹ vtiqȝ oēs
eoꝝ cauillatōes ꝓcedere pn̄t. Et primo ꝙ de⁹
non pmittat diabolo ſub tanta poteſtate ſeui
re in homines.

Utrum ad maleficialē effectū a demo-
ne p maleficā ꝓcurandū ſemp habet
concurrere diuina pmiſſio. Et argui-
tur qnqȝ argumentis ꝙ deus nō pmittit. vn̄
etiā maleficiū nihil ē in mundo. Et primū ſu
mit̄ ex pte dei. Secūdū ex pte diaboli. Ter-
cium ex pte malefice. Quartuȝ ex pte morbi.
Quintū ex pte pdicatoꝝ ⁊ iudicū q talia ꝯtra
eas pdicāt ⁊ iudicāt q vtiqȝ nūqȝ ſecuri eſſent
Primo ſic. Deus punire pōt hoīem ꝓpter pec
cata. ⁊ punit gladio fame ⁊ mortalitate. Iteȝ
diuerſis alijs infirmitatib⁹ varijs ⁊ innume-
ris qb⁹ humana conditio ſubiacet. vn̄ qꝛ op⁹
ei nō ē adiūgere alias punitōes iō nō pmittit

Scdo ſic. Ex pte diaboli ſi vera eēnt q pdicā
tur ꝙ videlicȝ vim generatiuā ipedire pn̄t. vt
videlȝ mulier non ꝯcipiat. vel ſi concipiat ꝙ
aborſum faciat. vel ſi nō aborſum ꝙ etiā poſt
ptū natos interficiūt. vtiqȝ ſic pimere poſſent
totū mūdū. Et iteꝝ poſſet dici ꝙ opa diabo-
li eēnt fortiora opib⁹ dei. ſ. ſacr̄o matrimonij
qd ē op⁹ dei. Tercō ex pte hoīs. Nā videm⁹
ſi maleficiū debet eſſe aliqd in mūdo tūc aliq
hoīes plus alijs maleficiūtur. Et q ſi qritur
vtiqȝ dr̄ hoc eſſe ꝓpter punitionem pctōꝝ. ſed
hoc ē falſum. g̃ ⁊ illud ꝙ maleficia ſint ī mun
do. Falſitas aūt ꝓbat̄ ex eo. qꝛ tunc maiores
pctōres ampli⁹ punirent̄. hoc ē falſum cū mi
nus puniātur qȝ alij interdū iuſti. qd etiā cer
nit̄ in pueris innocētib⁹ q aſſerūtur malefici
ari. Quarto pōt addi ⁊ aliud argumentuȝ ex
pte dei. hoc ꝙ qs impedire poſſet ⁊ non impe
dit ſed fieri pmittit. vtiqȝ iudicat̄ ex ſua volū
tate ꝓceſſiſſe. Sȝ de⁹ cuȝ ſit ſumme bon⁹ non
pōt velle malū. g̃ nō pōt pmittere vt fiat malū
qd ipe impedire pt. Item ex pte morbi defe-
ctus ⁊ infirmitates q dicūtur maleficiales ſi-
miles etiā ſunt defectib⁹ ⁊ infirmitatib⁹ natu-
ralib⁹. i. q ex defectu nature ꝓcedūt. ꝙ eīn ali
qs claudicat. excecat̄ vel rōem pdit vel etiam
morit̄ ex defectu nature cōtingere pn̄t. vn̄ nō
pn̄t ſecure maleficis aſcribi. Ultimo ex pte iu
dicum ⁊ pdicatoꝝ q cū talia aduerſus malefi
cas pdicāt ⁊ practicāt vtiqȝ ꝓpter ingēs odiū
a maleficis ꝯ eos ꝯceptū nunqȝ eſſent ſecuri.
Sȝ ꝯ argumēta ſumāt̄ ex qſtione pma ſuper
terciū pncipale pmē ptis tractat⁹. ⁊ ꝓponāt̄
illa q ſunt magis ap ꝓpli in quō videlȝ pmittit
mala fieri lȝ nō velit malū fieri. pmittit aūt ꝓ
pter admirabilē pfectōem vniuerſi q ꝯſiderā
tur ī hoc ꝙ bona ꝯmēdant̄ eminēti⁹ ⁊ magis
placent ⁊ ſunt laudabiliora dū ꝯpant̄ malis.
būtur ibi auctes. Itē ꝓfunda dei diuine ſa-
piētie iuſticie ⁊ bonitatꝭ relucēt. q alias eſſent
occulta. Et breuiter ꝓ deciſione qſtionis pn̄t
colligi ex his q ibi tāgunt̄ varia documenta
p informatōe ꝓpli. vicȝ ꝙ deus iuſte duos ca
ſus pmiſit. ſ. angeloꝝ ⁊ pmoꝝ pentū q cū ſint
maiores oīb⁹ alijs caſib⁹. Nō miꝝ ſi alij mi-
nores pmittant̄. Qualit̄ aūt ſunt maiores q
ad cauſalitatē non q ad alias circūſtātias ſm
qs pctā maleficaꝝ vt ī. iij. q. tangit̄. ⁊ malorū
āgeloꝝ ⁊ pmoꝝ pentū pctā excedūt. ⁊ qre de⁹
iuſte pmiſit illos pmos caſus tangit̄ in. ij. q.
ex qb⁹ plurima colligere ⁊ dilatare pōt ad ſuū
placitum. Sed ad reſpondendum ſuper ar-
gumenta. Nam ad primuȝ cum dicit̄. Deus
ſufficienter punit p naturales infirmitates.
mortalitates, gladio ⁊ fame. Rn̄det̄ ex trib⁹.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

Primo q deus non limitauit ſuã virtutẽ ad
naturalem pceſſum aut etiam ad influentias
corpoꝝ celeſtiũ vt videlicet pter illa agere nõ
poſſit ideo ⁊ pter illa ſepiſſime egit in puniti
onem peccaminũ. mortalitates ⁊ alia inferen
do preter omnẽ influentiam corpoꝝ. ſicut in
punitione peccati ſupbie in dauid ſup mor-
talitatẽ inflictã populo ꝓpter populi numera
tionẽ ⁊c. Secũdo hoc vtiq congruit diuine
ſapientie q cũ reb͛ oib͛ ſic adminiſtrat vt eas
ꝓpriis motibus agere ſinat. Ideo ſicut nõ cõ
uenit maliciã demonis oĩno impedire ſed po
tius decet ipam pmittere vt agat q̃tũ ad bo-
nũ vniuerſi ſpectare põt. licet cõtinuo etiã re-
frenat̃ p bonos angelos vt non tantũ noceat
quãtũ nocere vellet. Ita etiã nõ conuenit ma
liciã hũanam refrenare ſup ea ad q̃ ex liberta
te arbitrij põt. vt ẽ fidem abnegare ⁊ ſeipm de
moni deuouere que vtiq facere in ptãte ſunt
volũtatis hũane. Et q̃bus etiã duobus cum
deus maxime offendit̃ iuſte pmittit ea q̃ a ma
lefica deſiderant̃ ⁊ ꝓpter q̃ fidẽ abnegauit ⁊ ad
q̃ diaboli potentia ſe extendit vt eſt homini-
bus iumentis ⁊ terre frugibus poſſe nocere.
Tercio deus iuſte pmittit illa mala fieri p q̃
diabolus etiam per indirectũ maxime torq̃-
tur ⁊ ſummã recipit diſplicentiã ſed p illa ma
la q̃ a maleficis virtute demonũ fiunt p indi-
rectum diabolus maxime torq̃tur dum con-
tra ſuam voluntatez deus oĩbus malis ad
gloriã ſui nominis ad fidei cõmendationem
ad electoꝝ purgationẽ ⁊ cumulũ meritorum
vtitur. Certũ eſt eñ q inter oĩes diſplicen-
tias quas diabolus ex ſupbia q̃ ſemp contra
deum erigit. iuxta illud. Superbia eoꝝ qui
te oderunt aſcendit ſemp. hec pcipua ẽ qua ſi
bi diſplicet q deus oĩa ſua machinamẽta
in ſui gloriã ⁊c. ↄuertit. Iuſte ergo deus cũ-
cta permittit. Ad ſecundũ ſuperius reſpon-
ſum ẽ. ⁊ oportet reſpondere ad duo q̃ inclu-
dũtur in argumento. ſ. q nõ dicit̃ diabolus
fortior deo nec eius factura. imo cernit̃ q mi
nime virtutis exiſtit cum nihil poſſit niſi per
miſſione diuina. vñ eius virtus põt dici mi
nima cõpando ad diuinam pmiſſionẽ. licz ſit
maxima cõparando ad virtutes corpales q̃s
naturaliter excedit. iuxta illud ſepe allegatũ.
Non ẽ poteſtas ſup terrã q̃ ei valeat compa-
rari. Job. xli. Alteꝝ ad qd̃ reſpõdendũ. Cur
videlicet deus potius ſup vim generatiuã p
mittit maleficia fieri quã ſuper alios act⁹ hu
manos. De quibus etiã ſupra tactũ ẽ in ma-
teria de pmiſſione diuina ſub titulo. quomõ
malefice vim generatiuã ⁊ actũ venereũ impe
dire poſſunt. Eſt eñ hoc ꝓpter feditatẽ illius

actus. Et quia originale peccatũ inflictu z ex
culpa primoꝝ parentum per illũ actũ tranſ-
funditur ⁊ exemplificat̃ etiã z de ſerpente qui
primũ inſtrumentũ diaboli fuit. ⁊c. Ad ter
cium dicendũ q ſicut intentio ⁊ appetitus dia
boli maior ẽ ad temptandũ bonos q̃ malos.
licet ex parte temptati magis temptat malos
q̃ bonos. id ẽ q amplior abilitas ẽ in malis
ad recipiẽdũ temptationem demonis q̃ ſit in
bonis. Ita etiam plus affectat ledere bonos
q̃ malos. licet maiorẽ abilitatem ledendi in-
ueniret in malis q̃ in bonis. Et huius ẽ ra-
tio. q ſ̃m Grego. quãto crebrius quis diabo
lo ſe ſubijcit tanto intolerabiliorẽ ſibi facit vt
ei reluctari nõ poſſit. Sed cuz mali crebrius
ſe ſubijciant diabolo eis fit temptatio magis
intolerabilis ⁊ freq̃ntior cũ non habeant ſcu
tum fidei formate quo ſe tueãtur. De q̃ ſcuto
apoſtolus Ephe. vi. In omnibus ſumentes
ſcutũ fidei in quo poſſitis oĩa tela nequiſſi
mi ignea extinguere. Sed ex alia parte ma-
gis ⁊ acrius impugnat bonos q̃ malos. Et
ratio quia cum iam poſſideat malos nõ autẽ
bonos. ideo magis conat̃ per tribulationem
trahere ad ſui dominiũ iuſtos quos non ha-
bet q̃ peccatores poſſeſſos. ſicut aliq̃s prin-
ceps terrenus magis inſurgit cõtra illuz qui
plus aufert de iure ſuo vel q̇ pl⁹ nocet regno
q̃ cõtra illos q̇ nõ ſibi ↄtrariant̃. Ad quartũ
q deus permittit mala fieri non vult tñ mala
fieri vltra pmiſſa q̃ tacta ſunt pdicator decla
rare põt per quinq ſigna volũtatis diuine. q̃
ſunt pceptum. prohibitio. cõcilium. operatõ.
⁊ permiſſio. vide ſanctum Thomã precipue
in prima parte. quia ibi planius declarat. q.
xix. ar. xij. Nã licz vna ſit voluntas in deo q̃
eſt ipſe deus ſicut ⁊ vna eius eſſentia. tamen p
reſpectum ad eius opera indicatur ⁊ ſignifi-
catur nobis eius voluntas multipliciter ſ̃m
quod Pſalmiſta dicit. Magna opera domi-
ni exquiſita in omnes voluntates eius. Un-
de voluntas in deo diſtinguitur non ex par-
te rei ſed ex parte ſuoꝝ effectuũ ita vt volun-
tas proprie dicta dicatur volũtas beneplaci-
ti. Voluntas methaphorice dicta dicatur vo
luntas ſigni inquantum videlicet per ſigna
⁊ methaphora indicatur nobis deũ hoc vel-
le. A ſimili. Sicut paterfamilias vnam ha-
bens in ſe voluntatem demonſtrat illam q̃n
q modis. ſcilicet per ſe ⁊ per alium. Per ſe du
pliciter. directe ⁊ indirecte. Directe cuz aliq̃d
opatur. ⁊ tũc eſt opatio. Indirecte autem qñ
non impedit operantem ſicut ⁊ in. iiij. phiſi
coꝝ dicitur. Remouẽs ⁊ phibẽs eſt mouẽs p
accidẽs. ⁊ q̃tum ad hoc d̃r ſignum permiſſio

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Per aliū autem declarat se paterfamilias aliquid velle tripliciter. Uel inquantū ordinat aliquē ad aliquid faciendū necessario ⁊ ꝓhibendo cōtrariū. ⁊ sic sunt ꝑceptio in ꝑceptis. ⁊ prohibitio in affirmatiuis ⁊ negatiuis preceptis. Uel inquantū ordinat aliquē ꝑsuasiue ad aliqua cōciliatiue. ⁊ hoc ꝑtinet ad consiliū. ⁊ sicut volūtas humana manifestat̃ per hec quinqꝫ sic ⁊ ipius dei. Ex eī ꝑceptum ꝓhibitio ⁊ consiliū dicatur volūtas dei patet ꝑ illud Math. vi. Fiat volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra. id ē vt in terra impleamus ei⁹ ꝑcepta vitemus ꝓhibita ⁊ impleamus ꝓ posse consilia. Et similiter ꝙ ꝑmissio ⁊ opatio dicatur dei volūtas patet ꝑ Augustinū. ꝗ dicit in enche. Nihil fit nisi omnipotēs deus fieri velit. vel sinendo vt fiat vel faciendo. Ad ꝓpositum cū3 dicitur illud ꝙ quis impedire posset ⁊ nō impedit iudicat̃ ex sua volūtate ꝓcessisse verꝫ est. Sed cū infertur. Deus ē summe bonus. ergo nō potest velle mala fieri. verum ē. voluntate beneplaciti ⁊ ꝑ quatuor signa huius volūtatis q2 nō potest opari mala nec ꝑcipere mala nec vt nō ꝓhibeat mala ⁊ ꝑsuadeat bona superogationis. potest aūt velle ꝑmittere mala fieri. Ad aliud quō cernūtur infirmitates ab inuicē vt vna sit maleficialis. altera naturalis puta ex defectu nature. Respondet̃ ꝙ varijs modis. Primo medicoꝝ iudicio. xxvi. q. v. Non licet. ⁊ q. ij. c. Illud. vbi verba Augustini ex secundo de doc. xpiana. Ad hoc genus supstitionis ꝑtinent oēs ligature ⁊ remedia q̄ medicoꝝ disciplina cōdēnat in q̄buscūqꝫ reb⁹ suspendendis atqꝫ ligādis. A simili vbi medici ex circūstantijs videlicet etate complexione sana ⁊ subito quasi in ictu oculi immutata ⁊ ꝙ nō ex defectu sanguinis stomachi aut labe īfirmitas acciderit. Iudicant illam nō ex defectu nature. sed ab extrinseco accidisse. Et ab extrinseco vbi non ex venenosa infectōne. quia sic sanguis ⁊ stomachus malis humoribus esset repletus tūc ex sufficienti diuisione iudicāt effectū esse maleficialem. Item secūdo cū eis existit incurabilis vt nullis medicaminib⁹ eger potest releuari. imo potius cernūt ipm aggrauari. Tercio q2 sic subito interdū3 accidit ꝙ iudiciū infirmi sup hoc cōtingit. Res gesta vni ex nobis innotuit. Nam q̄dam de optimatib⁹ ciuitatis Spirēsis nimis ceruicose volūtatis vxorem habuit intantū vt cū ipe libens in oībus ei ꝯplacere studeret. tñ in cūctis fere suis affectionib⁹ ei recalcitrabat ⁊ verbis contumeliosis semꝑ ipm molestare satagebat. Accidit inde vt domū ingressus quadam die cū mulier solito more contra se briganti verbis obprobriosis ⁊ ire locū3 dare ⁊ domū exire volebat ipa hostiū per qđ exire habebat cursu veloci anticipando obseruauit ⁊ vociferando cōtestabatur ꝙ nisi ea3 verberaret nulla probitas aut honestas sibi inesset. Ad q̄ verba grauia ille manū nō animo ledendi extendit ⁊ ipsam expansis digitis sup spatulā leniter tangēdo subito ad terrā collisus omnē sensum ꝑdidit. ⁊ ꝑ plures septimanas in lecto decūbens grauissima infirmitate detētus fuit. qua in re pēsari potest illā infirmitatē nō ex naturali defectu sed per maleficiū mulieris sibi accidisse. Plura imo quasi innūera ꝯsimilia acta sunt ⁊ multis innotuerūt. Sunt q̄dam q̄ ꝑ certa3 practicam experientiam rei capiūt ꝑ hūc modū. Nā plūbum liq̄factum sup infirmū tenēt ⁊ in scutellā plena3 aqua infundūt ⁊ si imago aliq̄ ꝯdensata cernit̃ tūc infirmitatē ex maleficio accidisse iudicant. ⁊ quidam an talis imago ope demonū aut naturali virtute erūpat vbi interrogātur talia practicātes rñdere solent. ꝙ virtute saturni sup plūbum q̄ alias malus existit sicut sol sup aurū maleficiū sua virtute ostendere solet. Sed q̄d de his sentiendu3 sit. an videl3 practica licita sit aut nō. Circa terciū principale huius tractat⁹ tractabit̃ canonistis eīn videt̃ licitū vt vana vanis cōtundantur. licet theologis omnino ꝯtrariū videatur cū nō sint facienda mala vt eueniāt bona. Ad vltimū vbi diuersa querūtur. Primo cur malefice nō ditantur. Secūdo cur principib⁹ eis fauentib⁹ ad ꝑniciem omniū inimicoꝝ iposū nō cooperātur. Tercio cur ꝑdicatorib⁹ ⁊ alijs eos perseqūntib⁹ non nocere valeant. Ad primū dicendū. ꝙ ideo vt plurimū malefice non ditantur vt iuxta cōplacentia3 demonis in ꝯtumeliā creatoris quantū possibile est ꝓ vilissimo precio emant̃. Et secundo ne in diuitijs notentur. Ad secūdum cur principib⁹ nō nocēt causa ē manifesta. q2 quātum in ipsis est hoc fit vt ipos in amicitia retineant. Et si queritur cur eoꝝ inimicis non noceant. Respondetur quia bonus angelus ex altera parte hoc maleficiū impedit. Iuxta illud Danielis. Princeps persarū restitit mihi viginti vna dieb⁹. Uide docto. in. ij. sentē. an inter bonos angelos sit pugna ⁊ qualiter Ad terciū dicitur ꝙ ideo nec inquisitoribus aut alijs officialib⁹ nocere possunt q2 publica insticia vtūtur. Exēpla varia ad hoc possent adduci. sed tpis ꝓlixitas nō patitur.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

Incipit ſecunda pars huius operis.

Secunda pars principalis huius operis. Quia eſt de modo ꝓcedendi qui a maleficis pro maleficijs inferendis obſeruatur. Et per decē et octo capitula diſtinguitur cum duabus dumtaxat difficultatibus quarū vna in principio ſuper remedia p̄ſeruatiua vt videlicet quis maleficiari nō poſſit. altera in fine ſuper remedia amouentia maleficia. et per que maleficiati curari poſſunt. cum ſm phm in. iiij. phiſicoꝝ remouens et ꝓhibens coincidunt. et ſunt cauſe per accidens. Ideo vt per hec totale fundamentū huius horrende hereſis habeat̄. Circa duo principaliter inſiſtendū erit. Primo circa introitū earum et ꝓfeſſionem ſacrilegam. Secūdo circa progreſſum in modo operandi et horrendaꝫ obſeruantiā. Tercio impedimēta ſalubria cōtra earum maleficia et remedia p̄ſeruatiua. Et quia in morali iam laboramus materia. Unde argumentis varijs et declarationibus vbiqꝫ inſiſtere opus nō eſt. cum ea que per capitula ſequent̄ ſint ꝑ precedentes queſtiones ſufficienter diſcuſſa. Ideo precamur in deo lectorē ne demonſtrationē in omnibꝰ querat vbi accōmodata ſufficit ꝓbabilitas ea deducendo que conſtant aut viſus vel auditus ꝓpria experientia aut fidedignorū relatibus eſſe vera. Circa primū autem duo principaliter tangentur. Primo diuerſi modi ipſius demonis innoxios alliciendi. Secūdo diuerſi modi ipſam hereſim ꝓfitendi. Circa ſecundū vero ſex per ordinem tangentur quo ad modū procedendi et curandi. Quia primo de his que a maleficis pro ſe et ſuis corporibus practicantur. Secundo de his que erga alios homines operantur. Tercio de his que erga beſtias. Et quarto de his q̄bus terre frugibus nocent. Quinto de maleficio tantummō virorū quibus videlicet maleficijs tantummō viri ⁊ nō mulieres inſiſtunt. Sexto de queſtione ſuper maleficia amouenda. et quibus modis curant̄ maleficiati. Eſt ergo prima queſtio per decē et octo capitula diſtincta. cum totidē modis in ſuis ritibus variant̄ et multiplicant̄.

Utrum quis poſſit per bonos angelos ita beneficiari. quod a maleficis per quoſcūqꝫ infra ſcriptos modos non valeat maleficiari. Et videt̄ ꝙ nō. Eo ꝙ per precedentia declaratum eſt etiā innoxios et innocentes et iuſtos pluries a demonibꝰ affligi. vt Job et plures pueri innocentes qui cernunt̄ maleficiati cum multis alijs iuſtis licet nō equaliter vt peccatores. eo ꝙ non in perditionē ſuarū animarū, quamuis bonis fortune et corporū affligant̄. In cōtrariū eſt maleficarum faſſio ꝙ videlicet nō omnes ledere valeant. ſed tantummō illos quos cernūt ex informatione demonū diuino auxilio deſtitutos. Reſponſio. Tria ſunt genera hominum beneficiati a deo quibus illud peſſimū genus ſuis maleficijs nocere non poteſt. Et primi ſunt qui publicam cōtra eos iuſticiam exercēt. aut officio aliquo publico aduerſus eos inſiſtunt. Secundi qui de ritibus eccleſie ſeruatis et veneratis vt per aque benedicte aſperſionē. per ſalis cōſecrati ſumptionē. per candelarum in die purificationis. ⁊ frondium in die palmarū cōſecratorum vſum licitum. cum ad hoc talia eccleſia exorciſat vt vires demonis imminuant ſe muniunt. de quibus modis patebit. Tercij ſunt qui per ſanctos angelos varijs et infinitis modis beneficiantur. De primis ratio datur et per varia acta et geſta cōprobatur. quia eni omnis poteſtas a deo eſt ⁊ gladiū portat. Iuxta apoſtolum. In vindictā maloꝝ et retributionē bonorū nō mirum ꝙ tunc angelica poteſtate demones arceantur: quādo iuſticia in vindictam illius horrēdi criminis exercetur. Notant ad idē doctores. ꝙ quia poteſtas demonis quinqꝫ modis impeditur: in toto vel in parte. Primo per terminū ſue poteſtati a deo impoſitum. ſicut de iob p̄mo et ſecūdo tangitur. Et de illo de quo in fornicario nider legitur q̄ iudici faſſus fuerat. ꝙ dū quidā ipm inuocaſſet vt inimicū ſuū vita priuaret aut in corpore lederet: vel ictu fulminis interimeret. cum vocaſſem demonē ait vt eius auxilio talia perpetrarē. Reſpondit mihi: ꝙ neutrum facere poſſet. habet inquit fidem bonā et diligēter ſe ſigno crucis munit. iccirco nō in corpore ſed in vndecima parte fructuū ſuorum in campo ſi libet ei nocere poſſum. Secundo impeditur per impedimentū exterius adhibitum vt in aſina balaam. Nume. xxij. Tercio per miraculū impoſſibilitatis exterius factum. Et ſunt qui ex ſingulari priuilegio beneficiant̄. De quo tercium genus hominum qui maleficiari nō poſſunt iam inferius patebit. Quarto per dei iudicium ſingulariter diſponentis per obſtaculū boni angeli. vt de aſmodeo interficiente ſponſos ſare virginis: nō autē thobiā. Quinto interdū

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

per cautelam ſui ipſius.quia nō vult interdū
diabolus ledere vt peius inde ſequatᷣ.vt cū
excōmunicatos vexare poſſet. ſicut et corin-
thum quē vexauit excōmunicatū. Corint.v.
tamē nō facit vt fidē eccleſie in clauiū poteſta
te eneruat. Ideo a ſimili etiā dicere poſſum⁹
ꝙ etiā ſi diuina virtute nō arcerentᷣ quando
publica iuſticia exercetur. adhuc tñ ſepe ma-
num ſeu ꝓtectionē a maleficis voluntarie re
trahunt.quia vel timent earū cōuerſionē.vel
quia deſiderāt et accelerāt earū damnationē
Actis deniqꝫ et geſtis hec cōprobantᷣ. Nam
et prefatus doctor refert ꝙ malefici verbo et
experientia teſtimoniū dederūt.ꝙ eo ipſo quo
per reipublice iuſticie officiales capiuntᷣ.ſta
tim omnis maleficoꝝ eneruatᷣ poteſtas. Nā
et quidam iudex petrus noīe de quo et ſupra
mētio facta eſt:cum quendā maleficū ſtadlin
noīe ꝑ ſuos famulos capere voluiſſet. tant⁹
tremor eoꝝ manibus incuſſus fuit et naribꝫ
tam malus fetor illapſus.vt ſe fere deſpera-
rent an maleficū inuadere auderēt. Quibus
dum iudex imperaſſet. Secure miſerū inua
dite.qꝛ publica tactus iuſticia oēs vires per-
det ſue nequitie. Et ita rei probauit effectus.
nā captus et incineratus fuit ꝓpter plurima
ab eo ꝑpetrata maleficia q̄ ſparſim hincinde
poſita ſunt et accōmodata diuerſis materijs
Sed et plura que nobis inquiſitoribꝫ in of-
ficio inquiſitionis laborātibus cōtigerunt ſi
recitare expediret vtiqꝫ animū lectoris in am
miratione verterēt. Sed quia laus in ore ꝓ-
prio ſordeſcit potius expedit ſilentio pterire
ꝙ notā inanis glorie incurrere.illis dūtaxat
exceptis que a deo in lucē ꝓdierūt qȯ celari
nō pñt. In oppido nempe rauenſpurg dum
a cōſulibus maleficę incinerande interroga-
rentur.cur nobis inquiſitoribus aliqua ma
leficia ſicut alijs hoībus nō intuliſſent. Re-
ſponderūt. Licet pluries hoc facere attentaſ
ſent nō tñ potuerunt. Et de cauſa inquirenti
bus reſpondebāt ſe neſcire niſi ꝙ ſic a demo-
nibus informate fuiſſent.quotiens enim no
cturnis et diurnis temporibus nobis infeſti
fuerūt enarrare nō ſufficimus.iam vt ſymee
cū iam vt canes aut capre ſuis clamoribus ⁊
inſultibus nos inquietarēt.de nocte ad ora-
tiones licet indeuotas ſurgentibꝫ extra fene-
ſtram loci q̄ tamē in tanta altitudine erat ꝙ
niſi ꝑ longiſſimas ſcalas quis adire potuiſ-
ſet. ictu validiſſimo q̄ſi ad caput de directo
ꝑcutiebat. acus lintheo quo caput tegebatᷣ
inſerentes.ſic etiā a nobis ſurgētibꝫ reperie-
bantur q̄ſi illos capiti noſtro immittere arte
magica voluiſſent. Sed laus altiſſimo q̄ ſua

pietate abſqꝫ meritis noſtris nos tanq̄ pu-
blicos iuſticie fidei indignos famulos ꝑſer-
uauit. De ſecundis vero ratio in ſe patꝫ. Nā
ad hoc exorcizantᷣ ab eccleſia ⁊ omnino ſunt
efficaciſſima remedia ad ꝑſeruandū ſe ab in-
ſultibus maleficarū. Quod ſi queritur ꝑ quē
modū quis ſe munire debet. Dicendū primo
de his que abſqꝫ alligationibꝫ ſacroꝝ verbo-
rum fuerit:et demū de ipſis ſacris carminibꝫ
Nam de primis licitū eſt aqua benedicta:eti
am quecūqꝫ honeſta loca hominū et iumen-
torum cū inuocatione ſanctiſſime trinitatis
et orōne dominica in ſaluationē hoīm et iu-
mentorū aſpergere.ſic enī in exorciſmo dicitᷣ
vt vbicūqꝫ aſperſa fuerit careat omni immū
dicia liberetᷣ a noxia nō illic reſideat ſpiritus
peſtilens ⁊c̄. Homines enī et iumenta ſaluat
dñs iuxta ꝓphetā vnūquodqꝫ ꝑ modulo ſuo
Secundo ſicut primū de neceſſitate ita hoc
ſecundū licet cereū benedictū accēdere eſt de
cōgruitate aſpergere videlicet cum tali cereo
loca inhabitantia. Tercio herbas ꝯſecratas
adiungere vel fumigare cum illis habitabi-
lis in aliquo loco occulto coniungere pluri-
mum expedit. Sic enī in ciuitate Spirenſi
anno eodē quo hic liber eſt inchoatus conti
git ꝙ dum quedā deuota mulier cū quadaꝫ
ſuſpecta malefica verba habuiſſet iuxta mo-
rem mulierculariū mutuo brigantiū rixoſa.
de nocte tñ cum paruulū lactentē cunis im-
ponere voluiſſet:et mente reuoluens ea q̄ de
die cum ſuſpecta malefica ꝑegiſſet: timēs de
ꝑiculo pueri herbas benedictas puero ſup-
poſuit aqua ſimili aſperſit.ſal exorcizatū ori
parū immiſit:ſigno crucis muniuit et cuna
bulo diligenter alligauit. Et ecce circa medi
um noctis vagientē puerū audiuit:et dum
iuxta morē puerū cōtrectare et cunabulū in
alto prope lectum poſitum mouere voluiſſet
cunabulum quidem mouit:ſed puerū cōtre-
ctare quia aberat nō potuit.tremens pauper
cula et de pueri amiſſione vehementer dolēs
lumine accenſo paruulum vagientem ſub le
ctica et in angulo ſine tamen leſione reperit.
Qua in re perpendi poteſt quanta inſit ex-
orciſmis eccleſie aduerſus inſidias diaboli
virtus. Liquet inſuper omnipotentis dei cle
mentia et ſapiētia que attingit a fine vſqꝫ ad
finē fortiter diſponit etiam iſtorum peſſimo
rum hominū et demonum maleficia ſuaui-
ter.vt vbi querunt fidem imminuere et infir
mare:eandem in multorū cordibus firmant
et radicent validius. Utilitates enim pluri-
me fidelibus ex huiuſmodi malis ꝓueniūt.
vbi ſic fides roboratur;demonū malicia in-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſpicitur. dei miſericordia et poteſtas manife ſtatur. homines ad ſui cuſtodiã actuantur. et ad reuerendũ chriſti paſſionẽ et cerimonias eccleſie accenduntur. Illis etiaꝫ diebus ſcul tetus cuiuſdam ville rviſental. dum grauiſſi mis doloribus et torſionibus corporis eſſet maleficiatus. et ꝙ per maleficia ſibi cõtigiſ ſet nõ tã ab alijs maleficis q̃ſtum et per expe rientiam edoctus fuit. dixit enim ꝙ ſingulis dominicis diebus ſe munire cum ſumptio ne ſalis ⁊ aque benedicte ſolebat. et quia vno die propter cuiuſdã celebrandas obmiſerat nuptias eodem etiam die maleficiatus fuit. Quid deniq₃ de illo in rauenſpurg cũ a dia bolo in forma vnius mulieris ad carnalem actum ſollicitaretur. ille plurimũ anxius dũ deſiſtere nollet diabolus: illi pauperi in men tem venit vt ſumptione ſalis prout in predi catione audierat ſe munire deberet. vnde cũ ad introitum ſtube ſal benedictũ ſumpſiſſet mulier toruo vultu eum inſpexit. et quis dia bolorum ipm de hoc docuiſſet improperan do ſubito diſparuit. vbi diabolus per ſe in ef figie malefice: aut cum p̄ſentia corporali ma lefice affuerat: cum vtrũq₃ facere deo permit tente poteſt. Sed et illi tres ſocij per viã am bulantes: duo eorum ictu fulminis percuſſi fuerant. et tercius territus cum voces in ae re clamantes audiſſet: percutiamus et illum. altera vox cum reſpondiſſet nõ poſſumus. q₃ hodie verbum caro factum eſt audiuit. intel lexerat ꝙ ea de cauſa q₃ miſſaꝫ audierat: et in fine miſſe euangelium iohannis. In princi pio erat verbum ⁊c̄. audiuiſſet: ideo preſerua tus fuiſſet. Sed et per ſacra verba corpori al ligata ꝙ miro modo ſunt preſeruatiua dum modo ſeptem cõditiones in ipſis ſeruentur. De quibus et in vltima queſtione huius ſe cunde partis mentio fiet. Eo ꝙ ibi de reme dijs ſanatiuis ſicut hic de remedijs preſerua tiuis tractrabitur. Et illa ſacra verba nõ ſo lum ad preſeruandu₃ ſed etiam ad curandũ maleficiatos tendunt. Plurimũ autem ſunt preſeruatiua locorum hominũ et iumentoꝝ verba tituli triumphalis noſtri ſaluatoris: dum ſc₃ per quattuor partes loci in modum crucis inſcribuntur. Jeſus ✝ Nazarenus ✝ Rex ✝ Judeorũ ✝ vel etiaꝫ iungendo nomẽ virginis marie. aut euangeliſtarum. aut etiã verba Johannis. Verbum caro factum eſt. Tercium vero genus quod a maleficis ledi nõ poteſt eſt ſingulariſſimũ vtpote precipua angelica cuſtodia munitum: interius et exte rius. Interius per gratie infuſionẽ. Exteri⁹ per celeſtium virtutum id eſt per motores or bium celeſtium ꝓtectionem. Et hoc quidem genus in duabus ſpeciebus electorũ diuerſi ficatur. quia vel munitur cõtra omnia gene ra maleficiorum ita ꝙ in nullo ledi poſſunt. vel ꝙ precipue circa generatiuã potentiã ita caſtificentur ab ipis bonis angelis: ſicut ma li ſpiritus quoſdã malos homines vel inflã mant circa vnã vel infrigidant circa aliam ꝑ ſua maleficia. Primum de interiori ⁊ exterio ri ꝓtectione quo ad gratiam et quo ad influ entias corporum celeſtiũ ſic declaratur. Nã licet deus per ſe gratiam infundat menti no ſtre: ita ꝙ nulli creature poteſtas ad talẽ infu ſionem ſe extendere poteſt. Juxta illud. Gra tiam et gloriam dabit dominus. tamẽ diſpo ſitiue vt tradit ſanctus Thomas in quodaꝫ loco ſuper tercium ſententiarũ. quãdo deus aliquã notabilem gratiaꝫ vult infundere an gelus bonus cooperatur. Et hoc eſt quod Dioniſius pretendit quarto capi. de diui. no minibus. Hec eſt lex diuinitatis immobili ter ſtabilita vt ima a ſummmis per media ꝑ ficiantur. ita ꝙ quicquid boni a fonte totius bonitatis in nos emanat totum per miniſte rium bonoꝝ angelorum habemus. Demus exempla cum rationibus. Nam licet ad ver bi dei conceptionem in virgine beatiſſima per quam deus homo factus eſt ſola diuina virtus efficienter affuerit. tamẽ angelico mi niſterio mens virginis per ſalutationẽ et per intellectus cõfortationem et informationem multum excitata vel ad bonũ prediſpoſita fu it. Ratione nam et p̄fati doctoris ſentẽtia eſt ꝙ in homine tria ſunt vt videmus. ſc₃ volun tas. intellectus. et potentie alie interiores et exteriores affixe membris et organis corpo ralibus. In primũ ſolus deus agere valet. quia cor regis in manu domini. diſpoſitiue angelus bonus inquantum intellectum ad veri et boni agnitionem amplius illuminat ita ꝙ in ſecundum et deus ⁊ angelus bonus agere poſſunt illuminando. Et in tercium ſi militer bonus angelus ad bonum. et malus angelus licet deo ꝑmittente immiſſiones ma las imprimere poteſt. Tamẽ in poteſtate hu mane voluntatis ẽ tales immiſſiones factas acceptare vel refutare. quas etiã ſemꝑ homo cũ dei inuocata gratia poteſt propulſare De exteriori etiam cuſtodia: que per motores or bium a deo communicatur eſt cõmunis tra ditio et magis conſona tam ſacre pagine q̃₃ philoſophie naturali ꝙ omnia corpora cele ſtia mouentur virtute angelica ⁊ dicunẽ mo tores orbium. et a chriſto et ab eccleſia virtu tes celorum vocantur. et conſequenter a cele

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſtibus influentijs.omnia huius mundi corporalia reguntur.teſte philoſopho ꝑmo metherorum. Quare et dicere poſſumus cum deus ſingularē habet prouidentiā de ſuis electis.licet quoſdā malis huius vite ſcilicet penalitatibus ſubijcit: quoſdā tamē ita ꝑſeruat ꝙ in nullo ledi poſſunt. Et hoc donum recipiunt vel ab angelis bonis ipis ad cuſtodiam a deo deputatis. Uel ex influentijs celeſtium corporū ſeu a motoribus ipoꝝ orbium. Inſuper notandū ꝙ licet aliqui cōtra omnia maleficia muniūtur. Aliqui vero cōtra aliqua et nō cōtra omnia.ſunt tamen aliqui q̄ ſingulariter a bonis angelis ſup vim generatiuā ita caſtificantur ꝙ nullo modo a malis maleficiari circa illam potentiam poſſunt.ſed de his ſcribere videtur in parte ſuperfluum.licet in parte foret neceſſariū propter hoc ꝙ iſti qui circa potentiā generatiuā maleficiuntur:ideo deſtituunt angelica cuſtodia ꝙ vel ſemper ſunt in mortali peccato. vel nimis libidinoſo affectu illis ſpurcitijs inſiſtunt. vnde etiam vt in prima parte operis tactum eſt.deus amplius permittit potētiam illam maleficiari.ne dum propter eius turpitudinē quantū et propter hoc ꝙ corruptio primi parentis ſub originali cōtagione in totum genus humanū traducitur. Dicamus tamen pauca qualiter bonus angelus interdum viros iuſtos et ſanctos beneficiet et precipue circa vim generatiuā. Nam ita factum eſt de ſancto Sereno abbate.de quo refert caſſia in colla.patrū.colla.abbatis ſereni prima. Hinc inquit pro interna cordis atq; anime caſtitate nocturnis diurniſq; ꝑcibus. ieiunijs q̄q; atq; vigilijs infatigabiliter inſiſtens cunctos eſtus carnalis cōcupiſcentie tandem per diuinam gratiam in ſe extinxiſſe percepit. Deinde maiori zelo caſtitatis ſuccēſus prefatis vſus remedijs a deo petijt vt interioris hominis caſtitas in corpus redundaret dei dono. Poſtremo autem veniēs ad eum angelus in viſione nocturna: eiuſq; velut aperiens ventrē quandam ignitā carnis ſtrumam de eius viſceribus euellens ſuiſq; omnia vt fuerant locis inteſtina reſtituens. Ecce inq̄t incentiua carnis tue abſciſa ſunt et obtinuiſſe te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem. iuxta votum quo popoſciſti vt ne ipſe quidem naturali motu qui etiam in paruulis atq; lactentib9 excitatur vlterius pulſeris. Sic etiam de beato equicio abbate dicit beatus Gregorius ꝑmo libro dialogoꝝ. Hunc inquit cum iuuentutis ſue tempore acri certamen carnis incentina fatigarēt.ipſe ſue tentationis anguſtie ad orationis ſtudium ſollertiorē fecerunt. Cūq; hac in re ab omnipotenti deo remedium cōtinuis precibus quereret:nocte quadam aſſiſtente angelo eunuchari ſe vidit.eiuſq; viſione apparuit ꝙ omnē motum ex genitalibus membris abſcideret.atq; ex eo tempore ita fuit alienus a tentatione.ac ſi ſexum non haberet in corpore.ecce quale beneficium caſtificationis. Quia virtute fretus ex dei omnipotētis auxilio vt viris ante ꝑerat ita cepit poſtmodum feminis preeſſe. Ita in vitaſpatrum illorū quos ſanctus Heraclides vir religioſiſſimus collegit in libro ſuo quē paradiſum nominat: meminit cuiſdam ſancti patris et monachi quē heliam vocat. Hic miſericordia motus trecentas feminas in monaſteriū collegit et regere cepit. Tranſacto autē biennio iam trigintaquinq; annos habens vite tentatus a carne in heremū fugit vbi biduo ieiun9 orans ait. Domine de9 aut occide me aut libera me ab hac tentatione. Ueſpere igitur ſomn9 ei irrepſit:et tres angelos ad ſe venire vidit:quib9 querentibus. Cur a monaſterio virginū fugiſſet.nec ille ꝑ verecundia reſpondere auderet.dixerunt angeli. Si liberaberis num redibis curam feminarū gerendo. Reſpondit ille ꝙ libens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes quod exegerāt eū eunuchabarunt. Nam vnus manus:alter pedes.tercius nouacula teſticulos eius viſus eſt abſcindere.non ꝙ ita vere eſſet ſed qꝛ ita eſſe videbatur.querentibuſq; an ne remediū ſentiret. Reſpondit ille ſe plurimū exoneratum. Unde quinta die ad lugentes feminas redijt:et per quadraginta annos quibus ſupervixit nec priſtine tentatōis deinceps ſcintillam ſenſit. Nō minus beneficiū collatum eſſe legimus beato Thoma doctore noſtri ordinis qui a cōſanguineis ꝓpter ingreſſum dicti ordinis incarceratus:vt per meretricē ſeduceretur ad ſeculū tentatus eſt.que per conſanguineos immiſſa veſte et ornatu comptiſſimo.cum doctor eā intuitus fuiſſet ad materialem ignē cucurrit titionē ignitū arripuit et ſuggeſtricē ignite libidinis e carcere fugauit.et orationi ſtatim ꝓ caſtitatis dono proſtratus obdormiuit. Ubi duo angeli ei apparuerunt dicentes. Ecce dei ex ꝑte te cingim9 cingulo caſtitatiſ ꝙ nulla poſſit de cetero impugnatione diſſolui. Et ꝙ humana virtute meritis non acquirit ex parte dei cōfertur ex dono. Senſit igitur cinctură ſcʒ tactum cincture et exclamando euigilauit. Deincepſq; tanto munere caſtitatis ſe dotatū ſenſit:vt ab

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

eodem tempore oēm abhorreret luxuriam vt nec ſine neceſſitate feminis colloqui poſſet. ſed perfecta caſtitate polleret hec ex fornicario nider. His igiť tribus generib⁹ hominū dēptis nemo ſecurus a maleficiis: quin ex decem et octo modis infra ſcriptis aut maleficiatur aut ad maleficiendū tentať et incitať. De q̄bus per ordinē primo eſt diſſerendū vt poſt eo clarius quibus remedijs maleficiati poſſint releuari diſcutiať et vt eo clarius pateant ipi decē et octo modi per totidē capitula deducentur. vt primo circa maleficarū introitū pateāt diuerſi modi per quos ipe malefice innoxias iuuenculas in augmentū illius pfidie attrahūt. Secundo de modo ſacrilege pfeſſionis earum vbi et quedā declaratio omagij preſtandi ipi diabolo induciť. Tercio de modo quo localiter transferūtur in corpe vel in ſpiritu. Et quarto quo ſe incubis demonib⁹ ſubijciunt. Quinto de modo generali prout per ſacramēta eccleſie ſua maleficia exercent. Et in ſpeciali de modo q̄ demptis corporibus celeſtibus quaſcūq3 creaturas deo pmittente inficere ſolent. Sexto de modo quo vim generatiuā impedire ſolēt. Septimo ſuper modū quo membra virilia auferre pſtigioſa arte ſolent. Octauo ſup modum quo hoīes in beſtiales formas trāſmutare ſolent. Nono ſuper modū quo demones intra capita ſine leſione exiſtunt quādo pſtigioſas apparitiones operanť. Decimo ſuper modum quo demones operatione maleficarum hoīes interdū ſubſtantialiter inhabitāt. Undecimo quo omne genus infirmitatis inferre ſolēt: et hoc in generali. Duodecimo de quibuſdā infirmitatib⁹ in ſpeciali. Tercio decimo ſuper modū quo obſtetrices malefice maiora damna inferunt dum infantes aut interimunt. aut demonib⁹ execrando offerūt. Quartodecimo ſuper modū quo iumentis varia nocumenta inferunt. Quintodecimo ſup modū quo grandines et tempeſtates cōcitare: et fulgura fulminare ſup homines et iumenta ſolent. Sedecimo decimoſeptimo et decimooctauo ſuper tres modos quo tm̄ viri et non mulieres maleficijs ſunt intenti.

Poſt hec ſequetur queſtio ſuper modos tollendi huiuſmodi maleficia. Nec eſtimat q̄s funditus horum noticiā capere p eo q̧ hiuarij modi ſuper varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim et modicū vtile immo fortaſſis et nocere poſſet neq3 enī prohibiti libri nigromantie hic inſeruntur. cum hoc gen⁹ ſuperſtitōis nō libris aut a doctis ſed omnino ab imperitis practicatur, vnū habēs fundamentū: dum illud nō exprimitur aut practicatur impoſſibile ſit aliquē maleficijs vt maleficium inſiſtere. Recitantur autē hic modi in ſuperficie vt eorū opera nō incredibilia videantur ſicut hucuſq3 in magnā fidei contumeliam et ipſorum maleficoꝝ augmentū actum eſt. Ex ſi aliquis ex p̄habitis cum dictum eſt aliquos preſeruari per influentias corporū celeſtium vt maleficiari nullo modo poſſint. velit hoc etiā attribuere illis influentijs dum aliqui maleficiantur quaſi quedā neceſſitas ibi ſit ſiue ad preſeruandū a maleficijs. ſiue ad inficiendū ab illis. talis nō recte mentem doctoꝝ ſaperet varijs reſpectib⁹.

Primo quia enim tria ſunt que a tribus celeſtibus cauſis dirigi poſſunt ſcȝ voluntatis actus. intellectus actus. ⁊ corporalia. Et primum vt ſupra tactum eſt a ſolo deo et immediate dirigitur. Secundū ab angelo. Tercium a celeſti corpore. licet dirigitur nō tamen neceſſitatur. Secūdo quia enī ex dictis manifeſtum eſt q̧ electōnes et voluntates immediate a deo diriguntur. Juxta Apoſtolū. Deus eſt qui operatur in nobis velle et pficere pro bona voluntate. et cognitio humana intellectiua a deo mediantibus angelis ordinatur. Ideo etiā corpalia quecunq3: ſiue ſint interiora vt virtutes et ſcientie acquiſite per corporales potētias interiores. ſiue ſint exteriora vt ſanitates et egritudines a celeſtibus corporib⁹ mediantibus angelis diſpenſanť. quod et Dioniſius tangit. iiij. ca. de diui. nominibus. q̧ corpora celeſtia ſunt cauſe eorū que in hoc mundo fiunt. tamē hec ſunt intelligenda quo ad ſanitates et egritudines naturales. He autē egritudines cum ſint ſupnaturales ꝓpter demonis potentiā que illas deo pmittente infert. ideo nō poſſumus dicere q̧ ex influentijs corporū celeſtiū cōtingat q̧ aliquis maleficiať. ſicut bene dici p̄t q̧ ex influentijs corporū celeſtiū eſt q̧ aliquis maleficiari nō p̄t. Et ſi diciť q̧ oppoſita habent fieri circa idē. et ſicut ꝓpoſitū in ꝓpoſito ita oppoſitum in oppoſito. Reſpondeť q̧ vbi aliq̄s pſeruatur virtute corporū celeſtiū ab infirmitatibus his ſupernaturalib⁹ hoc nō fit virtute corporū celeſtiū immediate: ſed virtute angelica que illā influentiā cōfortare p̄t. vt inimicus ſuis maleficijs nō poſſit ſup eā p̄ualere. et virt⁹ illa angelica p̄t deriuari vel a motore orbis celeſtis vt ſi iam in puncto q̄s mori deberet ſup periodo naturali deus ſua potentia qui ſp per medias cauſas hmōi operatur hoc immutare p̄t virtutē cōſeruatiuā p defectiua nature immittendo et ei⁹ influētie.

ita et dicere poſſumus de eo qui maleficiari
poſſet ꝙ etiā tali mō a maleficijs ꝑſeruatur.
vel fit talis ꝑſeruatio ab angelo ad cuſtodiā
deputato/que etiā ꝑcipua eſt inter oēs cuſto
dias. Et qḋ dicit Iere. xxij. Scribe virum
iſtū ſterilē qui in dieb⁊ ſuis nō ꝓſperat. Hoc
intelligit q̄tum ad electiones voluntatis in
q̄bus homo vnus ꝓſperat: alius nō. qḋ etiā
cōtingere ꝑt ex influentijs corporū celeſtiū.
verbi gr̄a. aliq̄s inclinat ex impreſſione cor-
porū celeſtiū ad aliquas electiones vtiles vt
de ingreſſu religionis: vel huius. Et cum ex
lumine angeli illuminat eius intellectus ad
eadē agenda. et ex diuina operatōne inclinat
eius voluntas ad hoc ꝓſequendū talis dicit
bene ꝓſperari. vel etiā qn̄ quis inclinat ad a-
liquā artē vel ad aliquid vtile practicandum
E cōtra dicet male fortunatus: quādo ex ſu-
perioribus cauſis ad ꝯtraria eius electio in-
clinatur. De quib⁊ ſentētijs et multis alijs lo
quitur ſanctus Tho. in ſumma ꝯtra genti.
libro. iij. et in pleriſq̄ alijs locis quō differt
dicere aliquē eſſe bene vel male natū: bene vel
male fortunatū: bene vel male gubernatū et
cuſtoditū. Quia ex diſpoſitōe relicta a corpo
re celeſti dicit aliquis bene vel male natus: ⁊
ſic etiā fortunatus. ẜm vero ꝙ ab angelo illu
minatur dicit bene cuſtodit⁹ et nō male vbi
ſequitur illuminatōnes. Sed ẜm ꝙ a deo in
bonū et illud ꝓſequitur dicit bene guberna
tus. Que tamē electōes hic nō habent locū.
quia de ipis nō intendimus ſicut de ꝑſerua-
tione a maleficijs inferēdis. De qua ad pn̄s
ſufficiat: aggrediendo earū ceremonialia q̄
ab eis practicantur. Et primo quib⁊ modis
innoxios ad earū ꝑfidiā alliciunt.

De diuerſis medijs quibus demones at-
trahūt et alliciūt innoxios per maleficas ad
augmentū illius ꝑfidie.

Capitulum. i.

SUnt autē tres modi ꝑ ceteris qui-
bus demones ꝑ maleficas innoxi-
os ſubuertunt. Et ex quibus cōti-
nue illa ꝑfidia augmentat. Et pri-
mus eſt per tediū ex importuna temporaliū
damnificatōe. Nā ſicut ſanctus Gregorius
dicit. Diabolus frequēter tentat vt ſaltim te
dio vincat. Intelligas tn̄ hoc infra vires ten
tati. et ſuꝑ diuinā permiſſionē declara ꝙ de-
us ꝑmittit ne hoīes ignauia torpeāt. In cu-
ius figura dicit Iudicū. ij. Has gentes nō
deleuit deus vt erudiret iſrael in eis: et loqui
tur de finitimis nationibus cananeoꝝ. Ie-
buſeis et alijs. Etiam huſſite et alij heretici
permittuntur vt deleri nō valeant. Ita et de-
mones ꝑ maleficas tantis afficiunt damnis
in tpalibus vicinos et innoxios vt q̄ſi coactī
maleficarū ſuffragia primo habeāt implora-
re et demū earū cōſilijs ſe ſubmittere. Expe-
rientia ſepe nos edocuit. Nouimus in dioce
ſi Auguſtienſi hoſpitē cui infra annū. xliij.
equi ſucceſſiue dum fuiſſent maleficiati vxor
tedio affecta maleficas cōſuluit et iuxta earū
cōſilia vtiq̄ non ſalubria alios quos expoſt
emerat q⁊ vector erat a maleficijs ꝑſeruauit.
quante deniq̄ mulieres in officio inquiſitio
nis nobis exiſtentib⁊ cōqueſte fuerunt. ꝙ dū
ꝓpter damna vaccis ex priuatōe lactis ⁊ alijs
iumētis illatis ſuſpectas maleficas cōſuluiſ
ſent: etiā remedia oblata ꝑcepiſſent dummō
aliquid vni ſpiritui ꝓmittere voluiſſent. et il
lis inquirentib⁊ quidnā ꝓmittendū foret re
ſpondebāt parum hoc eſſe dummō informa
tionibus illius magiſtri aſſentirēt ſuper cer
tas obſeruātias tpe diuinorū in eccleſia aut
in cōfeſſionibus ſacerdotib⁊ faciendū aliqua
ſubticendo aſſentirēt. Ubi notandū ꝙ vt ſu
pra tactum eſt mille ille artifex a minimis et
paucis inchoat vt ꝙ tpe eleuationis corpo-
ris chriſti in terrā ſpumant aut oculos clau-
dant aut ꝙ aliqua verba inutilia ꝓferant ſi-
cut et nouimus eam q̄ adhuc ſupereſt ſecula
ri brachio defenſa quādo infra miſſarum ſo-
lennia ſacerdos populū ſalutat dicēdo. Do-
minus vobiſcū. Ipa ſemꝑ ſubiungit vulga-
ri ſermōe. ker mir die zung im arſ vmb: Aut
ꝙ in cōfeſſione poſt abſolutionē factā etiam
ſimilia ꝓferant. aut ꝙ nunq̄ ex integro cōfi-
teant ꝑcipue mortalia peccata. ſicq̄ ad omni
modam fidei abnegationē et ſacrilegā ꝓfeſ-
ſionē paulatim perducunt. Et hic mod⁹ ſeu
etiam quicunq̄ cōſimilis obſeruatur a male-
ficis erga honeſtas matronas vicijs carna-
libus minus deditas magis aūt terrenis co
modis inhiantib⁊. Sꝫ erga iuuenculas am
bitioni et voluptatib⁊ corporis magis dedi-
tas aliū modū obſeruant ſcꝫ ꝑ carnalia deſi-
deria et voluptates corporis. Ubi notandū
ꝙ ſicut intentio ⁊ appetitus diaboli maior eſt
ad tentanduꝫ bonos q̄ malos. licet ex parte
tentatoꝝ magis tentat malos q̄ bonos. id ē
ꝙ amplior abilitas reperitur in malis ad re-
cipiendū tentationē demonis q̄ ſit in bonis
Ita et diabolus ſanctiores quaſq̄ virgines
et puellas magis ſeducere conatur. cui expe-
rientia ſupereſt et etiam ratio. Nam cū ma-
los iam poſſideat nō autē bonos ideo magiſ
conat ſeducere ad ſui dominiū iuſtos quos

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

non habet q̄ poſſeſſos malos. Sicut etiam
aliquis princeps terren⁹ magis inſurgit cō
tra illum qui plus aufert de iure ſuo q̄ cōtra
alios qui nō ſibi cōtrariantur. Experientia.
Nam in oppido rauenſpurg e duabus inci-
neratis ꝓut etiā inferius patebit vbi de mo
do quē obſeruant ꝯcitando tempeſtates tan
getur vna illa balneatrix inter alia que faſſa
fuerat etiam hoc recitauit ſe multas a diabo-
lo fuiſſe perpeſſas iniurias ea de cauſa ꝙ vir
ginem quandā deuotā et filiā cuiuſdā ꝑdiui
tis quē nominare opus nō eſt cum ⁊ ipſa iam
defuncta ſit diſponente diuina clementia ne
malicia deprauaret cor eius ſeducere deberet
taliter vt ipſam feſtiuo aliquo die inuitaret vt
et ipſe demon in ſpecie iuuenis cū ea ſua col-
loquia habere poſſet. Addiderat etiam ꝙ li-
cet ſepiſſime hoc facere attentaſſet ſemper ta-
men vbi iuuenculā fuiſſet allocuta illa ſigno
ſancte crucis ſe muniuit. Et hoc vtiq; ex in-
ſtinctu ſancti angeli ad effugandū opera dia
boli ꝓceſſiſſe nemo dubitat. Eſt et alia virgo
in dioceſi argentinenſi cōſtituta que ⁊ vni ex
noſtris cōfeſſa aſſeruit ꝙ die quadā domini-
ca dum ſolitaria in domo paterna incederet
vetula quedam illius oppidi ipſam viſitandi
gratia acceſſit et inter alia ſcurrilia verba que
ꝓtulerat hec vltimatim ſubintulit vt eam ſi
placeret ad locū vbi iuuenes omnibus homi
nibus oppidi incogniti morarent̄ deduceret
Et dū ait virgo aſſenſum prebuiſſem et ipſā
ſubſecuta ad domū veniſſem: vetula ſubintu
lit. Ecce per gradus ad camerā ſuperiorem
aſcendemus vbi iuuenes morant̄ ſed caueas
ne ſigno crucis te munias ꝙ dum me factu-
ram aſſeruiſſem illa ꝓcedente ego ꝑ gradus
ſequēdo occulte me ſigno crucis muniui Vn̄
contigit ꝙ in ſummitate graduū et an̄ came-
rā pariter cōſtitute: illa vetula horribili vultu ⁊
ſtomachato aīo ſe vertendo et me aſpiciēdo
dixit. En maledicaris ſigno crucis cur te ſi-
gnaſti. ab hinc in noīe diaboli recedas ſicq;
ad ꝓpria redij illeſa. Qua ex re colligit̄ q̄tis
verſutijs antiquus ille hoſtis in ſeductionē
aīarū debachat̄. Prefata deniq; balneatrix in
cinerata ꝑ hūc modū aſſeruit ab alia quadā
vetula ſe ſeductā cū tn̄ ei⁹ cōſodalis differēti
mō: qr vicz demonē in via in ſpecie hūana
inueniſſet cum et ipſa intentionis fuiſſet ama
ſium ſuū fornicationis cauſa viſitare. et vbi
a demone incubo cognita fuiſſet ⁊ interroga
ta an eum agnoſceret et ipſa ſe eum minime
agnoſcere aſſereret. Ille reſpondit. Demon
ſum: et ſi volueris ad tuum beneplacitū ſem-
per ero paratus. nec in quibuſcūq; neceſſita-
tibus te deſerā. Ad que illa dum annuiſſet
decem et octo annis vſq; videlicet ad vltimū
vite ſpurcitijs illis diabolicis inſeruiuit cū
fidei tamen omnimoda abnegatione. Et eſt
tercius modus alliciendi per viam meſticie
et paupertatis. Nam corruptis iuuenculis
et ſpretis ab amatoribus quibus ſe nubendi
gratia ad eorū promiſſa impudice copulaue
rant vbi iam omni fruſtrantur cōfidentia et
ſe vndiq; infamatas cōſiderant etiā ad que-
cunq; diabolica preſidia ſe cōuertunt. aut ra
tione vindicte illū maleficiando amatorem
ſeu illam cui ſe cōiunxit aut alias omnibus
ſpurcitijs ſe ſubmittendo machinant̄. Et ſi-
cut talium iuuencularū non eſt numerus vt
heu experientia docet: ita nec numerus male
ficarum ex eis inſurgentiū. pauca ex multis
referamus. Eſt locus in dioceſi Brixiñ. vbi
iuuenis ſuper vxorē ſibi maleficatā talem ca
ſum depoſuit. Hec enim tempore iuuētutis
quandā ait adamando dum ipſa iugiter inſta
ret vt eam matrimonio copularē et ego eam
ſpernendo aliam ex alio dominio duxiſſem
in vxorē volens tamē amicitie gratia ei com
placere ipſam ad nuptias inuitabā. Qua ve
niente dum alie mulieres honeſte ſuas pro-
pinas ſeu oblatōes preſentarent illa que in-
uitata fuerat manū eleuans ceteris mulieri-
bus que circumſtabāt audiētibus dixit: pau
cos dies ſanos poſt hanc diem habebis. Et
ſponſa territa cum eam nō agnoſceret eo vt
premiſſum eſt ex alio dominio copulata fue-
rat dum interrogaret circumſtantes que nā
eſſet que ei huiuſmodi minas intuliſſet. Alie
ipſam vagam et diſſolutam mulierem exiſte-
re affirmabant. nō minus tamen ea que pre-
dixit ⁊ eo ordine ſubſecuta fuerunt. Nā poſt
paucos dies adeo maleficiata fuit et omni-
bus membris deſtituta ꝙ etiam vſq; in pre-
ſens vltra annos decem in ſuo corpore male
ficia cernuntur. ſi ea que in vno dūtaxat op-
pido illius dioceſis reperta ſunt inſerenda
eſſent liber integer foret cōficiendus. conſcri
pta autem ſunt et repoſita ſunt apud eundē
epiſcopum brixiñ. et vtiq; ſtupenda et inau-
dita vt teſtis idem exiſtit. Nec ſilentio pre-
tereundum putamus rem ſtupendā et inau-
ditam. Nam comes quidam preclarus ge-
nere ⁊ weſtranienſis territorij in cōfinibus ar
gentinenſis dioceſis iuuenculam ſimili ge-
nere preclaram duxit vxorem quam tamen
poſt celebratas nuptias vſq; ad terciū annū
carnaliter cognoſcere nō poterat maleficia-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

li impedimēto vt rei ꝓbauit euent⁹ ꝑpeditus
Anxius et quid agere ignorans: et ſanctos
dei iugiter interpellans. Accidit vt ad ciuita
tem metenſem ob negocioꝝ quorundā expe-
ditionē applicaret. In qua dū ꝑ vicos et pla-
teas ſeruis ⁊ familia vallatus incederet quā-
dam mulierē que ante illos annos cōcubina
ſua fuerat obuiā haberet. qua viſa dū ſuꝑ ma
leficia ſibi illata minime cogitaret improui-
ſe eam blande ex antiqua amicicia ꝯtracta al
loquit̃. et qualiter ſe haberet et valeret inueſti
gat. At illa cernens comitis pietatē viceuer
ſa comitē de valitudine ſui corꝑis et ſtatus
diligēter inueſtigauit. Quo reſpondēte ꝙ be
ne et ꝓſpere cuncta ſibi ſuccederēt. Illa atto
nita paululū ſiluit. et comes cernens eā atto
nitam amplius verbis blandis eā aggredit̃
ad collationē inuitando. At illa de ſtatu vxo
ris inueſtigando: ſimile reſponſum accepit:
ꝙ bene in oībꝫ ſe haberet. Tunc illa an ne pu
eros generaſſet inquiſiuit. et comes. tres mi-
hi ait ſunt pueri maſculi: quolibet anno vnū
genuit. Tunc ampli⁹ illa ſtupefacta paululū
ſiluit. Et comes. Rogo te chariſſima cur tā
diligēter inq̄ris indica: nec enī dubito quin
mee felicitati cōgratularis. Tunc illa. Uere
cōgratulor: ſed maledicat̃ illa vetula q̄ obtu-
lit ſe corpus veſtrū velle maleficiare vt car-
nalem actū cū vxore veſtra exercere minime
haberetis. In cuius ſignū puteus qui eſt in
medio curie veſtre cōtinet in fundo ollā cer-
tas res maleficiales cōtinentē. que ea de cau
ſa ibidē poſita fuit: vt q̄diu ibidē contineret̃
tamdiu coeundi impotētia vobis adeſſet: ſed
ecce oīa vana ſunt de quibꝫ gaudeo ⁊c̄. Nec
comes diu diſtulit ad domū regreſſus pute
um exhauriri fecit: ollā repperit. et cuncta cō-
cremando potentiā illā ꝑditam ſubito recu-
perauit. Unī cometiſſa denuo nobiles quaſq̄
ad nuptias nouas inuitauit affirmās ſe iam
dominā illius caſtri et dominij: q̄ tanto tem-
pore virgo ꝑmanſiſſet. Caſtrū et dominiū ꝓ
pter honorē comitis nō expedit noīatim ex-
primere. hoc enī ipm recta ratio ꝑſuadet. et vt
ſubſtātia facti in deteſtationē tanti criminis
detegat̃. Ex q̄bus patēt varij modi a malefi-
cis vſitati in augmentuꝫ ſue ꝑfidie. Prefata
enī mulier q̄ ab vxore comitis expulſa: hoc
maleficiū comiti ex alterius malefice infor-
matione intulerat. Qua de cauſa innumeri
effectus maleficiales ſequunt̃.

Sequit̃ de modo ſacrilege pro-
feſſionis. Capitulum. ij.

Modus aūt ſacrilege ꝓfeſſionis ſuꝑ
expreſſum pactū fidelitatis cū demo
nibus varius exiſtit. vtpote cū et ipe
malefice varijs exercitijs circa maleficia infe
renda inſiſtunt. Pro cuius intellectu eſt pri
mo aduertendū ꝙ ſicut in genere triplices ap
parent malefice vt in prima ꝑte tractatus ta-
ctum eſt. ſcꝫ ledentes ſed curare nō valentes.
Curantes et ex aliquo ſingulari pacto cū de
mone inito nō ledentes. ledētes et curantes.
ita et inter ledentes vnū genus exiſtit ſupre-
mum in quo genere exiſtētes oīa alia malefi
cia q̄ alie ſparſim exercent perpetrare valent.
Unī ꝓfitendi vbi deſcribit̃ ſatis declarat de
alijs ſpeciebus inferioribꝫ. Sunt aūt he que
ꝯtra humane nature inclinationē immo om
nium ferarū (lupina tantummō excepta) pro-
prie ſpeciei infantes vorant et comedere ſo-
lent. Et hec eſt ſuprema ſpecies in maleficijs
exercendis. ſunt enim que ad innumera no-
cumenta alia tendunt. He enī grandines et
aures leſiuas cum fulminibꝫ exagitant ſteri
litatem in hominibus et iumentis ꝓcurant.
Infantes quos nō deuorāt demonibꝫ vt ſu
pra patuit offerunt aut alias occidunt. Sed
hoc circa infantes nō renatos fonte baptiſ-
matis. quos autem deuorant renati ſunt vt
patebit ſed nō niſi deo ꝑmittente. Sciunt et
infantes ꝓpe aquas ambulantes in ipas nul
lo vidente in aſpectu parentū ꝓijcere equos
ſub inſeſſoribus freneticos facere de loco ad
locū per aera vel corporaliter vel imaginarie
tranſmeare / iudicū et preſidentiū animos ne
eis nocere valeant immutare taciturnitatem
ſibi et alijs in tormentis ꝓcurare. in ſe capiē
tium manus et animos tremorē magnū in-
cutere: occulta alijs manifeſtare. et quedā fu-
tura ex demonū informatōe que vicꝫ aliquā
cauſam poſſunt habere naturalem ꝑdicere.
vide queſtionē an demones valeant futura
ꝑcognoſcere in. ij. ſententiarū diſt. xij. abſen
tia velut pn̄tia cōſpicere ad amorē vel odiuꝫ
inordinatū mentes hominū immutare ictu
fulminis nō nunq̄ꝫ quem volunt vel etiā ali
quos homines et iumenta interimere. vim
generatiuā aut etiam potentiam coeundi au
ferre. aborſum ꝓcurare. infantes in vtero ma
tris ſolo exteriori tactu interimere. ſolo etiaꝫ
viſu abſq̄ tactu interdū homines et iumēta
maleficiare et mortē inferre ꝓprios infantes
demonibus dedicare et breuiter oīa vt ꝑmiſ
ſum eſt peſtifera q̄ alie malefice ſparſim ꝓcu-
rare ſciunt / qn̄ dei iuſticia talia fieri permittit
He in illo genere ſupremo exiſtentes ꝑpetra

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

reſcidunt:nō autē econuerſo/hoc tamē eſt ꝯmu-
ne omniū ſpurcicias carnales cum demoni-
bus exercere.ideo et ex illoꝝ modo ꝓfitendi
qui in ſupremo genere exiſtunt aliarū male-
ficarum modū faciliter quis capere poteſt.
Fuerunt autē tales dudum ante triginta an-
nos in cōfinibus ſubaudie verſus dominiū
bernenſiū vt recitat nider in ſuo formicario.
nunc autē in ꝯfinibus lombardie verſus do-
miniū ducis auſtrie.vbi et inquiſitor cuma-
nus vt in precedenti parte tactum eſt vno an-
no quadraginta et vnā maleficas incinerari
fecit.et fuit annus dñi ⁊c.lxxxv. qui etiā ad-
huc ꝯtinue inquirēdo laborat. Modus aūt
ꝓfitendi duplex eſt. Unꝰ ſolēnis ꝑ ſimile ad
votum ſolenne. Alius priuatus qui ſeorſuꝫ
demoni quacūqꝫ hora fieri poteſt. Solēnis
inter eos fit vbi malefice in certam cōtionem
ſtatuto die veniunt et demonē in aſſumpta ef-
figie vident hominis. qui dū ſuper ſeruāda
ſibi fidelitate cū temporaliū ꝓſperitate et lon-
gitudine vite hortat̄.ille que aſſunt nouiciā
ſuſcipiendā ſibi cōmendant. Et demon ſi de
abneganda fide ⁊ cultu chriſtianiſſimo. et de
extenſa muliere.ſic enim et beatiſſimā virgi-
nem mariam nuncupant.et de ſacramentis
nunqꝫ venerandis inuenerit nouiciā ſeu di-
ſcipulū voluntariū. Tunc demon manū ex-
tendit:et viceuerſa diſcipulus ſeu nouicia ſti-
pulata manu illa ſeruare ꝓmittit. Et demon
habitis illis premiſſis ſtatim ſubiungit hec
nō ſufficere. Et vbi diſcipulus que nā vlte-
rius ſint facienda inquirit. Demon omagiū
petit quod cōtinet vt in anima et corpore ſi-
bi eternaliter pertineat et ꝓ poſſe alios quoſ-
cunqꝫ vtriuſqꝫ ſexus ſibi aſſociare velit. Ad-
iungit deniqꝫ vt certa vnguenta ex oſſibus ⁊
membris puerorū et precipue renatorū fon-
te baptiſmatis ſibi cōficiant per que cunctas
ſuas voluntates explere cum ſua aſſiſtentia
poterit. Hunc modum nos inquiſitores ex-
perientia teſte percepimus in oppido briſia-
co baſilienſis dioceſis plenā informationē
capiendo ab vna iuuencula malefica ſed cō-
uerſa.cuius et matertera in dioceſi argenti-
nenſi incinerata fuerat:que etiam addiderat
ꝙ per modū quo eius matertera ipſam primi-
tus ſeducere tentaſſet talis erat. Quadaꝫ enī
die ſecum per gradus aſcendere habebat et
eius iuſſu cameraꝫ intrare.vbi cum vidiſſet
quindecim iuuenes in veſtimentis viridi co-
loris ad modū quo rutheri incedere ſolent:
matertera ſibi dixit. Elige ex his iuuenibus
et eum quem volueris tibi tradā:et ipſe te ſi-
bi in ſponſam aſſumet et cum illa nullum ſe

velit habere aſſeruiſſet grauiter vulnerata tā-
dem acquieuit modū exprimēs ꝓmiſſum:aſ-
ſeruit etiā ꝙ ſepius per longa terrarū ſpacia
de nocte ſecū tranſlata fuerat etiā ab argenti-
na vſqꝫ coloniā. Hec eſt illa cuius occaſione
in prima queſtione ꝓmiſſum eſt nos velle de-
clarare:an malefice vere ⁊ corꝑaliter a demo-
nibus transferant̄ de loco ad locuꝫ. Et hoc
ꝓpter verba canonis.xxvi.q.v.epi.vbi textuſ
ſentit ꝙ ſolummō imaginarie.cum tū inter-
dum etiā vere ⁊ corporaliter transferant̄. In-
terrogata enim an ſolū imaginarie et fanta-
ſtice ſic incederet ꝑ demones illuſe. Reſpon-
dit ꝙ vtroqꝫ mō ꝓut etiā veritas ſe habet vt
inferius de mō tranſferēdi localiter declara-
bitur. Aſſeruit etiā ꝙ maiora damna ab ob-
ſtetricibus inferunt̄.qꝛ vt plurimū infantes
aut hñt interimere aut demonibꝰ offerre. ab
ipſa etiā matertera aſſeruit ſe grauiter fuiſſe ſe-
mel verberatā:eo ꝙ ollam quandā occultatā
diſcooperiēdo plurimoꝝ infantiū capita rep-
periſſet. Et plura alia retulit prius p̄ſtito pro
dicenda veritate iuramēto vt decuit.eius de-
niqꝫ verbis ſuꝑ modū ꝓfitendi fides indu-
bia accomodat̄ etiā ꝑ ea q̄ in ſuo formicario
p̄fatus Jo.nider doctor p̄cipuus:q̇ etiā no-
ſtris tꝑibus miris claruit ſcripturis recitat.
et hoc ex relatu inquiſitoris eduenſi dioceſis
qui etiā in ipſa dioceſi multos de maleficijs
reos inquiſierat et incinerari fecerat. Dicit enī
p̄fato inquiſitore mihi referente ꝑcepi ꝙ in
lauſanēſe ducatu quidaꝫ malefici ꝓprios na-
tos infantes coxerant ⁊ comederāt. Modus
autē diſcendi talē artē fuit vt dixit ꝙ malefi-
ci in certā cōtionē venerūt et oꝑe coꝝ veriſi-
militer demonē in aſſumpta imagīe viderēt
hoīs cui diſcipulus habebat neceſſario dare
fidē de abnegādo chriſtianiſmo de euchari-
ſtia nunqꝫ adoranda ⁊ de calcando ſuꝑ crucē
vbi latēter valeret. Sequit̄ aliud exemplum
ab eodē. Fuit inſuꝑ fama cōmunis petro iu-
dice in boltingē referente ꝙ in terra bernen-
ſium.xiij.infantes deuorati eſſent a maleficiſ
ꝙ̄ obrem etiā publica iuſticia ſatis dure exar-
ſerat in tales paricidas. Cū autē petrus q̄ſi-
uiſſet a quadā capta malefica ꝑ quē modū in-
fantes comederēt. Illa rñdit. Modꝰ iſte eſt.
Nā infantibꝰ nondū baptizatis p̄cipue inſi-
diamur.vel etiā baptizatis p̄ſertim qñ ſigno
crucis nō muniunt̄ et orationibꝰ. Lector ad-
uerte ꝙ ideo nō baptizatis p̄cipue inſidiant̄
inſtinctu diaboli vt non baptizetur ſequitur
hos in cunabilis vel ad latera iacentes parē-
tum ceremonijs noſtris occidimꝰ quos poſt
ꝙ̄ putantur oppreſſi eſſe.vel aliunde mortui

de tumulo clam furto recipimus: et in caldari decoquimus quouſqꝫ euulſis oſſibus tota caro efficitur pene potabilis. de ſolidiore materia vnguentū facimus noſtris voluntatibus et artibus: ac tranſuectionibus ac comodis. de liquidiori vero humore flaſcone vt vtrem replemus. de quo is qui potatus fuerit additis paucis ceremonijs ſtatim ꝯſcius efficitur et magiſter noſtre ſecte. Sequit̃ ad idem modus alius magis diſtinctus et clarus. Nã iuuenis quidam cū vxore malefica capt⁹ in bernenſiū iudicio ſeorſuꝫ ab eadẽ et in diſtinctã turrim repoſitus dixit. Si meorum facinorum veniam conſequi poſſem: omnia que de maleficijs ſcio libens patefacerem: mori enim video me oportebit. Cūqꝫ per litteratos circumſtantes audiſſet omnimodam poſſe conſequi veniam ſi vere peniteret. tunc lete ſe morti obtulit: et modos primeue infectionis diſſeruit. Ordo inquit talis eſt quo etiam ſeductus ſum. Oportet primo vt dominico die anteqꝫ aqua benedicta cõſecratur diſcipulum futurū cum magiſtris eccleſiam introire et ibidem abnegare coram eis chriſtum: eius fidem: baptiſma et vniuerſalem eccleſiaꝫ. Deinde omagiū preſtare magiſterulo id eſt paruo magiſtro. ita enim demonem et nõ aliter vocant. Ubi notandū ꝙ iſte modus cum alijs recitatis ꝯcordat. Nec obeſt ꝙ demon interdū preſens eſt vbi omagium ſibi preſtatur: interdū vero nõ. Doloſe enim tunc operatur cernens diſpoſitionẽ futuri diſcipuli. que fortaſſis ab eius preſentia tanqꝫ nouitius retraheretur timoris cauſa. cum tamẽ alias per ſibi notos et familiares facilius eſtimat eum aſſentire. Ideoqꝫ eum ꝛ tunc magiſterulum vocant cum abſens eſt vt minore terrore ex parua eſtimatõne magiſtri cõcutiatur. Sequitur poſtremo. De vtre bibit ſupradicto. quo facto ſtatim ſe interioribꝫ ſentit imagines noſtre artis cõcipere et retinere ſuper principales ritus huius ſecte. In hunc modū ait ſeductus ſum. Et vxor mea quã tante pertinacie credo vt potius incendium ſuſtineat: qꝫ minimã fateri velit veritatem. ſed heu ambo rei ſumus: ſicut dixit iuuenis ita veritas per omnia reperta eſt. Nam ꝓconfeſſus iuuenis in magna cõtritione mori viſus eſt. Uxor vero teſtibus cõuicta nihil veritatis. nec in ipa tortura fateri voluit. nec in morte: ſed incendio ꝑparato per lictorem eidẽ verbis peſſimis maledixit: et ſic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus ꝓfitendi earū ſolennis. Alius vero modus priuatus fit diuerſis medijs. Interdū enim viris aut mulieribus: aut aliqua alia corporali ſeu temporali afflictione inuolutis demon aſtat. interdum viſibiliter: interdū per medias alloquitur perſonas. et ſi ſꝫm eius cõſilia agere velint omnia ꝓſutura pollicitetur ad nutum. a paruis tamẽ vt in primo capitulo tactuꝫ eſt inchoando vt ad maiora paulatim perducat. Uaria poſſent ad hoc deduci acta et geſta per nos in inquiſitõne reperta ſed qꝛ difficultatẽ hec materia nõ patitur breuitati ſtudendū eſt cum vlteriori declaratione.

Pro declaratõe omagij preſtandi aliqua ſunt aduertenda.

Uerum ſuper hoc ꝙ diabolus omagium recipit aliqua ſunt aduertẽda: qua vicꝫ de cauſa et qꝫ differẽter hoc faciat. et primo. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorẽ offenſionẽ diuine maieſtatis creaturã ei dicatam ſibi vſurpando. et ob maiorẽ certitudinẽ future illius damnatõis quã ſumme affectat. Tamẽ ſepe repertū eſt a nobis tale omagiū ad certos accepiſſe annos ſimul cum ꝓfeſſione. Interdū ꝓfeſſionẽ tm̃ et omagiū ad certos annos diſtuliſſe. Et dicamus ꝓfeſſionẽ cõſiſtere in fidei totali aut partiali abnegatione. Totali vt ſupra tactū eſt cū fides ex integro abnegat̃. Partiali cū ex pacto inito habet cerimonialia quedã cõtra ſtatuta eccleſie obſeruare. vt dñicis diebꝫ ieiunare. aut ſextis ferijs carnibus veſci. aut certa crimina in cõfeſſione celare. vel aliqđ ſimile ꝑpetrare. Omagiū vero dicamus cõſiſtere in corporis et aĩe traditione. qua de cauſa autẽ talia practicant̃ poſſumus aſſignare q̄ttuor cauſas ex ꝑte demonis. Cum eñi vt ſupra in prima ꝑte tractatus declarat̃ circa ſecundū principale. An demones ad odium vel amorẽ mẽtes hoim poſſint immutare patuit. ꝙ intima cordis nõ poſſit penetrare cū hoc ſoli deo cõueniat. Ex cõiecturis tñ in illorū cognitionẽ deuenit. vt etiã iam inferi⁹ patebit. Ideo verſutus ille hoſtis ſi ꝯſiderabit nouiciã in aggreſſu difficilẽ ad cõſenſum tūc blãde eã aggredit̃: pauca exigẽs vt paulatim ad maiora ꝑducat. Scđa cauſa. Nã cū inter abnegãtes fidẽ diuerſitas credenda eſt cū quedã ore ſed nõ corde. quedã ore ꝛ corde diabolus experiri volẽs an corde ſicut ore ſibi ꝓfiteat̃. certos annos deputat: vt eo in tꝑe ex operibꝫ et cõuerſatõe mentẽ eius inueſtiget. Tercia cauſa. Nã ſi ꝑ tm̃ tꝑis ſpaciū cognoſcet ipam ad q̄cūqꝫ exequẽda min⁹ volũtariã et ꝙ iã ore ꝛ nõ corde ſibi adhereat. ꝑſumitqꝫ diuinã miãꝫ ei ꝓpter ãgeli boni cuſtodiã quã demon in multis experiri pt ꝓfutuꝝ tūc ipam

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

abijcere et temporalibus afflictionibus ex=
ponere conatur vt vel ſic ex deſperatõne eius
lucrum habere valeat. Huius veritas patet.
Nam ſi cauſa queritur vnde ſit ꝙ certe male
fice ſub quibuſcūq; tormentis etiā maximis
nec minimā veritatē fateri volūt. vbi tñ alie
faciliter ad quecūq; interrogata ſua crimina
fatentur. Itē vnde hoc ꝙ ſibipſis poſtq̃ faſſe
ſunt vitam auferre ſuſpendio conant̄. Reue
ra enī dici poteſt ꝙ vbi diuina coactio ꝑ ſan
ctum angelū ad hoc nō cōcurrit vt malefica
cogatur fateri veritatē et maleficiū taciturni
tatis abſcedere. ꝙ tunc opere demonū fit qḋ=
cunq; euenit ſiue taciturnitas ſiue criminū
cōfeſſio. Primū fit ſuper illas quas ore ⁊ cor
de nouit fidē abnegaſſe et ſimili modo oma=
gium p̄ſtitiſſe. De quarū etiā ꝑſeuerantia cer
tus eſt vbi ꝑ oppoſitū alias relinquet nō tuen
do eo ꝙ nouit illas ſibi minime proficuas.
Experientia nos ſepe docuit cum oēs quas
incinerari fecimus ex earū cōfeſſionib9 patu
it ipſas fuiſſe inuolūtarias circa maleficia in=
ferenda. Nec hoc ſub ſpe euadendi dicebant
cum ex plagis et verberibus eis a demonib9
illatis. vbi ad eoꝝ nutum nō ſeruiebāt veri=
tas cōſtabat. ſepiſſime viſe cum faciebus tu=
midis et liuidis. Et ſimiliter ꝙ poſt cōfeſſio
nem criminū ſub tortura ſꝑ ſeipſas vita pri=
uare laqueo ſatagūt. Veritas ex noſtra pra=
ctica habet̄: cum ſemꝑ poſt criminū cōfeſſio=
nem cuſtodes deputant̄ ſingulis horis ſuꝑ
talia attendētes. vbi etiā ex negligētia inter=
dum cuſtodū ad corrigias vel peplas reperi
ebantur ſuſpenſe. Inimico vtiq; vt dictū eſt
hoc ꝓcurante ne ꝑ cōtritionē aut ſacramēta=
lem cōfeſſionē veniam cōſequerent̄. Et quas
corde allicere nunq̃ poterat quo etiā facilli=
me gratiā apud deum inueniſſent. Iam vlti
mo per temporalē cōfuſionē ⁊ horribilē mor
tem in deſperationē deducere conatur. Quis
et per dei gratiā maior vt pie eſt credendū ve=
niam ꝑ verā cōtritionē et purā cōfeſſionē cō
ſecuta ſit vbi nō volūtarie illis ſpurcitijs in=
heſerunt. Patent ex his q̄ per dioceſes argen
tinenſem cōſtantienſem et oppidū hagenouie
et rauenſpurg acta ſunt vix annis trib9 euo=
lutis. In primo nāq; oppido vna vili peplo
et fragili ſe ſuſpēdit. Altera noīe ⁊ walpurgis
de maleficio taciturnitatis miro mō fuit no=
tata alias mulierculas informando qualiter
talē taciturnitatē ꝑ puerū maſculū et primo=
genitū in fornace decoctū ꝓcurare deberent.
Acta ⁊ geſta adhuc p̄ manib9 habent̄. et ſimi
liter de alijs in ſcḋo oppido incineratis: ſpar
ſim hincinde deducent̄. Eſt et quarta cauſa
cur demones omagiū recipere ſuper certas
differūt. ſuꝑ alias vero minime eo vic; ꝙ cū
periodū hoīs cognoſcere ſubtili9 q̃ aſtrono
mi pn̄t facilius eis terminū vite vel p̄figere
vel terminū naturalē. ꝑ caſualē modo quo di
ctum eſt p̄uenire poteſt. Hec breuiter ꝑacta ⁊
geſta maleficarū declarant̄. Primo demonis
aſtutiā in talib9 deducendo. Nam quia ſ̄m
Aug9. in li. de natura demonū aſſignant̄ ſe=
ptem cauſe. vñ etiā ꝓbabiliter cōiecturant fu
tura cōtingentia. Nō ꝙ illa ſcire certitudina
liter valeant. Prima eſt. q2 vigent ſubtilitate
naturali quo ad operationē intellectus ipoꝝ.
Vñ et ſine diſcurſu q̄ neceſſari9 eſt in nobis
rōnis intelligūt. Secunda q2 ꝓpter experiē=
tiam temporū ⁊ reuelatōe ſupernoꝝ ſpirituū
plura ſciūt q̃ nos. Unde et Iſidoro allegat̄
ſepius a doctorib9: triplici acumine ſcire vi=
gent demones. Subtilitate nature. Experiē
tia temporū Et reuelatōe ſupernoꝝ ſpirituū.
Quarta eſt ꝓpter celeritatē motus. vnde que
in oriente fieri habent p̄dicere pñt mira ſceleri
tate in occidente. Quinta quia ſicut ſua potē
tia cum deus ꝑmittit pn̄t inducere morbos.
auarū inficere. et famē inducere: ita poſſunt
et illa p̄dicere. Sexta quia ꝑ ſigna pn̄t ſubti
lius p̄dicere mortē q̃ medicus videndo vri=
nam et pulſum. Nam ſicut ille ꝑ ſigna videt
aliqua in infirmo que ſimplex nō cōſiderat.
Ita et demon ea q̄ nullus homo videt natu
raliter. Septima quia ex ſignis q̄ ꝓcedūt ab
animo hoīs cōiecturant ea que ſunt vel erūt
in anima aſtutius prudenti viro. Sciūt enī
qui inſtinctus ſunt veriſimiliter ſecuturi et
cōſequenter cuiuſmodi opera. Octaua quia
acta ꝓphetarum et ſcripta noſcunt melius q̃
homines: et ex illis multa futura dependent
Ideo ex illis multa futura p̄dicere poſſunt.
Hec etiā tangunt̄. xxvi. q. iiij. ſciendū. Vñ
nō mirū ſi periodū hoīs ſcire pt naturalē li=
cet ſecus ſit de termino caſuali qui fieret per
incinerationē quā demon finaliter ꝓcurat:
qñ vt dictū eſt ipſas inuoluntarias repperit ti
mens de earū reditu et cōuerſione cum tamē
alias quas nouit voluntarias etiā ad natu=
ralē vt ſic vſq; mortē defendit. Dem9 ex vtra
q; ꝑte exempla q̄ a nobis reperta ſunt ⁊ acta.
Nā in baſilieſi dioceſi, villa ſupra renū ſitua
ta noīe oberwyler: plebanū ↄuerſatione ho=
neſtū habuit illi9 tñ opinionis ſeu poti9 erro
ris ꝙ maleficiū nihil eſſet in mūdo ſed tm̄ in
opinione hoīm qui hmōi effect9 mulierculis
attribuebāt. quē talit̄ a ſuo errore de9 purga=
re voluit qḋ etiā alia demonū ſuꝑ p̄figendū
terminis vite maleficis ↄmertia pateſierent.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Nam dum feſtine pontem ob cuiuſdā nego=
cij expeditione pertrāſire vellet obuiam ſimi
li importunitate quandaꝫ vetulā habuit cui
dum in pontis acceſſu locū vt p̄iret dare no=
luiſſet ſed importune incederet caſu vetulam
luto intruſit vnde indignata in verba cōtu=
melioſa prorupit eiqꝫ dixit. pfaff. impune nō
tranſibis. Sed ille licet verba parū aduerte
ret denocte ſe infra cingulum vbi ſurgere ele
cto volebat ſe maleficiatum ſenſit: ita vt bra=
chijs aliorū ſuſtentari ſemper habuit vbi ec
cleſiam viſitare volebat. ſicqꝫ per triennium
manſit: ſub cura tamē domeſtica matris car=
nalis. Quibꝫ expletis dum vetula illa egro=
taret quā etiā per verba ꝯtumelioſa quibus
minata fuerat ſemꝑ ſuſpectā de maleficio ſi=
bi illato habuerat. accidit tamē vt ꝓ cōfeſſio
nis audiētia infirmata ad eū mitteret. Et ſa=
cerdos licet importune diceret: cōfiteat̄ dia=
bolo ſuo magiſtro. Ad inſtantiā tamen ma=
tris per duos villanos ſuſtentatus inter bra
chia domum acceſſit et ad caput lecti in qua
malefica iacebat ſedēdo. Duo illi villani ab
extra auſcultare volebant ꝓpe feneſtrā: ſic enī
ſtuba in plano erat ſituata an maleficiū illa=
tum plebano cōfiteretur. vnde cōtigit vt licꝫ
infra cōfeſſionem mentionē nullā de malefi=
cio illato feciſſet. Ipſa tamen cōfeſſione ꝑacta
dixit. Scis ne tu pfaff q̄s te maleficauit. Et
dū blande ille reſpōderet ſe neſcire. illa ſub=
intulit. Tu habes me ſuſpectā et bene. Sci=
as me tibi intuliſſe tali de cauſa vt ſupra ta=
ctum eſt. Et dum ille ꝓ ſui liberatione inſta=
ret et dixit. Ecce tempus ſtatutuꝫ aduenit et
mori habeo: ſed ita diſponā vt paucis diebꝫ
euolutis poſt mortē meā ſanaberis: et ita eue
nit. Nam illa iuxta ſtatutū a demone termi=
num obijt. ⁊ infra triginta dies quadā nocte
ſacerdos ex integro ſe ſanū repperit. Nomen
ſacerdotis dicitur pfaff heflin. iam in dioce=
ſi argentinenſi. Simile in dioceſi baſilienſi
villa buhel ꝓpe oppidū gerwyler cōtigit. Mu
lier quedā capta et tandem incinerata: ſex an
nis incubum demonē habuerat etiā in late=
re viri dormientis in lecto. Et hoc ter in ſe=
ptimana. Sabbatis quintis et tercijs ferijs
aut alijs noctibus ſacratioribus. Tale autē
omagiū preſtiterat diabolo vt poſt ſeptimū
annū in corpore et anima ꝑpetue ſibi dicata
eſſet. Hic tamē diſpenſauit deus. Nā in ſexto
capta et igni adiudicata vere et integre cōfeſ=
ſa veniam creditur a deo ꝑcepiſſe. Plurimū
enī voluntaria ad mortem extitit aſſerens ꝙ
et ſi liberari poſſet mortē tm̄ amplius p̄elige=
ret dummō poteſtatē demonis euaderet.

De modo quo localiter transferunt̄ de lo=
co ad locum.

Capitulum. iij.

Iam antē aggrediendū eſt de earū
ceremonijs et quibus in ſuis ope
ribus ꝓcedunt modis. Et primo
de his que erga ſe ⁊ ꝓprias ꝑſonas
operant̄. Et quia transferri de loco ad locuꝫ
corporaliter eſt de precipuis earū actionibꝫ
carnalibꝫ etiā ſpurcitijs cum incubis demo=
nibus inſiſtere. De ſingulis aliqua deduce=
mus. et primo de earū corporali tranſuectio
ne. Ubi notandū eſt ꝙ hec tranſuectio patit̄
difficultatē vt ſepius tactū eſt ex vno dumta
xat ꝓceſſu ſcripture puta. xxvi. q. v. Epiſco=
pi. Ubi dicit̄ ex cōſilio acquirenſi. Illud nō
eſt obmittendū ꝙ quedaꝫ ſcelerate mulieres
poſt ſathan retro ꝯuerſe demonū illuſionibꝫ
et fantaſmatibus ſeducte credent ſe et ꝓfiten
tur cum diana horis nocturnis dea pagano
rum vel cum herodiade ⁊ innumera multitu
dine mulierū equitare ſuꝑ quaſdā beſtias et
multa terrarū ſpacia intempeſte noctis ſilen
tio ꝑtranſire eiqꝫ tanq̄ꝫ dn̄e in omnibꝫ obedi
re ⁊c̄. Quapropter ſacerdotes dei p̄dicare de
bent populo vt nouerint omnino hec falſa ⁊
nō a diuino ſed maligno ſpiritu talia fantaſ
mata mentibꝫ fideliū irrogari. ſi quidē ipſe ſa
thanas tranſformat ſe in diuerſarū ꝑſonarū
ſpecies atqꝫ ſimilitudines. Et mentē quā ca=
ptiuam tenet in ſomnis deludendo ꝑ deuia
queqꝫ deducit ⁊c̄. Et ad hoc predicant̄ inter=
dum a quibuſdā exempla publice de ſancto
Germano. et de quodā alio qui filiā ſuā ſuꝑ
hoc obſeruauit q̄ſi omnino hec ſint impoſſi
bilia fieri. Et indiſcrete applicant̄ ad malefi=
cas et earū opera tanq̄ꝫ vt et ſingula earū fa
cta in leſionibus hominū. Iumentorū: terre
frugū: nō ſint eis applicāda eo ꝙ ſicut fanta=
ſtice in tranſuectionibus ita et circa creatura
rum leſiones illuduntur. que quidē opinio
cum in prima queſtione tanq̄ꝫ heretica ſit re
probata vtpote cōtra diuinā permiſſionē ſu=
per diaboli potentiaꝫ que ad maiora vt ſic ſe
extendere poteſt: militans ſimiliter et contra
ſacre ſcripture intentionē et ad eccleſie ſancte
intolerabile damnum vbi iam multis annis
impune ex hac peſtifera opinione permanſe
runt. ſeculari brachio puniendi facultatem
amputādo. Unde et in immenſum ſic creue
runt vt iā nō ſit poſſibile eas eradicare. Ideo
diligēs lector ea que ibi poſita ſunt in deſtru
ctionē illius opinionis cōſiderabit ⁊ ad p̄ns
qualiter transferantur et quibus modis hoc
ſit poſſibile aduertet cum reſponſionibꝫ ſuꝑ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

exempla que ab eis in medium deducuntur.
Qꝫ igitur corporaliter poſſint transferri va-
rijs modis oſtenditur. Et primo ex alijs ma
gorum operationibus. Nā ſi nō poſſent trāſ
ferri hoc eſſet. vel quia deus nō ꝑmitteret aut
quia diabolus hoc facere nō poſſet eo ꝙ crea
ture repugnaret. Non primū. quia vbi maio
ra vtiqꝫ ⁊ minora dei ꝑmiſſione fieri poſſunt
Sed maiora tam in pueris q̄ꝫ in hominibꝰ
ſepiſſime facta ſunt vtpote iuſtis et in gratia
cōſtitutis. patet. Nam vbi querunt. an cam-
pſiones puerorꝝ opere demonū fieri poſſunt
Et an demon localiter poſſit trāſferre aliquē
hominē de loco ad locū etiā inuitum. Ad pri
mum reſpondēt ꝙ ſic. Nam et Guilhelmus
pariſienſis in vltima pte de vniuerſo dicit.
Campſiones puerorꝝ fieri poſſunt ita ꝙ deo
ꝑmittente demon vicem infantis gerere po-
teſt vel etiā tranſlationē facere. Tales etiam
pueri ſp ſunt miſeri eiulantes. Et licet quat-
tuor aut quinqꝫ matres vix ſufficerent ad la
ctandum nunq̄ꝫ tñ impinguanť ſed vltra mo
dum ponderoſi exiſtunt. Mulieribꝰ tamē ꝓ-
pter nimium terrorē quē ꝯcipere poſſent nec
affirmanda ſunt nec negāda: inſtruende ſunt
vt litteratorū iudicia querant. Permittit enī
deus ꝓpter peccata parentū cum interdū viri
impregnatis vxoribus maledicūt. Vellem
inquiunt vt diabolū portares vel ſimilia. Et
ſimiliter impatientes mulieres ſepe ſimilia
proferunt. De alijs etiā hominibꝰ interdum
iuſtis exempla plurima reperiunť. Nā Vin
centius in ſpeculo hiſto. li. xxvi. ca. xliij. ex re
citatōe Petri damiani. refert de puero quin
quennij cuiuſdā nobiliſſimi viri. qui puer ꝓ
tunc monachus factus a monaſterio nocte
illatus eſt piſtrino clauſo vbi mane repertus
et interrogatus dixit ſe ꝑ quoſdā ad magnū
cōuiuium delatum et vt comederet iuſſum.
Eſt poſt per ſuperiora piſtrino immiſſum.
Quid deniqꝫ de his magis qui vſitato vo-
cabulo a nobiſ nigromantici vocantur nun
cupanť et per aera ſepe a demonibus ad lon
ginqua terrarū ſpacia vehuntur. Qui etiam
alijs interdum hoc idem ſuadentes eos ſecū
ſuper caballuꝫ qui vtiqꝫ nō verus equus ſed
demon in tali forma exiſtit vehunt. et vt lō-
quantur nec vt ſigno crucis ſe muniant hor-
tantur. Et licet duo ſimus hunc tractatum
ſcribentes: vnus tamen ex noſtris ſepiſſime
tales vidit et repperit. Nam ſcholaris quidā
pro tunc: nunc vero ſacerdos friſingeñ. dio-
ceſis adhuc ſupereſſe creditur qui et referre
ſolitus eſt ſemel ſe corporaliter a demone fu-
iſſe per aera ſubuectū et ad remotas partes il
latū. Supereſt ſacerdos alius in oberdorff
oppido. prope lantzhutam qui ꝓ tunc cōſo-
dalis illius exiſtens oculis ꝓprijs illam ſub
uectionē vidit. Et qualiter extēſis brachijs
in altum clamando et nō eiulando tranſla-
tus fuit. Cauſa autē vt idem retulit hec erat.
Nam ꝯuenientibus quadā die multis ſcho
laribꝰ in potagijs ceruiſie omnes in hoc cō-
ſenſerant vt ille qui ceruiſiam afferret nil ex-
ponere haberet: et ſic vnus ex ſocijs dum ꝓ
ceruiſia apportanda exire volebat hoſtiū ape
riendo nebulam deriſam ante hoſtiuꝫ intui-
tus fuit: vnde territus redijt et ꝙ potum af-
ferre nollet cauſam aperiendo eis inſinuauit
Tunc idem qui illatus fuerat indignatus di
xit. Et ſi diabolus adeſſet potum apportabo
Et ſic exiens alijs omnibus videntibus per
aera ſubuectus fuit. Uerum quidē ꝙ nō ſo-
lum vigilantibus ſed et dormientibus talia
accidere poſſint fateri neceſſe eſt vt videlicet
dormiendo per aera localiter et corporaliter
transferantur. Patet et de quibuſdā qui ſu-
per tegulas domorū ⁊ edificia altiſſima ſom
niando incedunt. Nec quicq̄ꝫ eis obſtare po
teſt ad eorum tranſitum tam in altum q̄ꝫ in
profundū. Et ſi ꝓprijs nominibus ab alijs
circumſtantibus vocantur ſtatim ad terram
quaſi colliſi ruunt. Hec vtiqꝫ opere demo-
num fieri plures arbitrantur et nō abſqꝫ ra-
tione. Nam cum demones ſint in multiplici
differentia. Aliqui de inferiori choro ange-
lorum qui etiam exiguis penis vltra penam
damni quā eternaliter patientur tanq̄ꝫ ꝓ par
uis delictis cruciantur. qui etiam neminem
poſſunt ledere ſaltim grauiter ſed ſolū prin-
cipaliter ioculationes exercere. Ubi etiā alij
incubi ſunt vel ſuccubi puniētes nocturno
tempore homines vel peccato luxurie coin-
quinantes eos. Non mirum ſi etiā his tru-
fis inſiſtunt. Poteſt deduci veritas ex dictis
caſſiani colla. i. vbi dicit tot eſſe immundos
ſpiritus quot in hominibꝰ ſtudia non dubie
cōprobatur: Nam nōnullos eorū quos etiā
paganos vulgus appellat: nos vero trollen.
et abundant in regno norweye. aut ſchretel.
Ita ſeductores et ioculatores eſſe manifeſtū
eſt vt certa queqꝫ loca vias iugiter obſiden-
tes. Nequaq̄ꝫ tormentis pretereuntes ledere
poſſunt deriſu tantummō et illuſione cōten-
ti fatigare eos potiꝰ ſtudeāt q̄ꝫ nocere. Quoſ-
dam vero ſolummodo in nociuis incubatio
nibus hominū pernoctare. Alios ita eſſe fu
rori ac truculentie deditos vt nō ſint cōtenti
illorum tantummodo corpora quos ſupple-
uerint attroci dilatōe vexare. ſed etiā irruere

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſupereminus tranſeuntes atq̄ affligere illos
ſeuiſſima cede feſtinent. vult dicere ꝙ nō tan
tum obſidēt immo horribiliter cruciāt qua
les illi in euangelio Math. viij. deſcribun-
tur. Ex quibus ꝯcludere poſſumus primū
ꝙ nō eſt dicendum maleficas nō tranſferri lo
caliter. eo ꝙ deus nō permittat. Si enim ſu-
per iuſtos et innocentes aut etiam ſuper ma
gos permittit quomodo nō ſuper illas ex to
to ſe diabolo deuouentes. Et vt cum timore
loquamur. Nonne diabolus ſaluatorem no
ſtrum ſuſtulit et duxit et ſtatuit hincinde vt
euangelium teſtatur. Nec etiā ſecundū ſuf-
fragatur aduerſarijs quaſi diabolus hoc fa-
cere nō poſſit cui vt in ſupradictis patuit. tā-
ta ineſt virtus naturalis omnia corporalia ex
cedens ꝙ nulla ei virtus terrena comparari
poteſt. Iuxta illud. Non eſt poteſtas ſuper
terram ⁊c. immo ipi lucifero tanta naturalis
ineſt poteſtas ſeu virtus qua maior etiā in-
ter angelos bonos in celo nō exiſtit. Sicut
enim omnes angelos in naturalibus excellit
et naturalia ꝑ caſum nō ſunt imminuta ſed
tantummodo gratuita. Ideo adhuc in eo re
manent licet obfuſcata et ligata. Unde gloſa
ibidem ſuper illud. Non eſt poteſtas ſuper
terram ⁊c. Et ſi omnia ſuperat meritis tamē
ſanctoꝝ ſubiacet. Nec valet ſi quis duo obij
ceret. Primo ꝙ anima hominis poſſet reſiſte
re. et ꝙ textus videt̄ ſentire de vno in ſingula
ri ſcz lucifero cum in ſingulari loquatur. Et
quia hic fuit qui chriſtū in deſerto tentauit.
Et primum hominē ſeduxit iam autē religa
tus ſit et alij angeli nō ſint tante virtutis cū
ipe omnes excedat. Ideo alij mali homines
tranſferre localiter per aera nō poſſunt. Nō
valent inſtantie. Primo dicamus de angelis
Nam minimus angelus omnē humanam
virtutē incōparabiliter excedit. Rationes ſu
muntur ex pluribꝰ. Primo quia virtus ſpi-
ritualis fortior virtute corporali ſicut virtꝰ
angeli aut etiam anime ſuperior q̄ virtꝰ cor
poralis. Secundo quo ad animā. Quia cū
omnis forma corporalis eſt forma indiui-
duata per materiā et determinata per hec et
nunc. ꝓut iam aīa noſtra exiſtit. Forme autē
immateriales ſunt abſolute et intelligibiles.
Unde etiā poteſtatē habent abſolutā et vni
uerſaliorē. Ideo anima cōiuncta non poteſt
ita ſubito tranſferre corpus ſuū localiter nec
in altum eleuare. Bene autē faceret cum eſſet
ſeparata deo permittēte: que omnia a fortio-
ri poteſt ſpiritus omnino immaterialis ꝓut
eſt angelus tam bonus q̄ malus. ſicut etiam
angelus bonus tranſtulit abacuc in momen
to a iudea in caldeam. et ex hac rōne etiam cō
cluditur ꝙ illi qui de nocte in ſomnis per al-
ta edificia vehuntur nō feruntur a ꝓprijs ani
mabus nec ex influentijs corporū celeſtium.
ſed ab aliqua excellētiori virtute vt ſupra pa
tuit. Tercio quia ſicut natura corporalis na
ta eſt moueri immediate a natura ſpirituali
ſm locū. tum quia motus localis eſt primus
motuū. viij. phi. tum etiam quia ꝑfectior eſt
inter omnes motus corporeos vt ibidem ꝓ-
bat phus. ea rōne. quia mobile ſm locum nō
eſt in potentia ad aliq̄d intrinſecū inquantū
huius ſed ſoluz ad aliquid extrinſecū. vnde
etiam nō tam a doctoribus ſanctis q̄ et phi-
loſophis ꝯcluditur ꝙ ſuprema corpora ſup
ple celeſtia mouent̄ a ſubſtantijs ſpirituali-
bus et ſeparatis bonis et ſm naturam et vo
luntatē. tum etiā quia videmus ꝙ anima pri
mo et principaliter mouet corpus motu loca
li. Ideo dicere oportet ꝙ ratio corporis hu-
mani nec q̄tum ad ipm corpus nec q̄tū ad
ipam animā obſtare poteſt quin vtrūq̄ mo-
ueri poſſit ſubito deo permittente de loco ad
locum a ſpirituali ſubſtantia bona ſm volū
tatem et naturā quando boni et in gratia cō
ſtituti tranſferuntur. aut bona ſm naturam
nō autē ſm voluntatē quādo mali tranſferū-
tur. Si cui placet videre ſanctū Tho. in pri
ma parte. q. cx. per tres ibidem articulos aut
etiam queſtionibus de malo. ſeu etiam in. ij.
ſenten. di. vij. de poteſtate demonū ſuper ef-
fectus corporales. Modus autem tranſferē
di talis eſt. Nam vt ex precedentibus patuit
vnguentū ex membris puerorū precipue in-
teremptorū ab eis ante baptiſmū cōficere ha
bent et ad demonis inſtructionē ſedile aliq̄d
aut lignum inungere quo facto ſtatim in ae-
ra feruntur. et hoc ſiue de die ſiue de nocte vi
ſibiliter ſeu etiā ſi id volunt inuiſibiliter ſm
ꝙ demon et obſtaculum alicuius corporis
alterum corpus occultare poteſt vt in prima
parte tractatus de preſtigioſa apparitōe ope-
rum demonum patuit. Verū licet demon ꝑ
tale vnguentū vt plurimū huiuſmodi practi
cat in finē vt baptiſmi gratia infantes priuat
et ſaluatione. tamē et abſq̄ his pluries effice
re viſus eſt vbi per animalia que vtiq̄ non
animalia vera ſed demones ſub formis illis
exiſtentes ipas tranſuexerūt. aut etiā ſine ali
quo exteriori adminiculo ſolummō demo-
nis virtute inuiſibiliter operante interdum
tranſferunt̄. Res geſta de viſibili et diurna
tranſuectione. In oppido rvaltzhut ſuper flu
men rheni cōſtantienſis dioceſis. Malefica
quedā oppidanis cum eſſet plurimū odioſa

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

et ad quaſdam celebrandas nuptias non fu
iſſet inuitata cum tamē pene omnes oppida=
ni illis intereſſent ipſa indignata vindicare
ſe eſtimans demonem aduocat et ſue triſticie
cauſam aperuit et vt grandinē excitare vellet
et cūctos de chorea diſpergere petijt. quo an
nuente ipam ſubleuauit et per aera ad mon=
tem prope oppidum videntibus certis paſto
ribus tranſuexit. et vt poſtmodū faſſa fuerat
cum aqua ſibi deeſſet ad fundendā in foueā
quem modū vt patebit vbi grandines exci=
tant obſeruant. ipa in foueam quā paruā fe=
cerat vrinam loco aque immiſit et cum digi=
to more ſuo aſtante demone mouit. et demō
ſubito illum humorē ſurſum eleuās grandi=
nem vehementē in lapidibus ſuper choriza=
tes tantummodo et oppidanos immiſit. Cū
ipis diſperſis et de cauſa illius mutuo cōfe=
rentibus malefica oppiduꝫ ingreditur vnde
ſuſpicio magis aggrauatur. At vero cum pa
ſtores ea que viderant recitaſſent ſuſpicio ve
hemens in violentā creuit. Unde capta ⁊ faſ
ſa quod ea de cauſa quia inuitata non fuerat
talia perpetraſſet ob multis etiam alijs male
ficijs ab ea perpetratis incinerata fuit. Et qꝛ
publica fama de huiuſmodi tranſuectōnib⁹
etiam apud vulgares cōtinue volat nō expe
dit plura ad hoc probandū de his hic inſere
re. Tantummō hec ſufficiant aduerſus illos
qui huiuſmodi corporales tranſuectiones
aut omnino negant aut ꝙ ſolummodo ima=
ginarie et fantaſtice fiant affirmare conant̄.
qui vtiqꝫ in ſuo errore ſi relinquerentur parū
eſſet/immo nec aduertendū/dummodo in fi=
dei cōtumeliam iporum error non vergeret.
Attento autem ꝙ illo errore nō cōtenti etiam
alios inſerere et publicare in maleficarū au=
gmentationē et fidei detrimentum nō verent̄
Dum aſſerunt ꝙ omnia maleficia que eis iu
ſte tanqꝫ inſtrumentis demonū vere et reali=
ter imputantur. eis tantummō imaginarie et
illuſorie tanqꝫ innoxijs eſſe imputanda ſicu
ti et ipa tranſuectio fantaſtica. Unde et plu=
ries impune in magnā creatoris cōtumeliaꝫ
et grauiſſimū iam iporum augmentū remā=
ſerunt. Hec argumēta etiam a principio eis
adducta ſuffragari poſſunt. Nam primū cū
allegant capitulū epiſcopi. xxvi. q. v. vbi aſſe
ritur ꝙ tantū fantaſtice et imaginarie tranſ=
ferantur. quis tam inſipiens qui velit cōclu=
dere ꝙ nō poſſint etiā corporaliter tranſferri
Sicut enim ex fine illius capituli vbi poni=
tur: ꝙ qui credit poſſe hominē in melius vel
in deterius tranſmutari aut in aliam ſpeciē
tranſformari. Infideli et pagano deterior ſit
cenſendus. quis poſſet cōcludere ꝙ non poſ
ſent homines in beſtias preſtigioſa illuſio=
ne tranſformari aut etiaꝫ de ſanitate in infir
mitates tanqꝫ a meliori in deterius tranſmu
tari. Jam talis qui ſic in cortice verborū ca=
nonis laboraret. vtiqꝫ cōtra mentem omniū
doctorum ſanctorū immo ⁊ ꝯtra ſcripture ſa
cre ꝓceſſum ſentiret. Ex quibus multiplici
ter oppoſitum apparet vt ex ſupradictis in ple
riſqꝫ locis circa primā partem tractatus de=
ductum eſt. Oportet ergo ad nucleuꝫ verbo
rum attendere. Juxta quod in prima queſtio
ne prime partis tractatus tactū eſt. et hoc cir
ca ſolutionē ſecūdi erroris inter tres qui ibi
reprobantur ꝙ quattuor iniunguntur predi
catoribus populo ad predicandū. tranſferū
tur enim et corporaliter et fantaſtice. Juxta
quod ex earum proprijs cōfeſſionibus patet nō
tam illarum que incinerate fuerunt ꝙ̄ etiam
aliarum que ad fidem et penitentiā redierūt.
Jnter quas et illa in oppido Briſiaco inter=
rogata a nobis. an ne fantaſtice et illuſorie
aut corporaliter poſſent tranſferri. Reſpon=
dit ꝙ vtroqꝫ modo. Si enī caſu aliquo nol=
lent corporaliter tranſferri ſcire tamē vellent
omnia que in cōtione illa ab earum cōſoda=
libus agerentur tunc talis ab eis ſeruaretur
modus: vt illa in nomine omniū diabolorū
ad latus ſiniſtrū ſe reponeret ad cubitum. et
tunc quaſi vapor quidā glaucus ex eius ore
procederet. Unde ſingula que ibi agerentur
perlucide cōſideraret. ſi vero corpaliter tranſ
ferri vellet modum ſupradictum ſeruare ne=
ceſſe eſſet. Preterea in caſu quo canon ille nu
de abſqꝫ omni declaratōne intelligend⁹ eſſet
quis tam ſtolidus vt ꝓpterea omnia eorū ma
leficia et nocumenta eſſe fantaſtica et imagi=
naria affirmaret cum ad ſenſum omnib⁹ ap=
pareat contrarium eo precipue ꝙ plures ſint
ſuperſtitionum ſpecies. vtpote quattuorde=
cim. Jnter quas maleficarū ſpecies ſupremū
in maleficijs et nocumentis cōtinet gradum
et ſpecies phitonum ad quā reduci poſſunt
qui fantaſtice vehuntur minimū gradum.
Demum nec exempla ex legenda ſancti ger
mani aut aliorum quorumcunqꝫ eis ſuffra
gantur. Utiqꝫ quia poſſibile erat demonib⁹
vt ſeipos ad latera viri dormientis tempore
intermedio quo ſcrutinium de vxoribus fie
bant applicarēt quaſi viris cōdormirent. qđ
tamen factum fuiſſe propter honorem ſancti
nō aſſeritur caſus tamē ponitur vt nō creda
tur eſſe impoſſibile. oppoſituꝫ illius quod in
legenda ponitur. A ſimili reſponderi poteſt
ad quaſcunqꝫ alias obiectōnes quia ſicut in=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

uenīuntur ꝙ quedam tantummodo imagi=
narie. Ita etiam reperiuntur in ſcriptis do=
ctorum plures fuiſſe corporaliter tranſlatas
Si cui placet Thomā brabantinū in libro
ſuo de apibus inſpicere mira inueniet tā de
imaginaria ꝙ̄ etiam corporali hominū trāſ=
uectione.

Sequitur de modo quo ſe incubis demo
nibus ſubiiciunt. Capitulum .iiij.

Sed quantū ad modū quo maleſi=
ce demonibꝫ incubis ſe ſubiiciūt
ſex videnda ſunt. Aliq̄ ex p̄te demo
nis ꝛ corpiſ ab eo aſſumpti ex quo
elemento ſit illud formatū. Secundo ex p̄te
actus an ſemꝑ cum infuſione ſeminis ab al=
tero recepto. Tercio ex parte temporis ꝛ loci
an potius vno ꝙ̄ altero tempore ſe exerceat.
Quarto an viſibiliter ſe agitat ex parte mu=
lieris. et an tantummō ille que ex huiuſmo=
di ſpurcitiis procreantur a demonibus fre=
quentātur. Quinto an ille que ab obſtetrici
bus tempore partus demonibus inferūtur.
Sexto an remiſſior vel intenſior ſit in talibꝫ
ipſa venerea delectatio et primo ſuper aſſum=
pti corporis materia ꝛ qualitate. Dicendum
ꝙ aereum corpus aſſumit et ꝙ aliquo modo
eſt terreſtre inquantū habet terre ꝓprietatem
per ↄſiderationem: quod ſic declaratur. Nā
quia aer in ſe nō eſt figurabilis niſi ẜm figu=
rationem corporis alterius in quo includit̄
vnde etiam minime ſuis terminis terminat̄
ſed tantummō alienis: et vna pꝰ aeris alteri
cōtinuatur. Ideo ſimpliciter vt ſic nō p̄t cor
pus aereum aſſumere. Attento autē ꝙ aer eſt
maxime tranſmutabilis et vertibilis in q̄o=
cunqꝫ cuius ſignum eſt ꝙ quidam nitentes
corpus a demone aſſumptum ſcindere gla=
dio vel perfodere id efficere non valuerunt.
quia partes aeris diuiſi ſtatim cōtinuantur
de nouo. Ideo patet ꝙ in ſe aer eſt bene cōpe
tens materia. Sed quia nō poteſt figurari
niſi aliquod aliud terreſtre ſibi adiungatur.
Ideo oportet ꝙ aer ille ſit aliquo modo in=
ſpiſſatus et ad ꝓprietatem terre accedens: ſer=
uata tamē aeris veritate. et hanc cōdenſatio
nem facere poſſunt demones ꝛ anime ſepara
te per vapores groſſos ex terra eleuatos. et ꝑ
eorum motum localem eos cōgregando et fi
gurando in quibus manent tanꝙ̄ motores
tantū et nō vt infamatores vitam illi corpo=
ri formaliter influentes. quia ſic fluit ab ani
ma in corpus cōiunctum. Sunt autem in
ſuis ſic aſſumptis ꝛ figuratis corporibus ſi=
cut nauta in naui quā mouit. Unde quādo
queritur quale ſit corpus ꝙ̄tum ad materiā
a demone aſſumptum. Dicendū ꝙ de eo ali=
ud eſt loqui quantū ad principiū aſſumptio
nis et aliud quantū ad terminū. Quia quo
ad principiū ſic eſt aer. Quantum ad termi=
num eſt aer inſpiſſatus ad ꝓprietatē terre ac
cedēs. Hec autem omnia poſſunt demones
deo permittente ex natura cum natura ſpiri
tualis ſit ſuperior nature corporali. Unde t
neceſſe habet ſibi obedire intelligendo quo
ad motum localem: nō autem quo ad forma
rum naturaliū tam accidentalium ꝙ̄ et ſub=
ſtantialiū ſuſceptionē niſi in aliquibus par
uis creaturis et hoc amminiculo alicuius al
terius agentis vt ſupra tactum eſt. Per mo=
tum autem localem nulla forma ponitur in
remota. vnde ſic ad nutum mouere poſſunt
cum aliis circumſtantiis. Ex quibus tamen
ſi quis incidentaliter quereret quid ſentien=
dum vbi angelus bonus vel malus aliqua
opera vite exerceret per corpora vera natura
lia et nō aerea ſicut in aſina balaam per quā
angelus loquebat̄ et vbi demones in obſeſ=
ſis corporibus agitantur. Dicendum ꝙ illa
corpora nō dicuntur eſſe aſſumpta licet tan=
tum occupata. Inſpiciantur dicta doctorū
in .ii. diſt. viii. An angeli corpora aſſumant.
Sed maneamus in ꝓpoſito. Demones in aſ
ſumptis corporibus cum maleficis loquun
tur vident audiunt comedunt et generant.
Quomodo hec ſunt intelligenda. et hec eſt
ſecunda pars huius prime difficultatis. Di
cendum ad primū ꝙ ad veram locutionem
tria requiruntur. ſcꝫ pulmo cum retractione
aeris que nō ſolum ꝓpter vocem ſed propter
refrigeriū eſt cordis vnde et muti habent at=
tractionem neceſſariam. Secundo requirit̄
ꝙ formetur ex percuſſione corporis in aere
ſicut cum quis ligno percutit in aere vel cam
pana ſonum facit magnū vel paruum: quia
materia in ſe ſonorabilis et percutitur cū ſo
nabili inſtrumento redditur ſonus ẜm ꝙ̄ti=
tatem corporis et recipitur in aere et multi=
plicatur vſqꝫ ad aures audientis. qui ſi eſt re
mote poſt ſpacium vt videtur preuenire ha
bet. Tercio requiritur vox ꝛ dici poteſt ꝙ ſo
nus in corporibus inanimatis dicitur vox
in animatis corporibus et ibi eſt lingua que
aerem reſpiratum et iterum emiſſum ꝑcutit
in inſtrumento et vaſe fuſo a deo et viuo na=
turaliter quod non eſt in campana. Ideo q̄ō
ibi ſonus hic vox dicitur. Et hoc terciū po=
teſt exemplificari per ſecundū vt patet. et hec
ideo poſui vt predicatores habeant modum

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

tradendi populo. Quarto requiritur vt ille qui vocem format cōceptuʒ mentis vult alteri per vocem exprimere et vt ipſe intelligat. Ideo illam vocē organiʒat id eſt diſtinguit ſucceſſiue in ore per linguam dentes percutiendo et per labia claudendo et aperiendo percuſſum aerem in ore ad aerem extrinſecū emittendo vt ſic multiplicando ſucceſſiue vſqȝ ad aures audientis qui tunc intelligit cōceptum mentis. Ad ꝓpoſitum. Demones carent pulmone et lingua quā tamen artificiatam oſtendere poſſunt iuxta corporis conditionem ſicut et dentes et labia vnde nō vere et ꝓprie loqui poſſunt. Sed quia intelligunt et intellectum mentis vbi exprimere volunt tunc nō per voces ſed per ſonos qui habent quandam ſimilitudinē vocum aerem nō reſpiratum et attractum vt in hominibus ſed incluſum in corpore aſſumpto percutiunt et ad aerem extrinſecum articulatim emittunt vſqȝ ad aures audientis. et ꝙ abſqȝ aere attracto et nō reſpirato poſſit fieri vocis ſimilitudo patet per certa animalia nō reſpirantia q̄ dicuntur vocare et certa alia inſtrumenta vt dicit phus in. ij. de anima. Allec enim dum capitur extra aquam ſubito vocem emittit et morit᷑ poſſunt hec applicari et ea que ſequūtur vſqȝ ad vim generatiuā excluſiue tamen ad bonos angelos. Si quis velit vlterius ſpeculari de locutione demonum in obſeſſis corporibus. Ibi enim vtuntur corporalibꝫ inſtrumentis veri corporis obſeſſi. quia illis illabuntur ſic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis et nō infra terminos eſſentie neqȝ corporis neqȝ anime. Da differentiam inter ſubſtantiā et quantitatē ſeu accidens: ſed de his nihil ad ꝓpoſitum. Si cui autem placet inſpiciat ſanctum Tho. in. ij. ſententiarū. di. viij. arti. v. Cōſequenter aūt qualiter vident et audiunt dicendū ꝙ quia duplex eſt viſio. Spiritualis et corporalis. Et prima in infinitum excedit alteruʒ. tum quia penetrat tum quia per diſtantiam non impeditur iuxta luminis facultatem quod ſibi deſeruit. Ideo dicendum ꝙ nullo modo videt angelus ſiue bonus ſiue malus ꝑ oculos corporis aſſumpti nec aliquid corporale ſibi deſeruit ſicut tamen in locutione deſeruit ſibi aer et percuſſio aeris ad ſonum procurandum et vlterius ad multiplicandū vſqȝ ad aures audientiſ. Unde oculi eorum ſunt oculi depicti. Libenter autem ſub his ſimilitudinibus hominibus ſe offerunt vt eis eorum ꝓprietates quas naturaliter habent ⁊ loqui ſpiritualiter per huiuſmodi opera manifeſtent. Ideo enim et patribus ſancti angeli ſepe apparuerunt ex dei ordinatione et eius permiſſione. Malis hominibus ſeſe manifeſtant vt homines eorum ꝓprietates cognoſcentes illis ſe aſſocient hic in culpis et alibi in penis. Unde Dioniſiꝰ celeſtis ierarchie in fine dicit. Ex omnibus partibus humani corporis docet angelus ſuas ꝓprietates cōſiderare. Concludendo ꝙ corporalis viſio cū ſit operatio corporis viuentis per organum corporale quibꝫ demones in ſe carent. Ideo in aſſumptis corporibus ſicut ſimilitudines membrorum habent: ita ⁊ ſimilitudines operationū. Et ſimiliter dicere poſſumus de eiꝰ auditu qui multum nobilior corporali eo ꝙ cōceptum mentis et anime locutionē ſubtilius cognoſcere poteſt q̄ȝ homo audiēdo cōceptum mentis per verba corporalia expreſſum. Uide ſanctum Tho. in. ij. ſententiaruʒ diſt. viij. Si enim in vultu hominis legitur ſecreta eius volūtas et ex motu cordis ⁊ qualitate pulſus a medicis paſſiones anime cognoſcunt᷑ a fortiori per demones. Sed quo ad comeſtionem. Dicamus ꝙ cōpleta ratio comeſtionis quattuor dicit. Diuiſionem cibi in ore et traiectionē in corpus virtus corporis potentis digerere et quartum. cōuertere neceſſarium nutrientū et ſuperfluum eijcere. Angeli quicūqȝ prima duo in aſſumptis corporibus comedendo faciunt tercium et quartum nō poſſunt. ſed loco virtutis digeſtiue ⁊ eiectiue adeſt ei virtus alia qua cibus diſſoluitur ſubito in preiacentē materiā. In chriſto etiam fuit vera comeſtio in omnibus quia habuit virtutem nutritiuā et cōuerſiuā nō autē cōuertendo in ſuum corpus quia ille virtutes fuerunt glorificate ſicut ⁊ corpus vnde etiā reſoluabatur: cibus in corpore ſubito ſicut qui aquā in ignē ꝓijceret.

¶ Quomodo modernis temporibus malefice actus carnales cum incubis demonibus exercent et qualiter ex his multiplicantur.

Ed quo ad actus carnales de quibꝫ principaliter intenditur quos etiam cum maleficis tanqȝ incubi in aſſumptis corporibꝫ exercent nulla ſubeſt difficultas ex premiſſis niſi fortaſſis quis dubitaret An preſentes malefice hmōi ſpurcitijs intenderent et an originem malefice ex his ſpurcitijs ſumpſerint. Ad has duas dubitationes reſpondendo. Dicamus ad primā. Quicq̄d de precedētibus maleficis ante annos incarnationis dñice. Mille et quadringentos vel

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

circiter actum ſit an vicʒ his ſpurcicijs in-
ſeruiebāt ſicut ab illo tempore moderne ma
lefice hoc ignorat eo ꝙ nuſ꜊ hoc ꝙ experiē-
cia iā edocuit hiſtoria diſſeruit. Maleficos
enim ſemper fuiſſe et ex eorum prauis operi
bus plurima nocumenta hominib⁊ iumen-
tis et terre frugibus euenisſe ſicut ⁊ incubos
et ſuccubos demones nemo q̇ hiſtorias pa-
grat dubitare poteſt cum traditiones cano-
num et ſacrorū doctorum plurima a multis
centenis annorum de ipis in poſterū relique
runt et tradiderūt. licet in hoc ſit differētia ꝙ
incubi demones in retroactis temporib⁊ in-
feſti fuerunt mulierculis cōtra iparum volū
tatem ꝑut in ſuo fornicario nider. et in libro
de vniuerſali bono ſiue de apibus. Tho. bra
bantinus plurima recitant. Huic autē poſi-
tioni qua aſſeritur p̄ſentes maleficas huiuſ-
modi ſpurcicijs diabolicis eſſe infectas non
noſtra ſententia intantū adheret ꝙ̄tum ipa-
rum maleficarū experta teſtimonia que cun-
cta illa reddiderunt credibilia nō iam vt ha-
ctenus inuitis animis ſed ſponte ꝑ volupta
te re fetidiſſima miſerabili ſeruituti ſe ſubijci
entes. Quotquot enim a nobis ſeculari bra-
chio ad puniendū relicte fuerunt in varijs
dioceſibus precipue in conſtan͂. et in oppido
rauenſpurg mltis annis his inheſerūt ſpur
cicijs certis ſub. xx. alijs. ſub. xij. aut ſub. xxx
annis et ſemper cum fidei abnegatione in to
to vel in parte teſtes ſunt ibidē omnes incole
Hemptis enim ſecrete penitentib⁊ et ad fidē
reuerſis nō minus ꝙ̄. xl. et octo in quin꜊ an
nis igni tradite fuerūt. nec tm̄ illis accōmo-
data fides ꝙ̄tum ſponte reuerſis ad peniten
tiam credulitas adhibita fuit. omnib⁊ in hoc
cōcordātibus ꝙ hmōi ſpurcicijs in augmē
tum huius ꝑfidie habent inſiſtere. De quib⁊
etiam ſigillatim in ſecunda parte operis vbi
eorum particularia opera deſcribent tracta-
bitur. obmittendo ea que et ſocius noſter in-
quiſitor cumanus in comitatu burbie pegit.
qui et in ſpacio vnius anni qui fuit Milleſi
musquadringenteſimusoctuageſimusquin-
tus. xl. et vnam maleficas comburi fecit. Et
omnibus publice aſſerentibus illis ſpurci-
cijs diabolicis inheſiſſe. Conſtant ergo oīa
aut viſus vel auditus ꝓpria experientia aut
fidedignorꝫ relatibus. Quo ad ſecundū vbi
difficultat an ipi malefici ex his ſpurcicijs
originē ſumpſerint. Dicamus ſm Auguſti.
hoc vti꜊ verum eſſe omnes ſupſtitioſas ar-
tes ex peſtifera ſocietate hominū et demonū
originem ſumpſiſſe. Sic eni dicit li. i. de do-
ctrina xpiana. et habet. xxvi. q. ij. illud qđ eſt

Omnes artes hmōi vel nugatorie vel noxie
ſuperſtitionis ex quadam peſtifera ſocietate
hominū et demonū quaſi pacta infidelis et
doloſe amicicie cōſtituta penitus ſunt repu-
diande. Illo attento manifeſtū eſt ꝙ ſicut di
uerſe ſunt ſpecies ſuperſtitionis ſeu magice
artis ita et diuerſe ſunt eorū ſocietates. et ſi-
cut ſpecies maleficorꝫ inter quattuordecim il
lius artis ſpecies peſſima exiſtit. quia nō per
pactum tacitū ſed expreſſum vltra hoc ꝙ cul
tum latrie ꝑ fidei abnegationē ipis demoni-
bus habent exhibere. Ideo et peſſimaʒ cum
ipis cōuerſando retinēt ſocietatē. Iuxta mu
lierum que ſemper vanis delectant̄ cōditio-
nes. Attento inſuꝑ ꝙ iuxta doc. ſancti tho.
in. ij. ſententiarū. di. iiij. arti. iiij. In ſolutio-
ne vnius argumenti vbi querit. An geniti
ex huiuſmodi demonibus modis pretactis
ſint maioris virtutis ꝙ̄ alij homines. Reſpō
dit hoc verum eſſe nō ſolum ex textu ſcriptu
re Gen̄. vi. Iſti ſunt potētes a ſeculo ⁊c̄. Sʒ
etiam ea ratōne ꝙ demones poſſunt ſcire vir
tutem ſeminis deciſi. Primo ex diſpoſitione
eius a quo deciſum eſt. Secūdo mulierē ꝓ-
portionatā ad ſeminis illius ſuſceptionem.
Tercio cōſtellationē iuuantem ad effectum
corporalē. Et quartū addere poſſumus etiā
ex ſuis verbis ſcʒ ipius geniti cōplexionem
optimā ad effectos illi ꝓportionatos. ex qui-
bus omnibus ſic cōcurrentibus cōcluditur
ꝙ tales ſic geniti ſunt fortes et magni corpo
re. Ideo ad ꝓpoſitum cum queritur. An ma-
lefici ex his ſpurcicijs originē ſumpſerunt:
dicamus. Originem ſumpſerunt vti꜊ ex pe
ſtifera mutua ſocietate vt ex primo notabili
patuit. Multiplicationē vero nō ſumpſiſſe
ex illis ſpurcicijs nemo negare poteſt ex ſecū
do notabili cum nō delectationis ſed corru-
ptionis cauſa illis demones intendūt. Erit
ergo talis ordo ꝙ ſuccubus demon ab hoīe
ſcelerato ſemen decidat qui ſi eſt ꝓpius illi ho
mini deputatus et noluerit ſe incubum face
re ad maleficā tradet illud ſemē demoni mu-
lieri ſeu malefice deputatus. et ille ſub certa
cōſtellatione ſibi deſeruiente vt talis genitus
vel genita fortis viribus ad peragenda ma-
leficia ꝑſiſtit ſe incubuʒ malefice faciet. Nec
obſtat ꝙ illi de quib⁊ text⁹ loquit̄ nō fuerint
malefici ſed tm̄mō gigātes et viri famoſi ⁊ po
tentes. qꝛ vt ſuperius dictū eſt: maleficia nō
fuerūt ꝑpetrata tp̄e legis nature et hoc ꝓpter
recentē memoriā creatōis mundi. Vn̄ idola
tria locū habere nō potuit. Iam aūt malicia
hoīm excreſcēte diabolus maiorē ad ſeminā
dum hoc gen⁹ ꝑfidie reꝑperit opoꝛtunitatē.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Sed neq̄ȝ illi termini in bonū virtutis intel
ligi pn̄t vbi illi aſſerunt fuiſſe viri famoſi di
cebantur.

¶ An ſemꝑ cum deciſione ſeminis incubuſ
demon maleficā aggreditur.

Ad illud etiā vbi queritur. An ſemper
cum infuſione ſeminis ꝛc̄. Reſpon-
detur cum mille nocendi habeat mo
dos et artes vtpote qui a principio ruine ſue
conatur eccleſie vnitatē reſcindere et huma-
num genus omnibꝫ modis auertere. xvi. q. ij
Ideo de iſtis regula infallibilis non pt̄ dari
ſed ꝓbabilis diſtinctio vicȝ ꝙ aut malefica
annoſa eſt et ſterilis aut nō. Si ſic tūc vtiq̄ȝ
abſq̄ȝ ſeminis deciſione cum ad nihilū vale-
ret et demon in ſuis operibꝫ etiam q̄ꝝtum pt̄
ſuperfluitatē ſubterfugit ſicut et natura ma-
leficam aggreditur. Uel etiā ſi ſterilis nō ſit
tm̄ delectatōnis cauſa ex pte malefice cauſan-
de ipſam aggredit̄. Si vero ad impregnatio
nem diſpoſita tunc ſi cōmode ſemen a viro
deciſum habere poteſt cū illo ipſam aggrede-
re ob infectionē ꝓlis nō differt. Uerū ſi q̇s
quereret an ſemen emiſſum per nocturnā pol
lutionem ita colligere poſſet ſicut deciſum ꝑ
actum carnalē. Ad hoc ꝓbabilis pt̄ dari ra-
tio ꝙ nō licet alijs videri pt̄ oppoſitū. Nam
attento ꝙ demones vt p̄miſſum eſt virtutem
ſeminis generatiuā attendūt. et talis vis in
ſemine per actū carnalē amplius effunditur
et cōſeruatur ſcīnditur ſemen per pollutionē
nocturnā emiſſam tantummō ex ſupfluo hu
more et nō cum tanta vi generatiua deſcindi
tur. Ideo cum eo ſe minus exercere ad gene-
rationem ꝓlis creditur niſi forſtaſſis vim il-
lam adeſſe ſemini intelligeret. Sed et hoc o-
mnino negare nō poſſumus ꝙ malefica ma
ritata et per maritū impregnata etiā per cōmi
xtionem alterius ſeminis incubus demō cō
ceptum inficere poteſt.

¶ An potius vno tempore q̄ȝ altero et ſimi-
liter de loco.

Ad illud an obſeruat tp̄a et loca. Di-
cendū ꝙ vltra obſeruantiā tempoꝝ
quo ad cōſtellationes quas obſeruat
qn̄ ad ꝓlis infectionē operat̄. Obſeruat etiā
certa tp̄a qn̄ nō infectionis ſed veneree volu-
ptatis cauſa ex pte malefice exercende agitat̄.
et ſunt ſacratiora totius anni tempora vt na
talis xp̄i paſcalis et penthecoſten ſolennita-
tibus et alijs feſtiuis diebus. Et hoc faciūt
triplici ex cauſa. Primo vt ſic malefici nō ſo
lum perfidi per apoſtaſiā a fide verum etiam
ſacrilegij vicium incurrunt in quibus ipſi de
mones delectātur vt ipſe creator amplius of-
fendatur et grauius in ꝓprijs animabꝫ ma
lefice ꝯdemnent̄. Secunda cauſa ꝙ cum de
us ſic grauius offenditur eis maiorem pote
ſtatem ſeuiēdi in homines et puniendi illos
ſiue in rebus ſiue in corporibus etiam inno-
xios relinquāt. Qꝫ enim dicit̄ filius nō porta
bit iniquitatem patris ꝛc̄. intelligit̄ quo ad
eternam punitionē. temporali autē ſepiſſime
innoxij ꝓpter alioꝝ facinora afflictōe puniū
tur. Unde et alibi deꝰ clamat. Ego deus for
tis et zelotes viſitans peccata parentū in ter-
ciam ꝛ quartā generationē. Talis et punitio
patuit in filijs ſodomitarū ſubmerſis ꝓpter
parentū ſcelera. Tercia cauſa vt maiori opor
tunitatē plures ruere faciant p̄ſertim iuuen
culas que feſtiuis diebus ocio et curioſitati
bus dum amplius inſiſtunt eo facilius a ma
leficis vetulis ſeducant̄ ꝓut in terra natiui-
tatis vnius ex his inquiſitoribus cum duo
ſimus hoc opus colligētes cōtigit. Nam iu
uencula quedam et virgo deuota ſollicitata
feſtiuo die ab vna vetula vt ſecum per gradꝰ
ad camerā aſcenderet eo ꝙ certi iuuenes pul
cerrimi ibidem eſſent incluſi. et dum illa an-
nueret aſcendentibꝫ ſimul vetula precedente
iniunxit iuuencule ne ſe ſigno crucis muni-
ret. Et licet illa annuiſſet occulte tm̄ ſigno il-
lo muniuit q̄ ex re cōtigit vt dū aſcendiſſent
et virgo neminem cōſpexiſſet eo ꝙ demones
ibidem exiſtentes ſuā p̄ſentiam in aſſumptis
corporibus illi virgini nequibāt oſtendere.
Uetula maledicendo virgini dixit. Uadas
in noīe omniū diaboloꝝ cur te ſignaſti. Hec
ex cōfeſſione pura illiꝰ virginis collegi. Po-
teſt et addi quarta cauſa vt ſic facilius hoīes
ſeducāt. qui dū ꝯſiderāt ꝙ talia eis a deo ſa-
cratioribꝫ tp̄ibus fieri p̄mittunt̄ nō eſtiment
illa tā grauia eſſe ſicut ſi illis tp̄ibꝫ nequirent
facere. De loco vero an plus in locis certis
ſe exercēt. Dicendū ꝙ ex verbis factiſq̄ȝ ma-
leficarū ꝯſtat ꝙ ſpurcicias illas oīno in lociſ
ſacris exercere nō pn̄t. Qua in re ꝑpenditur
efficacia angelice cuſtodie ob reuerentiā illiꝰ
loci. et qđ amplius eſt. aſſerūt ſe nunq̄ȝ habe-
re pacē niſi tp̄e diuinoꝝ cum p̄ntes fuerint
in eccleſia. et ideo citius ꝛ tardius ingrediūt̄
et egrediunt̄. licȝ alia peſſima certa cerimoni
alia habēt ad inſtructiōȝ demonū obſeruare
vt vicȝ tp̄e eleuatōis in terrā ſpuere. ſeu cogi-
tationes nephandiſſimas ꝑ v̄ba aut ſine ver
bis ꝓponere vt vtinā eſſes in tali vel tali loco
ꝓut iā in ſcđa pte tangetur.

¶ An viſibiliter ſicut ex pte malefice ita etiā
quo ad circumſtātes ſe mutuo agitāt.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

AD illud an viſibiliter vel inuiſibiliter huiuſmodi ſpurcicias agant mutuo dicendū quantū experientia nos edocuit ꝙ licet ſemper viſibiliter ex pte malefice demon incubus operet̃ ita ꝙ nō eſt neceſſarium inuiſibiliter ꝓpter federatum pactum et expreſſum ei appropinquare. Tamen quo ad circumſtantes ſepius ipe malefice ſupine iacentes in agris ſeu ſiluis viſe ſunt et denudate ſupra vmbilicum. Et iuxta diſpoſitionem illius ſpurcicie coaptatis membris tibijs et cruribus ſe agitantes demonibus incubis inuiſibiliter ibidem quo ad circumſtantes cooperantibus. licet in fine actus vapor nigerrimꝰ in longitudine hominis ſurſum a malefica in aerem eleuabatur: ſed hoc rariſſime. Et qua de cauſa nouit ille mille artifex vt iuuencularū circumſtantiā vel aliorum hominū mentes valeat aut allicere aut immutare de quibus geſtis ꝛ qualiter in pleriſq; locis tam in oppido rauenſpurg ꝙ̄ etiā in dominio nobilium de Roppelſtein. et certis alijs terris talia ſunt peracta in ſecunda parte patebit. Sed ꝛ hoc cōtigiſſe certum eſt ꝙ maritis viſibiliter interdū cernentibꝰ incubos demones. quos tamen nō demones ſed viros putabant cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent et tranſfodere volebant ſubito demon diſparuit ſe inuiſibilem faciendo. vnde ꝛ mulieribus manus et brachia obijcientibus: licet interdum leſi fuiſſent. ipos tamen viros obiurgantes. an ne oculos haberent aut ſi a demonibus obſeſſi forent deridebant.

¶ Ex nō ſolum demones incubi mulieres ex eorum ſpurcicijs ꝓcreatis. aut eis obſtetricibus oblatas infeſtant. ſed quaſcunq; indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

FInaliter vero concludendo dici poteſt ipos demones incubos nō tantū mulieribus ex eorum ſpurcicijs ꝓgenitis aut eis ab obſtetricibꝰ oblatis fore infeſtos: ſed toto conatu in quaſcunq; ſanctiores virgines illius terre aut oppidi per ipas maleficas ſeductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia rerum magiſtra edocuit vbi in oppido rauenſpurg certe combuſte ante finalē ſententiā. Huic ſimile aſſeruerūt quod eis ab earū magiſtris iniunctū fuiſſet omni conatu debere in ſubuerſionem ſanctarū virginū et viduarū laborare. Et de venerea delectatione an maior ſit vel minor cum incubis demonibus in corpore aſſumpto quā ceteris paribus cum viris in corpore vero dicendū. Videtur ꝙ licet naturalis ordo hoc minus excuſat quin maior ſit vbi ſimile ſuo ſibi alludit. tñ mille ille artifex vbi debita actiua debitꝫ paſſiuis: licꝫ nō in natura tñ ſub qualitatibus in calore: vel temperamēto aliq̈ cōiungit vtiq; nō minorē excitare videtur cōcupiſcentiam. ſed de his in ſequētibus latius quo ad cōditionem ſexus feminei declarabitur.

¶ De modo generali quo ꝑ ſacramēta eccleſie ſua maleficia malefice exercēt. Et de modo quo vim generatiuā impedire ſolent. ſeu etiā alios defectus ſuꝑ quaſcūq; creaturas demptis corporibus celeſtibus.

Capitulum. v.

IAm autem qualiter alias creaturas in vtroq; ſexu et terre fruges inficiūt. plura ſūt ſuꝑ modos agēdi aduertenda. Et primo qualiter homīes. deinū qualiter beſtias. tercio qualiter terre fruges. Ex parte hoīs. primo qualiter vim generatiuā ſeu etiā actuꝫ venereū ne mulier cōcipere: aut vir actum exercere valeat maleficijs impediunt. Secundo qualiter actus ille impedit̃ reſpectu vnius mulieris interdū et nō alterius. Tercio qualiter membra virilia auferunt̃ quaſi omnino ſint a corporibus euulſa. Quarto quō ſi aliq̈d ꝑmiſſorum cōtingeret potentia demonis inferente per ſe nō ꝑ maleficā poſſet diſcerni. Quinto quō malefice hoīes vtriuſq; ſexus in beſtias ꝑſtigioſa arte tranſmutāt. Sexto quō obſtetrices malefice cōceptibus in vtero matris diuerſis modis interimunt. et vbi hoc nō faciunt demonibꝰ infantes offerunt. Et ne hec quaſi incredibilia putarent̃. Ideo in prima pte opis ꝑ queſtiones et argumētoꝝ ſolutiones ſunt deciſa. Ad quas ſi opus ſit dubiꝰ lector ꝓ inuiſtigāda veritate recurrere pt. Ad pn̄s tantummō acta ꝛ geſta per nos reperta. ſiue etiā ab alijs cōſcripta in deteſtationē tanti criminis ſūt deducēda vt priores q̄ſtiones ſi fortaſſis alicui difficiles ad intelligenduꝫ forent. Ex his q̄ in hac ſecūda pte traduntur fidē capiat: et ab errore reſiliat. quo nullā maleficam eſſe. aut nullū maleficiū poſſe fieri in mundo eſtimauit. Vñ primo notandū ꝙ cū ſex modis homines ledere poſſunt abſq; modis quibus alias creaturas ledūt. Et vnus ſit quo amore malum ingerunt viro alicui ad mulierem vel mulieri ad virum. Alius quo odium vel inuidiam in aliquo feminare procurant. Tercius in his qui maleficiati dicuntur. Ne vi generatiua vti valeant ad feminam vel viceuerſa femelle ad virum

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

vel etiam alijs modis aborſum ꝓcurando vt
ſupra tactum eſt. Quartus cum in membro
aliquo hominē egrotare faciūt. Quintus cū
vita priuant. Sextus cū vſum rationis au-
ferunt. Et fateri cum hoc oportꝫ ꝙ in omni
genere rerum: demptis corporibus celeſtibꝰ
veros defectus et veras infirmitates. licet nō
veras ſanitates ex ꝟtute naturali inferre poſ
ſunt: et hoc ex potenti virtute naturali et ſpi
rituali qua corporali quacunq; eminent vir
tute. Nulla etiam infirmitas cum altera cō-
cordat: ſeu etiam defectus naturalis vbi in-
firmitas deſit. ideo diuerſis medijs vtiq; ad
diuerſas infirmitates et defectus procedunt
De quibus aliqua ꝙtum neceſſitas poſtulat
in medium ꝑducamus prius tamē ne animꝰ
lectoris maneat ſuſpenſus cur ſupra corpo-
ra celeſtia aliquā immutationē facere nō poſ
ſunt. Dicemus triplicem eſſe cauſaꝫ. Prima
quia ſuper eas etiam quo ad locum penalem
exiſtunt qui locus eſt aer caliginoſus. et hoc
propter ipſorum officium eis deputatus: vi-
de ſupra in prima parte tractatus in queſtio
ne ſecunda de incubis ⁊ ſuccubis demonibꝰ
Secunda cauſa. quia corpora celeſtia mo-
uentur a bonis angelis. vide in pleriſq; lo-
cis de motoribus orbium. precipue ſanctuꝫ
Tho. in prima parte. q. cx. in quo cōcordāt
philoſophi cū theologis. Tercia cauſa ꝓ-
pter vniuerſale regimen: et cōmune bonum
vniuerſi cui detraheretur in generali. ſi ma-
lis ꝑmitteretur ſpiritibus in illa corpora ce-
leſtia aliquas immutatōes cauſare. Unde et
ille immutationes miraculoſe facte in veteri
aut nouo teſtamēto a deo per eorū motores.
ſeu angelos bonos facte ſūt vt in ſtatione ſo
lis ſub Joſue. Retrogradatōe ſub Ezechie.
obſcuratione innaturali in paſſione chriſti.
In omnibꝰ autem expoſi clementis et elemē
tatis ſua maleficia deo ꝑmittente: ⁊ per ſe abſ
q; maleficis: et cū maleficis exercere poſſunt.
Et de facto exercere non ceſſant. vt patebit.
¶ Secundo notandū ꝙ in omnibꝰ modis
maleficiandi. vt plurimū ſemper maleficas
informant. vt inſtrumenta ſue malicie per ſa
cramenta ſeu ſacramētalia eccleſie. vel ꝑ que
cunq; diuina: ſeu deo conſecrata efficiant vt
quādo imagineꝫ ceream ſub palla altaris ad
tempus ponunt: vel per criſma ſacrum filū
trahunt: vel ex quibuſcūq; rebus cōſecratis
Et hoc quidē triplici ratione. ſicut etiam ꝙ
ſanctioribus anni temporibus: et p̄cipue cir
ca aduentū domini: et feſta natalia ſua male
ficia exercere ſolent. ¶ Primo vt non ſolum
homines per talia perfidi fiant: ſed etiā ſacri
legi diuina ꝙtum in eis eſt contaminanda.
Ei ſic plus deum creatorē ſuū offendant: in-
timus animas ꝓprias cōdemnent: et plures
in peccata ruere faciant. ¶ Secundo vt deꝰ
ſic grauiter per hoīes offenſus demoni ma-
iorem poteſtatem in homines ſeuiendi relin
quat. Sic etiā Gregorius dicit ꝙ malis in-
terdum iuxta eorū deſideria: et petitiones cō
cedit. iratuſq; alijs denegat ꝓpicius. ¶ Ter-
cio vt ſic ſub ſpecie bonis apparentis plures
ſimplicis facilius decipiat quādo per tacta
diuinis rebꝰ putāt aliq̄d numinis a deo ob-
tinuiſſe vbi ſolū maiora peccata ſunt cōmiſſa
Poteſt et addi quarta ratio ſuper ſacratiora
tempora ⁊ principium anni. Nam quia feſta
plus franguntur peccatis mortalibus ꝙ me
chanicis operibus. Juxta Auguſtinū in li.
de decē cordis. Superſtitio autē et malefi-
cia de maximis ſeruilibus operibus demo-
nis eſt contra diuinā reuerentiā. Ideo vt di
ctum eſt homines ꝓfundius cadere facit et
creator amplius offenditur. Et ſuper princi
pium anni dicere poſſumꝰ. Juxta Iſido. li.
viij. ethi. c. ij. ꝙ ſicut Janus a quo ianuariꝰ
menſis dictus eſt. qui et in die circumciſio-
nis incipit idolum fuit diuerſis faciebus cō
fictum. vna tanq; eſſet finis anni p̄cedentis.
et alia tanq; eſſet principiū futuri: et vt immi
nentis anni eſſet ꝓtector et fortunatꝰ auctor
in eius reuerentiā ſed potiꝰ demonis in ido-
lo faciebant pagani varias cōmotiones luxu
rioſas: et ſtrennuas et iocalia ſibi mutuo tra
diderunt. choreas varias duxerunt: menſas
preparauerunt. de quibus mentio fit ꝑ beatū
Auguſtinū in multis locis et fere per totum
recitantur. xxvi. q. varijs. Et ſicut iam mali
chriſtiani has corruptelas imitantur. licet
quo ad laſciuiaꝫ ſint tranſlata ab eis ad tem
pora carniſpriuij quando cum laruis et lu-
dis et alijs ſuperſtitionibus diſcurrunt. Ita
et nunc malefice his perſuaſionibus a demo
nibus in ipſorum cōplacentiam circa prin-
cipium anni quo ad diuinuꝫ officium et cul
tum. vt feſtum Andree et feſta natalia chriſti
exiſtunt ſua maleficia exercēt. Et quidē iam
in ſpeciali qualiter ꝑ ſacramenta primo. De-
inum qualiter ꝑ ſacramētalia talia exercent
aliqua nouiter facta: et a nobis ꝑ inquiſitio-
nem repta referamꝰ. Et oppidū qd̄ noīare nō
expedit: q2 ordo charitatis ⁊ rōnis imperat ⁊
ſuadet: vbi malefica corpus dn̄icum ſumpſit
et declinās ſubito vt deteſtabilis modus eſt
mulierū peplū ori adhibuit et in panniculū

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

dominicū corpus extrahendo inuoluit. et in ollaʒ in qua bufo erat ſic a diabolo informata proiecit ⁊ ſub terra in ſtabulum prope horreum domus ſue occultauit cum alijs plurimis rebus adiunctis ex quibus ſua maleficia exercere habuiſſet. Sed aſſiſtente diuina pietate tantū facinus detectum ad lucē peruenit. Nam ſequenti die mercennario quodam cauſa ſui laboris prope ſtabulum iter faciente vocem quaſi cuiuſdam infantis eiulātis audiuit. et quanto propius acceſſit vſqꝫ dum ad pauimentū ſub quo olla abſcondita erat peruenisset tanto clarius audiuit: et eſtimans infantem aliquem a muliere ſubtumulatum ſcultetum ſeu preſidentē acceſſit. ⁊ rem geſtam ſua eſtimatione a paricida perpetratam narrauit: qui cito miſſis ſeruitoribꝫ ita eſſe vt ille narrauerat repertum eſt. exhumare autem puerum nolebant. ſed potius vt cuſtodes a remotis poſitis ſi qua mulier accederet ſano vſi cōſilio attendere haberēt. Nec enim dominicum corpus ibi abſconditum eſſe nouerant. vnde et cōtigit vt eadem malefica locum accederet et ſub pallio alijs occulte cernentibus ollam abſcōdit. Unde capta et queſtionibus expoſita facinus detexit aſſerens dominicum corpus cum bufone in olla fuiſſe abſconditū ex his pulueribꝫ ſuis ad libitum nocumēta hominibus ſeu alijs creaturis inferre poſſet. Inſuper aduertendum ꝙ hanc obſeruant malefice cōmunicantes cōſuetudinem vt ſi abſqꝫ nota efficere valeant dominicum corpus ſub lingua et nō ſupra recipiant rationibꝫ his vt eſtimari poteſt vt abnegationis fidei remediū nunqꝫ percipere velint nec per confeſſionem neqꝫ per ſacramenti eucharistie perceptionem. Secundo vt eo facilius ex ore dominicū corpus accipiatur pro earum vt dictum eſt vſibus applicandum in maiorē creatoris offenſam. Quare et omniū eccleſie rectoribus et populum cōmunicantibus ſemper iniungitur ſummam adhibere diligentiā vt plurimū aperto ore et lingua bene extenſa cum amotione pepli mulieres ꝯmunicent. Et quanto maior adhibetur diligentia tanto plures malefice ꝑ hunc modum notantur. De alijs rebus ſacramentalibus innumeras exercent ſuperſtitiones. Interdum imagines cereas quādoqꝫ res aromaticas ſub palla altaris vt ſupra tactum eſt ponentes: et ſub limine domus occultantibꝫ vt per tranſitū ille pro quo poſitum eſt maleficiatur. Innumera poſſent deduci: ſed hec minima per maiora maleficia approbant.

De modo quo vim generatiuā impedire ſolent.

Capitulum. vi.

De modo autem quo vim generatiuā impedire ſolent tam in hominibus qꝫ iumentis etiam in vtroqꝫ ſexu. Poteſt lector ex his que ſupra tacta ſunt in queſtione. An demones ꝑ ipſas maleficas mentes hominū ad amorē vel odium immutare valeant. Ubi poſt ſolutiones argumentorū ſpecialis fit declaratio de mō quo vim generatiuaʒ impedire valeant deo permittente. Ubi tamē notandum ꝙ tale impedimentū ab intrinſeco et ab extrinſeco practicatur. Intrinſece autem fit ab eis dupliciter. Primo vbi rigorem membri pro fructificatione accomoda directe reprimunt. Nec hoc videatur impoſſibile cū et motum aliaſ naturalem in aliquo membro impedire poſſunt. Secundo vbi; miſſionem ſpirituū ad membra in quibus eſt virtus motiua prohibent quaſi intercludēdo vias ſeminis ne ad vaſa generationis deſcendat vel ne excidatur vel emittatur. Extrinſece ꝓcurant interdū per imagines vel ex herbarum comeſtionibus. Interdum per alias res exteriores puta ex gallorum teſticulis vel ex herbarum comeſtionibus. Non tamē credendū eſt ꝙ virtute illarum rerum vir impotens reddatur ſed occulta virtute demonū illudentē huiuſmodi maleficas per huiuſmodi vim generatiuam ne videlicet vir coire aut mulier concipere valeat maleficiare poſſunt. Et huius ratio eſt ꝙ plus permittit deus ſuper hunc actū per quē primū peccatum diffunditur qꝫ ſuper alios actus humanos. ſicut et ſuper ſerpentes qui magis incantationibus deſeruiūt qꝫ alia animalia. Unde et pluries a nobis ⁊ ab alijs inquiſitoribus repertum eſt ꝙ per ſerpentes aut ꝑ cutē ſerpentis hmōi impedimēta intulerunt. Nam quidaʒ captus maleficꝰ faſſus fuerat ꝙ multis annis ſterilitatē tā in hoībus qꝫ iumentis quandā domū inhabitantibꝫ ꝑ maleficiū intuliſſet. Nider inſuper vbi ſupͣ refert quendā maleficū noīe ſtadlin in dioceſi lauſanēſi captū. q̇ et faſſus fuerat ꝙ in certa domo vbi vir ⁊ vxor ſimul ꝑmanebant ꝑ ſua maleficia ſucceſſiue in vtero vxoris viri ſeptē infantes occidiſſe. Ita vt ſemꝑ aborſum fecerat femina annis multis. Simile fecerat in eadē domo oībus pecoribꝫ ⁊ iumētis fetoſis quorū nullum viuū partū edidit in eiſdem annis. Et cū maleficus queſtionaretur qualiter talia ꝓcuraſſet. aut quō reꝰ eſſe

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

poſſet: facinus aperuit dicēs. Subter limē
hoſtij domus ſerpentem poſui qui ſi amo-
uebitur fecunditas inhabitantibꝫ reſtituet.
et ſicut predixit ita euenit. Nam licet ſerpēs
nō fuiſſet inuentus quia in pulueres redactꝰ
terrā tamē omnino aſportabant. Et eodem an
no vxori et omnibꝫ iumentis fecunditas re-
ſtituta fuit. Aliud deniqꝫ factum in Rychſho
fen paucis ⁊ vix quattuor annis elapſis cōti
git. famoſiſſima quedā malefica erat vtpote
que ſolo tactu et oī hora maleficiare et abor-
ſum ꝓcurare ſciebat. In quo dum vxor cu
iuſdam potētis impregnata eſſet et ob ſui cu
ſtodiam quandā obſtetricē ad ſe recepiſſet: a-
uiſataqꝫ ab eadē obſtetrice fuiſſet ne caſtrum
exiret. et ꝙ precipue a colloquio et conuerſa
tione illiꝰ malefice ſup̄dicte ſe caueret. Poſt
aliquas ſeptimanas immemor illius auiſa-
menti caſtrum exiens quaſdā mulieres con-
gregatas in quodā cōuiuio viſitandi gratia
acceſſit. vbi cum paululū reſediſſet malefica
ſuperuenit et ip̄am dominā quaſi ſalutatio-
nis gratia ſuper ventrē ambabus manibus
tetigit. et ſubito puerū ſe doloroſe mouentē
perſenſit. Unde territa vbi ad ꝓpria rediJt et
rem geſtam obſtetrici narraſſet. Heu inqui-
ens iam puerū perdidiſtis exclamauit. et vt
p̄dixit in partu cōtigit. Nā nec aborſum in-
tegrum ſed paulatim fruſta iam capitis iāqꝫ
pedum et manuū peperit. Magna vtiqꝫ ex
diuina ꝑmiſſione caſtigatio in penā eius vi-
delicet mariti qui tales maleficas punire et
iniurias creatoris vlciſci deberet. Fuit et in
oppido merſpurg ꝯſtantienſis dioceſis qui-
dam iuuenis intantū maleficatus ꝙ nullū
actum carnalē cum aliqua dempta vna exer-
cere poterat. Multis etiā audientibus retu
lit ꝙ ſepiſſime dum eam declinare et alias ter
ras inhabitare et fugaꝫ capere volebat. Ad-
huc interdū nocturno tp̄e aſſurgere et feſtine
curſu velociſſimo. iam per terrā iam per aerē
quaſi volando redire volebat.

De modo quo membra virilia auferre ſolent.

Capitulum. vij.

Ed et hoc ꝙ membra virilia aufer
re ſolent: nō quidē in rerū veritate
corpora humana illis ſpoliando.
ſed preſtigioſa arte occultando vt
ſupra in queſtione deſuper tacta declaratuꝫ
eſt aliqua geſta in mediū ꝓducamus. In op
pido nāqꝫ rauenſpurg iuuenis quidā iuuen
cule adheſit quā relinquere volens membrū
virile perdidit p̄ſtigioſa vtiqꝫ arte vt nihil vi
dere aut tangere preter planū corpus poſſet.
Anxius inde cellare quoddā adijt vt vinum
emeret et paululū reſidens mulieri cui alteri
ſuperueniente cauſaꝫ triſticie ſue aperiendo
ſingula enarrauit. et ita eſſe corpore demon-
ſtrabat. Aſtuta illa an ne aliquā ſuſpectā ha
beret inquiſiuit. Et ille vtiqꝫ talē ip̄am deno
minando et rem geſtam narrādo manifeſta-
uit. Et illa. Expedit vt per violentiā aliquā
vbi beneuolentia tibi nō ſuffragat̄ ꝓ acqui-
renda ſanitate ip̄am inducas. At iuuenis in
crepuſculo noctis viam quā ꝑtranſire male-
fica ſolebat obſeruauit et ip̄am reperiēs dum
ꝓ ſanitate corporis ſibi reddēda ſupplicaret.
et illa ſe innoxiā nec quicqꝫ ſcire aſſereret ip̄aꝫ
inuadendo manutergiū quoddā ad collum
fortiter cōprimendo ſtrinxit dicēs. Niſi mi-
hi ſanitatē reſtitues e manibus meis ꝑibis.
Unde illa quia clamare nō poterat et iam fa
cies tumefacta nigreſcebat. Sine inquit me
liberā et te ſanabo. Et iuuenis dū nodū ſeu
ſtricturā laxaſſet malefica manu ip̄m inter fe
mora ſeu coxas tetigit dicens. iam habes qđ
deſideras. Et iuuenis vt poſtmodum refere
bat notabiliter ꝑſenſerat anteqꝫ viſu aut tactu
ſeip̄m certificaſſet membrū ſibi ex tactu dum
taxat malefice fuiſſe reſtitutū. Simile. Ue-
nerandus quidā pater honeſtate vite et ſcien
tia preclarus in ordine e cōuentu Spirenſi
referre ſolet. Quadā inq̄t die dum ꝯfeſſionū
audientie inſtarē. Iuuenis quidā acceſſit et
inter verba cōfeſſionis membrū virile lamē
tabiliter ſe ꝑdidiſſe aſſeruit. Ammirans ego
pr̄ et verbis ſuis faciliter credere nolēs eo ꝙ
leuis corde qui facile credit a ſapiente iudica
tur. Experientia didici per viſum nihil cer-
nendo dum iuuenis locum veſtes detegen-
do demonſtraſſet. vnde in me ſanoqꝫ cōſilio
vſus An ne aliquā haberet ſuſpectam que ei
tale maleficiū intuliſſet inquiſiui. et iuuenis
vnā ſe habere ſuſpectā ſed abſentē et in ⁊vor-
macia reſidentem aſſeruit. Tunc ego hec tibi
iniungo quantotius ip̄am accedas et ꝓmiſ-
ſionibus ac blandis verbis ꝓ poſſe ip̄am e-
mollire ſtudeas. qđ et fecit. Nam poſt pau-
cos dies reuerſus eſt gratias mihi referēs ſe
ſanum et cuncta recuperaſſe aſſeruit. et ſi ver
bis credidi experientia tamen viſus certifi-
catus denuo. Sunt tñ ⁊ hic aliqua notanda
ad intelligendū clariꝰ q̄ ſup̄ de eadē materia
tacta ſūt. Primo ꝙ nullo mō credendū eſt ta
lia mēbra euelli aut ſegregari a corporibꝫ: ſed
arte p̄ſtigioſa ꝑ demonē vt nec videri aut tan
gi valeāt occultari. Et hoc auctē et ratione

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

licet ſupra tactum ſit vbi Alexander de ales
parte ſecūda dicit. Preſtigium ꝓprie ſumptū
eſt illa illuſio demonis que nō habet cauſam
ex parte mutationis rei ſed ſolummō ex par-
te cognoſcentis qui deluditur. ſiue q̄ſtuꝫ ad
interiores ſenſus ſiue quantū ad exteriores.
Super hec tū verba notandū ꝙ hic illudū-
tur ſenſus duo exteriores. ſcꝫ viſus ⁊ tactus
et nō interiores vt ſunt ſenſus cōmunis fan
taſia imaginatiua extimatiua ⁊ memoria. Li
cet ſanctus Thomas tantummō ponat quat
tuor vt ſupra tactum eſt. Eo ꝙ fantaſiam et
imaginatiuā ponit vnam et bene. pauca enī
differentia eſt inter imaginari et fantaſiari.
Thomas in .i. pte. q. lxxix. Et hi ſenſus im-
mutantur et nō exteriores ſolum quādo ni-
hil occultatur vel manifeſtatur vel vigilādo
vel dormiendo. Uigilando vt dum res ali-
ter videtur q̄ꝫ in ſe ſit. vt cum quis videt ali-
quē equū cum aſſeſſore deuorantē: aut in be-
ſtiam eſſe hominē tranſformatū aut ſeipſum
beſtiam eſſe ⁊ cum beſtijs debere incedere eſti
mantem. tunc enim ſenſus exteriores delu-
duntur et occupantur per interiores. qꝛ vir-
tute demonum ſpecies ſenſibiles dudū reſer-
uare in theſauro ſpecierū ſenſibiliū vt eſt me
moria nō illa intellectiua in qua ſpecies in-
telligibiles ꝯſeruantur. ſed memoria que eſt
cōſeruatrix ſpecierū ſenſibiliū que etiā eſt in
poſteriori parte capitis educūtur virtute de-
monum deo interdū permittente ad ſenſum
cōmunem imaginatiuā. Et tam fortiter im-
primuntur ꝙ ſicut neceſſe habet imaginare
equum vel beſtiā per impetuoſum actū quo
demon educit de memoria ſpeciē equi vel be
ſtie. ita neceſſe habet eſtimare ſe videre ꝑ ocu
los exteriores tantum talem beſtiam: que in
re ab extra non eſt beſtia ſed per impetuoſam
demonis operationem mediātibus illis ſpe
ciebus ſic videtur. Nec mirum videatur ꝙ
demones poſſunt: cum et natura hoc face-
re poteſt etiam defectuoſa. vt patet in freneti
cis: melancolicis maniacis ⁊ ebrijs aliquibꝫ
qui nō poſſunt diſcernere. Et frenetici putāt
ſe mira vidiſſe et videre beſtias et alia horren
da cum tamē nihil ſit in rerum veritate. Ui-
de ſupra in queſtione. An malefice mētes ho
minum ad amorē vel odium poſſunt immu-
tare vbi plura notātur. Eſt demū et ratio in
ſe clara. Nam cum demon habeat quandaꝫ
poteſtatē ſuper quaſdā res inferiores excipi
endo tantummō animā. Ideo poteſt et circa
iſtas res aliquas immutationes facere qn̄ de
us ſinit vt res appareant aliter q̄ꝫ ſint. Et hoc
vt dixi. aut turbando aut illudendo organū

viſus. vt rēs clara videatur nubiloſa. ſicut e-
tiam poſt fletum ꝓpter humores collectos lu
men aliter apparet q̄ꝫ ante. Uel operando in
imaginatiuā potentiam per tranſmutationē
ſpecierū ſenſibilium vt dictum eſt. vel humo
res varios mouendo vt appareant ignea vel
aquea que ſunt terreſtria vel ſicca vt quidaꝫ
faciunt ꝙ omnes in habitatione aliqua ha-
bent ſe veſtimentis exuere et denudare putā
tes ſe in aquis natare. Ulterius auteꝫ ſuper
modū prefatū ſi queritur. An huiuſmodi il-
luſiones indifferēter bonis et malis accide-
re poſſunt ſicut vt inferius patebit corpora-
les alie infirmitates etiā in gratia exiſtentibꝫ
inferri a maleficis poſunt. Super quo inhe
rendo verbis caſſiani colla. ij. abbatis ſireni
Dicendū eſt ꝙ nō. Unde omnes iſti qui ſic
illuduntur p̄ſumuntur in peccatis mortali-
bus eſſe. dicit enim. Ex verbis antonij patet
demonē nullatenus poſſe mentē cuiuſq̄ꝫ vel
corpus inuadere. nec habere facultatē in cu
iuſlibet animā penitus irruendi niſi eā pri-
mo deſtituerit omnibus cogitationibus ſan
ctis ac ſpirituali cōtemplatione vacuam nu-
damq̄ꝫ reddiderit. Cōcordat cum eo qđ phi
loſophia ꝓmo de cōſolatione ad Boetiū tan
git. Talia tibi contuleramus arma que niſi
prior abieciſſes inuicta te firmitate tuerentur
Unde Caſſianus ibidem refert de duobus
maleficis paganis qui differentes in malicia
ſucceſſiue ꝑ ſua maleficia demones miſerūt
ad cellam beati Antonij vt eum tentationibꝫ
exinde fugarent odio viri ſancti infecti. eo ꝙ
multitudo populi ad eum quotidie conflue-
bat. Qui demones licet amariſſimis cogita-
tionum ſtimulis Anthoniū pulſarunt. Il
los tamē ſemꝑ repulit ſigno crucis fronti et
pectori impreſſo ⁊ orationū incubationibus
inſiſtendo. Ita dicere poſſumus ꝙ omnes q̄
ſic a demonibus ludificant̄ abſq̄ꝫ alijs infir-
mitatibus corporalibus: vtiq̄ꝫ diuina gratia
inhabitante carent. Unde et illud Thobie
ſexto. Qui libidini deſeruiunt in eo diabo
lus accipit poteſtatem. Concordat et illud
quod ſupra circa primam partem tractatus
in queſtione. An malefice operātur circa ho
mines in beſtiales formas illos tranſmutan
do tactum eſt. vbi iuuencula cōuerſa fuit in
equam ſua eſtimatione et omnium eam aſpi
cientium dempto ſancto Machario cuius
ſenſus diabolus illudere nō poterat: ad quē
ducta ꝓ ſanitate cum iam veram mulierē et
nō equam aſpiceret. ⁊ ecōuerſo omnes alij ac
clamarent ꝙ equa eis videretur. Ipſe ſanctꝰ
ſuis orationibus eam et alios a tali illuſione

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

liberauit.aſſerens hoc ei accidiſſe.quia diui=
nis nõ vacaſſet nec ſacramẽta vt decebat ſcili
cet confeſſionis et eucbariſtie vt decebat fre=
quentaſſet. Unde iuuenis qui eam de turpi=
tudine ſollicitauerat licet rennuiſſet ex bone
ſtate tñ iudeus maleficus quẽ iuuenis ea de
cauſa vt iuuenculã maleficiaret acceſſerat vir
tute demonis eam in equã cõuerterat. Sum
marie cõcludamus ꝙ in bonis fortune ſicut
ſunt res exteriores vt bona temporalia.fama
et ſanitas corporis.licet boni per demones ⁊
ſua membra ledi poſſint in eorum meritũ et
probationẽ.ſicut de beato Job patuit qui in
talibus per demonẽ leſus fuit. Tamẽ eis in=
uitis ſicut in nullũ peccatũ per maleficia tra
bi poſſunt aut violentari.licet ab intra et in
carne ab extra valeant tentari. Ita etiam nec
huiuſmodi illuſiones fantaſticas actiue et
paſſiue inferre poſſunt. Actiue vt eorum ſen=
ſus baberent demones illudere ſicut aliorũ
in charitate nõ exiſtentiũ. Paſſiue vt eis corꝑ
membra preſtigioſa illuſione baberent aufer
re. Hec enim duo beato Job nunꝗ diabolꝰ
inferre potuiſſet:preſertim paſſiuum nocumẽ
tum ſuper actum venereũ qui tante cõtinen=
tie erat vt dicere poſſet. Pepigi fedus cũ ocu
lis meis ne quidẽ cogitarẽ de virgine. A for
tiori de muliere aliena.cum tamẽ ſuper pec=
catores demon magnã noſcit̃ ex verbis euã
gelij Luce.xi. Cum fortis armatus cuſtodit
atrium ſuũ in pace ſunt omnia q̃ poſſidet ha
bere potentiã. Uerũ ex his ſi qs quereret cir
ca illuſiones mẽbri virilis ꝙ licet illam illu
ſionẽ nõ poſſet demon exiſtenti in gratia in=
ferre paſſiue an ne poſſet actiue vt ſcʒ exiſtẽs
in gratia illuderetur in ſuo viſu quia videret
membrũ annexũ.cum tamen ille qui ſibi eſti
maret ablatum nõ videret annexum nec etiã
alij circumſtantes.quod ſi cõceditur videtur
eſſe cõtra predicta. Poteſt dici ꝙ quia nõ tan
ta vis exiſtit in damno actiuo ſicut paſſiuo.
capiẽdo actiuũ nõ qui actiue intulit. ſed qui
damnum ab extra videt vt de ſe patet. Ideo
exiſtens in gratia licet poſſet videre damnũ
alterius.et in illo demon ſenſus eius illude=
ret. Non tamen poſſet ſibi ipi tale damnum
inferre paſſiue vt ſcilicet ſuo membro priua=
retur cum libidini nõ deſeruit ſicut per oppo
ſitum vt angelus dixit Thobie. Qui libidi=
ni vacant demoniũ accipit poteſtatẽ. Quid
deniqꝫ ſentiendũ ſuper eas maleficas qui hu
iuſmodi membra in copioſo interdũ nume=
ro vt viginti vel triginta membra inſimul ad
nidum auium vel ad aliquod ſcrineũ inclu=
dunt.vbi et quaſi ad viuentia mẽbra ſe mo=
uent vel auenam vel pabulum conſumendã
prout a multis viſa ſunt et cõmunis fama re
fert. Dicendũ ꝙ diabolica operatione et illũ
ſione cuncta exercentur.ſic enim ſenſus vidẽ
tium illudunt̃ modis ſupra tactis. Retulit
enim quidam ꝙ dum membrũ perdidiſſet et
quandã maleficã cauſa recuperande ſanita=
tis acceſſiſſet. Illa vt quendã arborem aſcen
deret infirmo iniunxit et vt de nido in q̃ plu=
rima erant mẽbra ſi quod vellet accipere poſ
ſet indulſit. Et cum ille magnũ quoddã acci
pere attentaſſet.nõ ait malefica illud accipi=
as et quia vni ex plebanis attineret ſubiun=
xit.hec omnia vtiqꝫ preſtigioſa illuſione fie=
ri a demonibus modis ſupra tactis organũ
viſus per tranſmutationẽ ſpecierũ ſenſibiliũ
in imaginatiuã potentiã turbando. Nec enĩ
oportet aſſerere ꝙ demones ſint in aſſumptiꝫ
ſic membris oſtendẽtes quemadmodũ ſolẽt
in aſſumptis corporibus ex aere maleficis et
interdũ hominibus apparere et cum eis cõ=
uerſari. Ratio eſt.quia faciliori modo videli
cet per motũ interiorẽ localem ſpecierũ ſenſi
bilium ex cõſeruatoria ſeu memoratiua potẽ
tia ad imaginatiuã iſta facere poſſunt. Et ſi
quis dicere vellet ꝙ etiam ſimili modo face=
re poſſent vbi in aſſumptis corporibus aſſe=
runtur maleficis aut alijs hominibꝫ cõuerſa
ri vt vicʒ tales apparitiones facerent ꝑ tranſ
mutationẽ ſpecierũ ſenſibiliũ in imaginati=
uam potentiã.vt homines dum putarent de
mones in aſſumptis corporibus eſſe preſen=
tes tunc nõ eſſent niſi tales ſpecierũ ſenſibili
um in interioribus potentijs immutatõnes
Dicendũ ꝙ ſi nil altius demon oſtendere vel
let niſi tantummõ humane effigie preſenta=
tionẽ.tunc vtiqꝫ opus nõ eſſet ei in aſſumpto
corpore apparere cum ſufficienter ꝑ prefataꝫ
tranſmutationẽ hoc efficere poſſet. Nũc au
tem qꝛ altiora habet exercere puta loqui con=
ueſci et alijs ſpurcicijs intẽdere. Ideo ⁊ ipm̃
preſentem eſſe oportet ab extra viſui realiter
in aſſumpto corpore ſe obijciendo quia vir=
tus angeli ibi eſt vbi operatur ſm̃ doctores.
In queſtione vero qua queritur. Quid ſi de
mon per ſe abſqꝫ malefica membrũ virile ali
cui auferret. An aliq̃ ſit differentia inter vnã
ablationẽ et alterã. Dici poteſt vltra illa que
tanguntur in prima parte tractatus in que=
ſtione. An malefice mẽbra virilia poſſint au=
ferre ꝙ vbi demon per ſe membrum auferret
tunc vere et realiter auferret. et vere et reali=
ter reſtitueret quandocũqꝫ reſtituere haberet
In ſecundo ſicut non abſqꝫ leſione ita non
abſqꝫ dolore auferret. Tercio ꝙ nunꝗ niſi

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

coactus per bonum angelum hoc faceret. eo
ꝙ materiā ſui lucri amplificare haberet. nouit
enim plura maleficia ſuper illum actum exer
cere ꝗ̃ ſuper alios humanos actus. ſicut etiā
deus plus ꝑmittit illum actum maleficiare
ꝗ̃ alios humanos actus vt ſupra tactum eſt
que ſingula locum nō habent vbi per malefi
cas deo permittente operatur. Et ſi dubitat̃
an demon plus affectat homines et creatu-
ras per ſeipm ledere ꝗ̃ ꝑ maleficas. Dici po-
teſt ꝙ nulla eſt cōparatio. In infinitū enim
plus affectat ꝑ maleficas ledere. Tum quia
maiorem infert deo cōtumeliam creaturā ſi-
bi dicatam vſurpando. Secundo quia cū
deus amplius offendit̃: amplius ſibi nocen
di hominibus poteſtas permittitur. Tercio
propter ſui lucrum quod in perditionē ſtatu
it animarum.

De modo quo homines in beſtiales for-
mas tranſformant.

Capitulum. viij.

Ed et hoc ꝙ malefice homines in
beſtiales formas virtute demonū
quia talia principaliter operatur
tranſformant. Licet in prima par-
te operis queſtione. An talia malefice vale-
ant efficere ſatis ſit declaratū. quia tamen ali
quibus illa queſtio ſub ſuis argumentis ꝛ ſo
lutionibus nimis poſſet eſſe obſcura preſer
tim cum acta et geſta ſuper hec nō ſunt dedu
cta. Modus etiam quo ſeipſas ſic tranſfor-
mant nō eſt expreſſus. Ideo preſens adden-
da eſt declaratio per ſolutiones plurimorū
dubiorum. Et primo ꝙ canon ille. xxvi. q. v.
epi. nō eſt ſic nude intelligēdus circa hāc ma
teriam ꝓut plures etiam docti ſed vtinā bene
docti decipiuntur. et qui publice in eorū ſer-
monibus aſſerere nō verent̃ huiuſmodi trāſ
mutationes preſtigioſas nullo modo etiam
virtute demonū poſſe fieri. Et hoc vtiqꝫ in
magnum fidei detrimentū vt ſepe tactū eſt ꝛ
maleficarum cōfortationem que et multū de
talibus ꝯgaudent ſermonibus. Cōtingit au
tem hoc huiuſmodi predicatoribus eo ꝙ in
cortice et nō in medulla verborum canonis
laborant vt ſupra tactum eſt. Cum enim di-
cit. Quiſquis credit poſſe fieri aliquā creatu
ram aut in melius aut in deterius tranſmu-
tari aut tranſformari in aliam ſpeciem vel in
aliam ſimilitudinē niſi ab ipſo creatore qui
omnia fecit ꝓcul dubio infidelis eſt. Hic pri
us lector attendat ad duo principalia. Pri-
mo ſuper verbum fieri. Secundo ſuꝑ verba
in aliam ſimilitudinē ꝯuerti. Super primū
ſit reſolutus ꝙ fieri capitur dupliciter. vide-
licet pro creari et ꝓ naturali productōne ali-
cuius rei. Primo modo ſoli deo cōuenit vt
notum eſt. qui ſua infinita potentia aliquid
ex nihilo creare poteſt. Secundo modo di-
ſtinguendū eſt de creaturis. Quia aut ſunt
creature ꝑfecte vt homo aſinus ꝛc̃. Aut ſunt
imperfecte vt ſerpentes rane mures ꝛc̃. que
ideo dicūtur imperfecta: quia ex putrefactio-
ne generari etiā poſſunt. licet enim ſemper de
primis loquitur canō: nō de ſecundis. quod
poteſt patere eo ꝙ Albertus in libro de ani-
malibus vbi querit. An demones poſſint fa
cere vera animalia. Et reſpōdit ꝙ ſic. ſed hoc
quo ad imperfecta animalia. Etiam cum ea
differentia ꝙ nō in inſtanti ſicut deus opera
tur ſed motu quodā licet ſubito: ſicut ptꝫ de
maleficis Exo. vij. ſi placet vide aliqua que
in notata queſtione tanguntur circa primaꝫ
partem operis. ꝛ in ſolutione primi argumē
ti. Super ſecundū vbi tangitur ꝙ non poſ-
ſunt aliquā creaturam tranſmutare. Dicas
ꝙ eſt duplex tranſmutatio. Subſtantialis ꝛ
accidentalis. Et hec accidentalis iterum du
plex. quia vel per formā naturalem et inherē
tem rei que videtur vel per formam nō inhe-
rentē rei que videt̃. ſed inherentē organis et
potentijs ipſius videntis. De primis loquit̃
canon et precipue de formali ſeu quidditati-
ua tranſmutatione ꝓut vna ſubſtantia in ali
am trāſmutatur. cuiuſmodi ſolus deus qui
talium quidditatū creator exiſtit facere po-
teſt. loquitur etiam et de ſecunda licet illā de
mon efficere poſſit inquantū per infirmita-
tes diuina permiſſione immiſſas aliqua for-
ma accidentalis corpori inducitur. vt vbi le
proſa facies appareret vel hui⁹ ſimile. ſed qꝛ
proprie de his nō loquimur: ſed de preſtigio
ſa apparitione. ſm̃ quam videntur res tranſ-
mutari in alias ſimilitudines. Dicimus ꝙ
has tranſmutatōnes allegat ca. excludere nō
poteſt. quod auctoritate: ratione: et experiētia
inſimul ex his que ſuper certa experimenta
que Aug⁹. li. xviij. ca. xvij. de ciui. dei. refert
deducuntur. et per varias queſtiones illa e-
tiam declarando. nam inter alias preſtigio-
ſas tranſformationes refert ꝙ famoſiſſima
maga circes mutauerit ſocios vlixis in beſti
as. Et ꝙ quedam ſtabularie mulieres cōuer
tiſſent hoſpites ſuos in iumenta onera por-
tantia. Refert etiaꝫ ſocios diodemis in aues
conuerſos. et ꝙ poſtea longo tempore circa
templum diodemis volaſſent. Et quod pre-
ſtanti⁹ narraſſet de patre ſuo veraciter. ꝙ ipſe

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe et annonam
cum alijs animalibus baiulaſſe. De primo
nanq̃ ꝙ ſocij vlixis fuiſſent in beſtias muta
ti. ibi vtiq̃ ſola apparentia fuit et oculoꝝ de-
ceptio. ita ꝙ forma illa beſtialis educta fuit
de conſeruatorio ſeu memoria ſpecierum ad
ipam vim imaginatiuam. vnde et viſio ima-
ginaria cauſabatur: et ꝯſequenter ex forti im
preſſione in potentias alias et organa vidēs
eſtimabat ſe beſtiam videre. modo quo ſupra
in precedenti capitulo tactum eſt: ſed quomo
do iſta fieri poſſunt virtute demonis ſine le-
ſione infra patebit. De ſecundo vero vbi ho
ſpites in iumēta onera portātia a ſtabularijs
cōuertebant̄. et ſil'iter hoc ꝙ preſtantij pater
ſe equū fuiſſe et pladū portaſſe narrat̄. Notan
dum ꝙ ibi tres fuerūt deceptōes. Prima. ꝙ
illi hoīes ꝑſtigioſa arte videbant̄ cōuerſi in
iumēta. q̄ cōuerſio facta fuit mō ſupra tacto.
Secunda ꝙ illa onera vbi excedebāt vires
portantiū demones inuiſibiliter illa attule-
runt. Tercia ꝙ illi q̄ alijs videbant̄ tranſmu
tati in ſpecies. ſibi ipis etiam videbantur ſe
in beſtias cōuerſos. ſicut nabuchodonoſor
cōtigit. vbi ſeptem tempora ſuper eū fuerūt
immutata. vt fenū quaſi bos comederet. De
illo autem ꝙ ſocij diomedis fuiſſent in aues
cōuerſi: et circa templum volaſſe. Dicendum
ꝙ ille diomedis quia in exercitu grecorū cir
ca obſidionē ciuitatis troye fuerat. vbi ad ꝓ-
pria redire volebat in mari cū ſocijs ſubmer-
ſus fuit. Ideo cum ex ſuggeſtione cuiuſdam
idoli templum ſibi quaſi inter deos annume
ratus eſſet cōſtructum fuerat. demones in cō
firmationem erroris longo tempore tanq̃ a-
ues loco eorum volabant. quare et aliud ge-
nus ſuperſtitionis a predictis preſtigijs ibi
fuit. quia videlicet nō per reductionē ſpecie-
rum ſenſibilium ad vim imaginatiuā. ſed in
aſſumptis corporibus tanq̃ aues volantes
ſe oculis aſpicientiū ingerebant. Et ſi queri-
tur. An etiam predicto modo per reductionē
ſpecierū ſenſibilium aſpicientes illudere po
tuiſſent vt demones nō in aſſumptis corpori
bus ex aere tanq̃ volātes aues ſe ingeſſiſſent
Dicendum ꝙ ſic. Nam et opinio quorundā
fuit vt recitat ſanctus Thomas in. ij. ſenten
tiarum. di. viij. arti. ij. ꝙ angeli quicūq̃ ſiue
boni ſiue mali nunq̃ aſſumerēt corpora. ſed
ꝙ omnia que de eorum apparitionibꝰ legunt̄
in ſcripturis facta fuerint in ꝑſtigijs. vel ſm̄
viſionem imaginariā. In quibus verbis no
tatur a doctore ſancto differentia inter preſti
gium et imaginariā viſionē. Quia preſtigiū

poteſt habere rem ab extra corporali viſui ſe
obijcientez. Licet aliter videatur q̃ ſit. Ima
ginaria aūt viſio non hoc neceſſario requi-
rit: vt videlicet res ab extra obijciat̄. ſed po-
teſt fieri abſq̃ illa exteriori obiectione tantū-
modo per illas interiores ſpecies ſenſibiles
vbi ad vim imaginatiuā reducuntur. Unde
illorum opinionē ſequendo ſocij diomedis
nō fuerūt repreſentati per demones in aſſum
ptis corporibus et ſimilitudinibus auium.
ſed tantummodo fantaſtica et imaginaria vi
ſione. per illarū videlicet ſpecierū ſenſibiliū
reductionē ꝛc. vt ſupra. Sed q2 doctor ſan-
ctus opinionē illam vt errorem et nō vt opi
nionem ſimplicem reprobat. licet nō vt here-
ſim forte vt pie creditur. cum etiā tales appa-
ritiones imaginarie interduz et a bonis et a
malis angelis fuerint abſq̃ corporibus aſ-
ſumptis vſitate. Ideo vt ibidem dicit cū ſan
cti cōmuniter dicunt angelos etiam corpo-
rali viſione apparuiſſe. et talis apparitio fit in
aſſumptis corporibus. Textus etiaz ſcriptu
re ſacre ſuper tales corporales apparitiones
plus cōcordat q̃ ſuper imaginarias aut pre-
ſtigioſas. Ideo ex his ad preſens dicere poſ
ſumus etiam ſuper quaſcūq̃ viſiones cōſi-
miles illis de ſocijs diomedis. ꝙ licet illi ſo
cij imaginaria viſione videntiuz potuiſſent
opere demonum videri modo quo dictū eſt.
tamen potius preſumitur ꝙ per demones in
aſſumptis corporibus ex elemento aeris tan
q̃ aues volantes fuerint viſi. aut ꝙ alie aues
naturales a demonibus agitate illos repre-
ſentauerint.

Qualiter demones intra corpora et capi-
ta exiſtunt ſine leſione qn̄ preſtigioſas operā
tur tranſmutationes.

Capitulum. ix.

Quod ſi vlterius ſuper modū pre-
ſtigioſe tranſmutatōnis queritur.
An intra corpora et capita tūc exi-
ſtant et an tales ſint tanq̃ obſeſſi a
demonibus eſtimandi. et qualiter fieri poſſit
vt abſq̃ leſione potentiarū et virium interio
rum poſſint ſpecies ab vna potentia interio
ri ad aliam deducere. Et vtrū tale opus de-
beat cenſeri miraculoſum factum aut nō. Ad
primum oportet diſtinguere de preſtigioſa il
luſione: eo ꝙ vt dictū eſt. Illa illuſio fit inter
dum ſuper ſenſus exteriores: interdum ſuper
interiores vſq̃ ad ſenſum exteriorē. Prima
ergo licz poſſit fieri abſq̃ hoc ꝙ demones in
trent potentias exteriores illas occupando.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſed tantum exterius deludendo. vt vbi cor-
pus aliquod occultare vellet per interpoſi-
tionē alicuius alterius corporis vel alio quo
cunq; modo. Aut vbi per ſe corpus aſſume-
ret et ſe viſui obijceret. Secunda tamē nō po
teſt fieri niſi ipm caput et potentias princi-
paliter occupet. Et hoc oſtenditur auctori-
tate et ratione. Nec obſtare poteſt ꝙ duo ſpi
ritus creati nō poſſint eſſe in vno et eodē lo-
co: et anima ſit in qualibet pte corporis. Eſt
autem auctoritas ſuper hoc Damaſceni. An
gelus ibi eſt vbi operatur. Ratio ſancti tho-
me. ij. ſententiarū. di. vij. ar. v. Omnes ange
li boni et mali ex virtute naturali que preſtā
tior vtiq; eſt quacunq; corporali habent po-
teſtatem tranſmutandi corpora noſtra. Pa-
tet hoc ne dum ꝓpter preſtantiam et nobilita
tem nature. Sed ⁊ ideo ꝙ tota machina mū
di et creatura corporalis amminiſtratur per
angelos Gregori⁹. iiij. dialo. In hunc mun
dum viſibilem nihil niſi per creaturā inuiſi-
bilem diſponi poteſt. vnde omnia corpora-
lia reguntur per angelos. ſicut et motores or
bium aſſeruntur nō ſolum a doctoribus ſan
ctis ſed etiam a philoſophis omnibus. Pa-
tet et ex eo ꝙ omnia corpora humana mouē-
tur ab animabus ſicut omnia alia per corpo-
ra celeſtia ⁊ per ipſorum motores. Si cui pla
cet videat ſanctū Thomā in prima parte. q.
cx. ar. i. Ex quo cōcluditur ꝙ quia demones
vbi operantur ibi ſunt. Ideo quādo fantaſi
as et interiores potentias perturbāt tunc eti
am ibi exiſtunt. Item licet illabi anime illi ſit
tantum poſſibile qui eam creauit. tamen de-
mones etiam illabi poſſunt deo permittente
corporibus noſtris. Et quia ꝑ tunc poſſunt
impreſſiones facere in potentias interiores
affixas organis corporalibus. Ideo et ꝑ il-
las impreſſiones ſicut immutantur organa
ita immutātur operationes potentiarū. mo-
do quo dictum eſt ꝙ educere poſſunt ſpecies
reſeruatas in vna potentia affixa organo ſi-
cut ex memoria que eſt in vltima parte capi-
tis educit ſpeciem equi localiter mouendo il
lud fantaſma vſq; ad mediam partē capitis
vbi eſt cellula virtutis imaginatiue. et demū
cōſequenter vſq; ad ſenſum communem cu-
ius reſidentia eſt in anteriori parte capitis.
Et omnia tamen ſubito ſic immutare et per-
turbare poſſunt vt forme tales neceſſario eſti
mentur. Ac ſi exteriori viſui obijcerentur.
Exemplum patuit ex naturali defectu in fre
neticis et alijs maniacis. Quod ſi queritur
quomodo hoc abſq; dolore capitis efficere

poſſit. facilis eſt reſponſio Primo quia enim
organa nō diuidit nec immutat quo ad ipſo-
rum ſubiectum. ſed tantummō ſpecies mo-
uet. Item ſecundo quia nō alterat immitten
do aliquam qualitatē actiuam vnde neceſſa
rio paſſio ſequatur. cum et ipſe in ſe demon
omni qualitate corꝑali careat. ideo ſine do-
lore talia operari poteſt. Item tercio quia vt
dictum eſt tantummō facit tranſmutationes
per motū localē ab vno organo ad aliud ⁊ nō
per alios motus ex quibus alterationes leſi-
ue interdum cauſantur Illud ergo quod dif
ficultatem facit ꝙ quia duo ſpiritus nō poſ-
ſunt eſſe in eodez loco puta diffinitiue. et ani
ma etiam exiſtit in capite quomodo tunc de-
mones ibidem exiſtere poſſunt. Dicendū ꝙ
reſidentia anime aſſignatur centrum cordis
in quo vitam influendo omnibus membris
cōmunicat. Et exemplu; datur de aranea in
medio tele que ſentit tactum ex omni parte.
Tamen quia dictum Auguſtini in libro de
ſpiritu et anima. ꝙ eſt tota in toto et tota in
qualibet parte corporis. Ideo dato ꝙ ſit in
capite: adhuc demō ibi operari poteſt. quia
alia eſt eius operatio ab operatōne anime cū
operatio anime in corpore eſt vt informat et
vitam influat. vnde eſt ibi ſicut forma in ma
teria nō ſicut in loco. Demon autem ſicut in
tali parte corporis et tali loco immutando et
operādo circa ſpecies ſenſibiles. Unde quia
nulla cōfuſio operationū eſt inter eos. Ideo
vtrūq; ſimul in eadez parte corporis eſſe poſ
ſunt. Ad illud. An tales ſint tanq; obſeſſi et
arreptitij id eſt a demonibus arrepti eſtimā-
di. quia ſpecialem hoc vult habere declaratio
nem. An videlicet hoc poſſibile ſit vt opere
maleficorum aliquis vt obſeſſus a demone.
id eſt ꝙ demon eum poſſideat vere et corpo-
raliter. Ideo de tali materia ſpecialis tracta-
bitur modus in capitulo ſequenti. habet enī
et hoc ſpecialem difficultatez. An operibus
maleficorum id fieri valeat. Ad illud tan-
tummodo. An talia opera maleficorū et de-
monum ſint ad modum miraculoru; operū
cenſenda. ita ꝙ debeāt opera miraculoſa eſti-
mari Dicendum ꝙ ſic inquantum fiunt pre
ter ordinem nature create nobis note per vir
tutem creature nobis ignote. licet nō ſint ꝓ-
prie miracula ſicut illa que fiunt preter ordi-
nem totius nature create qualia ſunt miracu
la dei et ſanctorum. Uide que in prima par-
te operis ſub quinta queſtione et reprobatio
ne tercij erroris tacta ſunt vltra que addēda
ſunt hec propter eos qui huiuſmodi opera

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

impugnare poſſent quaſi nõ debeant cenſeri
opera miraculoſa ſed ſimpliciter opera dia=
bolica eo ꝙ cum miracula ſint data in cõfir=
mationem fidei nõ debent ↄcedi fidei aduer
ſario. Tum etiam quia ſigna antichriſti di=
cuntur ab apoſtolo ſigna mendacia Sed di
cendum ad primum. Qꝫ miracula facere eſt
donum gratie gratis date. Unde ſicut ꝑ ma
los poſſunt fieri homines. ita et ꝑ malos ſpi
ritus in his videlicet ad que eorũ virtus ex=
tendere ſe poteſt. Unde etiam diſcernunt mi
racula per bonos facta ab illis que ꝑ malos
fiunt ad minus tripliciter. Primo ex efficacia
virtutis operantis quia ſigna facta ꝑ bonos
diuina virtute fiunt in illis etiam ad que vir
tus actiue nature ſe nullo modo extendit. ſi=
cut ſuſcitare mortuos et huiuſmodi que de=
mones ſm veritatem facere non poſſunt. ſed
in preſtigijs tantũ vt ſymon magus de mor=
tuo cuius caput agitabat que diu durare nõ
poſſunt. Secundo ex vtilitate ſignorũ. quia
ſigna per bonos facta ſunt de rebus vtilibꝫ.
vt in curationibus infirmitatum et huius.
Signa autem per maleficas facta ſunt de re
bus nociuis vel vanis ſicut ꝙ volant in ae=
re vel reddãt mẽbra hominũ ſtupida et huiꝰ
Et hanc differentiã aſſignat beatus Petrus
in itinerario Clemẽtis. Tercia differẽtia eſt
quantũ ad finem: quia ſigna bonorum ordi
nantur ad edificationem fidei et bonorũ mo
rum. Sed ſigna malorũ ſunt in manifeſtũ
nocumentum fidei ⁊ honeſtatis. Etiam q̃tũ
ad modum operandi differũt. quia boni ope
rantur mirabilia per inuocationẽ diuini no=
minis pie et reuerenter. Sed malefici et ma=
li quibuſdam deliramentis et demonum in=
uocationibus. Aliud etiaꝫ nõ obſtat ꝙ vide
licet apoſtolus opa diaboli et antichriſti no=
minat ſigna mendacia. quia tunc illa mirabi
lia que fient ab eo diuina permiſſione ſunt
vera et etiam falſa diuerſis reſpectibus. Ue
ra in illis que fiunt virtute demonis ad que
eius virtus ſe extendere poteſt. Falſa quãdo
faciet ea ad que ſua virtus ſe nõ poteſt exten
dere vt ſuſcitare mortuos. illuminare cecos.
quia in primo vbi facere attentabit aut intra
bit corpus defuncti aut illud amouebit et lo
co illius ipſe in aſſumpto corpore ex aere ſe
preſentabit. et ſic in ſecundo preſtigioſa arte
viſum auferet. aut infirmitates alias et ſubito
ſanabit a leſione ceſſando. nõ qualitates inte
riores rectificando ſicut in legenda Bartho
lomei ponitur. Poſſunt etiaꝫ omnia mirabi
lia opera antichriſti et maleficarũ dici ſigna
mendacia inquantum ſolummodo ad deci=
piendum fiunt iam: et tunc operabitur anti=
chriſtus. Hec thomas di. vij. de virtute de=
monum in operando. Poſſet etiaꝫ hic addu=
ci differẽtia miraculorum que ponitur in cõ
pendio theologice veritatis. et inter mirum
et miraculum. quia cum miraculum proprie
quattuor requirat. ſcilicet ꝙ ſit a deo. et ꝙ ſit
preter exiſtentiã nature. cõtra cuius ordinem
fit. et tercio ꝙ ſit euidẽs. et quarto ꝙ ad fidei
corroborationem. quia ergo in operibus ma
leficarum primũ et vltimum ad minus defi=
ciunt. ideo mira opera nõ autem miracula di
ci poſſunt. Ea etiam ratione. quia ⁊ ſi aliquo
modo miracula dici poſſunt: quia tamẽ que
dam ſunt ſupra naturam. quedam cõtra na=
turam. quedaꝫ preter naturã. Et ſupra natu
ram ſunt illa in quibus nõ eſt ſimile in natu=
ra nec in eius potentia. vt virginẽ parere Cõ
tra naturam vt que fiunt vſu cõtrario natu=
re terminantur autem ad cõforme nature. vt
ceci illuminatio. Et preter naturam: vt que
fiunt ordini ſimile nature nõ tamẽ per prin=
cipium nature. vt in mutatione virgaruꝫ in
ſerpentes quod natura facere potuiſſet ꝑ lon
gam putrefactionẽ propter rationes ſemina
les. ſic etiam opera magorum dicentur mira
bilia. Rem geſtam narrare expedit et paulu=
lum eius declarationi inſiſtere. Eſt oppiduꝫ
in dioceſi Argentinenſi cuius nomen occul
tare ordo charitatis et honeſtatis poſtulat.
In quo laborator quadã die dum ligna ad
cõburendũ dumtaxat in domo ſecaret. Cat=
tus quidam nõ parue quãtitatis ipm mole=
ſtare ei importune ſe obijciẽdo niſus eſt. quẽ
abiendo ecce alius maioris quãtitatis ſimul
cum priori acrius ipm aggrediuntur quos
iterum vbi repellere volebat: ecce tres pariter
et iam verſus vultum ſaliendo iamqꝫ inter
tibias morſibus lacerando ipm aggrediun=
tur. Perterritus inde et vt retulit maiori an
xietate nunq̃ꝫ perplexus ſigno crucis ſe mu=
niendo et opus pretermittendo per inciſa li=
gna cattos infeſtos ⁊ modo ad faciem modo
ad guttur denuo ſaltantes iam vnam ad ca=
put iam alteram ad pedes aut ſuper dorſum
percutiendo vix abegit. Et ecce poſt hore
ſpacium dum iterũ ſuo operi inſiſteret duo
famuli oppidi conſulum tanquaꝫ malefacto=
rem ipm capientes ad preſentiam baliui ſeu
iudicis ducere volebant qui iudex a longe
ipm aſpiciens. Nec audientiam ſibi preſtare
volens: imperat vt ad ꝓfundum cuiuſdã tur
ris ſeu carceris vbi plectendi includebantur

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ad moꝛtem pꝛoijceretur. Ejulans ille et cur
talia pateretur cum in nullo crimine ſe con=
ſcium agnoſceret per triduū cuſtodibus car=
ceris queruloſe lamentabatur. Et hi quideʒ
quanto pꝛo audientia ſibi preſtanda ampliꝰ
inſtarent Tāto acrius iudex ira ſeuiebat ver
bis contumelioſis aſſerens quomodo tantꝰ
malefactoꝛ adhuc reatum ſuum nō agnoſce
ret. aut quomodo ſe innocentem pꝛoclama=
ret cum euidētia facti eius flagicia hoꝛrēda
demonſtrarent. Et cum hi nil pꝛoficerēt ta=
men ſuaſu alioꝛum conſulum iudex inductꝰ
audientiā ſibi preſtare habuit. Eductus ita=
qꝫ de carcere cuʒ ante iudicem ſtaret et iudex
ipſum intueri renueret. pauper genubus ali
oꝛum circumſedentiū ꝓuolutus petijt vt cau
ſa ſue calamitatis ſibi aperiretur. ſicqꝫ iudex
in hec verba pꝛorupit. Tu ſceleſtiſſimus ho
minū quomodo tua flagitia nō recognoſcis
Ecce tali die et tali hoꝛa tres matronas pre=
cipuas huiꝰ ciuitatis vulneraſti vt in lectis
decumbētes nec ſurgere aut mouere ſe valēt.
Refocillatus pauper et de die et hoꝛa ac de
euentu rei apud ſe ruminans dixit. En diebꝫ
vite mee mulierem nunqꝫ percuſſi aut verbe=
raui. et ꝙ tali die et hoꝛa ſectioni lignoꝝ in=
ſteti: teſtium legitima poꝛductione pꝛobabo.
Sed et veſtri familiares ſequenti hoꝛa huic
operi me inſiſtentem cōparuerūt. Tunc ite=
rum furibundus iudex. Ecce ait quomodo
ſcelera ſua palliare nititur. Mulieres verbe
ra deplangunt demonſtrant et ꝙ eas percuſ=
ſerit publice teſtantur. Tunc pauper ampli
us ſuper euentuʒ rei ruminans. Illa inquit
hoꝛa creaturas me percuſſiſſe recoloꝛ nō au=
tem mulieres. Attoniti circumſedentes et vt
cuiuſmodi creaturas percuſſerit referari ca
piunt. Tunc ille rem geſtam et pꝛout ſupꝛa
tactum eſt omnibus ſtupentibus recitauit.
Et intelligentes opus demonis fuiſſe pau=
perem ſolutum et illeſum abire et ꝙ negociū
nulli reuelaret pꝛecipiunt. Sed nec a fidei ze
latoꝛibus qui et interfuerant euentus occul=
tari potuit. ſuper quem modum aliqua diffe
rendo. An ne demones in aſſumptis ſic effi=
gijs abſqꝫ preſentia maleficarum apparuerūt
aut earū coꝛpoꝛalis preſentia preſtigioſo ar=
tificio in beſtiales illas foꝛmas tranſmutata
fuerit. Reſpondendo cōcludere opoꝛtet. Qꝫ
licet vtrūqꝫ virtute demonū fieri poſſit. ipm
tamen ſecundū factum fuiſſe amplius preſu
mitur. Nam motum localem vbi demones
in effigijs cattoꝝ laboꝛatoꝛem inuaſerūt·
etiā laboꝛatoꝛis ictus ⁊ verbera cattis illata
mulieribus in domo reſidētibꝫ ſubito et ꝑ ae
rem inferre potuiſſe. et hoc ꝓpt̄ pactū mutuo
dudū initū nemo dubitat. Sic enī leſionē
vel puncturam quā inferre volunt ſciunt ali
cui imagini depicto vel fuſo vbi aliquē male
ficiare volunt ꝙ nō illi imagini ſed illuʒ quē
preſentare habet iuxta puncturas ſuper ima
gines factas ledunt. Varia ſuper hunc mo=
dum geſta deduci poſſent. Nec valet inſtan=
tia ſi quis obijceret illaſ mulieres ſic leſas foꝛ
taſſis fuiſſe innocentes. eo ꝙ et per exempla
tacta leſiones etiam innocentibus poſſe con=
tingere patet. Dum aliquis ignoꝛanter per
imaginem artificialeʒ a malefica leditur in=
ſtantia nō valet. quia aliud eſt a demone per
maleficam ledi. et aliud per ipm demonē abſ
qꝫ malefica. quia demon per ſe in effigie ani=
malis tunc verbera ſuſcipit quando alteri ſi=
bi per pactum coniuncto infert. Et quando
cum eius cōſenſu ad talem apparitionem ſub
tali foꝛma et modo ſe ingeſſit. Unde ſic tan=
tummodo noxios et ſibi per pactum cōiun=
ctos nocere poteſt et nullo modo innocētes.
Per maleficas autē vbi demones ledere que
runt tunc etiam innocentes permiſſione di=
uina invltionem tanti criminis ſepe affligūt
verum ꝙ etiam demones per ſe interdū deo
permittente et innocentes ledunt et dudum
Job ſanctiſſimū leſerunt. ſed ibi nō fuerunt
nec viſus fuit diabolus huiuſmodi pꝛeſtigio
ſis apparitionibus pꝛout in tali facto ⁊ per ta
le fantaſma catti quod animal perfidoꝝ eſt
appꝛopꝛiatum ſignum: ſicut canis pꝛedicato
rum in ſcripturis. Unde ſemper mutuo ſibi
inſidiantur. Et oꝛdo pꝛedicatoꝛum ſub figu
ra catuli latrantis in pꝛimo fundatoꝛe ad=
uerſus hereſes pꝛemonſtratus fuit. Preſumi
tur autem ꝙ per ſecundum modum malefi=
ce ille tres laboꝛatoꝛē inuaſerunt. tum ꝙ pꝛi
mus modus non tantum eis placuiſſet. tum
quia ſecundus earum curioſitati magis cō=
gruit. In quo etiam talis oꝛdo circa tria ſer=
uatus fuit. Pꝛimo ꝙ ad demonū inſtantiaʒ
ſollicitate ſuper hoc fuerunt et non demones
ad inſtantiam maleficarū. Sic enim ſepiſſi=
me ex earum faſſionibus repertū eſt a nobis
ꝙ ad inſtantiam demonum eas continue ad
mala perpetranda infeſtantes plura habent
facere. Et veriſimile ꝙ de ſe non cogitaſſent
pauperem moleſtare. Cauſa autē quare de=
mones ad hoc ſollicitabant ſine dubio exti=
tit ꝙ quia bene noſcunt vbi crimina manife
ſta impunita remanent amplius deus offen
ditur. fides catholica dehoneſtat̄: et ipſarum

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

numerus amplius augmentatur. Secūdo. habito earum cōſenſu demones earū corpora localiter tranſtulerunt ea facilitate qua et ſpiritualis virtus preſtantior corporali exiſtit. Tercio ꝙ preſtigioſa apparitione modo quo ſupra tactum eſt in formas illas beſtiales cōuerſe ipm laboratorē inuadere habuerunt. nec defenſe a verberibus ſicut vtiq3 ea facilitate qua tranſlate fuerant eas defendere potuiſſent. ſed verberari et verberatorē manifeſtare permiſerunt: ſcientes illa flagicia per effeminatos viros nullū zelum fidei habentes remanere ob cauſas p̄tactas impunita. Alludit quod legitur de quodam ſancto viro qui dum ſemel predicantē diabolū in forma ſacerdotis deuoti in eccleſia repperiſſet. et per ſpiritum ipm demonē agnouiſſet eſſe verba ſua obſeruauit. et an bene vel male populum informaret attendebat. Et dum ipm irreprehenſibilem et potius criminū obiurgatorem perpendiſſet. finito ſermone eo accerſito dum cauſa3 ſuper his q̄reret reſpōdit. Ecce veritatē dico ſciens ꝙ dum auditores ſint verbi/ et nō factores/ amplius deus offendit/ et lucrū meum augmentat.

¶ De modo quo demones per maleficarum operationes homines interdum ſubſtantialiter inhabitant.

Capitulum. x.

Quia in p̄cedenti capitulo tactū eſt qualiter demones etiam capita hominum aut alias partes corporis occupare et intrare et ſpecies interiores de loco ad locu3 mouere poſſunt. Dubitare q̄s poſſet. An ne ex toto homines ad inſtantiā maleficarum obſidere poſſent. Et de diuerſis modis obſidendi abſq3 maleficarum inſtantia. Unde pro harum declaratione tria ſunt declaranda. Primo de diuerſis modis poſſidendi. Secūdo ꝙ ad inſtantiā maleficarū diuina permiſſione demones interdum omnibus illis modis poſſidēt. Tercio acta ⁊ geſta ſup hec ſunt deducēda. Quo ad primum. ſecluſo illo generali modo quo diabolus hominē cum quolibet peccato mortali inhabitat. De quo modo ſanctus Thomas quolib. iij. q. iij. ſub dubio. An diabolus ſemper ſubſtātialiter inhabitat hominē quandocūq3 peccat mortaliter. Cauſa dubitationis eius ſit ꝙ cum ſpiritus ſanctus ſemper inhabitat hominē cum gratia. Iuxta illud. i. ad Corinth. iij. Templum dei eſtis et ſpiritus dei habitat in vobis. et gratie opponitur culpa et oppoſita habent fieri circa idē

Ubi etiā declarat ꝙ quia inhabitare hoīem p̄t intelligi dupliciter Uel q̄tum ad aīa3 vel quantū ad corpus. Et primo modo cum nō eſt diabolo poſſibile inhabitare animā eo ꝙ ſolus deus menti illabitur. Nec iterum diabolus ita eſt cauſa culpe ſicut ſpiritus ſanct⁹ efficit in anima per ſe operando. Ideo ſimilitudo nō valet. Quantū vero ad corpus dicere poſſumus ꝙ dupliciter diabol⁹ poteſt inhabitare hominē. ſicut etiam dupliciter homines reperiuntur vel in peccato vel in gratia exiſtētes. Primo modo dicere oportet ꝙ quia ex quolibet peccato mortali homo ſeruituti diaboli addicitur inquantū diabol⁹ interdum exterius ſuggeſſit peccatū: vel quantum ad ſenſum: vel q̄tum ad imaginationē. Ideo dicitur inhabitare affectum hominis. cum ad quemlibet motu3 tentatōnis mouet ſicut nauis in mari ſine gubernatore. Poteſt etiam diabolus hominem ſubſtantialiter inhabitare ſicut patet in arrepticijs. Et q2 hoc magis pertinet ad rationem pene q̄3 culpe vt patebit Et pene corporales nō ſemper conſequuntur culpa3: ſed quandoq3 peccantibus et nō peccantibus inferuntur. Ideo ⁊ in gratia et extra gratiam exiſtentes ſm altitudinē incōprehenſibilium iudiciorum dei inhabitare ſubſtātialiter poſſunt. Et hic mod⁹ poſſidendi: licet nō ſit noſtre ſpeculationis. ponitur tamē ne alicui impoſſibile videatur ꝙ etiam dei permiſſione homines a demonib⁹ ad inſtantiam maleficarū ſubſtantialiter interdum inhabitant. Poſſumus ergo dicere ꝙ ſicut quinq3 modis demones per ſe abſq3 maleficis homines ledere et poſſidere poſſūt ita et omnibus illis modis ad inſtantiā maleficarum cum extūc ſicut amplius deus offenditur. ita et maior ſeuiendi in homines p maleficas demoni permittitur facultas. Et modi perfunctorie recitādo hi ſunt dempto eo ꝙ vexant aliquando in bonis fortune exterioribꝫ ꝙ aliquando etiam aliquos in proprijs ledunt tantummō corporibus. Aliqn̄ in corporibus ſimul ⁊ in potentijs interioribus. Aliquādo ſolum tentant intus et extra. Alios vſu rationis ad tempus priuāt. Alios velut beſtias irrationales reddūt. De ſingulis dicamus. Sed prius quinq3 cauſas propter quas deus permittit homines poſſideri premittamus. quia hūc ordinem ſeruare materia poſtulat. Na3 aliquādo quis poſſidetur pro maiori ſuo merito. Aliquādo p alieno leui delicto. aliquando pro ſuo veniali peccato. aliquando pro graui peccato alieno. aliquando pro magno facinore proprio:

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Et his omnibꝫ de cauſis nulli dubiũ quin
et deus ad inſtantiam maleficarum per de=
mones etiam ſimilia fieri interdum permit=
tat. et ſingula ex ſcripturis et nõ per noua ge
ſta tantũ probare expedit/ cum ſemper noua
per antiqua roborantur. Nam de primo pa=
tet in dialogo Seueri beati Martini chariſ
ſimi diſcipuli. vbi fertur quendã patrem ſan
ctiſſime vite tanto doratum in gratia expellẽ=
di demones vt hi nedum verbis proprijs fu
garentur: ſed etiam eiuſdem patris epl'is et
cilitio. et cum coram mundo pater eſſet cele=
berrimus ſe tentari ſenſit vana gloria. cui vi
cio licet viriliter reſiſteret: tamen vt humilia
retur amplius totis precordijs deum preca=
batur. quatenus quinqꝫ menſibus a demo=
ne poſſideretur: quod et factum eſt. Nã cum
ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat et om=
nia applicare ſibi demoniacis ꝯmunia. Fini
to autem quinto menſe prorſus et ab omni
vana gloria et a demone liberatus eſt. Sed
ꝙ hac de cauſa quis per maleficiuꝫ alterius
poſſet a demone poſſideri ſicut factum fuiſſe
nõ legitur. Ita nec ad preſens affirmatur: li=
cet vt premiſſũꝫ eſt incõprehenſibilia ſint dei
iudicia. De ſecundo autem ꝙ ex alieno leui
delicto aliquis poſſidetur ponit exemplum
beatus Gregorius de beato Eleutherio ab=
bate viro ſimpliciſſimo qui cum prope mo=
naſterium virginũ pernoctaret: et ignoranti
ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulũ
puerum qui omni nocte vexabatur a demone
Sed eadem nocte a demone liberatus eſt ꝑ
patris preſentiã. Hic cum rem didiciſſet ge=
ſtam et puer iam poſitus eſſet in monaſterio
ſancti viri. et tranſactis multis diebus pau=
lo immoderate letus de liberatione pueri ait
ad cõfratres ſuos. Diabolꝰ ſibi cum illis ſo=
roribus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos dei
venit puerum hunc accedere nõ preſumpſit.
Et ecce ſtatim diabolus pueruꝫ vexare cepit
Et per lachrymas et ieiunia ſancti viri et cõ=
fratrum difficulter ſed eodem die liberatus
fuit. Et quidem vbi ex alieno et leui delicto
quis innocens poſſidetur. Nõ mirum ſi ꝓ=
pter veniale ꝓprium: aut propter graue alie=
num peccatum. aut etiam ꝓpter proprium fa=
cinus aliqui etiam ad maleficarum inſtanti=
am per demones poſſidentur. Nam et de ꝓ=
prio veniali peccato patet per Caſſianũ coll'.
abba. fereni prima. dicentẽ de moiſe. Moy=
ſes inquit in heremo cum ſingularis et incõ=
parabilis vir eſſet ob reprehenſionẽ vnius
ſermonis quẽ contra abbatem macharium di=
ſputans: paulo durius protulit/ quadam ſcꝫ

opinione preuentus diro cõfeſtim traditus
eſt demoni/ vt humanas egeſtiones ori ſuo ab
eo ſuppletus ingereret. Quod flagellũ purga
tionis gratia/ dominus intuliſſe videtur. ne
ſcꝫ in eo vel momentanei delicti macula reſi
deret patuit ex miraculoſa curatione. Nam
cõtinuo abbate machario in orõne ſubmiſ=
ſa/ citius nequã ſpiritus ab eo fugatꝰ abſceſ=
ſit. Simile videtur huic quod Gregoriꝰ pri
mo dialo. refert de moniali que lactucam co=
medit non prius ſigno crucis ſe muniens. et
per beatum. Equitium patrem liberata. De
quarto etiam videlicet pro alieno graui pec
cato aliquem poſſideri ibidem refert beatus
Gregoriꝰ de beato Fortunato epiſcopo. qui
dum diabolum ab obſeſſo homine ꝓpuliſſet.
ſero idem demon in ſpecie peregrini per pla=
teas ciuitatis clamare cepit. O virum ſanctũ
fortunatum epiſcopũ. Ecce de hoſpitio me
perigrinũ proiecit nec vbi quieſcam inuenio.
Tunc quidam cum vxore ſua et filio ſedens
peregrinũ inuitauit ſuum ad hoſpitium. et
querendo cauſaꝫ expulſionis eſt gauiſus ſu
per derogatione ſancti viri quam a peregri=
no ficte audiuit. Exinde autẽ diabolus pue=
rum inuaſit et prunis iniecit ac animã eius
excuſſit. Sicqꝫ pater miſer primũ quem rece
piſſet hoſpitio intellexit. Et de quinta cauſa
proprij facinoris ⁊ magni cõmuniter tam in
ſacra ſcriptura ꝙꝫ in ſanctorum paſſionalibꝫ
legimus. Nam et ſic. i. Reguꝫ. xv. Saul in=
obediens deo poſſeſſus eſt. Que omnia vt di
ximus facta ſunt ne impoſſibile cuiquã vide
atur ſi ob facinorum maleficarũ vt aliqui eti
am ad earum inſtantiam poſſideantur. Su=
per quo vt diuerſos modos poſſidendi intel
ligere valeamus. quo ad ſecundũ rem geſtã
in medium ꝓducamus. Tempore ſiquidem
Pij pape ſecundi ante iniunctum inquiſitio
nis officium/ vni e duobus inquiſitoribꝫ hũc
tractatum cõficientibus talis accidit caſus.
Bohemus quidã de dachono oppido filiuꝫ
vnicum ⁊ ſacerdotem ſecularem ob liberatio
nis gratiam quia obſeſſus erat romam vſqꝫ
perduxit. A caſu autẽꝫ dum ego vnus ex in=
quiſitoribus hoſpitiũ refectionis gratia in=
traſſem cõtigit/ vt tanqꝫ cõmenſalis idem ſa=
cerdos cum patre ad tabulam pariter mecũ
cõſederent. Colloquentes autem et mutuo vt
moris forenſium eſt cõferentes. Idem pater
pluries ſuſpirans. Et ꝙ ꝓſperum iter cõple
uiſſet a deo omnipotenti optabat. cui ex inti=
mis cõpatiendo: que nam ſui itineris et cau=
ſa triſticie eſſet inquirere cepi. Tunc ille filio
audiente q̃ et mihi collateralis in menſa erat

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

reſpondit. Heu filium habeo a demone ob=
ſeſſum quem ob liberationis gratiā magnis
laboribus et impenſis hucuſqꝫ perduxi. Et
ego. Ubi nam filius eſſet dū inquirerē ꝙ mi
hi collateraliſ eſſet indicauit. Atterritus ego
paululum et diligenter ipm̄ intuens ꝙ cum
tanta modeſtia cibum ſumeret ⁊ ad quecꝫ in=
terrogata pie reſpōderet. Heſitare animo ce=
pi et ꝙ obſeſſus nō eſſet ſed infirmitatis cau
ſa ſibi aliquid accidiſſe obieci. tunc filius rē
geſtā per ſe narrans ⁊ qualiter quantocꝫ tem
pore obſeſſus fuiſſet indicauit. Mulier inqͥt
quedā malefica hāc mihi infirmitatē ꝯtulit.
briganti enim cōtra eam ratione cuiuſdā di=
ſplicentie circa regimen curie cum eam duri=
us increpaſſem quia ceruicoſe volūtatis erat
dixit. ꝙ poſt paucos dies haberem intende=
re his que mihi cōtingerent. Sed et demon
in me habitans hoc idem refert ꝙ maleficiū
ſub quadam arbore poſitū ſit a malefica. qd̄
niſi amoueatur nō potero liberari: ſed nec ar=
borem vult indicare. At ego nec minimā ſu=
is dictis fidem adhibuiſſem niſi experientia
me protinus edocuiſſet. Nam interrogatus
a me de interuallo temporis vt preter cōſue=
tum modū obſeſſorū tante ſue rationis eſſet
capacitatis. Reſpondit. vſu rationis tantū=
modo priuor quādo diuinis aut vacare aut
ſacra loca viſitare voluero. Precipue autem
demon ex ſuis verbis ꝑ me ꝓlatis dixit. Ex
ſicut maiorē diſplicentiā hactenus in ſermo
nibus ad populū ſibi feciſſem: ita vt nūc nul=
lo modo me p̄dicare ſineret. gratioſus enim
ex relatu patris p̄dicator extitit et omnibus
amabilis. At ego inquiſitor cum de ſingulis
certificari volebam. per quindenā ex vltra ad
varia ſanctorū limina ipm̄ deducere decreui
Precipue autē ad eccleſiam ſancte praxedis
virginis vbi pars ſtatue marmoree: cui in ſua
flagellatione ſaluator noſter alligatus fuerat
et ad locum in quo petrus apoſtolus crucifi
xus fuerat. in quibus locis horribiles eiula=
tus dum exorcizabatur emittebat. iam affe=
rens ſe velle exire: poſt paululū vero minime
Et vt premiſſum eſt in omnibus moribus
manſit ſacerdos cōpoſitus et ſine omni nota
niſi dum exorciſmi incipiebantur. et illis fi=
nitis dum ſtola de collo amouebatur. ex tūc
iterum nec minimū irrationalē aut inhone
ſtum motuꝫ demonſtrabat. Hoc dempto dū
eccleſiam aliquā pertranſeundo genua ꝓ ſa=
lutatione virginis glorioſe flectebat. Tunc
diabolus eius linguam in longum extra os
ſuum emittebat. Et interrogatus. An nō ab
illo ſe poſſet cōtinere. reſpondit. Hoc facere

minime valeo ſic enim vtitur omnibus mem
bris et organis collo lingua pulmone ad lo=
quendum vel eiulandū dum ei placet. Ex au
dio quidem verba que ſic per me et ex mem=
bris meis loquitur. ſed reſiſtere omnino nō
valeo. et quāto deuotius orationi aliqua in=
ſiſtere affectarem tāto acrius me impugnat
linguam emittendo. Et quoniā columna in
eccleſia ſancti petri ex templo ſalomonis cir=
cumferrata exiſtit. per cuius virtuteꝫ plures
licet a demonibus obſeſſi liberantur. eo ꝙ et
chriſtus predicādo in templo illi ſe appodiaſ
ſet: hic tamē occulto dei iudicio liberari non
potuit. Alium modum ꝓ ſua liberatione ſi=
bi diſponendo. licet enim per integrum diē
et noctem circa columnā incluſus manſiſſet.
tamen ſequenti die poſt varios exorciſmos
ſuper eum perlectos dum circumſtaret popu
lus et magnus fieret cōcurſus. Et interoga=
tus in qua p̄te columne ſe chriſtus appodiaſ
ſet. tunc dentibus mordendo columnam lo
cum demonſtrabat: eiulans. Hic ſtetit. hic
ſtetit. Ultimatim tamē dixit. Nolo exire. Et
cum interrogaretur: qua de cauſa. Reſpōdit
propter lombardos. Et interrogatꝰ denuo.
Cur ꝓpter lombardos egredi nollet. Tunc re
ſpondit in italica lingua cum tamen infir=
mus ſacerdos illud ideoma ignoraret dicēs
Omnes faciunt ſic et ſic. noiando peſſimuꝫ
vitium luxurie. At ſacerdos poſt hoc me in=
terrogando dixit. Pater: quid ſibi volūt hec
verba italica que ex ore meo ꝓtulit. Cui cum
indicaſſem. reſpondit. Uerba quidē audiui
ſed intelligere nō potui. Et quia vt rei proba
uit euentus hoc demoniū erat de genere illo
de quo ſaluator in euangelio. Hoc genꝰ de=
moniorum nō eijcitur niſi in oratione et ieiu
nio Ideo quidā venerabilis epiſcopus ꝑ tur
cos vt fertur a ſede expulſus pie illi cōpatiēs
per totū quadrageſimale tp̄s in pane ⁊ aqua
ieiunijs et orōnibus et exorciſmis quotidie
inſiſtens ipm̄ ꝑ dei gratiā tandē liberauit et
ad ꝓpria cum gaudio remiſit Sup̄ quo licet
ſine miraculo nullꝰ in hac vita poſſit ſufficiē
ter diſſerere q̄bus et q̄t modis demon hoīes
poſſideat vel etiā ledat. Poſſumꝰ tn̄ dicere ꝙ
quincꝫ modis. dēpto eo ꝙ in reb⁊ fortune ex
terioribꝫ aliqn̄ tm̄ ledūt. Nā aliqui in ꝓprijs
tm̄mō vexātur corporibꝫ. aliqui in corpe ſi=
mul et in potētijs interioribꝫ. aliqui in potē=
tijs tm̄mō interioribꝫ. aliqui caſtigatōe eorū
ad tp̄s tm̄mō vſu rōis priuanť. Aliqui vero
velut beſtie irrōnales redduntť Prefatū ſacer
dotē quarto modo poſſeſſum fuiſſe declarať.
Nā nec in reb⁊ fortune nec in ꝓprio vexatus

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

corpore fuit ꝑut cõtigit beato Job vbi deus
demonem licentiaſſe manifeſte ſcripturã ſu-
per hoc tradit dicẽs ad ſathan. Ecce vniuer
ſa que habet in manu tua ſunt tm̃ in eum ne
extendas manum tuam et hoc in res exterio
res. In corpus vero poſtmodũ ait. Ecce in
manu tua eſt veruntamen animã eius ſerua
id eſt vitam eius ne auferas. Poteſt etiam di
ci ꝙ tercio modo ſcilicet in potentijs anime
interioribus ſimul et corpore vexatus fuit:
cum dicebat vt Job. vij. habetur. Ad domi
num ſi dixero. cõſolabitur me lectulus me-
us ⁊ releuabor loquens mecũ in ſtratu meo.
terrebis me per ſomnia et per viſiones horro
re cõcuties demone ſcilicet ꝓcurante ſm̃ Ni
colaum de lira. et ſm̃ Tho. Terrebis me per
ſomnia que ſcʒ dormienti apparent. et per vi-
ſiones que ſcilicet apparent vigilanti ab vſu
exteriorum ſenſuum alienato. ſolent enĩ fan-
taſmata informata diurnis cogitationibus
eſſe in terrorem dormientiũ. Et hec operabã
tur in eo ex infirmitate corporis. Unde ſic
cõſolatione vndiqʒ ſecluſa nil remedij vide-
batur Job euadendi tot anguſtias niſi per
mortem horrore inquit cõcuties. Quib9 mo
dis et malefice homines ledere per demoneſ
nemo dubitat ꝑut et in ſequentibus patebit
qualiter per grandines in rebus fortune ⁊ in
corpora animaliũ et hoĩm leſiones inferunt
Et terci9 etiã modus ledẽdi eſt in corpe et in
interioribus potẽtijs abſqʒ priuatione vſus
rationis. Patet ex earum operationib9 vbi
vt ſupra tactum eſt adeo mentes hominum
ad illicitas affectiones incendunt ꝙ neceſſa-
rio etiam nocturno tempore ad amaſias per
longa terrarum ſpacia currere habent. ſiſco
carnalis amoris nimiſ illaqueati. Poteſt ad-
duci et illud qđ in haſſia oppido margburck
cõtigiſſe dicitur de quodam obſeſſo etiam ſa
cerdote. dum in exorciſmis demon interro-
garetur: quanto tempore ſacerdotem inhabi
taſſet. Reſpondiſſe fertur. ſeptẽ annis. Et cũ
exorciſta obijceret. Cum vix per tres menſes
eum vexaſti: reliquo tempore vbi eras: Re-
ſpondit. In corpore ſuo me occultabã. Et ille
In qua parte corporis vbi inquirebat. reſpõ
dit. vt plurimũ in capite. Et denuo vbi nam
fuiſſet quãdo diuina celebraſſet et ſacramen
tum ſumpſiſſet requiſit9: dixit. Sub lingua
eius me occultaui. Et ille. Miſer: qua teme-
ritate ad preſentiã creatoris tui nõ aufugiſti.
Tunc demõ. Nunquid ſub ponte ſe nequã
occultare poteſt donec deſuper vir ſanctus
pertranſibit. dummodo greſſus nõ fixerit: di
uina tamẽ cooperante gratia liberatus fuit.

ſiue verum ſiue ficticium ꝓtulerit: cum men
dax ſit et pater eius. Quartus modus appli-
catur ad prefatum poſſeſſum rome liberatũ
ſub hac declaratione. ꝙ demon poſſit illabi
corpori licet non anime cum hoc ſoli deo ſit
poſſibile. Illabi etiam corpori nõ tamẽ infra
terminos eſſentie corporis. hoc inquã decla
rando habetur modus quo demones ſubſtã
tialiter interdum homines inhabitant: et ad
tempus tantummõ vſu rationis priuãt. Et
quidem hoc ſic declaratur. Nam dicere poſ-
ſumus ꝙ corpus habet terminos duplicis
rationis. ſcʒ quãtitatis et eſſentie. Unde qñ
angelus quicunqʒ bonus vel malus operaẗ
infra terminos corporis: operatur infra ter-
minos corporalis quãtitatis. Et ſic etiã illa-
bitur corpori operando circa potẽtias quãti
tatiuas. ſic etiam boni angeli etiam imagina
rias in bonis viſiones operanẗ. Nunqʒ au-
tem dicũtur illabi eſſentie corporis. quia nõ
poſſunt illabi vt pars neqʒ ſicut virtus. Nõ
ſicut pars quia alia et alia eſt eſſentia vtrobi-
qʒ. Non ſicut virt9 quaſi dans eſſe: quia ſuũ
eſſe habet per creationẽ a deo. Unde et ipſe ſo
lus habet intrinſecã eſſentie operationẽ ⁊ cõ
ſeruationẽ qʒdiu placitum fuerit ſue pietati
cõſeruando. Unde cõcluditur ꝙ alie omnes
perfectiones ſeu defectus loquẽdo de bonis
quo ad perfectõnes. de malis quo ad defect9
quãdo operantur ſi operanẗ circa corpus et
partes eius vt circa caput illabuntur tali cor
pori ſuper terminos videlicet quantitatis et
quãtitatiuas potẽtias. Si vero circa animã
tunc iterũ vtereqʒ extrinſece operatur: ſed mo
dis diuerſis. Et dicuntur operari circa ani-
mam fantaſmata illa ſeu ſpecies intellectui
repreſentando. et nõ ſolum ad iudicium ſen-
ſus cõmunis et ſenſuum exteriorũ. Ex quib9
operationibus ſequuntur tentationes a ma
lis angelis et affectiones et cogitationes ma
le per indirectũ operando verſus intellectũ
A bonis autem angelis ſequuntur illuſtra-
tiones fantaſmatũ ad cognoſcendũ reuelan-
da ab eis. vnde et talis diuerſitas eſt ꝙ boni
angeli etiaʒ directe poſſunt imprimere in in-
tellectum fantaſmata illuſtrando. Mali au
tem neqʒ illuſtrare dicuntur fantaſmata ſed
potius obfuſcare. Item nec directe imprime
re poſſunt ſʒ tantummodo indirecte inquã-
tum intelligentem neceſſe eſt fantaſmata ſpe-
culari. Per hec tamẽ etiam angelus bonus
non dicitur illabi anime: licet eam illumi-
net. Sicut nec dicitur ſuperior angelus il-
labi in inferiorẽ. licet eum illuminet ſed tan-
tummõ extrinſece opatur et coopaẗ mõ quo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

dictū eſt: vnde multominus malus illabi poteſt. Et per hunc modū demon ſacerdoti corpus in tribus occupauit. Primo ꝙ ſicut illabi ſuo corpi potuit infra videlicet terminos corporalis quantitatis. ita caput ſuum occupauit ſubſtantialiter illud inhabitando. Secundo ꝙ ſicut circa animā eiꝰ extrinſece operari potuit obfuſcando intellectum vt rationis vſum perderet. Ita etiam potuit vt ſine intermiſſione vel etiam interpellanti eū quo ad amiſſionem rationis vexaret. Licet etiam dici poteſt ꝙ ex dono dei hoc habuerit ſacerdos vt nō ſine intermiſſione a demone vexaretur. Tercio ꝙ licet omnibus membris ⁊ organis ad loquendū et voces ad formandum priuaretur. ſemper tamen ad verba licet non ad ſententiā verborum aduertentiam habuit. qui modus obſidēdi plurimū ab alijs obſidendi modis differt. cum ꝯmuniter obſeſſi leguntur ſine intermiſſione a demonibus affligi. vt patet in euāgelio tam de lunatico cuius pater dixerat ad ieſum. Domine miſerere filio meo quia lunaticus eſt et male patit. Matth. xvij. ꝗ̃ etiam de muliere illa quā ſathanas alligauerat. xviij. annis et erat inclinata nec omnino poterat ſurſuꝫ aſpicere Luce. xiij. Quibus etiam modis indubie demones diuina permiſſione ad inſtantiam maleficarum vexare poſſunt.

¶ De modo quo omne genus infirmitatis inferre poſſūt. Et hoc in generali de grauioribus.

Capitulum. xi.

Sed et hoc ꝙ nō ſit aliqua infirmitas corporalis que a maleficis deo permittente inferri nō poſſit. Etiā ſi ad lepram vel epilenſiam ſe extēdere habeat. Probari poteſt per hoc ꝙ ꝑ doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam ſi diligēter ea que ſuperius tacta ſunt tam de virtute demonū ꝗ̃ ad maliciam maleficarum cōſiderant nullā patitur hoc difficultatem. Nam et nider tam in ſuo p̄ceptorio ꝗ̃ etiam formicario vbi querit. An malefici poſſint veraciter ſuis maleficijs homines ledere. Et eſt queſtio abſq̧ exceptione alicuius infirmitatis etiam ꝗ̃tumcunq̧ incurabilis. Et vbi reſpondit ꝙ ſic. querit cōſequenter quibus modis et quibus rebus. Et quo ad primū reſpōdit vt ſupra ex prima queſtione prime partis tractatus patuit. Probatur etiā per Iſidorū deſcribentis maleficarū operationes. viij. ethi. c. ix. Malefici dicunt̄ ob facinorū magnitudinē. hi enī elementa cōcuciunt ſcꝫ opere demonū ad tempeſtates cōcitandas. mentes hominū turbant modis videlicet ſupra tactis vſum rationis vel omnino impedicēdo. aut grauiter obfuſcando ſubdit. et abſq̧ vllo veneni hauſtu violentia tm̄ carminis animas interimunt vitam videlicet auferendo. Probatur etiam per ſanctum Tho. in. ij. ſenten. circa di. vij. et. viij. Et in iiij. di. xxxiiij. Et cōmuniter per omnes theologos ibidem ſcribentes ꝙ malefici omnibꝫ modis poſſunt ꝓcurare leſiones in hominibus et eorum rebus cooperante demone in quibus demon poteſt ſolum ledere vel decipere videlicet in rebus fama corpore vſu rationis et in vita. vult dicere ꝙ in illis in quibus demon per ſe abſq̧ malefica poſſit ledere poſſit etiaꝫ cum malefica. immo ampliori facilitate propter maiorem diuine maieſtatis offenſionem vt ſupra tactum eſt. De rebus nāq̧ patet Iob. i. et. ij. vt ſupra patuit. De fama patet in legenda beati Hieronymi vt refert Io. an. in hierominiano ꝙ diabolꝰ ſe tranſformauit in formam ſancti ſiluani epiſcopi in nazareth amatoris Hieronymi. Qui demon primo feminā nobileꝫ nocte in lecto procare et ꝓuocare cepit ad luxuriam verbis. et deinde factis ſollicitauit ad malū. que cum clamaret demō ſub ſpecie ſancti epiſcopi ſub lecto femine ſe abſcōdit. vbi requiſitus et inuentus per luxurioſa verba ſe mentitus eſt eſſe epiſcopum ſiluanū. In craſtinū igitur ſanctus vir diſparente diabolo diffamatus eſt grauiſſime. Que infamia tandem circa ſepulcrū ſancti Hieronymi fatente diabolo in obſeſſo corpore purgata eſt. De corpore patet in beato Iob qui percuſſus fuit a demone vlcere peſſimo quod exponitur de lepra. Refert etiam Sigibertus et Vincē. in ſpe. hiſto. li xxv. c. xxxvij. ꝙ tempore Ludouici ſecūdi impatoris in parrochia maguntina quidā demon primo ſepe lapides iecit ⁊ quaſi mallio ad domos percuſſit. Et deinde publice loquēdo furta prodendo et diſcordias ſeminando plures inquietauit. Deinde omnes cōtra vnū irritauit cuiꝰ hoſpitiū vbicunq̧ manebat incendit. Et ob illiꝰ peccata oēs pati affirmauit. Vnde tandē tm̄ agros ꝓ hoſpitio habere potuit. ꝓpter qđ cū p̄ſbyteri letanias celebrarēt multos iactibꝫ lapidū demō vſq̧ ad cruentatōꝫ leſit. aliqn̄ quieuit. aliqn̄ ſeuit. et ꝑ trienniū iſta ꝯtinuauit quouſq̧ oīa edificia ibi incendio cōſumpta ſunt Item de nocumento vſu rōnis et vexatione interiorum ſenſuū probatur ex poſſeſſis ⁊ arreptitijs per euangelicas etiā hiſtorias. Itē de morte et ꝙ de vita etiā quoſdā priuat. Pꝫ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Thobie.vi.de ſeptem viris ſare virginis oc
ciſis qui propter luxurioſum affectum et ef-
frenem appetitum in virgineꝫ ſaram eiuſdem
nõ erant digni matrimonio. Quare cõcludi
tur ꝙ ſicut per ſe ita et amplius per malefi-
cas in omnibus nihil dempto hominibꝫ no
cere poſſunt. Uerum vbi querit̃. An huiuſ-
modi leſiones ſint potius demonibꝫ aut ma
leficis imputande. Reſpondetur ꝙ ſicut ꝓ-
pria et immediata actione demones operan
tur infirmitates immittendo. ita et ipis prin
cipaliter ſunt imputande ſed quia in cõtem-
ptum et offenſam creatoris ſimul et in perdi
tionem animarũ querunt huiuſmodi per ma
leficas exercere ſcientes ꝙ per talem modum
ſicut deus amplius irritatur ita et amplius
permittit eis poteſtatem ſeuiendi. quia ⁊ de fa
cto innumera maleficia perpetrant̃ que non
permitterentur diabolo inferre hominibus
ſi per ſe ſolum affectaret homines ledere que
tamen permittuntur iuſto et occulto dei iudi
cio per maleficas propter earum perfidiam
et catholice fidei abnegationem. Unde et eis
iuſto iudicio talia maleficia imputantur ſecũ
dario quantumcũqꝫ diabolus ſit actor prin
cipalis. Scopa ergo quam mulier intinge-
ret aque vt pluat et ſurſum in aerem aquam
ſpargendo licet in ſe nõ cauſat pluuiam nec
poſſet mulier inde reprehendi. quia tamen ex
pacto cum demone inito. vbi iam vt malefi-
ca talia facit. licꝫ demon ſit qui pluuiam cau
ſat. ipa tamen merito inculpatur. eo ꝙ mala
fide et opere diabolo ſeruit eius obſequijs ſe
tradendo. Sic etiam quãdo imaginem cere
am vel ſimile ad maleficiandũ aliquem ma-
leficus facit vel quãdo maleficio alicuius in
aqua vel plumbo imago apparet quicq̃d mo
leſtie infertur tali imagini cum tale experitur
fieri in imaginato id eſt homini maleficiato.
puta punctura vel alia leſura quecunqꝫ. Li-
cet leſio realiter inferatur imagini per malefi
cam vel alium hominem et inuiſibiliter de
mon maleficiatum hominẽ eodem modo le-
dit: merito tamen malefice imputatur. quia
ſine ea deus nunq̃ꝫ leſionem inferre diabolo
permitteret. nec diabolus per ſe ledere ipſum
attentaſſet. Sed quia dictum eſt de fama in
qua demones per ſe homines ledere poſſunt
abſqꝫ maleficarum cooperatõne poſſet in du
bium verti. An etiaꝫ demones per ſe poſſent
honeſtas mulieres infamare vt tanq̃ꝫ malefi
ce reputarent̃ cum in earum effigie ad male-
ficiandum aliquem apparerent vnde cõtinge
ret talẽ innocenter infamari. Reſponſio. Ali
qua ſunt premittenda. Primo quia dictũ eſt

demonẽ nihil poſſe efficere abſqꝫ diuina per
miſſione vt in prima parte operis circa vlti-
mam queſtionem patuit. etiam tactum eſt ꝙ
nõ eſt tanta permiſſio ſuper iuſtos ⁊ in chari
tate exiſtentes ſicut ſuper peccatores in quos
vtiqꝫ ſicut maiorem habet poteſtatẽ iuxta il-
lud. Cum fortis armat⁹ cuſtodit ⁊c̃. Ita vti-
qꝫ plura permittunt̃ a deo in eorum afflictio
nem q̃ꝫ ſuper iuſtos. Demum licet iuſtos in
rebus exterioribus vt fama et ſanitate corpo
ris ledere poſſunt deo ꝑmittente quia tamen
ſciunt hoc eis cedere in augmentum merito-
rium ideo min⁹ eos ledere affectant. Ex qui
bus dici poteſt ꝙ in hac difficultate reſpect⁹
poteſt haberi ad diuerſa. Primo ad diuinaꝫ
permiſſionẽ. Secũdo ad hominem qui cen
ſetur honeſtus. cum tales nõ ſemper ſunt in
charitate exiſtentes ſicut ſunt ſub honeſtate
reputati. Tercio ad facinus in quo innocẽs
deberet infamari. qꝛ illud ex ſua radice cun-
cta flagicia mundi excedit. Ideo dicendum
Licet ex diuina permiſſione quiqꝫ innocens
ſiue in gratia cõſtitutus ſiue nõ ledi poſſit in
rebus fortune et fama. habendo tamẽ reſpe-
ctum ad ipm facinus ⁊ grauitatem criminis
cum malefici ſic nuncupantur ob facinorũꝫ
magnitudinem. Iuxta Iſidorꝫ ſepe allegatũ
Dici poteſt ꝙ hoc vt aliquis innocens predi
cto modo a demone infametur fieri nõ eſt be
ne poſſibile iterum multis reſpectibus. Pri-
mo qꝛ cum infamare in vicijs que abſqꝫ pec-
cato expreſſo vel tacito inito cũ demone per-
petrantur. vt ſunt furta latrocinia et actus
carnales. Aliud ſit ab infamia ſuꝑ vicia que
nullo modo poſſunt homini imputari aut
ab eo perpetrari niſi ſuper pactuꝫ expreſſum
cum demone initum qualia ſunt opera male
ficarum que niſi virtute demonum a malefi-
cis ꝑpetrantur vt vbi homines iumenta aut
terre fruges maleficiantur vnde et eis aliter
imputari nõ poſſunt. Ideo licet demon poſ-
ſit hominem de alijs vicijs infamare. de tali
tamẽ vicio infamare ꝙ ſine eo nõ poteſt per-
petrari nõ videt̃ bene poſſibile. Preterea huc
uſqꝫ nunq̃ꝫ actum eſt nec repertum vt aliquiſ
innocens ſit per demonem taliter infamat⁹.
Et ſic ꝓpter talem infamiã morti fuiſſet adiu
dicatus: immo vbi tantummõ infamia labo
rat taliſ nulla pena punitur niſi ꝙ canonica
purgatio ſibi indicitur vt in tercia parte o-
peris circa ſecundũ moduꝫ ſententiandi ma-
leficas patebit. Et licet ibi cõtineatur quod
in caſu dum in purgatione deficeret pro reo
eſſet habẽdus. adhuc tñ abiuratio ſibi indi-
ceretur anteqꝫ vlterius ſuper penã relapſis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

debitam procederetur. Sed quia circa con-
tingentia laboramus que actu nunq̄ fuerūt
perpetrata. nulli dubium quin et in poſterū
diuina permiſſio fieri nō ꝑmittat. Preterea
et a fortiori propter angelicam cuſtodiā que
nō permittit inſontes in alijs criminibꝫ mi-
noribus infamari. vt in latrocinijs et huiuſ-
modi minus permittet. immo fortius ſue cu
ſtodie deputatū ab infamia talium flagitio-
rum preſeruabit. Nec valet ſi quis acta per
ſanctum Germanū obijceret. quando demo
nes in aſſumptis corporibus et ad menſam
cōſedentibus alias mulieres viris ſuis con-
dormientibus repreſentabant hoſpitē illudē
tes quaſi ille mulieres in ꝓprijs corporibus
ſemper edentes et bibentes aduentarent. de
qua etiaꝫ ſupra mentio habita eſt. Quia nec
ibi ille mulieres excuſantur quaſi innocētes
omnino. ſed ꝙ talia mulieribus ſepe accidūt
quod iuxta ca. .xxvi. q. v. epiſcopi. notatur.
Ubi reprehenduntur tales ꝙ dum in imagi
naria ſolummodo illuſione transferātur pu
tant ſe veraciter et corporaliter tranſferri. li-
cet vt ſupra tactuꝫ eſt etiam interdū corpora
liter a demonibus vehuntur. Sed ꝙ corpo
rales infirmitates alias omnes nulla dēpta
diuina permiſſione inferre poſſunt. De illo
eſt preſens ſpeculatio. Cōcludendo ex preno
tatis ꝙ ſic. cum nulla fiat a doctoribus exce
ptio. cui et rationē aſſentire oportet cum ali-
as demones ſua naturali virtute cuncta cor-
poralia excedunt vt ſepe tactum eſt. Acta de-
niq̄ȝ et geſta per nos reperta hec affirmant.
Nam licet maior difficultas fortaſſis circa
lepram aut epilenſiam oriri poſſit an videli-
cet talia inferre poſſent eo ꝙ huiuſmodi tan-
tummodo ex diuturnis preuijs interiorum
diſpoſitionibus et defectibus ſolent oriri. ni
hilominus per maleficia interdū eſſe illata
repertum eſt. Nam in dioceſi Baſilienſi in
cōfinibus partium Lotharingie et Alſatie
cum quidam honeſtus laborator quedā ver-
ba dura cōtra rixoſam quandam mulierē ꝓ-
tuliſſet. illa indignata minas adiecit quod in
breui ſe de eo vindicare vellet. Et ille licet mi
nas paruipendiſſet: eadē tamen nocte ſibi pu
ſtulam collo accreuiſſe ſenſit fricando tamē
paululum et tangens totam faciē inflataꝫ et
tumefactā cum collo perſenſit intantū vt hor
ribilis ſpecies lepre etiam per totū appareret
corpus qui nō diſtulit ſed quātotius amicis
et cōſulibus accerſitis rem geſtam ſuper cō-
minatoria verba mulieris narrauit. et ꝙ ſic
mori ea fide ⁊ ſuſpitione vellet ꝙ illa ſibi arte
magica eadem malefica intuliſſet. Quid plu
ra mulier capitur queſtionibus exponitur et
crimen fatetur. At iudex de modo et cauſa di
ligentius inquirens. Reſpondit. Cum me
verbis obprobrioſis homo ille aggreſſus fu
iſſet ego ira ſuccenſa cum ad domū veniſſem
malignus ſpiritus cauſaꝫ triſticie mee inqui
rere cepit. cui cū ſingula enarraſſem et vt me
vindicare poſſem eidem inſinuando inſtarē
Ille inquiſiuit dicens. Quid ergo vis vt ei
faciam. At ego reſpōdi. Uellem vt inflatam
faciem ſemper retineret. et ſic ille abſceſſit et il
lam infirmitatē vltra quam petij homini in-
tulit. ego enim ꝙ tali lepra eum percuteret mi-
nime ſperaſſem: vñ et incinerata fuit. In dio
ceſi deniq̄ȝ Cōſtantienſi inter Briſiacum et
Fryburg leproſa quedam mulier multis re-
ferre ſolet niſi debitum vniuerſe carnis iam
ab annis duobus perſoluerit quod ſimili de
cauſa cōtrauerſie que inter ipm̄ et quandam
aliam mulierē mota fuiſſet dum de nocte do
mum egreſſa ante oſtium quid operis agere
tentaſſet ventus quidam calidus a domo al
terius mulieris que ex oppoſito domus ſue
fuerat eius faciem repente inſufflauit. vndeꝫ
ſubito in lepram quā geſtabat ſe incidiſſe aſſe
ruit. In dioceſi deniq̄ȝ eadem et territorio ni
gre ſilue malefica dum per lictorē ſuper ſtru
em lignorum ꝓ incendio ſibi parato a terra
eleuaretur dixit. Dabo tibi mercedē. Et ſic
inſufflando in eius vultum ſtatim lepra hor-
ribili per totum corpus percuſſus paucis et
poſt ſuperuixit diebus. horrenda eius flagi-
cia breuitatis cauſa obmittunt̄. ſicut et alia
quaſi innumera ſup̄ hec recitari poſſent. Epi
lenſiam nanq̄ȝ ſeu caducum morbum certis
infligiſſe per oua cum mortuorū corporibus
ſubtumulata p̄cipue ex earum ſecta inhuma
tis cum alijs earū cerimonijs que recitanda
nō ſunt vbi in potu vel cibo alicui prebuerūt
ſepius a nobis repertum eſt.

Super modum quo alias cōſimiles in-firmitates in ſpeciali hominibus inferre ſo-lent. Capitulum. xij.

Alias deniq̄ȝ infirmitates inflixiſ-
ſe vt cecitatem vel acutiſſimos do-
lores et torſiones in corporibꝫ ho-
minū quis enumerare poteſt. Ta
men ex his que oculis noſtris perſpeximus
et que vni ex inquiſitoribus innotuerunt ali
qua in mediū producamus. Eo in tp̄e quo
in oppido yſbruck inquiſitio ſup̄ maleficas
fieret. hic inter alios deduct⁹ fuit caſus. Nā

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

honeſta quedam perſona et vni ex familiari-
bus archiducis matrimonio copulata in p̄-
ſentia notarij ⁊c̄. ſm formā iuris depoſuit ꝙ
cum tempore ſue virginitatis cuidam ex ciui
bus famularetur. Accidit vt vxor illius gra
ui dolore capitis langueret. Pro cuius cura
tione cum quedā mulier acceſſiſſet ⁊ ſuis car
minibus et certis praxis mitigare dolorē ha
beret. Ego eius practicam vbi diligēter ob-
ſeruabam: perſpexiq; ꝙ cōtra naturam aque
fuſe in ſcutellam quandā ipſa aqua in ollam
aliam aſcendiſſet cum alijs cerimonijs que
recitare opꝰ nō eſt. cōſiderānſq; ꝙ ex illis do
lor capitis in domina nō mitigaretur aliqua
liter indignata hec verba ad maleficam ꝓtu
li. Neſcio quid agitis: vos nō facitis niſi ſu-
perſtitioſa et hoc propter comodum veſtrū.
Tunc malefica ſtatim ſubiunxit. An ſint ſu-
perſtitioſa vel nō: tercia die tu ſenties quod
rei probauit euentus. Nam tercia die mane
me ſedente et fuſum apprehendēte. tantus do
lor ſubito corpus meum inuaſit. Primo in
interioribus vt nō eſſet pars corporis in qua
nō punctiones horribiles ſentirem. Secun-
do nō aliter mihi videbatur niſi ꝙ continue
igniti carbones capiti meo ſuperfunderent.
Tercio in cute corporis a vertice vſq; ad plā
tas pedis non fuiſſet ſpacium ad punctū a-
cus vbi nō fuiſſet puſtula alba ſanie repleta.
Sicq; in his doloribus eiulando ⁊ tantum
modo mortem optando vſq; ad diem quar-
tum perſtiti. Tandem maritus domine mee
vt ſtabulum quoddā intrarem mihi iniun-
xit. At ego paulatim incedendo eo preceden
te dum ante oſtium ſtabuli eramus. Ecce in
quit ad me: pecia panni albi ſuper oſtium ſta
buli. At ego. Video bene. Tunc ille. Quan-
tum potes remoue quia forte melius habe-
bis. Tunc ego q̄ntum potui vno brachio me
ad oſtium tenente cū altero peciam apprehen
di. Aperias inquit dominus et cōſidera dili
genter ibi repoſita. Tunc vbi peciam ſolui
plura ibidem incluſa reperi. precipue autē
grana quedam alba ad modum quo puſtule
inerant corpori meo. ſemina quoq; ⁊ legumi
na quorum ſimilia necedere poteram aut in-
tueri cum oſſibus ſerpentum et aliorū anima
lium intuita ſum. Et ſic ſtupefacta dum in-
quirerem a domino quidnam agendum fo-
ret. vt in ignem cuncta proijcerem iniunxit.
Proieci. Et ecce ſubito non poſt hore ſpaciū
aut quartale ſed in momēto vt in ignem res
ille fuerant ꝓiecte omnem ſanitatem priſti-
nam recuperaui. Et quia plura cōtra vxorē
illius cui famulabatur fuerunt depoſita per
que ſuſpecta nō tam leuiter q̄ȝ et vehementer
fuit habita et precipue propter magnā fami-
liaritatem cum maleficis habitam. Unde p̄-
ſumitur ꝙ conſcia de maleficio repoſito hoc
viro indicauit et deinceps modo p̄miſſo pu-
blicatum ſanitatem ancilla recuperauit. In-
ſuper aliud maleficium cuidam perſone etiā
muliebri illatum in eodem oppido referre in
deteſtationem tanti criminis expedit. Mu-
lier quedā maritata et honeſta acceſſit ⁊ iuxta
iuris formam vt ſupra depoſuit. Retro do-
mum inquit habeo viridariū eſt et illi ortus
cōtiguus vicine mee. Unde quadā die cum
tranſitum fieri ex orto vicine ad viridarium
meum non abſq; damno perſpexiſſem ſtans
in oſtio viridarij. et apud meipam cōqueren
do et querulando tam de tranſitu q̄ȝ et de da
mno. vicina ſubito ſuperuenit: et an eam ſu-
ſpectam haberem inquiſiuit. At ego territa
propter malam eius famaȝ nil aliud niſi hec
verba protuli. Greſſus in graminibus dam
na demonſtrant. Tunc illa indignata quia
ad eius fortaſſis beneplacitum me litigioſis
verbis cum ea implicare nolebam. Abſceſſit
cum murmure. Et verba que protulit licet
audire tamen intelligere nō potui. Poſt pau
cos vero dies ingens infirmitas mihi acci-
dit cum doloribus ventris ⁊ acutiſſimis tor
ſionibus a latere ſiniſtro verſus dextrum et
viceuerſa quaſi duo gladij aut cultri eſſent
pectori infixi. Et ſic die noctuq; clamoribꝰ
omnes vicinos alios inquietaui. Et cōfluen
tibus hincinde ꝓ ꝯſolatōne accidit vt lutifi
gulus prefatam vicinam et maleficam adul
terino flagitio habēs in amaſiam ſimili mo-
do viſitationis gratia accedens. et infirmita
ti mee cōpatiens poſt verba conſolatoria ab-
ſceſſit. Sequenti tamen die feſtine rediit. et
inter alia cōſolatoria ſubiunxit. Experimē-
tum capiam an ex maleficio hec vobis infir-
mitas acciderit. quod ſi ſic repertum fuerit
ſanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo
plumbo liquefacto et me in lecto decubente
plumbū in ſcutellā aqua plenā ſupra corpus
meum appodiando infudit. et vbi quedā ima
go et figure diuerſarū rerum ex plumbo con
gelato apparuiſſent. Ecce inquit ex maleficio
hec vobis contigit infirmitas. Et ſup limen
oſtij domus vna pars inſtrumentorum ma-
leficij cōtinetur. Accedamus ergo et illis a-
motis melius ſentietis. Sicq; maritus me-
us cum eo pariter ad tollendum malefici-
um accedunt. Et lutifigulus limen eleuans

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

marito iniunxit vt manum in foueã que apparuerat mitteret et quecunq3 inueniret extraheret. Quod et fecit. Nam primo imaginem quandã ceream in longitudine vni⁹ palme vndiq3 perforatam habentis duos acus ex aduerso per latera ad modũ quo ipsa punctiones a ſiniſtro latere vſq3 ad dextrũ et ecõuerſo perſenſerat extraxit. Demũ pecias panniculorum diuerſas. plurimas res tã in granis q3 in ſeminibus et oſſibus continentes ſicq3 illis in ignem proiectis ego quidem conualui ſed nõ ex toto. Nam lic3 torture ꝛ punctiones ceſſaſſent appetituſq3 comedendi redijſſet. ex integro tamen priſtine ſanitati vſq3 in preſens minime ſum reſtituta. Et cum apud lutifigulu3 importune inſtarem. Unde hoc ꝙ priſtina ſanitas nõ rediret. Reſpondit Sunt et alia inſtrumenta alibi abſcondita que inuenire nõ valeo. Et qualiter tunc prima inſtrumenta repoſita agnouiſſet dum inquirerem. Reſpõdit. Ex amore quo amicus amico reuelare ſolet hec cognoui. Unde dũ adulteram procabat et mihi vicinam agnoui. Ideo argumentum ſuper eam cepi ſuſpitionis. hec egrota recitabat. Sed quid ſi ſingula que in illo dũtaxat oppido reperta ſunt dum recitare vellem liber vtiq3 foret cõficiendus. quanti enim ceci claudi aridi ꝛ diuerſis irretiti infirmitatibus iuxta formã iuris ex vehementi ſuſpitione ſuper maleficas eis huiuſmodi infirmitates in genere vel in ſpecie predicentes et ꝙ talia in breui ſentire haberent. vel ad dies vite vel ad mortem ſtatim percipiendã. Et quod ſm eorum auiſamenta cuncta accidiſſent: vel ad ſpecificatã infirmitatem. vel ad mortem aliorum. quia enim terra illa vaſallis et armigeris abundat et ocia dant vicia vbi interdum mulieres pcabant dum illas procatas abijcere et alias honeſtas matrimonio ſibi copulare diſpoſuerunt. raro ſine vindicta ſuper maleficiũ inferendũ aut viro aut vxori dum ſe ſpretas cernebant. thorus cõiugalis perſeuerabat. non autẽ viris tantũ q3tum mulieribus eo vt pie eſtimari poteſt illis interemptis aut arefactis priores amaſias procare haberent. Nam et cocus quidam archiducis dum iuuenculã honeſtam et alienigenã duxiſſet malefica ei⁹ amaſiã in publica via alijs honeſtis ꝑſonis audientibus iuuencule maleficium et mortem predixit extenſa manu dicens. Non diu de tuo marito gaudebis. Statimq3 ſequenti die lecto decubuit et poſt paucos dies debitum vniuerſe carnis perſoluit in extremis cõteſtando. En ſic morior quod illa ſuis maleficijs deo permittente me interimit et vtiq3 pro meliori deo ſibi alias nuptias in celis diſponente. Sic deniq3 per maleficia miles quidam vt publica fama teſtat̃ interemptus fuit ſic et alij plures quos recitare obmitto. Inter quos et domicellus quidam dum ad nutum amaſie ſecũ pernoctare nolebat et per famulum ſuum quod ea nocte ſecum certis negocijs prepeditus pernoctare nõ poſſet ei indicaſſet. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello. Non diu me vexabit. ſicq3 ꝛ ſequenti die infirmatus: poſt paucos dies ſepultus. Sunt et tales malefice que iudices ſolo aſpectu et oculorum intuitu maleficiare ſciunt. quod etiam nullam moleſtiã eis inferre publice ſe iactantes. ſed et quibuſcunq3 pro criminalibus cauſis detentis et grauiſſimis tormentis pro dicenda veritate expoſitis taciturnitatẽ inferre ſciunt ꝙ nunq3 eorum facinora detegere poterunt. Sunt et que imaginẽ crucifixi flagellis et cultris impingendo ob maleficia perpetrãda cum turpiſſimis verbis contra glorioſiſſime virginis Marie puritatem et noſtri ſaluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehoneſtauerunt verba illa et ſingulos actus recitare nõ expedit cum nimis ſint piorum aurium offenſiua. in ſcriptis tamen redacta et repoſita ſunt prout baptizata quedam iudea ꝛ alias iuuenculas induxerat. quarũ vna ꝛ valpurgis nomine eodem anno in extremis poſita dum a circumſtantibus ad cõfeſſionem peccaminum hortaretur exclamauit. Corp⁹ et animã tradidi diabolo nec ſpes mihi adeſt venie: et ſic defuncta. Singula hec non ad ignominiam ſed ad laudem et gloriam illuſtriſſimi archiducis conſcripta ſunt cum reuera vti catholicus princeps et precipuus fidei zelator in exterminium earum cum aſſiſtentia reuerendiſſimi ordinarij Brixieñ. nõ mediocriter laborauit. Recitata autem potius in deteſtationem et odium tanti criminis vt que iniurias hominum vlciſci non deſiſtunt. quomodo iniurias creatoris et fidei cõtumelias etiam nõ habendo ad temporalia damna reſpectum ſufferre poſſunt. omnium enim eorum hoc precipuũ fundamentũ fidei vic3 abnegatio exiſtit.

Super modum quo obſtetrices malefice maiora damna inferunt dum infantes aut interimunt aut demonibus execrando offerunt.

Capitulum. xiij.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Hyſtoria

Nec preterenndũ eſt de nocumẽtis
a maleficis obſtetricibus pueris il
latis. Et primo quomodo interi=
munt. Secundo quomodo demo
nibus offerendo execrant. In dioceſi naqꝫ
Argentinenſi ⁊ oppido zabernio mulier que
dam honeſta. ac beatiſſime virgini Marie
plurimũ deuota hunc caſum referre ſibi ac=
cidiſſe ſingulis eius hoſpiciũ quod publice
tenet: nigram habẽs aquilã ꝓ interſigno fre=
quentantibus cõmemorat. A viro inquit le
gitimo ſed iam defuncto impregnata. Ubi
dies pariendi appropinquarẽt. Mulier que
dam obſtetrix vt ipſam ad obſtetricandũ pue
rum acceptaret importune inſtabat. At ego
conſcia de eius infamia licet aliam mihi aſ=
ſumere decreuiſſem. Verbis tamẽ pacificis
quaſi ſuis annuere vellem petitionibꝫ me ſi=
mulabam. Adueniente autẽ tempore partꝰ
cum aliã obſtetricẽ ꝯduxiſſem. Illa prior in=
dignata quadaꝫ nocte camerã meã euolutis
vix octo diebus cum duabus alijs mulieri=
bus ingreditur. Et lecto appropinquantes
in quo iacebam. Cũ maritũ meum qui in al
tera dormiebat camera vocare voluiſſem ſin
gulis membris et lingua ita remanſi viribuſ
deſtituta quod dempto viſu cum auditu nec
pedicam mouere potuiſſem. In medio ergo
illarum duarũ ſtans malefica: hec verba ꝓtu
lit. Ecce hec peſſima mulierũ quia in obſte=
tricem me recipere noluit impune nõ tranſi=
bit. Et cum alie due a latere ſtantes ꝓ ea ſup
plicarent dicentes tñ nunqꝫ alicui ex noſtris
nocuit. Malefica ſubiunxit. Hanc mihi qꝛ
diſplicentiam fecit ſuis inteſtinis aliqua im=
mittere volo. Sic tamẽ ꝙ infra dimidiũ an
num nullos ꝓpter vos dolores ſentiet: ſed il=
lo euoluto ſatis cruciabitur. Acceſſit ergo et
ventrẽ cum manu tetigit. Mihiqꝫ videbatur
quaſi inteſtinis extractis certas res quas tñ
videre nõ potui intromitteret. Illis ergo ab=
euntibus cum vires ad clamandũ recuperaſ
ſem maritũ quãtotius vocaui et rem geſtam
denudaui. Cum autẽ ille cauſam puerperio
aſſignare vellet dicens. Vos puerpere pluri
mis illuſionibꝫ et fantaſijs laboratis nec q̃cꝫ
modo dictis meis fidẽ adhibere volebat: ad=
iunxi. Ecce ſpaciũ ꝓ anno dimidio mihi do
nauit. quo elapſo. ſi nulli cruciatus ſuperue
nient dictis tuis fidem adhibebo. Cõſimi=
lia deniqꝫ verba filio clerico qui et ꝓ tunc ar
chidiaconus ruralis erat ꝓtulit cum et ipſe
viſitationis gratia illo die eam frequentaſſet
Quid plura ſex menſibus ad punctũ euolu=
tis internorũ viſcerum tortura, ſubito ipſam
tam dire inuaſit vt nec diebus nec noctibus
a clamoribus omnes inquietãdo abſtinere
potuiſſet. Et quia vt premiſſum eſt deuotiſ=
ſima virgini et regine miſericordie extitit in
pane et aqua ſingulis ſabbatinis diebus ie=
iunando. Ideo et per ipſius ſuffragia credi=
dit ſe liberari. Unde et quadã die vbi opus
nature ꝑficere volebat: tunc omnis illa immũ
dicia e corpore ꝓrupit. Et aduocans maritũ
cum filio dixit. Sunt ne res iſte fantaſtice.
Nonne dixi poſt dimidiũ anni ſpacium veri
tas cognoſcet̃. Aut quis vidit vnqꝫ ſpinas
oſſa ſimul etiã ligna me comediſſe. Erãt enĩ
ſpine roſarũ in longitudine vnius palmi cũ
alijs varijs innumero rebus immiſſe. Inſu=
per vt in prima parte operis ex illius famule
reducte ad pñiam in Briſiaco cõfeſſione pa=
tuit maiora damna fidei circa hanc hereſim
maleficarũ ab obſtetricibus inferunt̃ quod
etiam quarundã cõfeſſio que et poſtmodum
incinerate fuerũt luce clarius demonſtrauit.
Nam in dioceſi Baſilienſi et oppido Dann
quedã incinerata faſſa fuerat vltra. xl. pueroſ
necaſſe per modũ talem vt qñ ex vtero egre=
diebantur acum capitibꝫ eorũ per verticẽ vſ
qꝫ in cerebrũ infixit. Altera deniqꝫ in dioce=
ſi Argentinenſi pueros abſqꝫ numero puta
quia de numero nõ cõſtabat ſe interemiſſe faſ
ſa fuerat. Taliter autẽ deprehenſa. Nam vbi
ex vno oppido in aliud cauſa obſtetricandi
mulierẽ quandã vocata fuiſſet. officio ſuo cõ
pleto dum ad ꝓpria redire volebat vbi portã
oppidi exiuit caſu brachiũ pueri recenter na
ti ex lintheo quo ꝑcincta erat cui et inuolutũ
brachiũ fuerat ad terram cecidit. quo viſo ab
his qui infra portam ſedebant dum illa pre=
teriſſet leuatã e terra vt putabãt peciam car=
nis: cautius intuebant̃. et cum nõ peciam car
nis ſed brachiũ pueri per articulos membro
rum agnouiſſent. cõſilio cum ꝑſidentibꝫ ha=
bito et inuento ꝙ infans ante baptiſmũ de=
ceſſerat brachioqꝫ careret. malefica capitur:
queſtionibus exponitur et crimen detegitur
ſicqꝫ vt predictũ eſt abſqꝫ eius numero ſe in=
fantes interemiſſe cognouit. Qua autem de
cauſa: vtiqꝫ preſumendũ ꝙ ad inſtantiã mali
gnorum ſpirituũ etiã eis interdũ inuitis ta
lia facere coguntur. Nouit enĩ diabolus ꝙ
ab introitu regni celeſtis ꝓpter penã damni
aut originale peccatũ tales pueri ſequeſtran
tur. Unde etiam diutius finale iudiciũ ꝓtra
hitur ſub quo eternis cruciatibꝫ deputabun
tur. cum eo tardius numerus electoꝝ cõple=
tur: quo cõpleto mundus conſumabitur. Et
vt in premiſſis tactũ eſt ſuaſu demoniorũ ex

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

huiuſmodi membris vnguenta earum vſi=
bus accomoda cõficere habent. Sed et hoc
horrendū facinus ſilentio pretereundū in de
teſtationē tanti criminis nõ eſt. Nam vbi in=
fantes non interimūt: tamen illos demonibꝫ
execrando per hunc modū offerūt Nato enī
infante obſtetrix vbi puerpera malefica per
ſe nõ exiſtit tunc quaſi quid operis ꝓ infan=
tis refocillatione actura ipm extra camerā de
portat et ſurſum eleuans principi demonio=
rum ſcꝫ lucifero et omnibus demonibus im
molant et hoc in loco coquine ſupra ignem.
Et vt quidam retulit cum perpendiſſet vxo=
rem ſuam tempore partus ꝙ preter cõſuetuꝫ
modum puerperarū nullā ad ſe ingredi mu=
lierem permittebat niſi dumtaxat filiā ꝓpriā
que obſtetricandi officium gerebat cauſam
huiuſcemodi experiri volens latenter ſe illo
in tempore in domo occultabat. Unde et or=
dinem ſacrilegij et diabolice immolationis
modo ꝑdicto perpendit cum eo ꝙ vt ſibi vi=
debatur per appendiculi inſtrumentū in quo
olle ſuſpendunt infans nõ fultus humano
auxilio ſed demonis ſurſum vehebat. vnde
mente cõſternatus cum et horrenda verba ꝑ
demonū inuocatione et alios ritus nephan=
diſſimos ꝑſenſiſſet ſubito vt infans baptiza=
retur acrius inſtetit. et cum ad aliam villā in
qua parrochialis erat eccleſia deferendus eſ
ſet. et per põtem ſuper flumen quoddā ꝑtran
ſire haberēt. ille euaginato gladio ſuper filiā
que infantem gerebat irruit dicēs alijs duo=
bus ſibi adiunctis audientibꝫ. Nolo vt in=
fantem per pontē deferas: quia aut per ſe põ
tem gradiet aut tu in flumine ſubmergeris
Qua perterrita cum alijs que aderant mulie
ribus et an ne compos eſſet rationis inqui=
rentes. Res enim geſta cunctas alias latebat
demptis duobus viris ſibi cõiunctis. Tūc
ille. Peſſima mulierū: arte tua magica ſcan=
dere pendiculū infantem feciſti. Fac ⁊ iam vt
nullo deferente pontem ꝑtranſeat aut in flu=
mine te ſubmergaꝫ. Sicqꝫ coacta puerū ſuꝑ
pontem poſuit: et arte ſua demonē inuocans
ſubito ex altera parte pontis infans cernitur
Baptizato ergo puero et ad ꝓpria rediens cū
iam per teſtes filiā de maleficio cõuincere po
terat ꝓut primū facinus oblationis minime
probare potuiſſet eo ꝙ ipe vnicus illi ſacrile
go ritui interfuiſſet apud iudicē poſt tempus
purgationis filiā cum matre accuſat et pari=
ter incinerantur et facinus de ſacrilega obla
tione quod per obſtetrices fieri ſolet detegit
Sed hic dubiū oritur. Quid ne operis aut
efficacie talis ſactilega oblatio in huiuſmodi
pueris efficere valeat. Ad qđ dici poteſt ꝙ ſi
cut triplici ex cauſa hoc demones efficiunt
ita et ad tria nephandiſſima hec eis deſerui=
unt. Nam primo ex ſuperbia eorum que qꝫ
ſemꝑ aſcēdit. Iuxta illud. ſuperbia eoꝝ qui
te oderunt aſcendit ſemper. querunt qꝫtū poſ
ſunt diuinis rebus ⁊ ceremonijs ſe cõforma
re vt ſic ſub ſpecie boni apparentis facilꝰ de=
cipiāt. Sic enim et virgines pueros mares
vel feminas expetunt a magis vbi in ſpecu=
lis vel vnguibus maleficorūꝫ furta ſublata
vl'alia occulta habēt manifeſtare. licꝫ per cor
ruptos idem oſtendere valerent. ſed tū vt fin
gat ſe falſe caſtitatem amare quam tamē odit
cum caſtiſſimā virginē ſumme odit. eo ꝙ ca=
put eius cõtriuit Gen̄. iij. Unde ſic animas
maleficorū ⁊ eis credentium per infidelitatis
vicium ſub ſpecie virtutis decipiūt. Tercio
vt ipa perfidia maleficarū amplius in ſui au
gmentum creſcat dum a cunabulis ſibi dica
tas maleficas ſeruāt. Ex his efficit hec ſacri=
lega oblatio tria in puero. Primo ꝙ ſicut ex
terior oblatio fit in rebus ſenſibilibꝫ deo pu=
ta in vino. pane. terre frugibus. et hoc in ſi=
gnum debite ſubiectionis et honoris. iuxta
illud Eccī. xxv. Non apparebis in cõſpectu
domini dei tui vacuus. q̄ etiā res alijs poſt=
modum ꝓphanis vſibus nullo modo appli=
cari debent nec poſſunt. Unde et. x. q. i. Da=
maſ. papa. di. Oblationes que intra eccleſiā
offeruntur ſacerdotibus tantummõ pertinē
re: ſic tamē vt nõ ſolum eas in ſuos vſus cõ=
uertant ſed vt fideliter diſpenſent partim ad
ea que ad cultum diuinū pertinent. et ꝑtim
etiam in vſus pauperum cõuertant. Ita ⁊ ta
lem puerū diabolo in ſignum ſubiectionis ⁊
honoris oblatum diuinis vſibꝫ applicari di=
gne et fructuoſe ſubiectionis tam ꝓ ſe qꝫ pro
alijs quomodo eſt poſſibile hoc a catholicis
fieri. Quis enim dicere poteſt materna ſcele=
ra ſeu aliena peccata quo ad punitionē non
redundare in filios fortaſſis ille qui dictum
propheticū attendit. Filius nõ portabit ini=
quitatē patris. Sed quid de illo paſſu Exo.
xx. Ego dominus zelotes viſitans peccata
patrum in filios vſqꝫ in terciam et quartā ge
nerationē. Eſt enī hec vtriuſqꝫ ſententia: vt
prima intelligatur de pena ſpirituali in iudi
cio poli ſiue dei et non in iudicio fori. Et eſt
pena que principaliter tāgit animā ſiue ſit pe
na damni vt priuatio glorie ſiue pena ſenſus
id eſt cruciationis ignis infernalis. His enī
penis nūqꝫ punitur aliquis ſine culpa pro=
pria vel cõtracta quantum ad originale. vel
cõmiſſo quantū ad actuale peccatū. Secūda

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

vero auctoritas quia intelligitur de imitato
ribus paternoꝝ ſcelerũ vt Gratianus expo-
nit.i.q.iiij.§.quib᷒. Ubi etiã dat alias expo-
ſitiones.ideo alijs penis quibuſcũq; in indi
cio dei punitur quis nõ ſolũ ꝓ culpa ſua cõ-
miſſa vel cõmittenda vt ſcꝫ euitetur: ſed etiã
pro culpa alterius. Nec valet ſi dicat̃ ꝙ tũc
punitur ſine cauſa ⁊ ſine culpa que debet eſſe
cauſa pene: quia iuxta regulã iuris ſine cul-
pa niſi ſubſit cauſa nõ eſt aliquis puniẽdus.
vnde et dicere poſſumus ꝙ ſemꝑ ſupeſt cau-
ſa etiã iuſtiſſima licet nobis ignota.xxiiij.q.
iiij.Aug⁹.et ſi ſuꝑ actionẽ facti ꝓfunditatẽ
iudicioꝝ dei penetrare nõ poſſumus. verun-
tñ verũ ſcimus eſſe quod dixit et iuſtum eſſe
qđ fecit. Eſt tamẽ diſtinctio in pueris obla-
tis eo ꝙ loquẽdo de innocentib᷒ qui nõ per
matres maleficas ſed ꝑ obſtetrices demoni-
bus offerunt̃ et rapiuntur occulte vt dictum
eſt ſupra ab amplexibus et vtero honeſte ma
tris ꝙ tales innocentes nõ adeo deſeruntur
vt imitatores efficiantur tantoꝝ ſcelerũ ſed
imitatores paternarũ virtutum hoc pie cre-
dendum eſt. Secundũ quod efficit hec ſacri
lega oblatio eſt. Qꝛ ſicut in oblatione qua ho
mo ſeipm̃ deo offert in ſacrificiũ recognoſcit
deum ſuum principiũ et finem. quod quidẽ
ſacrificiũ dignius eſt omnibus ſacrificijs a-
lijs exteriorib᷒ ab eo impenſis. Iuxta illud.
Sacrificiũ deo ſpiritus ꝯtribulatus cor cõ
tritum et humiliatũ deus non deſpicias. Et
hoc quo ad principiũ creationis et finem glo
rificationis. Ita et ipſa malefica puerũ offe-
rens diabolo: eius animã et corpus tãq; ſuo
principio et fini damnationis eterne cõmen
dat. Unde et nõ niſi miraculoſe a ſolutione
tanti debiti liberari poterit. Solet quedam
hiſtoria immo et plures recitari de pueris ex
materno vtero demonibus improuiſe ⁊ exa-
liqua paſſione et cõmotione mentis a matri-
bus oblatis et qualiter cũ maxima difficul-
tate in adulta etate a demonũ iuriſdictione
quã diuina permiſſione ſibi vſurpabant libe
rari potuerũt. de quibus liber exemplorum
beatiſſime virginis marie refertus noſcitur.
ſpecialiter et de illo qui per ſummũ pontificẽ
dum liberari a vexationibus demonũ nõ po
terat. miſſus tandem ad quendã virum ſan-
ctum in orientalib᷒ partibus degentẽ cũ ma
gna adhuc difficultate per interceſſionẽ ipi⁹
glorioſiſſime virginis ab illa iuriſdictõe ere-
ptus fuit. Unde ſi in vltionẽ vnius impro-
uiſe nõ dico oblationis ſed exhibitionis vbi
mater ex indignatione dumtaxat ſuper co-
pulam carnalẽ viro exhibendã cum dixiſſet
maritus/ſpero inde fructum ꝓuenturũ. Et
illa replicans. Sit fructus ille diabolo da-
tus. tanta ſeueritas diuine punitionis patu-
it quanta creditur ſeuire vbi tanta diuine ma
ieſtatis cernitur offenſa. Tercium quod hec
ſacrilega oblatio efficit eſt habitualis incli-
natio ad huiuſmodi maleficia hoĩbus iumẽ
tis et terre frugibus inferẽda. Huius ratio
aſſignari poteſt ex his que ſ̃m Tho. ſa ſe.q.
cviij. ſuper punitionẽ tamporalẽ qua aliqui
propter alienas culpas puniunt̃ deducunt̃.
Dicit eni ꝙ qꝛ filij ſunt ſ̃m corpus res que-
dam patris et ſerui et animalia res domino-
rum. Et cum aliquis ſit puniendus in reb᷒
ſuis omnibus: ideo et filij puniunt̃ pluries
pro parentibus. Et differt hec ratio ab illa
que ſupra tacta fuit de peccatis patrũ qꝛ de-
us viſitat in filios vſq; in terciã et quartam
egenerationẽ. Quia vt ibi tactum eſt hoc in-
telligitur de imitatorib᷒ paternoꝝ ſcelerum
Hec autẽ ratio cõcludit de punitione filioꝝ
pro parentib᷒ vbi nõ imitantur paterna ſcele
ra in actu per mala opera ſed tantũ in habi-
tu. ſic enim et filius nat⁹ ex adulterio dauid
mortuus fuit q̃ꝫ citius. Et animalia amale-
chitarum iuſſa ſunt interfici q̃uis ⁊ in huiuſ
modi ſit ratio miſtica. vt habetur.i.q.iiij.§.
paruulos. Ex quibus omnibus nõ incõue-
nienter dicitur ꝙ huiuſmodi pueri ſemꝑ ad
maleficia perpetranda vſq; in finẽ vite incli-
nantur. Sicut enim deus ſuam oblationẽ
ſanctificat vt ſanctorũ geſta demonſtrãt vbi
parentes ſobolem ex eis ꝓcreandã deo dicaſ
ſent. vtiq; et diabolus ſuã oblationẽ inficere
nõ ceſſat ex veteri et nouo teſtamẽto quaſi in-
numera poſſent geſta deduci. Sic enim plu-
res patriarche et ꝓphete vt Iſaac Samuel
Sampſon. Sic etiam Alexius Nicolaus.
et alij innumeri gratijs plurimis ad ſancti-
tatem vite fuerunt ꝓuenti. Experientia deni
q; demonſtrat ſemper filias maleficarũ in cõ
ſimilibus tanq; imitatrices maternorũ ſcele-
rum eſſe diffamatas. immo et totam quaſi ꝓ-
geniem eſſe infectã. Et huius quidem et om
nium precedentiũ ratio quia ſuperſtitẽ ſemꝑ
habent relinquere et in augmentum illius
perfidie ſummis conatib᷒ ex pacto cum de-
mone inito tendere. Unde enim contingere
poſſet ꝙ ſepiſſime repertum eſt puellas im-
puberas vt octo vel decem annorum tempe
ſtates et grandines concitaſſe niſi ex tali pac
to ſub tali oblatione ſacrilega diabolo ꝑ ma
trem maleficam infantem execraſſe. nec enim
ꝑ ſe pueri talia ex fidei abnegatiõe ꝓut adul
te malefice a principio facere habent efficere

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

poſſent cū nec alicuius fidei articuli fortaſſis
noticiam habent. E quibus geſtis aliqua in
mediū producam⁹. In partibus enī ſueuie
dum quidā villanus ſegetes in campis cum
filia paruula vix octo annorū cōſpicere de=
creuiſſet et ꝓpter ſiccitatem terre pluuiā apud
ſe ruminans et cōferens optaſſet dicēs. Heu
quādo veniet pluuia. Puella audiens verba
pr̄is ex ſimplicitate animi dixit. Pater ſi plu
uiam deſideras faciā ꝙ cito veniet. At pater.
Unde hec tibi/noſcis ne pluuiam ꝓcurare.
Reſpondit puella vtiqꝫ et nō dum pluuiam.
ſed et grandines et tempeſtates cōcitare ſcio.
Et pater. Quiſnā te docuit. Reſpōdit. Ma=
ter mea. verum quod mihi inhibuit ne alicui
hoc indicarem. Tunc iterum pater. Et quo=
modo te docuit. Reſpōdit. Me cōmiſit vni
magiſtro: quem omni hora ad quecūqꝫ peti=
ta habere poſſum. At pater. Uidiſti ne illum
Reſpondit. Uidi interdum viros introeun
tes et exeuntes ad matrē. Et cum interrogaſ
ſem qui nam eſſent. Reſpondit. Sunt noſtri
magiſtri quibus etiā te tradidi et cōmiſi ma
gni fautores et diuites. Territus pater. An
ne illa hora grandinē citare poſſet inquiſi=
uit. Et pucila. Utiqꝫ ſi modicū aque habue=
ro faciam. Tunc pater puellam per manum
ad torrentē deduxit. Fac inquit. ſed tantum=
modo ſuper agrum noſtrum. Tunc puella
manum in aquā miſit et in nomine ſui magi
ſtri iuxta doctrinā matris mouit. Et ecce tan
tummodo pluuia agrū illum perfudit. Nō
cernēs pater. Fac inquit et grandinē: ſed tan
tummodo ſuper vnū ex agris noſtris. Nō
cum iterum puella feciſſet pater de experiētia
certificatus vxorem apud iudicem accuſauit
Que capta et cōuicta incinerata fuit. et filia
denuo baptiſata et deo dicata amplius illa ef
ficere nō potuit.

Sequit̄ ſuper modū quo iumētis malefi
ce varia nocumēta inferunt.

Capitulum. xiiij.

Utiqꝫ a fortiori cum apoſtolus di=
cat. Nunquid deo cura eſt de bo=
bus volens per hoc innuere. Q licet omnia ſubſint diuine ꝓuiden=
tie tam homines ꝙ iumēta vtroſqꝫ iuxta mo
dulum ſuū ſeruās vt pſalmiſta ait. filij tamē
hominū ſub tegmine et ꝓtectione alarū am=
plius gubernātur. Si inquā homines diui=
na permiſſione per maleficos affligunt̄. in=
nocentes. iuſti ⁊ peccatores. parentes deniqꝫ
in filijs qui res ſunt pertinentes ad eos. Cū
etiam iumēta terre fruges ſimiliter de rebus
hominum exiſtunt vtiqꝫ et ſuper illos varia
nocumēta poſſe a maleficis inferri nemo du
bitare diuina permiſſione cōcurrente preſu=
mat. Sic enim Job a diabolo ꝑcuſſus cun=
cta iumenta perdidit. ſic deniqꝫ nec minima
reperitur villula vbi mulieres mutuo vac=
cas inficere lac eas priuare et ſepiſſime interi
mere nō ceſſant. A minimo autē nocumento
incohando quod de priuatione lactis eſtima
ri poteſt. Si de modo quo id efficere valeāt
queritur. Reſponderi poteſt ꝙ quia ſm̄ Al=
bertū. iij. de animalibꝰ. Lac de natura ſit mē
ſtrui in quolibet animali. ſicut etiam fluxus
alius in femina vbi nō reſtringitur talis flu=
xus aliqua infirmitate vel ex cōditione natu
re vel ex accidentali infirmitate. tunc reſtrin
gitur aut aufertur interdum maleficiali ope
re. Ex cōditione autem naturali lac reſtringi
tur poſt ꝯceptum fetum. Ex infirmitate ve=
ro accidentali ſicut pluries ex comeſtione ali
cuius herbe que ex natura lac reſtringere ha
bet et vaccam alterare. Ex maleficio autem
talia ꝓcurant varijs modis. Quedā enī noc=
turnis temporibus ⁊ ſacratioribus vtiqꝫ ex
inductione diaboli ob maiorē offenſam diui
ne maieſtatis in quocūqꝫ angulo domus ſue
ſe collocant vrceum inter cruras habentes.
Et dum cultrum vel aliquod inſtrumentū
in parietem aut columnā infigunt et manus
ad mulgendū apponunt tunc ſuū diabolū q
ſemꝑ eis ad oīa cooperat̄ inuocant. et ꝙ de
tali vacca et tali domo que ſanior et que ma=
gis in lacte abundat mulgere affectat ꝓponit
tunc ſubito diabolus ex māmillis illius vac
ce lac recipit. et ad locū vbi malefica reſidet ⁊
quaſi de illo inſtrumento fluat reponit. Hec
quidē populo p̄dicando nemo ꝓpterea ex eis
informatur. quia ꝙtumcunqꝫ quis demonē
inuocaret ⁊ per nudā inuocationē hec ſe poſ
ſe efficere eſtimaret: ſeipm̄ deciperet. qꝛ caret
fundamento illius ꝑfidie. quia ſcꝫ omagiū
nō p̄ſtitit et fidem nō abnegauit. Hec ideo
poſui cum plures hec et alia que poſita ſunt
eſtimant populo nō eſſe ꝓponenda ꝓpter ꝑicu
lum informationis. cum ſit impoſſibile ali=
quem ꝑ predicationē poſſe informari rōne
tacta. Potius autē ſunt in deteſtationē tanti
criminis. et vt iudices in vltionē tanti ſcele=
ris ſcꝫ fidei abnegationis amplius inarde=
ſcant ſunt p̄dicanda. licet nō ſemꝑ: plus etiaꝫ
ponderāt ſeculares hmōi temporalia dāna:
cum magis terrenis implicant̄ affectionibꝫ
ꝙ ſpiritualibus. vnde et cum eis talia poſſe
fieri affirmantur in punitionē ipoꝝ amplius
ſeuiunt. ſed tn̄ aſtutiā diaboli quis explicare

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

poteſt. Noui illos in quadã ſocietate cõſtitu
tos qui dum tempore may butirũ maycũ co
medere affectarẽt eis in itinere exiſtentib⁹ et
in prato circa torrentẽ cõſedentibus. vn⁹ ex
eis quo pacto cum demone p antea ſiue taci
to ſiue expreſſo inito dixit. Ego optimũ buti
rum maycum pcurabo. Et ſtatim depoſitis
veſtimẽtis et torrentẽ intrans nõ ſtando ſed
ſedendo cõtra aque fluxum dorſum vertebat
Et ceteris cõſpicientib⁹ ipſe dum certa verba
protuliſſet et aquã manib⁹ poſt tergũ mouiſ
ſet. poſt paululũ butirũ formatũ ad modum
quo villane tpe may vendere in foro ſolẽt in
magna quantitate apportauit. Et alijs guſtã
tibus optimũ fuiſſe butirũ affirmarũt. Qua
ex re colligit̃ primo hũc de ſua practica fuiſſe
certũ. vel qꝛ mere malefic⁹ p expreſſum pactũ
cum demone initũ. Uel qꝛ per tacitũ pactũ
nouit ſibi diabolũ ad vota affuturũ. Si qui
dem primũ tunc nõ indiget diſcuſſione quin
vertis malefic⁹ fuerit. Si autẽ ſecundũ tunc
vſus ſuffragio diaboli fuit eo ꝙ ſibi oblatus
et execratus a matre vel obſtetrice fuerit. Nõ
ſi quis obijceret diabolũ fortaſſis apportaſſe
butirũ ſine aliquo pacto tacito vel expreſſo.
ac etiam abſqȝ oblatione aliqua vt pmittitur
facta. Reſpondet̃ ꝙ nunqȝ aliquis vtit̃ ſuf
fragio diaboli in ꝯſimilib⁹ operibus ſine ei⁹
inuocatiõe. qꝛ ipſo facto cum quis demonis
auxilium petit cõtra fidem vt apoſtata agit.
Juxta determinationẽ doctoris in. ij. ſenten.
di. viij. ſup difficultatẽ. Utrũ auxilio demo
num vti ſit apoſtaſia a fide. Nam cũ alijs do
ctoribus Albertus magnus licȝ cõcordat. tñ
magis expreſſe dicit ꝙ ſemp in talib⁹ eſt apo
ſtaſia verbi vel operis. Si eni inuocatões
cõiurationes. fumigationes. et adorationes
fiant. tunc apertũ pactũ initur cum demone
abſqȝ hoc vicȝ ꝙ aliquis corpus et aĩam cũ
fidei abnegatione in toto vel in parte tradat.
quia per hoc ꝙ ipm inuocat iam cõmittit a
poſtaſiam verboꝝ apertã. ſi autẽ nõ fit inuo
catio verboꝝ ſed ſolummõ fit opere ſimpli
ci quia ſcȝ tale opus facit qđ nõ niſi demonũ
auxilio effectũ ſortiri pt. Tunc ſiue faciat il
lud incboando in noĩe diaboli. ſiue per alia
verba ignota: ſiue abſqȝ omni verbo. Jlla tñ
intentione vt dictũ eſt. tunc vt ſubdit Alber
tus eſt apoſtaſia operis quia illud op⁹ expe
ctatur a demone. Cum autẽ expectare aliq̃d
a demone vel aliquid pcipere per ipm. ſemp
eſt fidei cõtumelia et ideo apoſtaſia. Unde et
hic cõcluditur ꝙ quocũqȝ modo pfatus ma
gus hoc pcurauit vtiqȝ per pactũ tacitũ vel
expreſſum pcurauit. Et veriſimiliter ſi abſqȝ
pacto expreſſo qđ tunc vt malefici facere ſo
lent per tacitũ et occultũ pactum vel ex ſe vel
a matre aut obſtetrice initũ talia effecit. Et di
co ex ſe qꝛ tantummõ opus exercuit effectuȝ
a diabolo expectans. Secundũ quod colli
gitur ex illa vel cõſimili practica eſt ꝙ qꝛ dia
bolus nouas rerũ ſpecies cõdere nõ poteſt.
Jdeo vbi tã ſubito naturale butirũ ex aqua
prorupit. hoc virtute demonũ nõ aquam in
lac mutando. ſed vel butirum alibi ex loco re
poſito accepit et illi ad manus tradidit. vel
ex lacte naturali hoc ex naturali vacca reci
piendo ꝛ ſubito vt ſic coagulando in naturã
butiri. qꝛ ꝙ ars mulierũ per ſpaciũ tpis effi
cit butirũ formando. hoc ipſe in breuiſſimo
tempore efficere nouit ꝛ tunc illud ſibi obtu
lit. Ad idem reducit̃ modus quo aliqui ſu
perſtitioſi vinũ aut alia neceſſaria nõ haben
tes. nocturnis temporib⁹ tantummõ flaſco
nem aut aliud vaſculũ recipiunt. et dum per
vicum aliquẽ incedunt ſubito vas vino im
pletum reportant. Tunc eni diabolus vinũ
naturale ex aliquo vaſe recipiendo illi flaſco
nem impleuit. Super modũ autem quo
animalia ꝛ iumẽta malefici interimũt. Dice
re oportet ꝙ ſic hoĩes ita et iumẽta vel tactu
et viſu. vel viſu tm̃ vel vbi ſubter limen oſtij
ipſius ſtabuli aut vbi ſolent adaquari malefi
cium aliquod ſeu inſtrumentũ maleficij repo
nunt. Sic eni et iſte in Rauenſpurg incine
rate. De quibus et infra patebit ſemp ad in
ſtantiam demonũ vbi meliores equi aut pin
guiora iumenta erant maleficiare habebãt.
Et dum interrogate fuiſſent per quẽ moduȝ
talia efficerẽt. Rñdit vna noĩe agnes ꝙ ſub
ter limen oſtij ipſius ſtabuli certas res occul
tarẽt. Et interrogata cuiuſmodi res. Reſpõ
dit. Diuerſarũ ſpecierũ animaliũ oſſa. Et vl
terius. Jn cuius noĩe hoc facerẽt interroga
ta. Reſpondit. Jn noĩe diaboli ꝛ omniũ alio
rum demonioꝝ. Sed et altera noĩe anna q̃
dum vni ex ciuibus ſucceſſiue vigintitres
equos maleficiaſſet quia vector erat. Ultima
tim dum viceſimũquartũ emiſſet et iã ad ex
tremã paupertatẽ deueniſſet. vector ſtans in
oſtio ſtabuli dixit ad maleficã que et in oſtio
domus ſue ſtabat. Ecce iam emi equũ pmit
to deo et ſue matri ſi equus ille morietur ꝙ ma
nibus meis pprijs te interficiã. Sicqȝ terri
ta malefica equũ ſibi intactũ reliquit. Dũ au
tem capta et interrogata fuiſſet per quem mo
dum talia effeciſſet. Reſpondit ſe nil aliud ni
ſi foueam feciſſe. Qua facta diabolus certas
res impoſuiſſet ſibi ignotas. Qua ex re colli
gitur ꝙ tantummõ aut manũ aut viſum appo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

nere habent. Et hoc vt quoquo modo male-
fica cooperet̃. alias eñi diabolo ſeuiendi in
creaturas facultas nõ permitteret̃ vbi male-
fica nõ cõcurreret vt prius tactũ eſt. Et hoc
cõtingit ꝓpter maiorem offenſam diuine ma-
ieſtatis. Sepiſſime etiam a paſtoribus viſa
ſunt. ꝙ certa animalia in campis dum tres
aut quattuoꝛ ſaltus in aere feciſſent ſubito in
terrã collapſa interierũt. Et hoc vtiqꝫ demo-
num ad inſtantiã maleficarũ virtute in dio-
ceſi Auguſtienſi inter oppidũ fieſſen ꝛ montē
ferreriũ. quidã prediues aſſeruit ſibi et alijs
vltra quadraginta iumenta in bobus ꝛ vac-
cis in alpibus fuiſſe maleficiata. Et hoc in-
fra anni ſpaciũ nõ peſte aut aliqua infirmita-
te p̃cedente. Et ꝓ interſigno dixit: ꝙ vbi pe-
ſte aut alia caſuali infirmitate moriunt̃ non
ſubito ſed paulatim et ſucceſſiue deficiunt.
Illud autē maleficiũ ſubito abſtulit omnē
vigorem ita ꝙ ab omnibus iudicabatur illa
maleficijs fuiſſe interempta. Uerum talem
annotaui numerũ. eſtimo tamen ꝙ amplioꝛē
expreſſit. hoc tamē veriſſimũ ꝙ in partibus
et precipue in alpibus plurimũ iumenta affi-
ciuntur maleficiari. Quod genus etiã male-
ficij vndiqꝫ diffuſum noſcitur. Aliqua ſimi-
lia infra in capitulo de remedijs adhibēdis
cõtra maleficia iumentoꝝ diſcutient̃.

¶ Super modũ quo grandines et tempeſta-tes cõcitare ac etiã fulgura ſuper hoies et iu-menta fulminare ſolent.

Capitulum. xv.

Quenqꝫ ꝙ demones et ſui diſcipuli
talia maleficia in fulminibꝰ gran-
dinibus et tempeſtatibus cõcitare
poſſint ꝛ h̃ accepta poteſtate a deo
quo ad demones. ſeu eius ꝑmiſſione quo ad
ipſius diſcipulos ſacra ſcriptura Job. i. et. ij.
teſtat̃. vbi accepta poteſtate a deo ſtatim de-
mon ꝓcurauit vt ſabei quingenta iuga boũ
et quingētas aſinas auferrēt. et deinde ignis
de celo deſcendēs. ſeptē milia camelorũ con-
ſumeret. tandem etiam ſeptē filij et tres filie
per vehementē ventum et per lapſum domꝰ
occumberēt. et ſemꝑ pueri id eſt famuli mul-
ti: vno qui nunciaret dempto interierũt. vti-
qꝫ vlcere peſſimo ſancti viri corpus ꝑcuteret̃
et vxoꝛ et tres amici eius vt ipm̃ vexarēt gra-
uiter ꝓcurauit. Ubi et ſanctus Tho. in po-
ſtilla ſua ſuꝑ Job ita loquitur. Neceſſe eſt cõ-
fiteri ꝙ deo ꝑmittēte, demones poſſunt per-
turbationē aeris inducere. ventos cõcitare ꝛ
facere vt ignis de celo cadat. Quis eñi natu-
ra corporalis nõ obediat ad nutũ angelis ne-
qꝫ bonis neqꝫ malis ad ſuſceptionē formarũ
ſed ſoli deo creatori. tamē ad motũ localē na-
tura corporalis nata ē ſpirituali nature obe-
dire. cuius iudiciũ in homine apparet. nã ad
ſolum imperiũ voluntatis que ſubiectiue eſt
in anima mouentur membra vt opus q̃ volũ-
tate diſpoſitũ proſequant̃. quecũqꝫ igitur ſo-
lo motu locali fieri poſſunt hec per naturalē
virtutē nõ ſolum boni ſed etiam mali facere
poſſunt niſi diuinitus ꝓhibeantur. Uenti
autē et pluuie et alia huiuſmodi aeris ꝑtur-
bationes. ſolo motu vaporũ reſolutoꝝ ex ter-
ra et aqua fieri poſſunt. vnde ad hmõi ꝓcu-
randa naturalis virtꝰ demonis ſufficit. hec
thomas. Mala eñi que noſtris exigentibus
in mundo fiunt. deus velut per ſuos toꝛto-
res iuſte per demones ſolet infligere. Unde
et gloſa ſuper illo p̃s. ciiij. Uocauit famē ſu-
per terram et omne firmamentũ panis cõtri-
uit: dicit ſic. Hec mala ꝑmittit deus per an-
gelos malos qui talibus p̃poſiti ſunt. Uo-
cat ergo famem id eſt angelũ fame prepoſitũ.
Poſſent et illa q̃ ſupra notata ſunt circa que-
ſtionem an ſemꝑ malefici. circa maleficia in-
ferenda habent cõcurrere cum demonibus.
vbi de triplici nocumento: ꝛ quomõ interdũ
demones ſine maleficis varia nocumēta in-
ferunt. cum maleficis autē demones plus af-
fectant hominibꝫ nocere eo ꝙ cum deus am-
plius per hoc irritatur inde eis maioꝛ facul-
tas puniendi et affligendi cõceditur. Deſer-
uiunt ꝛ illa que doctores ſuꝑ ſcd̃o ſenten. di.
vi. An locus ſit cõuenienter deputatus ma-
lis angelis in aere caliginoſo mouent: quia
cum tria cõſiderantur in demonibus natu-
ra officium et culpa. Sicut nature correſpõ-
deret celum empirreũ. culpe vero infernus.
ita eorũ officio cum toꝛtores ſint et miniſtri
vt ſupra tactuꝫ eſt. in punitionē maloꝝ et ex-
ercitium bonorũ cõpetit aer caliginoſus. ne
viꝫ nimis nos infeſtarent. ſi in mundo infe-
riori circa nos habitarent. vnde et in aere et
circa ſperã ignis: actiua paſſiuis cõiungere
ſciunt vbi a deo permittunt̃ et ignem de celo
cadere ſeu fulgura fulminare ꝓcurant. Nar-
ratur in fornicario de quodã capto per iudi-
cem. dum interrogaret̃ quõ ad grandines ꝛ
tempeſtates cõcitandas ꝓcederent. et an faci-
le hoc eis foret ꝓcurare. Reſpondit. Facili-
ter grandines ꝓcuramus ſed ad libitũ lede-
re nõ valemus. Nota cuſtodiã bonoꝝ ange-
lorum. vnde addidit. Eos tantummõ lede-
re poſſumus qui dei deſtituti ſunt auxilio: et
qui ſigno crucis ſe muniunt illos ledere nõ
poſſumus. eſt aũt hic noſter modus. Primo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

verbis certis in campis principē omniū de=
moniorum implorām⁹ vt de ſuis mittat aliquē
qui a nobis deſignatū ꝑcutiat. Deinde veniē
te certo demone eidē in biuio pullū nigrum
immolam⁹ eundē in altū ꝓijciendo in aera.
quo a demone ſumpto obedit:et ſtatim aura
cōcitat.attamē nō ſꝑ in loca deſtinata a nobiſ
ſed iuxta dei viuentis ꝑmiſſionē:grandines
et fulmina ꝓijcit. Narraṫ etiā ibidē de quo=
dam auctore ſeu hereſiarcha maleficorū ſta=
ſus dictus.qui in Bernenſiū territorio et lo
cis adiacentibꝫ ꝯſtitutus.publice de hoc glo
riari audebat.ꝙ qñcunqꝫ vellet ipe ſe in oīm
emulorum oculis velut murē facere vellet et di
labi manibꝫ inimicorum ſuorū letaliū.et ita etiā
capitaliū ſuorum inimicorum manibus ſepi⁹ eua
ſiſſe. Diuina tñ iuſticia cum terminū ſue ma=
litie facere voluit:ꝑ hoſtes ſuos in ſtupa qua
dam ꝓpe feneſtrā quendā ſedere dū caute ex=
plorabaṫ a ſibi inſidiantibꝫ.gladijs et haſtis
inopinate tranſfixus ob ſua facinora miſera
biliter obijt.ſuperſtitē tñ diſcipulū q̄ hoppo
vocabaṫ reliq̄t.qui et ſupradictū ſtadelin de
quo in capitulo ſexto mentio fit magiſtrū fe
cit. Sciuerūt hi duo qñ eis placuit terciam
partē fimi feni vel frumenti. aut cuiuſcunqꝫ
rei de vicini agro:nemine vidente ad ꝓprium
agrū deferre.grandines viuaciſſimas et au=
ras leſiuas cum fulminibꝫ ꝓcurare. in aſpe=
ctu parentū infantes ꝓpe aquā ambulantes
in ipam nullo vidente proijcere. ſterilitatē in
hominibꝫ et iumentis efficere occulta alijs
manifeſtare. in rebus et corpibus modis q̄=
buſcūqꝫ ledere.ictu fulminis nonnunqꝫ quē
vellent interimere et multa alia peſtifera ꝓcu
rare.vbi ⁊ qñ dei iuſticia hec fieri ꝑmiſit. Ad
ea tamē que per nos repta ſunt expedit cōuer
tere. In dioceſi nāqꝫ cōſtanṫ. ab oppido rauē
ſpurg ob vigitiniocto miliaria teuthonica=
lia verſus ſaltzburgā. grando ſeuiſſim⁹ exci
tatus.cūctas fruges ſegetes et vineas adeo
in latitudine vnius miliaris ꝯtriuerat ꝙ ter
cius annus vix indicabaṫ frugiferus in vi=
neis. Unde res geſta cum per notariū inq̄=
ſitionis innotuiſſet ⁊ qd̄ ꝓpter clamorē popu
li inquiſitōne opus eſſet dū certi ꝑ maleficia
immo oēs pene oppidani talia cōtigiſſe iudi=
carent. Quare cōſulibꝫ an id cōſentientibus
per quindenā iuxta iuris formā ſuꝑ hereſim
dumtaxat maleficarū a nobis inquiriṫ.et ad
duas dumtaxat ꝑſonas ꝑ alijs que tñ in par
uo numero nō erant diffamatas ꝑueniṫ.no=
men vnius agnetis balneatricis:alteri⁹ anna
de mindelheim.quibus captis ⁊ ſeorſum ad
diſtinctos carceres poſitiſ ignorante penit⁹
vna de altera ſequenti mane balneatrix que=
ſtionibus leuiſſimis a rectore ſeu ciuiū magi
ſtro magno fidei zelatore.gel̄re cognoīato et
ab alijs ex cōſulibꝫ ſibi adiūctis in ꝑñtia no
tarij exponiṫ.et licet maleficiū taciturnitatiſ
indubie penes ſe habuiſſet.de quo ⁊ ſemꝑ iu
dicibus timendū eſt.eo ꝙ in primo aggreſſu
nō iam muliebri ſed virili aīo ſe innoxiā aſ=
firmabat diuina tñ fauente clemētia ne tm̄ fa
cinus impune tranſiret.ſubito libere et a vin
culis abſoluta licet in loco torture et cuncta
flagitia ab ea ꝑpetrata detexit. Nā a notario
inquiſitōnis interrogata ſuꝑ articulos ex de
poſitōe teſtiū circa nocumenta hoībus et iu=
mentis illata.ex q̄bus iam violenter reddeba
tur tāqꝫ malefica ſuſpecta. cū nemo teſtis de
fidei abnegatōne ac carnali ſpurcitia cū de=
mone incubo aduerſus eā depoſuiſſet:eo ꝙ
illa ſecretiſſima ſint illius ſecte ceremonialia
attamē vbi poſt nocumenta aīalibus et hoī=
bus illata vti rea reſpondiſſet.cetera oīa de fi
dei abnegatōe et ſpurcitijs diabolicis cū in=
cubo demone ꝑactis interrogata publice fa
tebatur:aſſerēs ſe vltra decē et octo ānos illi
incubo cum oīmoda fidei abnegatōe ſuccu=
buiſſe.q̄bus expletis vbi ſuꝑ grandinē prefa
tam:an ne aliq̄d de illis ſciret inquireretṫ. Re
ſpondit ꝙ ſic. Et interrogata quō et qualiter
reſpondit. In domo eram et hora meridiei
demon me accerſiuit et vt ſuꝑ campū ſeu pla
nitiem kuppel ſic eni noiaṫ. paululū aque me
cum deferendo me tranſferrē iniunxit.et dū
interrogaſſem quidnā operis in aqua exple=
re vellet.pluuiā ſe velle cauſare reſpōdit. por
tam ergo ciuitatis exiens: ipm demonē ſub
arbore ſtantē reperi. Interrogata autē a iu
dice ſub qua arbore.reſpōdit. Sub illa ex op
poſito illius turris:ipm denotando.et inter=
rogata q̄d ſub arbore egiſſet.reſpondit demō
vt foueā paruā foderē:et illi aquā infunderē
iniunxit. Et interrogata an ne pariter ꝯſediſ
ſent.rñdit.me ſedente ipe demon ſtabat. In=
terrogata demū quibꝫ ne verbis aut modis
aquā mouiſſet. Rñdit digito quidē moui:ſꝫ
in noīe illius diaboli et oīm aliorum demonio=
rū.et rurſum iudex. quid actū fuit de aqua.
reſpōdit. Diſparuit et ſurſum in aerē diabo=
lus duxit.et demū an ne aliquā ſociā habuiſ
ſet interrogata reſpondit.ex oppoſito ſub tali
arbore aliā captā maleficā annā vicꝫ mindel
heim noīando cōſodalē habui q̄d aūt egerit
ignoro.et finaliter interrogata balneatrix de
interuallo tpis ab aq̄ aſſumptōe vſqꝫ ad grā=
dinē.rñdit.tanta dilatio fuit q̄uſqꝫ ad domū
ꝑueniſſent. Sed et hoc mirabile cū ſequenti
die altera q̄ſtionibꝫ etiam leuiſſimis expoſita
primo fuiſſet vtpote digito vix a terra eleua=
ta poſt libere ſoluta. ꝑfata oīa nō diſcrepādo
in minimo nec quo ad locū ꝓut altera faſſa

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

fuerat. qꝛ vicȝ ſub tali arboꝛe. et alterā ſub a-
liā. nec q̄ ad tps qꝛ hoꝛa meridiei. nec quo ad
modū qꝛ p̄ motionē aque in foueā immiſſe in
noīe diaboli ꝛ omniū demonioꝝ. nec quo ad
interuallū tp̄is: qꝛ dū eius diabolꝰ aquā ac-
cepiſſet in ſublime eleuando. regreſſa ad do-
mū ſupueniſſe grandinē affirmabat ſingulā
detexit. Sicq̧ tercia die incinerant̄. ꝛ balnea
trix cōtrita et cōfeſſa plurimū ſe deo ꝯmenda
uit aſſerēs ſe libenti aīo mori vt demonis in-
iurias poſſet euadere. crucē in manibꝫ tenen
do et amplexando quā tn̄ altera ſpernebat. q̄
etiā vltra viginti annos incubū demonē cū
oīmoda fidei abnegatōe habuerat. p̄umā in
multis maleficijs hoībus. iumentis. et terre
frugibus illatis excedēs vti pceſſus ad ꝯſu
latū repoſitꝰ demōſtrat. Sufficiāt iſta cū re-
uera q̄ſi innumera circa hmōi maleficia illa-
ta recitari poſſent. Sed ꝛ de ictu fulminis q̄
ſepiſſime. aut hoīes ſolū aut cum beſtijs. aut
cū domibꝫ et hoꝛreis cōſumpſerint. licȝ occul
tioꝛē et magis ambiguā videatur habere cau
ſam. eo q̄ alias diuina pmiſſione ſepe cōtin-
gant abſq̧ maleficarū vicȝ cooperatione. tn̄
vbi ſponte ex earū ꝯfeſſionibꝫ talia eas feciſſe
ſeu pcuraſſe reptū eſt ſup q̄ etiā varia acta et
geſta p̄ter ea q̄ ſupꝛa tacta ſūt deduci poſſent
rō etiā ſuffragat̄ cū ea facilitate qua grandieſ
ſic et fulmina pcurare pn̄t in mari etiā tēpe-
ſtates. ideo oīs ambiguitas de medio tollit̄.

Sup tres modos quo viri ꝛ nō mulieres
reperiunt̄ maleficijs infecti. p tria capitula. et
p̄imo de ſagittarijs maleficis.

Verūtamē ad pn̄s genus maleficij q̄
viri inficiunt̄ in tribꝫ ſpeciebꝫ. No
tandū eſt p̄imo de grauitate crimi
nis q̄ ad maleficos ſagittarios in
ſeptē hoꝛrendiſ flagitijs. Nā p̄imo ſacratio
ri die dn̄ice paſſionis ſexta vicȝ feria paraſce
uen vt fert̄ infra miſſarū ſolēnia habēt ſacra-
tiſſimā crucifixi imaginē: telo q̄ſi ad metā ſa
gitando. O q̄ta crudelitas ꝛ iniuria ſalua-
toꝛis. Scd̄o licȝ ſub dubio vertitur. an aliā
apoſtaſiā verbo vltra illā apoſtaſiā opis ha
bent cū demonibꝫ inire. tn̄ quocunq̧ mō fiat
maioꝛ contumela non p̄t a xp̄iano irrogari
fidei cum certū ſit q̄ ſi infidelis ꝯſimilia p-
petraret nulliꝰ foret efficacie. in nullo etiā tā-
to cōplacere aduerſario ſalutꝭ ope p̄t. Vn̄ mi
ſeri tal' fidei catholice veritatē et efficaciā po
tius ppendere deberēt. q̄ etiā de cauſa deus
hmōi flagitia iuſte permittit. Tercio q̄ tres
aut q̄ttuoꝛ iactus p totidē tela hȝ infigere. et
ex ꝯſequenti tot ſm̄ eundē numerū hoīes: q̄-
libet die poterit interimere. Quarto q̄ ſic de
pmiſſis certificant̄ a demonibꝫ. q̄d tn̄ coꝛpali

viſu illū occidendū prius hn̄t cōſpicere ꝛ coꝛ
dis voluntatē vbi ex integro illū ad interimē
dum flectunt. talis quocūq̧ loco incluſus ſe
tueri nō poterit q̄n tela emiſſa ferat̄ et p dia-
bolū ei infigat̄. Quinto q̄ ſub tali certitudie
ſagittā emittere valēt vt in caſum q̄ denariū
a capite p ſagittā deponere abſq̧ capitꝭ leſio-
ne voluerint hoc ipm̄ efficere valeāt ſili mō
et p bombardā q̄ſtumcūq̧ magnā. Sexto q̄
ſup hec efficienda homagiū tale cū coꝛpis et
aīe pditione diabolo p̄ſtare hn̄t. ſup q̄bus a-
liqua geſta in mediū pducamꝰ. Nā princeps
quidā rheni barbatꝰ ꝯgnoīatus eo qꝛ barba
nutriebat. cū ān annos ſexaginta adiūctis ſi
bi terris impialibꝫ q̄dā caſtrū lendenbrun-
nen ꝓpter rapinas q̄s caſtrēſes inde faciebāt
obſidēdo circūuallaſſet. habuit in ſuo comi-
tatu quendā hmōi maleficū puncker noīe. q̄
intm̄ caſtrēſes moleſtabat. q̄ vno d̄cpto oēs
ſucceſſiue ſagittis interemit: taleq̧ modū ſer
uauit. vt cū quē intuitꝰ fuiſſet. q̄cūq̧ ſe diuer
tiſſet p emiſſam ſagittā letaliter vulneraret et
occideret taleſq̧ tractus q̄libet die tres dum
taxat in ſua p̄tāte habebat. eo vicȝ q̄ tres ſa-
gittas imagini ſaluatoꝛis infixerat cur autē
diabolꝰ ternariū numeꝝ p̄ alijs eligit. eſtima
ri p̄t q̄ in abnegationē ſanctiſſime trinitatis
hoc efficiat. illis aūt tribꝫ emiſſis tractibꝫ nō
niſi in ſoꝛtē vt ceteri ſagittas emittebat. acci-
dit demū vt dū quidā ex caſtrēſibꝫ deridēdo
ad ipm̄ clamaſſet puncker. nonne circulū in
poꝛta pendentē illeſum pmittes. et rn̄dente il
lo ab extra nocturno tp̄e. nō ſed ipm̄ diem ca
p̄tionis caſtri auferā. hoc idē q̄d p̄dixit adim
pleuit. nā oībus vt p̄miſſum eſt dempto vno
interēptis: caſtrū capit̄. et ipe circulū domui
ſue in roꝛbach ꝛ woꝛmatienſ dioc̄. appēdit. et
ſic appenſum in hodiernū diē cernit̄. qui etiā
poſt a ruſticis quibꝫ plurimū moleſtus erat
q̄dā ſero cū foſſoꝛijs coꝝ inſtrumētis occidit̄
et in pctis ſuis morit̄. Fert̄ deniq̧ de ipo q̄
quidā de optimatibꝫ dū artis ſue experientiā
certā cape voluiſſet. eidē ꝓpriū filiū puulū ad
metā poſuit ꝛ p ſigno ſup birretū pueri dena
riū: ſibiq̧ mādauit vt denariū ſine birreto p
ſagittā ammoueret. cū aūt maleficus id ſe fa
cturū ſed cū difficultate aſſereret. libentiꝰ ab-
ſtinere ne p diabolū seduceret̄ in ſui interitū
verbis tn̄ principis inductus ſagittā vnā co
lari ſuo circa collū immiſit. ꝛ alterā baliſte ſu
perponēs denariū a birreto pueri ſine oī no
cumēto excuſſit. q̄ viſo dū ille maleficū inter
rogaſſet cur ſagittā colari impoſuiſſet. rn̄dit.
ſi deceptꝰ p diabolū pueꝝ occidiſſē cū me mo
ri neceſſe fuiſſȝ ſubito cū ſagitta altā vos trāſ
fixiſſem vt l' ſic moꝛtē meā vindicaſſē. Et q̄dē

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

licet diuina permiſſio mala hmői in ꝓbatio-
nem et caſtigationē fideliuꝫ fieri ſinit. ex ad-
uerſo tñ in cōfortationē et gloriā fidei potio-
ra miracula: clementia ſaluatoris operatur.
Nam in diocesi Cōſtantienſi ꝓpe caſtrū ho-
henzorn ac monaſterio monialiū eccleſia q̄-
dam iam de nouo cernit̄ cōſtructa. in qua hu
iuſmodi imago ſaluatoris cū ſagitta infixa
ac cruore effuſo cernit̄. cuius miraculi veri-
tas tali ordine patuit. Miſer eni quidāꝫ dū
iuxta ordinē prenotatū ſup tres aut quattu-
or tractus baliſte ad interitū alioꝝ a diabo-
lo certificari cuperet in biuio quodā imagi-
nē crucifixi ſagitta petiit mō quouſqꝫ in p̄ns
cernit̄ tranſfixit. et dū cruor miraculoſus e-
rumperet miſer immobiliter diuina virtute
greſſu ꝑcuſſus figitur et vbi a p̄tereunte quo
dam cur ibi fixus maneret interrogaret̄. mi-
ſer caput agitabat brachijſqꝫ ac manib9 qui-
bus baliſtā tenebat ac toto corꝑe tremēs nil
reſpondere poterat. et alter hincinde circum
ſpiciens dū imaginē crucifixi intuet̄ et ſagit
tam infixā cū cruore effuſo ſpeculat̄. peſſime
inquit nequā imaginē dñi noſtri tranſfixiſti
et alios cōuocans. attendite inquit ne fugaꝫ
capiat. dū tñ vt p̄miſſum eſt ſe de loco moue
re nō poterat: ad caſtrū cucurrit et rem geſtā
narrauit qui cōcite deſcendūt et miſerū in eo
dem loco perſiſtentē reperiūt. et inquirentib9
de caſu: dū crimē faſſus fuiſſet ex cōtactu pu-
blice iuſticie de loco mouet̄ et dignā ꝓ cōmiſ
ſis vltionē permiſerabilē mortē recepit. Sed
heu ꝙ cogitatu horribile exiſtit: nec his hu-
mana ꝑuerſitas terret̄ vt a ſimilib9 flagitijs
ſe cōtineat. Nam in curijs optimatū vndiqꝫ
vt fertur tales ſuſtentant̄ de ſuis flagitijs pu
blice in cōtemptū fidei et grauē offenſionē di
uine maieſtatis et ꝯtumeliā noſtri redempto
ris gloriari et ſe iactari de talib9 permittunt̄.
Unde et tales vtiqꝫ et receptatores defenſo-
res et fautores nedū hereticoꝝ ſed et apoſta-
tarum a fide iudicandi ſunt et penis plecten
di ſubſcriptis. et hoc eſt ſeptimū. Nā primo
ipo iure excōmunicati ſunt: et fauentes cleri-
ci ab oī officio et beneficio deponunt̄ et pri-
uant̄ nec ad illa reſtituunt̄ abſqꝫ ſpeciali apo
ſtolice ſedis indulto. Item p̄fati receptatores
poſtq̄ fuerint publicati ſi in excōicatione ſte
terint ꝑ annū aīo ꝑtinaci velut heretici ſunt
cōdemnandi: que ſingula ſic ꝓbant̄. Nā in
c. vt inquiſitionis. §. ꝓhibemus li. vi. tangit̄
de nō impediendo directe vel indirecte ꝓceſ
ſum iudiciū dioceſanoꝝ ⁊ inquiſitorū in cau
ſis fidei vbi tangitur p̄dicta pena infligēda
poſt annū. nam dicitur primo Prohibemus

diſtrictius. poteſtatib9 dñis tꝑalibus et recto
ribus eorūdē officialib9 ⁊c̄. ſi cui placet ca-
pitulū ꝑlegat. Deniqꝫ ꝙ et ipi malefici cū eo-
rum receptatorib9 ſint ipo iure excōicati. ptꝫ
de ipis hereticis maleficis in. c. ad abolendā
in prin. et in. c. excōicauimus. primo et p̄ſer-
tim ⁊ breuius in. c. excōicamus. ſecūdo de he
re. vbi ſic dicit̄. Excōmunicamus et anathe
matizam9 vniuerſos hereticos catharos pa
terinos. et infra. et alios quibuſcūqꝫ noībus
cenſeant̄ ⁊c̄. Et nota ſup quibuſcūqꝫ noīb9
de credentib9 autē et receptatoribus ⁊ ceteris
ſupradictis habet̄ in. c. excōicamus. i. §. cre-
dentes. vbi ſic dicit̄. Credētes p̄terea recepta
tores defenſores et fautores taliū excōmuni
cationi decernimus ſubiacere ⁊c̄. et in. c. excō
municamus. ij. tangunt̄ plures pene q̄s in-
currunt infra annū cum ipis clericis vbi ſic
dicit̄. Receptatores fautores et defenſores
excōicationi decernim9 ſubiacere vt poſtq̄
q̄libet taliū fuerit excōicatione notat9 ſi ſatiſ
facere cōtempſerit infra annū. ex tunc ipo iu
re ſit infamis. nec ad publica officia ſeu cōſi-
lia. nec ad eligendos aliq̄s ad hmői nec ad
teſtimoniū admittant̄. ſint etiā inteſtabiles
vt nec teſtādi liberā habeāt facultatē. nec ad
hereditatis ſucceſſionē accedat. nullus prete
rea ipi ſup quocūqꝫ negocio reſpōdere coga
tur. Qꝫ ſi forte iudex extiterit eius ſententia
nullā obtineat firmitatē. nec cauſe alique ad
eius audientiā ꝑferant̄. ſi fuerit aduocatus
nullaten9 eius patrociniū admittat̄. Si ta-
bellio inſtrumēta cōfecta nulli9 ſint momēti.
ſed cū auctore dānato dampnent̄ et in ſimilib9
idē p̄cipim9 obſeruari. Si vero clericus fue
rit ab oī officio et bñficio deponat̄ vt in quo
grauior ē culpa: maior exerceat̄ vindicta. Si
qui tales aūt poſtq̄ ab eccleſia fuerint deno-
tati euitare ꝯtēpſerint excōicationis ſnīa v-
qꝫ ad ſatiſfactōꝫ idoneā ꝑcellant̄. Sane cleri
ci nō exhibeāt hmői peſtilentib9 eccleſiaſtica
ſacramenta. nec eos xp̄iane p̄ſumant tradere
ſepulture. nec elemoſynas aut oblatōes eorū
recipiāt: alioquin ſuo priuent̄ officio. ad qđ
nequaq̄ reſtituant̄ abſqꝫ indulto ſedis apli-
ce ſpeciali. Sunt deniqꝫ ⁊ alie pene q̄plures
ſup p̄dictos etiā ſi nō p̄ſiſtant per annū oīno
ꝑtinaci ſup eoꝝ vicꝫ filios et nepotes qui ab
ep̄o et inq̄ſitori p̄nt priuari ſeu priuatos de-
nunciari. dignitatib9 ꝑſonatib9 et oībus ho-
norib9 ac bñficijs eccleſiaſticis ⁊ officijs pu-
blicis q̄buſcūqꝫ. iuxta. c. vt ꝯmiſſi. §. priuādi
de here. li. vi. Intelligit̄ tñ ſi impenitētes exti
titerint. vt in. c. ſtatutū felicis. e. li. et ti. Itē ꝙ
etiā ipoꝝ filij vſqꝫ ad ſecundā generatōꝫ ſūt

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

priuati omni beneficio eccleſiaſtico ꝛ officijs
publicis. vt in. c. quecūqꝫ. §. heretici. eo. li. In
telligendū tñ qui ꝑ paternā ꝛ nō per maternā
lineā deſcenderūt. et etiā de impenitentibus.
vt in alle. c. ſtatutū. Itē ꝙ illis ſupple creden
tibus, receptatoribꝫ. defenſoribus. et fautori
bus eoꝝ ſit appellationis et ꝓclamatōis bene
ficium interdictū. ptꝫ in. c. vt inquiſitōis. eo.
li. vbi tñ Archidiacon⁹ ſup. c. eo. intelligit vt
poſtqꝫ ꝑ ſententiā eſſe tales ſunt declarati tūc
nō poſſunt. ante aūt ſententiā ſi in aliquibus
aggrauant̄ ſeu indebite fatigantur appellare
pñt. plura alia poſſent deduci: ſed iſta ſuffici
ant. Pro ampliori tñ p̄miſſoꝝ intelligētia ali
qua ſunt diſcutienda. Primo q̇d ſi princeps
vel ſecularis poteſtas: iuxta p̄notata geſta ad
deuaſtationē alicui⁹ caſtri iuſto bello aliquē
hmōi maleficū ſecum recipiat et eius aſſiſtē=
tia tyrannidē malorū cōpeſcat. nunq̇d totus
exercitus vt fautores et receptatores talium
ſunt iudicandi et p̄dictis penis mulctandi.
Reſpondendū videt̄ ꝙ qꝛ ꝓpter multitudinē
rigor iuſticie eſt temperādus diſt. xl. cōſtitue
retur. Ideo licet principalis ꝛ eius aſſeſſores
et cōſiliarij. talia fouentes diuo ſint ipo iure
penis p̄fatis innodati. vbi moniti ab eorum
ordinarijs nō deſtiterint cū iam vti recepta=
tores fautores iudicant̄: vnde et ipis penis
ſubijciunt̄. reliquus tñ exercitus cū abſqꝫ eo
rum cōſilio et fauore talia fiant. immo ꝓ de=
fenſione reipublice ſua corpa exponere ſunt
parati. licet fortaſſis in factis maleficis ꝯpla
centiā habeāt tñ cenſurā illā excōicationis e=
uadunt licet reatū illū in eoꝝ ꝯfeſſione agno
ſcere habeant̄ debita cautione accepta ſuper
oīmoda hmōi deteſtatione in perpetuū a cō=
feſſore abſolui. ꝛ q̄ntum in ipis eſt ab eoꝝ fini
bus hmōi maleficos expellere. Si vero que
ritur a quibꝫ poſſint p̄ſidentes vbi reſipiſcāt
abſolui an ab eoꝝ ordinarijs aut inquiſitori
bus. Reſpondet̄ vtiqꝫ abſolui poſſunt et ab
ordinarijs ac alijs inquiſitoribꝫ ſi reſipiſcāt.
habet̄ in. c. vt officiū. in p̄n. de here. li. vi. vbi
ſic dicit̄. vt officiū ꝛ infra cōtra hereticos cre
dentes receptatores fautores et defenſores
eoꝝ. necnō cōtra infamatos de hereſi vel ſu=
ſpectos ſm ſanctiones canonicas hoim me=
tu diuino timore poſtpoſito ꝓcedatis. ſi vero
aliquis ex p̄dictis heretica labe primitus ab=
iurata redire voluerit ad eccleſie vnitatē iuxta
formā eccleſie abſolutōis beneficiū impenda
tis. Si deniqꝫ inſtat̄ qñ dicet̄ p̄nceps vel ali
us reſipiſcere. Reſpondet̄ qñ maleficū ꝓpter
iniuriā creatori illataꝫ p̄ueniendū tradit. vñ
ꝛ vt ipm a dñio tñmō expellat nō eſt malefici

ſeu heretici manifeſte deprehenſi in heretica
prauitate vt̕ infra patebit pena debita. et vt
de p̄teritis doleat. et tales nunqꝫ de cetero fo
uere vti catholicū decet principē firmiter in
animo ſuo ſtatuat. Ex ſi querit̄. cui tradend⁹
et quo ordine puniendus. et an vt manifeſte
deprehenſus in hereſi ſit iudicādus. Ad pri
mum ſpecialis tanget̄ difficultas in princi=
pio tercie ꝑtis. an vicꝫ eoꝝ punitio tñmō ad
iudicē ſecularē et nō eccleſiaſticū ꝑtineat. ma
nifeſtū eſt enī per. c. vt inquiſitōnis. §. ꝓhibe
mus. li. vi. ꝙ poteſtatibꝫ ꝛ dñis tpalibꝫ inter=
dicitur ne de crimine hereſis q̇q̄ mō iudicēt.
abſqꝫ ep̄oꝝ ſeu inquiſitoꝝ aut ſaltim alteri⁹
eorundē licentia. ſed quia ratio q̄ ibi aſſigna
tur circa maleficos nō videtur habere locū.
quia dicit̄ ibi ꝙ ideo nō debēt iudicare eo ꝙ
crimē hereſis eſt mere eccleſiaſticū. malefico=
rum autē crimen nō videt̄ mere eccleſiaſticū
ſed etiā ciuile ꝓpter damna tpalia. quicq̇d tñ
ſit vt infra patebit: licet iudicis eccleſiaſtice
ſit cognoſcere ꝛ iudicare. tñ iudicis ſecularis
eſt exequi et punire. vt ptꝫ extra de here. c. ad
abolendā. et. c. vergētis. et. c excōicamus. v=
triqꝫ. Unde et iudex ſecularis ſi tradet talem
ordinario adiudicandū. habet tñ ꝑ ſe eundē
punire poſtqꝫ ab ep̄o ſibi tradit̄ aut relinqui
tur. vel etiam ex cōſenſu ep̄i ſecularis iudex
vtrūqꝫ facere pōt ſcꝫ iudicare et punire. Nec
valet ſi dicat̄ ꝙ tales malefici nō ſunt hereti
ci ſed potius apoſtate. quia cum vtrūqꝫ cōtin
gat circa fidē. tñ ſicut hereticus circa illā tan
tummō dubitat et hoc in toto vel in ꝑte. ita ꝛ
apoſtate malefici rō etiā per ſe dictat. cum enī
grauius eſt corrumpꝭ fidē ꝑ quā eſt aīe vita
qꝫ falſare pecuniā ꝑ quā vite tpali ſubuenit̄.
Uñ ſi falſarij pecūie vel alij malefactores ſta
tim ꝑ ſeculales ptātes iuſte morti tradūtur.
multomagis tales heretici ꝛ apoſtate ſtatim
ꝙ cōuincunt̄ pñt iuſte occidi. vñ ꝛ ꝑ hec ē rñ=
ſio ad ſecundū q̄ ſcꝫ ordine ꝛ a quo iudice ſit
puniend⁹. ſed clarius de illo tractabit̄ in ter=
cia ꝑte opis circa modos ſententiandi q̄liter
deprehēſus manifeſte in hereſi ſit ſententian
dus circa. viij. et. xij. modū. et ſup dubiū q̇d
ſi peniteret an adhuc eſſet occidendus. Reue
ra enī ſi hereticus ſimplex relapſus q̄tumcū
qꝫ peniteat eſt occidendus. in. c. ad abolendā
allegato. et hoc rōnabiliter ſm thomā cum ꝑ
hoc ꝓuidetur bono cōmuni. qꝛ ſi heretici re=
uerſi ſepe reciperent̄ vt in vita cōſeruarent̄ et
alijs tpalibꝫ bonis poſſet h̄ eſſe i p̄iudiciū ſa=
lutis alioꝝ. tñ qꝛ ſi relaberent̄ alios inficerēt
tum etiaꝫ qꝛ ſi ſine pena euaderēt: alij ſecuri⁹
in hereſim relaberent̄ ex relapſu etiā ipoꝝum

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

p̄ſumit̄ de incõſtantia eoꝝ circa fidẽ.et ideo
iuſte occidendus quare et hic dicere oportet
qḋ ſi ꝓpter ſuſpitionē ſolā inconſtantie eccle=
ſiaſticus iudex relapſum habet tradere curie
ſeculari ad occidendū a fortiori ſi nõ velit tra
dere apoſtatā aut maleficā quamcunq̧ curie
ſeculari ꝓpter penitentiā et eius conuerſionē
tamē relinquere habet talē et nõ impedire cū
iudex ſecularis ꝓpter damna tp̄alia ipoꝝum
maleficū vult occidere ſꝫm leges.licet eccleſia
ſticus iudex prius habeat penitentē malefi=
cum abſoluere ab excõmunicatiõe quā ꝓpter
hereſim maleficarū incurrit cū et heretic⁹ ſit
excõicatus. iuxta.c. excõicamus.i.q.ij. et ad
gremiū eccleſie recipere vt ſpiritus ſalu⁹ fiat
vt dicit̄.xi.q.iij.audi. Alie rõnes aſſignant̄
inferius circa queſtionē primā tercie partis.
ſufficiāt iſta ad p̄ns.tantummõ aduertāt ani
marū rectores q̄ʒ dura et diſtricta exigetur ab
eis ratio a tremendo iudice.cū reuera iudici
um duriſſimū his qui p̄ſunt.ac vbi tales in
iniuriā creatoris viuere ꝑmittunt. Sequit̄
de duobus alijs maleficoꝝ generibus. Nā
ad idem genus maleficij reducunt̄ et illi qui
per incantationes ⁊ carmina ſacrilega arma
quecūq̧ incantare ſciunt vt eis nullo modo
nocere valeant vnde nec etiam vulnerari poſ
ſunt hi eni diuerſificant̄. Nam aliqui ſunt q̄
cum p̄dictis ſagittarijs maleficis cõcordant
in eo q̧ etiā circa imaginē crucifixi et cõtume
lia ei illata talia addiſcūt.gratia exempli qui
vult vt nõ valeat ledi in capite aliquo ferro
aut ictu habet caput imaginis auferre q̄ cir=
ca colliū auferat colliū qui circa brachiū aufe=
rat ſeu cõminuat brachiū.et ſic cõſequenter.
Interdū ſupra cingulū aut infra interdū ex
toto cõminuunt et in huius ſignū vix inter
decem imagines in biuio aut in campis re=
poſitas vna integra reperitur. Aliqui vero
ſunt qui certa breuia ſecū deferūt:aliqui ver=
bis interdū ſacris aut etiā ignotis talia ꝓcu
rant. Inter que hec eſtimat̄ diuerſitas Nam
primi licet in cõtumeliam fidei circa dehone
ſtationē imaginis ſaluatoris cum p̄fatis ma
leficis ſagittarijs cõcordant.vnde ⁊ veri apo
ſtate reputandi ⁊ iudicādi vbi fuerint depre
henſi alio tñ reſpectu ſagittarioꝝ.nec etiā in
malū primi manifeſtū prout intuitionē ꝓprij
corporis ſupra cingulū vel infra aut etiā to=
tius corporis ſeruire videt̄.ideo tanq̄ʒ hereti
ci penitentes et nõ relapſi vbi ſunt malefici
conuicti et peniteant ſunt iudicandi et iuxta
octauū modū penitentiandi.cum abiuratio
ne et incluſione vt in tercia parte operis tan=
getur. Pro ſecūdis vero qui per carmina ar=
ma incantare nitunt̄ et ſup illa nudis plan=
tis incedere et ſimilia exercere. Incantatores
eni dicuntur iuxta Iſid. viij.ethi.qui artē a=
liquam verbis peragūt diſtinguendū. q2 in=
terdum incantationes fiunt per verba ſacra
aut p carmina ſcripta ſup infirmos.⁊ he qui
dem incantatões licite fieri pñt ſeptē cõditio
nibus ſeruatis vt inferius patebit circa mo=
dos curandi maleficiatos infirmos. Incan=
tationes aūt que fiunt ſup arma per aliqua
verba.aut vbi talia carmina ſcripta deferun
tur hoc iudicibus attendendū q̧ ſi ibi ſunt
noīa incognita. Item caracteres et ſignatu=
re alie p̄ter ſignaculū crucis:tunc talia ſunt
oīno refutanda et auertendi ſunt hoīes pie a
taliū credulitate.qḋ ſi deſiſtere nollent tunc
tanq̄ʒ leuiter ſuſpecti ſunt iudicādi de quib9
in ſecundo mõ ſententiādi inferius patebit.
nõ eni caret tunc ſcrupulo heretice prauita=
tis immo q2 talia oīno ope et auxilio demo=
num habent fieri/cuius vt ſupra patuit qui
auxilio vtit̄ apoſtata a fide iudicat̄. licet etiā
propter ignorantiā et emendationis gratiā
minus q̄ʒ cū ſagittarijs maleficis ſit agendū
Et q2 plurimū cõmune cernit̄ apud clientes
et mercatores ſecū deferre.hmõi carmina et
benedictões q̄ incantatõis ſpeciē habere vi=
dentur. expedit oīno ſiue in foro penitētie p
cõfeſſorē:ſiue in foro ꝯtentioſo p eccleſiaſticū
iudicē hmõi eliminare cū tacitū pactū ꝓpter
verba ignota et caracteres ſignati cū demo=
ne iniitur et demon occulte ſe ingerit et opta=
ta ꝓcurat.vt tandē ad peiora alliciat.vnde
vbi in foro contentioſo talis debet adiurare
iuxta ſecundū modū ſententiandi.vbi in fo=
ro cõſcientie cõfeſſor debet carmina inſpicere
et ſi nolit oīno ꝓijcere. debet tñ noīa ignota
et caracteres delere.reliqua vero vt euangeli
ca verba et ſignacula crucis ꝑmittere. Sup
quibus oībus et p̄cipue ſup maleficos ſagit
tarios notandū.q2 ſupra tactū eſt an vt ma=
nifeſte deprehenſi in heretica prauitate iudi
candi ſint de q̄ materia etiā prius tactū eſt in
prima q̄ſtione prime ꝑtis. Et quidē q̧ ſic.pa
tet ibidē. Nā vt dicit Bernard⁹ in glo.ordi
naria in.c.abolendā.§.p̄nti.et ver. deprehen
ſi.trib9 modis de iure.q̄s ꝑ manifeſte depre
henſo in heretica prauitate habet̄.puta facti
euidētia.vt in ſimplici hereſi q̄n publice p̄di
cant hereſim.ff. de ritu nup.palā.§.vlti.vel
legitima ꝓbatõe p teſtes.vel ex ſua ꝯfeſſione
Et eiuſdē hern.glo.in.c.excõicam⁹.ij.ſup ꝟ.
deprehēſi publice.ita q̧ notoriū ſit ill̄ etiā q2
ꝯdēnati ſūt. Ad idē videt̄ facere ſup.c.ſup q̄=
buſdā.extra de verbo. ſig.put patuit in pri=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

ma queſtione prime ꝑtis huius operis. Ex
quibus ꝑʒ ꝙ malefici ſagittarij ſimiliter et
alij arma incantantes ꝓ manifeſte deprehen
ſis in heretica prauitate ꝑ aliqđ pactum ex=
preſſum cum demone initū ꝓpter manifeſta
ipſorum opera que nō niſi diabolica virtute
fieri poſſunt habendi ſunt. Patet et ſecūdo.
ꝙ eorū fautores receptatores defenſores vt
manifeſte tales ꝓ talibus habendi ſunt ⁊ pe
nis ꝓſcriptis manifeſte ſubiacere ita ꝙ non
iam ſub dubio aut tanꝗ̄ ſuſpecti receptato=
res leui aut graui: vel violenta ſuſpitōe iudi=
candi. ꝓut plures alij exiſtere poſſunt. vn̄ et
ſemꝑ grauiſſime ꝯtra fidē delinquūt et ſemꝑ
mala morte a deo ꝑcutiuntur. Nā vt fertur
quidā princeps cum cōſimiles foueret male
ficos. et cum hoc quandā ciuitatē in certis
negocijs indebite aggrauaret dum hoc ſibi
a quodā familiari obijceret. ille omni timo=
re dei poſtpoſito. reſpōdit. det deus ꝙ in hoc
loco moriar: ſi iniuſte a me illi aggrauentur.
ad que verba ſubito diuina vltio ſubſecuta
ſubitanea morte expirauit. reuera in vindi=
ctam nō tam iniuſte aggrauatōnis ꝗ̄tum et
fautorie hereſis. Patet et tercio ꝙ ꝑlati qui=
cunꝗ̄ et rectores vbi huiuſmodi flagitijs et
eorum auctoribus et fautoribus iuxta oēm
poſſibilitatem nō reſiſtunt. etiam tanꝗ̄ ma=
nifeſti fautores et ꝙ preſcriptis penis mani
feſte ſubiacere debeant iudicant.

¶ Sequitur ſecundum principale huius ſe
cunde partis ſuꝑ modos tollendi et curā
di maleficia premittendo difficultatē.

Vtrum licitum ſit maleficia ꝑ alia
maleficia vel ꝑ aliqua illicita tolle=
re. et arguit ꝙ nō. quia vti auxilio
demonū nō eſt licitū vt ſupra patu
it. et in. ij. ſenten. di. vij. a doctoribꝫ cōmuni=
ter determinat. qꝛ videlicet eſt apoſtaſia a fi=
de. et quidē ꝙ ſine auxilio demonū nō poſſit
diſſolui. ꝓbatur. qꝛ aut diſſoluit humano ar
tificio aut diabolico aut diuina potētia. Nō
primū. qꝛ inferior poteſtas nō poteſt infrin=
gere ſuperiorē cum nihil agat vltra ſuā virtu
tem nō etiam diuina. qꝛ hoc eſſet opus mira
culoſum. et cum illa deus ad ſuū nutū opera
tur: et nō ad inſtantiā hoīm. ſicut et xp̄s ma=
tri petenti miraculū de ſubuentione neceſſita
tis vini. vt doctores exponūt ꝙ hoc miracu=
lum cōuerſionis deſiderabat xp̄s. reſpōdit.
Quid mihi ⁊ tibi mulier. ſcꝫ cōmune in ope
miraculoſe. Apparet etiā ꝙ rariſſime liberan
tur quantumcūꝗ̄ diuinum auxiliū et ſuffra
gia ſanctoꝝ implorant. ergo nō niſi auxilio
demonū liberari poſſunt: qđ tamē nō eſt lici=
tum querere. Preterea hoc qđ cōmuniter to=
leratur in vſu practicat licet ſit illicitum. ſed
hoc cōmuniter practicat ꝙ tales maleficiati
currunt ad mulierculas ſuꝑſtitioſas a quibꝫ
ſepiſſime liberant et nō per ſacerdotes aut ex
orciſtas. ergo practica oſtendit ꝙ auxilio de=
monum maleficia tollunt. cuius tn̄ auxiliū
querere cum ſit illicitū. etiā nō eſt licitū male
ficia tollere ſed patiēter ſufferre. Preterea ſc̄m
Tho. et Bonauē. in. iiij. di. xxxiiij. de impe=
dimēto maleficiali. maleficiū eſt ita perpetuū
ꝙ nō pt̄ habere humanū remediū. quia ſi ha
beret remediū nō eſt homini notū vel licitū.
in quibus verbis dant intelligere ꝙ ſit qua=
ſi infirmitas incurabilis ⁊ perpetue inherēs
vnde ſubdūt. licet deus preſtare poſſit reme=
dium demonē cogēdo et demō deſiſtēdo ille
curaret: tamen curatio nō erit humana. ergo
niſi deus diſſoluerit ꝑ ſe nō eſt licitum eiꝰ diſ
ſolutionē quocūꝗ̄ modo ꝗ̄rere. Preterea in
eadē diſtin. et. q. dicunt ꝙ etiā per aliud ma=
leficium adhibere remediū eſt illicitū. vn̄ di=
cunt et ſi poſſet per aliud maleficiū adhiberi
remediū nihilominus reputaret perpetuū.
licet ammoueret maleficiū. qꝛ nullo modo ē
licitum per maleficiū inuocare demonis au
xilium. Preterea exorciſmi eccleſie nō valent
ad reprimendū demones ſemper quo ad oēs
moleſtias corporales. hoc dei iudicio exigen
te. ſemꝑ tn̄ valent cōtra illas demonū infeſta
tiones cōtra quas ſunt principaliter inſtitu=
te ſicut cōtra obſeſſos vel circa pueros exorci
ſandos. Preterea nō oportet ꝙ ſi ꝓpter pecca
tum diabolo ſit poteſtas in aliquē data ceſ=
ſante peccato ceſſat poteſtas. quia interdum
ceſſante culpa remanet pena. ex quibꝫ verbis
vident ꝑfati duo doctores ſentire ꝙ nō ſit li=
citum maleficia tollere ſed ꝑmittere illa ſicut
ꝑmittunt alie infirmitates incurabiles. et cō
mittere illa tm̄mō dn̄o deo. qui illa tollere pt̄
ad ſuū placitū. In cōtrariū eſt ꝙ ſicut deus
et natura nō abundāt in ſuꝑfluis ita nō defi=
ciunt in neceſſarijs. ꝗ̄re et neceſſario fidelibꝫ
cōtra hmōi inſultus demonū ſunt data non
ſolū remedia ꝓſeruatiua. de ꝗ̄bus in ꝓncipio
huiꝰ ſecunde ꝑtis tactū eſt. verū etiā remedia
curatiua, cū alias nō ſufficiēter fidelibꝫ a deo
ꝓuiſum eſſet. et oꝑa diaboli viderent fortio=
ra opibꝫ dei. Preterea glo. ſuꝑ illud Job. xli.
Nō eſt poteſtas ſuꝑ terrā ⁊c̄. dicit oīa hūana
ſuꝑat. et ſi meritis ſanctoꝝ ſubiacet. vn̄ et me
ritis ſanctoꝝ viroꝝ in hac vita ſubiacēt. Pre
terea Auguſtinꝰ de moribꝫ eccleſie nō eſt an=
gelus cū inheremꝰ deo mēte noſtra potētior
nam ſi poteſtas virtus eſt in hoc mūdo toto

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

mundo ſublimior eſt. mens deo inherẽs.vñ
et talibus diſſolui poſſunt opera diaboli. Re
ſponſio.hic ſunt due ſolennes opiniones ſi-
bi inuicem vt videt̃ cõtrariantes. Sunt enĩ
quidã theologi et canoniſte inuicẽ ꝯcordan-
tes ꝙ licitũ eſt maleficia tollere.etiaȝ ꝑ opera
ſuꝑſtitioſa et vana.et huius opinionis ſunt
Scotus Hoſtieñ. Goffre.et cõmuniter oẽs
canoniſte. Alioꝝ theologorũ opinio et p̃ci-
pue antiquorũ et quorundã modernorũ vt
Thome. Bonauẽture. Alberti. Petri de pa
lude.et aliorũ multoꝝ ꝙ nullo modo ſint fa
cienda mala vt eueniant bona et ꝙ potiꝰ ho-
mo mori debet ꝗ̃ in talia cõſentire.vt ſcȝ per
opera ſuꝑſtitioſa ⁊ vana liberaret̃/ſed qꝛ vni-
ca diſtinctione poterũt eorũ dicta cõcordari
vidende ſunt prius eorũ ſententie. Nã Sco
tus in ſuo.iiij.di.xxxiiij.de impedimẽto ma
leficiali ſiue de frigidis et maleficiatis.repu-
tat fatuitatẽ aſſerere.ꝙ etiã per vana ⁊ ſuper-
ſtitioſa nõ debeant maleficia tolli.dicit enim
Nec in hoc eſt infidelitas aliqua qꝛ deſtru-
ens nõ aſſentit operibꝫ diaboli.ſed credit eũ
poſſe et velle fatigare.dum durat tale ſignuȝ
qꝛ ex pacto nõ aſſiſtit ad hoc niſi dum illud
durat. Et ſic deſtructio illius ſigni nõ ponet
finẽ tali vexationi.vnde et dicit ꝙ eſt merito
rium opera diaboli delere.et quia loquit̃ de
ſignis:ponamus exempluȝ. Sunt quedam
mulieres que tali ſigno notant maleficas.vt
ſi vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur
tunc vrceum lactis ſuper ignẽ appendunt.et
certis verbis ſuperſtitioſis inſiſtendo.vrceũ
cum baculo percutiunt.et licet faſculũ muli-
er percutiat tñ omnia verbera diabolus ad
dorſuȝ malefice defert.per que ſic diabolus
cum malefica fatigatur.licet diabolus nõ co
gatur nec fatigat̃.facit tamẽ illa diabolus vt
percutientẽ catholicã ad peiora alliciat.vnde
periculoſum exiſtit.alias nõ videretur opi-
nio tanti doctoris habere difficultatem. poſ
ſent et alia exẽpla adduci. Hoſtienſis ad idẽ
in ſumma copioſa de frigidis et malefi.et ti.
de impotentia coe.in glo.ſuꝑ.c.littere.§. mu
lierem autẽ.dicit ꝙ in hoc defectu recurren-
dum eſt ad remedia medicorũ. Et licet quedã
remedia contra hec ſcripta:vana ſeu ſuper-
ſtitioſa videant̃.tamẽ cuilibet auctori in ſua
arte credendũ eſt. Sed et ſatis tolerare põt
eccleſia retundere vana vanis. Humbertinꝰ
deniqȝ in ſuo quarto p̃fata diſtinctione his
vtitur verbis. Poſſunt maleficia aut per ora
tiones aut ꝑ arteȝ per quã facta ſunt deſtrui.
Ad idem Goffre.in ſumma ſua co.ti. Male
ficium nõ poteſt ſolui ſemꝑ per illũ qui fecit.

vel qꝛ eſt mortuus vel quia neſcit delere ipm
vel quia maleficium eſt perditũ.ſi autẽ ſciret
licite poſſet ſoluere.et loquit̃ cõtra illos qui
dicebãt ꝙ per maleficia nõ poſſet copule car
nali preſtari impedimentũ eo ꝙ nullum tale
eſſet perpetuũ.vnde nõ dirimeret matrimo-
nium iam ꝯtractum. Preterea illi qui fuerũt
moti aſſerere ꝙ nullũ maleficiũ ſit perpetuũ
mouebantur his rationibus.quia putabant
omne maleficiũ poſſe remoueri vel per aliud
maleficiũ vel ꝑ exorciſmos eccleſie qui ſunt
ordinati ad reprimendũ vim demonũ.vel ꝑ
veram penitentiã cum diabolus nõ habeat
poteſtatẽ niſi ſuper peccatores. Vñ quo ad
primũ cõcordabant cum opinione aliorũ ꝙ
ad minus per ſuperſtitioſa poſſint tolli. Cõ-
trarie autẽ opinionis eſt ſanctus tho. in ſuo
iiij.prefata di.ſic inquientis ꝙ ſi maleficium
nõ p̃t reuocari niſi per aliqḋ illicitũ.vt ꝑ de-
monis auxiliũ vel huius etiam ſi ſciret̃ poſſe
ſic reuocari nihilominus perpetuũ iudicat̃.
quia remediũ nõ eſt licitum. Ad idẽ Bona-
uen: Pe. Albertus et cõmuniter oẽs theolo-
gi vbi cum breuiter tangunt demonis auxi-
lium tacite vel expreſſe inuocandũ videntur
ſentire ꝙ per nil aliud niſi per licitos exorciſ
mos vel per verã penitentiã.vt in.c.ſi per ſor
tiarias.alle.tangitur remoueri debeant. mo
ti vt apparet rõnibus in principio queſtionis
annotatis. Et quia tantos doctores in eorũ
dictis ꝗ̃tum poſſibile eſt expedit cõcordare.
et hoc vnica diſtinctione fieri poteſt ideo no
tandũ/ꝙ maleficiũ aut tollitur per aliũ male
ficum/ſimul et per aliud maleficiũ.aut tollit̃
nõ quidem per maleficiũ ſed per maleficiales
ritus et illicitos.et hoc iterũ dupliciter. quia
vel per illicitos et vanos ritus in ſimul.vel
per vanos et nõ illicitos. Primũ remedium
eſt oĩno illicitũ tã ex parte auctoris ꝗ̃ et ipiꝰ
remedij.ſed tamen quia fit dupliciter qꝛ aut
cum nocumẽto illiꝰ q̇ maleficiũ intulit. aut
ſine nocumento:fit tamẽ per maleficiales ri-
tus et illicitos.tunc cõprehendit̃ ſub ſecũdo
modo vicȝ vbi maleficiũ tollitur nõ per ma-
leficũ alium ſed per maleficiales ritus et illi-
citos.tunc iterũ illicitum iudicatur. licet nõ
tñ ſicut primũ. Unde ſummarie dicere poſ
ſumus ꝙ per tria et tribus modis remediuȝ
redditur illicitũ.quãdo vicȝ tollitur per ma
leficum alium et per maleficia alia vicȝ vir-
tute demonis alicuius. Secundo qñ non ꝑ
maleficũ ſed honeſtã perſonã tollitur. ſic tñ
ꝙ ſuperſtitioſis remedijs maleficiũ qḋ vni
perſone aufertur alteri infertur.et hoc iterũ
illicitũ. Tercio qñ aufertur ſine eo qḋ alteri

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

infertur. vtitur tamē demonū inuocatōe ex-
preſſa vel tacita tunc iterū illicita. et ſm hos
modos dicit̄ a theologis ꝙ potius mors ſit
preeligenda ꝙ̄ in talia cōſentire. Alijs vero
duobus modis vltimis tollere maleficiū po
teſt eſſe vel licitū vel nō vanū ſm canoniſtas
et ꝙ tolerari pōt vbi remedia eccleſie prius
attemptata. vt ſunt exorciſmi eccleſie. ſuffra-
gia ſanctoꝝ implorata. ac vera penitētia ni-
hil effeciſſent. Et vt clarior habeat̄ intellect⁹
de ſingulis ſint aliqua geſta z acta ꝑ nos rep
ta recitanda. Roma tpē nicolai pape eps qui
dam ex almanie ptibus certa expediturus ne
gocia aduenerat cuius nomē occultare ordo
charitatis poſtulat: licz iam vniuerſe carnis
debitū pſolucrit. Hic quandā iuuenculā ad
amandoz ipām ad ſuā dioceſim deſtinare cū
duobus famulis ac rebus alijs et clenodijs
diſpoſuiſſet iuuencula auiditate feminea ſu-
per clenodia que ꝓcioſa erāt decepta moduz
excogitare cepit. vt ea in itinere exiſtente eps
maleficijs interiret. iamqꝫ in ſua habebat cle
nodia cōmiſſione. Et ecce ſequēti nocte eps
ſubito infirmat̄ et ne fortaſſis venenō intoxi
catus eſſet: a medicis percunctatur z a famu
lis dolenter dubitatur. tam ingens enim ca-
lor inerat pectori vt nō niſi gargariſmis per
aquā frigidā ꝯtinue haberet refocillari. Ter
cia igitur die cū iam nulla ſpes vite haberet̄.
Vetula quedaz ingreſſum ad epm inſtanter
petijt et ꝙ cauſa ſue ſanitatis aduiniſſet ape-
ruit. Ingreſſa igit̄ epm alloquit̄ et ſanitatē
promittit dummō ſuis acquieſcere ſuaſioni-
bus velit. Eps vero quid nā foret cui acquie
ſcere ꝓ recuperanda ſanitate quā ſumme af-
fectabat vbi inquirit. vetula rn̄dit. Ecce hec
infirmitas maleficio vobis accidit et nō niſi
per aliud maleficiū liberari poteritis vt vicz
ipa malefica q̄ vobis intulit moriat̄ et eadē
veſtra infirmitate inficiat̄. Stupefact⁹ eps
et ꝙ alio mō liberari nō poſſet vbi pſenſit. nil
tn̄ temere volens agere papā cōſulere ꝑ ſup-
plicationē decreuit. At pontifex cū eum te-
nerrime diligebat et ꝙ nō niſi per mortē ma
lefice liberari poſſet cum didiciſſet. annuit vt
inter duo mala min⁹ permitteret̄: et ſup hoc
ſupplicationē ſignauit. Unde denuo vetulā
accerſita: et tam ipe ꝙ̄ ſummus pontifex in
mortē malefice cōſentirent dummō priſtine
ſanitati reſtitueretur diſſeruit. ſicqꝫ ꝙ vetula
abſceſſit et ꝙ ſequenti nocte liberaret̄ ꝓmiſit
Et ecce circa mediū noctis vbi ſe ſanū et ab
omni infirmitate liberatū perſenſiſſet nūciō
miſſo quid nam de iuuencula foret pſcrutat̄
et ecce aderat q̄ ipam circa medium noctis in

latere matris dormientē infirmatā fuiſſe ſubi
to affirmabat. qua in re dabatur intelligi ꝙ
eadem hora z momento infirmitas epiſcopū
relinquēdo maleficā iuuenculā per aliā ma-
leficam vetulā inuaſit. et ſic ſpiritus malign⁹
a leſione epiſcopi ceſſando ipm ſanitati ꝑ ac-
cidens reſtituere videbat̄ cum tn̄ ꝓprie ſanita
tem nō immittebat: quā tn̄ occupare deo per-
mittente poterat et ꝓpter pactū cum malefica
altera vnitū que fortune alterius inuidebat.
ipe demon magiſtrā iuuenculā inficere habe
bat. et bene eſtimari pōt illa duo maleficia nō
per vnū demonē duab⁹ perſonis ſed a duo-
bus demonibus duab⁹ maleficis ſeruienti-
bus fuiſſe inflicta. nec in iſto demones ſibi
inuicē cōtrariant̄. cum ſemp in perditionē a-
nimarū quā ſumme et cōcorditer affectāt ſin-
gula operant̄. Eps deniqꝫ cum pietatis cau-
ſam ipam viſitare ꝓponeret camerā ingredi-
ens horribilib⁹ maledictōibus ſuſcept⁹ fuit
exclamando. Tu cum tua q̄ te talia docuit et
te liberauit maledicamini in eternū. et epiſco
pus emolire eius animum ad penitentiā et ꝙ
omnē offenſam ei remiſiſſet vbi tentabat. illā
vultū auertendo clamabat exeas maledicte:
hic nulla ſpes venie ſed aiam meā oibus de-
monibus cōmendo et miſerabiliter interijt:
et epiſcopus cum gaudio ad ꝓpria remeauit.
Ubi etiā notandū ꝙ quia priuilegiū vnius
nō facit legē cōmunē. ideo diſpenſatio pape
in hoc caſu nō arguit oibus ſic licere. Ad idē
refert nider in ſuo formicario. dicit eni. Mo
dus tollendi maleficiū: aut ſe vindicandi in
malefico talis practicat̄ interdū modus. Ue
nit enim aliqs leſus in ſe vel in ſuis ad male
ficam ſciſſitans ſcire malefactorē tunc male-
fica plumbū liquefactū: aliquotiēs fundebat
in aquā quſqꝫ ope demonis in plumbo ima
go aliqua videret̄. Qua viſa malefica q̄ſiuit
ab explorante. in qua pte vis ledi maleficum
tuū et in eodē vulnere eum agnoſcere. cumqꝫ
explorator locū eligeret ſtatim malefica in ea
dem parte imaginis q̄ in plumbo relucebat
fixurā vel vulnus per cultrū poſuit et locuz
vbi reum inueniret indicauit. nomē tn̄ nulla
tenus manifeſtauit. ſed experientia teſte ma-
leficus per oia ledi reperiebat̄ ſicut ſua ima-
go plumbea demonſtrabat. Hec inquā reme
dia et ſimilia vtiqꝫ iudicant̄ illicita ꝙ̄uis hu
mana fragilitas ſub ſpe venie cōſequende a
deo. ſepius his inuoluitur plus eſtuans pro
ſanitate corporis ꝙ̄ aīe. Secundū vero remē
dium. De ipis maleficis maleficia diſſoluen
tes ſub expſſo pacto cum demone inito abſ-
qꝫ nocumento perſone. et quidez de eis quid

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

agendum ſit et qualiter cognoſcunt̃ infra in
ſedecimo mõ ſententiandi patebit. hi enim q̃s
plures exiſtũt et ſemꝑ infra vnũ aut duo mi-
liaria teutbonicalia reperiunt̃ in quo ſpacio
quicq̃d alie malefice ledũt hoc illi curare vi-
dentur. quas etiã curatões aliq̃ ſimpliciter q̃
ad omne tp̃s. alique vero tm̃ a ꝓxima anga
ria leſos maleficijs curare ſe iactitãt. aliq̃ ve-
ro nõ niſi in cõſenſu maleſice. que maleficiũ
intulit curare pñt. et he notant̃ ſuꝑ expreſſuȝ
pactũ cũ demone initũ ꝓpter hoc ꝙ occulta
manifeſtare ſolẽt illis q̃ cauſa ſanitatis recu-
perande ipas accedunt. ipſis enĩ cauſas ſue
calamitatis ſubito manifeſtãt dicẽtes ꝙ ꝓpter
brigas et rixas cũ vicina vel alia muliere aut
viro habitas leſa fuerit in ſe vel in ſuis atti-
nentibꝫ. q̃ etiã ad occultandũ ſua flagitia in-
terdum ꝑegrinationes vel alia pietatis opa
iniungũt. quas quidẽ accedere ꝑ recuperan
da ſanitate tãto ꝑnitioſius exiſtit q̃to ꝑ illis
qui ſolũ per pactũ tacitũ curare vident̃ in cõ
tumeliã fidei amplius delinquũt. Si enĩ dũ
ex vna ꝑte ſanitatẽ corporalẽ deo preponũt
ex altera ꝑte ſibi ipis in vindictã criminis vi
tam deo ꝑcutiente abbreuiãt. ſic enĩ in ſaul di
uina ſeuit vltio cũ primo magos et ariolos
abſtuliſſet de terra. poſtea cõſuluit vnde et in
bello occiſus cũ filijs fuit. i. Re. xxviij. et ꝯl
pa tangit̃. i. Paral. x. ꝓpter hoc etiã ochoſias
infirmus mori habuit. iiij. Re. i. tales etiam
viſitatores maleficarũ infames ſũt nec ad ac-
cuſatione̅ debent admitti. ij. q. viij. quiſquis
nec. Item tales ſm̃ leges debẽt pena capitis
plecti. vt in prima q̃ſtione opis tactũ eſt. Sȝ
heu dñe deus cum oĩa iudicia tua iuſta ſunt
q̃s liberabit pauperes maleficiatos et in cõti
nuis doloribꝫ eiulantes peccatis noſtris exi
gentibus inimic⁹ nimis ꝓualuit vbi ſunt q̃
licitis exorciſmis illa opa diaboli diſſoluere
valeãt. hoc vnicũ ergo ſuꝑeſſe videt̃ remedi
um vt iudices eorũ inſultus adminus refre-
nant varijs penis auctrices maleficas caſti-
gando. vnde et infirmis facultas viſitandi
maleficas amputabit̃. ſed heu nemo ꝑcipit
corde oẽs q̃ ſua: nõ q̃ ieſu xp̃i ſunt querẽtes.
Illa enĩ malefica in rychẽhoffen de q̃ ſupra
mentio facta eſt adeo aſſiduis frequentabat̃
ꝓ recupranda ſanitate maleficiatis. ꝙ comes
caſtri: thelonei lucrũ habere voluit ita ꝙ q̃li-
bet maleficiatus in ſe vel in ſibi attinentibus
denariũ vnũ in introitu porte ſoluere habe-
bat. vnde et magnũ exinde ſe habuiſſe puen-
tum aſſeruit teſte etiã experientia didicimus
plures tales ꝑ dioceſim cõſtant̃. exiſtere: non
ꝙ ipa p̃ alijs dioceſibus ſit infecta cum hoc
genus infidie ſerpit ꝑ oẽs dioceſes ⁊ heu to-
tum mundũ infeciſſe videt̃. ſed qꝛ ipa dioce-
ſis amplius elaborata fuit et quidam hengſt
noĩe repertus qui maiorẽ cõcurſum et quoti
dianũ a maleficiatis pauꝑculis habere cerni
tur. quẽ etiã ꝯcurſum ſic oculis noſtris ꝑſpe
ximus in villa quedã eningen ꝙ ſine dubio
ad quecũqꝫ loca beatiſſime virginis ſiue aq̃ſ
grani ſiue ad heremitas tantus pauperũ cõ-
curſus nõ exiſtit ſicut ad eundẽ ſuꝑſtitioſum
hoĩem. nã hiemali et frigidiſſimo tp̃e dũ pre
abundantia nimiũ oĩs via regia et publica
obſtruit̃ adhuc a circumiacentibꝫ terris ad
duo vel tria miliaria cũ magnis hoĩm fatiga
tionibꝫ frequentat̃. quibuſdã remedia ꝑcipiẽ
tibus. alijs vero minime vt reor ꝙ non eque
oĩa maleficia diſſolui ꝓpter varia vt ſupra ta
ctum eſt obſtacula pñt. et hi quidẽ ſub expſſa
demonũ inuocatõne maleficia diſſoluẽtes q̃
ad ſm̃ remediũ illicitũ: nõ tamẽ ſicut primũ.
Terciũ vero remediũ qđ quibuſdã ceremo-
nijs ſuꝑſtitioſis practicat̃ nõ tñ in nocumen
tũ alicui⁹ ꝑſone. aut ꝑ manifeſtos maleficos
agitat̃ experiẽtia teſte ꝑ hunc modũ. In ciui
tate Spirenſi mercator quidã forenſis hũc
caſum ſibi accidiſſe ꝓpoſuit. In ꝑtibus inq̃t
ſueuie in quodã caſtro nobiliũ me degente:
quadã die dũ peracto prandio aſſociat⁹ duo
bus domicellis. ſolatij cauſa ſuꝑ pratũ ince-
derem quedam mulier obuiando: dũ a remo
tis adhuc incederet et a duobus domicellis
agnita fuiſſet vnus eorȝ ad me hec verba ꝓ-
tulit. munias te cito ſigno crucis et ſimiliter
ad idẽ alius ab alio latere hortabat̃. At ego
cauſam huius timoris inquirẽs. Reſponde
runt. En peior malefica totius ꝓuincie iam
nobis obuiã dat ipa enĩ ſolo viſu maleficiare
hoĩes nouit. Tunc ego ſtomachando et nũ
q̃ȝ tales timuiſſe me iactitabã ecce vix verba
cõpleui: et me grauiter in pede ſiniſtro leſum
perſenſi ita vt ſine graui dolore de loco fige-
re pedẽ nõ potui aut greſſum vnde et alij cõ-
cito e caſtro per nunciũ mihi equũ deſtinan
do ad illud reducũt doloribꝫ autẽ ꝑ triduũ
augmẽtatis ꝑfati incole intelligẽtes maleficio
me infectũ quendã ruſticũ ad ſpaciũ vni⁹ mi
liaris accedũt et caſum ꝓponũt. quẽ nouerãt
per artẽ quendã maleficia tollere qui cõcito
veniens et pedẽ ꝑſpiciens ſi inq̃t ex vobis cõ
tigit aut naturali defectu experimentũ capiã
et ſi quidẽ ex maleficio accidit cũ dei adiuto-
rio curabo. ſin autem remedijs naturalibus
opus erit inſiſtere. At ego ſi abſqꝫ ſuꝑſtitio-
ne et cum dei adiutorio curari potero libens
acceptabo. quoniã cũ demone nihil ꝯmune

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

habere volo. nec eius adiutoꝛium affecto. ad
idem et ipe villanus reſpondit ſe nō velle ni
ſi licita remedia et cū dei adiutoꝛio adhibere
et curare. dummō experientia didiciſſet hoc
per maleficiū mihi contigiſſe. ad q̄ duo aſſēſ
ſi ille plumbū vt ſup̄ de alia malefica tactū eſt
liq̄factū in coclearí ferreo ſupꝛa pedē tenuit
et in ſcutellā aqua plenā fudit. ꝛ ſubito diuer
ſarum rerū ſpecies ꝓpperunt ac ſi ſpine vel
pili aut oſſa et ſimilia fuiſſent intromiſſa. Jā
inquit video ꝙ infirmitas hec nō ex natura⸗
li defectu: ſed maleficio vobis ↄtigit. At ego
quomō talia ex plūbo liquefacto ſcire poſſet
dum inquirerē. Ecce inquit ſeptē ſunt metal
la ex ſeptē planetis ꝛ quia ſaturnus domina
tur plumbo eius ꝓprietas eſt vt ſi plumbum
ſuper maleficiū aliqō fuſum fuerit per ſuum
influxum maleficium demonſtrabit. et bene
inquit actum eſt vt cito remediū adhibeatur.
quia tot diebus vos viſitare habeo quot ſub
maleficio ſtetiſtis. ꝛ interrogare quot dies e⸗
lapſi fuiſſent. iam triduo faſſus ſum vnde et
ipe ſingulis diebꝫ ꝑ triduū me viſitando et
pedē inſpiciendo ſolū et tangendo et cuncta
verba penes ſe ruminando integre ſanitati
fugato maleficio me reſtituit. Hic certe mo⸗
dus actorē nō mōſtrat maleficū ſicut modū
ſuperſtitioſuꝫ. in eo enī ꝙ dei adiutoꝛio et nō
ope diaboli ſanitatē ꝓmiſit. et hoc ꝙ ſaturni
influxum ſuper plumbum tanꝗ̄ ex eius do⸗
minio cauſatum allegauit irrepꝛehenſibilis
extitit et potius commendandus fuit. Sed
qua virtute maleficium fugauit ꝛ ſpecies re⸗
rum in plūbo cauſauit ſub dubio relinqui⸗
tur. Nam cum maleficiū nulla virtute natu
rali poſſit ammoueri licet mitigare valeat. vt
inferius de obſeſſoꝝ remedijs patebit. potiꝰ
videt̄ ꝙ per aliqō pactū ad minus tacitū cū
demone initū hoc practicauerit. et dicit̄ hic
pactū tacitum quādo adminus auctoꝛ tacite
in aſſiſtentiā diaboli cōſentit. per quē modū
innumera ſuperſtitioſa opera practicant̄. li⸗
cet differenter quo ad diuinā offenſam cū in
vno opere maioꝛ ſit creatoꝛis offenſa ꝙ̄ in al
tero. In eo enī ꝙ de ſanitate ꝓcuranda certꝰ
fuit: et in eo ꝙ tot diebꝫ quot ſub infirmitate
extiterat ipm̄ viſitare habuit nec aliq̄bꝫ me⸗
dicaminibꝫ naturalibꝫ vſus fuit. et tñ iuxta
pꝛomiſſa egrotum ſanitati reſtituit. nō tam
ſuſpectus ꝙ̄ vt manifeſte depꝛehēſus ad mi⸗
nus licet nō ſup̄ expꝛeſſum initū cum demo⸗
ne pactum tamē iudicatur et tanꝗ̄ ꝓ cōuin⸗
cto haberi et penis adminus in ſecundo mō
ſententiandi infra cōtentis. ſed puniri debet
cum abiuratione ſolemni niſi leges que in cō
traríū ſentire videntur ipm̄ ſuſtentarent. In
quo caſu quid oꝛdinario ſit faciendū in ſolu
tione argumentoꝛū patebit poſtea. Quartū
vero remediū tolerandū et de quo canoniſte
adminus intendunt cum certis theologis
dicit̄ vanum tantū et pꝛeciſe. puta quia ſolū
ſuperſtitioſum et nō ſub aliquo pacto expſſo
vel tacito ex intentione et ꝓpoſito practican⸗
tis operatum et dico ad minus. quia foꝛtaſ⸗
ſis ſi velint etiaꝫ tercium remediū huic quar
to adiungere. potius videtur nobis eoꝛum
aſſertioni cedere ꝙ̄ cōtentionibus deſeruire.
et hoc quidem remediū vanum: ſuperius ex⸗
emplificatū de mulieribus que vrceolum ſu
pꝛa ignem poſitū percutiunt in finem vt ma⸗
lefica que vaccā vbertate lactis priuauit ver
beretur. licet foꝛtaſſis talia ī no īe diaboli
facere habeant. aut foꝛtaſſis ſine eius expꝛeſ⸗
ſione. Ad idem poſſunt et alia earum geſta
adduci. Nam interdū vbi vaccas huiuſmo
di leſas ad paſcua emittere voluut. explozare
etiam ipam maleficā nituntur. tunc bꝛacam
viri vel aliud immundū ſuper caput aut doꝛ
ſum vacce. et hoc potius feſtiuis diebus ꝛ ſa
cratioꝛibus ipam vaccā cum baculo foꝛtaſ⸗
ſis iterū ſub tali vt ſupꝛa expꝛeſſione percu⸗
tiendo expellunt. et tunc vacca recto tramite
ad domum malefice ꝓperat et coꝛnua in eius
oſtium vibrat cum magno eiulatu continue
pulſando. et hec vtiqꝫ diabolꝰ in vacca ope⸗
ratur tamdiu quo per alia maleficia ſedatur.
Reuera ꝛ ſi ſcḋm p̄fatos doctoꝛes talia ſint to⸗
leranda. nō tamen meritoꝛia vt quidam aſſe
rere conantur exiſtunt. cum enī iuxta apoſto
lum omnia que in verbo aut opere facimus
in nomine domini noſtri ieſu chꝛiſti facere p̄⸗
cipimur. licet ibi nō ſit expꝛeſſa demonis in⸗
uocatio. tamē eius nominis expꝛeſſio. ꝛ ite
rum licet ibi nō ſit intentio per pactū aliqō
tacitum vel expꝛeſſum talia facere. quia foꝛ⸗
taſſis dicet. volo hoc facere ſiue diabolus in
tromittat ſe ſiue non. ipa temeritas qua diui⸗
num timoꝛē poſtponit deum offendit. vnde
et diabolo poteſtatē talia faciendi permittit.
inducendi ergo tales ſunt ad penitentiaꝫ et
hoꝛtandi vt potius deſiſtant. et ad remedia
infra ſcripta et ſuperius etiam in parte tacta
per vſum videlicet aque benedicte et ſalis ex⸗
oꝛcizate ꝛc̄. recurrant. Simili modo iudicā⸗
dum de illis quibus dum aliquod iumentū
maleficio interimit̄ et exploꝛare maleficum
aut etiam ſi naturali defectu vel maleficio ſit
interemptum vbi nituntur ad loca vbi cada
uera beſtiarū excoꝛticant̄ ꝓperant et inteſtina
cadaueris ſuper terram trahendo vſqꝫ ad do⸗

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

mum deferunt nõ autẽ intra domũ per hoſti
um ſuper ſed ſub limine domus ad coquinã
trabunt:et igne facto ſuper cratem inteſtina
ponunt.et tunc vt ex relatu talia practicanti
um ſepiſſime informati ſum⁹.ſicut inteſtine
caleſiunt et ardent:ita inteſtine maleſice calo
re et doloribꝫ cruciant̃.aduertunt ergo illi ex
ploratores vt hoſtiũ domuſ optime ſit obſtru
ſum eo ꝙ p̃ doloribus maleſica ad introitũ
feſtinabit domus.et ſiquidẽ introitum habe
bit carbonẽ de igne auſert et tunc omnis cru
ciatus effugatur.repertũ deniqꝫ ſepius noui
mus ꝙ vbi introitũ habere nõ poterãt extũc
denſiſſimis tenebris domũ intus ⁊ extra val
labant.cum cõmotione tam horribili et ſtre-
pitu vt ex ruina domus omnes ſe tandẽ in-
terire putarẽt niſi oſtium aperiret̃. Ad idem
etiam certa experimenta reducunt̃.nam cer-
ti volentes e multitudine mulierũ in eccleſia
exiſtentiũ experiri maleficas que etiã ſine co
rum conſenſu eccleſiã diuinis peractis exire
nõ valeant tali experimento inſiſtunt. Nam
die dominico ſotularia iuuenum ſungia ſeu
pinguedine porci vt moris eſt ꝓ reſtauratio
ne fieri perungunt.et ſic vbi eccleſiã intrant
tamdiu maleſice exire eccleſiã non poterunt
quo adusqꝫ exploratores aut exeunt aut illis
licentiam ſub expreſſione vt ſupra exeundi cõ
cedant. Simile fit etiam per certa verba que
annotare nõ expedit ne quis ꝑ diabolũ ſedu
catur. Nã nec iudices aut preſidentes his in
fallibilẽ fidẽ aut opinionẽ accomodare dñt
niſi talis ꝑſona alias plurimũ eſſet diffama-
ta.cũ ſub tali pretextu ille mille artifex etiam
innoxias infamare poſſet. Vñ potius auer-
tendi ſunt homines a talibus exꝑimentis et
ſalutares pnĩe iniungẽde licꝫ interdũ tolle-
rant̃. Per hec patet reſponſio ad argumenta
que cõcludũt maleficia nõ eſſe tollenda.quia
primis duobꝫ modis omnino illicitũ eſt tol-
lere tertiũ remediũ ſecundũ leges .et ſi tolle-
rat̃ tñ nõ paruã ſuper eccleſiaſticus iudex de
bet habere aduertentiã. Nã ꝙ leges vident̃
tollerare patet. C.de maleficiis. l.eorũ.vbi ſic
habet̃. Alij aũt qui faciũt id ne labores hoi-
nũ ventoꝝ grandiniſqꝫ lapidatione ſternunt̃
nõ pena ſed premio digni ſunt. Et Antoni⁹
in ſumma de legibꝫ in quibꝫ ius canonicũ et
ciuile diſcrepant hoc idem allegat,ex quo vi-
det̃ ꝙ cõcedunt leges ꝓ cõſeruatione frugũ
et iumentoꝝ in omnẽ euẽtũ poſſe certos hoĩ
nes talia practicãtes nõ ſolum tollerare ſed ⁊
premiare. Erit ergo eccleſiaſtici iudicis ad-
uertere ſi tantummodo iuxta mentẽ legis cõ
tra grandines et aeris temperiẽ:modis con-
grũis vt inferius patebit.aut etiã quibuſdã
ſuperſtitioſis ꝓcedit.et tunc dum inde nullũ
ſequit̃ fidei ſcandalũ etiam tollerare.ſed reue
ra hoc nõ erit iuxta tertiũ ſed quartũ modũ
⁊ quintũ de quo conſequenter tractandũ erit
de eccleſiaſticis et licitis remedijs inſerendo
interdum de ſuperſtitioſis ad quartum mo-
dum pertinẽtibus.et hoc per capitula ſequẽ
tia.

¶ Remedium eccleſiaſticũ cõtra incubos et
ſuccubos demones.

Capitulum.i.

Quia vero in precedentibꝫ capitu-
lis prime queſtionis ſuper modoſ
maleficiandi homines. iumenta ⁊
terre fruges.tacta ſunt ante omnia
ea que ipe maleſice erga ꝓprias perſonas pra
cticant qualiter videlicet innoxias iuuencu-
las in augmentũ ſue ꝑfidie alliciunt. qualis
etiã modus ſit ꝓfitendi earũ et omagiũ pre-
ſtandi.qualiter etiã infantes ꝓprios aut alie-
nos demonibus offerũt.et quõ localiter trãſ
ferantur. Hec inquã et ſimilia remediare:qꝛ
nõ eſt poſſibile niſi vt per ſuos iudices de me
dio tollantur.aut ad minus in exemplũ oĩm
futuroꝝ puniantur.ideo de hmõi remedijs
nõ ad p̃ſens ſed in vltima pte operis.vbi vi-
ginti modi ꝓcedendi et ſententiandi cõtra et
ſuper maleficarũ ꝑſonas deducent̃ tractabit̃
Ad p̃ſens tñ ſuper remedia cõtra earũ male
ficiales effectus tendere oportet et primo q̃li
ter homines maleficiati remediantur. demũ
qualiter beſtie:et vltimo qualiter fruges ter-
re ꝯſeruantur. De hoibus vero maleficiatis
quo ad incubos demones vel ſuccubos.qꝛ
ſunt in triplici genere ſed earum que ſe volũ
tarie demonibus incubis ſubijciunt vt ſunt
maleſice.quia de ſuccubis quo ad viros nõ
ita voluntarie practicatũ reperit̃.cum ex na
turali vigore rõnis quo viri mulieribus pre-
eminent:talia plus abhorrent.eſt et eorũ qui
a maleficis cum incubis aut ſuccubis cõtra
eorum voluntatẽ inuoluunt̃.et eſt terciũ ge-
nus et hoc precipue virginũ quarundã que
cõtra earum omnino voluntatẽ ab incubis
demonibus moleſtant̃. de quibus etiã ſepe
preſumit̃ ꝙ a maleficis ſic maleficiant̃.puta
quia demones ad inſtantiã maleficarũ ſicut
ſepiſſime alias infirmitates immittere ſolẽt.
ita et incubos illis ꝑſonis ſe facere habẽt vt
vel ſic eos ad ſuã ꝑfidiã allicere valeãt. Po-
nimus quedã exempla. Eſt in ciuitate cõfluen
tia pauper quidã ſic maleficiatus ꝙ in pñtia
vxoris omnẽ actũ venereũ ꝓut viri cũ mulie
ribus agere ſolẽt etiã repetitis vicibus per ſe

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

exercet. nec ab illis ad inſtantiaꝫ et eiulatum
mulieris auerti pōt. quia vno aut tribꝰ acti-
bus expletis verba replicat. volumꝰ iterum
denouo et iterum de nouo inchoare. cū tamē
nulla pſona corporali viſu cernat̄ ei ſuccum
bere. fitqꝫ vt poſt diuturnas hmōi vexationes
paup ille colliſus in terrā oībus viribꝰ deſti
tuit̄. et dum poſt aliquarū viriū recuperatio
nem interrogat̄ quō et qualiter iſta ſibi ꝯtin
gant. ⁊ an ne pſonā ſuccubantē habuerit. Re
ſpondere ſolet ſe mihi videre: ſꝫ ita mente ca
ptiuatū vt oīno abſtinere nō valeat. et quidē
ſuper hoc maleficiū mulier quedaꝫ plurimū
habet̄ ſuſpecta ꝙ ei intulerit eo ꝙ illi paupe-
ri minata fuerit p verba cōtumelioſa: ꝙ ipm
propter diſplicentiā ſibi factā expedire vellet
ſed legū et executores iuſticie non aſſunt qui
ſaltim ſuper diffamiā et grauē ſuſpitionē in
vindictā tanti criminis ꝓcederent. putātes
nemīnē debere cōdemnari niſi qui ꝯfeſſione
propria aut trium teſtium ꝓductione legiti
ma conuincatur. quaſi indicia facti aut eui-
dentia ſup graues aut violentas ſuſpitiones
nullas mereantur penas de quibus tamen
modis ſententiandi inferius vt premiſſum
eſt patebit. De ſecundo vero genere quo pu
elle ab incubis demonibus moleſtantur.
Etiam noſtris temporibus referre nimis lō
gum foret: cum hiſtorie certe de ſimilibus
exiſtant referte. Sed cum quāta difficultate
talia remediari poſſint patere pt ex his q̄ tho
mas brabantinus circa finē opis ſui de api-
bus: de quadā in hunc modū refert. Uidi in
quit et in cōfeſſione audiui virginē quandā
in religioſo habitu que primo dixit ſe nunqꝫ
in cōcubitū ꝯſenſiſſe per hoc tn̄ dat intellige
re ſe cognitā fuiſſe at ego nō credens. artaui
eā rōnibus et duris cōminationibꝰ ſub picu
lo aīe ſue. tandē cū lachrymis ꝯfeſſa eſt ſe pri
us corruptā mente qꝫ corpore. et cum poſtea
doleret quaſi ad mortē et cōfiteret̄ omni die
cū lachrimis nō potuit tn̄ ingenio ſtudio vel
arte ab incubo demōe liberari. nec ſigno cru
cis nec aqua benedicta: que tn̄ ſpecialiter ad
fugandos demones ordinant̄. nec ſacramen
to xpi corporis ipis etiā angelis terrifico do
nec poſt plures annos orōne ꝛ ieiunio pie lu
cardis fugaretur. et eſt credibile ſaluo me-
liori iudicio. ꝙ poſtqꝫ de peccato ſuo dolens
cōfitebatur: potiꝰ ei cōcubitus demonis pe-
na culpe qꝫ culpa fuit. Hec etiā cū in vigilia
penthecoſten q̄rularet̄ apud criſtinā in valle
duciſſe brabantie monialē deuotā que mihi
hoc retulit ꝙ nō auderet cōicare ꝓpter demo-
nis importunā vexationē. cōpatiens dixit ei
criſtina. Uade quieſce ſecura cōicatura cras
dominico corpore. ego in me recipiā penam
tuā. Recedens illa gaudens dormit in pace.
ad orationē de nocte ſurgit mane cū oī tran
quillitate ſacramēta ſuſcipit. Criſtina autē
ſuſceptā in ſe penā nō ponderās, veſpere quie
ti ſe dans. audit in ſtratu ſuo quaſi ꝓcellam
cōmouentē ſe: et inquietius agitantē. nec ſu-
ſpicans demonē. arrepto colo fugare nitit̄
quicquid eſſet. decumbit iterū. ſed pauida: ve
xata ſurrexit et hoc pluries. tandē ſenſit ⁊ vi
dit euerſis fere ſtraminibꝰ ꝙ demonis nequi
tia vexaret̄. Dimiſſo ergo lecto noctem ducit
inſomnē: et orare volens demonis cruciaba
tur inſultu et vt dixit nunqꝫ talia paſſa fue-
rat: vnde p̄dicte mulieri mane. Renuncio in
quit renuncio pene tue: vix ſine vite diſcri-
mine violentiā tentatoris peſſimi euaſi. Qua
ex re perpendit̄ difficile eſſe hmōi remediare/
ſiue maleficio/ſiue abſqꝫ eo cōtingat. Sunt
tn̄ adhuc aliqua p que fortaſſis ipi demones
fugantur. de qbus ⁊ nider in ſuo formicario
Liceteni vt ibi refert quinqꝫ modis valeant
puelle et viri liberari vicꝫ per ſacramentalē
cōfeſſionē ⁊ ſanctā exercitationē in crucis cō
ſignatione vel angelica ſalutatione. Tercio
per exorciſmorū applicationē. Quarto p certi
loci mutationē. et per cautā ſanctorū excōmu
nicationē: et ex p̄miſſis patuit ꝙ prima duo
moniali nō ꝓfuerunt. nō tn̄ ꝓpterea obmittē
da ſunt. quod enim vni eſt remediū nō ꝓpter
hoc ſequit̄ qd̄ et alteri. ita et ecōuerſo. Nam
et incubos ſepe p orationē dominicā aut a-
que aſperſionē. vel etiā per angelicā ſaluta-
tionē fuiſſe repulſos. hiſtorie tradūt. Refert
enim Ceſariꝰ in dialogo ſuo ꝙ ſacerdos qui
dam poſtqꝫ ſe ſuſpenderat eius ꝯcubina mo
naſteriū intrauit et per incubū ad luxriā ꝓ-
cata eſt. quē tn̄ p crucis cōſignationē repulit
et p aque benedicte aſperſionē: licet ſtatim po
ſtea rediit. Quādo aūt angelicā ſalutationē
dicebat: longe velut ſagitta diſparuit et receſ
ſit ſed interdū rediit. licet ꝓpe accedere eā non
auderet. Item de tercio vicꝫ per ſacramenta
lem cōfeſſionē patet p eundē Ceſariū qui di-
cit ꝙ cōcubina antedicta cū iam cōfeſſa eſſet
pure in toto derelicta eſt ab incubo. Refert
idem ꝙ quidā vir in leodio paſſus incubum
cōfeſſione ſacramētali finita totaliter libera-
tus eſt. Ponit inſup exemplū de quadā inclu
ſa quā incubis nec oratione nec ꝯfeſſione nec
propter aliud ſpirituale exercitiū reliqt quin
eius lectū aſcenderet: ſed cum ad informatio
nem cuiuſdā viri religioſi diceret benedicite,
ſtatim eam demon reliquit. De quarto loc

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

videlicet mutatione. dicit qui prius. ꝙ filia cuiuſdã ſacerdotis ſtuprata per incubũ et facta ex dolore frenetica. trans renũq; elongata ab incubo dimiſſa eſt. ſed pater eius q2 a loco filiã depoſuerat a demone ꝑcuſſus eſt adeo vt moreretur in triduo. Fit et mẽtio de quadã que per incubũ crebro in lecto vexata ꝓprio. cõſociam deuotã petijt vt loco vexate iaceret quod cum feciſſet tota nocte quaſdã inquietudines grauiſſimas ſenſit et prior tũcq; quieta fuit. Notatur etiam a Guilhelmo ꝙ incubi plus vexare videntur mulieres et puellas pulcros crines habentes. ideo quia aut cure aut ornatui criniũ nimiũ incumbunt hm̃oi. aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel cõſueuerunt. aut quia in eis inaniter gloriantur. aut quia diuina bonitas hoc ꝑmittit vt terreantur mulieres viros inflammare per ea que etiã demones inflammari viros volunt. De quinto de excõmunicatione que fortaſſis aliquãdo eadẽ eſt exorcizationi. patet in legenda ſancti bernardi. In aquitania ſiquidẽ mulier ab incubo ſex annis incredibili ab vſu libidinis vexata. audiuit ſibi incubum ne ad virũ ſanctum qui ventur⁹ erat appropinquaret minantẽ. Nihil inq̇t tibi proficiet ſed eo recedente tuus crudeliſſimus ero perſecutor qui actenus tuus amator extiti. Que cum virũ ſanctũ bernardũ inuocaret: reſpondit. Tolle meum baculũ et lecto tuo infige: et faciat malignus qđ poteſt. hoc cũ feciſſet: demon camerã femine nõ eſt auſus intrare ſed foris minabatur atrociſſime ſe eã velle perſequi bernardo recedente. Quo ꝑ feminam audito cõuocat populũ beatus bernardus omnes iubet accenſas candelas geſtare in manibus et demonẽ cum vniuerſo q̃ aderat cetu excõmunicauit. ac ne ad illã vel aliã deinceps acceſſum habeat interdixit. et ita illa plane liberata eſt. Uerum hic notandũ ꝙ poteſtas clauiũ cõceſſa petro et ſuis ſucceſſoribus quia ſonat ſup terrã et tm̃ ꝓ viatoribus hec iuriſdictionis poteſtas ſit in remediũ eccleſie ꝯceſſa. mirũ videtur ꝙ ⁊ aeree poteſtates hec iuriſdictione valeant arceri. Sed dici poteſt ꝙ quia ꝑſone que a demonibus moleſtãtur: ſunt ſub iuriſdictõe pape et clauiũ. nõ mirum ſi per indirectũ hm̃oi poteſtates vigore clauium arceantur. ſicut etiã indirecte animas poteſtate clauiũ a penis purgatorij ignis abſoluere pt. nõ obſtante ꝙ poteſtas illa ſonat ſup terrã ⁊ anime ſunt ſub terra. De poteſtate etiã clauiũ conceſſa capiti eccleſie ſcʒ vicario chriſti nõ eſt tutum diſputare. cum notũ ſit ꝙ tanta poteſtas ſit a xp̃o eccleſie et ei⁹ vicario cõceſſa q̃nta puro homini ꝯcedi a deo potuit et hoc in vtilitatẽ eccleſie. Hic etiam eſtimari poteſt ꝙ ſi egritudines a maleficis virtute demonũ inflicte excõmunicarentur cũ ipſis maleficis auctricibus et demonibus nõ adeo in ipſos infirmos ſeuirent. et ꝙ citius liberarentur adhibitis ſuper hoc et alijs exorciſmis licitis. In partibus denicq; athiſis vulgaris eſt narratio. ſimul ⁊ alijs in locis qđ dum diuina ꝑmiſſione locuſte volãtes cũ ingẽti multitudine. Uinctas frondes ſegetes et cuncta virentia eradicarẽt. huiuſmodi excõmunicatione et maledictõe fugate et ſubito interempte fuerunt. Et ſi ſanctificati viri quis aſſcribere velit/ et nõ virtuti clauiũ/ ſit in noĩe domini vnum ꝓ certo habemus ꝙ nec virtus miraculorũ nec poteſtas clauiũ. gratiã gratumfacientẽ de neceſſitate p̃ſupponunt. cum vtrunq; ex gratia gratis data ꝓcedat. Eſt et iterum notandũ ꝙ vbi nullum predictorũ remediorũ iuuat ꝙ tunc ad exorciſmos licitos ſit recurrendũ. de quibus inferius patebit ꝙ et ſi hi ad fugandũ demonis nequiciã nõ ſufficient: tunc reuera talis vexatio demonis eſt pena ꝓ peccatis ſatiſfactoria. ſi prout oportet ſuſtineatur in charitate ſicut et alia mala huius mundi que nos ſic premunt vt ad deum ire cõpellant. Uerum etiã aduertendũ ꝙ interdũ alique in veritate per incubũ nõ vexantur: ſed tantummõ ita ſe vexari putãt. et hoc ꝙ mulieribus p̃cipue et nõ viris cum alias ſint timide et mirabiliũ formarum in imaginatione ſuſceptiue. Unde et Guilhelmus ſepe allegatus. multe inquit de apparitionibus fantaſticis ex morbo melancolico in multis fiunt et in mulieribus maxime ſicut apparet de viſionibus et reuelationbus. Et cauſa in hoc eſt. vt norunt medici ipã natura muliebriũ aĩmarũ eo ꝙ longe faciliores et leuioris impreſſionis ſunt q̃ȝ anime viriles. et ſubdit ibidẽ. Scio me vidiſſe mulierem que credebat ſe cognoſci ab intus a diabolo ⁊ alia incredibilia ſe ſentire dicebat. Nõ nunq̃ȝ etiam impregnate ſibi videntur mulieres ab incubis et intumeſcũt vehemẽter ventres earũ. Et cũ partus tp̃s aduenerit ſola emiſſione multe ventoſitatis detumeſcũt. Nã de ouis formicarũ in potu ſumptis incredibilem ventoſitatẽ et tumultũ in ventre generant hominis. Similiter de granis catapucie et de granis arboriſq̃ dr̃ nigra pin⁹ ꝯſilia in ventre fiũt. Facillimũ eſt aũt demoni ſimilia ⁊ maiora in ventribus hoĩm ꝓcurare. Hec addita ſunt vt nõ facillime quis mulierculis fidem adhibeat. ſed illis duntaxat ſup qui-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

bus experimēta fidē fecerunt. vt de illis que didicerunt in ꝓprijs lectis. vel alio modo cō=dormientibus per experientiam talia vera eſſe.

¶ Remedia ꝓ illis qui circa vim generatiuā maleficiuntur. Capitulum .ij.

Licet mulieres in maiori numero ſint malefice ꝙ̄ viri vt in prima ꝑte operis oſtenſuꝫ eſt: tñ viri plus maleficiunt̄. et huius ratio eſt. qꝛ cum deus plus ꝑmittit ſuꝑ actū venereū per quē primū peccatū diffundit̄ ꝙ̄ ſuꝑ alios actus humanos. ſicut et ꝑ ſerpentes qui magis in=cantationibꝫ deſeruiūt ꝙ̄ alia aīalia. eo ꝙ dia=boli primū inſtrumentū. Et cū actus ille ve=nereus plus et faciliori mō poteſt maleficia=ri in viro ꝙ̄ in mulieri. ideo. Et quidē patet quod tactū eſt. Nam cum quinqꝫ modis de=mon in generatiuā potentiā pt̄ agere ꝛ illi mo=di citius ꝓcurantur in viris. Remedia adhi=benda ſuꝑ vnumquēqꝫ modū iuxta poſſibili=tatem ſunt deducenda. et ille qui viciatus eſt in tali potētia attendat: ſub quo modo ſuum maleficiū cōtineatur. Sunt aūt quinqꝫ mo=di iuxta petrū de palude in ſuo. iiij. di. xxxiiij. in ꝓceſſu hui⁹ maleficij. Nam demon ex hoc ꝙ eſt ſpiritus habet poteſtatē ſuper creaturā corporalē deo ꝑmittente. et ex cōditione na=ture ſue ꝑcipue ad motū localē vt illū ꝓhibe=at vel vt ꝓmoueat. Unde per hanc poteſtatē poſſunt corpora viri ꝛ mulieris impedire ne ſibi appropinquant: et hoc directe vel indire=cte. Directe quando vnū elongaret ab altero vel nō ſineret ad alterū appropinquare. In=directe qñ aliquod impedimentū ꝓcuraret: vel qñ ſe interponeret in corpore aſſumpto. ſicut cuidā iuueni pagano acciderat qui ido=lum deſponſauerat. et nihilominus cōtraxe=rat cum quadā iuuencula. nec ꝓpter hoc po=terat eam cognoſcere vt ſupra patuit. Scdo mō vbi hominē inflammaret erga vnā et re=frigeraret erga aliā. et hoc poſſet occulte ꝓcu=rare per applicationē quarundā herbarū aut aliarū rerum quas optime nouit ad hoc vali=das. Tercio mō vbi eſtimationē viri aut mu=lieris turbaret. qua redderet vnā perſonā al=teri exoſam. qꝛ vt ſupra patuit in prima ꝑte operis pt̄ in imaginationē imprimere. Quar=to modo reprimendo vigorē membri qui ad fructificationē neceſſario requirit̄. ſicut ꝛ mo=tum localē cuiuſcunqꝫ organi reprimere pt̄. Quinto ꝓhibendo miſſionē ſpirituū ad mē=bra in quibus eſt virtus motiua quaſi inter=cludendo vias ſeminis ne ad vaſa generatio=nis deſcendāt. vel ne ab illis vijs recedat. vel ne excidat̄ vel emittat̄. Quod ſi ꝗs dicat. neſcio ſub quo mō maleficiatū mihi illatū cōtineat̄ vnū ſcio ꝙ generatiua potentia erga vxorē meā careo. Reſponderi pōt. ſi potens eſt ad alias mulieres nō aūt ad ꝓpriam. tunc ſub ſe=cundo mō. quia de primo mō certificaret̄ ꝑ ſuccubū demonē. i. ꝙ ꝑ demones incubos et ſuccubos deluderet̄. Item ſi vxorē nō habet exoſam. et tñ nō pt̄ ipſam agnoſcere ſed bene alias: tunc iterū manet ſub ſecūdo mō. ſi aūt habet exoſam et nō pt̄ agnoſcere. tunc ſub ſe=cundo et tercio mō cōtinetur. Itē ſi nō habet exoſam vellet aūt cognoſcere: ſed nō habet vi=gorē mēbri tūc ſub quarto mō. Si ꝟo habet vigorē mēbri. ſed nō habet excīſionē ſeminis tunc ſub quinto mō. Modus ergo curandi patebit vbi declarat̄ ſi equaliter in charitate et extra charitatē exiſtētes his maleficiari va=leant. Et quidē ꝙ nō: dempto quarto modo qui tñ etiā rariſſime. accidere eñi pt̄ ꝗ in grā et charitate exiſtit ſic declarat̄. tñ lectori pre=ſupponit̄. ꝙ loquimur de actu cōiugali inter matrimonialiter cōiunctos. qꝛ alias impli=caretur cū oīs actus venere⁹ extra matrimo=nium eſt peccatū mortale et nō niſi ab his ꝗ extra charitatē exiſtunt exercet̄. Nā cum aſſe=rere oporteat ex totius ſcripture ſacre tradi=tione ꝙ demones magis ꝑmittunt̄ a deo ſeui=re in peccatores ꝙ̄ in iuſtos. licet legat̄ ipm iuſtiſſimū Iob fuiſſe ꝑcuſſum. hoc tñ nō fuit ſingulariter ſuꝑ potentiā generatiuā nec eti=am directe. ideo dicere oportet ꝙ quibuſcū=qꝫ talia maleficia inter matrimonialiter con=iunctos cōtingunt ſignū eſt ꝙ vel ambe ꝑſo=ne vel altera extra charitatē exiſtat. et quidē fundamentū hui⁹ ex ſcripturꝭ deducit̄ aucto=ritate et rōne. Nā angel⁹ dixit thobie. In il=los ꝗ libidini vacāt accipit demoniū poteſta=tem effectus demōſtrauit vbi ſeptē viros vir=ginis ſare occiderat. Itē caſſian⁹ in colla. pa=trū. diffinit beatus Antonius nullaten⁹ poſ=ſe demonē mentē cuiuſꝙ̄ vel corp⁹ inuadere niſi eā pri⁹ deſtituerit oībus cogitatōibꝫ ſan=ctis ac ſpūali ꝯtemplatōe vacuā nudāqꝫ red=diderit. hec ꝟba vtiqꝫ applicari pñt ſuꝑ male=ficium corpis vniuerſaliter ſuꝑ totū corpus cū iob tali maleficio ꝑcuſſus nō tñ nud⁹ a di=uina gratia fuit. ſꝫ ꝑticulariter qñ vicꝫ ꝑticu=lare maleficiū rōne alicui⁹ peccati accidit cor=pori. et hoc quidē nō pt̄ eſſe niſi pctm̄ incōti=nentie. Rō. nā vt dictū eſt ꝓpter feditatē illi⁹ actus. ꝛ qꝛ ꝑ ipm primū peccatū diffunditur deus plus ꝑmittit ſuꝑ ipm ꝙ̄ ſuꝑ alios hūa=nos act⁹ꝫ et inter matrimonialiter ꝯiūctos vbi diuino auxilio ꝓpter peccatū deſtituunt̄

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

amplius circa illam vim generatiuā maleficiari a deo ꝑmittunt. ꝙ ſi querit cuiuſmodi
ſint illa peccata dici pt ꝙ peccata incōtinentie que inter cognatos cum varia ſint. Juxta
illud Hiero. et habet in textu. Adulter eſt in
ꝓpriam amator ardentior ſimul et hmōi ama
tores amplius in predictis maleficiunt. Re
media ergo eccleſiaſtica ſunt duplicia. Unū
in foro cōtentioſo: alterum in foro cōſcientie
practicat. Primū ſi in iudicio allegat impo
tentia ex maleficio illata tunc diſtinguendū
eſt. quia talis impotētia aut eſt tpalis aut ꝑ
petua. Si tpalis nō impedit. tunc aūt ꝓſumi
tur eſſe tpalis qn̄ infra ſpaciū triū annorū co
habitantes. et ꝙtum poſſunt operā dantes.
ſiue ꝑ eccleſiaſtica ſacramēta ſiue ꝑ alia reme
dia ſanari pñt. Si vero nō ſanent aliquo re
medio extunc ꝓſumitur eſſe ꝑpetua. Jtē aut
ꝓcedit matrimonij cōtractionē et cōſumma
tionem. et ſic impedit cōtrahendū et dirimit
iam cōtractum. aut ſequit matrimonij cōtra
ctionem ſed nō ꝯſummationē. et eſt cōmuniſ
modus maleficiandi viros qui ſpernūt ama
ſias. tunc enī quia ſperabāt ſe matrimoniali
ter copulari et defraudant inferūt maleficia
viris: vt nec alijs cōmiſceri valeāt. in tali enī
caſu vt dicūt aliqui dirimit matrimoniū iā
cōtractum niſi ſub cōtinentia cohabitare ve
lint. vt maria et ioſeph. et habēt ꝓ ſe cāno. di
citur enī. xxvij. q. i. ꝙ cōiugium cōfirmat offi
cio ſcʒ carnis. vt dicit gloſa. Et parū poſt di
citur. ꝙ anteꝗ̄ cōfirmet impoſſibilitas offi
cij ſoluit vinculū cōiugij. Aut ſequit matri
monium cōſummatū: et tunc vinculū matri
moniale nō dirimit. Plura alia a doctoribus
notant. ſed qꝛ nō ꝓciſe ſunt pñtis ſpeculatio
nis. notant aūt in varijs ſcriptis doctorum
vbi de maleficiali impedimento trāctāt. ideo
hic eſt ſuperſedendū tantummō ſi q̄s difficul
taret quō actus ille poſſit impediri reſpectu
illius mulieris et non reſpectu alterius. Re
ſpondit Bonauen. hoc eſt vel quia ſortileg⁹
ad hoc reſpectu ꝑſone determinate diabolū
inuitauit. vel quia deus reſpectu ꝑſone cu
iuſlibet impedire nō ꝑmittit. Occultū enī iu
dicium dei hic latet vt in vxore thobie. quali
ter aūt diabolus hoc facere poſſit patet ex ꝓ̄
miſſis. dicit tñ hic Bonauen. ꝙ impedit ge
neratiuā: nō impedimento intrinſeco ledēdo
organū. ſed extrinſeco impediendo vſum et
eſt impedimentū artificiale non naturale. et
ita poteſt impedire ad vnā et nō ad alias. vel
tollendo exercitationē cōcupiſcentie ad illam
vel aliā. et hoc ꝑ virtutē ꝓpriam vel per herbā
vel per lapidē vel per aliquā creaturā occul
tam. et ſatis cōcordat cū dictis petri. Reme
dium vero eccleſiaſticū in foro cōſcientie tra
ditur. xxxiij. q. viij. ſi ꝑ ſortiarias. vbi ſic dici
tur. Si per ſortiarias atq; maleficas artes
nonnūꝗ̄ occulto iuſto dei iudicio ꝑmittente
et diabolo ꝓparante cōcubitus ſequit. Hor
tandi ſunt quibꝰ iſta eueniūt vt corde cōtrito
et ſpiritu humiliato deo ⁊ ſacerdoti de omni
bus peccatis ſuis purā confeſſionē faciant et
profuſis lachrymis et largioribus elemoſy
nis et orationibus atq; ieiunijs. dño ſatiſfa
ciant. Jn quibus verbis notat ꝙ tantummō
ꝓpter peccata et extra charitatē exiſtentibꝰ ta
lia cōtingunt. ſequit et per exorciſmos ac ce
tera eccleſiaſtice medicine munimina. mini
ſtri eccleſie tales ꝙtum annuerit domin⁹ qui
abymelech et domū eius abrae orōnibus ſa
nauit ſanare ꝓcurent. Unū ſummarie dicere
poſſumus ꝙ quinq; ſunt remedia q̄ talibus
ſic maleficiatiſ licite applicari pñt. vicʒ ſancto
rum aliquorꝝ limina ꝑegrinatio. et ibidē pec
catorū ſuorꝝ cum cōtritione vera cōfeſſio. ſi
gni crucis et orōnis deuote multiplicatio. ꝑ
verba ſobria licitā exorciſatio q̄ qualiter fie
ri debet inferius patebit. ⁊ cauta maleficij ob
latio facit ad hoc qđ ſupra de comite tactum
eſt qui cū per trienniū ſibi matrimonialiter
copulatā virginē cognoſcere nō potuiſſet.

¶ Remedia cōtra maleficiatos ſuper amorē vel odium inordinatum.

Capitulum. iij.

Sicut maleficiū in potētia generati
ua: ita et philocaptio et odium in
voluntate cauſantur. expedit pri
mo de eius cauſa: et tandē ꝙtū poſ
ſibile eſt de eius remedijs tranſcurrere. Phi
locaptio igitur ſeu amor inordinatus vnius
ſexus ad alterū triplici ex cauſa oriri pt. Ali
quādo ex ſola incautela oculorꝝ. aliqn̄ ex ten
tatiōe demonū ſolū. aliqn̄ ex maleficio nigro
manticorꝝ ⁊ maleficarū ſimul ⁊ demonū. De
primo dr̄ Jaco. i. Unuſqſq; tentat a ꝯcupi
ſcentia ſua abſtract⁹ ⁊ illectus deinde ꝯcupi
ſcentia cū ꝯceperit parit pctm̄. peccatū ꝟo cū
ꝯſummatū fuerit generat mortē. Sic ſichem
cū vidiſſet dinā exeuntē ad videndū mlieres
regionis illi⁹ adamauit eā ⁊ rapuit ⁊ dormi
uit cū illa et ꝯglutinata eſt aīa ei⁹ cū ea. Gen.
xxxiiij. ſm glo. Jnfirme aīe ſic accidit quādo
poſtpoſitis ꝓprijs aliena negocia curat. ſedu
citur ꝯſuetudīe et fit vna vnitate ꝯſenſus cū
illicitis. De ſcdo ꝙ oriat ex tentatōe demonū
principalit. Sic aman ſororē thamar ſpecio
ſiſſimā adamauerat ⁊ deperierat in ea valde
ita vt propter amorē eius egrotaret. ij. Reg.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

xiiij. nõ eni in toto tam corruptus eſſe potuit
mente vt in tantũ facinus ſtupri proſiliret. ſi
nõ grauiter a diabolo tentat⁹ fuiſſet. De hoc
etiã genere amoris refertus eſt liber ſanctoꝝ
patrũ qui refert omnẽ tentationẽ carnalis a=
moris ſibi in heremis ſubtraxiſſe. quoſdã q̇
tñ vltra q̃ credi põt amore mulierum tenta=
bantur aliquotiens. Vñ et. ij. Corinth. xij.
apl's dicit. Datus eſt mihi ſtimulus carnis
mee angelus ſathane qui me colaphiſet. vbi
gloſa. tentando per libidinẽ datus eſt mihi
ſtimulus. aiunt quidã. tentatio aũt tui nõ cõ
ſentitur nõ eſt peccatũ: ſed materia exercende
virtutis. hoc intelligit̃ de tentatione que ab
hoſte nõ a carne q̃ peccatũ eſt veniale etiã ſi
ei nõ cõſentiatur. De his varia exempla legũ
tur in varijs locis. De tercio ꝙ amor hereos
proueniat ex maleficijs demonũ et malefica
rum poſſibilitas hui⁹ maleficij ſupra in que
ſtionibus prime ptis. an demones p malefi=
cas mentes hoĩm ad amorẽ vel odiũ immu=
tare et incitare valeãt ad longũ deducit̃. p va
ria etiã geſta et acta a nobis reperta cõproba
tur. immo inter oĩa maleficia minimũ ppter
ſui generalitatẽ reputat̃. Ex ſi querit̃. petrus
philocaptus amore talis ꝛc. neſcit̃ an primo
ſecundo aut tercio mõ. Reſpondet̃: odiũ in=
ter cõiugatos cum crimine adulterij etſi ope
ratione demonũ fieri poſſit. vbi tñ ſi ſco car=
nalis ꝯcupiſcentie amoris. q̇s adeo inuolui
tur et ſuccendit̃ vt nulla cõfuſione plagis ver
bis aut factis ad deſiſtendũ cogi valeat. Itẽ
vbi quis ſepe pulcriorẽ dimittit vxorẽ et tur
piſſime adheret. Item vbi nocturno tpe nec
quieſcere valent: ſed ita dementant̃ vt p de=
uia queq̧ incedere habeãt. Optimates plati
ꝛ alij diuites ſepiſſime his miſerijs inuoluũ
tur. Eſt quidẽ hoc tps muliebre de quo hil=
degardus vt Vin. in ſpecu. hiſto. refert p̄di=
xit ꝙ nõ tamdiu durabit quantũ hucuſq̧ p=
ſtitit. cum iam mundus plenus ſit adulterijs
p̄cipue in optimatib⁹. et q̇d op⁹ ſcribere de re
medijs qui remedia abhorrẽt. tñ vt pio lecto
ri ſatiſfiat: aliqua breuiter tangam⁹. Super
philocaptionẽ ſine maleficio. Auicẽna ſeptẽ
remedia ponit q̃ñ vicz perſonã egrotare facit
ſed parũ iſta noſtre ſpeculationi niſi q̃tũ my
ſtice aĩe languenti deſeruiũt. dicit enim li. iij.
ꝙ ex variatione pulſus et ad nominationẽ a=
mati eũm ibi radix egrotationis habet̃. tunc
ſi lex ſuſtinet fiat copula per matrimoniũ. q̇
ſic ſanant̃ cum obeditur nature. Aut fiat ap
plicatio medicinaliũ de quib⁹ ibidẽ tractat ꝛ
docet. Aut vt egrotus amorẽ ſuũ de dilecto
per licita remedia ad aliud diligendum cõ=
uertat ꝙ priori preeligere debet. et ita fugere
p̄ñtiam amati. quia ſic diſtrahitur animus.
Aut etiã ſi corrigibilis eſt tribuletur hortet̃.
quod opus amoris eſt maxima miſeria. vel
dirigantur ad ipm qui q̃tum cum veritate ꝛ
deo poſſunt vituperent corpus et diſpoſitio=
nem dilecti et mores cũm transfiguratõe fa=
cierũ turpi ſeu difformi. Vel ſaltim vltimo
vt occupent̃ in rebus arduis et diſtractiuis
officijs. Reuera ſicut animalis homo p hu=
iuſmodi remedia ſanat̃: ita ad ſpiritualẽ ſin=
gula capiendo interiorẽ hominẽ reformant
obediatur legi mentis potius q̃ nature. cõ=
uertit amorem ſuum ad eternas delitias re=
cordetur q̃ momentaneũ ſit quod delectat et
eternum quod cruciat. querat delitias in illa
vita vbi ſic inchoantur ꝙ nunq̃ finiunt̃. cu=
ius qui amator eſſe noluerit et iſtam perdet ꝛ
illam nõ inueniet et eternis ignibus deputa
bitur ecce tria dãna irrecuperabilia ex amo=
re hereos p̄ueniẽtia. Super philocaptio=
nem vero ex maleficio remedia in precedenti
capitulo tacta nõ incõuenienter et hic appli=
cari poſſunt. precipue autẽ exorcizatio per ſa
cra verba q̃ ſibi ipi facere taliter maleficiatus
poteſt. Quotidie angelũ ſanctum ſibi ad cu=
ſtodiam a deo deputatũ inuocet. pura cõfeſ
ſione ſanctorũ limina precipue autẽ beatiſſi=
me virginis frequentet et ſine dubio libera=
bitur. Sed q̃ vituperabile vt barbati homi
nes donis naturalibus et virtutũ armis ab=
iectis ſeipos tueri rennuunt cum puellule ſe
piſſime inuicta infirmitate huiuſmodi male
ficia his armis p̄pulerunt in quarũ cõmenda
tionem vnum e multis in mediũ produca=
mus. Fuit in rurali villa quadam prope lin=
darve cõſtanſienſis dioceſis virgo adulta fa
cie pulcra et elegantior moribus in hui⁹ aſpe
ctu captus quidam vir leuis moribus cleri=
cus ferre ſolo nomine vtinã non ſacerdos.
qui vulnus ſue mentis vltra celare nõ valẽs
venit ad laboratoriũ dicte virginis et hone=
ſtis verbis ſe retihe demonis exhibẽs primũ.
tandem ad amorẽ ſui virginis auſus eſt ver=
bis dumtaxat p̄uocare animũ ꝙ illa diuino
inſtinctu percipiens intacta mente et corpo=
re reſpõdit viriliter. Domine cum verbis ta=
libus domũ meã nolite frequẽtare. alioquin
repulã ſuſtinebitis verecũdia mediãte. Cui
ille. Et ſi me diligere mõ rennuis verbis dul
cibus monita nõ poſt modicũ coacta opibus
me amabis tibi p̄mitto. Erat vir ille ſuſpect⁹
incãtator ꝛ de maleficio. Sꝫ verba hec virgo
p vẽto habuit nec ſcintillã amoris carnal' ad
vix in ſe ſenſit p tũc: ſꝫ euoluto nõ multo tpe

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

imaginationes amoroſas de viro illo cepit habere. Quõ illa pcipiens diuinitus inſpirata ad matrē miſericordie cōfugit et pro auxilio a filio impetrando deuotiſſime implorauit. Et ſtatim honeſtā ſocietatē requirēs peregrinari cepit ad locū heremitarū ſic enī noīatur eccleſia in honore ipſius genitricis miraculoſe cōſecrata in pfata dioceſi. In qua ſacramentaliter cōfeſſa: ne in ea aliquid inuenire poſſet malignus ſpiritus. et ad ipam matrē pietatis pcibus fuſis: ptinus oīs ceſſauit hoſtis machinatio ita vt eam poſtmodū nunq̄ȝ tangeret. Superſunt tn̄ adhuc et barbati viri a maleficis muliercula. importune ſuper hmōi ſollicitati q̄ſi nequaq̄ȝ a philocaptōne earū ſe cōtineri poſſent. qui tn̄ viriliter reſiſtētes q̄ȝtum ſe vltro pulſare illecebris imaginationibus ſentirēt. tn̄ etiā per preſidia pmiſſa cuncta machinamēta diaboli ſuperāt. Et vere ſpeculū huius pugne quidā iuuenis pdiues in oppido yſbruck. qui q̄ȝtuȝ a maleficis pulſatus fuit nec calamo exarari quis poſſet. ſemp virilē animū gerens per pfata remedia intactus euaſit. quare et merito cōcluditur pfata remedia cōtra hmōi morbū eſſe certiſſima ita ꝙ certiſſime ita liberant̄ quicunq̄ȝ his armis vtunt̄. et ꝙ de amore inordinato hoc et de odio cum oppoſitoꝝ eadē ſit diſciplina intelligendū eſt. licet aliqualis in modo maleficiandi cum ſit differētia etiā aliud remedium illa pſona que odio habet̄ reqrere debet. ipſe enī qui odio habet et in corde defert: non de facili ſi adulter eſt ad amorē vxoris etiā p quaſcūq̄ȝ peregrinatōes flectit̄. Et qꝛ relatu maleficarū cōpertum eſt ꝙ p ſerpentes hmōi maleficia ad odiū pcurant̄ eo ꝙ dum primū inſtrumentū erat diaboli et in ſui maledictionem recepit inimicitiā inter ipm et mulierem ideo et tales inimicitias ex ipis pcurare ſatagunt ponēdo pellē aut caput ſerpentis ſub limine hoſtij camere aut domus. vnde ⁊ oēs anguli domus ſunt pquirendi et innouandi quo ad inhabitationes q̄ȝtū poſſibile eſt. vel alienas inhabitare domos. Et quidē cum dictum ſit ꝙ ſeipos maleficiati exorcizare valeant intelligit̄ ꝙ verba ſacra benedictiones et carmina ſecū deferre in collo poterunt. ſiquidem legere aut ſeipos benedicere neſcirent: q̄ tamen qualiter facienda ſint in ſequentibus patebit.

¶ Remedia ſup eos quibus virilia membra preſtigioſa arte auferunt̄ et vbi interdū in beſtiales formas hoīes tranſmutant̄.

Capitulum .iiij.

Super eos qui preſtigioſa arte illuduntur vt ſe virili membro carere aut ī beſtiales formas trāſmutatoſ eſſe putāt quibꝫ remedijs ſubleuari valeant ex pmiſſis ſatis euidenter elicit̄. Nā cum tales omnino diuina gratia deſtituunt̄ ꝙ principiū in maleficiatis exiſtit fundamētum nō eſt poſſibile vt ferro manente in vulnere emplaſtrū curatiuū apponat̄. expedit ergo vt per verā cōfeſſionē deo ante oīa recōcilietur. Demum quia vt ſupra in ſecūda parte operis capitulo .vij. tactū eſt. talia mēbra nūq̄ȝ in veritate euelli aut ſegregari a corporibus. ſed tantummō pſtigioſa arte occultari ad ſenſum tactus et viſus. patuit etiā ꝙ huiuſmodi illuſiones in gratia cōſtitutis non ita faciliter nec actiue nec paſſiue cōtingunt vt vicȝ eis membra auferant̄ aut ꝙ in eorum viſiua potentia quaſi alijs ſint ablata deluduntur. ideo et remediū in eodē capitulo exprimitur cum ipo morbo vt vicȝ q̄ȝtum poſſibile ſit cum ipa malefica amice ſe cōponāt. Super eos deniq̄ȝ qui in beſtiales formas ſe tranſmutatos eſſe putant. Sciendum ꝙ hoc genus maleficij non ita in occidentalibꝫ ſicut orientalibꝫ regnis practicat̄. intellige q̄ ad ſecundas pſonas licet quo ad ꝓprias maleficarū pſonas. hoc ſepius apud nos viſum fuerit ipas vicȝ maleficaſ in effigijs aīalium oculis intuentiū ſe obiecisse vt ſupra capitulo octauo deductū quare et remedia q̄ in tercia pte operis deducent̄. ſup exterminiū vicȝ maleficarū p ſeculare brachiū forent applicāda. Et quidē quō orientales hmōi illuſiones remediare ſolent ſic deducitur. Nam ex militaribus fratribus ordinis ſancti iohannis hieroſolimitani ī rhodiſ veridica relatōe plura de his percepimus. Precipue autē ꝙ in ciuitate ſalamina regni cypri talis caſus accidit. Nam cum ibi portus ſit maris et nauis quedā onuſta mercimonijs applicando peregrinis nauim exeuntibꝫ vt quiſq̄ȝ victualibꝫ ſe muniret. iuuenis quidam ex eis robuſtus domū cuiuſdā mulieris extra ciuitatē ſupra litus maris ſituatā acceſſit et an oua haberet ad videndū a muliere ſciſcitatur. At mulier cernens iuuenē robuſtum forenſem ⁊ alienū a patria vnde minor de eo ſuſpitio apud intraneos ſuper eius perditionem oriri poſſet expecta inquit paululū et iuxta optata ſingula recipies et dum morā faceret clauſa et in interiori pte domꝰ iuuenis ab extra vt eū q̄ȝtotius expediret ne nauē eū negligere ꝯtingeret clamare cepit. tūc mulr aliq̄ oua attulit iuueni, tradidit. et in caſu q̄ nauē neglexiſſet et ad

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

eam rediret sibi iniunxit. Veloci igit̃ cursu ad nauē q̄ in littore maris erat ꝑperauit. et añ ingressum eo ꝙ nec dũ alij socij oēs cōuenerant noua comedere et seipm̃ reficere studuit. Et ecce post horā mutus effectus et q̄si mente destitutus vt post ipe referre solitꝰ erat de seipo ammirās quid nā sibi accidisset conicere nō poterat. volēs ergo nauim intrare ab immorantibꝫ baculis verberatus repellitur cunctis acclamātibꝫ ecce ecce q̇d nā in asino. maledicaris bestia num et tu nauim intrabis Repulsus sic iuuenis et verba illoꝝ qui ipm̃ asinū affirmabāt intelligēs apud se ruminabat et ꝙ maleficio mulieris infectꝰ esset cogitare cepit precipue in eo ꝙ nullū verbū formare poterat: cū tñ ipe oēs intelligebat. et dū rursum nauim ascēdere tentaret grauioribꝫ cesus verberibꝫ: ipm̃ amaro corde remanere et recessum nauis cōspicere opus erat. Huc illucꝗ discurrēs cum oēs ipm̃ asinū estimabant necesse erat vt tanꝗ bestia ab oībus tractaretur. cōpulsus igit̃ ad domū mulieris redijt cui ad placitū ꝓ ꝯseruatōe vite sue vltra trienniū seruiuit. nil opis faciēs manibꝫ nisi necessaria domus in lignis et bladis apportans. etiā que exportāda erāt tanꝗ iumentū deportabat. hoc ꝯsolatōis relicto vt licet ab oībus alijs iumētū reputaret̃. ab ipis tñ maleficis cōiunctim vel diuisim morātibꝫ vt verus homo humanitꝰ cōuersando in incessu statu et habitu agnoscebat̃. Et si querit̃ quō onera sibi tanꝗ iumēto imponebant̃. Dicendum ꝙ sicut Augꝰ. narrat de mulieribꝫ stabularijs q̄ hospites ꝯuertebāt in iumēta onera portantia. li. xviij. c. xvij. de ciui. dei. et de prē p̄stantij q̇ se caballū seu equū fuisse ⁊ annonā cū alijs aīalibꝫ baiulasse narrauit. vtiꝗ ex illis actis de p̄nti iudicamꝰ ita ꝙ triplex deceptio p̄stigiosa arte fiebat. Prima quo ad hoīes iuuenē nō vt hoīez sed vt asinū intuentes ꝙ q̄liter demones faciliter ꝓcurare p̄nt: supra. viij. c. patuit. Scđa ꝙ illa onera non fuerūt illusoria: sed vbi vires iuuenis excedebant demon inuisibiliter deferebat. Tercio ꝙ sibi ipi dū inter alios cōuersabat̃ iuuenis etiā iumentū videbat̃ in imaginatōe dūtaxat et estimatiua potētia que sunt affixe organis corꝑalibus. nō aūt in rōne. q̄ nō a deo erat ligata quin se hoīem sciebat. ʒ arte magica delusum vt tanꝗ bestia estimaret̃. sicut et de nabuchodonosor ibidem exemplificat̃. Triennio igit̃ sic elapso: in quarto dum quodā die ante meridiē ciuitatē prefatā intrasset et mulier a longe sequeret̃. cōtigit quandā ecclesiā in qua diuina celebrabant̃ iuuenē sic maleficiatum p̄terire: audiēs nolā campane cū more latinoꝝ et nō grecorū in illa regno diuina peragunt̃. ꝓ eleuatōe corporis xp̄i ad ecclesiam se cōuertit et intrare dū ꝓpter verbera ⁊ expulsionē non auderet: a foris genua et crura posteriora in terrā fixit et anteriores pedes. i. manus simul iunctas eleuās. ex capite asinino vt putabat sacramentū in eleuatōe intuetur. Q̄d ꝓdigiū dū certi ianuenses mercatores cōspexissent mirantes: asinū sequuntur ⁊ inter se de miro oꝑe cōferentes. ecce malefica cū baculo asinū insequit̃. et q2 vt ꝓmissum ē hmōi maleficia illis in ꝑtibus plurimū practicant̃. ad instantiā mercatoꝝ ꝑ iudicē asinꝰ cū malefica capit̃: interrogata et questionibꝫ exposita crimē fatet̃ et vt ad domū redire valeat iuuenē restituere sue forme ꝓmisit. dimissa igit̃ ad domū regressa: iuuenis ad pristinā formā reducit̃: et ipa denuo capta debitā vltionē ꝓ cōmissis suscepit et iuuenis ad ꝓpria cum gaudio remeauit.

¶ Remedia cōtra obsessos ex maleficio.

Capitulum. x.

Quod interdū ex maleficio demones quosdā hoīes substātialiter inhabitāt supra ca. ix. et. x. satis patuit. q̇bus etiā de causis q2 nō solū ꝓ grauibus criminibꝫ ꝓprijs immo interdū pro ꝓprio suo maiori merito aliquādo pro alieno leui delicto. aliquando pro suo veniali peccato. aliquādo ꝓ graui alieno pctō. et aliqñ ꝓ alieno facinore ꝓprio. ꝓ quibꝫ etiam diuersi diuersimode possident̃. quidā plus alij minus. vt etiā nider in suo formicario recitat. nō mirū si maleficio seu ad instantiā malefice demon deo ꝑmittente hoīem substātialiter mō quo ibi declarat̃ q̇d vicȝ ꝑ substantiā sit intelligēdum inhabitet. Quibꝫ aūt remedijs liberari possint ꝙ vicȝ ꝑ exorcismos ecclesie et cū hoc vera cōtritione vel etiā cōfessione. vbi ꝓ mortali quis esset obsessus. patuit ex ibidē deductis et ex illius sacerdotis bohemi liberatione. sed ꝙ vltra hec duo remedia etiā tria alia valeant suffragari videlicet. eucharistie sacra cōmunio. sanctorū locorum applicatio vel bonorum oratio. et excōmunicationis absolutio prefati doctoris discursu. que etiā deducere expedit cū oēs necessarioꝝ tractatuū copiam habeāt. Nā de ipa sacra cōione Cassianꝰ colla. abba. prima loquit̃ in hec verba. cōmunionē sacrosanctā nequitie spiritibus traditam a senioribus nostris nūꝗ meminimus interdictā. quinimmo etiā si possibile esset eis quotidie impartiri eam etiam debere censebant que ad purgationē ac tutelam corporis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

animeqꝫ peruenire credenda eſt.⁊ que ab ho
mine ꝑcepta eum qui in membris eius inſi-
det ſpiritū ſeu in ipſis latitare conat᷑: quodaꝫ
exurens fugat incendio. Hoc nāqꝫ mō cura-
tum abbatē andronicū nuꝑ aſpexim⁹ inſul
tabit offenſo.cum eū a celeſti medicina vide-
rit ſegregatū.tanto enī durius et frequenti⁹
attētabit affligere q̄ꝫto eū a ſpiritali remedio
ſenſerit longius abdicatū.hec caſſianus. Et
iterū de eiſdē ibidē dicit. Duo hic credere im
mobiliter oportet primo ꝙ ſine dei permiſſu
nullus ab eis ſpiritib⁊ oīno tentat᷑. Secūdo
ꝙ oīa que nobis a deo inferunt᷑ ſiue triſticia
ad pn̄s ſiue leta videant᷑:velut a piiſſimo pa-
tre:clemētiſſimoqꝫ medico ꝓ noſtris vtilitati
bus irrogant᷑. Et iccirco eos velut pedago-
gos traditos humiliari vt deſcendentes ab
hoc mundo vel purgatōes ad vitā aliā tranſ
ferantur.vel penali vigore plectantur q̄ ſc̄m
apl̄m traditi ſunt in pn̄ti ſathane in interitū
carnis vt ſpiritus ſalui fiant in die dn̄i noſtri
ieſu xpi. Sed hic orit᷑ dubitatio.cum apl̄us
dicat.ꝓbet ſeipm̄ homo et ſic de pane illo e-
dat.quō poſſunt obſeſſi non habentes vſum
rōnis cōmunicare. Rn̄dit ſanct⁹ tho.de hoc
in.iij.pte.q.lxxx.ſic diſtinguendū de omnib⁊
amētib⁊. Aliqui inq̄t dicunt᷑ nō habere vſum
rōnis dupliciter. Uno mō q̄ habēt debilem
vſum rōis.ſicut dicit᷑ nō vidēs q̄ male videt
Et q̄ tales pn̄t aliquā deuotionē ꝯcipere hu
ius ſacramēti nō eſt eis hoc ſacramentū dene
gandū. Alio mō dicunt᷑ aliqui nō habere v-
ſum rōnis.q̄ ſic a natiuitate permanſerūt.et
ſic talib⁊ nō eſt hoc ſacramentū adhibendū.
quia in eis nullo mō ꝑceſſit huius ſacramen
ti deuotio. Aut nō ſemꝑ caruerūt vſu rōnis:
et tunc ſi prius qn̄ erant ſue mentis cōpotes
apparuit in eis hui⁹ ſacramēti deuotio debet
eis in articulo mortis hoc ſacramentū exhi-
beri niſi forte timeat᷑ periculū vomitis vel ex
puitionis. Un̄ legit᷑ ex ꝯſilio carthaginēſi.⁊
habet᷑.xxvi.q.vi. Is q̄ in infirmitate pniām
petit:ſi caſu dū ad eū inuitatus ſacerdos ve-
nit oppreſſus infirmitate innotuit vel in fre-
neſim ꝯuerſus fuerit dent teſtimoniū qui eū
audierūt. Et ſi cōtinuo credit᷑ moriturus re
cōciliet᷑ ꝑ manus impoſitionē et infundant᷑
ori ei⁹ eucariſtia. De baptizatis qui corpo-
raliter ab immūdis ſpiritib⁊ vexant᷑ eſt eadē
ratio et de aliis amentib⁊. hec tho. Addit tn̄
in.iiij.di.ix.ꝙ demoniacis nō eſt deneganda
cōmunio:niſi forte certū ſit ꝓ aliquo crimi-
ne a diabolo torqueri. Cui ſic Pe. de palude
addit. In hoc caſu ꝓ excōmunicandis ſunt
habendi q̄ traditi ſunt ſathane. Ex quibus li
quet ꝙ ſi aliqui ſunt poſſeſſi a demone etiam
ꝓpter ſua crimina habētes tn̄ lucida interual
la et rōnis vſum.poſteā cōterunt᷑ de peccatis
ſuis vel debite cōfitent᷑ tales cum ſint abſolu
ti corā deo.nullatenus ſunt a cōmunione di
uiniſſimi ſacramenti eucariſtie ſequeſtran
di. De ſanctoꝝ applicatione vel deuota orō-
ne quō per hec obſeſſi etiā potenter liberant᷑
legende ſanctoꝝ referte ſunt. Merita enī ſan
ctorū martyrū cōfeſſoꝝ virginū exigūt vt hi
ſpiritus nequā ſanctoꝝ in patria exiſtentiū
orōe et interceſſione vincant᷑:quos ſancti in
via vicerūt. Similiter viatoruꝫ deuote ora-
tiones:liberationū obſeſſoꝝ obtinuiſſe ſepe
legunt᷑. Unde ad hoc hortat᷑ caſſian⁹ vbi ſu
pra. Si inq̄t haberem⁹ hāc ſententiā immo
fidē quā ſuperi⁹ cōprehendi vt et oīa per do
minū fieri ꝓ vtilitate animarū et diſpenſari
vniuerſa.nō ſolū nequaqꝫ deſpiciemus eos:
ſed etiā ꝓ eis tanqꝫ ꝓ membris noſtris inceſ
ſanter orabimus.eiſqꝫ totis viſcerib⁊ ac ple-
no cōpatiemur affectu. De vltimo mō abſol
uendi aliquē ab excōmunicatōne. Sciendū
ꝙ nec iſte cōmunis eſt nec forte licit⁹ niſi ha
benti auctoritatē et ſpecialeꝫ reuelationē vel
probabilitatē ꝙ poſſeſſus q̄s ſit ꝓpter excōica
tionē eccleſie.ſicut apl̄s.i.ad Corinth.v.ex-
cōmunicatū a ſe et ad plebē corinthiū fornica
riū tradidit ſathane in interitū carnis vt ſpi
ritus ſalu⁹ fieret in die dn̄i noſtri ieſu xpi.i.
vt glo.dicit vſqꝫ ad illuminationē gratie cō-
tritionis vel ad iudiciū. Et pſeudo doctores
qui fidē ꝑdiderāt vicꝫ imeneū et alexandrū
tradidit ſathane vt diſcerēt nō blaſphemare.
i.ad Thi.i. Tante enī poteſtatis erat apl̄us
dicit glo.tantāqꝫ gratiā habebat vt recedētes
a fide ſolo verbo traderet diabolo. Un̄ ſan-
ctus tho.in.iiij.di.xviij.vbi magiſter tres ef
fectus excōicationis tradit eoſdē ſic declarat
idē doctor. Ex hoc ipo inquit ꝙ aliq̄s ſuffra
giis eccleſie priuat᷑ triplex incōmodū incur-
rit ꝑ tria q̄ quis ex ſuffragiis eccleſie cōſequi
tur. Ualent enī ad augmentū gratie eis qui
habent vel ad merendū ei qui nō habet. Et
quantuꝫ ad hoc magiſter dicit ꝙ gratia ſub
trahit᷑ ꝑ excōmunicationē.valet etiā ad cuſto
diam virtutis.et q̄ꝫtū ad hoc dicit ꝙ ꝓtectio
ſubtrahit᷑ nō ꝙ omnino a dei ꝓuidentia ex-
cludant᷑:ſed ab illa q̄ filios eccleſie ſpecialio-
ri mō cuſtodit.valent etiā ad defendendū ab
hoſte et q̄ꝫtum ad hoc dicit ꝙ diabolo maior
poteſtas ſeuiendi in ipm̄ datur et corporali-
ter et ſpiritualiter. Un̄ in primitiua eccleſia
qn̄ oportebat ꝑ ſigna homines ad fidē inui-
tare ſicut ſpiritus ſanctus viſibili ſigno ma-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

niſeſtabaṫ.ita excōmunicatus corporali ve=
xatione a diabolo innoteſcebat. Nec eſt incō
ueniens ſi ille qui nō eſt deſperatus hoſti da=
tur.q2 nō datur ei quaſi damnandus ſed q̄ſi
corrigend⁹ cū in poteſtate ecc̄ie ſit ex ei⁹ ma=
nu ipm̄ eripere cū voluerit.hec Tho. Ubi tn̄
exorciſta ad cautelā obſeſſum abſoluat: non
videṫ incōueniens. Sed ſubdit nider q̄ ca=
uendum eſt valde exorciſte ne de ſuis virib⁹
faciliter p̄ſumat. Aut iocum et ludū ſerioſo
dei operi intermiſceat. Aut ſupſtitioſum vel
ſuſpectū aliquid de maleficio adijciat. Alio=
quin penā vix euadet vt declaraṫ p̱ exempla
Nam de primo refert beatus Grego.i. dial.
de quadā que ɔtra cōſcientiam ſuā a marito
petente et obtinenti debiti redditionē in vigi
lia dedicationis eccleſie ſancti Sebaſtiani.
et quia cōtra cōſcientiam eccleſie ꝓceſſioni ſe
immiſcuit: poſſeſſa ē ꝛ publice furiebat. Quo
viſo ſacerdos eiuſdē eccleſie de altari ſyndo=
nem tulit: eamq3 cooperuit.ſed et hunc ſacer=
dotem repēte diabolus ſimul inuaſit. Et q2
vltra vires voluit quicq3 p̄ſumere: cōpulſus
eſt in ſua vexatione cognoſcere quis eſſet.hec
Grego. De ſecundo vt nullus de officio exor
ciſtatus ſanctū ordinē cōcernens iocū faciat.
Refert nider ſe vidiſſe in ɔuentu colonienſi
fratrē verbis ſatis iocoſum: ſed in gratia ex=
pellendi demones famoſum. Hic cū in ter=
minis cōuentus colonienſis demonē in ob=
ſeſſo corpore artaret. Jam demō petiuit a fra
tre locum recedendi. quo gauiſus: frater ait
in ioco. Jn cloacam meā vadas. Exijt igitur
demon nocte cum frater ventrē purgare vel=
let: demon eum tā dire torſit ꝑ cloacā vt vi
tam cū difficultate ſaluaret. Sed et hoc p̄ci=
pue cauendū vt obſeſſi etiā p̱ maleficas ad p̄=
ſidia maleficarū nō ducanṫ.vn̄ et de p̄fata fe=
mina Grego.infert. Cum inquit ꝓpinqui eā
carnaliter amantes atq3 amando p̱ſequētes
ad obtinendū ſalutis remediū maleficis tra=
didiſſet et per eas ad fluuiū ducta et in aquā
merſa multis incantationib⁹ agitata fuiſſet
dum vnus demon expelli debuit legio ſubin
trauit.et eoꝝ diſtinctis vocibus iam clamo=
re cepit.vnde cōſanguei tandē cōfitentes et
de hoc dolentes eam p̄ſentarunt ſancto ep̄o
fortunato q̄ diuturnis orōnibus et ieiunijs
eum ex integro ſanauit. Sed q2 dictū eſt de=
bere exorciſtas cauere ne ſupſtitioſum vel ſu
ſpectum aliquid de maleficio adyciant. Du=
bitare exorciſta poſſet an certas herbas et pe
tras etiā nō benedictas adhibere poſſet. Re=
ſponſio. Si benedicte ſunt herbe tanto meli
us ſi vero nō vt herba quedā que alias noia=
tur fuga demonis vel etiā naturas lapidum
ſi quis adbibeat nō erit ſuperſtitioſum dum=
modo credat q̄ non directe de ſui natura de=
mones cōpellant.quia tunc incideret in erro
rem q̄ ſimili mō alijs herbis aut verbis poſ=
ſent cogi vt error nigromanticoꝝ fatetur.pu
tantes ſe efficere per naturales et inditas tali
um virtutes. Unde ſanctus tho.in.iiij.diſt.
vij.arti.vlti. Nō eſt inquit credendū aliqui=
bus virtutibus corporalibus demones ſub=
iacere.et ideo non coguntṫ inuocationib⁹ ꝛ fa
ctis quibuſdā maleficis niſi inquantū p̱ hoc
fedus cum eis initur.ſm q̄ḋ diciṫ Eſa.xviij.
Percuſſimus fedus cū morte et cū inferno fe
cim⁹ pactu3. Et illud Job.xl. An extrahere
poteris leuiathan hamo: ꝛ ſequentia v̄ba ſic
finaliter exponit ſuper Job dicens. Si q̄s
recte cōſiderat omnia p̄miſſa videnṫ ptinere
ad p̄ſumptionē nigromanticoꝝ cōfutandis
qui nitunṫ cum demonib⁹ pactū inire ac eos
ſibi inijcere vel q̄litercūq3 cōſtringere. Oſten
ſo ergo q̄ homo nō poteſt ſua virtute diabo=
lum ſuperare: cōcludit dicens. Pone ſuper
eum manu3 tuā ſub audi ſi potes.q.d. nullo
modo tua virtute potes.ſuperaṫ; tamē virtu
te diuina.vn̄ ſubdit. memento belli quo ſc3
ego pugno cōtra eum.et poteſt dici q̄ poniṫ
p̄ns p futuro.ſc3 pugnabo in cruce vbi capie
tur leuiathan p̱ hamū ſc3 p̱ diuinitatē occul=
tatam ſub eſca humanitatis eſtimans ſalua=
torem purū hominē. Un̄ etiā poſtea.xli. dici
tur. Nō eſt poteſtas ſup̱ terrā que ei p̄t cōpa=
rari.per hoc inquit ſignaṫ q̄ nulla virt⁹ cor=
poralis p̄t adequari poteſtati demonis q̄ eſt
poteſtas pure ſpiritualis. Hec de tho. Sed
q2 indirecte a demone obſeſſus p̄t virtute me
lodie vt ſaul per cytharā dauid.vel herbe vł
corporalis rei alterius ſibi a naturali ꝓprieta
te in exiſtente releuari. Jdeo applicari p̄nt q̄
quidē poſſe fieri auctoritatib⁹ et rōnibus de=
ducitur. Nam.xxvi.q.vij.demoniū ſuſtinē=
ti diciṫ.lic3 petras vel herbas habere ſine in=
cantatione.et ſunt Hieronymi verba. Jtem
magiſter in hiſto.tractans illud Thobie.vi.
vbi raphael ait thobie. Cordis particulā ſc3
de piſce quā cepiſti ſi ſup̱ carbones ponas fu
mus eius exterret omne genus demonioru3
ſiue a viro ſiue a muliere ita vt vltra nō acce
dat ad eos dicit. Nec ſup̱ hoc mirari debem⁹
cum fumus cuiuſdā arboris aduſte eandem
vim habere videaṫ q̄uis etiā ſpiritualē in ſe
cōtineat ſenſum ſc3 de fumo ſp̄ualis orōnis.
Ad idē Albert⁹ ſuper Luc.ix.et Nico.de li=
ra.i.Re.xvi.immo. et Paulus burdegalen̄.
ſuper.i.Re.xvi. hanc cōcluſionē tenet q̄ nō

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſolum cõcedendum videt̃ q̲ per aliqua ſenſi
bilia pñt afflicti a demonib⁹ releuari. ſed etiã
p̲ ſenſibilia aliqua poſſint totaliter liberari.
ſed hoc intellige qñ nõ atrociter affligunt̃. ꝛ
ꝓbat p̲ ratione. Nã cũ demones nõ poſſint
materiã corporalẽ ſm ſuã voluntatẽ trãſmu
tare ſed debita actiua debitis paſſiuis cõiun
gendo vt Nicolaus dicit. Eadẽ rõne per ali
quam rẽ ſenſibilẽ pt̃ diſpoſitio cauſari in cor
pore humano: per quã fiet aptũ ad ſuſcipien
dum actionẽ demonis. verbi gratia. Nã ma
nia eſt maxĩe diſpoſitiua ad alienationẽ men
tis ſm medicos. et per cõſequens ad ſuſcipiẽ
dum afflictionẽ demoniacã. q̃ quidem demo
niaca paſſio vbi penitus curat̃ penitus affli-
ctio demonis actiua recedẽte paſſiua in poſ-
ſeſſo recederet. Idem poſſet dici de iecore pi-
ſcis. Idẽ de melodia dauid rõne cuius licet
primo refocillaret̃ ſaul et leuius haberet. tñ
totaliter expulſus fuit p̲ ipſam. vt dicit littera
Recedebat ab eo ſpiritus malignus. Nec cõ
ſonum eſt littere dicere q̲ hoc fiebat ex meri-
to dauid ſeu p̲ orõnes eius. qꝛ nõ eſt veriſimi
le q̲ hoc ſcriptura taceret cum eſſet in laude
eius notabiliter dictum. hec de paulo p̃fato.
Licet nos poſuerim⁹ ſupra in q̃ſtione quin-
ta prime ptis. q̲ qꝛ p̃figurabat̃ virtus crucis
per expanſionẽ venarũ corporis xp̄i. ideo libe-
rabatur ſaul. et plura ibi etiã cõtinent̃ que p̃-
ſenti ſpeculationi ſeruire pñt. tñ cõcludam⁹
q̲ rerũ ſenſibiliũ applicatio in exorciſmis li-
citis nõ eſt ſup̲ſtitioſum. iam autẽ expedit de
ipſis exorciſmis aliqua differere.

¶ Remedia p̲ licitos exorciſmos eccleſie cõ
tra quaſcũq̧ infirmitates a maleficiis illatas
et de mõ exorcizandi maleficiatos.

Capitulum. vi.

Quia vt in ſuperiorib⁹ tactũ eſt ma-
lefice omne gen⁹ infirmitatis cor-
poralis inferre pñt quare et ſub ge
nerali regula cõcludere oportet q̲
quicquid remedij in verbis vel operib⁹. alijs
infirmitatib⁹ ſupra notatis applicari pt̃. hoc
etiã quibuſcũq̧ alijs infirmitatib⁹ in p̃cedẽ-
tibus nõ expreſſis vt vbi epilentia aut lepra
eſſet inflicta cõuenire pt̃. Et qꝛ inter remedia
verborũ exorciſmi liciti cõputant̃. de ipõ etiã
ſepe mentio tãq̧ de quodã generali remedio
habita eſt tria principaliter de ipõ ſunt pra-
cticanda. Primo an nõ habens exorciſtatus
ordinẽ vt laicus vel ſecularis perſona valeat
licite demones aut eius maleficia exorcizare
vbi tres alie annectunt̃. qualiter vicȝ ſunt li-
citi. et de ſeptẽ cõditionibus que requirunt̃
ad carmina et ad benedictões vt q̃s valeat ſe-
cum talia deferre. et tercio qualiter morbus
ſit exorcizandus et demon cõiurandus. Se
cundum principale quid agendũ vbi gratia
ſanitatis per exorciſmos nõ obtinet̃. ꝛ tercio
quo ad remedia nõ iam verboꝝ ſed operũ. cũ
ſolutionib⁹ certoꝝ argumentorũ. Ad primũ
eſt doctoris Tho. in. iiij. di. xxiiij. ſnĩa. In or
dine inquit exorciſtatus: et in alijs minorib⁹
ordinibus oĩbus cũ cõferuntur recipit̃ pote
ſtas. vt quis hoc vel illud ex officio facere poſ
ſit puta exorcizare. Et idem a nõ habentibus
ordinẽ licite fieri pt̃ q̃uis illi hoc nõ habeãt
ex officio. ſicut in domo nõ cõſecrata pt̃ dici
miſſa q̃uis cõſecratio eccleſie ad hoc ordine-
tur vt in ea miſſa dicat̃. ſed hoc tunc magis
pertinet ad gratiã gratis datã q̃ ad gratiã ſa
cramenti. Ex quib⁹ verbis dici pt̃. q̲ licȝ ad
liberationẽ maleficiati bonũ eſt cõcurrere ex-
orciſtam habens poteſtatẽ exorcizandi mor-
bos maleficiales tñ etiã interdũ deuote p̲ſo-
ne abſq̧ exorciſmis vel cum ipſis fugare pñt
hmõi morbos. Nã fertur de quadã virgine
paupercula et ideo plurimũ deuota cui⁹ dñs
amicus in pede maxime per maleficiũ leſus
fuerat q̲ iudicio medicoruȝ patuit. eo etiã qꝛ
nullis medicaminibus ſanari poterat. conti
git vt virgo infirmũ viſitaret qui et ſtatim ab
ea petiuit vt pedi benedictionẽ aliquã appli-
caret. Annuit illa et ſilenter tantummõ ora-
tionem dominicã et aploꝝ ſimbolũ cũ gemi
natis viuifice crucis ſignis applicuit. Tunc
ſtatim infirmus curatũ ſe ſentiẽs. ſcire voluit
in remediũ futuroꝝ quid carminationis vir
go applicaſſet. Que reſpõdit. vos debili fide
diuinis et approbatis exercitijs eccleſie non
inheretis. et carmina ac remedia ꝓhibita. cre
bro veſtris infirmitatibus applicatis. iccirco
raro in corpore curamini: qꝛ ſemp̲ in aĩa ledi
mini. Sed ſi in orationũ et ſignoꝝ licitorũ
efficaciã ſperaretis. facillime ſepe curaremi-
ni. nihil eñi vobis applicui niſi dñicam ora-
tionem et apoſtoloꝝ ſimbolũ et iam ſanatus
eſtis. gratia huius exempli querit̃ an nõ alie
benedictões et carminationes ſeu etiã cõiu-
rationes per exorciſmos habeãt efficaciã cũ
hic videant̃ reprobari. Reſpondet̃ q̲ hec vir
go nõ reprobauit niſi illicita carmĩa cũ illici
tis cõiurationib⁹ et exorciſmis. Pro cui⁹ in-
tellectu ꝯſiderare oportet vñ hmõi habuerũt
originẽ. et quõ ad abuſum deuenerũt. Nam
principiũ horũ fuit ſanctiſſimũ: ſed ſicut oĩa
demonis inſtinctu deprauant̃ mediantibus
demonib⁹ et malis hoĩbus: ita et diuina no-
mina. Apli eñi ꝛ ſancti viri ſm illud Mar.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

vltimo. In noĩe meo demonia eijcient infir-
mos viſitarūt. et orõnes ſup eos ꝑ ſacra ver-
ba fuderunt. deinde ſucceſſu tꝑis ſacerdotes
deuoti ſimilia rite ꝑegerūt. ꝓpter quod deuo-
tiſſime orõnes et ſancti exorciſmi reperiunt
in antiq̄s hodie eccleſijs ad oīa que hoīes fa
cere vel pati poterāt ꝑ deuotos viros applica
ti olim ſine oī ſupſtitione. ſicut etiā hodie lit-
terati et ſacre theologie doctores reperiunt q̄
infirmos viſitātes ſimilia verba egrotis ap-
plicant et nō ſolū demoniacis. Sed heu ſu-
perſtitioſi hoīes a ſe multa vana et illicita ad
inſtar horū inuenerūt quib' hodie vtunt cir
ca infirmos et iumenta. nec clerus amplius
et ſua deſidia licitis vtitur verbis viſitando
infirmos. ꝓpter qd̄ Guill. dictus durādi glo-
ſator Raymūdi dicit q̄ talia ꝑfata ſacerdos
religioſus aut diſcretus: aut etiaʒ laicus vir
ſiue mulier excellentis vite ꝓbate diſcretōis
facere pt. fuſa orōne licita ſup infirmū nō ſu-
per pomū aut ſup cingulū et ſimilia. ſed ſup
infirmātes. iuxta illud euāgeliſte. ſup egros
manus imponēt ⁊c. nec ſunt hmōi ꝑſone ꝓ-
hibende a talib' niſi forte timeat q̄ ad exem-
plum illoꝝ indiſcreti et ſupſtitioſi alij carmi
nationis ſibi vſurpēt abuſuʒ tuentes ſe exem
plo illoꝝ. hi ergo ſupſtitioſi carminatores re
prehendunt a ꝑdicta virgine ⁊ dixit illos ha
bere debilē fidē immo malā qui tales cōſule-
runt. Iterū aūt gratia huius declaratōis q̄-
ritur quib' verbis carmina ⁊ benedictōes cen
ſentur licite vel ſuperſtitioſe. et de mō quo de
bent applicari. et an demon ſit cōiurandus et
morbus exorciſand'. Ad primū q̄ q2 hoc dr̄
licitū in cultu xp̄iane religionis qd̄ nō eſt ſup
ſtitioſum. et ſupſtitioſum dr̄ vt notat ex glo
ſa ſup illo ad Coll. ij. que ſunt ratione habē-
tia in ſupſtitione qd̄ ſupra modū religionis
ſeruat. vnde ibi dicit ſupſtitio eſt religio ſup
modū ſeruata. i. religio modis vel circumſtā
tijs malis et defectuoſis practicata. Etiā ſu-
perſtitioſum eſt quicq̄d traditione humana
nomen religionis vſurpat abſq3 ſuperioris
auctoritate vt hymnos iungere ad miſſas de
functoꝝ prefationē interrumpere ſimbolum
in miſſa cantandū abbreuiare. aut in organis
et nō in choro decantare in miſſa responden-
tem nō habere. et his ſimilia. Sed ad ꝓpoſitū
noſtrū mō qn̄ fit aliqd̄ opus ex virtute reli-
gionis xp̄iane vt vbiq̄s vellet infirmo ſub-
uenire ꝑ aliquā orationē vel benedictionē ꝑ
verba ſacra de qua materia nūc intendimus
talis habet cōſiderare ſeptē ↄditōes. q̄ ſi repe
riunt talis benedictio cenſet licita. et ſi fiat ꝑ
modū adiuratōis ꝑ virtutē diuini noīs et ꝑ
virtutē operū xp̄i. q̄ ex ſua natiuitate paſſio-
ne ꝑcioſa morte ⁊c. innotuerūt ꝑ que etiā dia
bolus victus et eiectus fuit. dicent ille bene-
dictiones carmina et exorciſmi liciti et hi qui
practicāt pñt dici exorciſte aut incantatores
liciti. Iuxta Iſid. viij. ethi. Incantatores di
cuntur qui artē aliquā verbis ꝑagūt. Eſt pri
ma cōditio cōſideranda vt ex doctrina ſancti
tho. ſa ſe. q. xciij. elicit vt verba nō ↄtineant
aliq̄d qd̄ ꝑtinet ad inuocationē demonū ex
preſſam vel tacitā. q̄d ſit expreſſa ptʒ. quid ta
cita h̄ ↄſiderat ex intentōe et ex ope. Intentio
ne vt vbi operās nō curat ſiue a deo ſiue a dia
bolo habeat in ſuo ope intentū. dummō finē
optatū cōſequat opere. vt vbi opus qd̄ facit
nō habet aliquā ꝓprietatē ex natura ad ꝓdu-
cendū talē effectū de q̄ nō ſolū medici ⁊ aſtro
logi immo ⁊ theologi hn̄t iudicare ꝑ quē mo
dum nigromantici faciūt imagines anulos
et lapides artificiales q̄ vtiq3 nullā habēt na
turalē inclinationē ad effectus quos ipi expe
ctant ſepiſſime. vn̄ et in eoꝝ opibus diabol'
ſe habet immiſcere. Secūdo cōſiderandū eſt
ne benedictōes ſeu carmina ↄtineāt aliq̄ no-
mina ignota. q2 ſm Criſoſto. talia metuēda
ſunt ne in eis aliq̄d ſuperſtitōis lateat. Ter-
cio ne materia verboꝝ aliq̄d falſitatis ↄtine-
at: q2 ſic ei' effectus nō poſſet expectari a deo
cū ipe nō ſit teſtis falſitatis. ſic eni quedā ve-
tule in ſuis carminib' vtunt rigmatiʒando.
beata virgo iordanē tranſiuit et tūc ſanctus
ſtephan' ei obuiauit. eā interrogauit ⁊ mul-
tas alias fatuitates. Quarto ne ibi cōtineant
tur vana et caracteres inſcripti ꝑter ſignum
crucis. vn̄ breuia q̄ portant a ſoldatis repre-
hendunt. Quinto ne ſpes habeat in mō ſcri
bendi aut ligandi. aut in quacūq3 hmōi va-
nitate q̄ ad diuinā reuerentiā non ꝑtineat. q2
alias oīno iudicabit ſupſtitioſum. Sexto vt
in alligatōne ꝓlatione diuinoꝝ verborū vel
ſcripture ſacre reſpectus ſolū habeat ad ipa
ſacra verba et ad intellectū eoꝝ ſeu ad dei reue
rentiā ſeu ad virtuteʒ diuinā a qua expectat
effectus. vel ad ſanctoꝝ reliquias a quib' eti
am prefata expectant ſecundario: licet a deo
principaliter. Septimo vt cōmittat effectus
qui expectat diuini voluntati qui ſcit vtrū ſa
nitas vel tribulatio plus ꝓſit inuocanti vel
minus vel an obſit. et hanc cōditionē ponit
Tho. in ꝑma ſe. in materia de gratia. et diſt.
xv. in. iiij. Unde cōcludamus q̄ ſi nulla di-
ctarū cōditionū opus infecerit illud erit lici
tum. Probat Tho. ſuper illud Marc. vlti.
Signa eos qui crediderint. et poſt. In no-
mine meo demonia eijcient ⁊c. ſerpētes tol-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

lent.ex quo elicit ꝙ ꝑdictis ſeruatis cõditio-
nibus per diuina verba licitũ eſt arcere ſerpẽ
tes. Item pbat premiſſa vlterius. Nõ mino-
ris ſanctitatis ſunt verba dei ꝙ̃ ſanctoꝝ reli
quie. dicente Auguſtino. Nõ eſt minus ver
bum dei ꝙ̃ corpus xpi. ſed ſm omnes licet re
liquias ſanctoꝝ ſecum reuerenter portare. er
go qualitercũꝗ nomen dei inuocet̃ rite ꝑ ora
tionẽ dominicã. ꝑ ſalutationẽ angelicaꝫ. per
eius natiuitatẽ. paſſionẽ. per quinꝗ vulnera
per ſeptẽ verba q̃ ꝓtulit in cruce. per titulũ tri
umphalem. ꝑ tres clauos. et alioꝝ armorum
militie xpi. cõtra diabolũ et eius opera oĩno
erunt licita/et ſpes poteſt haberi in eis/ cõmit
tendo effectum diuine voluntati. Et hoc qđ
dictũ eſt de coartatione ſerpentiũ/ idẽ intelli-
ge de alijs animalibꝫ. qñ ſolus reſpectus ha
betur ad ſacra verba et ad diuinã virtutẽ/ de
ipis tñ caute eſt agendũ in incantationibus
q2 vt dicit doctor. Tales incantatores ſepe
habent illicitas obſeruantias et ꝑ demones
ſortiunt̃ effectũ precipue in ſerpentibꝫ. q2 ſer-
pens fuit primuꝫ demonis inſtrumentũ ad
hominẽ decipiendũ. Nã in ciuitate ſaltzbur
genſi quidã incantator erat: hic quadam die
ad ſpectaculũ alioꝝ cunctos ſerpẽtes ad quã
dam foueã incantare voluit et interimere ex
ſpacio vt fertur vnius miliaris. congregatis
ergo vndiꝗ ſerpentibus dum ipe ſupra foue-
am ſtaret: nouiſſime quidã ingens et horribi
lis ſerpens foueã intrare difficultabat. ꝛ ſepe
quaſi ipm abſcedere ꝑmitteret et libere ſerpe-
re quo vellet motibus innuebat. Sed cũ ille
ab incantatõne eius deſiſtere nolebat alijs oĩ
bus in fouea interemptiſ. q2 ſtatim ibi morie
bant̃. et neceſſe erat vt et ille horribilis intra-
ret. ſtans ſerpens ex oppoſito incantatoris ſu
pra foueã ſaltũ fecit et in ipm incantatorẽ ir-
ruit et ventrẽ eius vt cingulũ ſtringens ipm
incantatorẽ ſecũ in foueã traxit et interemit.
Qua ex re perpendit̃ nõ niſi ꝓ vtilitate ad fu
gandum vicꝫ ab hoim inhabitationibꝫ talia
ſunt virtute diuina practicanda et cũ dei ti-
more et reuerentia. Quo ad ſecundũ videli-
cet quõ ſunt hmõi exorciſmi: vel carmina de-
ferenda et ad colla ſuſpendẽda vel in veſtimẽ
tis inſuenda. Videt̃ aũt ꝙ talia ſint illicita.
Nam Aug⁹. ij. de doc. xpiana. Ad ſupſtitio
nem ꝑtinent mille magicarũ artiũ ꝛ ligature
et remedia que medicoꝝ quoꝗ diſciplina cõ
demnat ſiue in ꝑcantationibꝫ ſiue in quibuſ
dam notis q̃s caracteres vocant. ſiue in qui
buſdam rebus ſuſpendendis atꝗ inſignan-
dis. Itẽ Creiſo. ſup mathheũ. Quidã aliquã
partẽ euangelij ſcriptã circa collũ portãt ſed

nonne quotidie euangeliũ in eccleſia legit̃ et
auditur ab oĩbus. cui ergo in auribus euan
gelia poſita nihil ꝓſunt. quõ eum põt circa
collum ſuſpenſa ſaluare. Deinde vbi eſt vir-
tus euangelij in figuris litterarũ. an in intel
lectu ſenſuũ ſi in figuris bene circa collũ ſu-
ſpendis ſi in intellectu. ergo melius in corda
poſita ꝓſunt ꝙ̃ circa colla ſuſpenſa. Sed hic
eſt reſponſio doctoꝝ ꝑcipue ſancti Tho. vbi
ſupra. ar. iiij. vbi querit an ſuſpẽdere diuina
verba ad collũ ſit illicitũ. ꝙ in oĩbus incan-
tationibꝫ vel ſcripturis ſuſpenſis duo cauen
da vident̃. Primo quidẽ quid ſit quod ſcribi
tur. vtrũ ſit ad inuocationes demonũ perti-
nens manifeſte. tunc nõ ſolum ſupſtitioſum
immo illicitũ et apoſtaſia a fide iudicatur vt
ſupra tactum fuit ſepe. Similiter etiã cauen
dum ne cõtineat ignota noĩa ꝛc. accipe cõdi-
tiones ſupra poſitas. et tunc ſicut licitum eſt
hmõi ſup infirmos ore ꝓferre: ita licituꝫ eſt
illa ſecũ deferre. Prefati aũt doctores reſpe-
ctum habẽt et damnãt cum quis ad figuras
et litteras ſcriptas maiorẽ haberet aduerten
tiam et reſpectũ ꝙ̃ ad intellectũ verboꝝ. Et
ſi dicat̃ ꝙ laicus nõ intelligẽs verba nõ põt
habere reſpectũ ad intellectũ eoꝝ reſpondet̃:
habeat reſpectũ ad virtutẽ diuinã. et illã cõ-
mittat diuine voluntati vt faciet quicq̃d pla
citum fuerit ſue pietati. Quo ad terciũ an ſi-
mul demon ſit cõiurandus et morbus exor-
cizandus vel ecõuerſo: aut vnum ſine altero.
Reſponſio. Hic plura ſunt aduertẽda. Pri-
mo an demon ſemp ſit qñ maleficiat⁹ af fligi
tur. Secundo cuiuſmodi res põt exorcizari
aut adiurari. Tercio de mõ exorcizandi. Ad
primũ cum iuxta Damaſ. demon ibi eſt vbi
operat̃ videt̃ ꝙ maleficiato ſemꝑ pñs ſit cuꝫ
cum affligat. Item in legẽda beati Bartholo
mei. tunc videt̃ ſanare demon qñ ceſſat a le-
ſione. Rñſio ꝙ demon pñs ſit maleficiato
et afflicto. hoc põt intelligi dupliciter. vel quo
ad ſuũ eſſe vel quo ad ſuũ effectũ. Primo mõ
pñs eſt in principio dum maleficiũ intromit
tit. Secundo mõ ꝑ ſe nõ dicit̃ pñs/in ſuo ef-
fectu. ſicut etiã cum doctores querũt an dia
bolus cum qualibet culpa mortali hominẽ
ſubſtantialiter inhabitat. dicunt ꝙ nõ per ſe
ſed per ſuũ effectũ ſicut dñs inhabitare dicit̃
ſeruũ ꝙ̃tum ad ſuum dominiũ/aliud tamen
de obſeſſis. Quo ad ſecundũ. cuiuſmodi res
poſſunt exorcizari. Notandũ eſt ſup docto-
ris thome in. iiij. diſt. vi. ſententiã vbi dicit.
ꝙ quia ꝓpter peccatũ hominis diabolus ac-
cipit poteſtatẽ in hominẽ. et in omnia que in
vſum hominis veniũt in ipius nocumentũ.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

Et cum etiam nulla ꝯueniētia eſt chriſti ad
belial. Ideo quandocūqꝫ aliquid ſanctificā=
dum eſt ad cultum diuinū. prius exorcizatur
vt liberatū ꝫ a poteſtate diaboli qua illud in
nocumentū hominis aſſumere poterat deo
cōſecretur. Et hoc patet in benedictiōe aque
in cōſecratione templi et in omnibus hmōi.
Unde cū prima ſanctificatio qua homo deo
cōſecratur ſit in baptiſmo oportet ꝙ etiā ho=
mo prius exorcizeť q̄ꝫ baptiſetur. multo for=
tiori rōne q̄ꝫ alie res. quia in ipſo homine eſt
cauſa quare diabolus poteſtatē accepit in a=
lia q̄ ſunt ꝓpť hoīe ꝫ ſcꝫ peccatū originale vel
actuale. et hec ſignificant ea q̄ in exorciſmo
dicunť. vt cum diciť. recede ab eo ſathana et
huius. et ſimiliter ea que ibi fiunt. Ad ꝓpoſi
tum ergo cū queriť an morbus ſit exorcizan
dus et demon adiurandus et quid illoꝝ pri
mo. Reſpondeť morbus nō exorcizatur. ſed
ipſe homo morbatus et maleficiatus ſicut in
puero nō exorcizatur infectio fomitis ſꝫ pu=
er infectus. Item ſicut prius puer exorcizať
et poſt diabolus adiurať vt recedat ita male=
ficiatus prius exorcizatur et poſt diabolo et
eius facture imperat vt recedat. Itē ſicut ſal
et aqua exorcizanť: ita maleficiato oīa que in
ipſius vſum cōuerti poſſunt vt cibaria et po=
tagia. exorcizare et benedicere plurimū expe=
dit. Item licet ritus exorciſmi tenet in bapti
ſandis vt fiat exufflatio verſus occidentalē
partē ⁊ abrenunciatio. Secundo manuū ad
celū erectio cū ſacra fidei ꝯfeſſione. et ꝓfeſſio
ne chriſtiane religionis. et tercio oratio bñ=
dictio ⁊ manus impoſitio. et quarto denuda
tio et oleo ſancto vnctio expoſt baptiſmū cō=
munio et candidiore veſtis induitio. tñ non
eſt neceſſe vt hic circa maleficiatū exorcizan=
dum fiant. ſed ꝙ primo pure et debite ſit con
feſſus. candelā accenſam ſi pt teneat et ſacraꝫ
cōmunionem recipiat. et loco veſtis candide
candela benedicta in longitudine corporis
chriſti aut ligni crucis nudo corpore circum
ligatus maneat. Dici ergo pt. Exorcizo te pe
trum aut barbarā infirmā: ſed ſacro fonte ba
ptiſmatis regeneratā. per deum viuū ✝ ꝑ de=
um verū ✝ per deum ſanctū ✝ per deū q̄ te ſuo
ꝑcioſo ſanguine redemit vt fias homo exor=
cizatus. vt effugiat atqꝫ diſcedat a te oīs fan
taſia et nequitia diabolice fraudis. omniſqꝫ
ſpiritus immundus adiuratus per eum qui
venturus eſt iudicare viuos et mortuos ⁊ ſe
culum ꝑ ignē Amen. Oremus. Deus miſeri
cordie deus clemens qui ſꝫm multitudinē mi
ſerationū tuarū quos diligis corripis et q̄s
recipis pie ad emendationē coerces. te inuo=
camus domine vt famulo qui in corpore pa
titur membroꝝ debilitatē gratiā tuam cōfer
re digneris vt quicq̄d terrena fragilitate cor
ruptū. quicquid diabolica fraude violatum
eſt vnitati corporis eccleſie membrū redem=
ptōis annecte. miſerere dñe gemituū. miſere=
re lachrymarū eius et nō habentē fiduciā ni
ſi in miſericordia tua ad tue ſacramentū recō
ciliationis admitte. per xpm dominū noſtrū
Amen. Ergo maledicte diabole recognoſce
ſententiā tuā. da honorē deo viuo et vero. da
honorē dño ieſu chriſto vt recedas ab hoc fa
mulo cum tua factura quē dñs noſter ieſus
chriſtus ſuo ꝑcioſo ſanguine redemit. demū
ſecundo et tercio iterū exorcizet vt ſupra cū
orationibus. oremus. Deus qui facture tue
ſemper pie dñaris affectu. inclina aurē tuam
ſupplicationibus noſtris et famulo tuo ex ad
uerſa valitudine corporis laborantē placat⁹
reſpice et viſita et ſalutari tuo et celeſtis gra=
tie preſta eis medicinā ꝑ xpm dñm noſtrum.
amen. Ergo maledicte diabole ⁊c̄. vt ſupra.
Pro tercio exorciſmo oratio. Deus infirmita
tis humane ſingulare preſidiū auxilij tui ſu
per infirmū noſtrū oſtende virtutē vt ope mi
ſericordie tue adiutus vel adiuta. eccleſie tue
ſancte incolumis repreſentari mereať. ꝑ xpm
dñm noſtrū amē. et ſemꝑ aſpergat cum aqua
benedicta. Et nota ꝙ hic modus ꝑſcribitur
nō ꝙ omnino ita fieri debeat aut ꝙ alij exor=
ciſmi nō ſint maioris efficacie ſed vt modus
exorcizandi et adiurandi habeať. In antiqꝫ
eni hiſtorijs ⁊ eccleſiarū libris interdū deuo
tiores et efficaciores exorciſmi reperiunť. ſed
quia in omnibus dei reuerentia ſit ꝑponen=
da agat ſꝫm hoc vnuſquiſqꝫ q̄ꝫtum expediēs
fuerit cōcluſiue ex ꝑmiſſis cōcludendo ꝓpter
ſimplices. Sit modus iſte exorcizandi male
ficiatū vt primo purā faciat ꝯfeſſionē. Iuxta
ca. alľ. ſepe. ſi ꝑ ſortiarias. Demū fiat diligēs
inquiſitio ꝑ ſingulos angulos et in lectiſter=
nijs culcitris. et ſub limine hoſtij ſi fortaſſis
inſtrumenta maleficij caute poſſent inueniri
inuenta etiaꝫ ſtatim ſunt ad ignē ꝓijcienda.
expediret etiā vt cuncta renouarenť in lecti=
ſternijs et indumētis. habitationē etiā et do=
mum mutaret. In caſu vero quo nil inuen=
tum fuerit tūc exorcizand⁹ ſi pt eccleſiā intra
bit mane et q̄ꝫto dies ſanctiores: vt feſta beate
virginis aut vigilie exiſtūt tanto meli⁹ ſacer
dos etiā cōfeſſus et in bono ſtatu ampli⁹ ꝓfi
ciet. teneat itaqꝫ exorcizandus candelā in ma
nu benedictā meli⁹ quo poterit ſedendo aut
genua flectendo. ⁊ qui aſſunt deuotas oratio
nes ꝓ eius liberatione fundant. Et incipiat

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

(letaniam incboando. Adiutoriū nostrū in
noīe dñi. ⁊ babeat respondentē. aspergat ipm̄
aqua benedicta. et stola circundabit collū et
subinferat psalmū. Deus in adiutoriū. et ꝓse
quatur letaniā vt moris est sup infirmos di
cendo ad innocationē sanctoꝝ. ora ꝓ eo. vel
orate. et ꝓpitius esto. libera eū dñe. singula ꝓ=
sequendo vsq̧ ad finē. vbi orōnes sunt dicen
de. tunc loco orationū incipiat exorcismū. et
cōtinuabit modo ꝓ̄scripto vel alio meliori vt
sibi videbiť. Possent etiā hmōi exorcismi cō=
tinuari ad minus ter in septimana. vt sic mul
tiplicatis intercessoribꝫ gratia obtineať sani
tatis. Verū post omnia cōmunicand⁹ est eu
charistie sacramento. licet quidā ante exorcis
mum hoc faciendū putāt. et in cōfessione at=
tendat cōfessor si aliquo vinculo excōmunica
tionis esset innodatus. vel si vnq̧ temere in=
nodatus absolutionē a suo iudice nō recepis
set. tunc enī licet ad cautelā eum absoluat. tū
reddita sospitate. a suo iudice qui eū ligaue=
rat querat. Attendendū q̄ vbi exorcista non
habet ordinē exorcistatus tūc ꝓcedere pt̄ per
orōnes et si legere nouit scripturas legat eu=
angelia quattuor prima euangelistarū. Itē
euangeliū. Missus est angelus. Et passionē
dñi. que oīa magnā habent virtutē ad expul
sionē operū diaboli. Item euangeliū sancti
iohannis. In principio erat verbū. scribať et
ad collū infirmi suspendať ⁊ sic gratia sanita
tis a deo expecteť. Verū si quis q̄reret de dif
ferentia inter aque benedicte aspersionē ⁊ ex
orcismū cum vtrūq̧ in effectu cōtra demonis
molestiā ordinatur. Respondit sanct⁹ Tho.
vbi supra di. vi. diabolus impugnat nos ab
exteriori et interiori. Aqua ergo benedicta or
dinatur cōtra impugnationē diaboli que est
ab exteriori. Sed exorcism⁹ cōtra impugna
tionem diaboli q̄ est ab interiori. vñ illi ꝯtra
quos datur dicunť energumini ab en qđ est
intra et geron labor quasi intus laborantes.
In maleficiato ergo exorcizādo vtrūq̧ adhi
betur cum vtrobiq̧ molesteť. Verum quo
ad secundū principale quid agendū vbi gra
tia sanitatis ꝑ exorcismos nō obtineť. Respō
sio. licet sex ex causis hoc fieri possit: est tñ vna
septima super quā iudiciū nostrū suspendiť.
Nam q̄ aliq̄s nō liberatur. aut hoc est ꝓpter
paruitatē fidei circumstantiū aut ipm̄ egro=
tum offerentiū. Aut ꝓpter peccata maleficiū
sustinentiū. aut ꝓpter accōmoda remedia ad=
hibere negligentiū. aut ꝓpter exorciste aliqđ
in fide vicium. aut propter reuerentiā virtu=
tum in alio existentiū. aut ꝓpter purgationē

vel meritum maleficiū patientiū. De primis
quattuor docet euangelica veritas Math.
xvij. et marce. ix. In patris vnice filij sui lu=
natici et discipuloꝝ xp̄i p̄sentia. Primo enī
offerens et turba fide carebat: vnde pater eū
alchrymis orauit. Credo dñe adiuua incre=
dulitatē meā. et ad turbā iesus ait. O genera
tio incredula et ꝑuersa quousq̧ ero vobiscū.
De secundo vicȝ de sustinente demonē: iesus
increpabat eum scȝ filiū. q̄r vt beatus Hiero.
ibi dicit propter peccata sua a demone fuerat
oppressus. De tercio de neglectu debitorū re=
mediorum patet. quia nō fuerūt presentes bo
ni et perfecti viri. Unde Criso. ibi dicit. Co
lumne fidei videlicet petrus iacobus et iohā
nes nō aderant sicut in transfiguratione xp̄i
presentes erant. Nec oratio et ieiuniū aderāt
Sine quibꝫ christus ait. hoc genus demo=
niorum nō eijcitur. Unde Orige. ibi dicit.
Si aliquādo oportuerit circa curationē ali
quid patientiū remanere nō admiremur. ne=
q̧ interrogem⁹ neq̧ loquamur. quasi audiē
ti spiritui in mundo. sed abigamus ieiunijs
et orōnibus nostros spiritus malignos. Et
glosa dicit. Hoc genus demonij. i. ista carna
lium voluptatū mutabilitas. ad quā scȝ spi=
ritus ille inclinabat non vinciť nisi spiritus
oratione cōfirmetur et caro per ieiuniū mace
retur. De quarto exorciste vicio ꝓ̄sertim in fi
de. patet ibidem de xp̄i discipulis p̄ntibus.
Unde postea secreto discipuli querētes cau=
sam sue impotentie. Respōdit ꝓpter incredu=
litatem vestrā. Amen dico vobis si habueri=
tis fidem sicut granū sinapis dicetis monti
huic tollere ⁊c̄. Ubi Hilarius. Crediderunt
quidē ap̄li sed nondū erant perfecti in fide.
Nam dño in monte morante cum alijs tri=
bus. et illis cum turba residentibus quidam
tepor eoꝝ fidem relaxauerat. De quinto pa=
tet in vitaspatrū. vbi legimus aliquādo ob=
sessos nō liberatos per sanctū Anthoniū sed
per eius discipulū Paulum fuisse liberatos.
De sexto patuit supra. quia nō semꝑ cū quis
liberať a culpa liberatur a pena. sed remanet
interdū pena in vindictam et satisfactionem
ꝓcedentis delicti. Et adhuc aliud remediuȝ
de quo fertur. q̄ plures fuerint liberati vicȝ
q̄ maleficiati de nouo fuerunt baptisati. licet
sub cōditione suꝑ quo vt p̄misi nil determi=
nare audemus. Verissimū tñ existit q̄ cū de
bite quis ante baptismū nō fuit exorcizatus
vtiq̧ diuina ꝑmissione diabolus semꝑ ma=
iorem recipit in talem potestatē. patet ex pre=
missis. nec ambiguū est quin plures negligē

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

tie ſiue a ſacerdotib⁹ nõ bene diſpoſitis vbi iam quartũ impedimentũ prenotatũ tangit videlicet exorciſte vicium cõmittuntur. ſiue a vetulis que tp̃e neceſſitatis debitũ moduȝ baptiſandi nõ ſeruant. Nec tñ aſſerere volo quin ſacramenta a malis cõferri poſſint. et ꝙ immo q̃tumcunq; malus baptiſat et cõficit dummõ debite ſub debita forma verborum materia in intentione baptiſat ordinatus et cõficere intendat. ſic a ſimili in exorcizando: rite ꝓcedat. nõ ſuffuſus aut violentus. vnde et ſine actuali vel habituali intentione/ et vti nam nõ ceſpitãdo. et verba neceſſaria obmittendo. huiuſmodi ſacris officijs ſe immiſceant. Reuera ſicut ad cõficiendũ quattuor eſſentialia deſeruiunt. ſcȝ materia forma intentio ordo. modis tamẽ pretactis. et vbi vnum defuerit nec cõficere poterit/ ita circa exorciſmos ſuo modo aſſerere oportȝ. Nec obiectio valet ꝙ ſine exorciſmis in primitiua eccleſia baptiſabantur aut etiam ꝙ nunc caracterem baptiſmalẽ ſine eo valeat baptiſatus recipere Quia ſic Gregori⁹ inuanuȝ exorciſmos inſtituiſſet ⁊ eccleſia in ſuis cerimonijs potius erraret. Quare nec auſus ſum omnino reprehendere qui maleficiatos ſub cõditione vellent rebaptiſare: et neglecta fortaſſis recuperare. Fertur etiã de illis qui nocturno tp̃e in ſomnis per alta edificia ſine leſione ſolent incedere. quod vtiq; opus eſſe maligni ſpiritus/ tales ſic deferentes plures aſſerũt. hi cũ rebaptiſantur/ melius habere noſcuntur. et mirũ ꝙ vbi noĩbus ꝓprijs annuuntur ſubito ad terraȝ colliduntur. ac ſi fortaſſis illud nomen nõ debite in baptiſmo fuerit impoſitum. Expedit lectorem eſſe attentũ ſuper ſex illa impedimenta. licȝ enĩ ſuper energuminos aut poſſeſſos et nõ ſuper maleficiatos ſonant. tñ quia equa virtus vtrobiq; requiritur diuina. immo dici poteſt ꝙ maioris ſit difficultatis maleficiatũ curare q̃ȝ energuminũ aut poſſeſſum. ideo illa impedimenta ſi ibi poſſunt habere locũ et a fortiori ſup maleficiatos quod tali ratione probatur. Nam vt ſupra patuit capitulo decimo. aliqui poſſidentur interduȝ pro nullo proprio delicto ſed pro leui alieno et varijs alijs de cauſis. In maleficio autem quando adulti maleficiuntur vt plurimũ eis contingit. quia in anime necationẽ grauiſſime a demone ab intus poſſidẽtur. Unde duplex labor cira maleficiatos vbi ſimplex circa poſſeſſos ab extra. requiritur de hac grauiſſima poſſeſſione Caſſian⁹ colla. abba. ſereni dicit. Illi ſunt veri miſeri ac miſerabiles iudicandi qui cum ſe vniuerſis criminibus flagitijſq; cõtaminant. nõ ſolum nullum in eis veriſimiliter ſignum diabolice ſuppletionis oſtenditur. ſed nec aliqua quidem operibus eorũ cõdigna tentatio nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis iſtius expeditãq; medicinam: quorum duritia et impenitens cor penã vite preſentis excedens theſaurizant ſibi ipſis iram et indignationẽ in die ire et reuelatõis iuſti iudicij dei. in quo vermis eorum nõ extinguetur. Et iterum idem Caſſianus cõparando corporalẽ poſſeſſionẽ ad anime ꝑ peccatum. paulo ante dicit. Multo grauius inquit cõſtat illos vehementiuſq; vexari. qui cum corporaliter ab ipſis affligi minime videantur. animo tamẽ pernitioſius poſſidentur eorum ſcȝ vicijs et voluptatibus inuoluti. Scdm̃ apoſtoli nanq; ſententiã a quo quis ſuperatur eius ſeruus efficitur niſi ꝙ in hoc iſti deſperatius egrotant. et cum ſint eorum mancipia nec impugnari ſe ab illis nec dominatum eoruȝ ferre cognoſcunt. Ex quib⁹ elicitur ꝙ a fortiori maleficiati in corpore nõ tamẽ poſſeſſi a demone ab extra ſed ab intra quo ad anime necationẽ grauius ꝓpter plura impedimenta ſanantur. Quo ad terciũ principale. ſcȝ quo ad remedia nõ iam verborum ſed operum. Super cuiuſmodi remedia notandum ꝙ quia opera illa ſunt duplicia. Licita omnino et nõ ſuſpecta. aut ſuſpecta ⁊ nõ omnino licita. et de primis ſupra tactum eſt immediate capitulo quinto. circa finem. vbi dubitatio ponitur ſuper herbas aut petras vt maleficia repellant quomodo hoc licitum ſit. ¶ De ſecundis vero remedijs que videntur eſſe ſuſpecta nõ tamẽ omnino illicita nũc tractandum. aduertere oportet ea que in ſecundo principali huius ſecunde partis operis tacta ſunt de quattuor remedijs quorum tria cenſentur illicita. quartũ autem nõ omnino illicitum ſed vanum. de quo et canoniſte loquuntur ꝙ licitum eſt vana vanis contundere. Sed quia nos inquiſitores huius opinionis ſum⁹ cum ſanctis doctoribus ꝙ in caſu quo remedia per ſacra verba et exorciſmos licitos nõ ſufficiunt. et hoc ꝓpter impedimenta ſuperius tacta in numero ſex aut ſeptẽ. ꝙ tunc tales maleficiati hortandi ſunt ad patientiam equanimiter ad tollerandum mala preſentis vite in ſuorum criminũ purgationem. et nõ vlterius querere quocunq; modo ſuperſtitioſa et vana remedia. Ideo ſi quis p̃miſſis licitis exorciſmis nõ cõtentus

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ad huiuiſmodi vana ad minus remedia de
quibus ſupra tactū eſt ſe tranſferre voluerit.
ſciat hoc nō noſtra voluntate aut admiſſione
fieri.ſed ꝙ poſita et enucleata fuerūt ibidē ta
lia remedia factū fuit vt tantorum doctoꝝ.vt
Scoti et Hoſtien.⁊c̄.ex pte vna. et aliorum
theologoꝝ ex parte altera dicta quocūqꝫ mō
cōcordarent̄. Fatemur ergo cum ſancto Au
guſtino in quodā ſermone cōtra ſortilegos ⁊
diuinatores. Et intitulat̄ ſermo de augurijs
vbi dicit. Fratres noſtis me frequētius ſup⸗
plicaſſe vt cōſuetudines paganoꝝ et malefi⸗
corum minime ſeruare deberetis ſed hoc ꝓfi
cit apud aliquos parū. Et quia ſi vobis nō
dixero ꝓ me et ꝓ vobis redditurus ſum in
die iudicij rationē ⁊ vobiſcū mihi neceſſe erit
eterna ſupplicia ſuſtinere. Ergo apud deum
me abſoluo dum iterū atqꝫ iterū ammoneo ⁊
cōteſtor:vt nullus ex vobis diuinos aut ſor⸗
tilegos requirat. nec eos de qualibet re.aut
cauſa:aut infirmitate interroget.q꜡ quicūqꝫ
fecerit hoc maluꝫ ſtatim ꝑibit in eo baptiſmi
ſacramentū et cōtinuo ſacrilegus et paganꝰ
efficit̄ ⁊ niſi penitētia ſubuenerit ſtatim ineter
nū ꝑibit. Et poſtea ſubdit.nullꝰ dies exeun⸗
di et redeundi obſeruat.fecit enī deus oīa bo
na valde et qui vnū diem et alterū ſtatuit.ſed
quotiens neceſſitas vrget faciendi aliq̄d aut
exeundi.ſignate vos in noīe xp̄i et ſimboluꝫ
vel orationē dominicā fideliter dicētes ſecu⸗
ri in dei adiutorio agatis. His autē quidam
ſupſtitioſi ⁊ filij huius ſeculi nō cōtenti erro
res erroribꝰ accumulare volentes vltra intel
lectum et intentionē Scoti et canoniſtarū
his argumentis ſe defendere conant̄. Quia
enī res naturales habent quaſdā virtutes oc
cultas.quarū ratio ab hoīe aſſignari nō pt:
ſicut et adamas trahit ferrū. Et multa alia q̄
Augꝰ.xxi.de ciui.dei enumerat. Ideo inqui
rere de hmōi rebus ꝓ ſanitate acquirēda.vbi
exorciſmi et naturales medicine deficiūt. nō
erit illicitū licet videat̄ vanū hoc autē fieret
vbi quis ꝑ imagines nō nigromanticas ſed
aſtrologicas vel ꝑ anulos et huius ſanitatē
in ſe vel in alio ꝓcurare vellet. Item arguūt
Sicut corpora naturalia ſubdunt̄ corpori⸗
bus celeſtibꝰ ita etiāꝫ corpa artificialia puta
imagines ſortiunt̄ quaſdā virtutes occultas
ſpeciē cōſequentes ex impreſſione corporū ce
leſtiū.ergo etiā corpora artificialia puta ima
gines ſortiunt̄ aliquā virtutē occultā a cor⸗
poribus celeſtibꝰ ad aliquos effectus cauſan
dos.ergo vti eis et alijs huius nō eſt illicitū
Preterea demones pñt multipliciter corpo⸗
ra tranſmutare.vt Augꝰ.iij.de trini.dicit.et

patet in maleficiatis. ergo licet vti etiā eorū
virtute ad tollendū illa. Sed reuera in oppo
ſitum ſunt dicta omniū ſanctorum doctorū
vt ſatis ⁊ ſparſim hincinde patuit. Unde ad
primū dicit̄ ꝙ ſi res naturales ſimpliciter ad
hibentur ad aliquos effectus producendos
ad quos putantur habere naturalem virtu⸗
tem:nō eſt illicitum. Si vero adiungant̄ vel
caracteres aliqui.vel aliqua quecūqꝫ ignota
et vane obſeruationes.que manifeſtū eſt na⸗
turalem nō habere ſuper hoc efficaciā erit ſu
perſtitioſum et illicitum. Unde ſanctꝰ Tho.
ſa ſe.q.xcvi.ar.ij.in pede queſtionis tractāſ
hanc materiam dicit ꝙ in his que fiunt ad
aliquos effectus corporales inducendos vt
puta ſanitatem vel aliquid huius.cōſideran
dum eſt vtrum videantur naturaliter poſſe
tales effectus cauſare.et quia licet cauſas na
turales adhibere ad ſuos effectus ideo non
eſt illicitum. Si autē videantur nō poſſe na
turaliter tales effectus cauſare.cōſequens eſt
ꝙ non adhibentur ad hos effectus cauſan⸗
dos tanqꝫ cauſe. ſed ſolum quaſi ſigna et ſic
pertinent ad pacta ſignificationū cum demo
nibus inita. Unde Auguſti.xxi.de ciui.dei.
alliciuntur demones per creaturas quas nō
ipi ſed deus cōdidit delectabilibus pro ſua
diuerſitate diuerſis nō vt animalia cibis.ſed
vt ſpiritus ſignis per varia genera lapidum
herbarum lignorum animaliū carminū ri⸗
tuum. Ad ſecundū dicit idem doctor virtu⸗
tes naturales corporum naturaliū ꝯſequun
tur eorum formas ſubſtantiales quas ſortiū
tur ex impreſſione corporuꝫ celeſtium.et ideo
ex eorundem impreſſione ſortiuntur quaſdā
virtutes actiuas. Sed corporum artificiali
um forme procedunt ex cōceptione artificis
et cum nihil aliud ſint qꝫ cōpoſitio ordo et fi
gura.vt dicitur.i.phyſi.non poſſunt habere
naturalem virtutem ad agendum.et inde eſt
quod ex impreſſione celeſtium corporū nul⸗
lam virtutē ſortiuntur inquantū ſunt artifi⸗
cialia.ſed ſolum ſm materiā naturalē.falſuꝫ
eſt ergo qđ Porphirio videbat̄ vt Augꝰ.di
cit.x.de ciui.dei.herbis lapidibus et animā⸗
tibus et ſonis certis quibuſdā etiā vocibus
et figurationibus atqꝫ figmētis quibuſdam
etiā obſeruatis in celi aueſione.motibus ſy
derum fabricari in terra. ab hominibꝰ pote⸗
ſtates idoneas varijs effectibus ſyderū exe⸗
quēdas.quaſi effectus magicarū artium ex
virtute celeſtium corporū ꝓuenirent. Sed ſi
cut Augꝰ.ibi ſubdit totum hoc ad demones
ꝑtinet ludificatores animarū ſibi ſubditarū.
Unde etiam imagines quas aſtronomicas

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

vocant et operatōne demonū habent cuius
ſignū eſt ꝙ neceſſe eſt eis inſcribi quoſdā ca=
racteres que naturaliter nihil operanť. non
eni eſt figura principiū actionis naturalis.
ſed in hoc diſtāt aſtronomice imagines a ni
gromanticis ꝙ in nigromāticis fiunt expreſ
ſe inuocatōes. vñ et ad expſſa pacta cū demo
nibus inita ptinent. Aſtronomice ad tacita
pacta ꝑpter figurarū et caracterū ſigna. Ad
terciū. nō eſt hoi poteſtas ſup demones ɔmiſ
ſa vt eis licite vti poſſit ad quodcūqꝫ volue=
rit. ſed eſt ei cōtra demones bellū indictū. vñ
nullo mō licet homini demonū auxilio vti p
pacta tacita vel expſſa. hec Tho. Ad ꝑpoſitū
quia dicit nullo mō: nec etiā quibuſcūqꝫ va=
nis q̄bus vicꝫ ſe demon quocunqꝫ mō poſſit
immiſcere. Si tñ ſunt adeo vana vt et fragi
litas humana p recuperāda ſanitate illa ag=
greditur: doleat de preteritis. caueat de futu
ris. orat vt ſibi debitū dimittať et in tentatio
nem nō amplius inducať inquit Aug⁹. in fi
ne regule.

¶ Remedia cōtra grandines et ſup iumēta
maleficiata.

Capitulum. vij.

Qualiter deniqꝫ iumenta maleficia
ta poſſint remediari: ſimiliter tem
peſtates aeris. Notanda ſunt pri=
mo quedā remedia illicita q̄ a qui=
buſdā practicanť. Nā quibuſdā verbis aut
factis ſupſtitioſis vt q̄ vermes in digitis aut
membris p quedaꝫ verba et carmina illicita
curāt. de q̄bus carminibꝫ qualiter cognoſcū=
tur vt ſint licita vel nō in p̄cedenti capitulo
tactū eſt. Alij ſunt qui ſup iumēta maleficia=
ta nō aquā benedictā ſpargūt: ſed ori infun=
dunt. Primū remediū verboꝝ eſſe illicitum
vltra pmiſſa Guil. ſepe allegatus ſic demon=
ſtrat. Si eni verbis ineſſet virtus et dicam⁹
verbis vt verbis. tunc ex quinqꝫ modis eſſet
vnus. vel ex pte materie. i. aeris. aut ex parte
forme: hoc eſt ſoni. aut ex modo ſignifican=
di. aut ex pte omniū ſimul. Nō primū. qꝛ aer
nō interficit niſi ſit venenoſus. ſonus etiam
nō qꝛ excellens obiectū corrumpit potentiā.
nec terciū. quia tunc hoc nomē diabolus vel
mors. infernus illa nocerēt ſemp. et ſanitas
bonitas ſemp ꝑdeſſent. Item nec oīa ſimul.
qꝛ totū aggregatū ex ptibus inualidis etiam
totū eſt inualidū. Nec valet ſi obijciť. de⁹ cō=
tulit vim verbis: ſicut herbis et lapidibꝫ. qꝛ ſi
que virtutes inſunt quibuſdā verbis aut ſa=
cramentalibus aut alijs benedictionibus et
carminibꝫ licitis has habent in ſe nō vt ver=
ba ſed ex inſtitutione et ordinatione diuina
et ex pacto dei. ſicut ſi dñs diceret: quicunqꝫ
hoc fecerit faciā ei hanc gratiā. et ſic verba in
ſacramentis efficiūt qđ ſignāt. ꝙuis ſꝫm ali=
os etiā habēt virtutem intrinſecā. ſed prima
opinio qꝛ iam deſeruit ideo amplectitur. De
alijs aūt verbis et carminibus patet ex pmiſ
ſis ꝙ vt verba ſunt verba cōpoſita vel ꝑlata
aut figurata nihil efficiunt ſed inuocatio no
minis diuini ⁊ obſecratio q̄ eſt pſacra quedā
ꝑteſtatio cōmittendū effectū diuine volunta
ti ꝑſunt. Remedia etiā operū que illicita vi=
dentur vt ſupra tactū eſt. Et etiā vbi in ptibꝫ
ſueuie plurimū practicať ꝙ prima die May
ante ortū ſolis mulieres villane exeunt et ex
ſiluis vel arboribꝫ deferunt ramos de ſalici=
bus aut alios frondes et ad modum circuli
plectentes in introitu ſtabuli ſuſpendūt. aſſe
rentes ꝙ p integrū annū iumenta cuncta il=
leſa a maleficiis remanēt et ꝓſeruanť. hoc quī
dem remediū ſꝫm opinionē illoꝝ qui dicunt
vana vanis cōtundere poſſe nō eſſet illicitū.
ſicut nec etiā qui p carmina ignota morbos
expellerent. Sed ſine offenſione ꝓcedendo
dicamus ꝙ ſi prima die vel ſecunda mulier
vel quicūqꝫ egrediať nō habens reſpectū ad
ſolis occaſum vel ortū colligit herbas fron=
des aut ramos cum orōne dñica aut ſimbolo
fidei ſuſpendit illa ſup hoſtiū ſtabuli bona fi
de cōmittens effectū cuſtodie diuine volunta
ti nō erit reprehenſibilis vt ſupra in p̄cedenti
capitulo ex verbis Hiero. et habeť. xxvi. q.
vltima. licet herbas ⁊ petras habere etiam ſu
ſtinenti demoniū ſine incantatione. Ad idē
ſunt qui intra vineas aut ſegetes ſignuꝫ cru
cis frondes aut flores benedictos in die pal
marum cōtinent erigunt et aſſerunt ꝙ vndi=
qꝫ frugibꝫ per grandines leſis ſegetes in eo=
rum campis illeſi remanſerunt. De quibus
iuxta diſtinctionē tactam diſcernendū vide=
tur. Ad idem. Sunt que pro cōſeruatione la
ctis ne videlicet vacce per maleficia priuen=
tur integrum liquorem lactis quem die ſab=
bati colligūt pauperibus gratis pro deo di=
ſtribuunt et per huiuſmodi elemoſynam aſſē
runt vaccas etiam ſub vbertate ampliori la=
ctis a maleficijs preſeruari. In quo opere ni
hil ſuperſtitioſum iudicatur dummō pieta=
tis cauſam quam pauperibus exhibent etiā
diuinam pietatē implorare pro cōſeruatione
iumentorum taliter proponūt vt tamen effe=
ctum cuſtodie diuine prouidentie ꝑ ſuo be=
neplacito relinquunt. Preterea nider in ſuo
preceptorio. p̄cepto. i. ca. xi. dicit ꝙ etiam per

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

carmina ſcripta et verba ſacra licet iumenta
ſicut homines infirmos benedicere. et per ea
que incantationis ſpeciem habere videntur
dummō ſeptem ꝑmiſſe conditiones ſeruant̃.
dicit etiā ꝙ a deuotis perſonis ⁊ virginibus
experientiā habuerit ꝙ adhibito ſigno cru-
cis ſuper vaccā. et dñica orōne cū ſalutatōne
angelica trinies vel circiter ceſſat opus demo
nis ſi eſt ꝑ maleficiū. Et in ſuo formicario
cōſtat ꝙ malefici de ritibus eccleſie veneratiſ
et ſeruatis ſua maleficia ꝑpediri fatent̃ vt per
aque benedicte aſperſionē. per ſalis cōſecra-
ti ſumptionē. ꝑ candelarū in die purificatio-
nis et palmarū in die palmarū conſecratarū
vſum licitū: et ꝑ ſimilia. quia ad hoc talia ec-
cleſia exorciſat vt vires demonis imminuāt.
Preterea qꝛ malefice qñ volunt iumentū pri
uare liquore lactis ſolēt ex illa domo in qua
iumentū morat̃ modicū lactis vel butiri ex il
lo iumento coagulatū petere vt et ſic ꝯſequē
ter valeant per ſuā artem iumentū maleficia-
re. Ideo ſint caute mulieres a q̇bus ſuſpecte
hmōi petunt ne eis in minimo mutuent aut
donent. Preterea ſunt certe mulieres q̄ dum
ſentiūt ꝙ in coagulando butirū nil ꝓficiunt
ſicut in vaſis oblōgis ad hoc aptis laborare
ſolēt. tūc ſi ſubito ex ſuſpecte malefice domo
modicū butiri hr̄e pñt. tria fruſta ſeu bolos
ex illo butiro faciūt. et ſub ſanctiſſime trinita
tis inuocatōe patris et filij et ſpiritus ſancti
illa fruſta in vaſculū ꝓijciunt et ſic om̄e ma-
leficium fugat̃. Ubi iterū incidit. Uanū va
nis contundere. tantummō ex eo ꝙ butirū a
malefica ſuſpecta habet mutuare. ꝙ ſi abſq̃
hoc ſub inuocatōe ſanctiſſime trinitatis ora
tionē dominicā adiungendo. etiā ſi de ꝓprio
butiro ſiue alieno ſi ꝓprium nō haberet. tres
petias immitteret: effectū diuine voluntati
cōmittens irreprehenſibilis maneret licet cō
mendanda nō eſſet ꝓpter tres vicē petias bu-
tiri immiſſas. ꝯmendanda aūt ſi per aſperſio
nem aque benedicte ſalis exorciſati immiſſio
nem cum orōne. vt ſupra maleficiū fugaret.
Preterea quia ſepe omnia iumēta maleficijs
interficiunt̃. aduertere debent quibus talia
accidūt vt ſub limine hoſtij ſtabuli aut ꝑſepe
vel vbi adaquant̃. terra amoueat̃ et alia terra
cum aſperſione aque benedicte ad illa loca re
ponatur. quia ſepe malefice faſſi ſunt malefi-
cū aliqua inſtrumenta ad illa loca occultaſſe
faſſe ꝙ ad inſtantiā demonū tantummō foue
am facere habebāt. demon autem maleficiū
repoſuiſſe. qđ quidē maleficiū res viliſſima
erat. vt lapis lignū vel mus aut ſerpens ali-
quis. cōſtat enī ꝙ diabolus maleficia opera
tur per ſe nec in illis rebus indiget conſenſu
aut et perditionē malefice q̄rit: vnde et ip̄am
aliquo mō cooperari cogit. Cōtra grādines
vero et tempeſtates vltra ea q̄ ſupra de ſigno
crucis erecto hoc remedium practicat̃. lapil-
li enim tres ex grandine in ignē ſub inuoca-
tione ſanctiſſime trinitatis ꝓijciuntur oratio
dominica cum angelica ſalutatione bis aut
ter adiungitur. euangelium Johannis. In
principio erat verbum: cum ſigno crucis vn
diq̃ cōtra tempeſtatem ante et retro. et ex o-
mni parte terre ſubinfertur. Et tunc cum in
fine replicat trinies verbum caro factū eſt:
et trinies ex poſt dixerit per euangelica dicta
fugiat tempeſtas iſta. ſubito ſiquidē tempe-
ſtas ex maleficio fuit procurata ceſſabit. hec
veriſſima experimenta nec ſuſpecta iudican-
tur. hoc ip̄m enim ꝙ lapilli in ignē ꝓijciun
tur ſi abſq̃ inuocatione diuini nominis fie-
ret ſuperſtitioſum cenſeretur. Ex ſi dicatur:
nunquid ſine illis lapillis ſedari poſſit tem-
peſtas. Respondet̃ vtiq̃. per alia ſacra verba
Proijciens autem intendit diabolū moleſta
re dum eius facturā per inuocationē ſanctiſ
ſime trinitatis deſtruere conatur. Ad ignem
potius q̄ ad aquam proijcit. quia citius dū
reſoluuntur: eo etiam citius eius factura de-
ſtruitur. effectum tamē cuſtodie diuine volū
tati cōmittit. Eſt ad hoc ꝙ malefica quedā a
iudice interrogata an per aliquem modum
tempeſtates a maleficis cōcitate ſedari poſ-
ſent. Reſpondit: poſſunt. per hoc videlicet.
Adiuro vos grandines ⁊ ventos per quin-
q̃ vulnera chriſti et per tres clauos qui eius
manus ⁊ pedes perforarunt. et per quattuor
euangeliſtas ſanctos matheum. marcū. lu-
cam et iohannem. vt in aquā reſoluti deſcen
datis. Fatentur etiā multe licet quedā ſpon
te. quedam in torturis et difficulter. ꝙ quin-
q̃ ſunt per que multum impediuntur. Ali-
quando in toto. aliquando in parte. aliquan
do ne in perſonam hominis fiant. aliquādo
ne in ſuis amicis. Et ſunt. fidem integrā vel
dei precepta ſeruantibus. ſe ſigno crucis ⁊ o-
ratione munientibus. Ritus et cerimonias
eccleſie colentibus. publicam iuſticiam bene
exequentibus. et chriſti paſſionem verbo vel
mente ruminantibus. Unde et nider vbi ſu
pra. Ea de cauſa vniuerſaliter vel ꝯmuniter
in eccleſia campane contra aurā pulſantur.
tum vt tanq̄ tubas deo conſecratas demo-
nes recedant a ſuis maleficijs. tum etiam vt
populus excitatus deū cōtra tempeſtates in
uocet. Et eandē ob cauſā cum altaris ſacra-
mento et ſacris verbis ad auram ſedandam

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

procedit̃ cõmuniter ex antiquiſſima cõſue
tudine eccleſiarum in gallia et in germania.
Sed quia hic modus circa deportationẽ ſa
cramenti ad auram ſedandã videtur multis
quoddã ſuperſtitioſum. nõ intelligentes re=
gulas per quas agnoſcit̃ aliq̃d ſuꝑſtitioſum
vel nõ. Ideo cõſiderandũ eſt ꝙ quinꝗ dant̃
regule ſeu ꝯſideratões ꝑ quas q̃libet cogno=
ſcere pt. an opus deo exhibitũ ſit ſuperſtitio
ſum. i. ſupra moduꝫ xpiane religionis obſer
uatum vel ſit ad debitũ cultũ et honorẽ deo
exhibendũ tã in cordis q̃ꝫ corꝑis actibus ex
vera virtute religionis ꝓgrediens. iſta enim
eliciunt̃ ex gloſa. ſuꝑ illud apl'i ad Coll'. ij. q̃
ſunt rationẽ habentia ſapiẽtie in ſuperſtitio
ne. que dicit. Suꝑſtitio eſt religio ſupra mo
dum ſeruata. vt etiã ſupra tactum eſt. Prima
eſt ꝙ in omnibꝫ operibus noſtris cum gloria
dei debeat eſſe principalis finis noſter. Iux=
ta illud. Siue manducatis ſiue bibitis ſiue
aliud quid faciatis oĩa in gloriam dei facite.
Ideo in omni oꝑe ad religionẽ ptinens chri
ſtianã attendat̃ an opꝰ ſit ad gloriã dei: et ho
mo in oꝑe det principaliter gloriã deo ita ꝙ
ꝑ ipm opus ⁊ mens hoĩs deo ſubijciat̃. Et q̃
dem licet ꝓpter hanc regulã cerimonialia vel
etiã iudicialia veteris teſtamenti iam in no=
uo nõ exercent̃ cũ ſciamꝰ illa ſub figura. hec
aũt in veritate iam eſſe ꝓpalata. tñ deportatio
ſacramẽti vel reliquiarũ ad aurã ſedandam
nõ videt̃ ꝯtra hanc regulã militare. Item cũ
ſecũda regula ſit: ꝙ attendat̃ an opus qđ fit
ſit ad corꝑis exercitiũ. vel refrenatiuũ concu
piſcentie vel abſtinentie corꝑalis. mõ tñ vir=
tuti debito hoc eſt ſm ritũ eccleſie vel ſm mo
ralem doctrinã. quia apl's dicit Ro. xij. Ra=
tionabile ſit obſequiũ veſtrũ. et ꝓpter hanc ſe
cundã regulã fatue faciũt. vouẽtes nõ pecti=
nare caput ſabbato. vel ieiunare die domini=
co tanꝗ meliori die et ſimilia. nõ videt̃ iterũ
ꝙ deportatio ſacramenti ⁊c̃ ſit ſuꝑſtitioſum.
Item cũ tercia regula ſit ꝙ attendat̃ an opus
ſit ſm ſtatutũ vniuerſalis eccleſie. vel ſm ſa=
cre ſcripture teſtimoniũ. vel ſaltẽ ſm ꝑticula=
rẽ eccleſie ritũ. aut de cõſuetudine generali. q̃
ſm Augꝰ. ꝓ lege habenda eſt. Vñ et beatus
Grego. ſcribit anglicorũ epõ. cõquerenti. ꝙ
ſunt diuerſe eccleſie cõſuetudines in miſſarũ
celebratõe. reſpondit Grego. placet. vt ſiue in
Romana ſiue in galliarũ ſeu in quacunꝗ ec
cleſia aliq̃d inueniſti qđ plus oĩpotenti deo
poſſit placere ſollicite eligas. diuerſe enĩ ꝯſue
tudines eccleſie in cultu diuino in nullo ve=
ritati repugnant. et ideo ſeruande: ⁊ eas pre=
terire illicitũ eſt. Ideo vt in principio tactũ
eſt antiquiſſime cõſuetudines eccleſiarũ gal=
lie et quarundã germanie cũ decreuerint eu=
chariſtiam ad aurã deportare nõ poterit hoc
eſſe illicitũ verũ qđ nõ in patulo ſed in ſacra
rio abſcondito et incluſo. Item cum quarta
regula ſit ꝙ inſpiciat̃ ꝙ opus qđ fit habeat
naturalẽ ꝓprietatẽ ad effectũ qui expectat̃. ali
as enĩ ſi hoc nõ habet cenſetur ſuꝑſtitioſum.
ex qua ꝯſideratõne caracteres ignoti et noĩa
ſuſpecta. etiam imagines aſtronomice et ni=
gromantice refutant̃ omnia tanꝗ ſuſpecta.
Ideo et ex hac cõſideratione nõ poſſumꝰ di=
cere ꝙ deportatio reliquiarũ aut euchariſtie
cõtra diabolicas infeſtationes ſit ſuperſtitio
ſum. immo religioſiſſimũ. cum ibi tota ſalus
noſtra cõtra aduerſariũ cõtineat̃. Item cum
quinta regula ſit vt attendat̃ ꝙ opus qđ fit
nõ ꝓbeat occaſionẽ ſcandali vel ruine. qꝛ tũc
licet nõ eſſet ſuperſtitioſum tñ ꝓpter ſcandalũ
eſſet dimittendũ vel differenduꝫ: vel occulte
ſine ſcandalo faciendũ. Ideo ſi deportatio ta
lis ſine ſcandalo fieri pt. vel ſaltẽ occulte: tũc
nõ eſt obmittendũ. Ex iſta enĩ regula ſepe ob
mittuntur benedictiones per verba deuota.
ſiue ſuꝑ infirmos: ſiue vt ad collũ alligent̃.
et hoc a ſecularibus. obmittunt̃ dico ꝙ ſal=
tem nõ publice fiunt vbi occaſionẽ ruine in
alijs ſimplicibus preſtare poſſent. Hec ſuffi
ciant quo ad remedia cõtra grandines ꝑ ver
ba et opera licita.

¶ Remedia quedã occulta cõtra quaſdã oc=
cultas demonũ infeſtationes.

Capitulum. viij.

Sed iam iterum ſuſpenditur iudi=
cium ad ſcribendũ remedia contra
quedã terre frugum nocumenta. q̃
per vermes interdũ et ſcinifes. per
turmas ad longiſſima terrarũ ſpacia in aere
volantes. ita vt ſuperficiem terre cooperire vi
deantur radicitus cuncta virentia tam in vi
netis q̃ꝫ ſegetibus et graminibus cõſumma=
tos immittuntur. Item remedia contra pue
ros opere demonum cambitos. Ad primuꝫ
tamen dicendum iuxta ſanctum Thomam
ſcđa ſcđe queſti. xc. vbi petit. An liceat adiu
rare irrationalẽ creaturam. Reſpondit ꝙ ſic
per modum tamen compulſionis. que refer=
ri tunc debet ad diabolũ qui in nocumentũ
noſtrũ vtit̃ irrõnalibꝫ creaturis. et talis ẽ mo
dus adiurãdi in eccleſie exorciſmis ꝑ quos
demonũ poteſtas excludit̃ ab irrõnalibꝫ crea
turis. Si enĩ intentio referretur quo ad ir=
rationalem creaturã quo ad ſe que nihil in=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

telligit vana eſſet. Ex quo datur intelligi q per exorciſmos licitos et adiurationes poſſunt depelli. diuina tñ aſſiſtente clementia taliter vt prius populo ieiunia proceſſiones et alie deuotiones iniungant᷑. ꝓpter adulteria eni et multiplicationē criminum hmōi mala immittunt᷑. vnde et ad cōfeſſiones hoies inducendi ſunt. In nōnullis etiā ꝓuintijs excōmunicationes fulminant᷑. ſed tunc vim adiurationis ſup demones ſortiunt᷑. Eſt ⁊ alia horribilis dei ꝑmiſſio ſuper hoies vbi interdum mulierib͛ ſubtractis ꝓprijs filijs ⁊ pueris alieni a demonibus ſupponunt᷑. ⁊ hi quidem pueri vulgariter campſores in almanico ⁊ wechſelkind nuncupati ſunt in triplici differētia. Nam aliqui ſunt ſemꝑ macilenti eiulantes: cū tamē quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnū lactare ſufficerēt. Aliqui vero ſunt incuboꝝ demonū opere producti. quoꝝ tamē filij nō ſunt ſed ꝓprie illius hominis ⁊ viri cui⁹ ſemē receperūt vt ſuccubi vel in ſōnis viros polluētes. hos ei pueros interdū diuina ꝑmiſſione ſupponūt ſubtractis ꝓprijs filijs. Eſt et terciū gen⁹ vbi interdū demōes in ſpecie paruuloꝝ apparētes nutricib͛ ſe cōiungunt. Cōmune in omnib͛ tribus q multum ponderoſi: macilētes nō creſcunt. et nulla vbertate lactis vt ꝓmiſſum eſt lactant᷑. Et ſepius dicunt᷑ euanuiſſe. Quare aūt diuina pietas talia ꝑmittit: dici pt q ex duplici cauſa. Primo qꝛ parentes pueros nimiſ diligūt vñ ꝓpter eoꝝ vtilitatē talia permittunt᷑. Secundo. quia preſumendū eſt q hmōi mulieres quibus talia accidunt vt plurimū ſunt ſupſtitioſe. et in multis alias a demonibus ſeducunt᷑. Unde et dñs verus zelotes ſᷓm rectum zelū qui eſt vehemens amor in ꝓpriam ſponſam. ex quo aliū nō ſolū accedere nō patitur. ſed nec ſigna adulterij vel ſuſpitionis vt maritus zeloſus ſup animā quā precioſo ſanguine emit ⁊ per fidē deſponſauit ſuſtinere pōt in tactu: colloquio: appropinquatione quocūq modo cum inimico diabolo et aduerſario ſalutis. Et ſi ſigna adulterij marit⁹ zeloſus non patitur. quantū tunc turbatur quādo adulterium cōmittit. vnde non mirū ſi ꝓprij ſubtrahunt᷑ filij et adulterini ſupponūtur. Et quidem vt fortius iſta imprimant᷑ et quantū deus animā zelatur ⁊ nō vult nec ſigna ſuſpitionē cauſantia pati. Patet ex antiqua lege vbi vt populū ſuū funditus elongaret ab idolatria. ꝓhibuit nō ſolum idolatriā ſed multa alia que occaſionē poſſent prebere ad idolatriā. et que etiā in ſe nō videntur habere vtilitatē quā tamē in ſuo miſtico ſenſu mirabiliter retinent. vnde nō ſolū dixit. Exodi. xxij. Maleficos nō patieris viuere ſuper terrā. ſed et hoc adiunxit nō habitet in terra tua ne forte peccare te faciat. ſicut copulatrix occiditur et ꝑuagari inter hoies nō ꝑmittit᷑. Nota zelum dei Deutro. xxij. deus precepit. Nidum cum ouis aut pulliſ deſuꝑ cubantē matrē nō deberēt ſimul ſeruare. ſed matrē ꝑmittere auolare: qꝛ hꝫ gentiles ad ſterilitatez vertebant. zelotes dñs in ſuo populo noluit tale ſignū adulterij pati. ſic iam vetule inuētionem denarij ſignū magni fortunij et ꝑ oppoſitum vbi theſaurū ſomniarent iudicant. Item p̄cepit omnia vaſa cooperiri. et vaſculum nō habens operculū immundū cenſeri. Error erat vt venientes de nocte demonib͛ ant vt vetule dicunt. die ſeligen. ſed ſunt maleficę. vel demones in carū effigijſ debent oīa cōſumere vt poſt abundantius tribuāt. Colorant quidā et dicunt ſchrettel ſunt. contra determinationē doctoꝝ q p̄ter hoies et angelos nō ſunt alie creature rōnales. vnde non ſunt niſi demones. Item Leuiti. xix. Ne in rotundū attondetis comā nec radetis barbā Illa eni faciebant idolatre in venerationem idoloꝝ. Item Deutro. xxij. vt viri nō induerentur veſtibus mulierum nec econuerſo q ille in venerationem dee veneris et alij in venerationem martis et dee priapis. Item ea de cauſa iuſſit deſtrui aras idoloruꝫ. et Ezechias deſtruxit ſerpentē eneū qn̄ populus ei voluit offerri. dicens cuprū eſt. Et ea de cauſa inbibuit ſomnia nō obſeruari et auguria. et p̄cepit vt vir aut mulier in quo phitonic⁹ ſpiritus eſſet occideret᷑ ſicut iam ſunt ⁊ varſagerin nuncupati. que oīa quia ſuſpitionē generant ad adulteriū ſpirituale. ideo vt dictū eſt ex zelo quē deus habet ad aīas ſibi deſpōſatas ſicut ſpōſus ad ſponſaꝫ inhibuit. Sic etiā et nos predicatores et animarū rectores aduertere debemus q nullum ſacrificiū deo magis acceptū q̄ꝫ zelus animaꝝ. vt Hieronymus ſuꝑ Ezechielē atteſtatur. Unde et cōſequenter in tercia pte opis de exterminio maleficarum quo ad vltima remedia tractandū erit. hoc ipſum enim vltimuꝫ eccleſie refugium ad quod etiam ex diuino obligat᷑ vt dictum eſt precepto. Maleficos ne patiaris viuere ſuper terrā. vbi et remedia cōtra maleficos ſagittarios includunt᷑. cum ⁊ hoc ipſum genus niſi ꝑ ſeculare brachiū poterit exterminari. ¶ Remedium dum quis intuitu cōmodi temporalis ſe ex toto demoni deuouit. ſicut experientia ſepe docuit per verā cōfeſſionem licet a diaboli poteſtate liberabant᷑. tñ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

diu ex post grauiſſime moleſtati et p̄cipue no
cturnis temporibus fuerunt. et hoc in eorū
penam deus permiſit. ſignum autē ꝙ libera
ti erant ex illo agnoſcebat. quia pecunia in
burſis aut capſulis poſt ꝓfeſſionē deficiebat
ſuper q̄ plurima geſta deduci poſſent ſed bre
uitatis cauſa obmittunt.

Sequit tercia pars toti⁹ operis ſup mo=
dos exterminandi vel ad minus puniendi ꝑ
debitā iuſticiam in foro eccleſiaſtico et ciuili
et habebit queſtiones. xxxv. generalis tamē
et introductoria premittitur.

Utrum malefice ⁊ earū fautores
receptatores ⁊ defēſores ita ſubij
ciuntur iudicio eccleſiaſtico dio
ceſanorū et ciuili ꝙ ab earu; in=
quiſitione valeāt heretice praui=
tatis inquiſitores eſſe exonerari. Et arguitur
ꝙ ſic. Nam in ca. accuſatus. §. ſane. li. vi. dici
tur. Sane cum negociū fidei qḋ ſumme pri
uilegiatū exiſtit. per occupationes alias non
debeat impediri peſtis inquiſitores heretice
a ſe de apoſtolica deputati. de diuinatōnib⁹
aut ſortilegijs niſi hereſim ſaperēt manifeſte
intromittere ſe nō debēt nec punire talia ex=
ercentes. ſed relinquere ſuis iudicibus puni
endos. Nec videt obſtare ꝙ hereſis malefica
rum hic nō exprimit. tum q2 eiſdē; penis in
foro cōſcientie puniunt. de cōſe. diſt. ij. ꝓ di=
lectione. Si diuinatoꝝ et maleficorū pecca=
tum occultū ſit interponit penitētia. xl. dierū
ſi notoriū eucbariſtia denegat. et quoꝝ in ea
dem pena etiā idem iudiciū decernit. tum eti
am quia eadē vtrobiq̧ videtur eſſe culpa. cū
ſicut ſortilegi iudicium ſortiunt. ita malefice
nocumenta creaturarū a demonib⁹ expectāt
et exigunt vtrobiq̧ quod a ſolo deo queren=
dum eſt a creaturis illicite requirētes. vnde
vtrobiq̧ peccatū idolatrie ad quem ſenſum
Ezechie. xxi. notat ꝙ rex babylonis ſtetit in
biuio in capite duarū viarū cōmiſcens ſagit
tas interrogauit idola. Preterea ſi dicatur ꝙ
ca. reſtringit diuinatores et ſortilegos ſuper
crimen hereſis. in quo ſubeſſe debēt iudicio
inquiſitoꝝ cum dicit. niſi hereſim ſapent ma
nifeſte. ita ꝙ ad minus diuinatores et ſortile
gi hereticales ſint eis ſubiecti. Cōtra. q2 tūc
eſſent dandi diuinatores artificiales. de qui=
bus nullibi in ſcripturis fit mētio. Preterea
ſi malefice ſunt inquiſitoꝝ iudicio ſubiecte.
hoc erit ꝓpter crimen hereſis. ſed q2 facta ma=
leficarum ſine hereſi poſſunt fieri. Probat.

Nam ſicut cōculcare corpus chriſti in luto
quod valde horrendū eſſet peccatū pōt fieri
ſine errore in intellectu. et per cōſequens eti=
am ſine hereſi. quia ſtat firmiter aliquē crede
re ibi eſſe corpus ꝓijceret tamē in lutū ad cō
placendum demoni ex aliquo pacto. ideo vt
optatum finē puta theſauri inuentionē vel ſi
mile obtineret. ita et facta maleficarū ſine er=
rore fidei licet non abſq̧ grandi peccato fieri
poſſunt. vnde in illo caſu vtiq̧ iudiciū inqui
ſitorum ſubterfugiunt et ſuis iudicib⁹ relin=
quuntur. Preterea ſicut Salomon dijs ſua
rum vxorum reuerentiā exhibuit ꝓpter com=
placentiā. nec tñ ꝓpterea apoſtaſiā ꝑfidie in=
currebat. quia mente fidelis et verā fidē ſem=
per retinuit. ita et malefice ꝓpter reuerentiam
quā exhibent diabolo ꝓpter pactum initum
mente fidē retinentes nō ſunt ꝓpterea heretı
ce nuncupande. Preterea ſi dicat ꝙ oēs ma=
lefice fidem habent abnegare: vnde et hereti=
ce iudicande. Cōtra. quia ī caſu quo etiā mē
te et corde abnegarent adhuc nō heretice ſed
apoſtate nuncupantur. et cum ſit differentia
inter hereticū et apoſtatā. et heretici inquiſi=
torum iudicio ſubijciunt. vtiq̧ malefice eoꝝ
iudiciū ſubterfugere habēt. Preterea. xxvi.
q. v. dicit. Epi eorumq̧ miniſtri oibus mo=
dis elaborare ſtudeant vt ꝑniſioſam et a za=
bulo inuentā ſortilegā et magicā artē ex par=
rochijs ſuis penitus eradicare ſtudeant. Et
ſi aliquē virum aut mulierē huius ſceleris ſe
ctatorē inuenerint turpiter dehoneſtatu; de
parrochijs ſuis eijciāt ⁊c. vñ cum ca. dicat ſu
is iudicibus relinquāt. et quia loquit in plu
rali tam de eccleſiaſtico q̧ ciuili iure. ideo ad
minus per. c. alle. ſubdunt dioceſanoꝝ iudi
cio. Et ſi dioceſani etiam ſeipſos exonerare
vellent. put inquiſitores p̄fatis iam tactis ar
gumentis rationabiliter facere vident vellēt
q̧ maleficarū punitionē ad temporales iudi
ces retorquere. His argumentis ꝓbabiliter
hoc facere poſſent. habet in. c. vt inquiſitōis.
§. ꝓhibemus q̄; diſtrictius. p̄fatis dñis tem
poralibus et rectoribus ipſorumq̧ officiali=
bus. ne ipi de hoc crimine cum ſit mere eccle=
ſiaſticum quoq̄ mō cognoſcant vel iudicēt
Et loquit de crimine hereſis. ſequit ergo ꝙ
vbi crimen nō eſt mere eccleſiaſticu; ſicut eſt
crimen in hmōi maleficis qui ꝓpter damna
temporalia que ab eis inferunt a ciuili et nō
ab eccleſiaſtico debent puniri. Preterea. C.
de iudeis. l. vlti. in fi. dicit. Cernat preterea
bona ſua ꝓſcripta. et mox ſanguinis pena de
ſtinandus qui fidem xpi expugnabit puer=
ſa doctrina. ꝙ ſi dicat ꝙ lex loquit de iudeis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

conuerſis et poſt redeuntibus ad ritũ iudeo
rum: inſtantia nõ valet. immo argumentum
amplius per hoc fortificatur. eo ꝙ cum tales ꝓ
pter apoſtaſiã a fide iudex ciuilis habet puni
re. ergo etiã maleficas fidẽ abnegãtes cũ abnega
tio fidei in toto vel in parte ſit fundamentũ ma
leficarũ. Preterea licz in ſolutione dicatur ꝙ ꝓ
eodẽ apoſtaſia et hereſis ſit capienda. adhuc
tamẽ eccleſiaſticus iudex nõ ſe habet de eis
intromittere ſed ciuilis. nam occaſione que-
ſtionis hereſum nullus debet populum cõ-
mouere. ſed preſes debet per ſe prouidere. In
autenti. de manda. princi. id eſt de mandatis
principum. coll. iij. §. neqꝫ occaſione. vbi di-
citur. neqꝫ occaſione religionum hereſumqꝫ
queſtionis permittas alicui ꝓuinciam cõmo-
uere. aut aliter quadaz preceptione iniungi ꝓ-
uinciam cui preſides. ſed ipſe ꝓuidebis cum cõ
petenti vtilitate fiſcalibus et que alia ſunt per-
ſcrutari et nõ permittere aliquid fieri circa no
ſtras preceptiones occaſione religionũ. Pa
tet ex his ꝙ de expugnante fidẽ nullus debet
ſe intromittere niſi preſes. Preterea ſi cogni
tio iudiciũ et punitio taliũ maleficarũ nõ ſpe
ctaret totaliter ad ciuilẽ iudicem. quõ leges
de his tribꝫ ſe intromittere poſſent. Nã. C.
de maleficiis. l. nemo. l. culpa. l. nullus. oẽs il-
los quos vulgus maleficos vocat capitali
pena ſubijcit. et e. l. militi: beſtijs obijcere de-
cernit qui magica arte vite innocentũ inſidi
antur. Item ꝙ queſtionibꝫ ⁊ tormẽtis ad in-
terrogandũ ſubijci debeant. et ꝙ ad eorꝫ ac-
cuſationẽ quilibet admitti debeat. et ꝙ nullꝰ
fideliũ ſub pena exilij et amiſſione oim bono
rum cum eis participat cũ multis alijs penis
annexis. q legenti illas leges occurrũt. E cõ-
trario vero et ꝓ veritate legũ doctores taliũ
maleficarũ punitionẽ in eccleſiaſticũ iudicẽ
poſſunt retorquere vt ſimul copulatiue habe
ant cognoſcere et iudicare. et hoc ſic ꝓbatur.
In crimine canonico preſes cũ metropolita
no habet diſcernere et nõ metropolitanus per
ſe ſed adiuncto preſide. ptz in auten. de man.
prin. §. ſi vero canonicũ ſit qđ queritur. vna cũ
metropolitano ꝓuincie hoc diſponere et de-
cernere ꝓuidebis. ſiue alij quidã dubitãt. glo
ſa. id eſt in fide. quo caſu ſolus cognoſcet. ſi-
ue alij quidã gloſa. tunc eps cum preſide. ſ. co-
gnoſcet et cauſe deo dare amabilẽ et decibilẽ
terminũ. qui et decenter orthodoxam cuſto-
diat fidẽ. et indemnitatẽ ꝓcuret fiſcalibus. et
noſtros ſubiectos ſeruet inuiolatos. gloſa id
eſt eos nõ corrumpat in fide. Preterea prin-
ceps ſecularis licet puniat pena ſanguinis.
nõ tñ per hoc iudiciũ eccleſie excludit. cuiꝰ eſt

cognoſcere et diffinire. immo neceſſario pre-
ſupponit. vt ptz. C. de ſumma trini. et fi. ca. l.
i. in fi. et extra de here. c. ad abolendã. et. c. ver
gentis. et. c. excõmunicamꝰ. i. et. ij. immo ea-
dem pena eſt et ſecundum leges. et ſecundum cano. vt patet
C. de hereticis. l. manicheos. ⁊. l. arriani. vñ
et ad eos pertinet precipue inſimul et non diui-
ſim taliũ punitio. Preterea ſicut leges decer-
nunt clericos a ꝓprijs iudicibꝫ emendari et
nõ a temporalibus ſeu ſecularibꝫ. eo ꝙ crimen ec-
cleſiaſticũ in eis cenſetur. ita et maleficarũz cri
men cum ſit partim ciuile et partim eccleſia-
ſticum ꝓpter damna temporalia et fidẽ quã violãt
Ideo ad vtriuſqꝫ partis iudices pertinet ad co
gnoſcendũ iudicandũ et puniendũ. Et forti
ficatur ratio in auten. vt clerici apud ꝓprios
iudices. §. ſi vero. colla. vi. vbi dicitur. Si ve-
ro eccleſiaſticũ ſit delictũ egens caſtigatione
eccleſiaſtica et mulcta. deo amabilis eps hoc
diſcernat nihil cõmunicantibꝫ clariſſimis ꝓ
uincie iudicibus. Neqꝫ eni volumꝰ talia ne-
gocia omnino ſcire ciuiles iudices cũ opor-
teat talia eccleſiaſtice examinari et emendari
aĩas delinquentiũ per eccleſiaſticã mulctã: ſecundum
ſacras ⁊ diuinas regulas. quas et noſtre ſequi
nõ dedignantur leges. hec ibi. Vñ ⁊ per oppoſitũ
crimen mixtum ab vtriſqꝫ eſt puniendũ. Re
ſponſio cum principalis intentio noſtra in
hoc opere ſit ab inquiſitorẽ maleficarũ quantum
cum deo fieri poſſet: nos inquiſitores partiũ
ſuperioris almanie exonerare ſuis iudicibꝫ ad
puniendũ relinquendo. et hoc ꝓpter negocij
arduitatẽ. dum tñ indemnitate fidei et ſaluti
animarũ nõ eo minus ꝓuideretur. quare ⁊ preſens
opus aggreſſi ſumus. ipis iudicibus modos
cognoſcendi diffiniendi et ſententiãdi relin-
quendo. Ideo ad oſtendendũ ꝙ epi contra ma
leficas in multis ꝓcedere poſſint etiam ſeclu
ſis inquiſitoribus. licet ipi epiſcopi ſine tem
porali et ciuili iudicio vbi punitio tranſit in
vindictã ſanguinis nõ ita ꝓcedere valeant.
expedit certas opiniones aliorꝫ inquiſitorũ
in diuerſis regnis hiſpanie in mediũ deduce
re. et illas ſalua eorũ ſemper reuerentia cũ ſub
ordine vno predicatorꝫ militamus. infringe
re vt eo clarior in ſingulis habeatur intellectꝰ.
Eſt itaqꝫ eorꝫ opinio ꝙ omnes malefici ſorti
legi diuinatores nigromantici et breuiter ſub
quocũqꝫ genere diuinationũ exiſtant et qui
fidem ſacrã ſemel ſuſceperũt et ꝓfeſſi ſunt iu-
dicio inquiſitorũ ſubiaceant. taliter vt in tri-
bus que notantur in ca. multorum querela.
in prin. de here. in clemen. nec inquiſitor ſine
epiſcopo. nec epiſcopus ſine inquiſitore ꝓce
dere habeat. Licet in quinqꝫ alijs vnus ſine

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

altero.ꝑcedere valeat.ſi cui placet capitulum
legat et inueniet.vnū autē ex tribus eſt ſenten
tia diffinitiua ad quā vnus ſine altero nō de
bet ꝑcedere.et hoc vbi p̄fati heretici ſunt ha-
bendi. Addunt inſuꝑ blaſphemos. et q̄cūq̈
mō demones inuocantes.et excōmunicatos
qui in excōicatione ſtetiſſent ꝑ annū aīo cōtu
maci in cauſa fidei vel etiā in nō cauſa fidei
ſub certis caſibus et plura alia includūt. ꝑ q̄
auctoritas ordinarioꝝ nimis eneruatᷣ.et no-
bis inquiſitoribus ampliora onera imponū
tur minus ſecuri corā tremendo iudice q̄ vti
q̈ diſtrictā a nobis ſuꝑ cōmiſſi officij exiget
rationē.et quia eorū opinio nō infringitᷣ:ni-
ſi eorū fundamentū ſit annullatū. Ideo no-
tandum ꝙ principale fundamentū ꝑ gloſato
res canonū et p̄cipue ſuꝑ ca.accuſatus.et.§.
ſane.et ſuꝑ verba hereſim ſapiant manifeſte
accipitur.fundant inſuꝑ ſe ſuꝑ dicta theolo-
gorū. Thome Alberti Bonauen.in.ij.ſentē
tiarum.di.vij. Ex his ſpecialiter aliqua expe
dit recitare. Nam vbi ca.dicit vt in argumē-
to primo deductū eſt ꝙ inquiſitores hereti-
ce prauitatis de ſortilegijs ⁊ diuinationibus
ſe nō debēt intromittere niſi hereſim ſapiant
manifeſte:dicunt ꝙ ſortilegi vel diuinatores
ſunt duplices. ſcʒ artificiales et hereticales.
et primi dicunᷣ meri diuinatores qꝛ vicʒ me-
re ex arte agunt.de quibꝫ etiā loquitᷣ.c.ex teno
re.extra de ſortilegijs.vbi dicitᷣ.ꝙ vdalricus
p̄ſbijter cum quodā infami hoc eſt diuinato
re.dicit glo.ad ſecretū locū perrexit.nō ea in-
tentione vt demonē inuocaret.q̄ſi dicat.quia
hoc fuiſſet hereticum.ſed vt cum inſpectione
aſtrolabij furtuʒ quoddā inueniret.quaſi di-
cat ꝙ eſt mera diuinatio vel ſortilegiū. Se-
cundi vero hereticales dicunᷣ diuinatores q̄
in eoꝝ arte demonibus aliquē honorē latrie
vel dulie impendunt qui diuinando futura
predicere conanᷣ. vel aliquid ſimile qd̄ here-
ſim ſapiat manifeſte exercent. ⁊ tales iudicio
inquiſitoꝝ ſicut et alij heretici ſubiacent. Et
ꝙ hec ſit mens ca.ꝓbant per canoniſtas glo
ſantes verbū ſaperēt. Nam Jo.an.ſuꝑ alle.
c.accuſatus.et ver.ſaperent.dicit ita ſaperēt.
ſicut eſt circa aras idoloꝝ nephariās preces
emittere.ſacrificia offerre demones cōſulere
eorumq̈ reſponſa ſuſcipere.vel aſſociāt ſibi
ꝓpter ſortes exercendas hereticos.vel faciūt
p̄dicta cum ſanguine vel cum corpore chriſti
vel in ſortibꝫ vt poſſint habere reſponſa.pue
rum rebaptiſant vel his ſimilia. Ad eundem
ſenſum allegant Archi.ſuꝑ eo.c.et.§.ſane.et
ſuper eodē verbo ſaperent.

Item allegāt Jo.mo. Raymundū. Guilhel.
de monte. Laudu. Item ꝓbant per determi
nationē eccleſie ex ꝯcilio acquirenſi.xxvi.q.
v.ep̄i.vbi hmōi mlīeres ſupſtitioſe infideles
nominanᷣ cū dicitᷣ.vtinā he ſole ī ſua ꝑfidia
periſſent.et ꝑfidia in chriſtiano dicitᷣ hereſis
Unde et inquiſitoꝝ hereticoꝝ iudicio ſunt
ſubiecti. Probant inſuper ꝑ theologos. Pri
mo per ſanctū Tho. in.ij. ſenten.di.vij.vbi
querit.vtrū vti auxilio demonis ſit peccatū
vbi inter alia hec verba dicit ſuꝑ illud Eſa.
viij. Nunquid nō populus a deo ſuo requi-
ret viſionē. In omnibus in quibꝫ cōplemen-
tum operis ex virtute demonis expectatᷣ eſt
apoſtaſia a fide ꝓpter pactū initum cū demo
ne vel verbotenus ſi inuocatio interſit. vel fa
cto aliquo etiā ſi ſacrificia deſint. Ad idē alle
gant Albertū in eodem ſuo ſcripto et diſtin.
Item Petrū de tarantbaſia. Item petrū de
bonaventura nouiter canonizato qui tamen
nō petrus nominatur cum fuerit verum no-
men ſuū. Item Alexandrū de ales. Et Gui
donē ordinis carmelitarū qui omnes dicūt
ꝙ demones inuocantes ſunt apoſtate et per
cōſequens heretici. vnde inquiſitoꝝ hereti-
coruʒ iudicio ſubiecti. Sed ꝙ p̄fati inquiſi
tores per hec et ꝑ quecūq̈ ab eis allegata nō
poſſunt ſufficienter ꝓbare.quin etiā prefati
ſortilegi ⁊c̄.iudicio ordinarioꝝ ſeu epiſcopo
rum ſecluſis inquiſitoribus poſſunt ſubia-
cere.et ꝙ inquiſitores a taliuʒ diuinatorū ni
gromanticorū ſeu etiā maleficoꝝ ſe poſſunt
exonerare.nō ꝙ illi inquiſitores male faciūt
inquirendo ſuꝑ tales vbi ep̄i nō inquirūt.in
quo caſu potiꝰ inquiſitores illi ſunt cōmen-
dandi. ſic ꝓbatur. Inquiſitores nō habent
ſe intromittere niſi ſuper crimē hereſis. et cū
hoc oportet ꝙ illud crimen ſit manifeſtum.
Patet per frequenter alle.ca. accuſatus.et.§.
ſane. Quo ſtante tunc iteruʒ arguitᷣ cū quis
aliqua cōmittit que abſq̈ vicio hereſis com
mittere poteſt.quantumcūq̈ illa ſunt grauia
et enormia.adhuc nō eſt vt hereticus iudicā
dus:licet ſit puniendus. ex quo ſequitᷣ ꝙ vbi
quis non eſt iudicandus vt hereticus.ſed vt
malefactor puniendus inquiſitor nō ſe debet
intromittere.ſʒ debet talē iuxta tenorē cano-
nis ſuis iudicibus ad puniendū relinquere.
Quo iterū ſtante ſequitur ꝙ omnia inducta
per gloſatores: canoniſtas: et theologos.vt
demones inuocare.eis ſacrificare ⁊c̄.vt ſu-
pra tactum eſt niſi ex vicio hereſis proceſſe-
rint.inquiſitores nō ſe debent intromittere:
ſed ſuis iudicibus vt ſupra relinquere. Quo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſieri m ſtante.cum prefata ſepiſſime ſine vi=
cio hereſis fieri poſſunt in quo caſu talia faci
entes nõ ſunt vt heretici habendi aut cõdo
nandi.ſubſcriptis ꝓbatur auctoritatibus et
rationibus. Nam ad hoc ꝙ aliquis ſit ꝓprie
hereticus quinqꝫ requirunt. Primũ eſt vt ſit
error in ratione. Secundũ eſt ꝙ error ille ſit
circa ea que ſunt fidei vel cõtra veritatẽ de=
terminationis eccleſie in his que ptinent ad
fidem vel bonos mores et neceſſaria ad cõſe
cutionem vite eterne. Tercium eſt ꝙ error ta
lis ſit in illo qui catholicã fidem ꝓfeſſus eſt.
alias enĩ eſſet iudeus vel paganus nõ hereti
cus. Quartũ eſt ꝙ talis error in eo qui fidem
ſuſcepit ſit taliter ꝙ aliquã veritatẽ de chriſto
cõfiteaẛ pertinentẽ ad diuinitatẽ vel humani
tatem.alias ſi totũ diſcrederet eſſet apoſtata.
Quintũ eſt vt talẽ errorem ptinaci volunta=
te et obſtinata eligat et ſequatur.et qđ de he=
reſi et heretico ſic ſumpto.c.alle. accuſatus.
et verbũ ſaperent intelligaẛ. gloſas tñ cano=
niſtarum nõ reprobando ſed ſaluando.ſic ꝓ
batur. Nam ꝙ primum requiraẛ ſcꝫ error in
intellectu.hoc notũ eſt omnibus per ꝯmunẽ
regulam. Duo requirunẛ vt quis dicatur he
reticus.vnũ materiale ſcꝫ error in rõne. alte=
rum formale ſcꝫ pertinacia in volũtate. Pa=
tet et per Auguſtinũ.hereticus eſt qui nouaſ
et falſas opiniones aut gignit aut ſequitur.
Ratio etiam adeſt quia hereſis eſt ſpecies in
fidelitatis.et infidelitas eſt in intellectu ſub
iectiue.ſicut et fides ſibi cõtraria et oppoſita
habent fieri circa idem. Quo ſtante factum
vel opus quodcũqꝫ ſine errore nõ facit hereti
cum.vtputa ſi quis fornicaẛ aut mechatur:
licet agat cõtra veritatẽ que dicit nõ mecha=
beris.ex hoc non eſt hereticus niſi credat vel
opinetur fornicari eſſe licitũ. Et ratio eſt.qꝛ
quandocũqꝫ aliqua duo neceſſario requirun
tur ad cõſtitutionẽ alicuius.deficiente altero
eorum impoſſibile eſt illud eſſe.qꝛ dato oppo
ſito ꝙ ſine illo poſſit eſſe.iam non neceſſario
requireretur ad cõſtitutionẽ illius.ſicut quia
ad cõſtitutionẽ domus neceſſario requiritur
fundamentũ paries tectũ.ideo altero deficiẽ
te nõ habetur domus. Sic ergo quia ad he=
reſim cõſtituendã requiritur error in intelle=
ctu neceſſario.nullũ factũ abſolute ſine erro=
re in intellectu facit hereticũ. Et propter hoc
nos inquiſitores germanie dicimus cũ bea=
to Antonino in ſecũda pte ſumme ſue hanc
materiã pertractantis ꝙ baptiſare imagineſ
adorare demones eis thurificare. cõculcare
corpꝰ chriſti in luto.et omnia hmõi que ſunt

valde horrenda peccata.niſi ſit error in intel
lectu nõ faciunt hominẽ hereticũ. Et ideo ſi
quis faceret iſta vtputa baptiſaret imaginẽ
nõ male ſentiens de ſacramẽto baptiſmi.nec
de eius effectu nec credens iſtum baptiſmuꝫ
eſſe aliquid nec habere effectum ex vi ſua ſed
facit hoc ꝓpter aliquẽ finem facilius aſſequẽ=
dum a demone cui querit ꝓpter hoc cõplace=
re.ita ꝙ aliquo pacto implicito vel expreſſo
illud agat vt demon ſibi vel alicui faciat qđ
petit.ſm ꝙ caracteribus et figuris ſm artes
magicaſ ab hoĩbus demones pacto expreſſo
vel tacito inuocanẛ ad deſideria eorũ explen
da.dummõ nõ petant a demone quod ſit ſu
pra facultatẽ eius.nec ꝗ̃tum ad potentiã nec
ꝗ̃tum ad cognitionẽ.ſic ſcꝫ ꝙ nõ male ſenti=
at de poteſtate aut cognitone demonis. ſicut
eſſent illi qui crederent ꝙ demon poſſit neceſ
ſitare liberũ arbitriũ hominis.vel illi q̃ cre=
derent ꝙ demon omnino ex tali pacto:et in
omnẽ euentũ quantumcũqꝫ a deo nõ permiſ
ſus poſſet facere qđ petunt vel qui crederent
ꝙ poſſet ſcire alterã partem futuri cõtingen=
tis.vel effectũ aliquẽ facere qui eſt ꝓprius ſoli
deo.tales enim nõ eſt dubiũ ꝙ haberent er=
rorem in intellectu ⁊ male de poteſtate demo
nis ſentirẽt..et per cõſequens ſuppoſitis aliis
cõditionibꝫ que requirunẛ ad hereſim eſſent
heretici.et ordinariorũ ſimul et inquiſitorũ
iudicio ſubiecti. Sed ſi ex cauſis p̃dictis fa=
cerent nõ male ſentiẽtes de baptiſmo et aliis
predictis prout cõmuniter ſit eo ꝙ ipo facto
malefici et nigromantici cum ſciunt ipm dia
bolum eſſe inimicum fidei et aduerſariũ ſa=
lutis iam coguntur in eorũ cordibus ſentire
magnã vim eſſe in fide ⁊ ꝙ nulli falſitati ſub
iacere poteſt cui pater mendacii tantũ preeſſe
noſcitur. Ideo licet talia facientes peccarent
grauiſſime nõ tamen eſſent heretici. Et ratio
eſt.quia nõ male ſentiunt de ſacramento. licꝫ
eo male et ſacrilege vtantur.vnde ſunt magiſ
ſortilegi ꝗ̃ heretici.et de numero illorum de
quibus alle.c.accuſatus.pretendit nõ ſubia=
cere iudicio inquiſitorum.cum nõ manifeſte
ſapiãt hereſim immo vix occulte et quaſi nul
lo modo. Et eodẽ modo de adorantibus de=
monem et ſacrificantibus ei. quia ſi hoc faci
unt credentes diuinitatẽ eſſe in demonibus.
vel credentes ꝙ cultus latrie ſit eis exhiben=
dus.vel ꝙ omnino ex exhibitione talis cul=
tus aſſequantur qđ requirunt a diabolo.nõ
obſtante dei ꝓhibitione ſeu etiam permiſſio
ne tales eſſent heretici. Sed ſi iſta faciunt nõ
ita ſentientes de demone.ſed vt aliquo pacto

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

cum demone facilius per iſta exequantur ab
ipſo quod intendunt. tales non ſunt heretici
ex natura rei licꝫ grauiter peccent. Et quidē
ꝓ maiori declaratōe ſunt alique obiectiones
mouende. Nam obſtare videt̃ ꝙ ſm iura ſy=
moniacuſ nō eſt hereticus. vt. i. q. i. quiſquis
per pecuniā. et tñ non habet errorē in intelle=
ctu. Nā ſymoniacꝰ nō eſt hereticus ꝓprie ſed
large ꝓpter quandā ſimilitudinē. quia ex quo
vēdit vel emit ſacra ita agit ac ſi eſtimaret do
num gratie pecunia poſſe poſſideri ſm tho.
Sed nō hoc eſtimando ſicut cōmuniter ac=
cidit nō eſt hereticus. quia nō hoc credit ſed
bene verū eſſet ſi hoc crederēt ſcꝫ donum gra
tie poſſe pecunia poſſideri. Itē obſtare videt̃
qđ dicit̃ de hereti. quicūqꝫ. et alle. c. accuſatꝰ.
ꝙ adorans hereticū eſt hereticus. Sed gra=
uius peccat q̃ adorat demonē q̃ꝫ qui adorat
hereticū. ergo ꝛc. Itē qui iudicandus eſt vt
hereticus videt̃ eſſe hereticus. qꝛ iudiciū de=
bet ſequi rei veritatē. ſed talis iudicandus eſt
hereticus. Nam eccleſia nō pt̃ iudicare niſi
de his que patēt. occultoꝝ enim cognitor eſt
deus et iudex. di. xxxiij. erubeſcant. Sed ea
que ſunt in intellectu nō pñt patere niſi ex fa
ctis extrinſecis viſis vel ꝓbatis. ergo tališ faci=
ens talia eſt iudicandus hereticus. Preterea
impoſſibile videt̃ ꝙ aliquis faciens talia ſcꝫ
cōculcando corpus chriſti et hmōi. niſi ma=
le ſentiat de corpore xp̄i. ꝓbatur hoc. qꝛ im=
poſſibile eſt maliciā eſſe in volūtate. quin ſit
error in intellectu. cum et ſm phm oīs maluſ
eſt ignorans ſeu erranſ. cū ergo talia faciētes
habeant maliciā in volūtate. ergo habēt errorē
in intellectu. Reſpōdetur ad iſta. Et primo
ſuper primū et terciū qꝛ coincidunt. Duplex
eſt iudiciū. ſcꝫ dei qui videt interiora. homi=
num qui non poſſunt iudicare de interioribꝫ
niſi per exteriora. vt argumentū fatetur ter=
cium. Modo ille qui iudicatur vt hereticus
iudicio dei eſt vere hereticus ex natura rei.
Deus enim nullum iudicat hereticum niſi
habentē errorē fidei in intellectu. Sed ille q̃
iudicatur hereticus iudicio hoīm nō opor=
tet ꝙ ſit hereticus ex natura rei. ſed ꝙ fecerit
tale factū per qđ apparet ipm male ſentire de
fide. et ꝑ cōſequens iuris p̄ſumptione hereti
cus reputat̃. Et ſi queratur. An eccleſia ha=
bet ſtatim iudicare tales qui ſic adorāt demo
nes. vel baptiſant imagines hereticos et pu=
nire ſicut hereticoſ. Reſponſiones nota. Pri
mo ꝙ ad diſcernendū iſtud magis ꝑtinet ad
canoniſtas q̃ꝫ theologos. Canoniſte dicent
iuris p̄ſumptione hereticus reputat̃ et vt he
reticus eſt puniendus. Theologus dicet pri
mo iudicio ſub correctione ſedis apoſtolicē
ꝙ nō quantū eſt ex natura rei quicquid ſit iu
ris preſumptōe. Et ratio pt̃ eſſe iſta. qꝛ quan
docūqꝫ aliq̃s effectus dependere pt̃ ex dupli
ci cauſa. nunq̃ꝫ ex natura rei ex illo effectu pt̃
iudicari p̄ciſe altera cauſa. Cum igit̃ iſte effe=
ctus qui eſt adorare demonē vel eius auxiliū
ad maleficiandū poſtulare imaginem bapti=
ſando vel infantem viuū offerendo vel occi=
dendo vel aliud huiꝰ poſſunt ꝓcedere ex du
plici cauſa. ſcꝫ vel credendo demonē adoran
dum et ſibi ſacrificandū et imagines capere
ſacramētales effectus. vel quia aliquo pacto
facto cum demone facio vt facilius obtineā
quod volo a demone in his que nō ſunt ſu=
pra facultatē ſuā vt ſupra tactum eſt. non de
beo ſtatim iudicare ex tali effectu p̄ciſe alterā
cauſam ſcꝫ ꝙ hoc faciat vt male ſentiens de
fide. Unde quādo cōſtat de huiuſmodi effe
ctu. vlteriꝰ inquirendū eſt de cauſa et ſi ex er=
rore et ꝑuerſitate fidei hoc fecit iudicandꝰ eſt
hereticus et iudicio inquiſitorū cum ordina
rijs ſubiacebit. Sed ſi ex alia cauſa iudican=
dus vt ſortilegus ꝛ viliſſimus peccator. Alia
reſponſio ad noſtrū ꝓpoſituꝫ quicquid ſit ex
omnibus dictis et allegatis cōſtat ꝙ omnes
diuinatores et malefici qui iudicantur here=
tici iuris preſumptōe: et nō ex natura rei or=
dinariorum iudicio et nō inquiſitorū ſubia=
cent. nec prefati inquiſitores aliorū regnorū
per allegationes canonū et gloſatoꝝ ſe tueri
poſſunt. eo ꝙ tales demonibus ſacrificanti=
bus ꝛ adorantibus iudicant hereticos iuris
p̄ſumptione et nō ex natura rei. Tercius aūt
dicit ꝙ debeāt ſapere hereſim manifeſte. i. ſa=
pere intrinſice et ex natura rei. et ſufficiet no=
bis inquiſitoribus de hereticis ex natura rei
infectis ſe intromittere alios ſuis iudicibus
relinquendo. Et quia dictū eſt ꝙ inquiren=
dum eſt de cauſa vtrū ex errore fidei hoc fece
rit vel nō: vtiqꝫ hoc facile erit. Nā ſicut habi
tus fidei cognoſcit̃ per actū fidei qui eſt cre=
dere et cōfiteri ea q̃ ſunt fidei. et habitus ca=
ſtitatis ꝑ caſte viuere. ita eccleſia pt̃ iudicare
aliquē hereticū inquirendo ſi habet actū di=
ſcernendi ſeu male ſentiēdi de aliquo articu=
lo fidei. Sic etiā et malefica que fidē in toto
vel in ꝑte abnegauit vel corpus chriſti viliſſi
me tractauit homagiū p̄ſtitit vtrū hmōi ad
cōplacendum demoni tantū fecerit. immo ſi
in toto abnegauit etiaꝫ corde iam iudicabit̃
vt apoſtata et deficiet quarta cōditio que ha
bet cōcurrere ad hoc vt quis ꝓprie dicatur he
reticus. Et ſi huic determinationi obijcitur
bulla et cōmiſſio nobis ab Innocentio octa

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

no facta vbi maleſice iudicio inquiſitorum
ſubijciuntur. Reſpondetur per illa nõ exclu
ditur ouin et dioceſani etiam vſq; ad ſenten
tiam diffinitiuã cõtra eos ꝓcedere poſſint p
illa antiqua iura vt dictũ eſt. cum hec bulla
potius in parte ſollicitudinis nobis inquiſi
toribus tradita ſit:quã et opere cõtinuum poſſu=
mus cum dei adiutorio exhibemus. Unde
et primũ argumentũ nõ ſuffragatur inquiſi
toribus illis.ſed potius cõtrarium cõcludit
cum tales ſimoniaci tantummõ iuris pſum
ptione cenſentur heretici de quibus ordina=
rij per ſe iudicare poſſunt. irrequiſitis inqui
ſitoribus.immo nec inquiſitores de ſimonia
cis varijs ſe intromittere habent et pari ra=
tione de alijs qui tantũ iuris preſumptione
heretici iudicant. Nam cõtra epiſcopos ſciſ=
maticos ꝓcedere nõ pñt. et platos alios ſu=
periores. vt patz in.c.inquiſitionis.de here.
li.vi.vbi ſic dicit. Inquiſitores heretice pra=
uitatis ab apoſtolica ſede ſeu alijs quibuſli=
bet deputatis de hmõi crimine inquirere cõ=
tra eos vt nequeunt aut eius ptextu ꝓcedere
contra eos.niſi in litteris cõmiſſionis ſedis
apoſtolice ꝙ hoc poſſint contineat expreſſe.
Si tamẽ inquiſitores ipi epiſcopos vel ali=
os ſuperiores platos ſciuerint vl' inuenerint
circa crimen hereſeos commiſiſſe aut eos de
hmõi diffamatos exiſtere vel ſuſpectos id te
nebunt ſedi apoſtolice nunciare. Ad ſecun=
dum ſimiliter patet ex prehabitis reſponſio.
Nam adorans hereticũ eſt tunc hereticus ſi
adoret ipm credens eſſe adorandũ ſeu hono=
randum ꝓpter ſuam doctrinã et opinionem.
Si autẽ honorat ipm ꝓpter aliquod tempo=
rale ſine aliquo errore fidei in intellectu non
eſt ꝓprie hereticus.ſed iuris fictione vel pre=
ſumptione ſeu ſimilitudinarie. q2 agit ſicut
male ſentiret de fide ſicut ille quẽ adorat.vñ
nec inquiſitorũ iudicio ſubiacebit. Ad terci=
um patet ex premiſſis quia licet iudicatur ab
eccleſia vt hereticus ꝓpter facta extrinſeca vi
ſa et ꝓbata.nõ tamẽ ſequitur ꝙ ſemper ſit he
reticus ex natura rei ſed iuris preſumptione
ſic reputat. vnde et in illo caſu inquiſitorꝫ iu
diciũ ſubterfugit.quia nõ ſapit hereſim ma=
nifeſte. Ad quartũ dicendum ꝙ falſum pre=
ſupponit.q2 nõ eſt poſſibile ꝙ aliquis cõcul=
cet corp9 chriſti abſq; hoc ꝙ male ſentiat vel
peruerſitatẽ fidei habeat de corpore chriſti.
quia poteſt hoc facere ſciens ſe peccare 7 cre=
dens firmiter ibi eſſe corpus xpi. Facit tamẽ
hoc vt placeat demoni et facili9 obtineat qd
vult ab eo. Et licet omnis malus erret: non
tamẽ errore intellectus qui eſt hereſis ſeu er=

rans male ſentiens de his que ſunt fidei ſed
de his que ſunt virtutis alicuius cuius cõ=
trarium in vicijs operatur. Et tñ de primo
principali qd ad hereſim ꝓprie ſumptã requi
ritur et ſm ꝙ iudicio inquiſitorꝫ debet here=
ticus ſubiacere. Nec obſtat ſi dicat tñ etiam
cõtra diffamatos:aut ſuſpectos leuiter vehe=
menter aut violenter de hereſi.et qui non vi=
dentur ſapere hereſim manifeſte inquiſitor
poteſt ꝓcedere. Reſpondetur. inquirere pt et
procedere ſuper tales inquantũ ſunt ſuſpecti
aut diffamati de hereſi ꝓprie dicta de qua eti=
am nunc loquimur vt ſepe tactũ eſt. que ha=
bet errorez in intellectu:et alia quattor ſequẽ
tia annexa. quorum ſecundũ eſt vt talis error
ſit circa ea que ſunt fidei. vel cõtra veritatem
determinatõnis eccleſie in his q̄ pertinẽt ad
fidem et bonos mores et neceſſaria ad conſe
cutionẽ vite eterne. Si enim error ſit de his
que nõ ptinent ad fidem. puta ꝙ credat quis
ſolem nõ maiorẽ terra. et hmõi nõ eſt piculo
ſus error. Error autẽ cõtra ſacram ſcripturã
cõtra articulos fidei. contra determinationẽ
eccleſie vt ſupra eſt hereſis.ar.xxiiij.q.i. hec
eſt fides. Itẽ q2 determinatio dubiorũ circa
fidẽ pertinet principaliter ad eccleſiã et preci
pue ad pontificẽ ſummũ chriſti vicariũ Pe=
tri ſucceſſorẽ. vt expreſſe dicit.xxiiij.q.i.quo=
tiens. Et cõtra determinationẽ eccleſie nul=
lus doctor vel ſanctus ſuã ſententiã defendit
vt dicit Tho.ſz ſe. Nec Hiero. nec Aug9.
nec alius. Sicut ergo aſſerens ptinaciter cõ
tra fidẽ eſt hereticus. ita et cõtra determina=
tionem eccleſie in his que ptinent ad fidez et
neceſſaria ad ſalutẽ ptinaciter aſſerẽs eſt he=
reticus. Ipa enĩ eccleſia nunq; erraſſe in fide
probat. vt dicitur.xxiiij.q.i.a recta. et alijs.c.
Signanter aũt dicit quia aſſerens cõtra de=
terminationem eccleſie nõ ſimpliciter ſed in
his dumtaxat que ptinent ad fidem et ſalutẽ
eſt hereticus. Nam in alijs cõtrariũ ſentiens
nõ eſt hereticus. ſicut ꝙ ius nõ põt ſepari ab
vſu in rebus vſu cõſumptibilib9. qd declara=
uit 7 determinauit Johannes.xxij. in extra=
ua.ad cõditorem. Ubi dicit:contradicentes
huic ſententie eſſe cõtumaces 7 rebelles eccle
ſie nõ hereticos. Terciũ quod requiritur eſt
ꝙ error ſit in illo qui catholicam veritatẽ eſt
profeſſus. Si quis enim nunq; eſſet ꝓfeſſus
fidem chriſtianã nõ eſſet ꝓprie hereticus ſed
ſimpliciter infidelis vt iudeus et gentilis qui
foris ſunt. Unde Aug9. de ciui. dei. Uidẽs
diabolus genus humanũ a cultura idolorũ
et demonũ liberari. hereticos mouit qui ſub

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

vocabulo chriſtiano doctrine reſiſterent chri-
ſtiane. Oportet ergo ꝙ error ſit in illo qui in
baptiſmo ſuſcepit fidem chriſtianã ad hoc vt
ſit hereticus. Quartum quod requiritur eſt
ꝙ talis error ſit in eo qui fidẽ ſuſcepit taliter
ꝙ aliquã veritatem de chriſto cõfiteatur pti-
nentem ad diuinitatẽ vel humanitatez. Si
enim nullam veritatem penitus cõfiteretur
magis ꝓprie apoſtata ꝗ̃ hereticus cenſeret.
Sic iulianus apoſtata. et diſtinguitur vnũ
ab altero licet aliquãdo vnuz ſumatur ꝓ alio
Sub hac ꝯditione reperiuntur certi qui in-
terdum egeſtate ⁊ moleſtijs varijs afflicti cor-
pus et animã tradunt diabolo et fidem abne-
gant dummodo in eorum neceſſitatibus. et
ad poſſidendũ diuitias et honores diabolus
eis aſſiſtat. Nouimus certos nos inquiſito-
res et poſt aliquos penitentes. qui vtiqꝫ abſ-
qꝫ errore fidei in intellectu quia tantummõ
propter cõmoda temporalia talia cõmiſerũt.
vnde nec heretici ꝓprie nec iterum apoſtate
ex corde et Julian⁹. licet magis apoſtate cen-
ſentur. Ex corde vero apoſtate ſi nolunt re-
ſilire vt heretici impenitentes tradentur cu-
rie ſeculari. Si autem velint recipiuntur ꝓ-
ut heretici penitentes. iuxta. c. ad abolendã.
§. preſenti. de here. li. vi. Cõcordat Raymun-
dus ti. de apoſtatis. c. reuertentes. vbi dicit.
Qui reuertẽtes ab apoſtaſie perfidia cum fue-
rint heretici tanqꝫ reuertentes ab hereſi ſunt
recipiendi. Et hic ſumitur vnum pro alio vt
prius tactum eſt. Et ſubdit. Jlli vero qui me-
tu mortis fidẽ abnegãt. hic tu accipe q̃ ꝓpter
commodum temporale diabolo fidez abnegãt
et erroribus nõ credunt. licet iure heretici nõ
ſint. nota hic ꝙ nõ ſunt ꝓprie heretici. Sub-
dit. poſtqꝫ nõ habent in mente errorẽ. Judi-
cio tamen eccleſie qui habet per exteriora de
interioribus iudicare heretici habendi ſunt.
nota hic iuris fictione. et ſi reuertant̃ vt peni-
tentes heretici recipiendi ſunt. Nõ enim me-
tus mortis eſt metus cadens in cõſtantem vi-
rum ad fidem chriſti abnegandã. ſic et tu ac-
cipe ꝓpter cõmoda temporalia. Unde cõclu-
dit. Sanctius eſt mori ꝗ̃ abnegare vel veſci
idolaticis vt dicit Aug⁹. et recitatur. xxxij. q.
iiij. Simile iudicium de maleficis fidem ab-
negantibus eſſet vt ibi reſilire vellent recipe-
rentur vt penitentes abſqꝫ hoc ꝙ curie ſecu-
lari relinquerentur. omnibus tamen modis
ad gremium eccleſie recipiuntur vbi petunt.
et curie ſeculari ſi nõ traduntur relinquunt̃.
et hoc propter damna temporalia illata. put
in modis ſententiandi patebit. et omnia pre-
ſatus ordinarius exequitur. ita ꝙ etiam in-
quiſitor ſuas vices illi committere poteſt in
hoc dumtaxat caſu apoſtaſie. ſec⁹ eſt in alijs
caſibus ſortilegorũ. Quintũ quod requi-
ritur ad hoc vt quis ꝓprie ſit hereticus eſt vt
talem errorẽ firmata voluntate ⁊ obſtinata e-
ligat et pertinaciter ſequat̃ opiniones. Unñ
ſm Hiero. hereſis ab electione eſt dicta. Et
ideo ſm Aug⁹. nõ qui falſas opiniones gi-
gnit vel ſequitur. ſed qui pertinaciter defen-
dit hereticus eſt cenſend⁹. Unde ſi quis nõ
pertinaci malitia ſentiret aliquid cõtra fidẽ
ſed ignorantia paratus corrigi ſi quis ſentit
falſum oſtendetur ſibi eſſe cõtra fidem vel ſa-
cram ſcripturam vel determinationẽ eccle-
ſie. xxiiij. q. iij. dixit apoſtolus. Et ideo ipſe
Aug⁹. dicebat. Errare potero hereticus nõ
ero. quia ſcꝫ paratus corrigi cum ſibi fuerit
oſtenſus error. Et cõſtat ꝙ quotidie inter do-
ctores circa diuina ſunt varie opiniones et
aliquando cõtradictorie ita ꝙ neceſſe eſt alte-
ram eſſe falſam. et tamen nulla earum reputa-
tur falſa donec per eccleſiam fuerit determi-
nata. ar. xxiiij. q. iij. qui in eccleſia. Ex quib⁹
omnibus ꝯcluditur ꝙ ꝓbare maleficos ſub-
iacere iudicio inquiſitorum vel etiam alios
quocũqꝫ modo demones inuocantes per di-
cta canoniſtarũ ſuper allc. verbum ſaperent.
in. c. accuſatus. cõprehenſum nõ ſufficienter
probatur. cum tales ab eis heretici iudican-
tur quadam iuris fictione. nec etiam per di-
cta theologorum. cum et ipſi tales nominãt
apoſtatas verbo vel opere. non autem mente
et corde. de quo errore verbum ſaperent pre-
tendit. Et licet iudicantur vt heretici. nõ ta-
men propter hoc ſequitur ꝙ epiſcopus ſine
inquiſitore non poſſit ad ſententiam diffini-
tiuam contra eos procedere aut carceri ad pe-
nam deputare aut tormentis exponere. Jm-
mo in caſu quo hec deciſio non videatur ſuf-
ficere ad hoc vt nos inquiſitores ſim⁹ a ma-
leficarum inquiſitione exonerati. nolumus
tamen hoc via iuris exigere. cum vices no-
ſtras in his dumtaxat ſuper ſententiaz feren-
dam ipſis dioceſanis cõmittere poſſumus.
Hoc enim habetur in capi. multorũ. in prin-
cipio. de hereti. in clemen. Ubi ſic dicitur.
Multorum querela ⁊ infra. vt negociuz in-
quiſitionis huiuſmodi eo proſperetur feli-
cius. quo deinceps eiuſdem labis indago ſo-
lertius diligentius ⁊ cautius peragetur ipm
tam per dioceſanos epiſcopos ꝗ̃ per inqui-
ſitores a ſede apoſtolica deputatos omni car-
nali odio vel timore aut cuiuſmodi commo-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

di tempoꝛalis affectione ſemotis decernim⁹
exerceri. ſic ꝙ quilibet de pdictis ſine alio ci=
tare ⁊ arreſtare ſeu cape ac tute cuſtodie man
cipare ponendo in cōpedibus et manicis fer
reis. ſi ei viſum fuerit ſuper quibꝫ faciendū
ipſius cōſcientiam oneramus. necnō inquire
re cōtra illos de quibus ꝓ hmōi negocio ſm
deum et iuſticiā viderit expedire. duro tamē
tradere carceri qui potius ad penam ꝗ̄ ad cu
ſtodiam videatur vel toꝛmentis exponere il
los aut ad ſententiā ꝓcedere cōtra eos. Epi=
ſcopus ſine inquiſitoꝛe aut inqͥſitoꝛ ſine dio
ceſano aut eius vel epiſcopali ſede vacāte ca
pituli ſuper hoc delegato. ſi ſui ad inuicē co=
piam habere valeant infra octo dierū ſpacio
poſtꝗ̄ inuicem ſe requiſiuerint non valebit.
et ſi ſecus pꝛeſumptū fuerit nullū ſit et irritū
ipſo iure poſt ſequitur ad noſtrū ꝓpoſitum.
Uerum ſi epiſcopus vel eius ſeu capituli ſe=
de vacante delegato cum inquiſitoꝛe aut in=
quiſitoꝛ cum altero eoꝛundē ꝓpter pmiſſa ne=
queant aut noluerint pſonaliter cōuenire pt
epiſcopus vel eius ſeu capituli ſede vacante
delegatus inquiſitoꝛi et inquiſitoꝛ epiſcopo
vel eius delegato ſeu ſede vacante illi qui ad
hoc fuerit per capitulum deputatus. ſuper
illis cōmittere vices ſuas vel ſuas ſignifica
re per litteras cōſilium et cōſenſum. Ex quo
patet ꝙ licet in quinqꝫ caſibus vnus ſine al=
tero in tribus vero minime ꝓcedere poſſit. qꝛ
tamē vnus alteri vices ſuas cōmittere pōt:
pſertim quo ad ſententiā ferendā. ideo et nos
hoc per pñtes facere decreuimus alijs inqui
ſitoꝛibus in ſuis limitibus remanentibꝫ. Ad
argumenta ergo reſpondendo patet ex pmiſ
ſis ad ſex pꝛima argumenta ꝓ inquiſitoꝛibꝫ
militantia deciſio. ꝙ eoꝛū inquiſitioni male=
fici et ſoꝛtilegi nō videntur ſubijci. Ad alia
autem argumenta ꝓ dioceſanis in caſu quo
et ipſi a maleficarū inquiſitione ſe exonerare
vellent: et ciuili iudicio relinquere. Patet ꝙ
nō poſſunt hoc eadem facilitate quo inquiſi
toꝛes facere. quia in crimine hereſis iuxta. c.
ad abolendā. et. c. vergentis. et. c. excōmuni=
camus vtrūqꝫ. extra de hereticis. Judicis ec
cleſiaſtici eſt cognoſcere et iudicare. et iudi=
cis ſecularis exequi et punire. vbi ſententia
tranſit in vindictā ſanguinis. ſecus vbi ad
alias penas penitentiales Uidet̄ etiā ꝙ in he
reſi maleficarū licet nō in alijs hereſibꝫ etiā
ipſi dioceſani ſuas vices ad agnoſcendū ⁊ iu
dicandum in foꝛo ciuili cōmittere valeat. tū
vt in argumentis tangit̄ hoc crimen malefi=
carum nō eſt mere eccleſiaſticum. immo poti
us ciuile ꝓpter damna que inferuntur tempo
ralia. tum etiam quia leges ſpeciales in puni
tionem maleficoꝝ quo ad omnē viam puni
tionis edite cernunt̄. Uidetur deniqꝫ ꝙ hec
via plurimū in exterminiū maleficarū deſer
uiret. ⁊ in maximū releuamen oꝛdinarioꝝ co
ram tremendo iudice ſuper diſtrictū examen
quod exigetur cum teſte ſcriptura iudiciū du
riſſimū his qui pꝛeſunt imminet. et ſm hanc
differentiā ꝓcedemus videlicet ꝙ iudex ſecu
laris cognoſcere ⁊ iudicare poteſt vſqꝫ ad ſen
tentiam diffinitiuā ad penitentiā quā ab oꝛ=
dinarijs recipiet. ſecus ſuper ſanguinē quā
per ſe ferre poteſt.

Ut ergo iudices tam in foꝛo eccleſia=
ſtico ꝗ̄ ciuili modos cognoſcendi iu
dicandi et ſententiandi ſemꝑ in pm=
ptu habere valeāt. cōſequenter circa tria pꝛin
cipaliter ꝓcedendum erit. Pꝛimo quis mo=
dus incohoandi ꝓceſſum fidei. Secundo qͥs
modus cōtinuandi. Tercio quis modus ter
minandi et ſententiandi in hac materia ma=
leficarū. Circa pꝛimū quinqꝫ difficultates.
Pꝛima quis inter tres modos ꝓcedendi qui
in iure tanguntur ſit magis competens. Se
cunda de numero teſtium. Tercia an poſſint
cōpelli ad iurandum. Quarta de conditione
teſtium. Quinta an inimici capitales ad teſti
ficandū admittunt̄. Secunda pars cōtinet
queſtiones vndecim. Pꝛima qualiter teſtes
ſunt examinandi. et ꝙ ſemꝑ quinqꝫ pſone de
bent eſſe pꝛeſentes. Itē qualiter malefice ſint
interrogande generaliter et particulariter. et
erit ſexta in oꝛdine libꝛi. cum numerus mu=
tatur eo vt lectoꝛ facilius reperiet materiam
optatam. Secunda varia dubia declarat ſu
per reſponſiones negatiuas. et quādo ſit in=
carceranda et quando ꝓ manifeſte depꝛehen
ſa in hereſi maleficarū. Tercia de modo ca=
piendi maleficas. Quarta de duobus q̄ poſt
captionem facienda ſunt iudici et an deponē
tium nomina ſint ei manifeſtanda ⁊ defenſio
nes concedende. Quinta qualiter defenſio=
nes cum deputatione aduocati ſint cōceden
de. Sexta quid faciet aduocatus cum ſibi
teſtium nomina nō publicantur. et vbi inimi
ciciam capitalem allegat coꝛam iudice. Se=
ptima qualiter iudex inimiciciā capitalē in=
ueſtigare habet. Octaua de his que iudex
habet aduertere anteqꝫ delatā toꝛmentis ex
ponat. Nona de mō ſententiādi ad q̄ſtiones
⁊ toꝛmenta. Decima ſuꝑ toꝛmēta ꝯtinuanda
et q̄liter ſint toꝛmentande ⁊ de cautelis et ſi=
gnis ꝯtra maleficiū taciturnitiſ. Undecima

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

ſuper finales interrogationes et cautelas a iudice obſeruandas. Tercia pars cōtinet primo queſtiones tres quas iudex debet aduertere. et ex quibus omnis ſententia diffinitiua debet ꝓcedere. Prima an ſuper examen candentis ferri poſſit ſententiari. Secunda de mō quo omnis ſententia eſt ferenda. Tercia ex quibus ſuſpitionibus poteſt iudicare et qualiter ſuper vnamquāqꝫ ſuſpitionē debet ſententiare. Demū ſuper vltimā partē de viginti modis ſententiandi. quarū tredecim ſunt cōmunes ſuper omnē hereſim. reliqui ſpecialiter ſuper hereſim maleficarū. et quia locis ſuis patebunt cauſa breuitatis hic non aſſignantur.

Queſtio prima ſuper modum inchoandi proceſſum.

Queritur ergo primo quis ſit modus cōpetens ad inchoandū ꝓceſſum fidei ꝯtra maleficas. Reſpondetur. Cum inter tres modos qui tanguntur. extra de accuſa. denun. et inquiſitio. et primus eſt quando aliquis accuſat aliquem de crimine hereſis vel fautoria coram iudice offerendo illud ſe ꝓbaturū et inſcribit ſe ad penā talionis niſi ꝓbet. Et ſecundꝰ modus qn̄ aliquis denunciat aliquē ita tn̄ nō ꝙ offert ſe probaturū nec vult facere ptem. ſed dicit ꝙ denunciat zelo fidei. vel rōne ſententie excōmunicationis late ꝑ ordinariū vel eiꝰ vicariū. aut rōe pene temporalis quā ſecularis iudex cōtra nō denunciantes. Et tercius modus per inquiſitionē. hoc eſt qn̄ nō eſt aliquis accuſator vel denunciator. ſed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco ꝙ ſint malefice. et tunc iudex habet non ad inſtantiam partis ſꝫ etiā ex officio ꝓcedere. Ideo aduertendum ꝙ primū modū ꝓcedendi iudex nō libenter admittat. tum quia nō eſt in cauſa fidei vſitatus nec etiā in cauſa maleficarū qui ſua maleficia occulte exercent. tum etiā quia eſt accuſanti multū ꝑiculoſus ꝓpter penā talionis qua plecteret vbi in ꝓbatione deficeret. tum etiā quia eſt multū litigioſus. Incipiat ꝓceſſum per citationē generalē affigendo illā ad valuas eccleſie ꝑrochialis velꝰ pretorij per modū qui ſequit. Cum nos vicarius talis ordinarij. aut iudex talis dn̄i totis noſtris affectibus inhiantes ac ex omnibus noſtris ꝑcordijs affectantes populū chriſtianum nobis cōmiſſum in vnitate et ſerenitate catholice fidei cōfoueri. ac ab omni peſte prauitatis heretice viſceraliter elongari. Iccirco nos iudex prefatus: cui ex iuncto officio hec incumbunt. ad gloriam et honorē recolendi nominis ieſu xp̄i et ad exaltationē ſancte fidei orthodoxe atqꝫ ad depreſſionē heretice prauitatis precipue in maleficis vniuerſis et ſingulis cuiuſcūqꝫ ꝯditionis ſtatus. Hic nota. Si eccleſiaſticus iudex inquirit addat: ordinis religionis aut dignitatis exiſtant. qui ſunt infra terminos huius ciuitatis aut circa illā aut oppidi ad duo miliaria. ad quorū noticiā peruenerint hec mandata. eccleſiaſticus iudex adiungat. Auctoritate qua fungimur in hac ꝑte in virtute ſancte obedientie. ac ſub pena excōmunicationis precipimꝰ et mandamus ac mandando requirimus et monemus quatenus infra. xij. dies prime ꝯputandos. Hic ſecularis iudex mō ſuo mandabit. et penis eis cōſuetis quorū primos quattuor ꝓ primo. et reliqꝫ quattuor primis q̄ttuor immediatos ꝓ ſc̄do. et vltimos quattuor ꝓ tercio termino ꝑemptis. Ac trina monitione canonica aſſignamus: nobis reuelāt ſi quis ſcit vidit vel audiuit aliquā eſſe ꝑſonam hereticā et maleficā diffamatā vel ſuſpectam et in ſpeciali talia practicantē que in nocumentū hoīm iumentorū aut terre frugū. et dampnū reipublice cedere valeāt. ꝙ ſi noſtris antefatis monitis et mandatis nō paruerit cum effectu. premiſſa infra taxatū terminum nō reuelando ſciat ſe. Iudex eccleſiaſticus addat excōmunicationis mucrone ꝑcuſſum. Secularis iudex addat penas temporales. Quā excōmunicatōis ſententiā in oēs et ſingulos taliter vt predicit cōtumaces prefata noſtra monitione canonica ꝑeunte et eorum obedientia requirente. nunc vt ex tunc et tūc vt ex nunc ferimus in his ſcriptis. Abſolutionem harū ſententiarū nobis tm̄mō reſeruandum. Cōcludit iudex ſecularis mō ſuo Datum etc̄. Nota inſup ſuper ſecundum modum ꝙ cum vt dictū eſt ſecundus modus ꝓcedendi et proceſſum fidei incipiendi eſt per modum denunciatōnis. vbi denuncians nō offert ſe probaturum nec vult facere partem. ſed dicit ꝙ denunciat rōne ſententie excommunicationis late. vel zelo fidei et ꝓpter bonum reipublice. Ideo ſecularis iudex hoc debet in ſua citatione generali aut premiſſa monicione ſpecificare. ꝙ nemo eſtimet ſe penalem fieri etiā ſi in probatione defecerit. quia non offert ſe vt accuſans ſed vt denuncians. Et tunc quia plures comparebunt ad denunciandum iudici: notare debet iudex vt procedat mō qui ſequit. Primo habeat notariū et duas honeſtas ꝑſonas. ſiue ſint clerici

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſiue laici. vel ſi notarius nõ poſſet haberi tũc loco notarij ſint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in. c. vt officiũ. §. verũ. li. vi. vbi ita dicitur Verũ quia in cã graui crimine cũ multa oporteat cautela ꝓcedi vt in reos ſine vllo ꝓferatur errore dure ac digne ſeueritas vltionis. Volumus et mandamus vt in examinatione teſtium quos recipi ſuper hoc crimine ꝑdicto ipſiſq; cõtingentibus oportuerit. adhibeatis duas religioſas et diſcretas perſonas. Hic Archidia. in gloſa poſſunt intelligi ꝑſone honeſte ſiue ſint clerici ſiue laici. Sequitur in quarũ pñtia per publicã ſi cõmode habere poteſtis ꝑſonam aut per duos viros idoneos fideliter eorũ depoſitiões teſtium deſcribant. Nota ergo ꝙ his ꝑſonis adhibitis mandet denuncianti iudex ꝙ det in ſcriptis vel ſaltem dicat verbo. Et tũc notarius ſeu iudex incipiat ꝓceſſum per modum qui ſequitur.

¶ In noĩe domini amen. Anno a natiuitate dñi ꝛc. tali die talis menſis in pñtia mei notarij et teſtiũ infra ſcriptorũ. talis de tali loco et talis dioceſis vt ſupra cõparuit ꝑſonaliter in tali loco corã honorabili iudice et obtulit eidem cedulã tenoris ſequentis. inſeratur tota. Si autẽ nõ per cedulã ſed verbo. ponatur ſic. Cõparuit ꝛc. et denũciauit eidem ꝙ talis de tali loco dioceſis talis aſſeruit et dixit ꝙ ſciret hoc. vel ꝙ fecerit talia nocumenta ſibi vel alijs perſonis. Quo facto in cõtinenti faciet iurare ipſm denunciantẽ modo conſueto. vel ad quattuor dei euangelia. vel ſup crucẽ erectis digitis tribus et duobus depreſſis in teſtimoniũ ſancte trinitatis ꝛ damnationẽ anime et corporis de dicenda veritate ſup denũciatis. et pſtito iuramento interrogabit eum Vñ ſcit eſſe vera que denunciauit et ſi vidit vel audiuit. Si dicat ſe vidiſſe aliqua vtputa quia ibi repertus tali hora tempeſtatis vel quia tetigit iumentũ: vel quia intrauit ſtabulum. Interrogabit iudex vbi eũ vidit et quando et quotiens et per quẽ modũ et qui erant pñtes. Si dicat ꝙ nõ vidit ſed ꝙ audiuit. Interrogabit eũ a quibus audiuit et vbi et qñ et quotiens ꝛ qbus pñtibus audiuit. formãdo articulos de quolibet predictorũ ſingulariter et diuiſim. et notarius ſeu ſcriptor ponat totũ in actis ſeu in ꝓceſſum immediate poſt predictã denunciationẽ ꝯtinuando ſic. Qua quidẽ denunciatiõe vt premittitur facta. ipſe inquiſitor in cõtinenti fecit iurare ad quattuor dei euangelia ꝛc. vt ſupra. ipſm denunciantẽ de dicenda veritate ſup denunciatis. et interrogauit eundẽ vnde et quõ ea que denunciauerat nouerat vel ſuſpitionẽ habeat eſſe vera Reſpondit. quia vidit vel audiuit interrogauit vbi vidit vel vbi audiuit. et dixit. ꝙ tali die talis menſis talis anni in tali loco. Interrogauit. quotiẽs vidit vel audiuit ꝛc. et formentur articuli vt dictũ eſt et totũ ponatur in ꝓceſſu: et ſpecialiter interrogatur. qui ſciunt cũ eo in tali cauſa et qui põt ſcire. Quibus oĩbus ſic peractis vltimo interrogabitur ſi denũciat mala voluntate odio vel rancore. vel obmittat aliquid fauore et amore. vel alias denunciat rogatus vel ſubordinatus. Et poſtremo iniungetur ei virtute iuramenti preſtiti tenere ſecretuz quicq̃d ibi dixit. vel per iudicẽ ſibi dictum fuit. et ponetur totũ in ꝓceſſu et in actis. et omnibus expletis ponatur paulo infra. Acta ſunt hec in tali loco tali die talis menſis ꝛ tali anno in pñtia mei notarij vel ſcriptoris adiuncto mihi tali in vigorẽ officij tabellionatus. et talium teſtium ad hoc vocatorũ et rogatorum.

Tercius modus ꝓceſſum incipiendi qui etiam eſt cõmunis et vſitatus modus. et cũ hoc ſecretus eſſet vbi nullus accuſator vel denunciator ſe offerret ſed fama laboraret in aliqua ciuitate vel loco de aliqua malefica et etiã tali et ꝓpter famã iudex abſq; citatione generali de qua ſupra ſeu monitione ex officio ꝓcedere vellet. eo ꝙ talis clamor frequens ꝑueniret ad aures eius. tunc iterũ inchoare põt ꝓceſſum in pñtia perſonarũ vt ſupra.

¶ In noĩe domini amen. Anno a natiuitate dñi tali die menſe tali ſeu menſibus talibus. Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit pluries fama publica referente ac clamoſa inſinuatione producente ꝙ talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia contra fidem ac cõmunem vtilitatez reipublice. et ponatur totum prout fama laborat. Et paulo infra. Acta ſunt hec die tali mẽſis talis de anno tali in pñtia teſtiũ taliuz vocatorũ et rogatorũ et mei notarij talis auctoritate ſeu ſcriptoris vigore tali. Sed anteq; ſecunda pars inchoetur videlicet qualiter huiuſmodi ꝓceſſus eſt cõtinuandus premittenda ſunt aliqua ſuper teſtes examinandos quot in numero eſſe debeant et cuius cõditionis.

¶ Queſtio ſecunda de numero teſtiũ.

Quia dictum eſt in ſecundo modo de dictis teſtium qualiter inſcribi debeant: ſcire numerũ ꝛ cõditionẽ illorũ opus eſt. Queritur vtrum

iudex duorū teſtium legitimoꝝ non ſingula
rium poſſit licite aliquā de hereſi maleficarū
cōdemnare. vel plures q̄ʒ duo neceſſario re=
quirantur. et dicunꝭ teſtes ſingulares qn̄ in
dictis ſunt partiales. cōcordant tn̄ in ſubſtā
tia ſeu effectu rei. vt ſi diceret maleficiauit mi
hi vaccā alter puerū: cōcordarent in malefi=
cio. Hic aūt queritꝭ vbi teſtes nō ſunt partia
les ſed omnino cōcordant. Et reſpondetꝭ ꝙ
q̄uis videantꝭ ſufficere duo teſtes de iuris ri
gore. quia regula eſt ꝙ in ore duorum vel tri
um ſtat omne verbū. tamē de iuris equitate
nō videntꝭ in hoc crimine duo ſufficere: tum
propter criminis immanitatē. In criminibꝫ
enim ꝓbationes debēt eſſe luce clarioriores.
ff. de ꝓbationibus. ſi autē. Et hereſis ꝑcipue
talis inter maiora crimina enumeratꝭ. Et ſi
dicatꝭ ꝙ in hoc crimine ſufficiūt leuiores ꝓ=
bationes. q2 leui argumento q̄s detegitꝭ. C.
de here. l. ij. Leui argumento recedendo a iu
dicio catholice religionis ⁊ tramite hereticū
ſe facit. Reſpondetꝭ. Verū eſt ad ꝑſumenduʒ
nō aūt ad cōdemnandū tum ꝓpter iuris ordi
nis in hoc crimine detruncationē. In hoc e=
nim ordo iudiciarius in fauorē fidei detrun
catur. q2 nec delatus videt teſtes iurare. nec
etiam ſibi publicantꝭ vbi poſſet eis graue pi=
culum imminere. vt in. c. ſtatuta. de here. li.
vi. ꝓpter quod delatus nō poteſt diuinare. ſed
tenetꝭ ipſe iudex ꝑ ſe ⁊ ex officio de teſtiū inimi
cicia ꝑquirere. q2 excludunꝭ vt infra patebit
et etiā ſi depoſuerūt confuſe de cauſa ſcientie
eos iterū interrogare. qd̄ p̄t facere extra de te=
ſti. ꝑ tuas. et. ff. de queſtionibꝫ repeti. nā q̄to
magis via defendendi delato ſubtrahitꝭ tan=
to magis incumbit iudici ſollicitudo diligē
tius inquirendi. Vbi ergo inuenirentꝭ duo
teſtes cōcordes et legittimi cōtra quencq̄ʒ nec
ex hoc vellē eum de tanto crimine cōdemna=
re. ſed purgationē ſi eſſet diffamatus indice=
re vel ꝓpter vehementē ſuſpitionē que oritꝭ ex
dictis duoꝝ teſtium facere eum abiurare vel
queſtionare ſeu ſententiā differre. non enī vi
detur tutū ad vocē duorū teſtiū hominē bo=
ne fame de tanto crimine ꝯdemnare. Secus
ſi fuerit male fame. De hoc Archi. pleniꝰ in
c. vt officiū. §. verū. in prin. de here. li. vi. ſuꝑ
verbo teſtiū. et in. c. fidei. In fine gloſe illius
capituli. Et Jo. an. ibidē. In. c. etiā excōmu
nicamus. itaq̄ʒ extra de here. §. addicimus.
dicitꝭ. ꝙ faciat eps̄ iurare tres vel plures boni
teſtimonij viros de dicēda ꝟitate. ſi ſciuerint
in ꝑrochia tales hereticos ibi eſſe.

[A]D idem ꝙ ſi queritꝭ. Vtrū iudex ꝑ te=
ſtes ſingulares ſolū vel ſaltē cū infa=
mia poſſet iuſte de tali hereſi aliquem
condemnare. Reſpondetꝭ ꝙ non. nec ꝑ teſtes
ſingulares ſoluʒ nec etiā cum infamia. extra
de teſti. cum litteris. ꝑſertim cum in crimini=
bus ꝓbationes debēt eſſe luce clariores vt ſu
pra patuit. et in hoc crimine nemo ſit ex pre=
ſumptione damnandus. extra de ꝑſump. lit
teras. ergo tali indicitur purgatio rōne infa
mie. et abiuratio rōne ſuſpitionis vehemen=
tis que cōſurgit ex dictis teſtiū. tn̄ vbi teſtes
ſunt ſingulares ꝯcordant tn̄ in ſubſtantia fa
cti et euidentia facti cōcurrunt. tunc iudicis
cōſcientia ibi oneratꝭ ex indirectorio habetur
queſtio quotiēs poſſunt teſtes examinari.

Queſtio tercia.

[Q]Vod ſi queritꝭ. Vtrū iudex teſtes poſ
ſit cōpellere ad iurandum de dicenda
eidem in cauſa fidei ſeu maleficaruʒ
veritatē. Et etiā pluries eos examinare. Re=
ſpondetur ꝙ ſic. ꝑſertim eccleſiaſticus iudex
vt ſupra patuit in. c. vt officiū. §. verū. Et ꝙ
teſtes cogendi ſunt in cauſis eccleſiaſticis ve
ritatē deponere medio iuramento. extra de te
ſti. cogen. c. ꝑuenit. alias teſtimoniū nō va=
lebit. Et extra de hereti. c. excōmunicamus
itaq̄ʒ. §. addicimus. dicitꝭ. ꝙ archiepiſcopus
vel epiſcopus parrochiā in qua fama fuerit
hereticos habitare circumeat et ibi tres vel
plures boni teſtimonij viros: vel etiam ſi ex=
pedire videbitur totā vicinā iurare cōpellat.
et ſequitꝭ infra. Si qui vero ex his iuramen=
ti religionē obſtinatione damnabili reſpuen
tes iurare forte noluerint ex hoc ipſo tanq̄ʒ he
retici reputentꝭ. Qꝫ aūt pluries poſſit exami=
nari. Ita dicit Archi. in. c. vt officiū. §. verū.
ſuper ver. teſtiū. vbi dicitur ſic. Inquiſitor.
hic aūt iudex debet eſſe ſollicitus vt ſi teſtes
confuſe depoſuerunt. et de cauſa ſcientie mi=
nus plene requiſiti fuerūt ꝙ iterato cum eis
inquirat. Nam hoc de iure fieri poteſt. extra
de teſti. cogendis. vt ſupra tactum eſt. et. ff. de
queſtionibus repeti.

Queſtio quarta de cōditione teſtiū.

[Q]Veſtio ſuper cōditiones teſtiuʒ. No
ta ꝙ excōmunicati. Item participes
et ſocij criminis. Item infames et cri
minoſi ſerui contra dominos admittuntꝭ ad
agendum et teſtificandū in cauſa fidei qua=
cunq̄ʒ. Item ſicut hereticus cōtra hereticum
ad teſtificandum admittitur: ita maleficus
contra maleficum. in defectū tamen aliarum

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

pꝛobationū et ſemper contra et nō pꝛo. vxoꝛ
etiam et filij et familiares cōtra et nō pꝛo. ar.
per. c. filij. de here. li. vi. et hoc ideo. quia coꝝ
teſtimoniū eſt magis efficax ad ꝓbandū. De
pꝛimis patet in. c. in fidei. de here. ibidē. In
fidei fauoꝛē cōcedimus vt in negocio inqui=
ſitionis heretice pꝛauitatis excōmunicati et
participes vel ſocij criminis ad teſtimoniū
admittanꝰ in defectu aliarū ꝓbationū cōtra
hereticos credentes receptatoꝛes fautoꝛes et
defenſoꝛes eoꝛū ſi ex veriſimilibꝫ cōiecturis
et ex numero teſtiū aut perſonarū tā deponē
tium ꝙ̄ coꝝ cōtra quos agitur et deponitur
qualitate aut alijs circumſtantijs ſic teſtificā
tes nō falſa dicere pſumant. De periuris qū
pſumitur qđ deponūt zelo fidei. patet in. c.
accuſatus. §. licet. vbi ſupꝛa. vbi dicitꝰ. Licet
vero periuri et poſt penitentiā repellanꝰ ſi tñ
hi qui coꝛam ꝛ infra. ſi ex manifeſtis indicijs
apparuerit tales nō anime leuitate aut odij fo
mite ſeu coꝛruptōne pecunie ſed zelo fidei oꝛ
thodoxe dictū ſuum vellent coꝛrigere ac mo
do que pꝛius tacuerant reuelare in fauoꝛē fi=
dei niſi aliud obſtiterit ſtari debet tam cōtra
ſe ꝙ̄ reliquos atteſtationibus eoꝛundē. Et ꝙ
infami et criminoſi et ſerui cōtra dn̄os admit=
tuntur. Archi. in. c. alle. accuſatus. in. §. licet.
ſuper verbo exceptū dicit ita. Tāta eſt labes
criminis hereſis ꝙ ad eius actionē etiam ſer
ui aduerſos dn̄os ſuos et quilibet crimino=
ſus. etiā infames aduerſus quemlibet admit
tuntur. vt. ij. q. vij. §. huic opponiꝰ.

¶ Queſtio quinta an inimici capitales ad te
ſtificandū admittunꝰ.

SI vero queriꝰ. Utrū iudex inimi=
cos capitales alicuius delati poſſit
in tali cauſa ad teſtificandū ſeu a=
gendum admittere cōtra illū. Re=
ſpondemus ꝙ nō. Unde Archi. vbi ſupꝛa.
Nō tamē intelligas ꝙ in hoc crimine inimi
cus capitalis admittiꝰ ad actionē. iij. q. v. c. ij
et de ſimo. licet heli. in fine. de hoc etiā ſatis
notat Hoſti. in ſum. de accu. §. quis poſſit.
ſed qui dicunꝰ inimici capitales. Nota ꝙ qꝛ
ſolū rōne inimicitie quis repelliꝰ et nō que=
cunqꝫ repellit ſed capitalis intelligitur: quia
moꝛs inter eos eſt de facto illata vel fuit intē
tata ſeu ea que ſunt ad moꝛtez inductiua aut
via vel vulnera grauia et letalia ſunt ſecuta:
et ſimilia que ad peruerſitatē et malignitatē
agentis cōtra paſſum iudicant manifeſte. ꝓ=
pter quod pſumitur ꝙ ſicut intentauit ꝯtra
iſtum moꝛtē coꝛpoꝛalē per illū modū ſcꝫ vul
nerando. intentaret etiā per iſtū crimen here
ſis imponendo. et ſicut voluit ei auferre vitā
vellet auferre famā quare tales inimici capi
tales a teſtimonio legitime expellūtur. Alie
vero inimicitie pſertim graues et put etiā fa=
ciliter mulieres ad inimicitias cōmouenꝰ. et
et ſi nō repellunt totaliter tñ dictū coꝝ debili
tant aliqualiter vt nō ſit plena fides eoꝛū at=
teſtationibꝫ adhibenda. ſed cum alijs admi=
niculis et alioꝝ teſtiū dictis poſſunt plenam
facere ꝓbationē. pſertim vbi iudex delatum
interrogat. An ne putet ſe habere inimicū. q̇
tale crimen ad moꝛtē ſibi ex inimicitia impo
nere auderet. ſi dicet ita interrogabit que illa
ſit perſona. et tunc iudex aduertet ſi illā pſo=
nam de qua ſuſpitio eſt ꝙ ex inimicitia depo
ſuerit denotauit. In tali enī caſu vbi iudex
etiam de cauſa inimicitie per alios honeſtos
infoꝛmaꝰ. et alia adminicula nō occurrūt et
alioꝛū teſtiū dicta poterit ſecure talez teſtem
repellere. Si vero delata perſona dicet. Nō
ſpero aliquē talem habere inimicū licꝫ inter=
dum brigas cum mulieribꝫ habuerim. vel ſi
dicet habeo inimicū. ꝛ nō expꝛeſſit debite ſed
quendā alium qui foꝛtaſſis nō depoſuit. tūc
dicta talis teſtis etiā ſi alij dicerent ꝙ cauſa
inimicitie depoſuiſſet. iudex tñ nō debet re=
pellere ſed ad plenā ꝓbationē cum alijs am=
miniculis cōſeruare. Reperiuntur ꝙ̄ plures
minus ꝓuidi et circumſpecti qui hmōi depo
ſitiones mulierū refutare et annihilare que=
runt dicētes illis ſtandum nō eſſe. eo ꝙ ſepiſ=
ſime cum rixoſe ſint ex inuidia deponere ſo=
lent. Hi quia ignoꝛant aſtutias et cautelas
iudicum loquunꝰ et iudicant vt ceci de colo
ribus. de quibꝫ aſtutijs in. xi. et. xij. queſtio=
ne patebit.

¶ Secunda ps qualiter ꝓceſſus eſt cōtinu=
andus queſtio ſexta. Et qualiter teſtes ſunt
examinandi in pn̄tia quattuoꝛ aliarū pſona=
rum. et qualiter delata eſt interroganda du=
pliciter.

EAm nunc ſexto queriꝰ qualiter ꝓ=
ceſſus hmōi aduerſus maleficā in
cauſa fidei ſit cōtinuandus. Cōſi=
derandū eſt pꝛimo ꝙ quia in cau=
ſa fidei ꝓceditur ſummarie ſimpliciter et de
plano et abſqꝫ aduocatoꝛū et iudicioꝝ ſtrepi
tu et figura. vt patet. c. ſtatuta. li. vi. qualiter
etiā iſta verba intelligant patet extra de ver.
ſig. c. ſepe cōtingit. in cle. vbi diciꝰ. Sepe cō=
tingit ꝙ cauſas cōmittimus et in eoꝛum ali=
quibus ſimpliciter et de plano ac ſine ſtrepi=
tu et figura iudicij ꝓcedi mandamꝰ de quo=
rum ſignificatione verboꝝ a multis cōtendi
tur et qualiter ꝓcedi debeat dubitatur. Nos
aūt dubitationē huiuſmodi ꝙ̄tum eſt nobis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

poſſibile decidere cupientes hac in perpetuū valitura cōſtitutione ſancimus. vt iudex cui taliter cauſam cōmittimus neceſſario libellū nō exigat: litis cōteſtationem nō poſtulet. tpe feriarū ob neceſſitates hoīm indultarū a iure ꝓcedere valeat. amputet dilationē. materiam litis ꝗ̄tum poterit faciat breuiorē. exceptiones appellationes et dilatōes fruſtratorias repellendo. partiū aduocatoꝝ et ꝓcuratorum cōtentiones ⁊ iurgia. teſtiūqꝫ ſuperfluā multitudinē refrenando. nō ſic tñ iudex litē obruat: quin ꝓbationes neceſſarie admittentur citationē vero ac ꝓteſtationē iuramenti de calumnia ſiue de dicenda veritate ne veritas occulteẗ per cōmiſſionē huius intelligimus nō excludi. hec ibi. Et qꝛ ꝓceſſus vt viſum eſt ſupra eſt tripliciter incipiendus. quia vel ꝓpter inſtantiā accuſatoris. vel ꝓpter zelū denunciatoris. vel ꝓpter clamorē fame laborantis. et ꝓceſſus qui fit ad inſtantiā ꝑtis accuſantis iudex in hac materia nō debet acceptare. cum maleficarū facta opere demonuꝫ occultanẗ. nec accuſator ꝑ euidentiā facti ſicut in alijs criminalibus ꝓcedere et ſe defendere pt / immo cōſulere debet accuſatori ꝙ amoueat verbū accuſationis et ponat denunciationis. ⁊ hoc ꝓpter accuſatoris graue ꝑiculum. Ideo ſuꝑ ſecundū modū qui et vſitatꝰ et ſimiliter ſuꝑ terciū in quibꝫ ꝓceditur ⁊ nō ad inſtantiā ꝑtis. Notandū ꝙ qꝛ dictū eſt in precedentibꝫ ꝙ iudex ſpecialiter debet interrogare denunciantē qui ſciunt cū eo in tali cauſa et qui pñt ſcire. Ideo iudex faciet citari illos teſtes quos denuncians intimauit. et qui magis videnẗ ſcire in facto: et ſcriptor cōtinuabit ꝓceſſum ſcribendo ſic. Poſt que attendens ipe iudex denunciata ſibi hereticalia antedicta fore ex ſui natura eſſe talia et tam grauia que nō poſſunt nec debent cōniuentibus oculis tolerari. cum cedant in obprobrium diuine maieſtatis. et tā fidei catholice ꝗ̄ꝫ reipublice detrimentū. deſcendit ad ſe informandū et ad teſtes examinandū per modum qui ſequitur.

Interrogatoria ſuper teſtes.

Talis teſtis de tali loco citatus iuratꝰ et interrogatus ſi cognoſcit talē exprimendo nomen delati. Et dixit ꝙ ſic. Itē interrogatus de cauſa cognitōis ⁊ dixit ꝙ ꝓ eo ꝙ vidit et locutus eſt ſibi pluries. vel ſic vel alias qꝛ fuerunt ſocij ⁊ exprimenẗ cauſe cognitionis.

Item interrogatus de cognitōis tpe. et dicit ꝙ ſunt decē anni vel tot.

Item interrogatus de fama illius et pſertim ad ea q̄ ſunt fidei. Et dixit ꝙ quo ad moralia eſt homo bone fame vel male. ꝗ̄tum autem ad ea q̄ ſunt fidei dixit ꝙ eſt fama in tali loco ꝙ practicat aliqua cōtra fidem vt maleficus. Item interrogatus quid eſt fama. et dixit. Item interrogatus ſi vidit vel audiuit talem talia facientē et dixit.

Item interrogatꝰ vbi audiuit dici ſupradicta. et dixit ꝙ in tali loco.

Itē interrogatus in quoꝝ pñtia. et dixit ꝙ illoꝝ. Itē interrogatus ſi ex ſua cōſanguinitate aliqui ꝓpter maleficia fuiſſent dudum incinerati vel ſuſpecti habiti. et dixit.

Item interrogatꝰ an cū ſuſpectis maleficis habuit familiaritatē. et dixit.

Itē interrogatꝰ de mō et cā ꝙ dicta fuerūt Et dixit ꝙ ea de cauſa et tali mō.

Itē interrogatus ſi videẗ ſibi ꝙ talis dixit ſeu fecerit trufatorie ſeu recitatorie ſeu aīo indeliberato vel potius aſſertiue et aīo deliberato. Et dixit ꝙ credit ꝙ fecerit ſupradicta iocoſe et trufatorie ſeu recitatiue et nō aīo ſic credendi vel aſſertiue.

Item interrogatus de cauſa credentie huius. Et dixit ꝙ credit ꝓ eo ſic. qꝛ ille qui dicebat ridendo dixit. Et de iſtis eſt multū diligenter inquirendū. qꝛ nonnūqꝫ dicūt aliqui recitando alioꝝ verba vel trufando vel cōferendo vt alios alliciant vel incitent. licet etiam interdū aſſerēdo vel affirmando.

Itē interrogatus ſi hec deponit odio vel rancore ſeu dimittit amore vel fauore. Et dixit ꝙ ⁊c̄. Et ſequiẗ iniunctū eſt ſibi tenere ſecretū. Acta ſunt hec in tali loco die tali in pñſentia taliū teſtiū vocatoꝝ et rogatoꝝ. et mei notarij ſeu ſcriptoris. Ubi ſemper aduertendum ꝙ in tali examine ad minꝰ ꝑſone quinqꝫ debent pñtes eſſe. ſcꝫ iudex inquirens. teſtis vel denuncians. reſpondēs vel ipe delatꝰ poſtea cōparens. Tercius eſt notariꝰ ſeu ſcriptor. vbi deeſt notarius et tunc adiungat ſibi alium honeſtū q̄ duo ſupplebūt vices notarij vt ſupra tactum eſt. et hoc apoſtolica auctoritate qua tunc in illo actu funguntẗ. vt ſupra in. c. vt officiū. de here. li. vi. Et duo honeſti viri tanqꝫ teſtes coꝝ qui deponunẗ. Itē aduertendū ꝙ teſtis citatus debet etiā eſſe iuratus. i. vt preſtet iuramentū mō quo ſupra de dicenda veritate. alias falſe inſcriberetur citatus et iuratus. Cōſimiliter examinentur alij teſtes. Quibꝫ examinatis. Si iudex videat factum eſſe probatū plene: vel ſi non plene tamē eſſe maxima indicia et ſuſpitōes vehementes. Et nota ꝙ loquimur nō de leui

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſuſpitione que ex leuibus cõiecturis oritur.
ſed q̄ multũ diffamata eſt ſup maleficia pue=
rorum iumentorꝝ ꝛc̃. Tunc iudex ſi timet de
fuga delati vel delate faciat cũ capi. Si autẽ
nõ timet de fuga faciat cũ citari. Et ſiue capi
atur ſiue nõ prius faciat iudex eius domum
improuiſe ſcrutari et cuncta ſcrinia aperiri ꝛ
in angulis pixides et omnia inſtrumẽta tolli
q̄ reperiunt. Et ſic cõſtituto. iudex. collectis
his de quibꝫ eſt delatus et de his de q̄bus eſt
ꝑ teſtes cõuictus vel habitus ſuſpectus for=
met interrogatoria ſup illis. ac inq̄rat habi=
to ſecũ notario ꝛc̃ vt ſupra. pſtito prius cor=
porali iuramẽto ad q̄tuor dei euangelia de
dicenda veritate tã de ſe q̄ꝫ de alijs. Et hoc ꝑ
modũ qui ſequit̃ cõſcribant̃ etiã ſingula.

Interrogatoria generalia ſup maleficam
aut maleficũ. Et eſt primus actus.

Talis de tali loco delat⁹ iuratus ſup
quattuor dei euãgelia corpaliter tacta
tã de ſe q̄ꝫ de alijs dicere veritatem. et
vñ interrogatus vñ eſt ſeu vñ originẽ traxit.
Et ꝑpendit q̄ tali loco talis dioceſis.
Itẽ interrogatus q̄ ſunt eius parentes ſi
ſunt viui vel mortui. Et rñdit q̄ viui in tali
loco vel mortui in tali. Item interro. vtrũ
naturali morte vel incinerati. et dixit q̄ tali.
Ubi nota q̄ hoc ſit q̄ꝛ vt plurimũ vt in ſcd̃a
ꝑte operis patuit malefice ꝓprios infantes
demonibꝫ offerũt aut eos inſtruũt. et ꝯmuni
ter tota ꝓgenies exiſtit infecta. Et vbi depo=
nentes affirmaſſent ꝛ ipa negaret iam eſſet ſu
ſpecta. Itẽ interrogatus vbi fuit nutrit⁹.
et vt in pluribꝫ cõuerſatus. et dixit q̄ in tali
loco vel tali. Et ſi videat q̄ mutauit locũ ꝓ=
prium q̄ꝛ forte mater nõ fuit ſuſpecta nec ali=
quis ex parẽtela. et tñ cõuerſatus in alieno et
ꝑſertim in locis in q̄bus cõſueuerũt malefice
vigere interrogabit̃ ſic. Itẽ interrogatus
quare mutauit ſue natiuitatis locũ et ſe trãſ=
tulit ad cõmorandũ in tali loco vel talibꝫ. et
dixit q̄ ex tali cauſa. Itẽ interroga. ſi in di
ctis locis vel alibi audiuit loqui de materia
maleficarũ puta q̄ tẽpeſtates cõcitate vel iu=
menta maleficiata et vacce liquore lactis pri
uate ꝛc̃. de tali materia de qua eſt delata. Et ſi
dicit q̄ ſic. Interrogetis.
Item interroga. q̄d audiuit loqui. Et ſcri
bantur ſingula q̄ dicet. Si aũt negat et dicit
ſe nihil audiuiſſe tunc ſic. Item interroga.
ſi credit maleficas eſſe et q̄ talia poſſint fieri
q̄ referunt̃ vt tempeſtates ꝯcitare. iumẽta in=
ficere ꝛ homines. et dixit. Et nota q̄ male
fice vt plurimũ negãt prima fronte. vñ ſuſpi
cio oritur magis q̄ꝫ ſi reſponderẽt ſi ſint aut
nõ ſint cõmitto ſuꝑioribus. vñ ſi negãt tunc
interrogent̃. Itẽ interro. quid ergo vbi cõ
burunt̃ tunc innocenter cõdemnant̃. ꝛ dixit

Interrogatoria ꝑticularia ſup eaſdẽ.

Aduertat iudex q̄ nõ ꝓcraſtinet ſubſe
quẽtes interrogatões ſꝫ indelate ꝓpo
nat. Itẽ interrogat⁹ cur cõmunis
populus eã timeret. et dixit. Itẽ interroga
tus an ſciret ſe eſſe diffamatã. et q̄ odio habe
retur. et dixit. Item interro. cur illi ꝑſone
obiecit. dicendo. tu nõ tranſibis impune. Et
dixit.
Item interrogatus quid mali ſibi feciſſet
illa ꝑſona q̄ talia verba in eius damnũ ꝓtu
liſſet. et dixit. Et nota q̄ hec interrogatio
eſt neceſſaria vt deueniatur ad fundamentuꝫ
inimicicie q̄ꝛ in fine delata allegabit̃ inimici
ciam. ſed vbi nõ eſt capitalis ſed mõ muliebri
cõcitata nõ impedit. Hoc eni eſt maleficarũ
ꝓprium cõcitare aduerſum ſe. vel verbis inu=
tilibus aut factis. puta q̄ꝛ petit ſibi preſtari
aliquid. aut infert ei damnũ aliquod in or=
to et ſimilia ad hoc vt occaſionẽ recipiant et
ſe manifeſtant in verbo vel in opere. quã ma
niſeſtationẽ habent facere ad inſtantiã demo
num vt ſic peccata aggrauentur iudicũ dum
manent impunita. Nota etiã q̄ talia faciũt
nõ in aliorũ ꝑſentia vt ſi deponens vellet te=
ſtes ꝓducere nõ haberet. Nota etiã q̄ incitã
tur a demonibꝫ vt a multis maleficis et poſt
incineratis expti ſumus. ita q̄ cõtra ipſarum
voluntatẽ habẽt incitare et maleficiare.
Itẽ interro. quõ effectus potuit ꝯſequi ſu
per minas vt puer aut iumentũ tã cito male
ficiaret̃. et dixit. Itẽ interro. iterũ et quare
dixiſti q̄ nũq̄ꝫ deberet hr̃e ſanũ diẽ extra fa=
cium eſt. et dixit. Itẽ ſi oĩa negat. interroge
tur de alijs maleficijs alijs teſtibꝫ illatis pu=
ta in iumẽtis vel pueris.
Item interro. cur viſa fuerit in campis vl̃
in ſtabulo cũ iumẽtis tangẽdo ꝓut interdũ
ſolent facere. et dixit. Item interro. cur teti
git puerũ et q̄ poſtea male habuit. et dixit.
Item interro. q̄d egit in campis tpe tem=
peſtatis. et ſic de multis alijs. Itẽ vnde q̄
cũ habeat vnã vaccã aut duas q̄ plus abun
dat in lacte q̄ꝫ vicine habentes quattuor aut
ſex. Item cur manet in ſtatu adulterij aut
cõcubina. licet nõ deſeruiant ad ꝓpoſitum tñ
ſuſpitionẽ generãt amplius q̄ꝫ ſuper probas
et honeſtas delatas. Et nota q̄ ſepius ſuper
articulos cõtra eam delatos interrogãda eſt
vtrum maneat in eodem ꝓpoſito aut non.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Qua confeſſione peracta et ſcripta ſiue ad partem negatiuam ſiue affirmatiuā ſiue ſub ambiguo. ſcribatur poſtea. Acta ſunt hec in tali loco ⁊c̄. vt ſupra.

Queſtio ſeptima in quā varia dubia declarantur ſuper premiſſa interrogatoria et reſponſiones negatiuas. An delata ſit incarceranda ⁊ quādo pro manifeſte deprehenſa in hereſi maleficarū ſit habenda. Et eſt actus ſecundus.

Queritur primo quid agendum ſi vt plurimū cōtingit perſona delata omnia negat. Reſpondetur. Judex habet circa tria attendere. ſcilicet ſuper infamiā. ſuper indicia facti: et ſuper dicta teſtium. ſi videlicet omnia inſimul concurrunt. aut nō. ſi omnia inſimul vt plurimū etiam cōtingit eo ꝙ malefice ſtatim ꝓpter forē facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur. Indicia etiā facti ſunt pre oculis. puta in pueris maleficiatis aut in iumentis que ſepius inficiuntur aut lacte priuantur. numerus etiam teſtium eſt inſcriptus qui licet ſint ſingulares puta quia vnus depoſuit ꝙ puerū ſibi maleficauerit. alius vero iumentū, terci⁹ vero ſuper infamiam. et ſic de alijs. Tamen in ſubſtantia facti cōcordant puta in maleficijs et ꝙ vt malefica ſit ſuſpecta. et iſti teſtes licet nō ſufficiant ad cōdemnandū abſq; infamia vel etiam cum infamia, vt ſupra tactū eſt queſtione tercia tamen cum indicijs facti poſſet ex his tribus inſimul reputari non vt ſuſpecta vehementer aut violenter. de quibus ſuſpitionibus inferi⁹ declarabitur. ſed reputari vt manifeſte deprehenſa in hereſi maleficarū vbi vicz teſtes idonei id eſt nō ex inimicicia et ſufficientes in numero puta ſex octo vel decē iurati ꝯcurrerēt. et cōſequenter deberet penis in. c. ad abolendam. §. p̄n̄ti. de here. ſubiacere. et. c. excōmunicamus. ij. et hoc ſiue crimen ſit faſſa ſiue nō. et hec ſic ꝓbanť. Nam quod dictū eſt ꝙ vbi omnia tria prefata cōcurrunt tunc pro manifeſte deprehenſa in hereſi debet reputari nō eſt intelligendum ꝙ neceſſario omnia tria incurrere ſed probatur ſic per argumentū a fortiori. Nam vnum quodq; per ſe inter illa duo que ſunt indiciū facti et teſtium ꝓductio legitima/poteſt reddere aliquē vt ꝑ deprehenſo in heretica prauitate habeať. q̄to magis vbi ambe ꝓbationes pariter cōcurrunt. Nā iuriſte vbi querūt quot modis de iure aliquis habetur pro manifeſte deprehenſo in heritica prauitate. Reſpondent ꝙ tribus vt notat Bern. in glo. ordinaria. in. c. ad abolendā. §. p̄n̄ti. et ver. deprehenſi. extra de here. et tactum eſt ſupra in queſtione prima in principio operis ſcz facti euidentia. puta qꝛ publice p̄dicauit hereſim. hic autē ponimus indiciū facti ꝓpter publicas minas quas intulit. dicendo nunq̄ ſanos dies habebis vel ſiīe et effectus fuit ſubſecut⁹. ſequiť vel legitima ꝓbatione ꝑ teſtes. vel tercio ex ꝓpria cōfeſſione. vnde ſi vnumquodq; illorū per ſe facit et reddit aliquē tam ꝙ manifeſte ſuſpectū. q̄to magꝫ inſimul iungendo infamiā et indicia facti cum teſtiū depoſitione. licet ibi dicať euidens factū et hic indicium facti et hoc eſt quia diabolus non manifeſte operatur ſed occulte. damna aūt et inſtrumēta maleficij que reperiunť dant indiciū facti vnde vbi euidens factū in alia hereſi ſolum ſufficeret. hic adiungimus tria.

De ſecundo vero ꝙ talis deprehenſus licet negaret tn̄ iuxta illa capitula eſſet puniēdus ſic ꝓbatur. Nam deprehenſus facti euidentia vel per teſtes aut fateť crimē vel nō. ſi fatetur et eſt penitēs tradend⁹ eſt brachio ſeculari ſ/ vltimo ſupplicio feriendus. iuxta. c. ad abolendam. vt ſupra. eſt carceri ꝑpetuo detrudēdus. iuxta. c. excōmunicamus. ij. Si autem nō fatetur ſed ſtat in negatiua eſt vt impenitens tradend⁹ p̄tāti curie ſecularis animaduerſione debita puniendus. vt notat Hoſti. in ſum. ti. de here. qualiter deprehendantur. Sic ergo cōcludiť ꝙ ſi iudex iſto mō ꝓcederet ſuꝑ interrogatoria ⁊ teſtiū depoſitiones. cum vt dictū eſt in cauſis fidei ſummarie ſimpliciter et de plano ꝓcedi pōt. et ipam delatā carceri deputaret ad tēpus vel ad annos plures. ſi forte poſt annū ſqualoribus carceris depreſſa crimina fatereť nō iniuſte ſed iuſte ꝓcederet. Attamē ne videať ſententiā p̄cipitare immo ſ̃m oēm equitatē ꝓcedere. queriť quid cōſequenter agendum ſit.

Queſtio octaua et p̄cedenti annexa an ſit incarceranda. ⁊ de mō capiendi. Et eſt actus tercius iudicis.

An vero ſuꝑ negatiuas reſponſiones malefica ſit carceri ad cuſtodiam mancipanda. vbi p̄fata tria cōcurrūt ſcz fama. indicia facti. et ꝓductiones teſtiū aut ſub cautione fideiuſſorū dimittenda vt denuo citata reſpondeat. Reſponderi pōt ex tribus opinionibus. Primo enī aliquorū ſententia eſt ꝙ carceribus ſit mancipanda. et nullo mō ſub cautione dimittenda. et hi innituntur rationi tacte in p̄cedenti queſtione. qꝛ vicz habeť ꝓ manifeſte deprehenſa vbi illa tria concurrunt. Alij vero ꝙ

ante incarceratioñe poteſt cautioni fideiuſſo
rum relinqui. ita q̄ ſi fugam caperet q̄ tūc ꝓ
cōuicta haberet̃ licet poſt incarceratione ſup
negatiuas reſponſiones non ſit cautioni vel
manulente relinquenda quādo vicʒ illa tria
cōcurrunt ſupra notata. eo q̄ tunc nō poſſet
ſententiari et plecti ad morte et hic innititur
cōſuetudini. Tercij ſunt qui dicunt q̄ nō ſit
danda infallibilis regula. ſed iudici ſit relin=
quendum vt ſm dicta teſtiū ⁊ infamiā pſone
et ſi indicia facti cōcurrunt tanto grauius di
ſcernatur ꝑ modū patrie ſeruando et cōſuetu
dinem. cōcludentes q̄ ſi nō poſſet habere fi=
deiuſſores notabiles et fortaſſis ſuſpecta de
fuga q̄ tunc carceri mancipet̃. et hec tercia vi
detur rōnabilior ſic tn̄ q̄ debitus ſeruet̃ mo=
dus qui ſtat in tribus. Primo vt domus eiꝰ
q̄tum poſſibile eſt perluſtret̃ ſub et ſupra in
omnibꝫ angulis foſſis et ſcrinijs. et ſiquidē
famoſa malefica exiſtit. tunc abſq̄ dubio niſi
prius ſint ab ea occultata varia inſtrumēta
reperiunt̃. ſicut ſupra tactū eſt. Secūdo vt
ſi habet ancillā aut cōſodales q̄ et ille vel il=
la ſeorſum includant̃ etiā ſi nō ſint delate. p̄=
ſumitur eas nō latere ſecreta aliqua illius de
late. Tercio q̄ in capiendo ſi in domo ꝓpria
capitur q̄ nō detur ei ſpacium intrandi came
ram. eo q̄ tunc ſolent certa maleficia accipe=
re et ſecum deferre ꝓ taciturnitate ꝓcuran=
da. Ratione cuius incidit dubium. An mo
dus capiendi maleficas qui ab aliquibus ob
ſeruatur vbi a famulis ſubito a terra eleuat̃
et in ſporta ſiue in ſpatulis ne terrā vltra tan
gat defertur: ſit licitus. Reſponderi p̄t ex ca=
noniſtarū et quorundā theologorum ſenten
tia q̄ licitū ſit hoc triplici reſpectu. Primo qr
vt in q̄ſtione introductoria huius tercie par
tis patuit plurimoꝝ ſententia immo talium
doctorū quorū dicta reprobare nemo audet.
vt Hoſtienſis Goffre. eſt q̄ licitū eſt vana va
nis cōtundere. Experientia deniq̄ immo et
maleficarū faſſiones demonſtrant q̄ ſepius
per talem modū capte taciturnitatis malefi=
cium amiſerūt immo q̄plures incinerande
petentes vt ſaltē pede vno terrā tangere per=
mitterentur. dum eis fuiſſet denegatū et in fi
ne ſciſſitatū cur tn̄ terram tangere optaſſent.
Reſponſuʒ q̄ ſi tetigiſſent ſeipas liberaſſent
multis alijs fulminibꝫ interemptiſ. Alia cau
ſa. nam hoc ipm̄ manifeſtū exiſtit vt in ſecun
da pte operis patuit q̄ ī publica iuſticia oēs
vires maleficij franguntur quo ad p̄terita.
ſed quo ad futura niſi de nouo ei a diabolo
ſuccurrat̃ in maleficio taciturnitatis oīa cri
mina fatet̃. Dicamus ergo iuxta apoſtoluʒ.

Quecunq̄ verbo vel opere agimus omnia
in noīe dn̄i noſtri ieſu chriſti fiant. et ſiquidē
innocēs fuerit hec captio nō ſei nocebit. Ter
cio reſpectu qr ſi ſm doctores licitū eſt ꝑ va=
na opera maleficia tollere. quia in hoc cōcor=
dant oēs licet diſcrepant in illo q̄ illa vana
nō debeāt eſſe illicita. vnde dictū Hoſti. vbi
dicit q̄ licitū ſit vana vanis cōtundere glo=
ſatur ab alijs. nota q̄ dicit vanis nō aūt illi=
citis a fortiori licituʒ eſt maleficia impedire
ad qđ impedimentuʒ hic reſpectus habet̃ et
nō ad aliqđ illicitū exercendū. Notat inſu=
per iudex q̄ eſt duplex incarceratio. vna ad
penā vbi criminoſi ponunt̃. Altera ad cuſto
diam tm̄. et hec in p̄torio fit. et he due cuſto=
die notant̃ in. c. multoꝝ. querela. vt ſupra. vn̄
ad minꝰ ad cuſtodiā eſt incarceranda. ſi autē
leuia eſſent ꝓ quibus eſſet accuſata ita q̄ non
eſſet infamata nec eſſent indicia facti in pue=
ris et iumētis tunc remittat̃ ad domū. ſed qr
familiaritatē habuit forte cū maleficis et no
uit eorū ſecreta. det fideiuſſores quos ſi habe
re nō p̄t. iuramētis ⁊ penis aſtricta domū nō
exeat niſi vocata. ancille aūt et domeſtice de
quibus ſupra ad cuſtodiā et nō ad penā de=
tineantur.

Queſtio nona quid agendū poſt captionē et an deponentiū noīa ſint ei manifeſtanda. Et eſt actus quartus.

Uo aūs poſt captionē fiunt. ſed quid
primū inter illa iudici relinquit̃. ſcʒ
defenſionū cōceſſio. et in loco torture
nō tn̄ ꝑ torturā examinatio. Primū nō datur
niſi petierit. Secundū nō fit niſi prius ancil
le ſeu cōſodales ſi habuit in domo examinen
tur. Procedamꝰ tn̄ ordine poſito. Si delata
dicat ſe innocentē et q̄ falſe ſit delata. et q̄ li=
benter velit tales accuſatores inſpicere ⁊ eos
audire. tūc ſignū eſt q̄ petit defenſiones. Sʒ
an iudex teneat̃ ei deponentes manifeſtare et
ad ↄſpectū eius p̄ntare. Hic aduertat iudex
q̄ nullū illoꝝ tenet̃ facere nec noīa manifeſta
re. nec ad ↄſpectū p̄ntare niſi deponētes ꝑ ſe
et ſponte ad hoc ſe offerūt vt vicʒ eoꝝ aſpecti
bus p̄ſentent̃ et ea q̄ depoſuerūt eis in faciē
obijcere. q̄ autē nō tenet̃ iudex et hoc ꝓpter
piculū deponentiū ꝓbat̃. Nam licet diuerſi
ſummi pontifices diuerſa ſenſerunt nullus
tn̄ vnq̄ ſenſit q̄ iudex teneret̃ ī tali cauſa de=
lato noīa deponentiū manifeſtare nec etiam
accuſatoꝝ. licet hic nō ꝓcedimus ꝑ modum
accuſationis. ſed potius aliqui ſenſerūt q̄ in
nullo caſu liceret. aliq̄ vero q̄ in aliquo. Tan
dem autē Bonifacius octauꝰ ſtatuit vt patet

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

in.c.ſtatuta.§.inhibemus.li.vi.vbi ſic dicit.
Inhibemus tamē ꝙ ſi accuſatoribꝫ vel teſti-
bus in cauſa hereſis interuenientibꝫ ſeu de-
ponentibus ꝓpter potentiā ꝑſonarū ꝯtra q̄s
inquirit. videant eps et inquiſitor. ¶ Nota
tu ꝑ inquiſitore ⁊ epo iudicari quemcūq; ꝯtra
maleficas ꝓcedentē ex cōſenſu epi et inq̄ſito-
ris. q2 idem eſt et vices ſuas cōmittere pn̄t vt
in queſtione introductoria patuit vn̄ et talis
iudex quicūq; etiā ſecularis ꝓcedit apl'ica au
ctoritate et nō ſolū imperatoria. ſequit. gra-
ne ꝑiculū imminere ſi cōtingat fieri publica-
tionē eorundē ipoꝝ nomina non publicent
⁊c. Et ſequit infra. ceſſante vero ꝑiculo ſupra
dicto accuſatoꝝ vel teſtiū noia ꝓut in alijs
fit iudicijs publicent. Attendat etiā circum-
ſpectus iudex de potētia ꝑſonarū. q2 illa eſt
triplex ſcꝫ potētia generis et familie. potētia
pecunie. et potētia malicie q̄ plus timēda eſt
q̄ȝ alie due. ꝙ ex illa teſtibꝫ grauia ꝑicula poſ
ſent imminere ſi eis cōtra quos depoſuerunt
eoꝝ noia publicarent. et ratio eſt. maius eni
eſt periculū noia teſtiū publicare alicui dela-
to pauperi habenti in malis cōplices rebel-
les et homicidas q̄ nihil habent niſi ꝑſonam
perdere. q̄ȝ generoſo vel diuiti abundanti in
tēpalibus. q̄d aūt ſit graue periculū et quale
declarat Jo.an. ſuꝑ ꝑdicto ver. periculū. di-
cens ita periculū q2 timet mors vel detrunca
tio ipoꝝ vel filiorū vel parentū ſuoꝝ vel de-
uaſtatio ſubſtātie vel his ſimilia. Aduertat
inſuꝑ iudex ꝙ cū apoſtolica auctoritate ex be
neplacito ordinarij in his ꝓcedit q̄ȝ ad illud
ſecretū ſcꝫ de nō reuelando teſtificantiū noia
tam ipſe q̄ȝ omnes alij aſſeſſores qui depoſi-
tiones teſtiū interfuerūt aut in futurū circa
ſententiā ferendā intereſſe poterūt tenent ſub
pena excōicationis quā ꝯtra eos ſi oppoſitū
fecerint eps fulminare poterit. et ita ne reue-
lent a principio ꝓceſſus ad minus implicite
fulminauit. Unde in alle.c. ſtatuta. §. et vt eo
rundem. ita dicit. Et vt eorundē accuſatoꝝ
et teſtiū periculis efficacius occurrat et cau-
tius inquiſitōis negocio ꝓcedatur pn̄tis cō-
ſtitutionis auctoritate ꝑmittimus ꝙ epus et
inq̄ſitores tu intellige ſicut ſupra poſſint in-
dicere illis q̄bus vt ꝑmiſſum eſt ꝓceſſum hu
iuſmodi explicabūt. et in eos archana cōſilij
ſeu ꝓceſſus ſibi ſub ſecreto ab eiſdem epo et
inquiſitoribus patefacta ꝑter ipoꝝ licentiāꝫ
alijs patefacerent excōmunicationis ſenten-
tiam quā ex ſecreti violatōne ipo facto incur
rant ſi eis videbit ꝓmulgare. Notandū vlte
rius ꝙ ſicut pena annexa eſt vbi noia teſtiū
indebite publicarent. ita pena eſt annexa vbi

indebite occultarent. ſcꝫ illis quibus merito
ſunt manifeſtanda ſcꝫ peritis et aſſeſſoribus
de quorū cōſilio eſt ad ſententiā ꝓcedendū
vel vbi nō publicarēt vbi ſine periculo teſtiū
publicari poſſent. vt in dicto.c. ſtatuta. circa
finem ſequit. Ceterū in oībus ꝑcipimus tā
epos q̄ȝ inquiſitores purā et ꝓuidam inten-
tionem habere ne accuſatorū vel teſtiū noia
ſupprimēdo. vbi eſt ſecuritas periculū eſſe di
cant. nec in eorū diſcrimine ſecuritatē aſſerāt
vbi tale periculū immineret ſuꝑ hoc ꝯſcias
eorū onerātes. vbi Archi. ita dicit. O tu qui
cunq; iudex in tali caſu bene aduerte verba
iſta nam nō dicit leue periculū ſi graue. noli
igit reum priuare iuris ordine ſine magna
cauſa qm̄ hoc fieri nō pt ſine offenſione dei.
Et notandū eſt lectori ꝙ q2 oīa ꝑcedentia et
etiam ſequentia vſq; quo ꝑueniat ad modos
ſententiandi abſq; pena ſanguinis in quibꝫ
eccleſiaſticus iudex iudicare habet fieri pn̄t
cū ꝯſenſu dioceſanoꝝ ꝑ ſecularē iudicē. ideo
nō impediat lectorē ſi in ca. allegat iudex ec-
cleſiaſticus et nō ſecularis q̄ modos ſenten-
tiandi ſuꝑ ſanguinē capiet ex modis ſenten
tiandi et penitentionādi ordinarioꝝ.

¶ Queſtio decima qualiter ſunt defenſiones
concedende cū deputatione aduocati. Et eſt
actus quintus.

SI igitur defenſiones petit quō cō-
cedi pn̄t vbi noia teſtiū omnino oc
cultant. Dicendum ꝙ defenſio ſtat
in tribus. Primo vt ei aduocatus
deputet. Secūdo vt illi aduocato noia teſti-
um nō publicent nec ad ſecretū etiā tenendū
ſub preſtito iuramento ſed informet de ſin-
gulis cōtentis in ꝓceſſu. Tercio delati cauſa
q̄ȝtum pt in meliorē partē interpretet: ſine tn̄
ſcandalo fidei et damno iuſticie vt patebit. et
procurator pari forma cui ꝓceſſus totius co
pia. ſuppreſſis tamē teſtium et deponentium
nominibus. et idem aduocatus etiā ꝓcura-
torio noie ꝓcedere poterit. Quo ad primum
Notat ꝙ aduocatus nō deputatur ad bene-
placitū delati. puta quia vellet habere vnum
ad ſuuꝫ placitū de illo omnino caueat iudex
nō cōcedere hominē litigioſum. maliuolum
qui faciliter pecunijs poſſit corrumpi. prout
ſepe tales inueniuntur. ſed cōcedat ſibi virū
probum et de legalitate nō ſuſpectū. Et no-
tare debet iudex quattuor in aduocato. que
ſi obſeruata fuerint ab aduocato: permittat
eum aduocare. alias habet eum refutare. Nā
aduocatus primo debet examinare qualitatē
cauſe. et ſi viderit eam iuſtaꝫ tunc ſi voluerit

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

aſſumat eam. ſi vero iniuſtā rennuat. vñ dili-
genter cauere debet ne cauſam aſſumat iniu-
ſtam et deſperatā. Uerum ꝙ ſi ignorāter ab
inicio acceptauit cauſam et cū hoc pecuniā.
in ꝓceſſu tñ cognouit cauſam deſperatā. tūc
ſic clientulo ſuo. i. delato ꝓ q̄ cauſam aſſum-
pſit nō cōſuluit vt cederet ſalariū receptū te-
netur reſtituere ſm Hoſt. qđ ꝓbare videtur
per. L. de iudi. rem nō nouā. Licet Hoſti. di
cat oppoſitū. ſcꝫ de ſalario reſtituēdo niſi in-
duſtrioſe feciſſet. Uñ ſi necꝫ aduocatus clien
tulum ſuū ſcienter inducat ad defendendum
cauſam iniquā ad damna et ad expenſas te-
netur. L. de admi. tu. nō eſt ignotū. Secun
dum ꝙ obſeruare debet vt ſeruet in aduocan
do tria. Primo modeſtiā vt nō ꝓcaciter nec
cōuiciando nec vociferando ꝓponat. L. co.
quoniā. Secundo veritatē ſcꝫ vt nō mentia
tur. falſas rōnes vel ꝓbationes inducendo.
nec falſos teſtes aut iura ſi perit⁹ eſſet nec di-
lationes petat ꝓſertim in hac cauſa vbi ſum-
marie ſimpliciter ⁊ de plano vt ſupra in que-
ſtione ſexta tactum eſt. et tangit̃. iij. q. vij. hec
tria. Et tercium qđ obſeruat̃ eſt ex pte ſalarij
qđ moderat̃ ſm cōſuetudinē regionis. de q̄
materia tractat̃. iij. q. vij. §. arcent̃. et. §. tria.
Sed ad noſtrū ꝓpoſitum redeundo. Iudex
ita ꝓſcriptas cōditiones aduocato ꝓponat. et
in fine adiūgat ne fautoriā hereſis incurrat.
q2 tunc excōmunicatus eſſet. Iuxta. c. excōi-
camus. i. §. credentes. Nec valet ſi dicat iu-
dici ꝙ nō defendit errorē ſed ꝑſonā. q2 nō de
bet defendere quouiſmodo vt nō ꝓcedatur
ſummarie ſimpliciter et de plano. qđ faceret
ſi petere vellet oīno dilationes. vel immiſcere
appellationes. que oīa refutant̃ vt ibi in que-
ſtione ſexta recitat̃. q2 licꝫ errorē nō defendat
cum ſic damnabilior ipſis maleficis eſſet. et
potius hereſiarcha ꝗꝫ hereticus maleficus.
vt patet. xxiiij. q. iij. qui illoꝝ. tum q2 indebi-
te defendit iam ſuſpectū de hereſi taꝗꝫ fauto-
rem ſe facit et nō ſolū leuiter ſed et vehemen-
ter ſm defenſionē quā fecit. et debet abiura-
re publice corā epō. iuxta. c. accuſatus. frequē
ter allegatū. hec ad longū poſita ſunt nec par
uipendat iſta iudex. q2 ex aduocato ſeu ꝓcu-
ratore vbi falſe ꝓcedere nitit̃. plurima ꝑicula
euenire ſolent. vñ iudex oīno debet eū refuta
re et ꝓcedere ſm acta et ꝓbata vbi reprehen-
ſibilis aduocat⁹ fuerit. Uerumtñ ſi iudex ha
buerit aduocatū irreprehenſibilē ꝓ delato vi
rum zeloſum ⁊ iuſticie amatorē noīa teſtiū ei
indicare poterit. ad ſecretū tamē tenendū ſub
preſtito iuramento.

Queſtio. xi. quid faciet aduocatus cū ſibi
noīa teſtiū nō publicant̃. Actus. vi.

Uod ſi queritur. Quid ergo aduo-
catus etiā ꝓcuratorio noīe ꝓ dela
to faciet. vbi nec ſibi nec clientulo
ſuo noīa teſtiū publicant̃. quā tñ
publicationē delatus ſumme affectaret. Re-
ſponſio. informationē capiat a iudice de ſin-
gulis in ꝓceſſu cōtentis. et ſiquidē copiā ha-
bere velit. ſuppreſſis tñ noībus teſtiū tradat̃
ſibi. et ſic informatus accedat delatū et ſingu
la ſibi ꝓponat et ſi materia poſtulat vtpote q2
multū oneroſa delato: cum ad patientiā ꝗꝫtū
pt hortet̃. Et delatus vbi iterū atqꝫ iterū in-
ſtat vt ſibi teſtes publicent̃. Rūdere pt ex fa-
ctis q̄ cōtra te delata ſunt cōiecturare teſtes
poteris. nā tali maleficiatus eſt puer aut iu-
mentū. aut tali mulieri ſeu viro dixiſti. eo ꝙ
talē rem quā petebas tibi cōpreſtare nolebat.
tu ſenties ꝙ melius fuiſſet vt mihi rem accō-
modaſſes. poſt q̄ verba talis infirmat⁹ ſubi-
to facta tua vt teſtimonia clamant. que plus
ponderant̃ ꝗꝫ teſtimonia verboꝝ. vel etiā tu
ſcis te infamatā. et a longo tpe ſuſpectam de
multis maleficijs et damnis hoībus illatis
et ſic replicando finaliter ad hoc deueniet ꝙ
ipa aut inimicicias allegabit aſſerens ſibi ex
inimicicia obiecta. aut dicet. Fateor me dixiſ
ſe hec verba: ſed nō aīo nocendi. Quare ad-
uocatus tunc iudici et aſſeſſoribus de primo
vicꝫ de inimicicia habet ꝓponere et iudex in-
quirere. Et ſi quidē illa capitalis inueniret̃
vtpote: quia inter maritos vel cōſanguineos
fuiſſet mors intentata vel ſecuta vel alicuius
criminis inculpatio. vñ ꝗs foret plectendus
ꝑ publicā iuſticiā vel fuerūt vulnera grauia
ex cōtrauerſijs et brigis illata. tunc ꝓuidus
iudex cū ſuis aſſeſſoribus diſcutiet an ex pte
delate inimicicia aggrauat̃ vel ex pte depo-
nētiſ puta q2 marit⁹ aut amici delate alios ex
pte deponētis iniuſte oppreſſerūt. tūc quidē ſi
nō aſſunt indicia facti in pueris ſeu iumētis
ſiue hoībꝫ maleficiatis. nec etiā aſſunt alij te
ſtes aut etiā ꝙ publica infamia non laborat.
tunc ꝓſumit̃ ꝙ rōne vindicte cōtra eā depo-
ſuerit. et eſt delata oīno abſoluenda et libere
dimittenda ſub debita cautione de nō vindi
cando ⁊c̃. vt moris iudiciū eſt. Sed queritur
katherina habet puerū maleficiatū: ſeu ipſa
per ſe eſt maleficiata. ſeu in iumentis ꝑcepit
plurima damna. et ſuſpicat̃ ſuꝑ illā cui⁹ ma-
ritus aut cōſanguinei etiā ꝑ prius iniuſte iu-
um maritū aut cōſanguineū oppreſſerunt in
publico iudicio. vñ cum hic duplex ſit ini-
micicia ex pte deponētis. quia inimicat̃ rōne
maleficij illati ⁊ rōne infamie iniuſte obiecte

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſuo marito aut cōſanguineo. eſt ne eius depo
ſitio repellenda aut nō. et quidē ex vna ꝑte vi
detur ꝙ ſic. qꝛ inimicicia ibi eſt ex altera ꝙ nō
quia ꝓfert iudicia facti. Reſpondetᷣ ꝙ in ca=
ſu quo nō aſſunt alij deponentes. nec etiam
publica laborat infamia cōtra delatā. tūc nō
ſtatur eius depoſitioni tm̄ ſed repellitur. et
delata tm̄ redditᷣ ſuſpecta ſi et inquantū mor=
bus eſt maleficioſus. et nō ex naturali defe=
ctu. et qualiter hoc cognoſcitur inferi⁹ pate=
bit ꝙ canonice eſt purganda. Sed ſi iterum
queritᷣ an alij deponētes etiā habent ſup in=
dicia facti primū deponere que ipis aut alijs
cōtigerunt: aut ſolū ſup infamiā. Reſponde
tur ꝙ ſi ſup aliqua indicia facti deponūt be=
ne quidē: ſi aūt tantū ſup infamiā et ita in re
extitit. tunc iudex licet repulerit deponentē
ꝓpter inimiciciaꝫ tn̄ indiciū facti qđ ꝓtulit et
oſtendit iudex ex alijs teſtib⁹ que ſup infami
am depoſuerūt capiet ꝓ interſigno ſup ſuſpi
tionē vehementē ex qua ipa delata detenta iu
dicari poterit a iudice ſup triplicē penaꝫ. ſcꝫ
canonice purgationis: ꝓpter infamiā. Iuxta
c. inter ſollicitudines. extra de pur. ca. Item
ſup abiurationē ꝓpter ſuſpitionē. iuxta. c. ac=
cuſatus. in prin. et ſm̄ varias ſuſpitiones ad
varias abiuratōnes vt patebit in quarto mō
ſententiandi. Et ꝓpter indicia facti ſi crimen
fatetur et penitet: nō relinquitᷣ brachio ſecu=
lari ad punitionē ſanguinis ſed ꝑ eccleſiaſti=
cum iudicem ad ꝑpetuos carceres iudicatur
per ſecularē tn̄ iudicē nō obſtāte ꝙ ad ꝑpetu
os carceres ſit ꝑ eccleſiaſticū iudicē iudicat⁹
pōt tn̄ ipm̄ ꝓpter damna tpalia tradere igni.
iuxta. c. ad abolendā. §. pn̄ti. et iuxta. c. excōi=
camus. ij. de here. que oīa patebunt inferius
circa ſextū modum ſententiandi. Epilogan=
do. Attēdat iudex primo ꝙ nō ſit facilis ad
credendū aduocato. vbi ꝓ delata allegat ini=
miciciam capitalē eo ꝙ rariſſime in tali crimine
quis deponitᷣ ſine inimicicia cū malefice ſemꝑ
exoſe oībus habeantᷣ. Secundo attendat ꝙ
cum quattuor modis malefica pt̄ cōuinci ſcꝫ
ꝑ teſtes. ꝑ euidentia facti. per indicia facti. et
per cōfeſſionem ꝓpriā. et hoc vel ſup infamiā
tm̄. qđ tantū fieret hoc ꝑ teſtes. vel ſup ſuſpi=
tionē tunc ꝑ euidentia facti aut indicia facti
fieret. ex quib⁹ ſuſpicio pt̄ iudicari leuis vel
vehemens vel violenta. et hec oīa abſqꝫ con=
feſſione ꝓpria que ſi cōcurreret tūc vt dictum
eſt ꝓcederetᷣ. Tercio applicet ꝓmiſſa ad ſuum
ꝓpoſitū ſup perſonā detentā ad obuiandū ad
uocato. ſed vtcꝫ ſit tantummō ſup infamiam
delata. aut ꝙ ibi cōcurrāt aliqua indicia vñ

redditᷣ ſuſpecta vehementer vel leuiter. et tūc
aduocato ſup inimiciciā allegatā reſpondere
poterit. Et hec qͦtum ad illam partē vbi ad=
uocatus ꝓ delato in inimiciciā deponentiū
allegauit. Sed vbi allegat ſecundū videlicet
ꝙ illa verba q̄ protulit contra deponentē. tu
ſenties in breui que tibi euenient. aut tu non
habebis plures dies ſanos. aut veniet in bre
ui ꝙ tu velles mihi talem rem accōmodaſſe
aut vendidiſſe et ſimilia. Tunc aduocatus
adiungat. licet malū aliquod fuerit ſubſecu=
tum deponenti in rebus vel corporibus. nō
tamen ꝓpter hoc ſequitᷣ ꝙ illa delata hui⁹ ma
li ſit cauſa tanqꝫ malefica. eo ꝙ infirmitates
varijs modis accidere poſſunt. Item allegatᷣ
ꝙ ꝯmune eſt mulierū verbis huiuſmodi mu
tuo cōtendere ꝛc̄. Super iſtas allegatōes iu=
dex habet obuiare per hunc modum. ſi qui=
dem infirmitas ex defectu nature accidit tūc
excuſatio locuꝫ haberi poterit. Sed qꝛ ex ſi=
gnis et experimentis oppoſitū cōſtat vtpote
quia nullo remedio naturali curari potuit.
Item qꝛ indicio medicorū iudicatur vt mor
bus maleficialis vulgariter nachtſchaden.
Item iudicio fortaſſis incantatricū aliarum
que aſſerūt ſeu aſſeruerūt morbū eſſe malefi=
cialem. Item qꝛ ſubito ſuperuenit abſqꝫ aliqua
preuia debilitatione. cum tn̄ naturales infir
mitates ſucceſſiue ſolent debilitare. Item qꝛ
fortaſſis curata fuit ideo qꝛ repperit certa in=
ſtrumenta ſub lecto aut indumentis ſeu alijs
locis. et illis amotis ſubito ſanitati reſtituta
fuit ꝓut ſepiſſime cōtingit. Ut ſupra in ſecū=
da parte operis patuit vbi de remedijs tra=
ctatur. Et per hec ſeu ſimilia iudex facillime
poteſt obuiare ꝙ talis infirmitas potius ex
maleficio qꝫ naturali defectu cōtigit. Et per
minas obiectas ſuſpicatur de maleficio. Si
cut a ſimili ſi quis diceret. volo tibi cōbure=
re horreū. et effectus ſubſequitᷣ. vtiqꝫ violen=
tam cauſat ſuſpitionē. ꝙ ille qui minas ꝓtu=
lit horreū ſuccenderit. licet fortaſſis alius et
nō ipe cōbuſſerit.

Sequitᷣ ad idē queſtio duodecima magis
declarās qualiter ſit inimicicia capitalis in=
ueſtiganda. Actus ſeptimus.

Attento ꝙ a teſtimonio ferēdo tan
tummodo inimici capitales repel=
luntur vt ſupra quinta queſtione
tactum fuit. Inimiciciam autē ta=
lem declarare ex his que in capitulo prece=
denti tacta ſunt iudici fortaſſis nimiſ obſcu=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

rium et difficile videat̃. attento ꝙ delatus vel
eius procurator nollent faciliter eius acquie
ſcere deciſioni ſup materiã tactã. ꝗ dicat̃ ini=
micicia capitalis ⁊ ꝗ nõ. Jdeo exprimẽdi ſũt
alij modi qͥbus ĩ noticiã talis inimicicie iu
dex deueniret. vt inſontẽ ſic minime dãnaret
ꝙ tñ reũ per debitã iuſticiam puniret. Et hi
modi licet ſint cauteloſi ſeu etiã doloſi. tamẽ
iudex illos practicare põt in bonũ fidei et rei
publice. cũ et apoſtolus dicat. cũ eſſem aſtu
tus dolo eos cepi. ſpecialiter etiam hi modi
practicant̃ ſuper delatos nõ diffamatos pu=
blice. ſeu etiã nõ notatos per aliquod indiciũ
facti. licet etiam iudex ſup quoſcũqꝫ delatos
vbi inimcicias cõtra deponentes allegarent
et noĩa teſtiũ omnino ſcire vellent. Primus
modus eſt. Nam datur delato ſeu ſuo aduo
cato copie ꝓceſſus ad partẽ ſuã ſcꝫ deorſum
et noĩa deponentiũ ſeu deferentiũ ad ptẽ aliã
nõ tñ eo ordine quo deponũt ſed iſto modo
vt nomẽ teſtis ꝗ eſt prim⁹ in copia ſit ſextus
vel ſeptimus in cedula. ⁊ qui ſecundus ſit pe
nultimus vel vltimus. et ſic delatus: qͥs hoc
deponat vel illud. et quis ſit prim⁹ vel ſecun
dus in ſua copia. quo ſtante. aut dabis oẽs
inimicos: aut nõ. ſi oẽs. eo citius reprehende
tur delatus de mendacio. vbi cauſa inimici=
cie per iudicẽ ſcrutabit̃. ſi quoſdã vero tũc fa
cilius cauſa inimicicie inueſtigabit̃. Secun
dus modus eſſet a ſimili vbi daret̃ aduoca=
to ꝓceſſus copia ad ptem vnã et deponentiũ
noĩa ad ptẽ aliã. et adiunctis alijs extraneis
ꝗ alibi a maleficis fuerũt ꝑpetrata. ⁊ nõ a de=
ponentibus ſeu teſtibus inſcriptis depoſita.
ſic delatus nõ poterit aſſertiue dicere illũ vel
iſtum inimicũ capitalẽ qꝛ neſcit que ſint ab
illis cõtra eum depoſita. Tercius modus ꝗ
et ſupra tactus capitulo quinto. Nã qñ dela
tus examinat̃ in fine ſecundi examinis ante=
qꝫ petat defenſiones ⁊ anteqꝫ aduocatus ſibi
deputat̃. Jnterroget̃. An reputet ſe habere
inimicos capitales qui omni diuino timore
poſtpoſito: falſo imponerẽt ſibi labẽ hereſis
maleficarũ. Et tunc forte impremeditatus ac
improuiſus ⁊ nõ viſis deponentiũ atteſtatio
nibus. reſpondet ꝙ nõ reputet ſe habere taleſ
inimicos. vel ſi dicit puto me habere. tũc no=
minat. et illi inſcribant̃ et cauſa etiã inimici=
cie. vt poſtmodũ iudex valeat eo certius in=
ueſtigare. poſtqꝫ copia ꝓceſſus et noĩa ſeor=
ſum fuerint tradita modis qͥbus ſupra. Eſt
et quartus modus vt iterũ in fine ſecũdi exa
minis aut cõfeſſionis de qua in ſexta queſtio
ne circa ſecunda interrogatoria anteqꝫ dent̃
ſibi defenſiones interrogat̃ de teſtibus qui
grauius depoſuerũt cõtra eũ ꝑ hunc modũ
Cognoſcis tu talem vnũ noiando de teſtibꝫ
qui grauiora depoſuit. et tunc dicet ꝙ ſic. vel
ꝙ nõ. Si dicit ꝙ nõ. tunc nõ poterit ex poſt
dando ſibi defenſiones et aduocatũ ponere
illũ capitalẽ inimicũ. cum dixerit medio iu=
ramento prius oppoſitũ ſcꝫ nõ noſcere illum
Si aũt dicit ꝙ ſic. tunc interroget̃ ſi ſcit vel
audiuit ꝙ ipſe vel ipſa egerit aliqͩd cõtra fideꝫ
ſicut malefice ſolent facere. Si dicit ꝙ ſic.
Talia ⁊ talia fecit. Jnterrogat̃ ſi eſt ei⁹ amic⁹
vel inimicus. ſtatim reſpondebit ꝙ amicus
et hoc ideo vt eius teſtimonio ſtetur. et ex tũc
in illa cauſa nõ pt dare illũ inimicũ capitalẽ
per ſuũ aduocatũ cum medio iuramento per
antea dixit eum amicũ. Si aũt reſpondeat ꝙ
nihil ſcit de eo. tũc interrogat̃ an ſit eius ami=
cus vel inimic⁹ ⁊ ipſe ſtatim reſpõdebit ꝙ ami
cus. qꝛ allegare inimicũ de quo nil mali no=
uit. nõ facit. dicet ergo ſum ſuus amicus. At
tamen ſi ſcirẽ aliqua non obmitterẽ quin illa
reuelarẽ. in tali ergo cauſa nõ poterit eum po
nere ex poſt inimicũ. vel ad minus allegabit
cauſas inimicicie capitalis a principio. et tũc
aduocato adhibebit̃ fides. Quintus moduſ
eſt nam datur delato ſeu aduocato copia ꝓ=
ceſſus ſuppreſſis noibus deponentiũ. et vbi
aduocatus informabit eũ de ſingulis. conie
cturatur quis vel qui depoſuerũt talia cõtra
eũ. et frequẽter venit in cognitionẽ. et tunc ſi
dicet talis eſt inimicus capitalis: et volo ꝓ=
bare ꝑ teſtes. tũc iudex habet cõſiderare ſi cõ=
corditer iuxta ꝓceſſum noĩauit. et tunc qꝛ di
xit velle ꝓbare ꝑ teſtes illos examinabit ⁊ cau
ſas inimicicie exãinabit. ſecrete cõuocato ad
hoc bono cõſilio peritorũ vel antiquorum
in quibus latet prudentia. et ſi ita inuenerit
cauſas inimicicie capitalis ſufficientes. tunc
repellat primo teſtes. ⁊ illi dimittetur ſi non
aſſunt alia grauamina aliorum teſtium. Et
hic modus quintus vt cõmunius obſerua=
tur. et de facto malefice cito ex copia ꝓceſſus
eliciunt qui vel que aduerſus eam depoſue=
runt. et quia rariſſime in tali cauſa inuenitur
inimicicia capitalis quia niſi ea que ex earũ
malis operibus oritur. Jdeo iudex de facili
ſe habet per prefatos modos reſoluere. atten
to etiam ꝙ ſepius deponenteſ affectant ſe ꝑ=
ſonaliter maleficis preſentare et in faciẽ obij
cere ea ꝗ per maleficia eis ſunt illata. Eſt et
ali⁹ et vltim⁹ ad quẽ finalit̃ iudex recurrere
pt vbi ꝓdicti modi forſaſſis iudicarent̃ ab ali
qͥbꝫ doloſi ⁊ ꝑ aſtutiã ꝓcticati ꝑſertim ꝗtuor
primi. ideo oĩno ad ſatiſfaciendũ et quietan=
dum ſcrupuloſas mentes ⁊ ne iudici quicqꝫ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

obijciantur. aduertat ꝙ poſtq̄ȝ per p̄cedentes
modos expertus eſt. nō eſſe aliquā inter dela
tum et deponentē capitalē inimiciciā vult tn̄
hoc idē ꝯſilio aliorū aſſeſſoꝝ cōcludere in fi
nem ne ſibi quicq̄ȝ obijciat̄. faciat hoc. det de
lato ſeu eius aduocato copiā ꝓceſſus. depo⸗
nentiū tn̄ et deferentiū noībus ſuppreſſis. et
quia defendendo dicit ſe habere inimicos ca
pitales. ⁊ fortaſſis cauſas inimiciciaꝝ variaſ
allegat ſiue in re ita ſint ſiue nō. cōgregat tn̄
iudex cōſiliū ꝑitoꝝ cuiuſcūq̄ȝ facultatis ſi cō
mode habere p̄t. vel ad minus ex ꝓuidis et
honeſtis ꝑſonis quibuſcūq̄ȝ. qꝛ ad hoc tene
tur iuxta. c. ſtatuta. frequēter allegatū. et illis
totū ꝓceſſum integraliter et ꝑfecte ꝑ notariū
ſeu ſcriptorē legi faciat. et cum teſtiū ſeu de⸗
ponentiū noīa publice exponat. ita tn̄ ꝙ ad
tenendū ſecretū ſub p̄ſtito iuramento omnes
aſtringat. et de illo an hoc facere velint pri⁹
habet inquirere. qꝛ aliaſ omnino nō ſunt eis
noīa illa exponenda. Et poſt dicat. qualiter
per talem et talem moduȝ inquirēdo de inī⸗
micicia nullā potuerit perpendere. Attamē
ſubinferat ſi videbit̄ fiat e duobus vnū. aut
ꝑ cōſilium diſcernatur. qui ſint ex deponenti
bus repellēdi tanq̄ȝ inimici capitales. et quō
aut eligant̄ tres quattuoꝛ aut quinq̄ȝ. q̄ am⸗
plius nouerūt in villa aut oppido. amiciciaȝ
vel inimiciciā. delati et teſtiū et qui non ſunt
p̄ntes in cōſilio et publicent̄ illis tantummō
noīa delati et teſtiū. nō autē articuli ꝓceſſus.
et ſtabit̄ iudicio eorundē. ex primo nō pote⸗
runt bene teſtes repellere. Attento ꝙ iudex
ſuos modos inquirendi practicauit. ex ſcdo
vero totaliter ſe immunē faciet et omnē a ſe
ſiniſtrā ſuſpitionē excutiet. tenet̄ etiā hūc vl
timū modū ſeruare vbi delatus in alieno lo⸗
co et patria eſſet captus. Et hec ſufficiant ad
diſcernendū ſuꝑ inimiciciā.

Queſtio. xiiij. ſuper ea que ante interroga
toꝛia in loco carceris et torture ꝓponenda:
habet iudex aduertere et eſt actus nonus.

Quid deniq̄ȝ iudice agendū ſit cla⸗
re patȝ. Si enī vt cōmunis exigit
iuſticia. ad penā ſanguinis nō iu⸗
dicat̄ niſi ꝓpria cōfeſſione cōuinca
tur. q̄ȝuis ex alijſ duobus habet̄ ꝑ manifeſte
depꝛehenſa in heretica prauitate. ſcȝ ex eui⸗
dentia ſeu indicia facti et ex teſtiū ꝓductione
legitima vt ſuꝑ q̄ſtione ſeptīa tactū fuit. et de
tali etiā delata ad p̄ns agit̄. tūc vtiq̄ȝ q̄ſtioni
bus et toꝛmentis ꝓ criminū faſſione expone⸗
tur. Et vt queſtio clara ſit: ponat̄ caſus qui ⁊
ſpire cōtigit et ad multoꝝ noticiam ꝑuenit.

Quidā honeſtus dū quandā mulierē ꝑtrāſ
ſeundo nō ei ad nutū in venditōe cuiuſdā rei
venalis complacere voluiſſet. illa indignata
poſt tergū clamauit. in breui optaſſes vt an⸗
nuiſſes. et eſt vſitatus ſic modus loquēdi ma
leficarū vel a ſimili ſenſu q̄n maleficiū ꝑ aui⸗
ſamenta volūt inferre. tunc ille indignatus
et nō immerito ſuꝑ eam vultū poſt tergū ver
tit vt eā quo aīo verba ꝓtuliſſet inſpiceret. et
ecce ſubito maleficio ꝑcuſſus os ſuū in obli
quum hoꝛribili defoꝛmitate vſq̄ȝ ad aures ex
tenditur. nec retrahere potuit ſed multo t̄ꝑe
in illa defoꝛmitate ꝑſtitit. Hic euidēs factuȝ
iudici ꝓponitur. caſum ponimus et an ꝓ ma⸗
nifeſte depꝛehenſa in hereſi maleficaꝝ ſit ha
benda querit̄. Reſpondere opoꝛtet ex verbis
Bernar. in glo. oꝛdinaria. et in. c. ad abolen⸗
dam. vt ſupra queſtione notata tangit̄ ꝙ ſic.
eo ꝙ tribus modis vt ibi tangit̄. quis vt ta⸗
liter depꝛehenſus iudicat̄. et illa etiā tria nō
copulatiue. i. ꝙ oīa tria habent inſimul ꝯcur
rere. ſed vnumq̄ḋq̄ȝ ꝑ ſe ſcȝ euidentia facti. te
ſtium legitima ꝓductio et ꝓpria cōfeſſio. red⸗
dit maleficā vt manifeſte depꝛehenſam repu
tari. Indiciū autē facti differt ab euidentia qꝛ
cū minus ſit q̄ȝ euidētia tn̄ capit̄ etiā ex ver⸗
bis et oꝑibus maleficoꝝ. vt in illa queſtio⸗
ne ſeptima tangitur. et iudicat̄ ex maleficijs
nō ita ſubito ſed ꝓceſſu tempoꝛis illatis per
minas tamen etiā p̄cedentes. ſic q̄ȝ cōclu⸗
damus. ꝙ de ſimilibus maleficis delatis. et
que ſub defenſionibus vt p̄miſſum eſt defe
cerunt etiā vel nō defecerūt. eo ꝙ nō fuerunt
cōceſſe. nō cōceſſe autē quia nō fuerūt petite.
iam noſtra queſtio verſatur: quid iudici agen
dum. et qualiter ad queſtiones ſit ꝓcedendū
pro dicenda veritate in punitionē ſanguinis
Ubi plura ſunt iudici ꝓpter ingentes labo⸗
res cōtra maleficiū taciturnitatis aduerten⸗
do que etiā ſucceſſiue per capitula deducent̄.
Et primū eſt. Ut ad maleficā queſtionandā
nō ſit pꝛonus. habeat tamen ad certa ſigna q̄
ſequentur aduertentiam. Quare autē nō de⸗
bet eſſe facilis: cauſa eſt. quia niſi diuina coa⸗
ctio ꝑ ſanctū angelū vt maleficiū diaboli ab⸗
ſcedat: cōcurrat. ita inſenſibilis in illis dolo
loꝛibus efficit̄: vt membratim citius diſcerpe
retur: q̄ȝ alq̄d veritatis fateri valeat. Nec ꝓ⸗
pter obmittendū. tum qꝛ nō equaliter om̄es
ſunt hm̄oi maleficijs irretite. tū etiā qꝛ diabo
lus ſponte interdū nō coactus ſancto angelo
maleficā fateri crimina ꝑmittit. Pro cui⁹ in⸗
tellectu ea q̄ ſuꝑ in ſecunda p̄te oꝑis. de mo⸗
do p̄ſtandi homagiū diabolo tacta ſunt ad
uertenda. Sunt nanq̄ȝ que ſub certis annis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

prius diabolo militant vt ſex octo aut decem
annis anteqȝ ſibi homagiū preſtāt:ſcȝ in cor
pore et aīa ſe eis deuouendo. vbi tm̄ alie a pn
cipio ſibi ꝓfitendo fidei abnegationē etiam
ſubito homagiū pſtant. Cur autē diabolus
hoc ſpaciū tpis poſtulatū acceptat vtiqȝ ea
de cauſa. vt illo intermedio maleficā experia
tur an ore tm̄ ⁊ nō corde fidē abnegādo ſimi
li mō etiā homagiū ſibi preſtaret. Nā cū dia
bolus intima cordis nō niſi ꝑ exteriora ⁊ cō
iecturaliter cognoſcere habet vt in prima pte
opis ſub difficultate an demones ad odium
vł amorē mētes hoīm immutare pn̄t. plureſ
etiā reperiant̄ q̄ neceſſitate aliqua aut egeſta-
te inducte ꝑ alias maleficas et ſub ſpe ꝯfeſſio
nis et euaſionis a fide in toto vel in pte apo-
ſtatant. tales vtiqȝ etiā non coactus a ſancto
angelo relinquit. vn̄ ⁊ faciliter ſua crimina fa
tentur. cū tm̄ alie q̄ ſicut ore immo et corde ſi-
bi adheſerūt ꝓ viribꝫ ab eo defendant̄ et in-
durantur ad taciturnitatis maleficiū. Et per
hec patet ſolutio ad queſtionē. vn̄ ꝓuenit ꝙ
certe malefice de facili fatent̄. alie vero mini-
me. qꝛ vbi diuinit᷒ diabolus nō repellit̄ ad-
huc tm̄ ſponte illas relinq̄t. vt ꝑ temporalē cō
fuſionē et horribilē mortē ad deſperationem
inducat. q̄s corde allicere nūqȝ poterat. Pa-
tent hec etiā ex ſacramentalibꝫ earū cōfeſſio-
nibus. in q̄bus aſſerunt ſe nunqȝ voluntarie
adheſiſſe. et plura maleficia coacte a demoni
bus intuliſſe. Eſt et alia differētia ꝙ cernunt̄
alique poſt faſſionē criminū ſibi ipis mortē
intētare vt laqueo vel ſuſpēdio vitā ſibi ipis
auferāt. qd̄ vtiqȝ inimicus ille operat̄. ne ꝑ ſa
cramentalē cōfeſſionē veniā a deo ꝯſequant̄
et hoc p̄cipue illis q̄ nō voluntarie ſibi adhe
ſerunt. licet et aliꝭ q̄ ſibi voluntarie adheſe-
runt poſt criminū faſſionē intentat. ſed tunc
cernit̄ ꝙ diabol᷒ coacte maleficā habuit re-
linquere. Concludam᷒ ꝙ tantus vel etiā ma-
ior p̄ſupponit̄ labor ad queſtionandū ꝓ di-
cenda veritate maleficā quātus ad exorcizan
dum a demone poſſeſſum. Ideo iudex nec vo
luntarius nec facilis ad hec eſſe debet niſi vt
dictū eſt in punitionē ſanguinis. Sed et in
hac cauſa faciat diligentiā ꝓut ſequit̄ primo
ferendo ſententiam.

Queſtio. xv. de mō ſententiandi delatā ad queſtiones et quō prima die ſit queſtionāda. et an poſſit conſeruationē vite cōpromittere.

Actus decimus.

Quid deniqȝ ſecūdo loco iudex habet
aduertere ſtat poſt actus in eo ꝙ feret
ſententiā ꝑ modū qui ſequit̄. Nos iu
dex et aſſeſſores. attendentes meritis. ſeu cō-
ſiderantes merita. ꝓceſſus facti per nos con
tra te talē. talis loci. talis dioceſis. et diligen-
ter omnibus examinatis. inuenim᷒ ꝙ tu es
varius in tuis confeſſionibꝫ vtpote qꝛ dicis
tales minas ꝓtuliſſe nō autē eo nocendi aīo.
et tm̄ nihilominus ſunt indicia varia q̄ ſunt
ſufficiētia te ad exponendū queſtionibꝫ ⁊ tor
mentis. Ea ꝓpter vt veritas ab ore tuo ꝓprio
habeat̄. et vt deinceps aures iudicū nō offen
das. Interloquēdo declaram᷒. iudicamus. ⁊
ſententiamus. die pn̄ti et hora tali te ſuppo-
nendū queſtionibꝫ et tormētis. Lata fuit hec
ſnīa ⁊c. Secūdo ſtat actus in eo qd̄ vt p̄miſ
ſum eſt adhuc nō ſit voluntarius ad queſtio
nandū. ſed carceribꝫ ad penā mancipatus et
nō iam ad cuſtodiā tm̄ vt prius et adhibitis
eius amicis vt penas ſubterfugiat et ꝙ for-
taſſis morti nō tradet̄. licet alias puniet̄ vbi
veritatē fatetur. illis ꝓponat et ꝙ ad hoc ipm
delatū inducere velint hortat̄. Nam medita
tio frequēs et carceris calamitas ac replica-
ta informatio ꝓborū virorū diſponūt ad ve
ritatē erudiendā. et a nobis expertū eſt ꝙ per
hmōi informatōes malefice taliter cōfortate
fuerūt vt in ſignū reſiſtentie in terrā ſpuētes
quaſi in faciē diaboli dicebāt. exeas maledi-
cte diabole faciā qd̄ iuſtū erit et ꝯſequēter cri
mina ſua fatebant̄. Si vero cōuenienter dela
to expectato et tpe ꝯgruenter ꝓrogato ⁊ mul
tipliciter informato. Credat iudex bona fide
ipm delatū negare veritatē. queſtionēt eū mo
derate vtpote ſine ſanguinis effuſione. ſcien
tes ꝙ queſtiones ſunt fallaces. et ſepius vt ta
ctum eſt inefficaces. Eſt aūt modus incipiē-
di talis. vt dū miniſtri ſe diſponūt ad queſtio
nandū poſt expolient eū. vel ſi eſt mulier: pri
us anteqȝ ad carceres penoſos ducet̄ ab aliꝭ
mulieribus honeſtis et bone fame expoliet̄.
ea de cauſa vt ſi maleficiuȝ aliqd̄ inſutū eſſet
veſtimentis ꝓut ſepe ex informatione demo
num practicant. ex mēbris pueri nō baptiſa-
ti. in finē vt pueri viſione beatifica priuent̄.
Et dum inſtrumēta diſponunt̄ iudex ꝑ ſe et
ꝑ alios bonos viros fidei zelatores inducāt
queſtionandū ad fatendū veritatē libere. et ſi
fateri noluerit mādet miniſtris ꝙ ad cordas
ligetur. vel ad alia inſtrumenta applicet̄. et ibi
ſtatim obtemperēt nō leti ſȝ q̄ſi turbati. poſt
iterū ſoluatur ad petitionē aliquorum et ad
partē trahatur et iterum inducat̄ et inducen
do informetur ꝙ non tradetur morti. Ubi
queritur. An hoc iudex ſuꝑ delatū infama-
tum. et per teſtes et indicia facti legittime cō-
uictū. cum nihil deſit niſi vt ore ꝓprio crimē
fateatur. poſſit licite in cōſeruationē vite cō-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

ꝓmittere cum tñ ſi crimen fateꝛ vltimo ſup
plicio puniceꝛ. Reſpondeꝛ a varijs varia ſen
tiuntur. Nam quidã ita ſentiũt: ꝙ ſi delata
eſt plurimũ infamata et ſup indicia facti vio
lenter ſuſpecta. et ꝙ ipa in magnũ nocumen
tum ſit tanꝗ aliarũ maleficarũ magiſtra. etiã
tunc ſecurari poſſet de vita ſub his circum⸗
ſtantijs. vt ꝑpetuis carceribꝫ in pane et aqua
adiudicareꝛ dummõ alias maleficas ſub cer
tis et veriſſimis ſignis manifeſtaret. nec tñ il
la pnia carceris vt poniꝛ ei manifeſtanda eſ
ſet. ſed duntaxat ſecuritas vite ꝓmittenda et
liquali penitentia punienda per exilium vel
alio modo punienda. Et ſine dubio pro ma
leficis famoſis et preſertim que maleficis me
dicaminibꝫ inſiſtunt. et maleficiatos ſuper⸗
ſtitioſis actibus curãt taliter ſeruande eſſent
vt aut maleficiatis ſubuenirẽt aut maleficas
ꝓderent. nec tñ eoꝝ ꝓditioni ſtareꝛ eo ꝙ dia
bolus mendax niſi ꝑiter et alia indicia facti
cũ teſtibus cõcurrerẽt. Alijs videꝛ ad idem
in caſu quo ſic carceribꝫ deputata eſſet ad tẽ⸗
pus ꝓmiſſio ſeruanda et poſt ſpaciũ tpis in⸗
cineranda. Tercij ſunt qui dicũt iudicẽ ſecu
re poſſe in ꝯſeruationẽ vite cõpromittere. ita
tñ ꝙ expoſt a ſententia ferenda ſe exoneraret
et in ſuũ locum aliũ ſubſtitueret. Inter quos
modos primus licet videreꝛ vtilis ꝓpter ma
leficiatorũ curationẽ. tñ qꝛ nõ eſt licitũ male⸗
ficia ꝑ maleficia ſeu illicita opera tollere licet
vt in queſtione prima et introductoria huiꝰ
tercie ꝑtis patuit. plurimoꝝ opinio ſit. ꝙ lici
tum ſit maleficia ꝑ opera vana et ſuꝑſtitioſa
tollere. Sed qꝛ in his magis docet iudices
experientia atqꝫ vſus et negocioꝝ varietas
ꝗ ars alicuius ſeu doctrina. Ideo relinquiꝛ
hoc iudicibꝫ. Certũ eſt autẽ vt experiẽtia plu
ries docuit. multi fatereneꝛ veritatẽ niſi ꝙ me
tu mortis retrahunꝛ. Tercio ſtat actꝰ in iſto
ꝙ ſi nec minis nec talibus ꝓmiſſis fateri vo
luerit veritatẽ. tunc miniſtri ſententiã latam
exequanꝛ. et queſtionetur cõſuetis modis et
nõ nouis. nec exquiſitis leuius vel fortiꝰ ſm
ꝙ crimen exigit delinquentis. et dũ queſtio⸗
natur de certis articulis. ſuꝑ ꝗbus queſtio⸗
natur. interrogeꝛ. et hoc ſepe et frequẽter a le
uioribus incipiendo. qꝛ citius cõcedet leuia
ꝗ grauiora. Et dum hec fiunt notariꝰ totũ
ſcribat in ꝓceſſu. et quõ queſtionaꝛ et de qui
bus interrogaꝛ. ⁊ quõ reſpondeꝛ. Et nota ꝙ
ſi fatetur ꝑ tormenta ducaꝛ poſtea ad aliũ lo⸗
cum. vt denuo recognoſcat et ꝙ nõ tantum⸗
mõ vi tormentoꝝ cognouerit. Quarto ſtat
actus in iſto ꝙ ſi queſtionatus decenter no⸗
luerit fateri veritatẽ. Ponanꝛ alia tormento

rum genera corã eo dicendo ꝙ oporteat euꝫ
ſuſtinere niſi fateaꝛ veritatẽ. Qđ ſi nec ſic po
terit ad terrorẽ vel etiã ad veritatẽ induci. tũc
pro ſecunda aut tercia die queſtionanda ad
cõtinuandũ tormenta nõ ad iterandũ. qꝛ ite⸗
rari nõ debẽt. niſi noua ſuꝑueniſſent indicia
ferctur corã eo ſentẽtia in modũ qui ſequiꝛ.
Et nos ꝑfati iudex vt ſupra. Aſſignamꝰ ti⸗
bi tali. diem talẽ ad queſtiones cõtinuandũ.
vt a tuo ore ꝓprio veritas oriaꝛ: et totũ ponaꝛ
in ꝓceſſu a notario. Et infra illud tpus aſſi⸗
gnatũ iudex per ſe aut per alios ꝓbos viros
inducent eũ ad fatendũ veritatẽ modo ꝑmiſ
ſo cum ſecuritate vite ſi ita videbiꝛ expedire.
Aduertat etiã iudex vt infra illud tpꝰ conti
nue apud eã ſint cuſtodes vt vicꝫ ſola nõ re⸗
linquatur qꝛ a demone frequentabiꝛ. vt ſibi
ipi mortẽ inferat ſi et inquantũ diabolꝰ ipam
deſerere intendit. aut ad deſerendũ ipam di⸗
uinitus arcetur. hoc ipm enĩ diabolus melꝰ
noſcere pt ꝗ aliqs ſcriptis referare.

Queſtio. xv. ſuꝑ tormenta cõtinuanda et
de cautelis et ſignis quibus cognoſcere poſt
iudex maleficã et quõ ſe ab earum maleficijs
debet ꝑmunire. Et quõ ſint abradende ⁊ vbi
ſua habent maleficia abſcondita cum decla⸗
rationibus varijs ad obuiandũ maleficio ta
citurnitatis. et eſt actus. xi.

Quid aũt cõſequenter reſtat iudici
ſuꝑ tormẽta cõtinuãda. Eſt aduer
tendũ primo. ꝙ ſicut nõ oĩm morbo⸗
rum eſt eadẽ medicina. ſed po⸗
tius diuerſoꝝ et ſinguloꝝ ſunt diuerſe ⁊ ſin⸗
gulares medicine. ſic nec ad oẽs hereticos
ſeu de hereſi delatos. idem modus interrogã
di inquirendi et examinandi quo ad articu⸗
los eſt ſeruandus. ſed ſm veritatẽ ſectarũ et
perſonarũ varius et diuerſus modus exami
nandi. Iccirco ipe prudens iudex vt medicꝰ
qui putrida membra et ſcabioſas oues reſe⸗
care et ſequeſtrare ab innoxijs nititur. iã eſti
mare pt delatã maleficio taciturnitatis infe⸗
ctam. quam taciturnitatẽ euellere nõ poteſt
vna et infallibilis depingi regula ſiue modꝰ
immo etiã dare nõ eſſet tutum. eo ꝙ cum illũ
modũ cõſequenter aſſuetũ ac regulam gene⸗
ralem. dum tenebrarum filij ꝑuiderent ipm
tanꝗ laqueum ſue perditionis facilius cui⸗
tarent ſeu etiaꝫ precauerent. Cur et igiꝛ pru
dens ac induſtrius iudex occaſionẽ et modũ
interrogandi accipere ſiue ex teſtium reſpon
ſis ſeu atteſtationibus. ſiue ex his que alias
experientia eũ docuit. ſiue ex his q̃ ꝓprij inge
nij acumen aperit: ſubſcriptis cautelis vtẽdo
Nam ſi inueſtigare affectat an maleficio ta⸗

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

citurnitatis ſit inuoluta aduertat. an lachry
mare corã eo ſtando queat. aut tormentis ex=
ponendo. hoc ipm enĩ ꝓ certiſſimo ſigno ex
fide dignorũ antiqua relatione ac ꝓpria expe
rientia docente adeo repertũ eſt. ꝙ etiaʒ ſi ad
lachrymandũ cõiurationibus hortet̃ et com
pellatur ſi malefica extiſtit hoc ipm ſcʒ lachry
mas emittere nõ poteſt. dabit quidẽ flebiles
voces et ex ſputo genas et oculos linire ac ſi
fleret attentabit. ſup quo a circumſtantibus
caute aduertendũ erit. Modus aũt cõiuran
di ad lachrymas veras ſi innocẽtia fuerit ꝛ co
hibere lachrymas falſas. talis vel cõſimilis
in ſententia practicari pt a iudice ſeu pſbyte=
ro. manũ ſup caput delati ſeu delate ponẽdo
Coniuro te per amoroſas lachrymas a nr̃o
ſaluatore dño ieſu xp̃o in cruce ꝓ ſalute mũ=
di effuſas. Ac per ardentiſſimas lachrymas
ipius glorioſiſſime virginis marie matris eiꝰ
ſup vulnera ipius hora veſpertina ſparſas.
et per oẽs lachrymas quas hic in mũdo oẽs
ſancti et electi dei effuderũt. et a quoꝝ oculis
iam oẽm lachrymã abſterſit. vt inquantũ ſis
innocẽtia lachrymas effundas. ſi nocẽs nul=
lo mõ. in noĩe patris et fi. et ſ. ſ. + amen. Ex=
perientia docuit. q̃to ampliꝰ ꝯiurabant̃ tan
to minus flere poterãt. cum tñ vehementer ſe
ad fletum ſtimulabant et genas ſputo hume
ctabant. Poſſibile tñ vt poſt in abſentia iudi
cis et extra locũ et tempus torture corã cuſto
dibus flere valeant. Et ſi cauſa impedimenti
fletus in maleficiis querit̃. Poteſt dici ꝙ quia
gratia lachrymarũ in penitentibꝫ precipuis
donis aſſcribit̃ cum celũ penetrare et inuinci
bilem vincere humilis lachryma a bernar=
do aſſerit̃. nulli dubiũ quin ꝛ inimico ſalutis
plurimũ diſplicere noſcit̃. vñ et ſummis co=
natibus illas impedire nemo ambigat vt fi=
nalis impenitentia potius introducat̃. Sʒ
quid ſi aſtutia diaboli deo ꝑmittente etiam
maleficã flere ꝯtingeret cũ flere nere ꝛ decipe
re etiã ꝓprium mulieꝝ dicat̃. Rñderi pt cum
occulta ſint dei iudicia. ſi alias nõ poſſet con
uinci ꝑ legitimos teſtes ſup aliqua indicia
facti. nec etiã ſuſpecta eſſet grauiter aut vio=
lenter vtiq; eſſet abſoluẽda et ꝓ leui ſuſpitio
ne in qua ſtaret ꝓpter infamiaʒ quã teſtes de=
poſuerũt haberet hereſim maleficarũ abiura
re. vt in ſecundo mõ ſententiandi diſcutiet̃.
Secũda cautela nõ ſolũ poſt hanc primam
obſeruanda. verũ etiã omni tpe iudici et oĩbꝫ
aſſeſſoribus aduertenda ꝙ nõ ꝑmittant ſe ab
ea tangi corporaliter pſertim ſup nudã iun=
cturam manuũ et brachiorũ. ſed omnino ſe=
cum deferant ſal exorcizatũ in die dñico pal

mam et herbas benedictas. he enim res ſi=
mul cum cera benedicta inuoluta et in collo
deportata. vt ſupra in ſecũda ꝑte operiſ de re
mediis cõtra maleficiales infirmitates et de=
fectus patuit. mirã habent efficaciã pſeruan
di nõ ſolũ ex maleficarũ teſtimoniis verum
etiã ex vſu et cõſuetudine eccleſie. q̃ in hunc fi
nem hmõi exorcizat et benedicit. vt pʒ in ea
rum exorciſmis cũ dicit̃ ad effugandã omnẽ
poteſtatẽ inimici ꝛc̃. Et nõ videat̃ extraneũ
de tactu iuncturarũ ſeu membroꝝ. qꝛ diuina
ꝑmiſſione interdũ per tactũ: aliqñ per viſum
aut ꝑ auditũ verboꝝ ab eis ꝓlatorũ malefi=
ciare operatõe demonũ pñt. pcipue eo in tpe
vbi queſtionibꝫ exponunt̃. Experientia nos
edocente. nouimus quaſdã in caſtris deten=
tas que nil aliud a caſtellanis inſtantiſſimis
precibus flagitabãt niſi vt in aduẽtu iudicis
aut alterius pſidentis eis cõcederet̃ vt primũ
intuitũ viſus in ipm iudicẽ dirigere poſſent
anteq; ab eo vel aliis eſſent viſe. ex quo intui
tu etiã ſortite ꝙ talis iudex aut alii ſui aſſeſſo
res. ita alienati in eorũ cordibꝫ fuerũt ꝙ oẽm
ſi quã habuerãt indignationẽ amiſerũt. nec
ipas moleſtare quoquo mõ pſumebant. ſed
libere abire ꝑmiſerunt: qui ſcit et expertꝰ eſt
verũ dat teſtimoniũ. et vtinaʒ talia ꝓcurare
nõ poſſent. nõ paruipendãt iudices talia aui
ſamenta et remedia. cũ vilipenſio taliuʒ poſt
tanta auiſamenta in eternã eis cedet damna=
tionẽ. iuxta ſaluatoris dictũ. Si non veniſ=
ſem et locutus eis nõ fuiſſem peccatũ nõ ha
berent. nunc autẽ excuſationẽ nõ habent pro
peccato. Muniant ergo ſe ꝑmiſſis ex eccleſie
inſtitutione. et ſi cõmode fieri pt: ipa a tergo
dorſum vertendo ad iudices et aſſeſſores in=
troducatur. et nõ ſolũ in pñti actu verum in
oĩbus pcedentibꝫ ꝛ ſequẽtibus ſigno crucis
ſe muniendo et viriliter aggrediẽdo frangen
tur cum dei adiutorio vires antiqui ſerpen=
tis. Nec quis eſtimat ſuperſtitioſum vt a ter
go introducat̃ cum vt ſepe tactũ eſt canoni=
ſte ad tollendũ ꝛ impediendũ maleficia maio
ra cõcedunt ꝛ vana vanis cõtundere ſemper
dicant eſſe licitũ. Tercia cautela in pñti actu
vndecimo obſeruanda. vt pili ex omni parte
corporis abradant̃. et eſt eadẽ ratio. ſicut ſu=
pra de veſtimentis exuendis. habẽt enĩ inter
dum ꝓ maleficio taciturnitatis aliquas ſu=
perſtitioſas alligaturas quarundã rerũ ſiue
in veſtimẽtis ſiue in pilis corpis et interdũ
in locis ſecretiſſimis nõ noĩandis. qd̃ ſi obii
ceretur. Nunq̃d diabolꝰ abſq; hmõi ligatu
ris reꝝ poſſet mente malefice indurare vt cri
mina non valeat fateri. ſicut et alii ſceleroſi

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ſepius inueniuntur. ſub quibuſcunq̄ maxi-
mis tormētis q̄ſtumcūq̄ ꝑ indicia facti aut
per teſtes ſint conuicti. Reſpondet̄ vtiq̄ verū
eſſe ꝙ abſq̄ rebus quibuſcūq̄ demon valeat
talē taciturnitatē ꝓcurare. illis tn̄ rebus vtit̄
in animarū ꝑditionē et offenſam maiorē di-
uine maieſtatis. qđ vt clarius pateat. Male-
fica quedā in oppido hagenowe de qua ꝛ ſu-
pra in ſecūda pte opis tactū eſt. tale maleficiū
taciturnitatis ꝓcurare ſciebat. vt maſcul⁹ re-
center natus et nō baptiſat⁹ et cū hoc primō
genitus interemptus et in fornace aſſatus ꝛ
cū alijs reb⁹ q̄s exprimere nō expedit incine-
ratus et puluerisatus. ſi qua malefica aut fla-
gitioſus ex his quicq̄ ſecū deferret nullo mō
ſua crimina fateri poſſet. Hic clarum eſt ꝙ ſi
centū milia pueri adhiberent̄ ex naturali in-
clinatione nunq̄ talē effectuȝ taciturnitatis
cauſare poſſent vtitur tn̄ vt cuiq̄ intelligen-
ti pȝ in animarū perditionē: et diuine maie-
ſtatis offenſionem. Sed et hoc qđ allegat̄ ꝙ
ſepe flagitioſi hoīes et nō malefici talē penes
ſe taciturnitatē retinent. Dicendum eſt ꝙ ta-
lis taciturnitaſ triplici ex cauſa prouenire pt
Primo ex naturali quodammodo duricia
mentis. qꝛ ſicut aliqui ſunt molles corde ſeu
vecordes. ꝙ ad leuē torturam oīa cōcederent
etiā quecunq̄ falſa. ita aliqui ſunt ita duri ꝙ
q̄ſtumcūq̄ vexent̄: veritas ab eis nō habet̄.
et p̄cipue illi q̄ alias fuerūt queſtionati. quo-
rum brachia cito ſicut trahunt̄ ita et flectun-
tur. Secundo ꝓuenit ex maleficio penes ſe
retento ꝓut dictū eſt ſiue in veſtimētis ſeu in
pilis corporis. Tercio ꝙ interdū licet penes
ſe nō habeāt maleficia inſuta aut allegata ma-
leficiunt̄ tn̄ ab alijs maleficis q̄ſtumcūq̄ re-
motis. ꝓut malefica quedā in vſbruck ſe ia-
ctare ſolebat ꝙ vbi ad minus filū ex veſtimē-
tis alicui⁹ detenti haberet tm̄ efficere poſſet
ꝙ q̄ſtumcunq̄ tormentaret̄ etiā vſq̄ ad mor-
tem nihil fateri poſſet. quare patet reſponſio
ad obiectionē. Sed q̄d in dioceſi Ratiſbo-
nenſi caſus cōtigiſſe aſſerit̄. ꝙ dum quidā he-
retici ex ꝓpria cōfeſſione deuicti nō ſolū vt im-
penitentes immo vt defenſores illius ꝑfidei
morti fuiſſent adiudicati. accidit vt illeſi in
igne remanerēt. tandeȝ ꝑ aliā ſniam ad ſub-
merſionē adiudicati nihil ꝓficere potuerūt
ſtupentib⁹ oībus et fidē ipoꝝ vt iuſtā defen-
dere dum quidā conabant̄ ſollicitus preſul
ſuper gregē triduanū ieiuniū indixit. quo de-
uote expleto cuidā notificat̄ ꝙ in certo loco
corꝑis vicȝ ſub brachio vno maleficiū quod-
dam inter pellē ꝛ carnē inſutū haberēt quo re-
perto et ammoto cōtinuo incendio ꝯſumpti

fuerūt. licet ab alijs opinatur ꝙ quidā nigro-
manticus ex demonis cōſultatione qui ſibi
hoc indicauerat ꝓdidiſſet. ſed quocūq̄ mo-
do factū fuerit. veriſimile eſt ꝙ diuina virtu-
te demon coactus dū ſemꝑ ad ſubuerſionē fi-
dei machinat̄ hoc manifeſtauerit. A ſimili
vbi talis iudici acciderit caſus. quid facien-
dum foret elicere poteſt. ſi videlicet ad diui-
nū recurrere preſidiū. vt ieiunijs et orōnib⁹
deuotarū ꝑſonarū hoc genus demoniorū a
maleficis expellat̄ in caſu quo nec ꝑ mutatio-
nem indumentoꝝ aut tonſurā piloꝝ ad veri-
tatem fatendā ſub tortura induci valeāt. Et
licet in alemanie ꝑtibus talis abraſura p̄ſer-
tim circa loca ſecreta plurimū cenſetur inho-
neſta. qua de cauſa nec nos inquiſitores vſi
ſumus. ſed tonſis capillis capitis cum cali-
ce aut cipho aque benedicte guttulā cere be-
nedicte immittendo. et ſub inuocatione ſan-
ctiſſime trinitatiſ ieiuno ſtomacho trinies in
potū miniſtrando per dei gratiā a pleriſq̄ ta-
citurnitatis maleficiū abſtulimus. tn̄ in alijſ
regnis inquiſitores talē per totū corpus ab-
raſuram fieri mandāt vnde et cumanus inq̄-
ſitor nobis inſinuauit ꝙ anno elapſo q̄ fuit
Mcccclxxxv. xl. et vnā maleficas incinerari
mandaſſet. oībus per totū corpus abraſis. et
hoc in diſtrictu et comitatu burbie. vulgari-
ter ꝛvurmſer bad. in cōfinibus archiducis
auſtrie verſus mediolanū. Nō ſi querit̄. an
tpe neceſſitatis quo nullis remedijs cōgruis
maleficiū remoueri vt p̄miſſum eſt licitum fo-
ret diuinatrices q̄ etiā maleficia curare ꝛ tol-
lere ſolent ꝓ ammotione talis maleficij ꝯſu-
lere. Rn̄ſio. quicq̄d ſit de negocio ratiſbone
peracto exhortamur in dn̄o vt in nullo caſu
q̄ſtumcūq̄ neceſſario ꝓ republica diuinatri-
ces cōſulent̄. et hoc ꝓpter magnā offenſam di-
uine maieſtatis cum tot alia ſint nobis reme-
dia cōceſſa. ꝑ q̄ oīno aſſequi poterim⁹. aut in
ꝓpria petiti forma. aut in equiualēti. ita ꝙ oī-
no veritas experiet̄ vel ab ei⁹ ore vt incinera-
ri valeat vel deus auferet ipam de medio. ali-
am mortē ſuꝑ eā ꝑmittendo. Hec aūt nobis
remedia ꝓponunt̄. vt primo faciat hō id qđ
p̄t ex ꝓpria induſtria ꝛ ex ꝓpria viriū ſuarū ex-
ercitatione modis ſupra tactis inſiſtēdo plu-
ries et p̄ſertim certis dieb⁹ vt iam in ſequēti
q̄ſtione patebit. ij. Corint. ix. Abundetis in
oē opus bonū. Scđo ꝙ ſi deficit recurſum
habeat ꝓ conſilio ad alios hoīes. q̄ forte ſibi
remediū de quo nūq̄ cogitauerat impartiret̄
eo ꝙ varij ſunt modi ad maleficia tollenda.
Tercio ſi p̄dicta deficiūt habeat recurſuȝ ad
deuotas ꝑſonas. iuxta illud Eccl. xxxvij. Cū

p i

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

viro ſancto aſſiduus eſto quemcūq; agnoue
ris obſeruantē timorē dei. Item vt ſancti in
pria inuocent̄ ꝑ eos. Que ſi oīa defecerint re
curſum habeat immediate ad deum iudex et
oīs populus ieiunijs et orōnibus vt tale ma
leficiū ſua pietate ammoueat̄. ſicut ioſaphat
ij. palip. xx. Cū ignoramus q̄d agere debea-
mus. hoc ſolū habem⁹ reſidui: vt oculos no
ſtros dirigamus ad te: et ſine dubio deus in
neceſſarijs noſtris nō deficiet. Vn̄ et Aug⁹.
et habetur. xxvi. q. vij. nō obſeruabitis. Qui
has et quaſcūq; diuinatōes aut fata aut au-
guria obſeruat aut attendit. aut cōſentit ob-
ſeruātibus. aut talib⁹ credit. ſcʒ opere ꝓſequē
do. aut ad domū earū vadit. aut in domū ſuā
introducit. aut interrogat. ſciat ſe fidē chri-
ſtianam et baptiſmū p̄uaricaſſe. et paganū et
apoſtatā et dei inimicū. iram dei in eternum
grauiter incurrere. niſi eccleſiaſtica penitētia
emendatus: deo recōciliet̄. Nō deficiat ergo
iudex ſemꝑ licitis vtendo iuxta p̄miſſa reme
dijs et finaliter ſubſcriptis cautelis.

Queſtio. xvi. de tpe et de ſecundo mō in-
terrogandi. et eſt actus. xij. ſuꝑ finales caute-
las a iudice obſeruandas.

Vper p̄miſſa ſunt aliqua aduertē-
da. Primo ꝙ ſacratiorib⁹ diebus
et infra miſſarū ſolennia ſunt inter
rogande. ita vt et populus adhor
tetur ad implorandū diuinū auxiliū in gene
rali nihil ſpecificando niſi vt cōtra quaſcun
q; demonum infeſtationes ſancti inuocent̄.
Secūdo ea q̄ ſup̄ tacta de ſale et alijs reb⁹ bn̄-
dictis cū ſeptē verbis q̄ xp̄s ꝓtulit in cruce in
cedula cōſcriptis et inſimul colligatis collo
eius alligent̄. longitudo xp̄i ſuꝑ nudū corp⁹
ex cera benedicta circumcingat̄. ſi quidē lon
gitudo ipa cōmode haberi p̄t. experientia do
cuit miro mō his rebus ipas moleſtari vixq;
retinere precipue aūt reliquias ſanctoꝝ. His
ſic diſpoſitis et aqua benedicta in potū por-
recta. diſponat̄ iterū ad queſtiones. cōtinuo
exhortando vt prius. dum aūt a terra eleua-
tur. ſi per talē moduʒ tormentat̄. iudex legat
vel legi faciat dicta teſtiū ſubmiſſis noībus.
taliter dicendo. ecce ꝑ teſtes cōuicta es. Item
ſi teſtes vellet ſe facie ad faciē adfrontare: tūc
iudex interrogaret. an fateri vellet ſi teſtes ſi-
bi in faciē p̄ſentarent̄. vbi ſi annueret tūc in-
ducendi teſtes eſſent et coram eo ſtatuendi ſi
forte rubore ſeu verecūdia quicq; fateret̄. Vl
timo ſi videat ipaʒ nō velle detegere flagicia
ſua. interrogabit an ꝓ ſua innocentia iudici-
um candētis ferri vellet ſubire. et quia illud
omnes affectant ſcientes ꝙ per demones a lē
ſione p̄ſeruant̄. vnde etiā ꝙ vere malefice exi
ſtant cognoſcunt̄. replicabit iudex. qua teme
ritate ſe tantis periculis ſubmittere poſſit. et
oīa cōſcribant̄. ſed ꝙ illud candentis ferri iu
dicium nō ſit eis ꝯcedendū. inferius patebit
Aduertat etiā iudex ꝙ ſextis ferijs p̄cipue vſ
q; dum ſit cōpulſus ꝓ expiratione noſtri ſal-
uatoris interrogate ſepe faſſe fuerūt. Sed q2
ſuꝑ extremū nos ꝓcedere oportet vicʒ ſuper
omnimodā eius negatiuā. in qua ſi ꝑſtiterit
iudex relaxabit eā. et ſequentib⁹ adhuc vtat̄
cautelis. educendo eā de carcere penoſo ad a-
lium ꝓ cuſtodia tm̄ bene munitū. ita tm̄ ꝙ ſibi
omnino caueat ꝙ nullo modo tradat̄ cautio
nibus ſeu fideiuſſionib⁹ nec alias manulen-
tena decreto. q2 a talib⁹ manulente datis ve-
ritas nunq; haberet̄ immo ſemꝑ peiores effi
ciuntur. Sed hoc primo ꝓcuret ꝙ humani
ter in cibo et potu tractetur et interim intrēt
honeſti et nō ſuſpecti qui etiā frequēter de di
uerſis impertinentib⁹ ei colloquant̄. et tandē
vt cōfidenter ꝯſultāt ꝙ fateat̄ veritatē ꝓmit-
tendo ꝙ iudex ſibi faciet gratiā: et ꝙ velint eē
tāq; mediatores. Et in finē hui⁹ intrabit iu
dex et ꝓmittet facere gratiā. ſub intelligendo
vel ſibi aut reipublice in cuius cōſeruationē
totū qd̄ fit eſt gratioſum. ſi vero ſibi ad vitaʒ
promitteret q̄ ſupra queſtione quartadecima
ſuper tres modos tacta ſunt. ſcribant̄ ſingu-
la a notario et ſub qua forma verborū ac in-
tentione ſit gratia ꝓmiſſa. Et ſiquidē delata
ſic gratiā petierit ⁊ facta detexerit. dicant̄ ver
ba generalia ꝙ ampli⁹ fiet ſibi quā ipa petie-
rit in finē vt ampliori cōfidentia loquat̄. Se
cunda cautela in hoc actu ꝙ ſi oīno noluerit
detegere veritatē. habeat iudex vt ſupra tactū
de eius cōplicibus ſine ipius ſcitu examina
tis et ſi quid hmōi depoſuiſſent ꝑ q̄ cōuinci
poſſet. hec iudex ꝓponat: et diligēter de ſingu
lis inueſtiget. et ad idē ſi qua inſtrumēta vel
vnguenta et pixides in domo fuiſſent reper
ta ſibi offerent̄. et ad q̄ vſa fuerit ⁊c̄. Tercia
cautela ſi adhuc ꝑſeuerat in ſua ꝑtinacia ⁊ ha
beat cōſodales examinatas q̄ cōtra et nō ꝓ ea
depoſuiſſent. vel ſi nō habet ꝓcuret alium fi-
de dignū quē nouit detente nō ingratum ſed
tanq; amicū et fautorē. qui quodā ſero intrat
ad maleficā ꝓtrahendo locutiones. et tandē
ſiquidē nō eſt de cōplicib⁹. fingat nimis eſſe
tarde ꝓ receſſu et remaneat in carcere cū eadē
et de nocte ꝑiter colloquant̄. ſi vero de cōpli-
cibus tunc edentes et bibētes mutuo etiā cō-
ferunt de rebus cōmiſſis. et tunc ſit ordinatū
ꝙ ſtent extra carcerē ī loco cōgruo exploratēs

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

eos auſcultātes ⁊ verba colligētes. ⁊ ſi opus fuerit ſcriptor ſit cum eiſdem. Quarta cautela vt ſi tunc incipiet dicere veritatem. nullo mō dimidiet iudex recipe eius confeſſionem etiam media nocte ſed ꝯtinuet quātū poteſt. ⁊ ſi in die nō curet ſi ꝓroget prandiū vel cenā ſed inſtet quoadusq̄ȝ dixerit veritatē ſaltem q̄ ad principalia. nam ꝑ dimidiationes ⁊ interruptiones freq̄ntius eſt reptum ꝙ redeūt ad vomitū ⁊ nō aperiūt veritatē quā detegere inceperāt habito conſilio deteriori. Et aduertat iudex ꝙ poſt ꝯfeſſionem nocumētoꝝ hominibꝫ aut iumentis illatoꝝ inq̄rat quot annis incubū demonē habuerit. ⁊ a quanto tꝑe fidem abnegauerit q̄r ſicut de his nūq̄ȝ fatentur. niſi prius alia fuerint faſſe. ita etiā omnino in fine ſunt interrogande. Quinta cautela ſi p̄dicta omnia deficerent. tūc ſi fieri poteſt ducatur ad aliquod caſtruȝ ⁊ ibi certis diebꝫ cuſtodie mancipata fingat ſe caſtellanus ad ꝑtes longinquas ꝑegrinaturum ⁊ interim familiares aliqui vel etiaȝ mulieres honeſte eā viſitantes ꝑmittant ei ꝙ velint eaȝ omnino dimittere libere abire dummō informet eos vel eas de certis experimentis. Et aduertat iudex ꝙ ſepiſſime ꝑ talem modū faſſe fuerunt ⁊ cōuicte. Et nouiſſime in dioceſi Argētinen̄. ꝓpe oppidum Sletſtat ⁊ caſtro kynnigſheim malefica detenta nullis tormentis ⁊ q̄ſtionibus induci poterat ad fatenduȝ ſua crimina. tandem modo ſupradicto de caſtellano ſeruato. licet preſens erat in caſtro ipm̄ tn̄ malefica eſtimabat abeſſe. tres familiares intrabant ⁊ ei liberam relaxationē ꝑmiſerunt dummodo ſuꝑ certa experimenta eos informaret. Et licȝ prima fronte rennueret. ⁊ ꝙ doloſe cū ea agerent ꝓponeret. tandem interrogans de quibꝫ informari vellēt. vnus dixit ſuꝑ grandinem excitandū. alter ſuꝑ carnalia facta. tandeȝ vbi ſuꝑ grandinem illū informare volebat ⁊ ſcutella aqua plena apportata malefica ſibi iniūxiſſet vt digito paululū aquā moueret, ⁊ ipſa certa verba ꝓtuliſſet ſubito ad locū quem explorator nominauerat. ſ. ſiluā adiacentem caſtro tanta tempeſtas ⁊ grando repleuit ſicut a multis annis viſum nō fuerat. In caſu tamē quo oīa deficerēt vl' etiā in caſu quo crimina fateretur quid vlterius iudici ꝑ ſententiā faciendum ſit vt totus ꝓceſſus fineatur in quo vltima pars huius operis terminatur reſtat declarare.

¶ Sequitur tercia pars huius vltime partis opis q̄liter ꝓceſſus iſte fidei ſit debito fine ꝑ ſententiā diffinitiuam terminandus.

PEr dei grām his expeditis que ad cognitionē ꝓprietatū ſuꝑ hereſum maleficaꝝ deſeruiūt ſimul etiā q̄liter proceſſus fidei aduerſus illā ſit initiādus ⁊ continuādus reſtat nūc diſcutere q̄liter talis ꝓceſſus ꝑ debitā ſniam ſit cōgruo fine terminād⁹. Vbi ꝑmo notādū. ꝙ cū hereſis hec vt in ꝑncipio hui⁹ vltime ꝑtis tactū ē. ꝑ alijs hereſibꝫ ſimplicibꝫ hoc habeat ꝙ nō ē pura ſed mixta crimīe eccl'iaſtico ⁊ ciuili. vt de ſe patet. Ideo de modis ſentētiādi tractādo. ꝑmo tractādū ē de q̄dam ſnia ad quā malefice ſolēt appellare de q̄ ſecularis iudex ꝑ ſe irreq̄ſito ordinario agit. Scdō de his in q̄bꝫ ſine ordinario agere nō pt̄. Et ſic tercio quō ordinarij ſe exonerare poſſunt patebit.

¶ Queſtio. xvij. ſuꝑ purgatōem vulgarē ⁊ ꝑcipue ſuꝑ examē candētis ferri ad quod malefice appellant.

AN aūt malefica vulgari purgatōe. de q̄. ij. q. iiij. cōſuluiſti. ⁊ c. monomachiā. ſit ſuꝑ reatū tēptatiue purgāda ⁊ ꝑ iudicē ſecularē ad h̄ aſtringenda vl' admittēda ad iudiciū candētis ferri ſi ad hoc appellat ⁊ vr̄ ꝙ ſic. Nā ſicut duellum ad ꝯſeruationē vite ꝓprie in cā criminali vel reꝝ ſuaꝝ in cā ciuili ordinat' ita ⁊ iudiciū candētis ferri ꝑ tactū vl' aq̄ bullictis ꝑ potū. ſed primū licitū eſt in aliquo caſu. iuxta ſctm̄ tho. ſc. ſe. q. xcv. i fine vltimi articuli. vbi dicit ꝙ tūc duellū pt̄ eſſe licitū vbi ad cōem rōeȝ ſortiū appropinquat. ḡ etiā in aliq̄ caſu iudiciū ferri candentis. Item multi ꝑncipes ſctē vite ⁊ q̄ bonoꝝ ꝯſilio vtebātur vt ſctūs Henricus imꝑator erga ꝯiugē v̓ginē kunigūdaȝ quā de adulterio ſuſpectā habuerat exercuit. Item ſicut iudex q̄ habet curā cōitatis licite poteſt minora mala ꝑmittere ad vitandū peiora vt meretrices in ciuitatibꝫ ne oīa turbentur libidinibꝫ. iuxta Auguſti. in li. arbi. tolle meretrices ⁊ oīa turbabis libidine. Ita ꝑ tale iudiciū vbi quis ab inſultibꝫ ⁊ iniurijs alicuius cōitatis ſuꝑ cauſam criminalē aut ciuilē liberari. poſſȝ. Item q̄r minus ē leſio manuū ꝑ candens ferruȝ q̄ȝ vite interfectio ꝑ duellū ideo ⁊ ſi duellū admittit' vbi ꝯſuetudo habet' a fortiori ⁊ examen candentis ferri. Contrariū habetur. ij. q. v. monomachiā. vbi dr̄. hec ⁊ hmōi ſectantes deū temptare videntur. vbi attendendū eſſe dicūt doctores. ꝙ quia nō ſolum a malo iuxta apoſtolū. i. theſſa. v. ſed etiā ab habente ſpeciē mali aſtinendū eſt. ideo nō dicitur in illo. c. omnes hec ſectantes tēptant deū. ſed videtur tēptare vt intelligatur ꝙ poſito caſu ꝙ aliq̄s talia exercens intendat aliū

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

finē forte rectū. qꝛ tamen apparentia eſt mala
cauendū eſt. Rn̄deo. ꝙ tale iudicium ſeu exa
men ſit illicitū ꝑcipue cādētis ferri. deduci=
tur ex duobꝫ. primo. qꝛ ordinātur ad indicā=
dū occulta. q̄ diuino iudicio reſeruant̄. Se=
cūdo etiā qꝛ hmōi iudicium nō ē auctoritate
diuina aut etiā documētis ſctoꝝ patrū ſanci=
tū. Vn̄ in. c. ꝯſuluiſti. ij. q. v. qđ ſanctorū pa=
trū documēto ſancitū nō ē. ſupſtitioſa adin=
uentōne ē ꝑſumendū. ꝛ Stephanus papa in
codē. c. ſpōtanea ꝯfeſſione. vel teſtiū approba=
tione delicta ꝯceſſa ſunt vr̄o regimini iudica
ri occulta eīn ꝛ incognita illi ſunt relinquēda
q̄ ſolus nouit corda hoīm. ē tn̄ dr̄a inter duel
lū ꝛ ferri candētis examē. ſeu etiā potū bulīē=
tis aq̄ qꝛ duella magis accedūt ad cōem rōnē
fortiū. vtpote qꝛ pugiles ſunt penitus pares
virtute ꝛ arte. q̄ꝫ examē candētis ferri. qꝛ licet
vtrūqꝫ ordinat̄ ad alicuiꝰ facti occulti inq̄ſi=
tionē ꝑ aliqđ factū ab hoīe. tn̄ qꝛ in iudicō cā
dentis ferri aliq̄s miraculoſus effectus expe=
ctatur qđ nō ꝯtingit in duello. vbi ſolummō
cōtingit interfectio vniꝰ vel amboꝝ. ideo ex=
amē illud ē oīno illicitū. lꝫ duellū nō ſit ita il=
licitū. Incidētaliter tn̄ ꝓpter ꝑncipes ꝛ indi=
ces ſeculares ſuꝑ duellū admittendū ē notan
dū. ꝙ occaſione hoꝝ ꝟboꝝ ſcti tho. q̄ hāc di
ſtinctōem ponit Nico. de lyra in poſtilla ſua
ſuꝑ bibliā. i. Re. xvij. occaſione etiā duelli ſeu
conflictus ipiꝰ dauid cū philiſteo vult elicere
ꝙ in aliq̄ caſu duellū poſſit eſſe licituꝫ. ideo ꝙ
hoc nō ſit de mēte docto. tho. ſed potiꝰ oppo=
ſitū ꝓbat paulus burdegalēſ. ꝯ nicolaū ꝑfa=
tū cuiꝰ ꝓbatōem bn̄ aduertere debēt pricipes
ꝛ iudices ſeculares. Primo ꝑ hoc qꝛ duelluꝫ
ſicut ꝛ examē alteꝝ ordinat̄ ad iudicandū oc
culta q̄ diuino iudicio reſeruant̄ vt ſupra ta=
ctum ē. nec p̄t dici ꝙ inſtitutōem habuerit ex
cōflicto dauid. qꝛ ſibi reuelatū fuit a dn̄o in=
teriori inſtinctu vt tale certamē inire deberet
ꝛ ꝙ iniuriā ſibi illatā ꝑ eū vindicare ꝯ phili=
ſteū volebat. qđ ex verbis dauid elicit̄. Ego
venio ꝯ te in noīe dei viuētis. ꝛ ſic nō fuit ꝓ=
prie duellator. ſꝫ dīne iuſticie executor. Se=
cūdo ex hoc qđ ꝑcipue iudicibꝫ ē aduertendū
qꝛ in duello dat̄ ptās vel ſaltim ꝯcedit̄ licen=
tia vtriqꝫ interficiēdi ſe mutuo ꝛ cū alter eorū
ſit innocēs. ideo ꝑſtat̄ auctās vel ſaltim licen
tia interficiēdi innocentē. qđ cū ſimplr̄ ē illici
tū qꝛ ꝯtra dictamē iuris naturalis ꝛ diuinuꝫ
ꝑceptū. Ideo oīno illicitū tam ex ꝑte appellā=
tis q̄ꝫ recipiētis q̄ꝫ etiā iudicātis ꝛ ꝯſulentiū.
q̄ omēs homicide reputantur. Tercio ex hoc
qꝛ cū duellū ſit ſingularis pugna duoꝝ vt ꝑ
victoriā vnius appareat iuſticia tanq̄ꝫ ꝑ diui

nū iudiciū ꝛ alterius iniuſticia. nō obſtāte ꝙ
tūc deus temptat̄. vn̄ reddit̄ illicitū ex ꝑte ap=
pellantis ꝛ recipientis. tn̄ cū ipi iudices alijs
medijs iuſtū iudiciū aut terminatōnem litis
ꝓcurare poſſent. cū hoc nō faciūt ſed cōſulūt
ſeu omino ꝑmittūt cū ꝓhibere poſſent vtiqꝫ
ad interfectōem innocētis ꝯſentiūt. Verū qꝛ
nō ē veriſimile. poſtillatorē nicolaū hec latu=
iſſe aut ignoraſſe. Ideo vbi dicit in aliquo ca
ſu duellū abſqꝫ pctō ꝯmitti mortali. loquitur
ex ꝑte iudicantiū aut ꝯſulū. vbi non ꝑ iporū
inductōnē aut ꝯſiliū ſed ꝑ ipos appellantem
ꝛ recipientē tale examē exercet̄ ſiue alio reſpe
ctu. ꝛ qꝛ nō ē nr̄e ſpeculationis his immora=
ri ſed de ipis maleficis differere. clare patꝫ ꝙ
ſi in alijs criminalibꝫ cauſis circa furtuꝫ aut
latrociniū tale examē inhibet̄. quantomagis
hic vbi ꝯſtat maleficas cūcta maleficia auxi=
lio demonū ꝓcurare. ſiue in leſionibꝫ inferē=
dis. ſiue curādis ſeu tollēdis. aut impedien=
dis. Nec mirū ꝙ ope demonuꝫ a leſionibꝫ in
tali examine ꝑſeruātur malefice. cū vt natura
les tradūt. ſuccus cuiuſdā herbe vbi manus
inūgunt̄ a cōbuſtione poſſit ꝑſeruare. ꝛ cum
ipm̄ demonē virtutes herbarū minime latēt.
dato ꝙ per interpoſitōnem alicuius corpo=
ris inter manus deferētis ꝛ ipm̄ ferrū. leſionē
non interciperet ꝓut inuiſibiliter ꝓcurare pōt.
tamē per hmōi naturales reꝝ ꝓprietates hoc
efficere poſſet. vn̄ minus q̄ꝫ quibuſcūqꝫ alijs
malefactoribꝫ ipis maleficis ꝓpter intimā fa=
miliaritatē quā cū demonibꝫ tenent tali exa=
mine ſunt purgande ſed ipo facto vbi ad hoc
appellant iam vt ſuſpecte malefice ſunt habē=
de. Deſeruit ad hoc factū qđ in conſtantienſi
dioceſi tribꝫ annis vix iam elapſis ꝯtigiſſe fer
tur. Nam in dominio comitū de furſtenberg
pertinet nigre ſilue. malefica q̄dam famoſa ꝛ
plurimū ab incolis diffamata. vbi ꝑ comiteꝫ
ad inſtantiā plurimoꝝ fuiſſet comprehenſa ꝛ
de plurimis indicijs ſuꝑ varia maleficia de=
lata tandē inter tormenta ꝛ queſtiones inter=
rogaretur manus omniū volens euadere. ad
examen candentis ferri appellauit. Iuuenis
comes nec multū in his expertus examē ad=
miſit ꝛ dum candens ferruꝫ per tres dūtaxat
paſſus deferre adiudicata fuiſſet ꝑ ſex depor=
tauit offerens ſe denuo ad ipm̄ longiori ſpa=
cio deportare. Qua ex re dum manifeſtū ha=
buiſſent indicō maleficij iudicare. qꝛ nullus
ſanctoꝝ ꝑſumpſiſſet taliter diuinā aſſiſtentiā
temptare. ipa tamē abſoluta a vinculis ꝛ ille=
ſa vſqꝫ in ꝑſens nō vtiqꝫ in partiū fidei ſcan=
dalum perſeuerat.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

¶ Queſtio.xviij.de ſententia diffinitiua in ſe
et qualiter eſt ferenda.

Onſequenter ad tractandū de his in
quibꝫ ſecularis iudex ꝑ ſe cognoſcere
et ſententiare pt dioceſanis ſi libet ma
nentibꝫ exoneratis. hoc ipm eni ꝓſuppōnim⁹
vt nedū nos ipſi inquiſitores ſalua fide ⁊ iu-
ſticia ſimus ab his ſententiādi modis exone-
rati verū ⁊ ipos dioceſanos ꝑ eadē ſinceritate
exoneratos affectamus ipoꝝ facultatē et iu-
riſdictōꝫ minime amputādo.qua tn̄ ſi vti vel-
lent neceſſe foret ⁊ nos inquiſitores.iuxta.c.
multoꝝ querela.de heret. in cle. pariter ꝯcurre
re. Attendant tn̄ ꝙ qꝛ hoc crimen maleficaꝝ
nō eſt mere eccleſiaſticū. Uñ nec poteſtatibꝫ et
dñis tꝑalibꝫ ad iudicandū et ſententiandum
vt in.c.vt inquiſitōis.§.ꝓhibemus.de here.
li.vi.interdicitꝫ. In quibꝫ tn̄ ꝓfata poteſtas
diffinire et cognoſcere ſine dioceſanis:nō pt:
ſicut deducet. Sed primo videndū de ipa ſen
tentia in ſe.ſcdo qualiter ſit ferenda.tercio qt
modis. De primo. Cum ſcdm Aug⁹. vt.ij.
q.i.c.i. Nos in quenꝙ ſniam ferre nō poſſu-
mus.niſi aūt conuictū aut ſponte cōfeſſum.
Et ſententia ſit triplex.vt dicit glo.ſumma-
ria.in principio queſtionis. ſcꝫ Interlocuto
ria.diffinitiua et precepti.et Raymundus ex
emplificans dicit. Interlocutoria ſententia
dicitur.que nō ſuꝑ principali ſed ſuper alijs
queſtionibꝫ ꝓfertur inter principium cauſe
et finem emergentibꝫ.vt eſt de teſte repellendo
vel de dilatōne danda vel non.et hmōi. Uel
forte dicitur interlocutoria.quia inter parteſ
loquendo ꝓfertur ſine ſcripture ſolennitate.
Diffinitiua aūt ſententia dicitur qn̄ princi-
palis queſtio diffinitur.ff.de re iudi.l.i. Sen
tentia precepti eſt qn̄ maior precipit minori.
De primis duabꝫ noſtra ꝯſequenter erit ſpe-
culatio.precipue ſuꝑ ſententiā diffinitiuam.
Notandum ſcdo ꝙ licet in gloſa prefata di-
catur.ꝙ ſi ſententia diffinitiua fuerit lata ob-
miſſo ordine iuris.ipſo iure nulla eſt.ij.q.vi.
Si quando.§.diffinitiua. Et poſt dicatur.
ſcias ꝙ duplex eſt ordo iuris. Unus qui eſt
de neceſſaria ſubſtantia iudicioꝝ. vt fiat litis
conteſtatio et teſtes recipiantur. Si contra
hunc ordinē feratur ſententia non tenet. Eſt
alius ordo qui non eſt de ſubſtantia iudicio-
rum vt ſcꝫ ſententia non feratur ſub conditi-
one.et vt prius non ꝓnuncietur de poſſeſſio
ne qꝫ de ꝓprietate.ſi tamen hoc nō ſeruetur te
net ſententia.vt.ij.q.vi. Anterioꝝ.§. biduū.
In hac tn̄ cauſa.quia eſt cauſa fidei ⁊ hereſis
crimen.licet mixtū.ꝓceditur ſummarie ſim-
pliciter et de plano.vt patꝫ in.c. ſtatuta.li.vi.
et qualiter iſta verba intelligantur habes ſu-
pra queſtione ſexta.et vt ibi deducitur. iudex
neceſſario libellū non exigat. litis ꝯteſtatōēꝫ
non poſtulet ⁊c. ſequitur ꝓbationes tamē ne
ceſſarias admittat.ſimiliter citationē et ꝓte-
ſtationem iuramenti de calumnia ⁊c. Unde
et alius modus ꝓcedendi iam per iura noua
declaratur. De ſecunda autem qualiter ſit fe-
renda. Nota ꝙ ꝓferri debet a iudice ⁊ nō ab
alio al's nō valet. Item in loco publico ⁊ ho-
neſto etiā ſedendo.vt.iij.q.iij.inducie.§.ſpa-
cium. Et ſimiliter de die ⁊ non in tenebris. et
ſic de multis que ibi notantur. tum quia ibi
continetur.ꝙ non diebus feriatis. ⁊ ꝙ nō in
ſcriptis feratur. Notādum ꝙ quia hic ſum-
marie ſimpliciter ⁊ de plano vt ſupra tactum
eſt proceditur. ⁊ de verbo. ſigni.c. Sepe con
tingit.in Clemen.dicitur.ꝙ tempore feriarū
ob neceſſitates hominum indultarum.a iure
procedere valeat. ⁊ ꝙ iudex amputet dilatio-
nem. Ideo ſi iudici libet.ſeruare illa poterit.
Nec ſcripto proferre tenetur. cuꝫ ſm Jo.an.
Plures ſint caſus in quibus ſine ſcripto ſen
tentia valet. ⁊ inter illos enumeratur conſue
tudo loci vel fori. diſtinc.xi. conſuetudinis.
Epiſcopus etiam ſi eſt iudex poteſt per aliuꝫ
ſententiam recitare ad inſtar illuſtriū. Item
nota ꝙ licet in actionibus criminalibus exe
cutio ſententie non ſit differenda.fallit tamē
hoc in certis caſibus ꝓcipue quatuor.ſed pro
hac materia capiūtur duo. primus ſi lata eſt
in muliere pregnante differtur enim vſqꝫ ad
tempus partus.ff.de re.iu.l.pregnātis. Iteꝫ
cum quis eſt confeſſus crimē ⁊ poſtea negat.
intellige ſi confeſſio prius non fuit reiterata
modo quo ſupra tactum fuit.qſtione.xv. De
tercio autem quot ſcilicet modis ſit ferenda.
quia conſequenter vſqꝫ in finē operis de his
tractabimus.ſunt tamen adhuc aliqua ꝓmit
tenda de modis quibꝫ perſona delata reddi-
tur ſuſpecta. eo ꝙ varie ſententie ſuꝑ varias
ſuſpitiones ſunt ferende.

¶ Queſtio decimanona. quot modis capiē
ſuſpitio pro ſententia ferenda.

Uſpecti de hereſi vel alio crimine
quot modis ⁊ quibus dicēdi ſunt.
⁊ an in tali caſu pro tali crimine ex
illis iudicandi ⁊ ſententiandi ſint
vbi queritur. Reſpondendū eſt. ⁊ per antiq ⁊
ꝑ noua iura. Naꝫ glo.ſuꝑ.c.nos in quēquā.
in ꝓcedēti qſtiōe allegato. dicit ꝙ qtuor ſunt
modi ꝯuincēdi reū.aut.ſ.iure. vt inſtrumen-
tis ⁊ teſtibus.aut facti euidentia.extra de co-
habi.cle.c.tua. Aut iuris interpretatione. vt
ſepius citatum eſſe reū.iij.q.ix. decreuimus.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Aut violenta ſuſpitione.xxxij.q.i.dixit. No tant etiã canoniſte ꝙ triplex eſt ſuſpitio. Prima temeraria.de qua canonon. Nullum iudicetis ſuſpitõnis arbitrio.ij.q.i.primo. Secunda ꝓbabilis et hec purgationez inducit. nõ aũt prima vt.ij.q.iiij.preſbyter. Tercia eſt violenta.que condemnationez inducit. et de hac intelligitur dictum Hieronymi.ꝙ vxor dimitti poteſt ꝓpter fornicationẽ aut fornicationis ſuſpitionẽ.xxxij.q.i.dixit. Nota inſuper ꝙ ſecũda que eſt ꝓbabilis admittitur ad ſemiplenã ꝓbationem.vt extra de preſumpt. in multis. Unde coadiuuat ad ꝓbationem ſi aſſint alia amminicula.vnde nõ ſolum admittitur ad purgationẽ indicendã. De violenta etiaz que ad condemnationẽ ſufficit: nota ꝙ eſt duplex.dum quedã iuris et de iure.vt cũ ius fingit et ſtatuit aliquid ſuper facto et cõtra hanc nõ admittitur ꝓbatio. extra de ſponſa.hec qui fidem.vbi dicitur ꝙ ſi quis dederit fidem mulieri de ꝯtrahendo matrimoniũ cum ea:et poſtea copula ſequitur: matrimonium eſſe pſumitur:et ꝓbatio in ꝯtrarium nõ admittitur. Quedam eſt iuris ſed nõ de iure vt vbi ius preſumit ſed nõ ſtatuit aliquid.vt ſi vir diu mulieri cohabitauit pſumitur ab eo cognita.xxxij.q.i.dixit. Et cõtra hanc admittitur ꝓbatio. Applicando ad ꝓpoſitũ noſtrum ſup heresim maleficaꝝ ⁊ ſuper noua iura.dicimus ꝙ in iure triplex ſuſpitio ſup crimen hereſis habetur.prima eſt modica.ſecũda magna.tercia maxima. Prima que eſt modica in iure vocatur ſuſpitio leuis. ita habetur.c. Accuſatus.de heret.li.vi.in princ.vbi dicitur. Si aũt leuis et modica ſuſpitio illa fuit quanqꝫ ex hoc ſit grauiter puniẽdus.nõ tamen debet pena in hereſim relapſoꝝ puniri. Et hec ſuſpitio ideo dicitur modica ſiue leuis.tum quia modica et leui defenſione tollitur.tum quia ex modicis et leuibꝫ oritur cõiecturis. Unde dicitur modica a modicis indicijs.et dicitur leuis a leuibꝫ cõiecturis. Utpote in ſimplici hereſi circa fidem ſi aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes vel vita vel moribꝫ a cõmuni cõuerſatione fidelium deuiantes.vt ptz.c. excõmunicamus primo.extra de heret. circa maleficaꝝ hereſim. Simili modo vbi cõuenticula in angarijs aut ſacratioribꝫ anni temporibꝫ in campis aut ſiluis ſiue de die ſiue de nocte cõuenirent.aut alique ſeorſum reperirentur. aut nõ frequentare diuina temporibꝫ ꝯſuetis et modis cõſuetis.aut cum ſuſpectis maleficis familiaritates ſecretas contrahere. tales enĩ leuiter ad minus de hereſi habentur ſuſpecti.

eo ꝙ talia frequenter facere huiuſmodi heretici comprobantur.de qua etiam leui ſuſpitione habetur. C.de heret.l.ij.in fine.vbi dicitur. Hereticorum vocabulo continentur. et latis aduerſus eos ſententijs debent ſuccumbere.qui vel leui argumento a iudicio catholice religionis et tramite detecti fuerint deuiare. Et huic ſententie concordat Hoſtieñ.in ſumma.ti.de pſumpt.§.finali.vbi dicit. Notandum ꝙ quiuis heretici leui argumento detegantur ſcilicz ad hoc ꝙ ſuſpecti habeantur tamen non debent vt heretici haberi. et ꝓbatur per pcedentia. Secunda ſuſpitio que eſt magna in iure vocatur vehemens ſiue fortis.de qua iterum in allegato.c. Accuſatus.in principio. Iterum ſic habetur accuſatus de hereſi vel ſuſpectus contra quem de hoc crimine magna ⁊ vehemens ſuſpitio orta erat ⁊c̃. Ibi enim hec cõiunctio.et.non tenetur copulatiue ſed expoſitiue vt notat Johan.andree.ibidem. Uehemens autem idem eſt quod fortis vt dicit Archidi.ſuper allegat.c. Accuſatus et verbo.vehemens.vt dicit Papias et Huguitio.ꝙ vehemẽs idẽ eſt ꝙ fortis ſiue grandis. Allegat etiam Gregorium primo moralium. Uentus vehemens irruit. Unde dicimus aliquem vehementem habere caſum cũ habet fortem.hec ibi. Ergo ſuſpitio magna dicitur vehemens ſiue fortis et ſic nominatur,quia non niſi vehementibus et fortibus defenſationibus repellitur. et etiam quia ex magnis et vehementibus ac fortibus oritur coniecturis argumentis et indicijs. Utpote in ſimplici hereſi ſi aliqui comperiantur qui eos quos ſciunt hereticos fore occultant.fauorem impendant.aſſociant.viſitant.munera offerant.recipiant.defenſant et ſimilia exercentes.tales nanqꝫ vehementer de hereſi ſuſpecti ſunt.et ſimiliter cognoſcũtur circa hereſim maleficaꝝ.eo ꝙ ſuſpitio oritur ꝙ participant cum eis in crimine ⁊ precipue notãtur:hic mulieriſant viri: qui ad amorem vel odium inordinatum.licet non ad alias leſiones hominum tendant aut iumentoꝝ ſolent maleficare. Similia enim vt premiſſum eſt in quacunqꝫ hereſi exercentes vehementer ſunt ſuſpecti.vt patet per allegatum.c.accuſatus.et.§.illo vero. et per notata ibidem per Archidiaconum. Cum non ſit dubium eos talia facere in fauorem illius heretice prauitatis. Tercia ſuſpitio hec eſt maxima.et in iure vocatur violenta.c.cum contumacia. et c. Accuſatus.li.vi.de heret.et per notata per Archidiaconum ⁊ Johannem andree.ſuper c. Accuſatus.et verbo.vehemens.vbi dicũt.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Dicit vehemens non violenta. ſupra de preſumpt. c. litteras. De hac ſuſpitione loquitur canon. diſt. xxxiiij. quorundam. Et hec preſumptio ſeu ſuſpitio dicitur violenta. cum qꝫ violentat cogit et artat iudicem ad credendū. Nec tergiuerſatōne refellitur qualicunq;. tū quia ex violentibus conuincentibus atq; coherentibus oritur cōiecturis. Exempli gratia in ſimplici hereſi. ſi aliqui reperiantur qui hereticos adorauerint id eſt reuerentiam ſuo more exhibuerint conſolationem vel communionem ab eis acceperint. vel ſimilia que ad ritum eorum pertinent perpetrauerint. tales namq; violenta ſuſpitione de hereſi et hereticorum credentia ſunt conuicti. per. c. filij. Et per. c. Accuſatus. de heret. li. vi. et per notata per Archidiaconum ſuper. c. quicunq; hereticos. et verbo. credētes. eo. li. vi. cum nō ſit dubium eos talia facere in credentiam heretice prauitatis. Super hereſim vero maleficarum a ſimili qui perpetrant ea que ad ritum maleficarum pertinent. et talia cum ſint varia videlicet aliquando ꝑ verba ſolum cōtumelioſa. dicendo. tu ſenties in breui que tibi euenient vel ſimilia in effectu. vel per tactū ſolum tangendo hominem aut beſtiam manibus. aut per viſum tantum ſe manifeſtando nocturno vel diurno tempore. certis dormientibus in cubilib;. et hoc vbi homines aut iumenta nituntur maleficiare. licet circa grandines varios alios obſeruāt modos ſe alijs offerendo ceremonijs. circa flumen aliquod ſe agitando diuerſimode vt in precedētibus circa modos maleficia inferendi patuit. tales vtiq; violenta ſuſpitione ſuper hereſim maleficarum vbi reperiuntur et fama laborat ſunt conuicti: preſertim vbi effectus eſt ſubſecutus in maleficio ſiue ſtatim ſiue ꝑ ſucceſſum temporis. quia tunc euidens factum concurrit ſiue indicium facti. vbi inſtrumenta maleficij in aliquo loco repoſito reperirentur. licet ſucceſſus temporis nō ita aggrauaret ad euidentiaꝫ facti manet tamen ſuſpecta vehementer ꝛ a fortiori amplius q̃ꝫ circa ſimplicem hereſim. Et ſi queritur nunquid diabolus abſq; viſo aut tactu mulierum maleficiare poſſet homines ſeu iumenta. Reſpondetur. vtiq; ſi deus permittit. ſꝫ quia maior dei permiſſio vbi creatura deo dicata ꝑ fidei abnegationē ꝛ alijs horrendis ſceleribꝫ concurrit. ideo et diabolus amplius talē modū maleficiandi creaturas affectat. imo ꝛ dici poteſt ꝙ diabolus etiam ſi abſq; malefica poſſet adhuc ſumme per maleficam talia exercere affectat varijs reſpectibꝫ vt in precedentibꝫ patuit. Epilogando ad noſtrum ꝓpoſitum ſuꝑ modos ex pſumptōibꝫ iudicandi. Dicenduꝫ ꝙ ſuꝑ prefatā diſtinctōꝫ ſuſpecti de hereſi maleficarum ſunt in triplici genere cū quidā leuiter. quidā vehementer. et quidaꝫ violenter. Leuiter ſunt ſuſpecti qui talia modica vel leuia ꝑagunt ꝙ ex eis orit̃ modica vel leuis ſuſpitio ꝯtra eos de tali hereſi. et licꝫ vt dictum eſt vbi qs ſic inuenit̃ ſuſpectus nō ſit hereticus hn̄dus. tn̄ debet ſibi indici canonica purgatio: vel iniungi tanq̃ꝫ ꝓ leui abiuratio. Et quidē ꝙ purgatio poſſit ſibi indici habet̃. c. excōicamus. i. in prin. extra de here. vbi dicitur. Qui autē inuenti fuerint ſola ſuſpitione notabiles. ſuſpitōne probabili. hoc eſt leui. et que leuiter apparet. dicit Hoſtien. ſequit̃. niſi iuxta ꝯſideratōes ſuſpitōis qualitatēq; ꝑſone ꝓpriam innocentiā cōgrua purgatōe monſtrauerint anathematis gladio feriant̃. et vſq; ad ſatiſfactioneꝫ condignam ab omnibus euitentur. Ita ꝙ ſi per annum in excōmunicatione perſtiterint ex tūc velut heretici condemnentur. Hec ibi. Et nota. ꝙ indicta ſibi purgatione canonica ſiue cōſentiat ſiue non. ſiue deficiat ſiue non. eſt per omnia iudicandum ſicut de diffamato de hereſi cui eſt purgatio canonica indicenda. Sed et hoc ꝙ abiuratio poſſit tali indici tanq̃ꝫ leuiter ſuſpecto de hereſi. patet per. c. Accuſatus. in principio. vbi dicitur. Accuſatus de hereſi vel ſuſpectus. cōtra quem de hoc crimine magis et vehemens ſuſpitio orta erat. ſi hereſim in iudicio abiurauit et poſtea cōmittit in ipſa cenſeri debet quadam iuriſfictōne relapſus. licet ante abiurationem ſuam hereſis crimen probatum nō fuerit ꝯtra ipm. Si aūt modica et leuis fuit ſuſpitio illa: quanq̃ꝫ ex hoc ſit grauiter puniendus. tamen non debet in hereſim relapſoꝝ pena puniri. Hec ibi. Quidaꝫ aūt cū ſint ſuſpecti vehementer ꝛ ſunt illi qui talia vehemētia ꝛ fortia ꝑagunt. qd ex eis oritur vehemens et magna ſuſpitio. et tales licet etiā nō ſint heretici nec vt heretici ꝯdemnandi. eo ꝙ expſſe habetur extra de pſumpt. c. literas. §. quo circa. Nullus ꝓ ſuſpitōe vehementi eſt de tanto crimine ꝯdemnādus. Naꝫ ibi ita dicit̃. Quo circa mandamus. quatenus cū ꝓpter ſolā ſuſpitionē q̃ꝫuis vehementem. nolumus illū de tā graui crimine cōdemnari. tn̄ de tali ſic vehementer ſuſpecto debet ſibi mandari ꝙ abiuret generaliter omnē hereſim ꝛ ſpecialiter in quā incidit tanq̃ꝫ vehementer ſuſpectus. ꝑ alleg. c. Accuſatus. in prin. vt eſt dictū. et ꝑ. c. inter ſollicitudines. extra de pur. ca. et ꝑ. c. literas. extra de pſumpt.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak
Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Qui ſi poſtmodū relabatur vel in priſtinam vel in aliā. vel in eos quos ſcit maleficos aut hereticos aſſociet viſitet vel deducat. vel conſulat munera donando. vel mittat. ſeu fauorez eis impēdat. relapſoꝝ penam nō euadet. ꝑ allegatū. c. Accuſatus. Ubi dicitur ſic. Cū vero qui in vna hereſis ſpecie vel ſecta cōmiſit. aut in vno fidei articulo ſeu ſacramēto eccleſie errauit. Et poſtmodū hereſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliā ſpeciem hereſis ſiue ſectā ac alio articulo ſeu ſacramento cōmittat. volumus vt relapſus in hereſim iudicari. Ille ergo de cuius lapſu in hereſim ante abiurationē cōſtiterit vel nūc conſtat. ſi poſt illam abiurationē receptat hereticos deducat. viſitet, ſiue aſſociet. ac dona vel munera eis donet vel mittat. ſeu fauorem eis impēdat. ⁊ infra. merito debet iudicari relapſus. cū illum ex approbato a ſe prius errore nō ſit dubiū illud feciſſe. hec ibi. Ex quibꝫ verbis apparet ꝙ in tribꝫ caſibꝫ in genere ſuſpectus de hereſi vehemēter poſtꝗ̄ abiurauit pena plectiť relapſoꝝ. Primus ē quādo relabitur in eandē ⁊ priſtinā hereſim de qua ſuſpectus fuerat vehemēter. Secūdus quādo hereſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit ⁊ relabitur tñ in aliā hereſim. eſto ꝙ de ea antea nūꝗ̄ ſuſpectus habitus fuerit nec delatꝰ. Tercius qñ hereticos receptat. ⁊ eos deducit ⁊ fauorem impēdit. Et hic caſus cōplectiť multos caſus ⁊ habet multos ſinus. vt patet in allega. §. Cum vero. in. c. Accuſatus. freq̄ntius repetito. Sed q̄ritur quid agendū ſi talis vehementer ſuſpectus ad mandatuz ſui iudicis nō ꝯſenſerit ꝯtinue abiurare. An tradendus ſit ſeculari arbitrio poteſtatis aīaduerſione debita puniendus. ꝑ. c. Ad abolendam. §. pñti vero. Rñdetur. nequaꝗ̄. q2. c. illud. ⁊. §. eius expreſſe loq̄tur nō de ſuſpectis ſed de manifeſte depħenſis in hereſi. ⁊ c̄. ⁊ rigoroſius cōtra depħenſos manifeſte. ꝗ̄ ꝯtra ſuſpectos tantūmodo ē agendū. Et ſi queriť qualiter ergo ſit ꝓcedendū ꝯtra talem. Rñdetur. ꝙ ꝓcedetur cōtra eū. ꝑ. c. excōicamus. i. ⁊ ꝑ. §. q̄ vero ſola ſuſpitione. ⁊ c̄. ſupius inſerto ⁊ excōicabitur in qua excōicatione ſi ꝑ annū ſteterit ē vt hereticus cōdemnādus. ꝑ alleg. c. Quidā aūt ſuſpecti ſunt violenter. ⁊ ſunt illi q̄ talia violentia ꝑagūt. qđ ex illis oriť violenta ſuſpitio contra eos talis vt hereticus ē habendus. ⁊ ſicut de depꝛehenſo in hereſi eſt de eo ꝑ omnia iudicandū. ꝑ. c. excōicamus. i. extra de here. §. qui vero. ⁊ ꝑ. c. cū cōtumacia. ⁊ ꝑ. c. vt officiū. li. vi. Nam vel fatētur crimē. vel non. ſi ſic. ⁊ volūt redire ⁊ hereſim abiurare ad penitentiā recipiendi ſunt ꝑ. c. ad abolendam. ⁊ per. c. excōmunicamus. ij. §. finali. quod ſi non conſenſerint abiurare. tradendi ſunt curie ſeculari animaduerſiōe debita puniendi. per. ca. Ad abolendam. §. primo allegatū. Si autem non fatentur crimen. poſtꝗ̄ eſt conuictus. nec conſenſit abiurare. eſt vt hereticus impenitens cōdemnandus. per. c. ad abolendam. Violenta eñ̄ ſuſpitio ad cōdemnandū ſufficit. ⁊ probationē in cōtrariū non admittit. vt habetur extra de preſumptiō. c. litteris. ⁊. c. Afferte. Et cum hec diſcuſſio locum habet in ſimplici hereſi. abſq; euidentia aut indiciū facti. ſicut etiam in ſexto modo ſententiandi patebit. vbi quis vt hereticꝰ comdēnatur. etiam ſi non ſit hereticus in re. quātomagis circa hereſim maleficarum. vbi ſemper concurrit aut euidens factum in pueris. hominibꝫ aut iumentis maleficiatis. aut indicium facti. puta per inſtrumenta reperta. Et licet in ſimplici hereſi penitentes ⁊ abiurantes ad penitentiam ⁊ ad perpetuos carceres recipiantur vt tactum ē. In hac tamē hereſi licet eccleſiaſticus iudex recipiat vt ſic ad penitentiam. ciuilis tamen ꝓpter fore facta circa damna temporalia vltimo ſupplicio punire poteſt nec eccleſiaſticus ipſum impediet q̄ licet non eum tradat ad puniendum tamē relinquere poteſt.

Queſtio Uiceſima ſuper primum moduz ſententiandi.

Quia ergo delata perſona.
Uel reperitur immunis ⁊ abſoluenda totaliter.
Uel reperitur ſolum diffamata de hereſi generaliter.
Uel repitur vltra infamiā q̄ſtionibꝫ ⁊ tormentis exponenda aliqualiter.
Uel repitur ſuſpecta de hereſi leuiter.
Uel repiť ſuſpecta de hereſi vehementer.
Uel repiť ſuſpecta de hereſi violenter.
Uel repitur diffamata de hereſi ⁊ ſuſpecta inſimul ⁊ cōmuniter.
Uel repitur confeſſa hereſim ⁊ penitens et non relapſa veraciter.
Uel repitur confeſſa hereſim ⁊ penitēs ſed relapſa probabiliter.
Uel repitur cōfeſſa hereſim ⁊ impenitens ſed non relapſa realiter.
Uel repitur ꝯfeſſa hereſim ⁊ impenitēs atq; relapſa certitudinaliter.
Uel repitur nō ꝯfeſſa ſed ꝯuicta de hereſi. legitimis teſtibus ⁊ alias iudicialiter.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

¶ Uel repitur cõuicta de hereſi ſed fugitiua vel abſens ꝯtumaciter.

¶ Uel repitur ab alia malefica incinerãda vl' incinerata delata.

¶ Uel repitur maleficia nõ inferẽdo ſed tollendo ꝑ remedia illicita ⁊ incongruenter.

¶ Uel repitur vt maleficus ſagittarius ⁊ armoꝝ incantatoꝛ interimendo letaliter.

¶ Uel repitur vt malefica obſtetrix infantes demonib; execrando hoſtiliter.

¶ Uel repitur remedio appellatõnis ſe tuendo friuole ⁊ fraudulenter.

¶ Et ſi q̃dem repitur immunis totaliter erit ꝑ ſequentez modũ ſententiãda finaliter. Ubi notandũ ꝙ ꝑſona delata tũc repit̃ immunis totaliter qñ ꝓceſſus meritis diligenter cũ bono cõſilio peritoꝝ diſcuſſis nõ conuincit̃ nec cõfeſſione ꝓpria. nec facti euidẽtia. nec teſtiuz ꝓductione legitima. q2 videlʒ diſcrepant in principali. nec etiã alias illa ꝑſona fuit ſuſpecta aut diffamata publice de antedicto crimine. q2 ſecus ſi de aliquo alio crimine eſſet diffamata. nec etiã ſunt indicia facti ꝯtra talẽ ꝑſonam. Circa talem talis practica ſeruat̃. q2 abſoluenda eſt per epiſcopũ aut iudicẽ ꝑ ſententiam tenoris ſequẽtis.

Nos. N. miseratõne diuina epiſcopus talis ciuitatis. aut iudex talis ⁊c. Attẽdentes ꝙ tu talis de tali loco ⁊ talis dioceſis fuiſti nobis delatus vel delata de tali heretica prauitate. ſcʒ maleficaꝝ. Attendentes etiaʒ illa eſſe talia ꝙ nõ valebamus nec debuimus cõniuentibus oculis ꝑtranſire. deſcendimus ad inquirendũ ſi ꝓdicta fulcirent̃ aliqua veritate teſtes recipiendo te examinando ⁊ alia faciendo q̃ decebant ſm canonicas ſanctiones ea ꝓpter viſis ⁊ diligenter examinatis oĩb; actis ⁊ actitatis in hac cauſa. habitoq; ꝯſilio ꝑitoꝝ in iure ac etiã i theologica facultate illoq; ſepi⁹ repetito ſedentes ꝓ tribunali moꝛe iudicis iudicantis ac hñtes pꝛe oculis ſolũ deũ ⁊ negocij veritatẽ ſacroſanctis euãgelijs poſitis coram nobis vt de vultu dei iudiciũ noſtrũ ꝓdeat ⁊ oculi noſtri videãt equitatẽ ad noſtraʒ diffinitiuã ſentẽtiã ꝓcedimus in hũc modũ xpi noĩe inuocato. Quia ꝑ ea q̃ vidim⁹ ⁊ audiuim⁹ ⁊ ꝓducta ⁊ oblata. acta ⁊ actitata ſunt corã nobis in pñti cauſa. nõ inuenim⁹ aliquid ꝯtra te legitime ꝓbatũ ſr̃e de his de q̃bus delatus fueras corã nobis. Pronũciamus declaramus ⁊ ſententialiter diffinimus ꝯtra te nõ eſſe actũ legitime corã nobis. ꝓpter qđ poſſis ⁊ debeas vt hereticus aut malefic⁹ iudicari nec ſuſpectus haberi aliq̃liter de heretica prauitate. quare a pñti inſtantia inquiſitione ⁊ iudicio totaliter te relaxam⁹. lata fuit hec ſentẽtia ⁊c. Caueatur vt nõ ponat̃ in ſententia quacunq; ꝙ delatus ſit inſons vel immunis. ſed ꝙ nõ fuit probatũ legitime cõtra eum. Quia ſi poſtmodũ tempis proceſſu iterum deferatur ⁊ legitime probatur põt nõ obſtante predicta abſolutoꝛia ſententia cõdemnari. Nota etiam ꝙ eiſdem modis abſoluendus ẽ quis quando eſt delatus de receptatõe defenſatione ſeu alia fautoꝛia heretice prauitatis vbi nihil ꝓbatur legitime cõtra eũ. Secularis iudex cõmiſſione epiſcopi modo ſuo iudicabit.

¶ Queſtio. xxi. ſup ſecundũ modũ ſententiãdi delatam ⁊ tantummodo diffamatam

Secundus modus ſententiandi ẽ qñ delatus vel delata ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis cum bono conſilio peritoꝝ reperitur tantummodo de tali hereſi diffamatus in aliqua villa ciuitate vl' ꝓuintia. Et hoc eſt quãdo delatus talis nõ cõuincitur nec pꝛopꝛia confeſſione. nec facti euidẽtia. nec teſtiũ pꝛoductione legitima. nec ſunt quecunq; indicia alia pꝛobata contra eũ niſi ꝓciſe ſola infamia ita ꝙ in ſpeciali nullũ ꝓbat̃ maleficiũ ꝑpetratũ. qđ q̃dẽ ꝓbare põt ſuꝑ vehementẽ aut violentã ſuſpitõem qñ verba cõminatoꝛia ſuꝑ leſionẽ inferẽdam ꝓtuliſſet dicendo in effectu vel in ſentẽtia. In breui tu ſenties que tibi euenient ⁊ poſt effectus aliq̃s fuiſſʒ ſubſecutus in leſione coꝛpoꝝ aut iumẽtoꝝ. Circa iſtũ igitur cõtra quẽ nil ꝓbatur niſi ꝓciſe infamia talis practica ẽ ſeruãda. In tali em̃ caſu q2 ſententia nõ poteſt pꝛo delato ferri abſoluendo eundẽ. ſicut in pꝛimo modo tactũ ẽ ſed contra indicendo ſibi canonicam purgatõnẽ. Ideo epiſcopus ſeu eius officialis aut iudex aduertãt pꝛimo ꝙ in cauſa hereſis nõ refert ſi aliq̃s ſit tantũmõ apud bonos ⁊ graues ꝑſonas diffamatus. imo attendit̃ hic ꝙ etiam apud quoſcũq; viles ⁊ ſimplices ſit diffamatus. Et ratio eſt. quia a q̃b; q̃s poteſt accuſari in crimine hereſis apud illos etiam poteſt quis infamari. ſed quilibet hereticus poteſt a q̃buſcũq; ꝑſonis accuſari cũ tantum mõ inimici capitales vt ſupꝛa patuit excipiũtur. ergo apud illos poteſt infamari.

¶ Feret ergo eps ſeu iudex ſuꝑ cano. pur. ſententiã ꝑ hũc modũ vel ꝯſimilem.

Nos. N. miſeratõe diuina epiſcopus talis ciuitat̃ aut iudex talis dominij Conſiderantes ꝙ meritis proceſſus facti ꝑ nos ꝯtra te talem talis dioceſis nobis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

delatū de tali heretica prauitate diligēter diſ-
cuſſis ⁊c̄. Nō inuenimus te ꝯfeſſum nec cō-
uictū de ꝑdicta labe. nec alias ſuſpectū ad mi
nus leuiter niſi ꝙ te reꝑimus legitime ⁊ vera
citer. in tali villa ciuitate vel dioceſi ⁊ apud
bonos ⁊ malos publice diffamatuꝫ. Ea ꝓpter
ad purgandū hmōi infamiaꝫ. ⁊ vt bonꝰ odor
in cetu fidelium exiſtas. tibi indicimus cano-
nicā purgatōnē vt ē iuris aſſignādo tibi talē
diem talis mēſis ⁊ talē horam talis diei. In
q̄ cōpareas ꝑſonaliter corā nobis vt purges
tuā infamiā tanta manu ordinis tui. q̄ quidē
ꝯpurgatores ſint hoīes fide catholici ac vita
ꝓbati ⁊ qui ꝯuerſationē tuā ac vitā nouerūt
nō tam moderno tp̄e ꝗ̄ tranſacto. Signifi-
cantes ꝙ ſi in purgatōne defeceris te habebi
mus ꝓ ꝯuicto ꝓut volūt canōice ſanctiones.

Hic aūt cōſiderandū ē ꝙ qn̄ aliq̄s reꝑi
tur legitime de aliq̄ hereſi publice dif
famatus ⁊ ꝯtra eū aliq̄d nō ꝓbatᷓ. niſi
infamia ipa ſola indicitᷓ ſibi canonica purga
tio hoc ē ꝙ habeat aliq̄s viros. Septē decē
vel viginti vel triginta ſm̄ ꝙ plus vel minus
⁊ in locis pluribꝫ vel paucioribus magis vel
minus in ſignibus fuerit diffamatus. q̄ ſint
ſue ꝯditōnis ſeu ordinis. vt ſi diffamatus re
ligioſus ⁊ illi ſint religioſi ſi clericus ſecula-
ris ⁊ illi clerici ſeclares ſi milites ⁊ illi milites.
q̄ purgāt eū a crimine. de q̄ ē diffamatus qui
ꝯpurgatores dicūtur eē hoīes fide catholici
⁊ vita ꝓbati q̄ ⁊ illius ꝯuerſatōem ⁊ vitā non
tam moderno tp̄e ꝗ̄ antiq̄ nouerūt. vt hr̄ ex-
tra de pur. ca. inter ſollicitudines. Si autē ſe
purgare noluerit excōicetur. quā excōicatio-
nem ſi ꝑ annū ſuſtinuerit aīo indurato extūc
vt hereticus ꝯdemnatᷓ. iuxta. c. excōicamꝰ ita
ꝗ̄. §. q̄ aūt. Si aūt ſe purgare decreuerit ſꝫ in
purgatione defecerit. hoc eſt ꝙ ꝯpurgatores
tales ⁊ tantos ꝓut ei iniūctū fuit q̄ eū purgēt.
nō inuenerit ꝓ cōuicto hr̄. ⁊ ſic vt hereticꝰ cō
demnatᷓ. vt hr̄ extra de here. excōicamus. i. §.
adijcimus. ⁊ ver. q̄ nō ſe. ⁊ de purga. ca. Cum
dilectus. Conſiderandū aūt ē hic ꝙ qn̄ dr̄ ꝙ
indicatᷓ diffamato q̄tenus purget ſe trina vl̓
quarta manu ordinis ſui ꝙ ordo ſumitᷓ ibi i
genere ⁊ nō in ſpecie. vn̄ ſi ep̄us purgandus ē
nō negatur quin cuꝫ ep̄is purgandus poſſit
admitti. Abbates ⁊ religioſi p̄ſbiteri ⁊ i alijs
pari forma de pur. ca. Quotiēs purgabit aūt
ſe diffamatus ꝑ modū q̄ ſeq̄tur. vt colligitᷓ ex
tra de purga. ca. quotiēs. §. porro. ⁊ c. accepi
mus. Quo ad ſecundū.

Adueniente aūt termino eidem diffa-
mato ad ſe purgādū canonice aſſigna
to cōparebit ꝑſonaliter purgandus
cū ſuis ꝯpurgatoribus corā ep̄o ⁊ inquiſito
re in loco vbi noſcitᷓ infamatus ⁊ ille q̄ diffa-
matus ē ponēs manū ſuꝑ librū euāgelioruꝫ
ante eū poſitū. dicet ſic. Ego iuro ſuꝑ iſta q̄-
tuor euangelia ſctā dei ꝙ talē hereſim exp̄mē
do eā de q̄ ſum diffamatꝰ nūq̄ꝫ tenui nec cre-
didi nec docui nec teneo nec credo. Negabit
ſcꝫ illud cuꝫ iuramēto de q̄ ē diffamatus q̄c-
q̄d ſit illud. Quo facto omnes ꝯpurgatores
ponēt manū ſuꝑ librū ꝑdictū euangeliorum.
Et quilibet dicet ita. Et ego iuro ſuꝑ iſta ſan
cta dei euāgelia ꝙ credo ipm̄ verū iuraſſe. Et
tunc canonice eſt purgatus.

¶ Conſiderandū eſt etiā diffamatus de here
ſi ibi ē purgandus vbi noſcitᷓ diffamatus. et
ſi fuerit in multis locis infamatus impona-
tur ſibi ꝙ in oībus illis fidē catholicā publi-
ce ꝓfiteatur ⁊ deteſtetᷓ hereſim de qua noſcitᷓ
infamatus de pur. ca. īter ſollicitudines. nec
ꝯtemnat q̄ canonice ſe de hereſi purgauit. nā
ſi poſt purgationē incidit in hereſim iā pur-
gatā ꝓ lapſo habetᷓ ⁊ vt relapſus tradendus
eſt curie ſeculari. iuxta. c. excōicamus. i. §. adij
cimꝰ. ⁊ ver. vl̓ ſi ē poſt purgatōnē. ⁊ c. ad abo
lendam. §. illos quoq̄ꝫ ſecus aūt ſi in aliā he
reſim incidit ꝺ qua ſe āte nō purgauit. iuxta
c. allegatum.

¶ Queſtio. xxij. ſuꝑ terciū modū ſententian
di diffamatam ⁊ q̄ſtionibus exponendam.

Tercius modus proceſſum fidei fini-
endi ⁊ terminādi eſt qn̄ delatus de he
reſi ꝓceſſus meritis diligenter ꝯſide-
ratis cū bono ꝯſilio ꝑitoꝝ reꝑitur varius vel
habēs indicia cōtra ſe ad q̄ſtiones vt. ſ. expo
natur q̄ſtionibus ⁊ tormentis. vt ſi q̄ſtionatꝰ
nihil conceſſerit ꝓ immuni ⁊ innocente ha-
beatur. Et hoc eſt qn̄ delatus nō eſt deprehē
ſus nec ꝓpria confeſſione nec facti euidentia
nec teſtiū legitima ꝓductione nec ſunt indi-
cia ad talē ſuſpitionē vt habeat hereſim abiu
rare. Eſt tamē in ſuis ꝯfeſſionibus varius.
Uel alias ſunt indicia ſufficientia ad q̄ſtio-
nes ⁊ tormenta. Circa iſtū talis practica ē ſer
uanda. In tali aūt caſu qꝛ ſnīa interlocuto-
ria eſt cōtra delatū ferenda ⁊ nō ꝓ eo. Ideo ꝑ
inquiſitorem couiūctim ⁊ non diuiſim ē fe-
renda. iuxta. c. multoꝝ. In primis ſi talis ſte
terit in negatiuis firmiter ⁊ nullatenus licet
inductꝰ ꝑ ꝓbos viros fateri voluerit verita-
tē feretᷓ ſnīa q̄ vr̄ ſaꝑe vim diffinitiue ſentētie
per modum tenoris ſequentis.

Nos. N. miſeratōne diuina epiſcopus
talis ciuitatis aut iudex in terris di-
tioni talis domini ſubiectis. Atten-
dentes meritis proceſſus facti per nos cōtra

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

te talem talis loci talis dioceſis et diligenter
examinatis ꝙ tu es varius in tuis cõfeſſioni
bus et nihilominus ſunt indicia multa que
ſunt ſufficiẽtia te ad exponendũ queſtionibꝫ
et tormentis. Ea ꝓpter vt veritas ab ore tuo
ꝓprio habeat̃ et vt deinceps aures iudicũ nõ
offendas interloquẽdo declaramus iudica⸗
mus et ſententiamus die pñti et hora tali te
ſuppponendũ queſtionibꝫ et tormẽtis lata fuit
hec ſententia.

¶ Si queſtionandus reperiat̃ varius ⁊ in ſi
mul ſint indicia alia ad queſtiones ſufficien
tia ponet̃ vtrũqꝫ in ſnia. vt in ꝑdicta poſitũ
eſt. ſi aũt hec duo nõ ↄcurrãt ſed vnũ tm̃ vt⸗
pote varietas ſine alijs indicijs vel alia indi
cia ſine varietate ponet̃ in ſnia vt inuenitur.
ſentẽtia autẽ lata mox exequat̃ vel exequi ſi⸗
muletur. Nõ ſit tñ iudex multũ voluntariꝰ
ad queſtionandũ aliquẽ. nã queſtiones ⁊ tor
menta nõ inferunt̃ niſi in defectu aliarũ ꝓba
tionuꝫ. Et ideo ꝑquirat alias ꝓbationes ꝙ
ſi nõ inuenerit et tenet ꝓbabiliter ꝙ delatus
eſt culpabilis ſed metu negat veritatẽ bonis
modis et qñqꝫ cauteloſis interdũ adhibitis.
eius amicis inducentibꝫ ad veritatẽ dicendã
faciat ſuã diligentiã vt ab ore eius habeat ve
ritatẽ et negociũ nõ feſtinet. nã meditatio fre⸗
quens et carceris ⁊ calamitas ac replicata in
formatio ꝓborũ viroꝝ diſponũt ad veritatẽ
erudiendã. Qđ ſi delato couenienter expecta
to et tp̃e cõgruenter ꝓrogato ac delato multi
pliciter informato. Credãt fide bona ep̃us et
iudex oĩbus cõſideratis ip̃m delatuꝫ negare
veritatẽ queſtionent eũ moderate ſine tñ effu
ſione ſanguinis ſcientes ꝙ q̃ſtiones ſunt fal
laces et inefficaces. Nã aliq̃ ſunt ita molles
corde et vecordes ꝙ ad leuẽ torturã oĩa cõce⸗
derent quecũqꝫ falſa. Aliqui aũt ſunt ita ꝑti⸗
naces ꝙ q̃tumcũqꝫ vexarent̃ ab eis veritas
nõ haberet̃. Aliq̃ ſunt qui fuerũt alias que⸗
ſtionati et iſtoꝝ aliqui melius ſuſtinẽt q̃ſtio⸗
nes qꝛ ſtatim brachia trahunt̃ et flectunt̃. ali
qui aũt remanẽt debiliores et ſic minus ſuſti
nent queſtiones. aliq̃ etiã ſunt maleficiati et
in queſtionibꝫ maleficijs vtunt̃ qui ante mo
rerentur q̃ꝫ aliq̃d faterent̃: efficiunt̃ enĩ quaſi
inſenſibiles. Quare in queſtionibꝫ cũ maxi⸗
ma prudẽtia eſt agendũ et ad cõditionẽ que⸗
ſtionandi q̃ꝫ plurimũ attendendũ. Cũ aũt la
ta fuerit mox miniſtri ſe diſponãt ad q̃ſtionã
dum delatũ. Et cũ diſponũt ſe ep̃s aut iudex
et ꝑ ſe et ꝑ alios bonos viros fidei zelatores
inducãt queſtionandũ ad fatendũ libere. etiã
cõpromittendo ad cõſeruationẽ vite ſi opus
ſit vt ſupra tactũ ẽ. Qꝫ ſi nec ſic poterit ad ter

rorẽ vel etiã ad veritatẽ fatendã induci pote⸗
runt ſecundã diẽ vel terciã aſſignare ad cõti⸗
nuandũ tormenta nõ ad iterandũ qꝛ iterari
nõ debẽt niſi nouis ſuꝑuenientibꝫ indicijs
cõtra eũ et tunc pñt ſed cõtinuari nõ ꝓhibet̃
dicet̃ ergo ſic. Et nos. N. ep̃s et. N. iudex ſi
aſſit ꝑfati aſſignamus tibi tali diẽ taleꝫ ad q̃⸗
ſtiones ↄtinuandũ vt a tuo ore ꝓprio veritas
eruat̃ et totũ ponat̃ in ꝓceſſu. Et infra tem⸗
pus eidẽ aſſignatũ et ꝑ ſe et ꝑ alios ꝓbos vi⸗
ros inducẽt eũ ad fatendũ veritatẽ. Qꝫ ſi fate
ri noluerit die aſſignata poterũt q̃ſtiones cõ
tinuari et ſic queſtionet̃ eiſdẽ vel alijs graui⸗
bus tormentorũ fortius vel leuius ſm̃ maio
rem culparũ grauitatẽ. Et poterunt iudices
multas cautelas licitas adhibere ⁊ in verbis
et in factis. vt veritas habeat̃ quas magis do
cet expientia atqꝫ vſus et negocioꝝ varietas
q̃ꝫ ars alicuiꝰ ſeu doctrina. Vbi aũt decenter
queſtionatus ⁊ tormẽtis expoſitꝰ noluerit de
tegere veritatẽ ampliꝰ nõ vexet̃ ſed libere abi
re dimittat̃. Si aũt pſtiterit in ip̃a ↄfeſſione
et ꝓderit veritatẽ culpã ꝓpriã cognoſcendo ⁊
ab eccleſia veniã poſtulando tãqꝫ deprehen⸗
ſus in hereſim propria confeſſione ſed peni⸗
tẽs. Iuxta. c. ad abolendã. §. pñti. abiuret et
ſentẽtialiter vt deprehenſus publice ↄdẽne⸗
tur ꝑ modũ quo ↄdemnant̃ in hereſim dep⸗
henſi ꝓpria cõfeſſione. vt dicet̃ infra in octa⸗
uo mõ expediẽdi hmõi deprehẽſos videatur
ibi. vbi vero veritatẽ ꝓderit et nõ penitueris
ſed in hereſi ꝑtinaciter perſtiterit et relapſus
nõ fuerit cõdemnabit̃. iuxta. c. ad abolendã.
§. pñti. et expectatꝰ cõpetenter informatꝰ de
center tradet̃ brachio ſeculari vltimo ſuppli⸗
cio feriendꝰ. vt dicit̃ infra in decimo mõ Si
aũt relapſus fuerit ↄdemnabit̃ ꝑ modũ q̃ di⸗
cetur infra in decimo mõ ꝓceſſum aliquẽ ter
minandi videat̃ ibi.

Hic aũt eſt diligentius attendendũ ꝙ
ille qui queſtionandus eſt ante que⸗
ſtiones interdũ cõtra ſe nihil cõfitet̃
nec aliquid ꝓbat̃ ꝓpter qđ poſſit nec debeat
hereſim abiurare nec ꝓpter hereſim ↄdemna⸗
ri et de talibꝫ agit̃ hic ⁊ dictũ eſt ſtatim. Inter
dum aũt ip̃e delatꝰ eſt in hereſim deprehen⸗
ſus vel al's ſunt alia ↄtra eũ ꝓbata indicia ꝓ
pter q̃ debet abiurare vt leuiter vel vehemẽ⸗
ter de hereſi ſuſpectꝰ ꝓpter q̃ nõ eſt queſtionã
dus ſed ſi vltra hoc negat aliqua q̃ nõ ꝓban
tur ſed ſunt indicia ſufficiẽtia ad q̃ſtiones. et
cũ ꝓ talibꝫ queſtionat̃ ſꝫ nihil ꝓpter q̃ſtiones
cõfiteat̃ nihilominus iſta nõ eſt abſoluenda
iuxta primũ modũ ſed ſm̃ ꝓbata cõtra eam
ꝓcedatur ⁊ adiurabit vel vt ſuſpectus vel vt

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

deprehenſus ſi vir ꝓut proceſſus merita exi
gent et requirent. ſi vero ꝓpter queſtiones cō
fiteat̄ illa vel eorū aliqua ꝓpter ꝙ queſtionat̄
tūc abiurabit hec et illa et ꝓ iſtis et illis ſentē
tia cōtra eū eſt ferenda.

Queſtio. xxiij. ſuper quartū modū ſenten
tiandi delatā et ſuſpectā leuiter.

Quartus modus ꝓceſſum fidei ſentē
tiandi et terminandi eſt qn̄ delatus
de hereſi ꝓceſſus meritis diligenter
diſcuſſis cū bono cōſilio in iure ꝑitoꝝ reperi
tur tm̄ ſuſpectꝰ de hereſi leuiter et hoc eſt qn̄
delatus de hereſi nō deprehendit̄ nec ꝯfeſſio
ne ꝓpria nec facti euidētia nec teſtiū ꝓductio
ne legitima. nec al's ſunt indicia fortia ſeu ve
hementia de illa hereſi ꝯtra eū ſ; tantummō
modica et leuia et talia eſſe ꝑ ꝯſiliū indicatā
ꝓpter ꝙ vt ſuſpectus leuiter de hereſi pt ⁊ de
bet: vt talis illā hereſim de qua delatus exti
tit abiurare et talis ſi relabat̄ pena relapſi de
bita nō punit̄. licet grauius tunc fuerit puni
endus ꝙ̄ ſi nō in ante abiuraſſet. Iuxta. c. ac
cuſatus. in prin. de here. li. vi. Circa iſtū talis
practica eſt ſeruanda. Talis enī ſi habet̄ ſu
ſpectus publice. abiurabit publice ī eccleſia
per modū qui ſequit̄ in ſnīa.

Ego talis dioceſis talis habitator ci
uitatis vel loci talis in iudicio cōſti
tutus corā vobis dn̄o epo talis ciui
tatis. ſacroſanctis euāgelijs poſitis corā me
et ꝓprijs manibꝫ eis ꝑ me tactis. Iuro me cre
dere corde et ꝓfiteor ore illā ſanctā fidē catho
licam et apoſtolicā quā ſacroſancta romana
eccleſia credit cōfitet̄ ꝑdicat et obſeruat. Itē
iuro me credere corde et ꝓfiteor ore ꝙ dn̄s ie
ſus chriſtus cum oībus ſanctis deteſtat̄ he
reſim peſſimā maleficaꝝ ⁊ ꝙ oēs illā inſequē
tes ſeu illi adherētes eternis ignibus crucia
buntur cū diabolo et angelis eiꝰ eternaliter
niſi reſipiſcant et eccleſie ſancte per pniam re
cōciliati fuerint. Et ꝯſequenter abiuro abne
go et reuoco illā hereſim de qua habetis me
ſuſpectā vos dn̄i epūs et officialis vic; ꝙ fami
liaritatē cum maleficis habui. eorū errorem
ignoranter defendi odio habui inquiſitores
et illarū ꝑſecutores ſeu etiā ꝙ eorum crimina
nō detexi. Itē iuro ꝙ nūꝙ̄ predictā hereſim
credidi neq; credo nec illi adheſi nec adhe
reo nec vnꝙ̄ credā neq; herebo nec illā docui
nec docere intendo ꝙ ſi aliquid ꝑdictoꝝ fece
rim in futurū ꝙ deus auertat penis iuris ta
liter abiuratis ꝓmpto aīo me ſubmitto para
tus ſubire oēm pniam quā ꝓ his ꝙ feci ⁊ dixi
merito me habetis ſuſpectū volueritis mihi
iniungere illā iuro ꝓ viribꝫ adimplere vt nul
latenus cōtrauenire ſicut me deus adiuuet
et hec euangelia ſacroſancta.

Predicta aūt abiuratio fiat in vulgari vt
ab oībus intelligat̄. Qua facta iudex ſi adeſt
aut officialis pt ſibi dicere publice in vulga
ri talia verba vel ſīlia in effectu. fili vel filia tu
ſuſpitionē quā te habebamus vt nō immeri
to abiuraſti et purgaſti ꝑ abiurationē ꝑliba
tam de cetero caueas tibi ꝙ nō incidas ī hāc
hereſim abiuratā. Nā lic; ſi peniteres nō tra
deris brachio ſeculari. q2 abiuraſti tanꝙ̄ ſu
ſpectus leuiter et nō vehemēter. tn̄ tunc mul
to fortius punieris ꝙ̄ ſi nō abiuraſſes et am
modo ꝓ modico haberis ſuſpecta vehemen
ter et vbi vt talis abiurares et ꝓlaberis pena
relapſis debita punieris ⁊ abſq; miſericordia
traderis curie ſeculari vltimo ſupplicio ferien
da. Si aūt abiurat ſecrete in camera epi vel
camera iudicis qn̄ ſc; nō eſt factū publicum
mō cōſimili abiurabit. Quibꝫ ꝑactis feretur
ſententia in hunc modū.

Nos miseratōe diuina eps talis ciui
tatis aut iudex ſi adeſt in terris talis
dn̄i ditioni ſubiectis. Attendētes ꝙ
viſis et diligēter cōſideratis ꝓceſſus meritis
ꝑ nos facti cōtra te talē delatū nobis de here
tica prauitate reperimꝰ te talia et talia cōmi
ſiſſe dicant̄ illa ꝙ te reddunt ſuſpectū leuiter
de hereſi et ꝓpter ꝙ te talē merito habentes te
fecimꝰ vt leuiter ſuſpectū de ꝑdicta labe can
dem hereſim abiurare. Uerū ne ꝑdicta ꝑte cō
miſſa remaneāt impunita et vt efficiaris cau
tior in futurū de multoꝝ et magnorū ꝯſilio
in iure ꝑitoꝝ ac etiā religioſoꝝ. In ⁊ ſuꝑ his
habito maturo ꝑiter et digeſto habētes ꝑ o
culis ſolū deū ac irrefragabilē ſancte fidei ca
tholice veritatē ſacroſanctis euangelijs poſi
tis coram nobis. Ut de vultu dei iudiciū no
ſtrum ꝓdeat. et oculi noſtri videāt equitatē
ſedenteſq; ꝓ tribunali more iudicū iudican
tium te talē hic in noſtra pn̄tia ꝑſonaliter cō
ſtitutū ꝑ modū qui ſequit̄ cōdemnamus ſen
tiamus ſeu potius penitentiamꝰ ſc; ne de ce
tero vnꝙ̄ ſciēter teneas aſſocies verbis defen
das legas ſeu habeas talē. et ne deinceps ⁊c.
ponant̄ illa ꝙ cōmiſit ꝓpter ꝙ ſuſpecta fuit ha
bita de predicta heretica ꝑuitate lata fuit hec
ſnīa ſeu penitentia.

Caueatq; notariꝰ ꝙ in ꝓceſſu ponat ꝙ ta
lis abiuratio eſt facta tanꝙ̄ ꝑ ſuſpectū habi
tum de hereſi leuiter et nō vehementer. alias
periculū magnū eſſe poſſet.

Queſtio. xxiiij. ſuper quintū modū ſentē
tiandi ſuſpectā vehementer.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Quintus modus proceſſum fidei fi-
niendi et terminandi eſt qñ delata de
hereſi ꝓceſſus meritis diligenter di-
ſcuſſis cũ bono cõſilio in iure peritoꝝ reperit
ſuſpecta de hereſi vehementer. Et hoc eſt qñ
delata de heretica prauitate nõ reperit legiti-
me deprehẽſa nec ↄfeſſione ꝓpria nec facti eui
dentiã nec teſtiũ ꝓductione legitima. ſꝫ ſunt
magna et grauia ꝓbata indicia cõtra eã. ⁊ ta
lia ꝑ ↄſiliũ indicata q̄ illã reddũt ſuſpectã ve
hementer de p̄dicta heretica prauitate. Circa
ca iſtũ talis practica eſt ſeruãda. Talis nãq̃
debet vt ſuſpectus vehementer de tali hereſi
abiurare illã hereticã prauitatẽ. ita ꝙ ſi poſt
moduꝫ relabat̃ pena relapſi debita puniatur
hoc eſt ꝙ tradat̃ brachio ſeculari vltimo ſup
plicio ferienda. Iuxta. c. accuſatus. in prin.
de here. li. vi. Et abiurabit publice vel ſecre-
te ſ̄m ꝙ ſuſpectus eſt habitus publice vel ſe-
crete et apud plures vel pauciores et graues
vel leues. vt dictũ eſt ſtatim de illo q̄ eſt ſuſpe
ctus leuiter de hereſi. et hꝫ vt talẽ hereſim ab-
iurare. Modus aũt diſponendi ad abiura-
tionẽ talis eſt. Adueniente nãq̃ die dñica ad
abiurationẽ faciendã et ad audiendã ſniam
ſeu pniam abiurando imponendã. p̄dicator
ſermonẽ faciet generalẽ. Quo facto legãtur
publice ꝑ notariũ vel clericũ ea de quib; ipe
abiurandus eſt cõuictus et alia ex q̄bus ha-
bitus eſt ſuſpect⁹ de hereſi vehementer. Poſt
dicet̃ ſibi ꝑ iudicẽ vel officialẽ. Ecce ꝙ ex hic
recitatis tu es nobis ſuſpectus de tali hereſi
vehementer quare oportet ꝙ tu purges te et
abiures hereſim ſupradictã. et tũc ponet̃ co-
ram abiurãdo liber euangelioꝝ et ipe ponet
manũ ſuꝑ illũ ⁊ ſi ſcit legere cõpetenter trade
tur ſibi ſequens abiuratio in ſcriptis et leget
corã omni ꝓplo. Si aũt neſciat legere ↄpeten
ter notarius legat ea ſpacioſe et abiurandus
reſpondebit alta et intelligibili voce ꝑ hunc
modũ. Nam notarius vel clericus dicet ſic.
Ego talis de tali loco. Et iſte r̄ndebit ꝑ eadẽ
verba. et ille in iudicio cõſtitutus et iſte r̄nde
bit ꝑ eadẽ verba in vulgari ſemꝑ. Et ſic quo
uſq̃ abiuratio ſit finita et abiurabit per for-
mam tenoris ſequentis.

Ego talis de tali loco talis dioceſis in iu-
dicio ꝑſonaliter cõſtitutus. Corã vobis ve-
nerandis dñis epo talis ciuitatis et tali iudi
ce in terris ditioni talis dñi ſubiectis ſacro
ſanctis euangelijs poſitis corã me ꝓprijs ma
nibus ꝑ me tactis. Iuro me credere corde et
ↄfiteor ore illã ſanctã fidẽ catholicã et apo-
ſtolicã quã ſacroſancta romana eccleſia do-
cet ꝓfitet̃ p̄dicat et tenet.

Item iuro me credere corde et ↄfiteor ore
ꝙ ⁊c̃. Explicet̃ articulus catholicus cõtrari
us illi hereſi de qua vehemẽter eſt ſuſpectus
vt verbi gratia. Si eſt de hereſi maleficarũ
dicet̃ ſic. Iuro me credere ꝙ nõ ſolũ ſimpli-
ces heretici aut ſciſmatici eternis ignib; cru-
ciabunt̃. verũ ſuꝑ oẽs hereſi maleficarũ infe-
cti demonijs fidẽ quã in ſacro fonte baptiſ-
matis ꝑceperũt abnegãtes et ſpurcitijs dia-
bolicis ꝓ implendis eorũ prauis deſiderijs
inſiſtũt hoib; iumẽtis terre frugib; plurima
nocumẽta inferẽtes. Et ↄſequẽter abiuro ab
nego et reuoco illã hereſim ſeu potius infi-
delitatẽ q̄ falſe ⁊ mẽdaciter aſſerit nõ aliquã
maleficã in terris et ꝙ nemo credere debeat il
las poſſe nocumẽta inferre auxilio demonũ
cũ talis infidelitas expreſſe militat vt iam co
gnoſco aduerſus determinationẽ ſancte ma-
tris eccleſie et oĩm catholicoꝝ doctorũ immo
et aduerſus leges impiales q̄ hmõi cõburen-
das decreuerũt. Itẽ iuro ꝙ nũq̃ p̄dicte here
ſi credidi ſuꝑ ſe ꝑtinacit̃ neq̃ nũc credo neq̃
credã. nec adhereo de p̄nti nec adherere intẽ
do. nec docui nec docere intẽdo nec docebo.
Itẽ iuro et ꝓmitto ꝙ talia ⁊ talia exprimant̃
ꝓpt̃ q̄ hẽtis me ſuſpectũ de hmõi hereſi vehe
mẽter nũq̃ faciã nec operã vt fiãt dabo. Q ſi
aliq̄d de p̄dictis fecero in futuꝝ qđ deus a-
uertat penis de iure relapſis debitis ꝓmpto
aĩo me ſubmitto paratus ſubire oẽm pniam
quã ꝓ his q̄ feci et dixi ꝓpter q̄ habetis me ſu
ſpectũ de dicta hereſi vehemẽter decreueritis
mihi iniungere et illã iuro ⁊ ꝓmitto ꝓ virib;
adimplere ⁊ nullaten⁹ cõtraire. ſic me de⁹ ad-
iuuet et hec euangelia ſacroſancta.

Predicta aũt abiuratio fiat in vulgari vt
ab oĩbus capiat̃ niſi fieret ſolũmõ corã ꝑ-
ſonis eccleſiaſticis q̄ linguã latinã intellige-
rent ↄpetẽter. Si aũt abiurauerit ſecrete ſcꝫ
in palatio epi vel camera epi qñ ſcꝫ factũ nõ
eſt publicũ mõ cõſimili abiurabit.

Facta aũt p̄dicta abiuratione iudex auiſa
bit eũ vt ſupra ꝙ nõ incidat relabendo in pe
nam relapſorum.

Sit cautus notari⁹ ꝙ ponat in actis quõ
talis abiuratio facta eſt ꝑ talẽ vt ꝑ ſuſpectuꝫ
de hereſi vehemẽter ad hoc vt ſi relaberet̃ ſci-
retur qualiter puniret̃. q: pena relapſis debi
ta. Quibus pactis feret̃ ſentẽtia ſeu pnia in
hunc modum.

Nos. N. eps talis ciuitatis. ⁊ frater ſi
aſſit. N. inq̄ſitor heretice prauitatis
in terris talis dñi ditioni ſubiectis a
ſancta ſede aplica ſpecialiter delegatus. At-
tendẽtes ꝙ tu tal' de tali loco ⁊ talis dioceſis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

talia ⁊ talia ꝯmiſiſti dicant̃ illa. vt ex ꝓceſſus
meritis diligẽter diſcuſſis legitime nobis cõ
ſtat ꝓpter q̃ merito habemus te ſuſpectũ vehe
menter de tali heretica prauitate. Et vt tali=
ter ſuſpectũ te fecimꝰ abiurare de magno cõ=
ſilio in iure ꝑitoꝝ iuſticia ſuadente. Verũ vt
efficiaris cautior in futurũ et ne reddaris ꝓ=
cliuior ad ſimilia ꝑagẽda et ne crimina ꝑma
neant impunita vt ſis ceteris delinquentibꝫ
in exemplũ de multoꝝ et magnoꝝ in iure
cõſilio ꝑitoꝝ ac etiã in facultate theologica
magiſtroꝝ ſeu doctoꝝ. Jn ⁊ ſuꝑ his habito
maturo et digeſto habẽtes p̄ oculis ſolũ deũ
ac ſancte fidei catholice et aplĩce veritatẽ ſa=
croſanctis euangelijs poſitis corã nobis. vt
de vultu dei iudiciũ noſtrũ ꝓdeat. ⁊ oculi no
ſtri videãt equitatẽ ſedẽteſq̃ ꝓ tribunali mo=
re iudicũ iudicantiũ te talẽ hic i noſtra p̄ſen=
tia ꝑſonaliter cõſtitutũ forma qua ſequit̃ cõ=
demnamus ſeu potius penitentiamꝰ. vicꝫ ne
deinceps talia vel talia facere vel dicere aut
docere p̄ſumas. ponant̃ illa q̃ cõuincit̃ cõmi=
ſiſſe ꝓpter q̃ fuit ſuſpectus habitus de p̄dicta
hereſi vehementer et nõnulla q̃ ſi cõmitteret
incideret leniter in relapſum ſed alia ſibi im=
ponant̃ ꝓut negocij varietas expoſtulat ⁊ re
quirit. Vtpote ꝙ nunq̃ ſcienter habeat talia
exercitia vel ne eos quos ſciuerit abiuraſſe re
ceptet et ſilia. lata fuit hec ſnĩa.

¶ Attendendũ aũt ꝙ ſuſpecti de hereſi et nõ
deprehenſi ſiue ſint ſuſpecti vehementer ſiue
leuiter nõ debent ꝑpetuo incarcerari nec ꝑpe
tuo immurari. q² hec eſt pena illoꝝ qui fue=
runt heretici et poſtea penituerũt. vt ptꝫ in. c.
excõicamus. ij. de here. et in. c. q̃m. de here. li.
vi. ſed pñt ꝓpter illa q̃ cõmiſerũt ex q̇bus habi
ti ſunt ſuſpecti ad certũ tp̄s carceri mancipa
ri et poſtmodũ ꝓut videbit̃ diſpenſari. iuxta
c. vt cõmiſſi. de here. li. vi. Nec hmõi ſuſpecti
ſunt crucibꝫ cõſignandi. nã cruces ſunt inſi
gnia heretici penitẽtis. ſuſpecti aũt nõ fuerũt
heretici habiti quare nõ ſunt cõſignandi põt
tñ eis imponi ꝙ ſtent certis diebus ſolenni=
bus in valuis taliũ eccleſiarũ. vel circa alta=
ria dũ miſſarũ ſolẽnia celebrant̃ habẽtes in
manibꝫ cereũ ardentẽ tanti ponderis. vel ꝙ
vadant ad talẽ ꝑegrinationẽ et ſimilia ꝓut
negocij qualitas expedit et requirit.

¶ Queſtio. xxv. ſuꝑ ſextũ modũ ſententiãdi
delatũ violẽter ſuſpectã.

Sextus modus ꝓceſſus fidei terminã
di eſt qñ delatus de heretica prauita=
te ꝓceſſus meritis diligẽter diſcuſſis
cũ bono ꝯſilio in iure ꝑitoꝝ reperit̃ de hereſi
ſuſpectus vehemẽter. Et hoc eſt qñ delatus
ipſe nõ reperit̃ legitime deprehenſus cõfeſſio
ne ꝓpria nec facti euidẽtia nec teſtiũ ꝓductiõe
legitima. ſed ſunt indicia nõ leuia ſolũ vel ve
hementia. ſed fortiſſima ⁊ violẽtiſſima q̃ ip̄m
delatũ reddũt merito ſuſpectũ de dicta hereſi
violenter et ꝓpter q̃ talis debet vt ſuſpectus
violenter de dicta hereſi iudicari. Et vt mo=
dus iſte clarius intelligat̃ demus exempla tã
de ſimplici hereſi in fide q̃ꝫ et de hereſi male=
ficarũ. Nã in ſimplici hereſi caſus cõtinge=
ret qñ delatus ipſe nõ repitur legitime depre=
henſus cõfeſſione ꝓpria ⁊c̃. vt ſupra. tñ ꝓpter
aliquid qđ dixit vel egit vtpote citatus in nõ
cauſa fidei ſuſtinuit excõicationẽ ꝑ annũ vel
plus. talis iam eſt ſuſpectus leuiter de hereſi
q² hoc nõ caret ſcrupulo heretice prauitatis.
de penis. c. grauẽ. Citatus aũt reſponſurus
de fide vbi nõ cõparet: ſed renuit cõtumaci
ter cõparere ꝓpter qđ excõicatur. tũc fit ſuſpe
ctus de hereſi vehemẽter. nã tunc leuis ſuſpi
tio tranſit in vehementẽ. et ſi ſuſtinet illã ex=
cõicationẽ ꝑ annũ aĩo ꝑtinaci tũc fit ſuſpectꝰ
de hereſi violẽter. Nã et tunc vehemẽs ſuſpi
tio tranſit in violentã ꝯtra quã nõ admittit̃
defenſio immo ex tũc talis eſt vt hereticꝰ cõ=
demnandus. vt ptꝫ ꝑ. c. cũ cõtumacia. et no=
tatur ibidẽ li. vi. Jn hereſi vero maleficaruꝫ
exemplificat̃ ſuꝑ violentam ſuſpitionẽ qñ di
xit et egit aliqua q̃ a maleficis practicant̃ qñ
volũt aliquẽ maleficiare. et q² hoc ꝯmune eſt
vt verbis cõminatorijs aut factis per viſum
vel tactũ ſe habeãt maĩfeſtare ex triplici ex cau
ſa vt peccatuꝫ in iudicibꝫ aggrauet̃. et vt ſim=
plices eo facilius ſeducant̃. et vt deus ꝑ am=
plius offendat̃ et maior ſeuiendi in hoĩes ſu=
bi facultas relinquat̃. vñ violẽter malefica ſit
ſuſpecta qñ poſt verba cõminatoria dicẽdo.
faciã tibi q̃ in breui ſenties vel ſimilia in ſen=
tentia et poſt verba effectus aliq̇s in ip̄o vel
in alio fuit ſubſecutus. tunc eñi nõ leuiter ſit
ſuſpecta ſicut q̇ ꝓpter familiaritatẽ habitã cũ
maleficis fuerunt ſuſpecti. aut qui ꝓcare ad
amorẽ inordinatũ aliquẽ voluiſſent. vide ſu
pra de tribꝫ ſuſpitionibus leui vehementi et
violenta. Nunc videndũ eſt qualis practica
ſitcũ talibꝫ ſeruanda. Nã circa violenter ſu=
ſpectũ in ſimplici hereſi hec practica ſeruat̃.
Nã licet in re fortaſſis nõ ſit hereticus. vtpo
te q² nõ hꝫ errorẽ in mẽte. nec de illo ꝑtinaci
am in voluntatẽ. vt notat Archi. ſuꝑ. c. alle.
nihilominꝰ eſt vt hereticus ꝯdemnandus.
ꝓpter p̄dictã ſuſpitionẽ violentã ꝯtra quam
nõ eſt ꝓbatio admittenda. cõdemnat̃ aũt he=
retica ſic. qđ ſi nolit reſilire et hereſim abiu=
rare et ſatiſfactionẽ cõdignã exhibere tradit̃

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

brachio ſeculari animaduerſione debita pu=
niendus. iuxta.c.ad abolendã.§.pñti. Si au
tem velit et cõſentiat cũ effectu abiurat here=
ſim et carceri ꝑpetuo mancipaẽ.iuxta.c.excõ
municamus.ij.de here. Pariformã illeq̃ ſic
eſt ſuſpectus de hereſi violẽter. Circa ſuſpe=
ctum aũt violẽter ſup hereſim maleficarũ.li=
cet idẽ modus eſſet obſeruandus. tñ mitiori
mõ ꝓcedendo. Aduertendũ ꝙ ſi ſtabit in ne=
gatiua aſſerẽs ꝓut facere ſolẽt.ꝙ nõ ea inten
tione verba illa ꝓtulerit.ſed ex vehementi et
muliebri paſſione.vñ ⁊ iudici nõ videẽ ipam
igni poſſe adiudicare nõ obſtante violẽta ſu=
ſpitõe.tũc iudex ea in carceribꝫ detẽta inq̃rat
et ꝓclamare faciat ſi in ſimilibꝫ dudũ notata
fuiſſet.⁊ ſi ſic vtrũ publice ſit de tali hereſi dif
famata.ex q̃bus ꝓcedere ad vlteriora p̃t tali=
ter vt añ oĩa queſtionibꝫ tormẽtis exponaẽ ⁊
ſi indicia apparuerint ſup talẽ hereſim aut ſu
per maleficiũ taciturnitatis.puta q꞉ lachry=
mas nõ effudit.immoꝛ quaſi inſenſibilis ad
tormẽta repitur q꞉ vicꝫ cito poſt tormẽta oĩ=
bus viribꝫ reſtituiẽ. tunc ꝓcedat per varias
cautelas ſupra poſitas vbi de ſiliibꝫ agiẽ. Et
in caſu q̃ oĩa deficerent tunc aduertat ꝙ ſi ſi
milia dudũ ꝑpetrauit.tũc oĩno nõ eſt dimit=
tenda.ſed ꝑ annũ ad minus ſqualoribꝫ car=
ceris mancipãda et crucianda.ſepiſſime etiã
examinanda p̃cipue ſacratioribꝫ diebus Si
aũt diffamata cũ hoc. licet tunc iudex per ea
que ſupra tacta ſunt circa ſimplicem hereſim
ipam poſſet igni adiudicare.p̃cipue propter
multiplicationẽ teſtiũ.et q꞉ ſepius in ſimili=
bus vel ĩ alijs maleficijs fuit notata. tñ quia
cũ pietate ꝓcedere vult. Ideo indicet ei cano
nicam purgationẽ vtvicꝫ.xx.aut.xxx.cõpur
gatores habeat et ꝓcedat ꝓut in ſecũdo mõ
ſententiandi tactũ eſt.ita vicꝫ indicando ſibi
ꝙ ſi in purgatõe defecerit ꝙ tũc tãꝗ rea igni
adiudicabiẽ.et ſ̃m hoc iudex ꝓcedere p̃t. In
caſu vero quo ſe purgaret. tunc abiurationẽ
oĩs hereẽ cũ pena relapſoꝝ ac ꝑpetua pñia ꝑ
modũ q̃ ſequiẽ in ſñia formãda.faciat et mo=
dus diſponẽdi ad abiurationẽ talis eſt vt di=
ctum eſt in quarto et quinto modis p̃ceden=
tibus ꝓceſſum fidei terminandi. Nota etiã
ꝙ in ſequẽtibꝫ modis oĩbus ſententiãdi vbi
iudices ꝑ viã pietatis ꝓcedere vellẽt.tunc ꝑ
modũ iam tactũ ꝓcedere poſſent. Sed q꞉ ſe=
culares iudices varijs ſuis vtuntur modis
iuxta rigorẽ ⁊ nõ ſemꝑ iuxta equitatẽ ꝓcedẽ=
tes. Ideo ipis infallibilis regula ⁊ modꝰ aſ
ſignari nõ p̃t ſicut iudici eccleſiaſtico q̃ abiu
rationẽ recipere p̃t ſub ꝑpetua pñia ꝑ modũ
qui ſeq̃ẽ. Ego tal' de tali loco talis dioceẽ in
iudicio ꝑſonaliter cõſtitutus corã vobis ve
nerabilibꝫ dñis epo talis ciuitatis ⁊ iudicibꝫ
ſacroſanctis euãgelijs poſitis corã me eiſꝗ
ꝓprijs manibꝫ ꝑ me corꝑaliter tactis iuro me
credere corde et ꝓfiteor ore illã ſanctã fidem
catholicã et aplicam quã ſacroſancta ro.eccle.
tenet ꝓfiteẽ credit p̃dicat atꝗ docet. Et cõſe
quenter abiuro oẽm hereſim et abnego et re=
uoco extollentẽ ſe aduerſus ſanctã romanã ⁊
aplicã eccleſiã cuiuſcũꝗ ſecte fuerit vel erro=
ris. Itẽ iuro et ꝓmitto talia et talia exprimã
tur illa q̃ egi ſeu dixi ꝓpter q̃ et' ex culpa mea
habetis me ſuſpectũ de dicta hereſi violẽter.
deinceps nũꝗ faciã vel dicã vel ꝙ fiant ope
ram dabo. Itẽ iuro et ꝓmitto ꝙ oẽm pñiam
quã mihi iniungere volueritis ꝓ p̃dictis vi
ribus adimplebo nec cõtrauenia in aliq̃.ſic
me deus adiuuet et iſta ſacroſancta euange=
lia. Qꝫ ſi contra abiurata fecero in futurũ qđ
deus auertat ex tũc penis de iure relapſis de=
bitis nũc ꝓ tunc obligo et aſtringo q̃tenus il
lis ferioꝛ. Sit cautus notariꝰ ꝙ ſcribat in a=
ctis ꝙ dicta abiuratio eſt facta ꝑ vnũ de here
ſi violenter ſuſpectũ. vt ſi probareẽ poſt rela=
pſus vt tunc talis iudicareẽ talis et traderet
brachio ſeculari. Ego talis de tali loco ta
lis dioceẽ in iudicio ꝑſonaliter cõſtitutꝰ co=
rã vobis venerabilibꝫ dñis. N.epo talis ciui
tatis iudicibꝫ in terris talis dñi ſacroſanctis
euãgelijs poſitis corã me eiſꝗ ꝓprijs manibꝫ
ꝑ me corꝑaliter tactis. iuro me credere corde
et ꝓfiteor ore illã ſanctã fidẽ catholicã ⁊ apli
cam quã ſacroſancta ro.ec.tenet ꝓfiteẽ credit
p̃dicat atꝗ docet. Et ꝯſequẽter abiuro abne
go et reuoco oẽm hereſim extollentẽ ſe aduer
ſus ſanctã romanã et aplicã eccle.cuiuſcunꝗ
ſecte fuerit vel erroris. Itẽ iuro ⁊ ꝓmitto ⁊
talia et talia exprimantur illa que egi ſeu di=
xi ꝓpter q̃ ⁊ ex culpa mea habetis me ſuſpectũ
de dicta hereſi violẽter deinceps nunꝗ faciã
vel doceã ꝙ fiãt operã dabo. Itẽ iuro ⁊ ꝓ
mitto ꝙ oẽm pñiam quã mihi iniũgere volue
ritis ꝓ p̃dictis ꝓ viribꝫ adimplebo nec ꝯtra=
ueniã in aliq̃.ſic me deus adiuuet et iſta ſacro
ſancta euãgelia. Qꝫ ſi ꝯ abiurata vel iurata fe
cero in futurũ diabolo inſtigãte qđ deꝰ auer
tat peĩs de iure relapẽ debitis nũc ꝓ tũc me
obligo et aſtringo q̃tenꝰ illis ferioꝛ cũ legiti
me ꝯſtiterit me ꝯtra feciſſe. Sit cautꝰ notari
us ꝙ aſcribat in actis ꝙ dicta abiuratio ẽ fa
cta ꝑ talẽ tãꝗ ꝑ hitũ ſuſpectũ de hereſi violẽ
ter.vt ſi ꝓbareẽ abiuratꝰ relapſus iudicareẽ
et vt tal' tradereẽ brachio ſeculari.
Quibꝫ ſic actiſ abſoluat eũ a ſñia excõi
cationis de q̃ eſt ſuſpectꝰ habitꝰ vio=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

lenter ꝙ inciderit ſic̄ in hereſibꝫ ſupradictis. Uñ ſicut heretic⁹ cū rediȷ̄t ꝛ abiurat eſt a ſnīa excōicatōis abſoluend⁹ q2 oīs hereticus eſt excōicat⁹. iuxta. c. excōicam⁹. i. et. ij. de here. ꝛ etiā iuxta. c. ad abolendā. in pn. Sic talis de quo agit̄ cū ſit vt heretic⁹ ꝯdemnādus vt dictū eſt pri⁹ poſtq̄ꝫ abiurauerit eſt ab excōicationis ſnīa abſoluendus. Et abſolutōe facta feret̄ ſnīa ſeu pnīa p modū tenoris ſequētis.

Nos. N. epūs talis ciuitatis et ſi adeſt iudex i terris talis dñi. Attendētes ꝙ tu talis de tali loco talis dioc. fuiſti nobis delat⁹ de talibꝫ ꝛ talibꝫ fidē ſanctā tangentibꝫ exprimant̄ illa et ꝙ nos ꝓceſſim⁹ ad informādū nos ſup illis vt iuſticia ſuadebat et meritis ꝓceſſus diligēter examiatis ꝛ oibus actis et actitatꝫ in eo pnti inuenimus te talia et talia ꝯmiſiſſe explicent̄ illa. Et ꝓpter et nō inmerito de tali hereſi explicent̄ illa te ſuſpectū violēter habētes fecim⁹ te. vt taliter ſuſpectum oēm hereſim generaliter publice abiurare ꝓut nobis mandāt canonice ſanctiones. Hanc cū ſm eadē canonica inſtituta oīs talis ſit vt heretic⁹ cōdemnand⁹ ꝛ tu ſaniori cōſilio inherēdo et ad gremiū ſancte matris eccleſie redeūdo abiuraueris vt p̄mittit̄ oēm hereticā prauitatē ꝓpter qđ abſoluim⁹ te a ſnīa excōicatōis qua vt obnoxi⁹ dei eccleſie aſtrictus merito tenebaris. Si tñ de corde vero et fide nō ficta reuerſus es ad eccleſie vnitatē Idcirco inter penitētes deinceps cōputaris ad mře ſinū ſacroſancta eccleſia te recipiens de pnti. Uerū q2 indignū valde exiſtit offenſas diuinas impunitas ꝯniuētibꝫ oculis ptranſire et iniurias hoim caſtigare cū grauius ſit diuinā q̄ꝫ humanā ledere maieſtatē et ne tua crimina incentiuū exiſtāt aliȷ̄s delinquendi ꝛ vt efficiaris cautior in futurū ac minus ꝓclinus reddaris in poſterū ad p̄dicta ſeu ſimilia ꝯmittēda vt in futuro ſeculo leuius patiaris. Nos epūs et iudex p̄fatus p̄habito. Jn et ſup his ſano et maturo conſilio pitorū ſedētes ꝓ tribunali more iudicū iudicantiū habentes p̄ oculis ſolū deū et ſancte fidei irrefragabilē veritatē ſacroſanctis euangeliȷ̄s poſitis corā nobis. vt de vultu dei iudiciū noſtrum ꝓdeat ꝛ oculi noſtri videāt equitatē te talē in noſtra pñtia pſonaliter conſtitutū hac die et hora tibi in antea aſſignatis ſentētialiter p modū q̄ ſequit̄ cōdemnam⁹ ſeu potius penitentiam⁹. Jn primis ꝙ ſtatim induaris ſup veſtes oēs q̄s defers veſte liuida ad modum ſcapularis monachi ſine capucio facta ante et retro habente cruces de pāno crocco longitudinis palmarū triū et latitudinis duorum quā veſtē deferre habeas ſup omnes veſtes alias p tantū tpꝰ exprimatur vnius anni vel duorum vel plus vel min⁹ ꝓut culpa exigerit delinquētis ꝛ nihilominus cū dicta veſte et crucibꝫ ſtes in porta talis eccleſie tali et tanto tpe ſcꝫ in quattuor feſtis p̄ncipalibꝫ virginis glorioſe vel talibꝫ et talibus feſtiuitatibus in valuis talis et taliū eccleſiarū teq2 ad talem carcerē ad ppetuū vel ad tale tpꝰ ſentētialiter cōdemnam⁹. Ponant̄ illa q̄ videbunt̄ magis ad honorē fidei expedire attēta culpe maioritate ſeu minoritate ſeu ꝯtumacia delinquētis ꝛ ſeq̄t̄. retinētes nob ex certa ſcia et expreſſe vt nobis ꝯcedūt canonica inſtituta quaten⁹ dictā pniam poſſum⁹ mitigare aggrauare mutare tollere in toto ꝛ in pte totiēs quotiēs nobis viſum fuerit faciendū. lata fuit hec ſententia.

Qua lecta mox executioni debite demandetur et induat̄ veſte predicta cruces hmōi continente.

Queſtio. xxvi. ſup modū ſententiandi debitam ſuſpectā et diffamatā.

Septimus modus ꝓceſſum fidei finiendi et terminādi eſt qñ delatus de heretica prauitate proceſſus meritis diligēter diſcuſſis cū bono ꝯſilio pitoꝝ in iure repitur ſuſpectus de hereſi ꝛ etiā diffamat⁹ Et hoc eſt qñ delatus ipe nō repitur legitīe dep̄henſus nec ꝓpria cōfeſſione nec facti euidentia nec teſtiū legitima ꝓductione. ſed repitur publice diffamat⁹ ac etiā reperiūtur indicia ꝯtra eū que ipm reddūt ſuſpectū alias de heretica prauitate leuiter vl' vehemēter. Utpote q2 habuit magnā familiaritatē cū hereticis qualis fuit ille de q̄ agitur. Jn. c. inter ſollicitudines. de pur. ca. Et tali rōne infamie eſt indicēda canonica purgatio et rōe ſuſpitionis debet hereſim abiurare. iuxta. c. alle. inter ſollicitudines. Circa iſtū talis practica eſt ſeruāda. Talis eni ſic publice de hereſi diffamatus et vltra infamiā ex aliȷ̄s indiciȷ̄s ſuſpectus habit⁹ de heretica prauitate in primis purgabit ſe publice p modū q̄ in ſecūdo mō tactū eſt. Qua purgatōe expleta p ipm diffamatū mox idē diffamatus vt ſuſpect⁹ aliter et ex aliȷ̄s indiciȷ̄s hereſi de q̄ eſt ſuſpect⁹ habitus p̄dictū habēs librū euāgelioꝝ corā poſitis abiurabit per hunc modū.

Et ego talis de tali loco talis dioceſ corā vobis venerabilibꝫ dñis meis. N. epo talis ciuitatꝫ ꝛ iudice in terris talis dñi in iudicio cōſtitutus pſonaliter ſacroſanctis euāgeliȷ̄s poſitꝫ corā me eiſq2 ꝓpriȷ̄s manibꝫ corpaliter p me tactiſ. Juro me credere corde ac ꝯfiteor

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ore illā ſanctā fidē apoſtolicā quā ro. eccia cre
dit ꝓfitet̄ p̄dicat et obſeruat. Et cōſequenter
abiuro deteſtor abnego et reuoco oēm here=
ſim extollentē ſe aduerſus ſanctā ꝛ aplicā ec=
cleſiā cuiuſcūqꝫ ſecte fuerint ſeu erroris. ꝛ po
ſtea vt ſup̄ tactū eſt. Itē iuro et ꝓmitto ꝙ ta=
lia et talia q̄ egi ꝓpter q̄ et merito ſum de tali
hereſi diffamatꝰ vt vltra vos me habetis ſu=
ſpectū exprimant̄ illa nūqꝫ deinceps faciam
ſeu dicā neqꝫ operā dabo ꝙ fiāt. Itē iuro
et ꝓmitto ꝙ oēm pniam quā mihi iniungere
decreueritis ꝓ predictis ꝓ viribꝫ adimplebo
nec cōtrauenā in aliq̄. ſic me deus adiuuet ꝛ
iſta euāgelia ſacroſancta. Ex ſi ꝯtra p̄dicta iu
rata ꝛ abiurata fecero in futurū qđ deꝰ auer=
tat a penis talibꝫ de iure debitis me nūc ꝓ tūc
libere ſuppono oblig̃o et aſtringo q̄tenꝰ illis
plectar cū ꝓbatū legitime extiterit me talia
cōmiſiſſe. Aduertendū tm̄ hic ꝙ ſi indicia
ſunt talia et tā fortia ꝙ cū infamia p̄dicta vel
abſqꝫ ea reddāt p̄dictū diffamatū ſuſpectū de
hereſi vehemēter tūc abiurabit oēm hereſim
generalit̄ vt habitū eſt et ſi relabant̄ in quā=
cūqꝫ hereſim pena relapſis debita puniet̄. vt
in. c. inter ſollicitudines. de pur. ca. et in. c. ac
cuſatus. de here. li. vi.

Si aūt indicia illa ſūt ita modica ꝛ leuia
ꝙ etiā cū p̄dicta infamia nō reddāt eū ſuſpe=
ctū de hereſi vehemēter ſed ſolū leuiter tunc
ſufficiet ꝙ abiuret nō generaliter nec ſimpli=
citer ſed ſingulariter hereſim de q̄ habitꝰ eſt
ſuſpectus. ita ꝙ ſi ꝓbat̄ in aliā ſpeciē hereſis
pena relapſis debita nō puniet̄ ſed ſi in eadē
rōne abiuratōis qꝛ ſcꝫ ſuſpectus leuiter abiu
rauit pena relapſis debita nō puniet̄ licet du
rius q̄ ſi al's nō abiuraſſet. vt oīa hec patent
in. c. accuſatꝰ. in p̄n. de here. li. vi. Rōne aūt
purgatōis canonice eſt dubiū an ſi poſt pur
gationē canonicā in eandeꝫ ſpeciē hereſis de
q̄ ſe purgauit canonice ꝓlabat̄ pena relapſis
debita hoc ē vltimo ſupplicio feriat̄. Et vide
tur ꝙ ſic. ꝑ. c. excōicamꝰ. i. §. adijcimꝰ. ver. vel
ſi poſt purgationē. et. per. c. ad abolendā. §. il
los q̄qꝫ. de here. in antiq̄s. Sit cautus nota
rius ꝙ ſcribat i actis an talis abiurauerit tā=
q̄ ſuſpectus de hereſi leuiter vel vehemēter.
qꝛ multū intereſt vt al's frequēter dictum eſt.
Quibꝫ ſic actis feret̄ ſnia ſeu pnia ꝑ formam
tenoris ſequētis.

Nos. N. eps talis ciuitatis aut iudex
in terris ditioni talis dn̄i ſubiectis.
Diligentiꝰ attendentes ꝙ tu talis de
tali loco et talis dioceſ̄ fuiſti delatus nobis
de tali heretica prauitate exprimant̄ illa. Et
nos volētes vt tenebamur iudicialiter infor=
mari an tu incidiſſes in p̄dictā hereſim ꝯdē=
natā ad inquirendū. teſtes examinandū. reqꝫ
citandū ꝛ interrogandū medio iuramēto et
ad alia faciēda q̄ fienda erāt ꝑ nos deſcendi=
mus ꝛ ꝓceſſimꝰ vt decebat. Quibꝫ pactis vi
ſis et diligēter inſpectis ꝑiter et diſcuſſis ꝓ=
ceſſus meritis hmōi cauſe et oībus ꝛ ſingulis
ꝓductis actis et actitatis habitoqꝫ in ea ſuꝑ
illis theologoꝝ atqꝫ i iure ꝑitoꝝ pluries ma
turo cōſilio ac digeſto repunus te de p̄dicta
hereſi i tali loco ſeu talibꝫ locis apud bonos
et graues publice diffamatū ꝓpter qđ vt no=
bis mandāt canonica inſtituta. Indiximus
tibi purgatiōꝫ canonicā qua corā nobis hic
publice te purgaſti. et ipi cōpurgatores ꝑiter
te purgarūt. Inuenimus etiā te talia cōmiſiſ
ſe exprimant̄ illa ꝓpter q̄ et nō immerito ſu=
ſpectū te habuimꝰ vehemēter vel leuiter dica
tur ſi eſt iſtud vel illud. et hoc de p̄dicta here
tica prauitate ꝓpter q̄ fecimꝰ te vt taliter ſuſpe
ctum hereſim abiurare dicat̄ oēm hereſim ſi
abiurauit vt ſuſpectus vehemēter vel here=
ſim ſupradictā ſi vt ſuſpectus leuiter. Verū
qꝛ nō poſſumꝰ ꝛ debemus talia q̄ ꝑegiſti nul
latenus tolerare ſed cogimur ea vitare iuſti=
cia ſuadente ad hoc vt reddaris cautior i fu
turū ꝛ vt crimina nō remaneant impunita et
vt ceteri nō reddant̄ ꝓcliuiores ad ſilia ꝯmit
tenda. Et vt creatoris iniurie nō equanimi=
ter tolerent̄. Ea ꝓpter talē p̄dictū purgatū et
abiuratū hic in noſtra p̄ntia ꝑſonaliter cōſti=
tutū in hoc loco et hora tali tibi in antea aſſi=
gnatiſ Nos eps aut iudex p̄fati ſedētes ꝓ tri
bunali more iudicū iudicantiū ſacroſanctis
euāgelijs poſitis corā nobis vt de vultu dei
iudiciū noſtrū ꝓdeat ꝛ oculi nr̄i videāt equi
tatē ſententiamꝰ ſeu penitētiamus ꝑ modū q̄
ſequit̄. ſcꝫ ꝙ tenearis ꝛc̄. Ponant̄ illa q̄ vide
buntur magis ad honorē fidei eſſe et extermi
nationē heretice prauitatis. Utpote ꝙ certiſ
diebꝫ dn̄icis ꝛ feſtiuis habeat ſtare ad portā
talis vel talis eccleſie cū cereo tāti ponderis
in manu dū miſſarū ſolēnia celebrant̄ capite
diſcoperto et pedibꝫ nudatis et offerre ad al=
tare cereū antedictū et ꝙ habeat ſextis ferijs
ieiunare et ꝙ certo tp̄e locū illū nō audeat exi
re ſed certis diebꝫ ebdomade ſe habeat ep̄o vl'
iudici p̄ntare et ſilia q̄ iniungenda videbunt̄
ſ̄m culparū exigentiā et varietatē qꝛ nō pōt
dari regula vna generalis. lata fuit hec ſen=
tentia.

Qua lata exequat̄ poteritqꝫ diſpenſari vel
mitigari vel cōmutari ſ̄m ꝙ negociū penitē
tis correctio et humilitas hec requirūt qꝛ po
teſtatē habet eps ꝛ iudex. et hoc de iure. vt in

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

c.vt cõmiſſi.de here.li.vi.

Queſtio.xxvij.ſup modũ ſententiandi he-
reſim cõfeſſam ſed penitentẽ.

Octauus modus pceſſum fidei termi
nandi et ſententiandi finiendi eſt qñ
delatus de heretica prauitate meritis
pceſſus diligẽter diſcuſſis cũ bono conſilio
in iure pitoꝝ reperitꝰ cõfeſſus hereſim ſed pe-
nitens et alias nõ relapſus veraciter. Et hoc
eſt qñ delatus ipe cõfitetur iudicialiter coraꝫ
epo et inquiſitore medio iuramẽto fore verũ
ꝙ ipe tãto tpe ſtetit et pſeuerauerit in illa ſeu
alia de qua delatus eſt heretica prauitate.et
illi credidit et adheſit ſed poſtmodũ ad infor
mationẽ epi et alioꝝ vult reſilire et ad gremi
um eccleſie redire. Et illã et oẽm aliã hereſim
abiurare et ſatiſfacere put ipi voluerũt ordi-
nare ⁊ nõ reperitur ꝙ nũꝙ aliã hereſim aliquã
abiurauerit ſed nunc abiurare pmptu aĩo eſt
paratus. Circa iſtũ talis practica eſt ſeruãda
Talis eñi eſto ꝙ multis annis ſteterit in he-
reſim p̄dicta ac etiaꝫ alijs quibuſcũꝙ illaſꝙ
crediderit practicauerit multoſꝙ induxerit i
errores ſi tandẽ cũ effectu illas hereſes cõſen
ſerit abiurare et ſatiſfactionẽ cõgruã ad arbi-
triũ epi et iudicis eccleſiaſtici exhibere nõ eſt
tradendꝰ brachio ſeculari vltimo ſupplicio
feriendus nec ſi eſt clericus degradandꝰ ſed
eſt ad miãm admittẽdus.iuxta.c.ad abolen-
dam.§.pñti.extra de here.et abiurata primi-
tus heretica prauitate eſt i ppetuũ carcerẽ re-
trudendꝰ.iuxta.c.excõicamꝰ.ij.§.ſi qs ei ab
ſolutõis bñficio impẽtito et iniuncto eidẽ qd
talibꝫ iniungi cõſueuit. Iuxta.c.vt officiũ.p
miſo tamẽ ſollerter ne ſimulata fictõe redeat
fraudulẽter.ſeculare etiã brachiuꝫ impedire
nõ pñt. Modus aũt abiurãdi eſt vt ſupra ta
ctum eſt.immõ additꝰ.vt corã pplo feſtiuo die
in eccleſia crimina ſua ore pprio confiteatꝰ.ita
vicꝫ vt dum ab officiali interrogatꝰ:tu tot an
nis pſeueraſti in tali hereſi maleficarũ et ille
rñdebit.ita.et poſt tu hec et hec feciſti vt con
feſſus es.et ille rñdebit ita et ſic cõſequenter.
et tũc poſt oĩa abiurabit flexis genibꝫ. Et qui
ſuſpecti de hereſi nullatenus habeantꝰ. Et qꝛ
iſte qui eſt ſic deprehenſus in heretica praui-
tate eſt excõicatus.iuxta.c.excõicamꝰ.i.et.ij.
de here.et p abiurationẽ redijt ad gremiũ ec-
cleſie. Ideo eſt ei abſolutõis beneficiũ impen
dendũ.iuxta.c.vt officiũ.in prin.de here.li.
vi.quare poſt p̄dictã abiurationẽ eſt abſoluẽ
dus vt modũ habent epi abſoluẽdi a maiori
excõicatione qꝛ vtuntꝰ aplica auctoritate ⁊ ſta
tim feratꝰ ſnia p hunc modũ.

Nos talis epus talis ciuitatꝭ aut iudex
in terris tal' dñi ditioni ſubiectis. At
tendentes ꝙ tu talis de tali loco talis
diocesꝭ fuiſti nobis fama publica referẽte ac
fidedignoꝝ inſinuatõe delatus de heretica
prauitate. Et qꝛ illa infectus fueras multis
annis in magnũ tue aĩe detrimentũ que dela
tio noſtra p̄cordia acrius vulnerauit nos qͥ-
bus incũbit ex officio nobis tradito ſanctaꝫ
fidẽ catholicã in cordibꝫ hoim̄ cõplantare ac
prauitatẽ hereticã ab eoꝝ mentibꝫ eneruare.
volẽtes vt tenebamur ⁊ tenemur. In et ſuper
his certius informari et videre ſi clamor qui
ad aures noſtras puenerat veritate aliq̃ fulci
retur. Ut ſi ſic veritas ſe haberet puideremꝰ
de ſalubri remedio oportuno deſcendimꝰ ad
inquirendũ teſtes examinanduꝫ teꝙ vocan-
dũ ac vt ꝯgruẽtiꝰ potuimꝰ in ⁊ ſup ꝯ te denũ
ciatis te interrogandũ medio iuramẽto ⁊ ad
peragendũ oĩa ⁊ ſingula q̃ p nos erãt fienda
iuſticia exigente ac vt nobis mandãt cano-
nice ſanctiones. Sane cũ vellemꝰ cauſe tue
hmõi ꝯgruũ finẽ dare et videre clare ꝙ com
pertũ fuerat an ſcꝫ ambulares in tenebris vel
in luce et an fores infectꝰ hereſis labe nec ne
pceſſus meritis actitatis ſolẽne tam in ſacra
theologia facultate ꝙ in iure canonico et ci-
uili pitoꝝ corã nobis ꝯſiliũ ordinauimꝰ cõ-
gregari ſcientes ꝙ ſcḋm canonica inſtituta in-
tegrũ eſt iudiciũ qd plurimoꝝ ſentẽtijs cõfir
matur et habito in ⁊ ſuper oĩbus et ſingulis
actis ⁊ actitatis in cauſa pñti ſano maturo ac
digeſto cõſilio pitoꝝ p̄dictoꝝ viſiſꝙ ac dili-
genter inſpectis pceſſus meritis oĩbuſꝙ et
ſingulis in eo cõtentis libratis inuenimꝰ te
ppria ꝯfeſſione.in iudicio recepto p nos me-
dio iuramẽto in multiplici p̄uitate malefica-
rũ deprehenſum exprimantꝰ articuli. Veruꝫ
cũ miſericors et miſerator dñs nõnullos p-
labi pmittat aliqñ i hereſes ⁊ errores nõ ſolũ
vt viri catholici litterati i ſacris eloquijs ex
ercentꝰ. Verũ etiã vt fide lapſi humiliores de
inceps fiant ac in penitẽtie operibꝫ excitentꝰ
eiuſdẽ pceſſus meritis diligẽter diſcuſſis re-
perimꝰ ꝙ tu ad informationẽ noſtrã frequẽ-
tem noſtreꝙ et alioꝝ pboꝝ adherendo cõſi
lio ſaniori ad gremiũ ſancte matris eccleſie. ⁊
ad eiuſdẽ vnitatẽ ſalubriter euolaſti p̄dictos
errores et hereſes deteſtando ac fidei ſancte
catholice agnoſcẽs irrefragabilẽ veritatẽ tu-
is internis viſceribꝫ infligendo pp̄ter qd illiꝰ
veſtigijs inherẽtes q̃ neminẽ vult perire te ad-
miſimꝰ ad adiuratoriã ⁊ abiuratoriã publicã
cautionẽ faciẽdo te in pñtiaꝝ p̄fatas hereſes
et aliã oẽm hereſim publice abiurare q̃ cõple

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ta abſoluimus te a ſentētia excōicationis maioris qua ex lapſu in hereſim extitiſti innodatus et te recōciliando ſancte matri eccleſie reſtituim⁹ eccleſiaſticis ſacramētis dū tñ de corde vero et fide nō ficta redieris ad eccleſie vnitatē ꝓut te feciſſe credimus et ſperamus. Sane cum indignū valde exiſtat dñoꝝ temporaliū iniurias vlciſci. deūq; celorū creatoris oīm iniurias equanimiter tolerare. cum multo grauius ſit eternā q̄ȝ temporalē ledere maieſtatē et vt ipſe peccatoꝝ miſerator tui miſereatur ſiſq; ceteris in exemplū. Et vt crimina nō remaneāt impunita et vt efficiaris cautior in futurū et vt nō reddaris ꝓcliuior ſed difficilior ad p̄dicta et quecūq; alia illicita cōmittenda. Nos epiſcopus et iudex ſeu iudices in cauſa fidei antefati ſedentes ꝓ tribunali more vt ſupra. Qꝫ induat᷑ veſte liuida ꝛc̄. Item te ſententialiter cōdemnamus ad ꝑpetuū carcerē vt ibi ſemꝑ pane doloris et aqua anguſtie crucieris retinentes nobis ex certa ſciētia ꝛ expreſſe quaten⁹ poſſimus libere dictam ſententiā ſeu penitentiā mitigare aggrauare cōmutare tollere totaliter vel in parte ſi et quādo et ꝓut nobis et totiens quotiēs videbitur faciendum lata fuit hec ſententia ꝛc̄. Qua lecta iudex aſſumet per puncta et dicat ſententiato hec vel ſimilia in effectu fili ſnīa vel pnīa tua ſtat in h ꝙ ſcȝ portes toto tēpore vite tue cruces ꝙ ſtes in ſcala cū eis in po[illegible] taliū eccleſiarū et ꝙ ſis in carcere ꝑpetuo ad panē et aquam ſed fili ne ſit tibi graue qꝛ certifico te ꝙ ſi patiēter tolleres: miſericordiam apud nos inuenies nō dubites nec deſperes ſed firmiter ſperes. quibus dictis ſnīa executioni debite demandet᷑ et ſtatim veſtis predicta ſibi induat᷑ et in ſcala in alto ponat᷑ vt ab egredientib⁹ eminenter videat᷑ circūdantib⁹ eū miniſtris curie ſecularis. Hora aūt prandij ducat᷑ a miniſtris ad carcerē et poſt fiant alia ꝓut ponunt᷑ in ſentētia. Dum aūt ipſe inducitur et ad portā eccleſie deducit᷑. Iudex eccleſiaſticus nō ſe amplius intromittat ſi curia ſecularis cōtentatur bene quidē. ſi non agat ad libitū.

Queſtio. xxviij. ſuꝑ modum ſententiandi hereſim cōfeſſam ſed relapſam licȝ penitentē

Nunc modus ꝓceſſum fidei terminandi et ſententiādi eſt qñ delatus ꝓ heretica prauitate ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis cū bono ꝯſilio reperit᷑ ꝯfeſſus hereſim et penitens ſed relapſus realiter Et hoc eſt qñ delatus ipſe cōfitet᷑ iudicialiter corā epō aut iudicib⁹ al's ſe omnē hereſim abiuraſſe. et ita legitime reperit᷑. Et ꝙ poſt credidit tali hereſi ſeu errori. Vel ꝙ ſpecialiter hereſim adiurauit ſcȝ maleficarū et poſt recidijt in eandē ſed poſt adherēs cōſilio ſaniori penitet credit catholice et reuertit᷑ ad eccleſie vnitatē tali enī nō ſunt ſi humiliter petat denegande pnīe et eucbariſtie ſacramēta ſed q̄ȝtumcūq; peniteat nihilomin⁹ vt relapſus eſt tradendus brachio ſeculari vltimo ſupplicio feriendus. Hoc aūt intelligit᷑ vbi repitur ꝙ abiurauerit tanq̄ȝ deprehēſus in hereſim ſeu tanq̄ȝ ſuſpectus de hereſi vehemēter nō autē leuiter tm̄. Circa aūt iſtū talis practica eſt ſeruanda. Nā cōcluſo in ꝯſilio ꝑitoꝝ mature ꝑiter et digeſto ꝛ ſi oportuerit replicato ꝙ p̄dictus delatus de iure eſt relapſus. Eps aut iudex mittēt ad dictū relapſum delatū in carcere incluſum duos vel tres ꝓbos viros ꝛ p̄ſertim religioſos ſeu clericos fidei zelatores eidē relapſo nō ſuſpectos nec ingratos ſed familiares et gratos. et iſti intrabūt ad eum captata hora cōpetent᷑ et loquent᷑ ſibi de ꝯtemptu mūdi et miſerijs vite pñtis et gaudijs ac glorie ꝑadiſi et demū his p̄miſſis indicabūt ſibi ex parte epī ſeu iudicis ꝙ non p̄t euadere mortē tꝑalem et ideo ꝙ curet de ſalute aīe ſue ac diſponat de peccatoꝝ ſuoꝝ ꝯfeſſione ꝛ ſacramēti eucbariſtie ꝑceptōe et iſti frequentabunt eū inducētes illū ad pnīaȝ ac etiā ad patientiā. Cōfirmantes eū ꝓ virib⁹ in catholica veritat taliter vt ipm diligēter faciāt cōfiteri ac cōferri eidē petenti humilier eucbariſtie ſacramentū nā hmōi ſacramenta nō ſunt talib⁹ deneganda Iuxta. c. ſuꝑ eo. de here. li. vi. Quib⁹ ſacramētis receptis eo ꝙ bñ diſpoſito ad ſalutē iudicio p̄dictoꝝ poſt duos vel tres dies. In quib⁹ ꝑ p̄dictos in fide catholica cōfirmet᷑ et ad patientiā inducat᷑. Eps ſeu iudex loco eius mandabūt balino loci ſeu poteſtati curie ſecularis q̄tenus tali die et hora ſcȝ nō feſtiua ſit cū ſua familia in tali platea ſeu loco extra eccleſiā tñ ad recipiendū de foro ſuo quendā relapſum quē ipi eps ꝛ iudex tradēt ei Et nihilomin⁹ ꝙ die p̄fixa de mane ſeu p̄cedente faciat publice p̄conizari ꝑ ciuitatē ſeu locū i locis illis ſeu vicis in q̄bus p̄conizatōes alie cōiter ſolēt fieri. Qꝫ tali die et hora in tali loco p̄dicator ꝓ fide ſermonē faciet et eps ꝛ alij iudices ꝯdemnabūt quendā relapſuȝ in hereticā prauitatē tradēdo eū brachio ſeculari. Cōſiderandū autē hic eſt ꝙ iſte q̄ ſic relapſus eſt ſi fuerit in ſacris ordinibus ꝯſtitutus vel al's ſacerdos vel cuiuſcūq; ordis ſeu religiōis obumbratōe fuſcat⁹ pri⁹ añq̄ȝ tradat᷑ e toti⁹ ecc̄iaſtici ordis p̄rogatiua

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

nudandus. ꝛ ſic omni officio eccleſiaſtico ex
poliatus relinquat̄ ſecularis arbitrio pote=
ſtatis animaduerſione debita puniēdꝰ. vt in
c. ad abolendū. §. pn̄ti. de here. Qn̄ igit̄ talis
eſt a ſuis ordinibꝫ degradandus ꝛ ſeculari cu
rie delinquēdus. Epūs cōuocet p̄latos et vi
ros religioſos ſue dioceſis. qꝛ licet non olim
nunc tn̄ ſolus eps cū prelatis ꝛ alijs viris re
ligioſis et ꝑitis ſue dioceſis p̄t in ſacris ordi
nibus cōſtitutū degradare cū eſt relinquen=
dus brachio ſeculari vel ꝑpetuo immurandꝰ
ꝓ heretica prauitate. Juxta. c. qm̄. de here. li.
vi. Adueniente autē die p̄fixa degradādo re=
lapſo ac tradendo ſi fuerit in ſacris ordinibꝫ
cōſtitutus in brachio ſeculari aut relinquen
do ſi fuerit laicꝰ ad audiendū diffinitiuā ſen
tentiā in aliqua platea ſeu loco extra eccleſiaꝫ
populo cōgregato et facto ſermone ꝑ inqui=
ſitorē ac ipi relapſo inibi in alto loco cōſtitu
to et pn̄ti curia ſeculari ſi degradandus ipſē
relapſus fuerit. Eps in pontificalibꝫ indutꝰ
et p̄latis ſue dioceſis eidē aſſiſtentibꝫ ipm̄ de=
gradandū corā eo exiſtentē ꝛ indutū ac diſpo
ſitum ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtrare a
ſuo ordine degradabit a ſuperiori ordine in=
cipiendo et ſic gradatim vſqꝫ ad infimū ꝛ ſic
conferendo ordinē verbis vtit̄ epiſcopus ad
hoc per eccleſiā ordinatis ita degradando in
qualibet depoſitione et caſule et ſtole et ſic de
alijs poterit vti aliquibꝫ verbis cōtrarijs pri
mis. Qua quidē degradatōe facta vbi fiēda
ſit ꝑ modū ſm̄ quē de iure ſeu cōſuetudinis
eſt fienda. officialis mandabit notario ſeu re
ligioſo vel clerico quatenus legat ſn̄iam que
ſn̄ia ſiue relapſus laicus ſiue clericus eſt de=
gradatus feret̄ ꝑ modū tenoris ſequētis.

Nos. N. miſeratōne diuina eps talis
ciuitatis ꝛ iudex in terris talis dn̄i di
tioni ſubiectis. Attendētes legitime
informati ꝙ tu talis de tali loco ꝛ talis dioce
ſis fuiſti corā nobis ſi ita fuerit ſeu cōtra tali
bus epo ꝛ iudicibus delatus de tali heretica
prauitate ſeu talibus explicent̄. In quibꝫ he
reſibus vt legitime fuit cōpertum fuiſti a cō
feſſione ꝓpria deprehēſus ac etiā teſtibus cō=
uictus. et ꝙ in illis ꝑſtiteras tāto tp̄e animo
indurato dicat̄ prout fuit ſed poſt adherens
cōſilio ſaniori illas hereſes in tali loco publi
ce abiuraſti in forma eccleſie cōſueta abnega
ſti et reuocaſti ꝓpter que p̄dicti eps et inquiſi
tor: credentes te veraciter ꝯuerſum ad gremi
um eccleſie ſancte dei te ab excōicationis ſen
tentia qua aſtrictus tenebaris abſoluentes ſi
tn̄ de corde vero et fide nō ficta reuerſus eſſes
ad ſancte eccleſie vnitatē iniunxerūt tibi peni
tentiā ſalutarē verū poſt oīa ſupradicta ꝛ tot
annoꝝ curriculis iam elapſis nunc nouiter
iterū delatꝰ nobis extitiſti ꝙ iterū incideras
in tales hereſes abiuratas explicent̄ noſqꝫ li
cet diſplicēter de te talia audiſſemꝰ tn̄ iuſticia
nos cogente deſcendimus ad inquirendum
teſtes examinandū teqꝫ vocandū et interro=
gandū medio iuramēto necnō ad oīa et ſin=
gula faciēda q̄ ꝑ nos fienda erāt ſm̄ canoni=
nica inſtituta. Sane cum vellemus p̄ntem
cauſam fine debito terminare ſolēne ꝯſilium
tā in theologica facultate q̄ꝫ in iure canonico
ac ciuili peritoꝝ iuſſimꝰ cōgregari et habito
predictoꝝ cōſilio maturo ꝑiter et digeſto. in
et ſuꝑ oībus et ſingulis actis et actitatis ac
viſis et dilgēter diſcuſſis ꝓceſſus meritis et
oībus equa lance libratis ꝓut fieri exigebat
reperimus legitime tā per teſtes q̄ꝫ ꝑ ꝓpriam
tuā cōfeſſionē iudicialiter receptā ꝙ tu reinci
diſti in hereſes abiuratas. Nā reperimus ꝙ
talia et talia dixiſti vel feciſti. Explicent̄ oīa.
Propter q̄ et merito de predictoꝝ ꝯſilio te ha
buimus et habemꝰ ꝓ relapſo. Juxta canoni
ca inſtituta ꝙ dolenter referimꝰ et referendo
dolemus. ſed qꝛ ad informationē noſtram et
ꝓborum virorum catholicoꝝ diuina gratia
inſpirante iterū es reuerſus ad gremiū eccle
ſie et ad eiuſdē fidei veritatē predictos erro=
res et hereſes deteſtando et credendo catho=
lice fidēqꝫ catholicā ꝓteſtando admiſimꝰ te
ad recipiendū penitētie et eucariſtie petita ꝑ
te humiliter eccleſiaſtica ſacramenta. Veruꝫ
cum eccleſia dei in te et circa te vltra nō habe
at quid faciat cū ita miſericorditer ſe habue=
rit erga te vt p̄diximus et tu illa abuſus fue=
ris in abiuratas hereſes incidendo. Ea ꝓpter
nos epiſcopus et iudices antefati ſedētes ꝓ
tribunali more iudicum iudicantium ſacro
ſanctis euangelijs poſitis corā nobis. vt de
vultu dei iudicium noſtruꝫ prodeat et oculi
noſtri videant equitatē habentes pre oculis
ſolū deum et ſancte fidei irrefragabilem veri
tatem ac extirpationē heretice prauitatis te
talem hoc loco die et hora tibi ad audiendaꝫ
diffinitiuā ſn̄iam in antea aſſignatis ſenten=
tialiter iudicamꝰ te eſſe veraciter relapſuꝫ in
hereticā prauitatē licet penitentē. Et vt vera
citer relapſum in eandē de foro noſtro eccle=
ſiaſtico te ꝓijcimus et relinquimus brachio
ſeculari traditus. rogamus tn̄ ꝛ efficaciter di
ctam curiā ſecularē quatenꝰ circa te citra ſan
guinis effuſionē et mortis periculū ſuā ſen=
tentiā moderet̄. Et ſic epiſcopus ꝛ ſui aſſeſſo
res recedentes curia ſecularis ſuum officiuꝫ
exequetur.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

¶ Attendendũ eſt ꝙ̃nis eꝑs et inquiſitoꝛ de-
beant eſſe ſummoꝑe diligẽtes et ꝑ ſe et ꝑ ali-
os facerẽ vt relapſus peniteat ⁊ ad fidẽ catho
licã ↄuertat᷑. tñ poſtꝙ̃ penituerit ⁊ ↄcluſum
fuerit in ↄſilio ꝙ licet peniteat nihilominus
veraciter eſt relapſus ⁊ vt talis tradendꝰ eſt
brachio ſeculari ipſi ꝑſonaliter ꝙ tali ſnĩa dꝫ
plecti eidẽ nõ indicẽt. qꝛ facies iudicis terret
cõdemnandũ. Et verba ſua magis inducũt
plectendũ ad impenitentiã ꝙ̃ ad patientiã. ⁊
ideo nec ex tũc nec añ ſniam nec poſt eũ ſibi
faciãt pñtari vt nõ moueat᷑ aïo ↄtra eos ꝙ in
caſu tali mortis diligentiꝰ eſt cauendũ. ſed vt
eſt dictũ mittãt ad eũ aliꝗ̃s viros ꝓbos ꝑſer
tim religioſos ſeu clericos ei nõ ingratos ſed
gratos qui futurã ſniam atꝗ̃ mortẽ infligen
dam indicãt eũ ad fidẽ cõfirment ad patienti
am exhortent᷑ ⁊ poſt ſniam eũ aſſocient cõſo
lentur eũ eo exorẽt ⁊ ab eo nõ diſcedãt donec
ſpiritũ reddiderit creatori. Sint igit᷑ cauti ⁊
auiſati ne ꝗ̇d agẽt ſeu dicãt ꝓpter qȯ relapſus
mortẽ preueniat᷑ et ipſi efficiant᷑ irregulares.
Et vñ debebãt meritũ deportare deferãt ſecũ
penã pariter atꝗ̃ culpã. Cõſiderandũ eſt etiaꝫ
ꝙ talis ſnĩe tradẽdi aliquẽ curie ſeculari nõ
cõſueuerũt fieri die feſtiua vel ſolenni nec eti
am in eccleſia ſed extra in aliꝗ̃ platea. qꝛ ſnĩa
eſt q̃ ducit ad mortẽ. et honeſtius eſt ꝙ ferat᷑
in die feriali et extra eccleſiã cũ dies feſtiua ⁊
eccleſia dño ſunt dedicata.

¶ Queſtio. xxix. ſuꝑ modũ ſententiandi he-
reſim confeſſam ſed impenitentẽ c. tamen re-
lapſum.

Decimus modus ꝓceſſum fidei termi
nandi et ſententiandi eſt qñ delatus
de heretica prauitate ꝓceſſus meritis
diligẽter diſcuſſis cũ bono cõſilio ꝑitoꝝ in
iure reꝑitur cõfeſſus hereſim et impenitens
nõ tñ relapſus. Sed qꝛ rariſſime inuenit᷑ ta-
lis caſus. licet interdũ nobis inquiſitoribus
cõtigerit tñ eꝑs et iudices cũ tali nõ debẽt fe-
ſtinare ſed bene cuſtoditã et cõpeditã ad con
uerſionem inducere etiã ꝑ plures menſes ꝓpo
nendo ꝙ in corꝑe et aïa ſic impenitẽs dãna-
bitur. Qui ſi tandẽ nec ꝓſperis nec aduerſis
nec minis nec blandicijs poterit emolliri vt
reſiliat ab erroribus ſuis ⁊ fuerit ꝑdicto cõ-
gruo tꝑe expectatus. Eꝑs et iudices diſpo-
nent ſe ad tradendũ eũ ſeu relinquendũ bra-
chio ſeculari et mandabunt ꝑ cedulã nuncio
ſeu balino ſeu poteſtati curie ſeculari quate-
nus tali die nõ feſtiua et tali hora ſit in tali lo
lo extra eccleſiã tñ cũ ſua familia et ipſi tradẽt
ſibi quendã hereticũ impenitentẽ. Et nilomi
nus ꝙ ex ꝑte coꝝ faciat publice ꝑconiſari in
illis vicis ſeu locis in quibꝫ alie ꝑconiſatio-
nes ſunt fieri cõſuete ꝙ die et hora ac loco ꝑ-
dictis. Predicatoꝛ faciet ſermonẽ pro fide ac
tradet hereticũ quendã brachio ſeculari. et iõ
ꝙ oẽs veniãt ⁊ interſunt et habebũt indulgẽ
tiã ↄſuetã. Quibꝫ expletis tradet᷑ curie ſecula
ri ꝑ modũ tenoris ſequẽtis ſepiꝰ tñ ammonẽ
do ꝑ prius vt reſiliat᷑ ⁊ peniteat. ꝙ ſi oĩno no
luerit fertur ſnĩa.

Nos. N. miſeratõe diuina eꝑs talis ci
uitatis. ⁊ iudex in terris talis dñi. At
tendentes ꝙ tu talis de tali loco talis
dioceſ᷑ fuiſti nobis delatus fama publica de
ferente ac fidedignoꝝ inſinuatõe de heretica
prauitate. Explicent᷑ hereſes et ꝙ in illis he
reſibus ⁊ factis ꝑſtiteras multis annis ĩ tue
aïe detrimentũ. Noſꝗ̃ ꝗ̇bus ex officio incũ-
bebat prauitatẽ hereticã extirpare. Volẽtes
vt tenebamur in et ſuꝑ his certius informa-
ri videre an ambulares in tenebris vel in lu-
ce diligẽter. Inquiſiuimꝰ de ꝑdictis teꝗ̃ ci-
tantes ac efficaciter interrogãtes reꝑimus tẽ
ꝑdicta infectũ heretica prauitate. Hanc cuꝫ
ꝑ cũctis noſtre mentis deſiderabilibꝫ inſidat
cordi nr̃o fidẽ ſanctã catholicã in ꝓploꝝ ꝑcor
dijs cõplantare eradicata heretica prauitatẽ
modos diuerſos varios ⁊ cõgruos tã ꝑ nos
ꝙ̃ ꝑ alios adhibuimꝰ q̇tenꝰ reſilires ab here
ſibꝫ et erroribꝫ añdictis ĩ ꝗ̇bꝫ ſteteras atꝗ̃ ſta
bas ꝓut et nũc ſtas ↄtumaciter ac ꝑtinaciter
aïo indurato Verũ cũ hũani generꝭ inimico
tuis ꝑcordijs aſſiſtẽteteꝗ̃ in dictis erroribꝫ
voluẽte ⁊ inuoluẽte nolueris neꝗ̃ velis a ſe-
pe dictis hereſibꝫ reſilire plus eligẽs mortẽ
aïe incurrere gehennalẽ et corꝑis tꝑalẽ ꝙ̃ an
tefatas hereſes abiurare ac ad gremiũ eccle-
ſie aduolare ⁊ aïam lucrifacere in reprobum
ſenſum datꝰ. Ea ꝓpter cũ ſis ab eccĩa ſancta
dei excõicationis vinculo innodatꝰ ⁊ merito
et numero a grege dñico ſeꝑatus ac ꝑticipa-
tione bonoꝝ eccleſie ꝑuatꝰ et eccĩa circa te nõ
habeat vltra q̇d faciat cũ ad te ↄuertendũ fe-
cerit iuxta poſſe. Nos eꝑs et iudices in cã fi
dei ſepefati ſedẽtes ꝓ tribunali more iudicuꝫ
iudicantiũ ſacroſanctis euãgelijs poſitis co
rã nobis. vt de vultu dei iudiciũ noſtrũ ꝓde
at ⁊ oculi nr̃i videãt equitatẽ habẽteſꝗ̃ ꝑ ocu
lis ſolũ deũ ⁊ ſancte fidei veritatẽ ac extirpa
tionẽ heretice prauitatis hac die hora ⁊ loco
tibi in antea aſſignatis ad audiendã ſniam
diffinitiuã ↄdemnamꝰ ac ſententialit᷑ iudicã
mus te eſſe veraciter hereticũ impenitentẽ et
vt veraciter talẽ tradendũ ⁊ relinquendũ bra
chio ſeculari et ſic vt hereticũ impenitentẽ ꝑ
hãc noſtrã ſniam de foro nr̃o eccleſiaſtico te

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ꝓijcimus et tradimus ſeu relinquimus bra=
chio ſeculari ac poteſtati Curie ſecularis di=
ctam curiā ſecularē efficaciter deprecātes q̄=
tenus circa te citra ſanguis effuſionē ⁊ mor
tis periculū ſuā ſniam moderet̄. lata fuit hec
ſententia.

¶ Queſtio. xxx. ſup̱ hereſim cōfeſſam et rela
pſam et impenitentē.

Vndecim⁹ modus ꝓceſſum fidei ter=
minandi et finiendi eſt qn̄ delatus de
heretica prauitate ꝓceſſus meritis di
ligenter diſcuſſis cū bono ꝯſilio in iure ꝑito
rum reꝑitur cōfeſſus hereſim ac impenitens
et relapſus. Et hoc eſt qn̄ delat⁹ ore ꝓprio cō
fitet̄ iudicialiter talia et talia ſe credere et pra
cticas ſe circa iſtū eſt practicandū vt ſupra et
ferat̄ ſnia corā ep̄o et iudicib⁹ que tn̄ ſunt he
reticalia manifeſte ꝑ formā tenoris ſequētis.

Nos. N. miſeratōe diuina ep̄us talis
ciuitatis aut iudex in terris talis dn̄i
Attendētes ꝙ tu talis de tali loco ta
lis dioceſis fuiſti nobis ſeu talib⁹ p̄deceſſori
bus noſtris delatus de heretica prauitate et
plicent̄. In quib⁹ vt legitime eſt cōpertū fui=
ſti cōfeſſione ꝓpria iudicialiter ac fidedignis
teſtib⁹ deprehenſus et ꝙ in illis ꝑſtiteras tan
to tpe aīo indurato dicat̄ ꝑut fuit ſed ꝙ poſt
ſano cōſilio inherendo illas hereſes publice
abiuraſti in tali loco in forma eccleſie ꝯſueta
ꝓpter q̄ p̄dicti ep̄s et iudex credētes te veraci
ter reſiliiſſe ab erroribus antelatis et ad gremiū
eccleſie credendo catholice aduolaſſe tibi ab=
ſolutionis beneficiū impartirūt abſoluētes
te ab excōicationis ſnia qua aſtrict⁹ in antea
tenebaris ſi tn̄ de corde vero et fide non ficta
conuerſus extiteris ad ſancte eccleſie vnitatē
tibi ſalutarē pn̄iam iniungētes ad miſericor
diaꝫ receperūt. q2 ecc̄ia ſancta dei nō claudit
gremiū reuertenti. Verū poſt oīa antedicta
fuiſti nobis delatus ꝙ diſplicēter accepimuſ
ꝙ iterū incideris in dānatas hereſes ꝑ te pu
blice in antea abiuratas ſeu talia et talia cō=
miſiſti cōtra abiuratā ꝓbatā in tue aīe detri
mentū. Explicent̄. Noſq3 quāq3 diſplicē
tia ſauciati ꝙ de te talia audiſſemus nihilo=
minus iuſticia nos cogēte deſcendim⁹ ad in
quirendū teſtes examinandū teq3 vocandū
et interrogandū vt decebat medio iuramēto
et ad faciendū oīa et ſingula q̄ ꝑ nos fienda
erāt ſm canonica inſtituta. Sane cū vellem⁹
pn̄tem cauſam fine debito terminare ſolenne
tā ꝑitoꝝ in theologica facultate q̄3 in iure ca=
nonicoꝝ ciuili ꝯſiliū fecim⁹ cōgregari. Et ha
bito cū p̄dictis in et ſup̱ oībus ⁊ ſingulis in
pn̄ti cauſa ꝓductis deductis actis ⁊ actitatis
cōſilio maturo ꝑiter ac digeſto ac etiā replica
to viſiſq3 ac diligēter diſcuſſis ꝓceſſus meri
tis hui⁹ cāe ac oīb⁹ ꝓut ius et iuſticia ſuade
bant cōperim⁹ legitime tā ꝑ teſtes dignos fi
de q̄3 ꝑ tuā ꝯfeſſionē ꝓpriā pluries ꝑ nos rece
ptam te incidiſſe ac recidiſſe in hereſes abiu=
ratas. Nā reꝑim⁹ ꝙ talia ⁊ talia dixiſti vl' egi
ſti. Explicent̄ oīa ꝓpter q̄ et merito de p̄dicto
rū ꝯſilio te habem⁹ tuis exigētib⁹ exceſſib⁹ ꝓ
relapſo ſm canonicas ſanctōnes qđ dolēter
referim⁹ ⁊ referēdo dolem⁹ nouit ille q̄ nihil
ignorat cordiū intima oīm intuet̄ ⁊ cū totis
nr̄is p̄cordijs cuperem⁹ ꝓut adhuc cupim⁹
te reducere ad ſancte eccleſie vnitatē ac enu=
merare a tuis viſcerib⁹ p̄fatā hereticā praui=
tatē. vt ſic ſaluares aīam tuā ac mortē euade
res corꝑis et aīe gehennalē conat⁹ nr̄os exer
cuim⁹ ad te ſalubriter ꝯuertendū modos cō
gruos varios adhibētes ſed tu in reprobum
ſenſum datus maligno ſp̄ū duct⁹ ꝑiter et ſe=
ductus p̄elegiſti torq̄ri diris ac ꝑpetuis cru=
ciatib⁹ in infernū et hic tꝑalibus ignib⁹ cor=
poraliter ꝯſumari quā adherēdo ꝯſilio ſani
ori ab errorib⁹ dānabilib⁹ ac peſtiferis reſili=
re ⁊ ad gremiū ⁊ ad miam ſancte matris eccle
ſie aduolare. Ea ꝓpter cū ecc̄ia dei vltra non
habeat erga te q̄d faciat cū ad te ꝯuertendū
totū exercuit poſſe ſuū. Nos ep̄s ⁊ iudices in
hac fidei cā memorati ſedētes ꝓ tribunali mo
re iudicū iudicantiū ſacroſanctis euāgelijs
poſitis corā nobis vt de vultu dei iudiciū no
ſtrū ꝓdeat et oculi nr̄i videāt equitatē habē=
teſq3 p̄ oculis ſolū deū et honorē ſancte fidei
orthodoxe. Hac die hora ⁊ loco ad audien=
dā ſniam diffinitiuā tibi in antea aſſignatſte
talē in noſtra pn̄tia ꝯſtitutū ſnialiter ꝯdēna=
mus ⁊ ꝯdemnādo iudicam⁹ eſſeueraciter im
penitentē hereticū et relapſum et vt talē reali
ter tradendū ſeu relinquendū brachio ſecula
ri et ſic vt verū hereticū impenitentē ꝑiter et
relapſuꝫ ꝑ hāc noſtrā ſniam diffinitiuā d̄ fo
ro nr̄o eccleſiaſtico te ꝓijcim⁹ et tradim⁹ ſeu
relinquim⁹ brachio ſeculari ac poteſtati cu=
rie ſecularis deprecātes efficaciter ſecularē cu
riā antelatā q̄tenus citra ſanguinis effuſio=
nem ⁊ mortis periculū erga te ſuā ſniam mo
deretur. lata fuit hec ſnia.

¶ Queſtio. xxxi. ſup̱ cōuictum et deprehen=
ſum oīa tamē negantē.

Duodecimus mod⁹ ꝓceſſum fidei ter
minandi et finiēdi eſt qn̄ delatus de
heretica prauitate ꝓceſſus meritis di
ligēter diſcuſſis cū bono ꝯſilio in iure ꝑitoꝝ
reꝑit̄ in hereſim deprehēſus facti euidētia vl'
teſtiū ꝓductōe legitima nō tn̄ ꝯfeſſione ꝓpria

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

et hoc eſt quãdo ipſe delatus cõuincit᷑ legiti-
me de aliqua heretica prauitate vel facti eui-
dentia. Utpote q: hereſim publice practica-
uit vel p teſtes legitimos cõtra quos excipere
delatus legitime nõ potuit tñ ipſe ſic cõuictus
et deprehenſus perſiſtit firmiter in negatiua
et cõfitetur ꝯſtanter. iuxta notata per Hoſti.
in ſum. ti. de here. §. qualiter quis in hereſim
deprehendat᷑. et patuit ſupra. q. xxxiij. Cir-
ca iſtũ talis practica eſt ſeruãda. Talis duro
carcere eſt tenend⁹ in cõpedib⁹ et cathena fre-
quẽter ab officialib⁹ ꝯiunctim ꝛ diuiſim ꝛ p
ſe ac p alios et efficaciter admonend⁹ ꝙ eis
detegat veritatẽ indicẽdo ei ꝙ ſic faciat et cõ-
fiteat᷑ errorẽ ſuũ ꝙ ad miſericordiã admitte-
tur abiurando primitus illã hereticã praui-
tatẽ. Si aũt noluerit ſed ſteterit in negatiua
ꝙ ad finẽ relinquet᷑ brachio ſeculari ꝛ mortẽ
nõ poterit euadere tpalem. Et ſi diutius infa-
matus et expectatus ſteterit in negatiua eps
et officiales mõ cõiunctim mõ diuiſim nunc
p ſe nũc p alios ꝓbos viros trahãt ad ſe mõ
vnũ teſtẽ mõ aliũ informãdo eũ vt attendat
qd depoſuit. Et ſi dixit verũ vel nõ. q: nõ ſe-
ipm dampnat eternaliter et aliũ tpaliter. et ꝙ
vereat᷑ ſaltim eis ſecrete dicere ne ille delatus
moriat᷑ iniuſte et verba talia ſtudeãt ei dicere
vt clare videãt ſi depoſuerũt veritatẽ nec ne.
Et ſi teſtes ſicut informati ſteterint ĩ affirma-
tiua et delatus in negatiua nec ad hoc ſtatim
velint eps et officiales negociũ p ſniam deter-
minare et tradendo taliter deprehenſum bra-
chio ſeculari ſed diutius eũ teneãt nũc indu-
cendo deprehenſum ad affirmatiuã nunc te-
ſtes diuiſim tñ ad excutiendũ bene ꝯſcientiã
ſuã. Et ſingulariter attendant eps et officia-
les ad illũ teſtẽ quẽ viderint melius diſpoſi-
tum ad bonũ ꝛ qui videat᷑ melioris ꝯſciencie
Et circa illũ inſtent diuti⁹ ſi res ita ſe habu-
it vt depoſuit necne ei⁹ ꝯſciam onerãdo et ſi
viderint teſtẽ aliquẽ vacillare vel al's habeãt
indicia ꝯtra eũ ꝓpter q̃ ſuſpectus ꝙ falſitatẽ
dixerit merito habeat᷑ de bono ꝯſilio perito-
rum arreſtẽt eũ et ꝓcedãt vt iuſticia ſuadebit
Cõpertũ nãqꝫ eſt frequẽter et frequentius ꝙ
ſic deprehẽſus teſtib⁹ fidedignis poſtqꝫ in ne-
gatiua diu pſtitit ad cor reductus p̃ſertim ve-
raciter informatus ꝙ nõ tradet᷑ brachio ſecu-
lari ſed ad miſericordiã admittit᷑ ſuã detegit
prauitatẽ et veritatẽ quã iã diutius negauit
tunc libere confitet᷑ et frequẽter repertũ eſt ꝙ
teſtes malitia agitati ac inimicicia ſuperati ſe
ad inuicẽ colligarũt ad imponendũ inſonti
hereticã prauitatẽ. Poſtqꝫ ad informationẽ
frequentẽ epi et officiales remorſu ꝯſcie fati-
gati ac diuinitus inſpirati reuocãt quã dixe-
runt et fatent᷑ malitioſe ſe illi impoſuiſſe tan-
tam labẽ ꝓpter qd talis et taliter deprehẽſus
nõ eſt p ſniam feſtinandus ſed diutius q: p
vnũ annũ et plures expectand⁹ antequã ſic tra-
datur curie ſeculari. Quo expectato tempo-
re cõpetenti et adhibita diligentia condecen-
ti ſi ſic delatus legitime deprehenſus reco-
gnouerit culpam ſuã ac cõfeſſus fuerit iudi-
cialiter ſe fuiſſe illaqueatũ tpe p̃fata heretica
prauitate ac illã ac oẽm hereſim cõſenſerit ab-
iurare et ſatiſfacere ad arbitriũ epi et inqſito-
ris cõgruũ exhibere tanqꝫ in hereſim depre-
henſus et ꝓpria cõfeſſione et teſtiũ legitima ꝓ-
ductione. Ut hereticus penitẽs abiuret oẽm
hereſim publice p formã. De qua agit᷑ Octa-
uo mõ ſupra poſito ꝓceſſum fidei terminan-
di. vbi de talib⁹ agit᷑. Si vero ſic cõfeſſus ꝙ
incidit ſic in hereſim ſed ſtat in illa aĩo ptina-
ci vt impenitẽs relinquet᷑ brachio ſeculari et
agat᷑ circa illũ p modũ quo ſupra agit᷑ in de-
cimo mõ ꝓceſſum fidei terminandi. vbi de ta-
libus agit᷑. Si autẽ ipſe deprehenſus ſteterit
cõſtanter in negatiua ſed ipſi teſtes reſilierint
a ſua affirmatiua ſuũ teſtimoniũ reuocando
ac culpaꝫ ſuã recognoſcẽdo. q: inſonti tantã
labem impoſuerũt rancore et odio agitati p-
ce ſeu p̃cio deducti ipſe delato vt immunis a
iudicio relaxato punient᷑ ipſi vt falſi teſtes ac-
cuſantes ſeu deferentes. vt notat paulus ſup
c. multorũ. et ver. illos. in pñ. de here. in cle.
et feret᷑ ſnia ſeu pnia ꝯtra eos ad arbitriũ epi
et iudicũ. omnino tñ ad ꝑpetuos carceres ta-
les falſos teſtes cõdemnando et in pane ꝛ in
aqua ad dies vite penitentiãdo ponẽdo etiã
poſt ad ſcalas ante portas eccleſie tales ꝛc̃.
habẽt tñ poteſtatẽ epi mitigare aut etiam ag-
grauare poſt annũ et tpa p formã tenoris ſe-
quentis.

Si aũt taliter deprehenſus p annũ vel
plus vel alio maiori ꝯgruo tpe expe-
ctatus pſtiterit in negatiua cõtinue et
teſtes legitimi in affirmatiua diſponãt ſe eps
et iudices ad relinquendũ eundẽ brachio ſe-
culari mittendo eidẽ aliquos ꝓbos viros fi-
dei zelatores et p̃ſertim religioſos eidẽ nõ in-
gratos ſed familiares et gratos qui ſibi indi-
cent ꝙ mortẽ nõ pt euadere temporalẽ dũ ſic
ſtat in negatiua ſed tradet᷑ tali die vt heretic⁹
impenitẽs poteſtati curie ſecularis. Et nihi-
lominus epus et officialis mittat balino ſeu
poteſtati curie ſecularis quatenus tali die et
hora et in tali loco extra eccleſiam tamen. ve-
niat cum familia ſua ad recipiendum quen-
dam hereticum impenitentẽ quẽ tradent ei.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Et etiã ꝙ faciet publice preconiſari in locis
illis in q̃bus preconiſatões alie fieri ↄſueue
runt ꝙ oẽs ſint tali die ⁊ hora in tali loco ad
audiendũ ſermonẽ quez pdicator faciet de fi
decet tradẽt eps et officialis quendã hereticũ
ptinacẽ brachio ſeculari. Adueniẽte autẽ die
pdicta ad ferendũ ſñiam aſſignatã erunt eps
et officialis in loco pdicto ipo tradẽdo ibidẽ
exiſtentẽ alto clero et populo cõgregato vt e=
minenter ab oibus videat̃ ac pñte ptãte cu=
rie ſecularis ſtando ipo tradendo. Quib⁹ le=
ctis feret̃ ſñia per hunc modũ.

Nos miſeratõne diuina eps talis ciui
tatis aut iudex in terris talis dñi. At
tendẽtes ꝙ tu talis de tali loco talis
dioceſis fuiſti nobis delatus de tali heretica
prauitate. Exprimant̃. Et vellemus certiora
ri an ea q̃ de te et ↄtra te nobis dicta fuerant
veritate aliqua fulcirent̃ et an tu ambulares
in tenebris aut in luce deſcendimus ad nos
informandũ teſtes diligentius examinandũ
teq̃ȝ vocandũ ac interrogandũ ſepi⁹ medio
iuramẽto defenſioneſq̃ȝ exhibendũ ac ad oĩa
et ſingula faciendũ q̃ per nos fienda erãt ſm
canonicas ſanctiones. Verũ cũ vellem⁹ pñs
tuũ negociũ fine debito terminare ſolẽne cõ=
ſiliũ tam in theologica facultate q̃ȝ in iure ca
nonico et ciuili corã nobis fecim⁹ cõgregari
et viſis ac diligẽter diſcuſſis ꝓceſſus meritis
et oibus et ſingulis in pñti cauſa ꝓductis de
ductis actis et actitatis pdictoꝝ cõſilio dige
ſto pariter ⁊ maturo reperim⁹ cõtra te legitime
ꝓbatũ ꝙ fuiſti tãto tp̃e infectus heretica pra
uitate et iam reperim⁹ ꝙ feciſti et dixiſti talia
et talia. Exprimant̃. ex quibus apparet mani
feſte ꝙ es legitime deprehenſus in pdictã he
reticã prauitatẽ. Sane cum cuperemus ꝓut
adhuc cupim⁹ te veritatẽ fatendo reſilire ab
hereſi antedicta et reduci ad gremiũ eccleſie
ſancte ac ad ſancte fidei vnitatem vt ſic ſalua
res aiam tuã et tã aĩe q̃ȝ corpis mortẽ euade=
res gehennalẽ tã p nos q̃ȝ p alios noſtrã dili
gentiã exercentes ac p te longa tp̃a expectan=
tes tu in reprobũ ſenſuȝ datus cõtempſiſti ac
quieſcere nr̃o ↄſilio ſaniori immo pſtitiſti et
pſiſtis in negatiua ptinacia ac ↄtumacia aĩo
indurato qđ dolentes referim⁹ et referendo
plangim⁹ ac dolemus. Verũ cũ eccleſia dei
tanto tp̃e expectauerit quaten⁹ reſilires reco
gnoſcendo ꝓpriã tuã culpã et nolueris neq̃ȝ
velis et non habeat vltra qđ tibi gratie faciat
ac mercedis. Ea ꝓpter vt ſis ceteris in exem
plũ ⁊ alij ab hmõi hereſib⁹ arceant̃ ⁊ tanta fa
cinora nõ remaneãt impunita. Nos eps ⁊ iu
dices in cauſa fidei memorati ſedentes ꝓ tri=
bunali more iudicũ iudicantiũ ſacroſanctis
euãgelijs poſitis corã nobis. vt de vultu dei
iudiciũ noſtrũ ꝓdeat et oculi noſtri videant
equitatẽ habẽtes p oculis ſolũ deuȝ et ſancte
fidei gloriã et honorẽ te talem in noſtra pñſen
tia cõſtitutũ hac die hora et loco ad audien=
dam diffinitiuã ſententiã aſſignatis diffini=
mus declaramus ac ſententiam⁹ te eſſe here
ticum impenitentẽ tradendũ ſeu relinquen=
dum vt talẽ brachio ſeculari ac p noſtrã ſen=
tentiã vt vere hereticũ ptinacẽ ⁊ impenitentẽ
a foro eccleſiaſtico te ꝓijcimus et tradimus
ſeu relinquimus brachio ſeculari ac poteſta
ti curie ſecularis. Eandẽ curiã ſecularẽ effi=
caciter deprecãtes quaten⁹ circa te citra ſan=
guinis effuſionẽ et mortis piculũ ſuã ſñiam
moderet̃. lata eſt hec ſñia.

Poterũt aũt eps et iudices diſponere
ꝙ aliq̃ ꝓbi viri fidei zelatores ipi reli
cto. Curie ſeculari nõ ingratos ſed fa
miliares et gratos aſſocient dictũ relictũ dũ
curia ſecularis in eũ ſuũ officiũ exequet̃ qui
eũ cõſolent̃ et adhuc inducant ꝙ fatendo ve=
ritatẽ et recognoſcendo culpã ſuã reſiliat ab
erroribus ſuis. Qͥ ſi forſan poſt ſñiam ⁊ iam
relictus ad locũ vbi eſt cõburendus deduct⁹
dixerit ſe velle fateri veritatẽ et recognoſcere
culpã ſuã ⁊ ita fecerit ac paratus fuerit hmõi
hereſim et oẽm aliã abiurare licet pſumat̃ ꝙ
hoc faciat plus metu mortis q̃ȝ amore verita
tis credere ꝙ ex miſericordia poſſit recipi. vt
heretic⁹ penitẽs et ppetuo immurari. Iuxta
glo. ſup. c. ad abolendã. §. pñti. et ver. audien
tia. et. c. excõicamus. ij. de here. q̃ȝuis de rigo
re iuris nec tali cõuerſioni eſt magna fides a
iudicib⁹ fidei adhibenda immo et ꝓpter dam
na totalia illata ipm ſemp punire pñt.

Queſtio. xxxij. ſup cõuictũ ſed fugitiuum
vel ſe cõtumaciter abſentantẽ.

Tredecimus et vltimus modus ꝓceſ
ſum fidei terminandi et ſententiandi
eſt qñ delatus de heretica prauitate ꝓ
ceſſus meritis diligẽter diſcuſſis cũ bono cõ
ſilio in iure peritoꝝ repitur cõuictus de here
tica prauitate eſt tñ fugitiuus ſeu abſens cõ=
tumaciter ſed cõgruo tp̃e expectatus. Et hoc
eſt in tribus caſibus. Primus eſt qñ delatuſ
eſt deprehẽſus in hereſim vel cõfeſſione ꝓpria
vel facti euidentia vel teſtiũ ꝓductõe legiti=
ma ſed fugerit vel ſe abſentauerit ⁊ citatus le
gitime noluerit ↄparere. Secũdus caſus eſt
qñ aliq̃s eſt delatus et receptus aliquali in=
formatõe cõtra eũ habet̃ aliqualiter ſeu leui=
ter ſuſpectus et ſic citet̃ reſponſurus de fide
et q̃ȝ rennuit ↄtumaciter ↄparere excõicatur

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/151-quod-2f-1/start.htm

et excõmunicatus ſuſtinet illam excõmunica
tionẽ aĩo ptinaci et ſemp ↄtumaciter ſe abſen
tat. Tercius caſus eſt qñ aliquis impediuit
directe ſententiã ſeu ꝓceſſum fidei epi vel iu
dicum vel qui ad hoc dederit auxiliũ cõſiliũ
vel fauorẽ ta'is eſt excõmunicationis mucro
ne ꝑcuſſus quã ſi ſuſtinuerit ꝑ annũ animo
indurato extunc eſt vt hereticus cõdemnan=
dus. per. c. vt inquiſitionis. §. ꝓhibemus. de
here. li. vi. et ↄtumaciter ſe abſentauit. In pri
mo caſu ille talis eſt impenitẽs heretic⁹ cõde
mnandus. iuxta. c. ad abolendaꝫ. §. pñti. In
ſecundo caſu et tercio nõ eſt hereticus impe=
nitens iudicandus ſed tanqꝫ ſeu vt penitens
hereticus cõdemnandus. iuxta. c. cum cõtu=
macia. et per. c. vt inhuiſitõis. §. ꝓhibemus.
de here. li. vi. Circa quẽlibet iſtorũ talis pra=
ctica eſt ſeruanda. Talis enĩ cõgruo tempore
expectatus citetur per epiſcopũ et officialẽ in
eccleſia cathedrali illius dioceſis in quo deli
quit et in alijs eccleſijs illius loci vbi domi=
cilium cõtrahebat et ſpecialiter vñ fugit et ci
tabitur per formã tenoris ſequẽtis.

Nos. N. miſeratõe diuina epiſcopus
talis ciuitatis ꝛc. aut iudex talis dio=
ceſis ſpiritũ cõſilij ſanioris. Preterea
cũctis noſtre mentis deſiderabilib⁹ illud po=
tiſſimũ infigitur cordi noſtro tpibus noſtris
in dicta tali dioceſi vberẽ florentẽqꝫ eccleſiaꝫ
vineã inquã dñi ſabaoth quã ſummi patris
dextera virtuoſis cõplantauit quã eiuſdẽ pa
tris filius ꝓprij ac viuifici vnda cruoris vbe
rius irrigauit quã ipe almus ſpiritus para=
clitus miris ineffabilibuſqꝫ donis intimus
fecundauit. quã tota ipa incõprehenſibilis
atqꝫ inattingibiliſ trinitas btã grandiſſimis
varijſqꝫ priuilegijs ſancti⁹ dotauit piterqꝫ di
tauit aper de ſilua qui eſt et dicit̃ heretic⁹ qui
libet abſorbeat et depaſcat fructus fidei vbe
res deuaſtando ac lacerãtes hereſim vepres
palmitib⁹ inſerendo ſerpenſqꝫ tortuoſus no=
ſtri improbus humani generis inimicus ef=
flans virus qui eſt ſathanas ꝛ diabolus eiuſ
dem vinee dñice palmites inficiat atqꝫ fru=
ctus virus prauitatis heretice immittendo.
Hec etiã ager ipe dñicus populus inquam
catholicus ad quẽ excolendũ pariter et ſeren
dum deſcendit de ſummoꝝ polorũ arce dei
patris vnigenitus atqꝫ primogenitus ſemi=
nauit miris ſanctiſqꝫ predicationib⁹ diſcur=
rit per villas ꝛ caſtella docẽs nõ ſine magnis
fatigationib⁹. Elegit apl'os viros vtiqꝫ ope=
rarios induſtrios ac cõduxit ditans illos e=
ternis retributionib⁹ expectãs ipe dei filius
de agro iſto magno illa die iudicij extremo
vberes manipulos colligere et ꝑ manus ſan
ctorum angeloꝝ recondere in celeſti horreo
ſancto ſuo. Sampſoniſqꝫ vulpecule incerta
te q̃ ſicut pſone labe heretica prauitate facies
quidẽ habẽtes diuerſas caudas ſꝫ ignitaſ ad
inuicẽ colligatas. qꝛ de varietate flamme cõ=
ueniunt in id ipm ſegetẽ dñicam iam albam
ad meſſem ſplendoribus fidei relucentẽ mor
ſu amariſſimo demoliant̃ ac diſcurſu ſubti=
liſſimo pergãt impetuqꝫ validiſſimo accedãt
piter et accendãt diſſipẽt et deuaſtãt ſincerita
tem ſancte fidei catholice ſubtiliter et damna
biliter ſubuertendo. Eapꝓter cũ tu talis in=
cideris in damnatas hereſes maleficarũ il=
las publice in tali loco practicãdo ſeu taliter
dicatur. ſeu fueris ꝑ teſtes legitimos cõuict⁹
de heretica prauitate ſiue ꝓpria deprehenſus
cõfeſſione in iudicio ꝑ nos receptus ꝛ poſt ca
ptus fugeris medicinã refutans ſalutarẽ ci=
tauerimus te vt de et ſuꝑ his corã nobis ma
nifeſtius reſponderes tuqꝫ ductus maligno
ſpiritu pariter et ſeductus rennueris cõpare=
re. Vel ſic. Eapꝓter cum tu talis delatus no
bis de heretica prauitate et recepta informa
tione cõtra te al's de eadem eſſes nobis ſuſpe
ſpectus leuiter qm̃ fores infectus labe predi
cta. Citauimus te quaten⁹ corã nobis pſona
liter ↄparens de fide catholica reſponſurus
cumqꝫ citatus rennueris cõparere cõtumaci
ter excõicauimus te ac excõmunicatũ fecim⁹
publicari. In qua ſtetiſti ꝑ annũ ſeu annos
tot aĩo ptinaci latitans et inde ita ꝙ nũc quo
te duxerit ſpiritus malignus ignoramus et
cũ te expectauerim⁹ miſericorditer ꝛ benigne
vt reuerteris ad gremiũ ſancte fidei vnitatẽ
tu facere cõtempſiſti in reprobũ ſenſum dat⁹
Sane volums vt tenemur iuſticia nos co=
gente cauſam tuã hmõi fine debito termina=
re. nec valeamus tã nephanda crimina cõui
uentibus oculis tolerare. Nos eps et iudi=
ces in cauſis fidei ſupradictiſ te talẽ ſepefatũ
latitantẽ ꝓfugum et fugitiuũ ꝑ pñs noſtruꝫ
edictũ publicũ requirimus piter et citamus
ꝑemptorĩ. quaten⁹ die tali talis menſis de ta
li anno in tali eccleſia cathedrali talis dioce=
ſis hora terciarũ cõpareas pſonaliter corã no
bis diffinitiuã ſniam auditurus. Signifi=
cantes ꝙ ſiue cõparueris ſiue nõ ꝓcedemus
ad noſtrã diffinitiuã ſniam ↄtra te ꝓut ius ꝛ
iuſticia ſuadebũt. Et vt prius noſtra citatio
ꝑueniat ad tui noticiã nec valeas ignorantie
velamine te tueri pñtes litteras dictas requi=
ſitionẽ ꝛ citationẽ noſtras in ſe cõtinentes vo
lumus et mandamus affigi in valuis publi=
ce talis p̃dicte eccleſie cathedralis. In quoꝝ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

teſtimoniū ſingulorū p̄ntes noſtras litteras
impreſſione noſtrorū ſigillorū iuſſimus com
muniri. Datū.
Perueniente aūt die p̄fixa ad audien
dam diffinitiuā ſniam aſſignata. Si
pfugus cōparuerit et cōſenſerit pu=
blice oēm hereſim abiurare humiliter petēs
admitti ad miſericordiā poſtulando ſi rela=
pſus nō fuerit admittet et ſi fuerit deprehen=
ſus ꝓpria confeſſione vel teſtiū legitima ꝓdu
ctione abiurabit et penitebit vt hereticus pe=
nitēs ſm modū quo agitur ſupra in octauo
mō ꝓceſſum fidei terminandi vbi de talibus
agit. ſed ſi fuerit ſuſpect⁹ violēter ita ꝙ citat⁹
reſponſurus de fide noluit ꝯparere et fuit ex
hoc excōicatus et ſtetit in excōicatione ꝑ an=
num aīo ꝑtinaci et penitebit admittet et ab=
iurabit omnē hereſim et penitebit vt heretic⁹
ſuſpectus de hereſi violenter. Penitens ſm
modū quo agitur ſupra in ſexto mō ꝓceſſum
fidei terminandi. Si autē cōparuerit et non
cōſenſerit abiurare tradet verus heretic⁹ im=
penitens brachio ſeculari per modū quo di=
ctum eſt ſupra et agit in decimo mō ꝓceſſum
fidei terminandi. Si autē cōtumaciter ren=
nuerit cōparere. tunc formet ſententia ꝑ mo=
dum tenoris ſequētis.

Nos. N. eps miſeratōne diuina talis
ciuitatis. attendētes ꝙ tu talis de ta
li loco talis dioceſ fuiſti nobis de he
retica prauitate fama publica referente ſeu fi
dedignorū inſinuatōne delatus. Nos quib⁹
ex officio decumbit deſcendimus ad viden=
dum ac inquirendū. an clamor qui ad aures
noſtras peruenerat veritate aliqua fulciret.
Verū cum inueniſſem⁹ te in hereſim depre=
henſum deponentib⁹ cōtra te q̄pluribus te=
ſtibus fide dignis te corā nobis aduocatum
iuſſimus detineri. dicatur ſicut factū fuit an
vic₃ cōparuerit et medio iuramento interro=
gatus faſſus fuerit vel non. Sed poſt mali=
gni ſpiritus cōſilio duct⁹ et ſeductus metu=
ens tua vulnera vino et oleo ſalubriter cōfo=
ueri. aufugiſti. aut ponat ſi ita eſt carcerem et
arreſtū fregiſti ꝑiter et aufugiſti latitās hinc
et inde et quo te malign⁹ ſpiritus duxerit an
teſatus totaliter ignoramus. Vel ſic. Verū
cum inueniſſemus cōtra te taliter vt p̄dicitur
nobis delatū de heretica prauitate multa in=
dicia ꝓpter q̄ ſuſpectū leuiter de heretica pra=
uitate p̄dicta te merito habeamus citauim⁹
te ꝑ publicū edictum in talibus et talibus ec
cleſijs talis dioceſis quaten⁹ infra certū ter=
minum nobis p̄fixum corā nobis in tali lo=
co ꝑſonaliter cōpareres. In et ſup p̄dictis cō

tra te depoſitis et alias de fide catholica et
eius articulis reſponſurus. tu vero inſano
cōſilio adherēdo renuuiſti cōtumaciter ꝯpa
rere. cumq₃ iuſticia exigente te excōmunicaue
rimus ac fecerim⁹ excōmunicatū publice de=
nunciari tu medicinā refutās ſalutarē dictā
excōmunicationē vltra q̄₃ per annū ſuſtinui=
ſti et adhuc ſuſtines in reprobum ſenſum da
tus aīo ꝑtinaci et pfugus latitans hinc ⁊ in=
de vt quo te malignus ſp̄us duxerit ignora=
mus. Sane cū longo tp̄e quia tanto die te ex
pectauerit eccleſia ſancta dei miſericorditer ⁊
benigne quatenus ad eius miſericordie gre=
mium euolares ab erroribꝰ reſiliendo ⁊ iuxta
fidē catholicā ꝓfeſſam operando ipaq₃ te cle
mentia vberibꝰ enutriet. malignorū ſeductus
cōſilio acquieſcere recuſaſti in tua ꝑtinacia ꝑ
ſeuerans. Verū cum vellemus ꝓut volum⁹
et debemus iuſticia nos cogente cauſam tuā
fine debito ꝑ ſententiā terminare citauimus
te quatenus hac die et hora et hoc loco cōpa
reres ꝑſonaliter corā nobis diffinitiuā ſentē
tiam auditurus. et quia rennuiſti cōtumaci=
ter cōparere. merito te oſtendis velle ꝑpetuo
in tuis hereſibus et erroribꝰ remanere qd̄ do
lentes referimus et referendo dolem⁹. Sed
cū nō poſſumus nec velimus iuſticiā ſubter
fugere. nec tantā inobedientiā et cōtumaciā₃
ad dei eccleſiā tolerare. Ad exaltationē fidei
orthodoxe et ad extirpationē heretice praui=
tatis. iuſticia exigente et tua inobedientia et
cōtumacia requirēte hac die hora et loco tibi
in antea ad audiendā diffinitiuā ſententiam
pemptꝫ aſſignatis. p̄habito multorum ꝯſilio
ꝑitorū tam in theologica facultate q̄₃ in iure
canonico et ciuili ꝓceſſus meritis viſis et di
ligenter diſcuſſis ſedentes ꝓ tribunali more
iudicum iudicantiū ſacroſanctis euangelijs
poſitis corā nobis vt de vultu dei iudiciū no
ſtrum ꝓdeat et oculi noſtri videāt equitatē.
habenteſq₃ p̄ oculis ſolū deū et ſancte fidei ir
refragabilē veritatē cōtra te talē abſentem vt
preſentē beati pauli apoſtoli veſtigia imitan
tes ſniā₃ diffinitiuā taliter ferim⁹ in his ſcri
ptis xp̄i noīe inuocato. Nos eps et iudices
in cauſa fidei memorati. attendētes in cauſa
iſta fidei ac ꝓceſſibus inde cōfectis ordinem
iuris fore ſeruatū. Attendentes etiā ꝙ legiti
me citatus nō ꝯparuiſti nec ꝑ te nec ꝑ alium
te aliqualiter excuſaſti. Attendētes etiā ꝙ in
p̄fatis hereſibꝰ longo tp̄e cōtumaciter ꝑſtiti=
ſti. et adhuc etiā ꝑſeueras ac excōicationē ꝑ
tot annos in cauſa fidei ſuſtinuiſti ꝓut ⁊ nūc
ſuſtines animo indurato. Attendentes etiā
ꝙ eccleſia ſancta dei non habet vltra erga te

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

quid faciat cum perſeueres ꝛ pſeuerare velis in excōmunicatione et hereſibꝫ plibatis. Ea ꝓpter beati pauli apl'i veſtigia ſectantes declaramus diffinimus ac ſententiam⁹ te talē abſentem vt pſentem eſſe hereticum pertinacē et vt talē relinquendū brachio ſeculari. et per noſtram ſniam diffinitiuā te a foro eccleſiaſtico expellimus et relinquim⁹ poteſtati curie ſecularis. Eandē curiā affectuoſe deprecātes vt ſi qñ te habuerit in ſua poteſtate erga te citra ſanguinis effuſionē ꝛ mortis periculū ſuam ſententiā moderet̃. Lata fuit hec ſnia ꝛc̃.

Cōſiderandū eſt hic ꝙ ſi iſte ꝓfugus et cōtumax fuerit deprehenſus in hereſi vel ꝓpria cōfeſſione vel teſtibus legitimis et ante abiurationē fugit. eſt ꝑ ſententiā vere hereticus impenitens iudicand⁹ et ita in ſententia ponendum eſt. Si autē aliter nō fuit deprehenſus niſi q2 delatus et ſuſpectus habit⁹ fuit citatus reſponſur⁹ de fide. et q2 renuit ꝯparere fuit excōicatus. et in excōicatione ſtetit vltra q̃ꝫ ꝑ annū aīo indurato et tandē noluit cōparere iſte nō eſt iudicand⁹ hereticus ſed vt hereticus et vt talis cōdemnandus. et ita ponēdum eſt in ſnia vt dictū eſt prius.

Queſtio. xxxiij. ſuꝑ perſonā delatā ab alia malefica incinerata vel incineranda qualiter ſit ſententianda.

Quartuſdecimus modus ꝓceſſum fidei terminandi et ſententiandi eſt qñ delat⁹ de heretica prauitate ꝓceſſus meritis circa deponentē diligenter diſcuſſis cū bono cōſilio in iure peritorū reperit̃ de tali heretica prauitate tantummō ab altera malefica incinerata vel incineranda delatus vel delata et hoc contingere pt̄ tredecim modis tanq̃ꝫ ꝑ tredecim caſus q2 ſic delatus. Vel reperitur immunis et abſoluendus totaliter. Vel reperit̃ cū hoc diffamatus de tali hereſi generaliter. Vel reperit̃ vltra infamiā q2 queſtionibus exponendus aliqualiter. Vel reperitur ſuſpectus de hereſi leuiter. Vel reperit̃ ſuſpectus de hereſi vehementer. Vel reperit̃ ſuſpectus de hereſi violenter. Vel reperitur diffamatus et ſuſpectus inſimul et cōmuniter. Et ſic cōſequenter in alijs caſibus ꝓut in viceſima queſtione tactū eſt vſqꝫ ad tredecimum incluſiue. Primus modus fit qñ tantummō ab ipa malefica detenta delatus eſt. ꝛ nō cōuincitur nec cōfeſſione ꝓpria nec teſtiuꝫ ꝓductione legitime nec alias reperiunt̃ indicia ex q̇bus veriſimiliter tanq̃ꝫ ſuſpect⁹ iudicari poſſet. talis omnino venit abſoluend⁹ etiam per ipm iudicē ſecularē qui deponentē aut incinerauit aut incinerare ꝓpria auctoritate aut ex ꝯmiſſione epiſcopi iudicis ordinarij habuit et abſoluet̃ per ſententiā in primo modo ꝓceſſum fidei terminandi circa viceſimam queſtionē cōtentā. Secundus modus incidit qñ vltra hoc ꝙ a detenta delatus eſt etiam per totā illam villam ſeu ciuitatē diffamata exiſtat. ita ꝙ tantummō infamia ꝓciſe ꝛ ſola laborauit ſemꝑ. licet depoſt per depoſitionem detente malefice infamia ſit aggrauata. Circa talē talis practica eſt ſeruandā quia iudex cōſiderando ꝙ vltra infamiā nihil in particulari aduerſus eaꝫ ab alijs fidedignis in villa aut oppido ꝓbatur. licet forte detenta certa grauia aduerſus eum depoſuit. quia tamen fidem ꝑdidit abnegando illā diabolo vnde et difficulter ei⁹ dictis a iudicibꝫ fides adhibet̃. niſi ex alijs circumſtantijs illa infamia aggrauaret̃. et tunc in terciū iam ſequentem modū incideret. Ideo canonica purgatio erit tunc indicenda: et ꝓcedetur ꝑ ſententiam in ſecundo modo ꝓceſſum fidei terminandi circa viceſimam ſecundā queſtionē cōtentam. Et ſi iudex ciuilis illā purgationem coram epiſcopo decreuerit fieri et ſolenniter in finem vt ſi deficeret vt tunc per eccleſiaſticum et ciuilem iudices in exemplū alioruꝫ eo firmiori ſententia puniret̃. bene quidē fit. Si autem per ſe voluerit exequi mandet vt decem vel viginti cōpurgatores ordinis ſui habeat et procedat vt in ſecundo modo ſententiandi tales tactū eſt. niſi ꝙ vbi excōmunicandus eſſet ꝙ tunc ad ipm ordinariū recurſum habeat. Et hoc cōtingeret vbi ſe purgare nollet. Tercius modus incidit ſuper talē delatum vbi licet nō vincatur cōfeſſione propria nec teſtium ꝓductione legitima nec facti euidentia nec etiam ſunt indicia ſuper aliquod factum in quo vnq̃ꝫ notatus fuiſſet ab alijs inhabitatoribus ville aut oppidi niſi ꝙ infamia tm̄ laborauit apud eos aggrauatur aūt infamia ex detente malefice depoſitione vtpote q2 aſſeruit illū vel illam in oībus fuiſſe ſociam et ſecum in criminibus participaſſe. hoc ipm tamen ſicut conſtanter delata negat ita et alijs inhabitatoribus vel nō eſt notum vel de nulla niſi de honeſta cōuerſatione ſeu etiam participatione ipſis cōſtat. Circa taleꝫ talis practica ſeruatur. Primo ꝙ adfrontare ſe habent facie ad faciem et obiectiones mutue ꝛ reſponſiones diligenter ſunt cōſiderande. et ſi quidem varietas aliqua in verbis incideret vnde iudex veriſimiliter ex cōceſſis et negatis preſumere poteſt ipam delatam merito queſtionibꝫ exponendā. ꝓcedat̃

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale 0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

per ſententias in tercio modo ꝓceſſum fidei terminandi circa viceſimamterciā queſtionē cōtentas ipam tormentis leuiter exponēdo adhibitis cautelis alijs q̄ꝑlurimis et neceſſarijs de quibus circa principium huius tercie partis ſupra patuit ad longum. et ex quibus preſumit̄ talem eſſe aut innoxiam aut ream. Quartus modus incidit vbi talis delat⁹ inuenitur ſuſpectus leuiter. et hoc vel cōfeſſione ꝓpria vel depoſitione alterius detente. et ſunt qui ad hanc leuem ſuſpitionē reducūt illos qui ad procandum mulieres maleficas cōſuluiſſent. vel vbi inter cōiugatos odio ſe mutuo perſequentes amorē ꝓcuraſſent. aut etiā pro aliquo cōmodo temporali apud maleficas laboraſſent. ſed quia tales vtiq̄ excōmunicati ſunt tanq̄ hereticorum credentes iuxta. c. excōmunicamus. i. §. credētes. li. vi. de here. vbi dicit̄. credentes autem eorum erroribus hereticos ſimiliter iudicamus. quia etiam ex factis preſumitur de affectu. ad hoc ar. xxxij. q. ij. qui viderit. ideo videtur ꝙ acrius ſint puniēdi et ſententiandi q̄ illi q̄ de hereſi leuiter habentur ſuſpecti prout indicandi ſunt aliqui ex leuibus cōiecturis. puta qȝ eis ſeruitia exhibuiſſent. litteras detuliſſent. eorum erroribus ſic nullam fidem adhibuiſſent ꝙ tamē illos non manifeſtaſſent. alimonia ab eis accepiſſent. Sed ſiue illi ſiue iſti intelligant̄ hoc qđ in cōſilio peritorū cōcluſum fuerit ſuper leuem ſuſpitionē ꝓſequendum erit a iudice per talem practicā. talis enī aut abiurabit aut canonice ſe purgabit. ſm ꝙ in quarto modo ꝓceſſuȝ fidei terminando ſub queſtione viceſimaquarta tangit̄. Sed tamen qȝ potius videtur ꝙ abiuratio ſit indicenda. et hoc ꝓpter alle. c. excōmunicamus i. §. q̄ vero inuenti fuerint ſola ſuſpitione notabili ꝛc̄. tamen nō debent ſi relabātur pena relapſorum puniri et ꝓcedetur ꝓut in quarto modo ꝓceſſum fidei terminando circa viceſimamquartam queſtionem tactum eſt. Quintus modus incidit vbi talis delatus inuenitur ſuſpectus vehemēter. et hoc ſimili modo vel cōfeſſione ꝓpria. vel depoſitione alterius malefice detente. ⁊ ſunt qui ad hanc leuem ſuſpitionen reducunt impeditores iudicum directe vel indirecte eorum officiū inquirendo maleficas impediēdo dummodo hoc ſcienter fecerint. ex. c. vt inquiſitionis negocium. li. vi. de here. Item reducūt omnes qui impedientibus preſtant ſciēter auxilium cōſilium vel fauorem. patet per alle. c. vt inquiſitionis. Item reducunt qui citatos aut captos hereticos inſtruunt de celanda veritate et vt illam ſubtaceant vel falſitatem aſſerant. et hoc ex. c. accuſatus. et. §. ſi. Item reducunt omnes qui eos quos ſciunt hereticos receptant ſcienter deducunt viſitant vel aſſociāt munera mittunt ſeu fauorem impendūt. que omnia in fauorem nō perſone ſed culpe fiunt vbi ſcienter fiunt. Et ideo dicunt ꝙ vbi delata perſone participat de premiſſis et hoc ꝑ conſilium ita iudicatum fuerit. Tunc iuxta quintū modū ꝓceſſum fidei terminandi ſub queſtione viceſimaquinta ſententianda eſt. taliter vt omnem hereſim ſub pena relapſoꝝ vbi recidiuaret habeat abiurare. Poſſumus tamē aſſerere adijciendo ꝙ iudices reſpectū habeant ſuper vniuſcuiuſq̄ malefice incinerate aut detente familiā prolem ſeu etiam ꝓgeniem. eo ꝙ vt plurimū tales reperiunt̄ infecte cum malefice etiāȝ ꝓprios infantes ex demonum informatione ipſis habent offerre. vnde et indubie in quibuſcunq̄ flagitijs informare patēt hec ex prima pte operis. Probatur et ex eo ꝙ ſicut in ſimplici hereſi ꝓpter agnitorum hereticorum familiaritatē dum quis de hereſi infamatus exiſtit etiam cōſequenter ratione familiaritatꝫ eſt de hereſi vehementer ſuſpectus: ita et in hac hereſi maleficarum. prefatus autem caſus patet in. c. inter ſollicitudies. extra de pur. ca. vbi apparet. ꝙ ratione infamie de hereſi fuit decano cuidam indicta purgatio canonica. Et ratione familiaritatis hereticorum abiuratio publica. et ratione ſcandali fuit priuatus beneficio quouſq̄ ſcandalum ſopiretur. Sextus modus incidit vbi talis delatus efficitur ſuſpectus violenter. hoc autem fit non ad ſimplicem vel nudam depoſitionē alterius malefice detente. ſed ad indicia facti que eliciunt̄ ex quibuſdam verbis et factis a malefica detenta perpetratis et ꝑlatis: quibus ad min⁹ delata aſſeritur interfuiſſe et operibus deponentis cōmunicaſſe. Pro quorum intelligētia aduertenda ſunt ea que ſupra queſtione decimanona tacta ſunt. precipue ſuper violentam ſuſpitionē quomodo ex violentibus et cōuincentibus oritur coniecturis et qualiter iudex violentatur ad credendū ex ſola ſuſpitione aliquē eſſe hereticum qui tamen fortaſſis bonus catholicus in corde exiſtit. Sicut canoniſte exemplificant circa ſimplicem hereſim de eo qui citatus in cauſa fidei ad reſpondendū rennuit cōparere cōtumaciter. ꝓpter quam ꝯtumaciā excōmunicatur in qua vbi per annum perſeuerauit efficitur ſuſpectus de hereſi violenter. Quare ⁊ a ſimili circa talem delatā aduertenda ſunt indicia facti

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

ex quibus efficitur violenter ſuſpecta. et ponatur caſus. detenta malefica aſſeruit illã interfuiſſe ſuis maleficijs. que tamẽ delata conſtanter negat. q̃d ergo faciet. vtiq̨ opus erit cõſiderare an ex aliquib⸫ opibus ſit vehemẽter ſuſpecta et an vehemẽs ſuſpicio in violentam valeat trãſire. ſicut in p̃fato caſu citatus reſponſurus vbi nõ cõparet ſed rennuit contumaciter fit ſuſpectus leuiter de hereſi. etiã vbi citatus fuit in nõ cauſa fidei. ſi autem in cauſa fidei citat⁹ rennuit cõparere et ꝓpter cõtumaciã excõicatur tunc fit ſuſpectus vehementer. qꝛ tunc leuis ſuſpitio tranſit in vehemẽtẽ. et ſi per annuꝫ ꝑſiſtat tunc vehemens tranſit in violentã. ita cõſiderabit iudex ſi rõne familiaritatis ꝯtracte cũ detenta malefica ſit delata vehementer ſuſpecta vt immediate in quinto mõ incidendi tactũ fuit. tũc opus erit cõſiderare an ipa vehemẽs ſuſpitio in violentã tranſire poſſit. pͦſumit̃ eni ꝙ tranſire poſſit id eſt ꝙ flagitijs detente ipa delata interfuit vbi familiaritatẽ cum ea frequẽter habuit. Eſt ergo ꝓcedendũ iudici iuxta ſextuꝫ modũ ꝓceſſum fidei terminandi. put in vice ſima ſexta q̃ſtione tangit̃. Et ſi querit̃ quid faciet iudex ſi adhuc talis delata ab altera malefica detenta oĩno ꝑſiſtat in negatiua nõ obſtantibus quibuſcũq̨ indicijs aduerſus eaꝫ ꝓductis. Reſpondet̃. Primo iudex debet aduertere ſuꝑ negatiuas reſponſiones an ex vicio ſeu maleficio taciturnitatis ꝓueniant ſiue nõ. et quidẽ vt in primis queſtionib⸫ que ſtione. xv. et. xvi. huius tercie ꝑtis patuit. iudex cognoſcere pt ſi flere et lachꝛymas emittere non valeat. et vbi in queſtionibus quaſi inſenſibilis reddit̃ ita ꝙ ad priſtinas vires faciliter redit tunc quidẽ violenta ſuſpitio aggrauatur ⁊ oĩno nõ eſt libere dimittenda ſed vt in ſexto mõ ſententiandi et ꝓceſſum fidei terminandi patuit ſupꝛa allegato perpetuis carceribus ad penitentiã ꝑagendã deputãda Si vero maleficio taciturnitatis nõ ſit infecta ꝓpter vehemẽtes dolores quos in q̃ſtionibus ſuſtinet vere et realiter cũ tñ alie ex maleficio taciturnitatis quaſi inſenſibiles reddũtur vt dictũ eſt. tunc vltimũ refugium iudex habere põt ſuꝑ canonicã purgationẽ que ſi a ſeculari iudice indicit̃ dicet̃ vulgaris licita. quia nõ de numero illarũ purgationũ vulgariũ de quib⸫. ij. q. iiij. cõſuluiſti. et. c. monomachia. tractat̃. In qua purgatõne ſi defecerit vt reus vel rea iudicabit̃. Septimus modus incidit vbi delatus ipe nõ reperit̃ legitime depꝛehenſus nec ꝓpꝛia cõfeſſione nec facti euidentia nec teſtiũ legitima ꝓductione. ſed tñ reperitur a detenta malefica delatus vel delata. et cũ hoc reperiunt̃ indicia q̃ ipm reddunt ſuſpectũ leuiter vel vehementer vtpote qꝛ ſolummõ habuit magnã familiaritatẽ cũ maleficis tunc tali rõne infamie eſt indicenda canonica purgatio. Iuxta. c. alle. inter ſollicitudines. et rõne ſuſpitionis hereſim abiurare cum pena relapſoꝝ vbi recidiuaret ſi vehementer ſuſpect⁹. vel ſine illa ſi leuiter. et ꝓcedatur vt in ſeptimo mõ ꝓceſſum fidei terminando circa. xxvij. queſtioneꝫ tactum eſt. Octauus modus incidit vbi ſic delatus reperitur cõfeſſus hereſim illam ſed penitẽs et nũq̨ relapſus. Ubi notandũ ꝙ cõſequenter vbi agit̃ de relapſis et nõ relapſis. penitentibus et nõ penitentib⸫. tales diſtinctiones facte ſunt ꝓpter eccleſiaſticos iudices qui de vltimis inferendis ſupplitijs nõ ſe intermittũt. Ideo ciuilis iudex ſuꝑ cõfeſſam ſiue peniteat ſiue nõ. ſiue relapſa fuerit ſiue nõ. per ciuiles et imperiales leges procedere pt vt iuſticia ſuadebit. tantummõ recurſuꝫ ad ipos tredecim modos ſententiandi habere pt. et ſ̃m illos ſe reſoluere vbi aliquod ambiguuꝫ interueniret.

Queſtio. xxxiiij. ſuper modũ ſententiandi maleficã maleficia tollenteꝫ. Inſuper etiam ſuper maleficas obſtetrices et maleficos ſagittarios.

Quintuſdecimus moduſ ꝓceſſum fidei terminãdi et ſententiandi eſt quãdo delatus de heretica prauitate reperitur maleficia nõ inferentẽ ſed tollentem. Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda quia aut vtit̃ remedijs licitis aut illicitis. et ſi quidem licitis nõ vt maleficus ſed vt chꝛiſticola eſt iudicandus. De quibus licitis remedijs ſupꝛa circa principiũ huius tercie partis ad longũ patuit. Si vero illicitis. tunc diſtinguendum. quia aut ſunt illicita ſimpliciter aut ſ̃m quid. ſi ſimpliciter adhuc dupliciter. quia vel nocumento ꝓximi vel ſine nocumẽ tot vtroq̨ tamẽ modo ſemꝑ cum expꝛeſſa demonuꝫ inuocatione. ſi vero illicita ſ̃m quid puta quia abſq̨ expꝛeſſa licet nõ abſq̨ tacita demonũ inuocatõne fiunt. talia iudicant̃ vana potius q̨ illicita nominari a canoniſtis et certis theologis vt ſupꝛa in pꝛima queſtione huius vltime ꝑtis totius operis patuit. Iudex ergo quicũq̨ ſiue eccleſiaſtic⁹ ſiue ciuilis licet pꝛimos et vltimos non habeat reprobare et ſignanter pꝛimos potius cõmendare. et vltimos tolerare ꝓut canoniſte aſſerunt licitũ eſſe vana vanis cõtundere. Illos tamẽ qui cum expꝛeſſa demonũ inuocatõne

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

maleficia auferunt nullo modo tolerare de-
bet precipue illos qui cum nocumento ꝓxi-
mi talia cõmittunt. et dicunt cum nocumen
to ꝓximi practicare quando maleficiũ ita ab
vno aufertur qđ alteri infert. Nec obſtat ſi
illa cui infertur ſit malefica per ſe ſiue non. et
ſiue ſit illa que maleficiũ intulit ſiue nõ. et ſi-
ue ſit homo ſiue quecũ alia creatura. patet
ſup hec oĩa acta ⁊ geſta in prima queſtione ſu
pra allegata. deducta. Sed querit quid faci
et iudex vbi talis aſſerit ſe maleficia tollere ꝑ
licita et nõ illicita remedia. aut quõ poſſit ta-
lia veraciter iudex cognoſcere. Reſpondet ꝙ
citato illo interroget quibus medijs vtatur.
nec tamẽ verbis ſuis ſtandũ erit. ſed eccleſia-
ſticus iudex cui ex officio incumbit diligen-
ter inquirat ſiue per ſe ſiue ꝑ plebanũ aliquẽ
quia ſingulis parrochianis exacte ſub ꝓſti-
to iuramẽto qđ exigere poteſt perquirat qui-
bus remedijs vtatur et ſi quidẽ inuenta fue-
rit ꝓut cõmuniter inueniuntur cum ſupſti-
tioſis remedijs oĩno nõ ſunt ꝓpter horribiles
penas a canonibus inflictas vt inferius pa
tebit tolerande. Et ſi queritur vnde poſſunt
remedia licita ab illicitis diſcerni cum ſemꝑ
aſſerunt ſe quibuſdã orationib⁹ et herbarũ
applicationib⁹ huiuſmodi amouere. Reſpõ-
detur hoc facile foret dummodo diligẽs in-
quiſitio fieret. Nam quia neceſſe habent ſua
ſuperſtitioſa remedia occultare. eo vt nõ re-
prehendant ſeu vt facilius mentes ſimpliciũ
illaqueare valeant. ideo hmõi verbis aut her
barum applicationib⁹ inſiſtunt. tamẽ ex quat
tuor ſuperſtitioſis coꝝ actibus tanq̃ ſortile-
ge et malefice manifeſte reprehendunt. Sũt
enim de occultis diuinantes ⁊ ea que nõ niſi
malorũ ſpirituũ reuelatõne ſcire poſſunt re-
ferantes. Exempli gratia. vbi ꝓ ſanitate ac-
quirẽda frequentant a leſis cauſam leſionis
aut maleficij aperire et manifeſtare ſciunt. vt
ſi rõne altercationis cuꝫ vicina acciderit vel
aliqua ex cauſa alia hoc ipm ꝑfectiſſime no-
ſcunt et indicare frequentantibus ſciũt. Se
cundo vbi ad vnius nocumenti ſeu malefi-
cij curam ſe intromittunt. alterius vero mini
me. prout in dioceſi Spirenſi malefica que-
dam in loco quodam zun hofen nuncupato
exiſtit que licet plures ſanare videat certos
tamẽ minime ſe poſſe curare fatetur. nullã ob
aliam de cauſa niſi vt ab incolis fertur ꝙ ma
leficia talibus illata ſint tam fortiter ab alijs
vt aſſerit maleficis impreſſa et hoc vtiq̃ vir-
tute demonũ qđ illa amouere nõ valeant q2
videlicet demon nõ ſemper demoni cedere ꝑt
aut nõ vult. Tercio vbi ſuꝑ huius maleficia
illata ſingulares exceptiones facere noſcunt
prout in ipa ciuitate ſpirenſi cõtigiſſe noſcit.
dum quedã honeſta perſona maleficiata in
tibijs huiuſmodi diuinatricem ob ſanitatis
gratiã aduocaſſet. illa domũ ingreſſa et eã dũ
intuita fuiſſet taleꝫ exceptionẽ fecit. ſi inquit
ſquamos ⁊ capillos in vulnere nõ habueris
reliqua omnia extrahere potero. cauſam eti
am leſionis aperuit licet ex rure et ad duo mi
liaria aduentaſſet dicens. quia cum vicina al
tercaſti tali die ideo tibi accidit. preter ſqua-
mos etiam et pilos alias q̃ꝫ plures diuerſorũ
generũ res extraxit et ſanitati reſtituit. Quar
to vbi ſuperſtitioſis inſiſtunt aut inſiſtere fa
ciunt ceremonijs. vt ſi ante ſolis ortũ vel alio
determinato tempore ſe frequentari volunt.
dicentes ꝙ infirmitates vltra angariaꝫ illa-
tas ſanare nequeant. aut ꝙ tantummõ duas
aut tres perſonas per annũ ſanare valeant. li
cet nõ ſanando ſed a leſionibus ceſſando ſa-
nare videãtur. Poſſunt et addi q̃ꝫ plures alie
cõſiderationes circa taliũ perſonarũ cõditio
nes quia vt plurimũ retroactis temporibus
male et reprehenſibilis vite fuerũt diffamate
ſeu adultere aut maleficarũ ſuperſtites vnde
ex nulla ſanctitate vite hec gratia ſanitatis a
deo collata. Incidentaliter reducunt ⁊ obſte
trices malefice omnes alias maleficas in fla-
gitijs excedentes. de quibus et in prima ꝑte
operis deductũ eſt. quarũ etiam tantus nu-
merus vt ex earum cõfeſſionibus cõpertũ eſt
ꝙ nõ eſtimatur villula vbi huiuſmodi nõ re
periantur exiſtit. cui periculo vtiq̃ a ꝑſiden-
tibus foret in parte ſuccurrendum vt nõ niſi
iurate obſtetrices a preſidentibus deputarẽ-
tur cum alijs remedijs que in ſecunda parte
operis tacta ſunt. Incidit et de maleficis ſa-
gittarijs in cõtumeliam vtiq̃ chriſtiane reli
gionis tanto periculoſius detegentes q̃to ⁊
ſecuriores habent in terris optimatũ et prin
cipum receptatores fautores et defenſores.
Sed ꝙ omnes tales receptatores fautores
⁊c. omnibus maleficis plerumq̃ in certis ca
ſibus damnabiliores exiſtunt ſic declaratur
Nam talium defenſores a canoniſtis ⁊ theo
logis in duplici genere aſſignantur. Quidã
nanq̃ errorẽ. alij vero perſonã ſunt defendẽ
tes. et hi quidem qui errorẽ damnabiliores
ipſis qui errant exiſtunt cum nõ ſolum here-
tici immo hereſiarchi habendi ſunt. vt patet
xxiiij. q. iij. qui illorum. Et de his defenſori-
bus communiter nõ loquuntur iura eo ꝙ ab
alijs hereticis nõ diſtinguuntur. in quibus
etiam habet locum. c. ad abolendam. §. pre
ſenti. ſepe allega. Quidam alij ſunt qui licet

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

non defendunt errorem defendūt tamen pſo
nam errantē vtpote q̄ reſiſtūt virib⁹ ꝛ potētia
ne tales malefici ſeu quicunqꝫ alij heretici ve
niant ad manus iudicis fidei ad examinan=
dū vel puniendū ꝛ ſimilia. Simili mō etiaꝫ
fautores taliū ſunt in duplici genere. q̄dā nā=
qꝫ ſunt q̄ publica fungunt̄ auctoritate hoc ē
publice pſone vt dñi tempales ſeu etiā ſpūa=
les tpalem iuriſditionē habētes qui etiā fau=
tores eſſe pñt duobus modis. obmittendo ꝛ
cōmittendo. Obmittēdo. ſ. facere ea circa ma
leficos vel ſuſpectos. infamatos vel creden=
tes. receptatores. defenſores ꝛ fautores ad q̄
ex eoꝝ officō obligant̄. cū tamē ab epiſcopis
vel inquiſitorib⁹ vel eoꝝ alteri requirūtur vt=
pote ſi eos nō capiant vel captos non diligē=
ter cuſtodiāt. vel infra diſtrictū ſuū ad locuꝫ
de quo eis mandat̄ nō deducant aut executō
nem promptā de eis nō faciāt ꝛ ſimilia vt pa=
tet in. c. Ut inquiſitionis. in principio. li. vi.
de here. Cōmittēdo aūt vtpote ſi captos hu=
iuſmodi ſine epi aut iudicis eius licentia vel
mandato a carcere liberent vel ꝓceſſum iudi
ciū vel ſententiā eoꝝ directe vel indirecte im=
pediāt vel ſimilia pagunt vt patet. c. allega. vt
officiū. §. ꝓhibemus. Pene taliū in p̄cedenti
bus circa ſecunduꝫ principale huius operis
ꝛ circa finē vbi de maleficis ſagittarijs ꝛ alijs
armoꝝ incantatorib⁹ tactū ē declarate ſunt.
Ad p̄ns ſufficiat ꝙ omēs tales ipſo iure ſunt
excōmunicati ꝛ. xij. magnas penas incurrūt
patet extra de here. excōmunicamus. primo
§. credentes. ꝛ. c. alle. vt inq̄ſitionis. §. ꝓhibe
mus. In qua excōicatione ſi ꝑ annum ꝑſtite
rint animo ꝑtinaci extūc ſunt vt heretici ꝯdē
nandi. vt eo. c. ꝛ. §. alle. Qui vero dicēdi ſunt
receptatores ꝛ an habēdi ſunt vt heretici. Re
ſpondet̄ ꝙ recipiētes hmōi maleficos ſagit=
tarios aut quoſcūqꝫ armoꝝ incantatores ni
gromanticos ſeu maleficos hereticos de qui
bus in toto ope tractatum eſt ſunt in duplici
genere ſicut etiā de eoꝝ defenſorib⁹ ꝛ fautori=
bus tactum eſt. Quidam nanqꝫ ſunt q̄ nō tm̄
ſemel vel bis ſed pluries ꝛ freq̄nter tales ſuſci
piūt. ꝛ iſti ꝓprie ꝛ ſm vim vocabuli dicuntur
receptatores. a receptādo qđ eſt verbū freq̄n=
tatiuū. ꝛ tales receptatores quandoqꝫ ſunt ſi
ne culpa vtpote ſi ignorāter hoc faciūt nec ali
quid vnqꝫ ſiniſtri de eis ſuſpicati ſunt. Ali=
quādo ſunt in culpa vtpote qñ eoruꝫ errores
ſciunt. ꝛ nō ignorant ꝙ eccleſia tales ſemꝑ ꝑ=
ſequitur tāqꝫ crudeliſſimos fidei hoſtes. Et
nihilominus domini terraꝝ eos receptāt. te=
nent. defendūt ꝛ c̄. tales ꝓprie ſunt ꝛ dicuntur
hereticoꝝ receptatores. ꝛ de talib⁹ etiā loquū

tur iura. ꝛ ꝙ ſunt excōmunicati iuxta. c. excō=
municamus. primo. §. credētes. Quidā aūt
non pluries ꝛ frequēter ſed tm̄ ſemel vel bis
huiuſmodi maleficos aut hereticos recepe=
runt ꝛ iſti non videntur proprie dici recepta
tores quia non frequentarunt ſed receptores
quia eos receperunt. ꝛ non receptauerūt. Li=
cet Archidiaconus dicat contrarium in. ca.
quicunqꝫ. ſuper ver. receptatores. de quo ta=
men non eſt magna vis qꝛ non de verbis ſed
de factis curandum eſt. Ponitur tamen diffe
rētia inter receptatores ꝛ receptores. eo ꝙ do
mini terrarum ſemper dicuntur talium rece=
ptatores. vbi ſimplices qui eos expellere nō
habēt nec poſſunt. ꝛ ſi receptores ſunt ſunt ta
men ſine culpa. Ultimo autem de impedito=
ribus officij inquiſitionis epiſcoporum con
tra huiuſmodi maleficos hereticos qui ſunt
ꝛ ſi heretici dicendi ſunt. Ad quod reſponde
tur ꝙ huiuſmodi impeditores ſunt in dupli
ci genere. Quidam nanqꝫ ſunt qui impediūt
directe vt q̄ captos pro hereſis crimine a car=
cere propria temeritate liberant vel proceſſus
inquiſitionis lacerant. teſtes in cauſa fidei ꝓ
eo quia teſtificati ſunt vulnerant. vel ſi domi
nus temporalis ſtatuat ꝙ nullus niſi ipe de
hoc crimine cognoſcat. Aut ꝙ nullus niſi ſi
bi de hoc crimine accuſari poſſit nec teſtifica
ri niſi coram eo ꝛ ſimilia ꝛ iſti impediunt di
recte iuxta notata per Jo. an. in. c. ſtatutum.
ſuper ver. directe. libro. vi. de heret̄. Et qui ꝓ
ceſſum iudicium vel ſententiam in tali cauſa
fidei directe impediunt. vel qui ad hec agen=
da preſtiterint auxilium conſilium vel fauo=
rem. Et tales licet ſunt multum culpabiles.
non tamen ex hoc ſunt heretici iudicandi ni
ſi aliter appareret ꝙ eſſent conſimilibus erro=
ribus maleficoꝝ inuoluti cum pertinaci vo
luntate. ſunt tamen ipſo iure excommunica=
tionis mucrone percuſſi. iuxta. c. Ut inquiſi
tionis. §. prohibemus. ſic ꝙ ſi in illa excom=
municatione ſteterint per annum animo per
tinaci extunc ſunt vt heretici condemnandi.
vt patet. c. ꝛ. §. alleg. Quidam vero ſunt qui
impediūt indirecte vtpote qui ſtatuūt ꝙ nul=
lus portet arma ad capiendum hereticos ni=
ſi de familia domini temporalis ꝛ ſimilia iu=
xta notata per Joan Andr. in. c. ſtatutum. ſu
per verbo indirecte. ꝛ tales ſunt minus cul=
pabiles qꝫ primi. nec ſunt heretici ſed ſunt ex
cōmunicati. Juxta alleg. c. Ut inquiſitōnis.
Et etiā preſtantes ad hoc conſiliū. auxilium
vel fauorē. taliter ꝙ ſi ſteterint in illa excōica=
tione ꝑ annū aīo ꝑtinaci extūc velut heretici
ſunt condemnādi. ꝑ alle. c. ꝛ. §. prohibemus.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Quod ſic eſt intelligendū ꝙ heretici cōdem-
nantur taliter ꝙ ſi volunt redire recipiuntur
ad miſericordiā. errore prius abiurato. alꝰ
vt impenitētes tradunt̄ curie ſeculari. vt pa-
tet p.c. ad abolendam. §. pn̄ti. Epylogando.
malefice obſtetrices ꝓut alie malefice malefi
cia inferentes ſm̄ qualitatē criminū ꝯdemnā
tur et ſententiant̄. et a ſimili malefice malefi-
cia ſuperſtitioſe vt dictū eſt opere diaboli tol
lentes. cum nō dubiū ſit ꝙ ſicut auferre ita ⁊
inferre pn̄t. vnde ⁊ ex quodā pacto taliter ma
lefice ex demonū informatōne conueniūt. vt
he quidē ledere alie vero ſanare debeāt vt ſic
eo facilius mentes ſimpliciū illaqueando ſu
am perfidiā augmentant. Sagittarij vero et
alij armorū incantatores malefici. cum nō ni
ſi ex fauore defenſione receptatōe preſidenti-
um ſuſtentant̄. omnes tales penis ꝓſcriptis
ſubiacent et qui officiales quoſcūꝫ cōtra hu
iuſmodi maleficos aut eoꝝ fautores ⁊c̄. in eo
rum officio impedirēt ſimili mō excōmuni-
cati ſunt. et oībus penis vti fautores ſubia-
cent. verū vbi ſteterint per annū in illa excō-
municatione aīo ꝑtinaci. ſi redire voluerint
abiurant impedimentū et fautoriā et ad mi-
ſericordiā admittunt̄ alias vt impenitentes
heretici tradunt̄ brachio ſeculari. Et vbi nō
ſtent ꝑ annū nihilominꝰ cōtra impeditores
hmōi pt̄ ꝓcedi vt cōtra fautores hereticorū.
ar. c. accuſatus. §. vltimo. Et qđ dictū eſt de
fautoribus defenſoribꝫ receptatoribus et im
peditoribꝫ ſuper maleficos ſagittarioſ ⁊c̄. idē
et per oīa intelligendū eſt erga quaſcūꝫ ma-
leficas aut maleficos hoībus iumentis ⁊ ter
re frugibus varia nocumenta inferentibus.
Verū et ipi malefici quicūꝫ vbi in foro pe-
nitentie ſpiritu contrito et humiliato peccata
deflentes et pure cōfitentes veniā petierint:
ad miſericordiā recipiunt̄. alias vbi innote-
ſcunt cōtra eos ꝓcedere debent q̄bus ex offi-
cio incumbit citando arreſtando capiendo ⁊
ꝓcedendo in oībus iuxta criminū qualitatē
vſꝫ ad ſententiā diffinitiuā incluſiue vt ta-
ctum eſt ſi et inquantū hmōi ꝓſidentes eter-
ne danatōis laqueum ꝓpter excōicationē eis
ab eccleſia inflictā euadere velint.

Queſtio. xxxv. huius vltime partis ſuper
modos ſententiandi maleficos quoſcūꝫ fri
uole aut etiā iuſte appellantes.

Si vero ad appellatōis remediū finali-
ter delatum cōfugere iudex cerneret.
Notandū primo ꝙ hec interdū vali
da atꝫ iuſta. interdū friuola atꝫ nulla decer
nitur. Cum enī in negocijs fidei ſummarie
ſimpliciter et de plano ſit ꝓcedendum vt ex
precedentibꝫ ſepe tactū eſt ex. c. multoꝝ que-
rela. in cle. vbi et appellationis remediū inter
dicitur. Attamen q2 iudices interdū ſponte
ꝓpter negocij arduitatē libēter ipm̄ prorogāt
et dilatant. Ideo aduertere poſſunt ꝙ vbi de
latus ſentiret ſe a iudice realiter ⁊ de facto cō
tra ius et iuſticiā aggrauatū vtpote q2 eum
ad ſe defendendū admittere noluit. vel q2 ſo-
lus ſine cōſilio aliorū vel etiam ſine aſſenſu
epiſcopi vel eius vicarij ꝓnunciauit delatū
queſtionare cum alias ſufficientes probatio
nes ꝓ et cōtra habere potuiſſent et huius ſi-
milia. tunc quidem appellatio foret iuſta. alꝰ
nō. Secundo notandū ꝙ iudex appellatōne
huiuſmodi ſibi ꝓſentata. tunc abſꝫ ꝑturba
tione et motu debet petere copiam appellatio
nis ꝓteſtādo verbo ꝙ nō currat ſibi tempus
et cum ipe delatꝰ tradiderit ſibi copiā appel-
lationis aduertat ꝙ adhuc habꝫ duos dies
ad reſpondendū et poſt hec duos adhuc tri-
ginta ad apoſtolos exhibendum Et licet ſta
tim poſſit reſpondere ⁊ apoſtolos dare iſtos
vel illos vbi ſit multū expertus et peritus. tn̄
vt cautius ꝓcedatur melius eſt aliquē termi
num. x. vel. xx. aut. xxv. dierū eidem ad dan-
dum pariter et recipiendū apoſtolos quales
dare decreuerit aſſignare cum poteſtate ꝓro
gandi. Tercio notandū eſt iudici ꝙ infra tē-
pus iuris ⁊ infra tempus aſſignatū debet di
ligenter attendere et diſcutere cauſas appella
tionis ſeu grauamina allegata. et ſi videt ha
bito bono cōſilio peritorū ꝙ iniuſte et inde-
bite delatū aggrauauit ad ſe defendendū nō
admittendo vel queſtionibus nō debito tem
pore exponendo vel ſimilia adueniente ter-
mino aſſignato corrigat errorem ſuum et re-
ducat ꝓceſſum ad punctum et ſtatum in quo
erat quando defenſiones ille petiuit vel ter-
minum ad interloquendū aſſignauit et ſimi
lia. et tollat grauamen quo ablato procedat
prout ante. quia ꝑ ammotionē grauaminis
appellatio que erat aliqua fit nulla. Iuxta. c.
ceſſante. extra de appella. Sed hic attendat
circumſpectus et prouidus iudex. ꝙ que-
dam ſunt grauamina reparabilia et ſunt illa
de quibus iam dictum eſt. et tunc habent lo-
cum ea que dicta ſunt. Quedam autem ſunt
reparabilia. vtpote ſi delatus fuerit queſtio-
natus realiter et de facto et poſt euadens ap
pellat. Vel ſi Clenodia et aliqua vtilia ſi-
mul cum vaſis et inſtrumentis quibus ma-
lefici vtuntur fuerunt recepti et combuſti

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

et ſimilia que nequeunt reparari nec reuocā
ri et tunc nō habet locum predictus modus
ſcꝫ ꝓceſſum ad ſtatū reducere in quo fuit gra
uamen huius irrogatum. Quarto notandū
iudici eſt ꝙ licet a die reſpōſionis habeat tri-
ginta dies ad apoſtolos exhibendū. iuxta. c.
de appell. et poſſit petenti aſſignare vltimum
diem iuris hoc eſt triceſimū ad apl'os recipi
endū. tn̄ ne videat ꝙ velit vexare delatū et de
vexatōe indebita reddat ſuſpectū. ⁊ ne videat
cōfirmare grauamē ſibi impoſitū ꝓpter qd̓ ex
titit appellatū melius eſt ꝙ aſſignet infra tps
iuris terminū cōpetentem vtpote decimū di
em vel viceſimū et poteſt poſtmodum ſi ex-
pedire voluerit adueniente termino ꝓroga-
re. dicendo ſe fuiſſe alijs negocijs implicatū
vel huiuſmodi. Quinto notandū iudici ꝙ
quando prefigit terminū appellanti et apo-
ſtolos petenti ꝙ nō aſſignet ſolum ad apoſto
los dandum. ſed ad dandum pariter et reci-
piendum quia ſi aſſignaret ad dandum tan-
tum: tunc iudex a quo appellaretur haberet
appellanti mittere. Aſſignabit ergo ei termi-
num. hoc eſt talē diem talis anni ad dandū
eis et recipiendū a iudice apl'os tales quales
dare decreuerit. Sexto notare debet ꝙ in aſ-
ſignatione huius termini: nō dicat reſpondē
do ꝙ dabit apoſtolos negatiuos aut affirma
tiuos: ſed vt plenius deliberare poſſit. dicet ꝙ
exhibebit tales quales tunc decreuerit exhi-
bendos. Attendat etiā ꝙ in aſſignatione hu
ius termini appellāti vt tollatur omnis cau-
tela et aſtutie et malicie appellantis aſſignet
locum in ſpecie diem et horam. vtpote ꝙ aſſi
gnet viceſimū diē auguſti anni p̄ntis et horā
veſperarū et camerā ipſius iudicis in domo
tali talis ciuitatis vel loci ſitam tali appel-
lanti ad dandum et recipiendū apoſtolos ta
les quales decreuerit exhibēdos. Septimo
notat ꝙ ſi decreuit in animo ſuo detinere de
latum crimine requirente et iuſticia exigente
In aſſignatōne termini ponat ꝙ aſſignat ta
lem terminū ad dandum vel recipiendū pſo
naliter apoſtolos ipi appellanti aſſignetqꝫ ta
lem locū eidem appellanti ad dandū eidem
et recipiendum ab eo apoſtolos. de quo ſit in
poteſtate iudicis appellantem libere retinere.
datis tamen prius ſtatim apoſtolis negati-
uis alias nō. Octauo notet iudex ne aliquid
innouet circa appellantem ipm capiendo vel
queſtionando ſeu a carcere liberando. vel a-
lias ab hora qua fuit ſibi appellatio p̄ſentata
vſqꝫ ad horā qua tradidit apoſtolos negati-
uos. Epylogando. Nota ſepe cōtingit ꝙ de

latus quando dubitat ꝙ contra eum feratur
ſententia. quia ꝯſtat ſibi de culpa ſua frequē
ter recurrit ad appellationis remedium vt ſic
ſubterfugiat iudicis ſententiā vnde ab ipſo
appellat et cauſas friuolas aſſignat. vtpote
ꝙ iudex eum captum tenuit et cautioni ido-
nee eum tradere noluit et ſimilia friuola co-
lorata. qua appellatōne iudici p̄ſentata copiā
appellatōis petat. qua habita ſtatim vel poſt
duos dies reſponſione. diē horam ⁊ locū ap
pellanti ad dandum et recipiendū apoſtolos
tales quales decreuerit prefigat. infra termi-
num tamē iuris vtpote. x. xv. xx. vel. xxx. diē
talis menſis. infra quem terminū aſſignatū
iudex copiā appellationis et grauamina ſeu
cauſas ꝓpter quas appellat diligenter diſcu-
tiat et cum bono cōſilio iuriſperitorū delibe-
ret an exhibeat appellanti apoſtolos negati-
uos hoc eſt reſponſiones negatiuas appella-
tionem nō admittendo vel affirmatiuas hoc
eſt reſponſiones affirmatiuas et reuerentia-
les mittendas ad iudicem ad quem appellat
appellationi deferendo. Si eni videat ꝙ cau
ſe appellationis ſunt falſe vel friuole atqꝫ nul
le et ꝙ appellans nō vult niſi iudicium ſub-
terfugere ſeu prorogare det apoſtolos nega-
tiuos ſiue refutatorios. Si autem videat ꝙ
grauamina ſunt vera et iniuſte ſibi illata et
nō ſunt reparabilia vel dubitat ſi eſt ita vel a-
lias fatigatus ꝓpter maliciā appellantis. vult
ſe a tanto onere liberare exhibeat appellāti a-
poſtolos affirmatiuos ſeu reuerentiales. Ad
ueniente igitur appellanti termino aſſignato
ſi iudex nondum formauit apoſtolos ſeu re
ſponſiones vel alias nō eſt diſpoſitus. pem-
ptorie poteſt prorogare ſimul vel ſucceſſiue
vſqꝫ ad. xxx. diem qui eſt vltimus terminus
iuris ad exhibendum apoſtolos aſſignatos.
Si autē formauit et eſt diſpoſitus poteſt ſta
tim dare apoſtolos appellanti. Si igitur de-
creuerit dare apoſtolos negatiuos ſeu refuta
torios adueniente termino peremptorio aſ-
ſignato exhibebit per modum qui ſequitur
in ſcriptis.

Ego. A. dictus iudex reſpondens prefate
interiecte appellationi ſi dici appella-
tio mereatur. dicit ꝙ ipſe iuſte ⁊ ſm̄ ca
nonicas ſanctiones ſeu etiam imperialia ſta
tuta ſeu leges ꝓceſſit et procedere intendit et
a iuris vtriuſqꝫ tramite nō diſceſſit: nec diſce
dere intendit. minuſqꝫ ipm appellantē aggra-
uauit nec aggrauare intendit aut intellexit.
qd̓ patꝫ ꝑ cauſas coloratas allegatas ſingulas
decernēdo. Nō ei grauauit in h̄ ꝙ eū cepit ⁊

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

captum tenuit. quia cū ſit ſibi delatus de tali heretica prauitate et teſtes multos habeat cōtra eum merito ipm tanꝗ̄ conuictum de hereſi. vel ſibi vehementer ſuſpectum captum tenere debuit atqꝫ debet. Nec grauauit eum qꝛ dare ipm noluit cautioni. nam cum crimen hereſis ſit crimen de maioribus et ipe appellans eſſet conuictus et ſtatim in negatiua nequaqꝫ erat. nec eſt cautioni etiā maxime dandus: ſed eſt et erat in carceribus detinendus. Et ſic diſcurrat per alias rationes. Quo facto dicat ſic quare apparet ꝙ ipe iudex debite et iuſte ꝓceſſit et a iuris ſemitis minime deuiauit. minuſqꝫ ipm in aliquo aggrauauit. ſed ipe appellans per cauſas coloratas atqꝫ fictas nititur ſubterfugere iudicium iniuſte et indebite appellando. propter que eius appellatio eſt friuola atqꝫ nulla vtpote a nullo grauamine interiecta peccans in materia et forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferāt nec ſit a iudice deferendū. Ideo dicit ipe iudex ꝙ interiectā appellationē non admittit nec admittere intendit. nec ei defert nec deferre ꝓponit. Et hanc reſponſionē offert dicto tali ſic indebite appellanti ꝓ apoſtolis negatiuis. et mandat inſeri ſtatim immediate poſt appellationē predictā eidem p̄ſentatam. Et ſic tradat notario qui appellationē eidē preſentauit.

Qualibus apoſtolis negatiuis ſic adhibitis appellanti. ſtatim iudex ꝯtinuando ipm ſuum officiū exequatur. mandando eundem capi ſeu detineri. vel ipm arreſtando vel terminū ad cōparendum coraꝫ ſe eidem aſſignando vel aliquod ſimile ꝓpter quod appareat qḋ nō deſinit eſſe iudex. continuabitqꝫ ꝓceſſum ſuum contra appellantem quouſqꝫ a iudice ad quem eſt appellatū ſit ꝓhibitus ne ꝓcedat. Caueat tñ iudex ꝙ nullā nouitatem faciat cōtra appellantē perſonam. nec ipm capiendo nec ſi captus eſt a carcere liberando nec al's ab hora qua fuit ſibi appellatio preſentata. quouſqꝫ apoſtolos ei tradiderit negatiuos. ſed extunc vt predicit̄ poterit ſi iuſticia hoc requirat. quouſqꝫ ſit ꝓhibitus a iudice ad quē fuerat appellatum. et tunc cum ꝓceſſibus clauſis et ſigillatis et cum fide ac tuta cuſtodia idonea cautione ſi oportuerit remittat eum ad iudicē antedictum. Si autem iudex exhibere decreuerit apoſtolos affirmatiuos et reuerentiales aduenienti eidē termino ꝑemptorio aſſignato ad dandum ⁊ recipiendū apoſtolos. Exhibebit per modū qui ſequit̄ in ſcriptis.

V⁊ dictus iudex reſpondendo prefate interiecte appellatōni ſi dici appellatio mereatur. Dicit ꝙ ipſe iuſte et ꝓut debuit in cauſa preſenti proceſſum ⁊ non alias nec dictum aggrauatū ſe appellaſſe aggrauare intendit. quod patet ad allegatas rationes ſingulas diſcurrendo. non enim ipm aggrauauit in hoc ꝙ dicit ⁊c. diſcurrat ꝑ cauſas ſingulas appellationis meliori modo et cum veritate qua poterit reſpondendo. Concludēdo ſic. quare apparet ꝙ ipe iudex dictū appellantem nullatenus aggrauauit nec cauſam dedit eidem appellanti metuens ne ſcdm eius demerita ad iuſticiā ꝓcedatur. ꝓpter qḋ eius appellatio eſt friuola atqꝫ nulla. qꝛ a nullo grauamine interiecta. nec ei eſt iure a iudice deferendū. Verū ꝓpter reuerentiā ſedis apoſtolice ad quā extitit appellatū dicit ipe iudex ꝙ dictā appellationē admittit eiqꝫ defert et deferre intendit. totum preſens negocium ad ſanctiſſimū dñm noſtrum papam et ſanctam ſedem apoſtolicā. remittendo aſſignando eidem appellanti certū tempus ſcꝫ tot menſes ꝓxime ſubſequentes. Infra quos cum ꝓceſſibus clauſis et ſigillatis ſibi ꝑ ipm iudicem tradendis. vel alias data idonea cautione de preſentando ſe in romana curia. vel cū fida et tuta cuſtodia eidem per ipm iudicem exhibenda. habeat ſe in romana curia p̄ſentare dño noſtro pape. Et hanc reſponſionē offert ipe iudex eidem appellanti ꝓ apoſtolis affirmatiuis et mandat eam inſeri immediate poſt interiectaꝫ appellationē eidē preſentatam. Et ſic tradet eam notario qui appellationem eidem preſentauit.

Attendat autē prudens iudex ꝙ mox vt apoſtolos reuerentiales appellanti exhibuit in cauſa illa pro qua ille appellauit ſtatim ipſe deſinit eſſe iudex. Nec pōt amplius de illa cognoſcere niſi ſibi cauſa remiſſa per ſanctiſſimū dñm noſtruꝫ papam quare de cauſa illa ſe amplius nō intromittat niſi mittendo dictum appellantem per modum predictum ad dominū noſtrum papaꝫ aſſignando eidem terminum cōpetentem. vt pote vnius menſis duorum vel trium quatenus interim poſſit ſe ad eundem diſponere ⁊ parare recipiatqꝫ ab eo de comparendo et ſe preſentando in romanam curiam infra eundem terminum aſſignatū idonea cautione. Vel ſi appellans non poteſt illam preſtare. mittatur cum fide et tuta cuſtodia.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

Vel obliget ſe meli⁹ quo poterit qnatenus
ſe infra terminũ aſſignatũ in romanã curiã
pſentabit dño noſtro pape vel per ipm nõ ſta
bit. Si autẽ iudex habet cauſam aliã ac pce
dit cõtra eã in alia cauſa in qua delatus non
appellauit. In ipa illa cã iudex remanet put
ante iudex. Etiã ſi poſt admiſſam appellatio
nem et datis apoſtolis reuerentialib⁹ ipe ap-
pellans accuſat et denunciat iudici de aliis
hereſis criminibus. de quibus nõ agitur in
cauſa p qua appellauit non deſinit eſſe iudex
immo pt p ſe ad informandũ et teſtes exami
nandũ libere put prius. Et finita prima cau
ſa in romana curia vel ad iudicẽ remiſſa põt
pcedere libere in ſecunda. Aduertant aũt iu
dices q pceſſus clauſos et ſigillatos ad ro-
manã curiã mittant iudicibus aſſignatis q
iuſticiã faciant pceſſus meritis actitatis. nec
inquiſitores ibi curent agere cõtra appellan-
tes ſed dimittant eos pdictis ſuis iudicibus
iudicandos. qui iudices ſi inquiſitores no-
lunt facere partẽ cõtra appellantes pcedent
ex officio ad pcurationẽ appellantiũ ſi volue
rint expediri. Aduertãt etiã iudices q ſi ad
appellantiũ inſtantiã citent pſonaliter ⁊ com
pareant. caueant tñ omnino litem nõ iurare.
ſed attendãt pceſſus exhibere et totã cauſam
ad illos reducere et pcurẽt vt citius poterũt
remeare ne ibi tediis miſeriis laborib⁹ et ex-
penſis damnabiliter fatigentur. ſequuntur
nãq damna eccleſie ⁊ heretici cõfortant. et ex
poſt nõ inueniunt iudices tantũ fauorẽ et re
uerentiã nec timent put eorũ preſentia facit.
Item ipi heretici alii quicũq videntes iudi
ces in romana curia fatigari ⁊ detineri erigẽt
ſibi cornua et cõtennent ac malignabunt et
audacius hereſes ſeminabũt. et vbi agit cõtr
eos ſimili mõ appellabũt. Alii etiã iudices e
ficiunt debiliores ad negocia fidei pſequen
dum et ad hereticos extirpandũ metuentes
ne p cõſimiles appellationes tediis ⁊ miſeriis
fatigent et hec oĩa cedent in magnũ preiudi
cium fidei et eccleſie ſancte dei a quibus ſin-
gulis ſponſus ipſius eccleſie eam preſeruare
dignetur.

Sit laus deo. exterminiũ hereſis. pax
viuis. requies eterna defunctis. amen.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

HAB-WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak
Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f-1 /start.htm

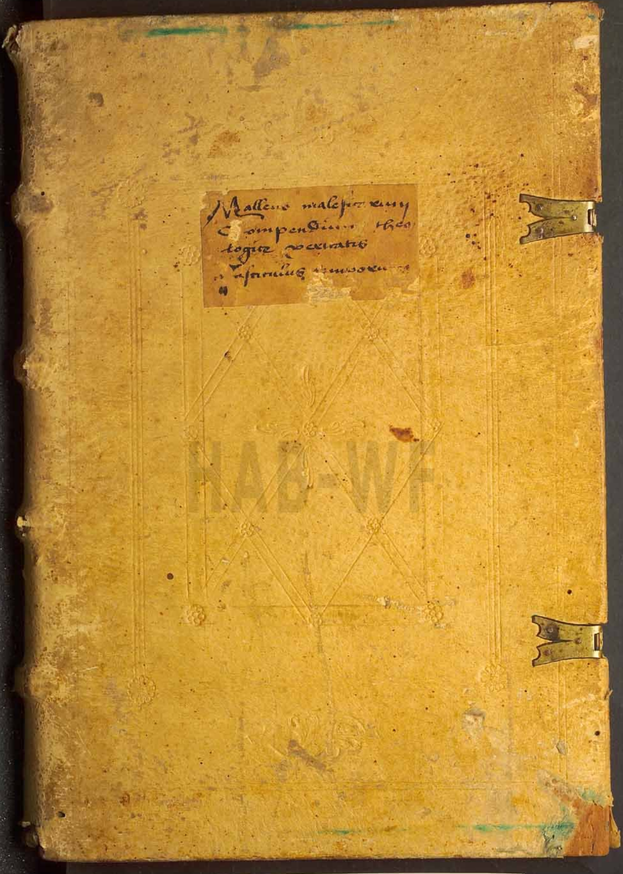

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm

7 B

HAB-WF

Sprenger, Jakob, u. Henricus Institoris :
Malleus maleficarum

[Speyer : Peter Drach, um 1490/91.]
HC 9239 BMC II 498

151 Quod. 2° (1-3)

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm

HAB Wolfenb. ‘el 23
11 715 553
HAB-WF
Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak
Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm

HAB-WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel

Kodak
Gray Scale

0 1 2 3 4

http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm

Nutzungsbedingungen für Online-Angebote der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel

Die Online-Angebote der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek der Herzog August Bibliothek (http://digbib.hab.de) sind urheberrechtlich geschützt und unterliegen Nutzungsrechten. Soweit nicht anders vermerkt, stehen sie unter einer Creative Commons Namensnennung-Weitergabe unter gleichen Bedingungen 3.0 Deutschland Lizenz (CC BY-SA).

Unter diese fallen online frei verfügbare Imagedigitalisate, Strukturdaten, Volltexte, Daten aus Datenbanken (in der über OAI abfragbaren Form), Ton- und Videodokumente sowie aktuelle Publikationen. Bitte beachten Sie, dass für über die Webseiten der Herzog August Bibliothek angebotene Dokumente Dritter andere Rechte gelten können.

Erläuterung

Die Online verfügbaren digitalen Angebote der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek stehen allen Interessierten weltweit frei unter einer CC BY-SA Lizenz zur Nutzung zur Verfügung. Neben den in http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/de/legalcode ausgeführten allgemeinen Einschränkungen ist bei einer Nachnutzung Voraussetzung, dass a) der Urheber in der nachfolgend beschriebene Form genannt ist und dass b) das Angebot unter den gleichen Bedingungen, d.h. vor allem frei und unentgeltlich, erfolgt.

a) Bei der **Namensnennung** (BY) ist Folgendes zu beachten (vgl. CC BY-SA, Abschnitt 4.a und 4.c). In Digitalisaten angebrachte Herkunftsnachweise – typischerweise die Fußleiste - dürfen als Nachweis nicht entfernt werden.[1] Zugleich muss auf der Angebotsseite an geeigneter Stelle, in jedem Fall aber innerhalb der Domain des Angebotes ein Nachweis in der folgenden Form angebracht werden: Sofern ein eigener persistenter Link (PURL, URN, etc.) verwendet wird, muss der persistente Link der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek über, unter oder neben dem eigenen persistenten Link stehen.

Im Druck:

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <[Persistent URL[2]]>

© Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <http://diglib.hab.de/inkunabeln/14-astron/start.htm>

oder

© HAB Wolfenbüttel: 14 Astron. <http://diglib.hab.de/inkunabeln/14-astron/start.htm>

[1] Beigefügte Maßtäbe unterliegen nicht dieser Beschränkung und dürfen entfernt werden.
[2] Zum Zitieren Wolfenbütteler Digitalisate s.: http://diglib.hab.de/?link=033

Im Internet (HTML Quelltext):

© Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <Persistent URL>

oder

© HAB Wolfenbüttel <[Signatur]>

Z.B. Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <14 Astron.

Wenn sich auf der Seite eine zusätzliche Angabe zur Autorin oder Autor eines Beitrages findet, z.B. © [Autorname] ist folgende Form einzuhalten:

Im Druck:

© [Autorname]. Work originally *published by HAB Wolfenbüttel <Persistent URL>*

Im Internet (HTML Quelltext):

© [Autorname]. Work originally published by HAB Wolfenbüttel <Persitent URL oder Signatur>

Z.B © Flemming Schock. Work originally published by HAB Wolfenbüttel < http://diglib.hab.de/edoc/ed000155/start.htm >

b) Bei der Bereitstellung unter **gleichen Bedingungen** ist zu beachten, dass das Werk *frei*, *unentgeltlich* und im Geiste der *Förderung der Kultur und Wissenschaften* zur Verfügung gestellt werden muss. Sofern dies gewährleistet ist, ist auch eine kommerzielle Nutzung, z.B. in der Wikipedia oder einem Open Access, unter CC BY-SA publizierenden wissenschaftlichen Verlag möglich. Nicht unter diese Lizenz fallen typische kommerzielle Produkte wie Verlagszeitschriften, die Nutzer kostenpflichtig erwerben müssen, zugangsbeschränkte Online-Angebote sowie Nutzungsarten, die ausschließlich auf Werbung oder andere nicht-wissenschaftliche Zwecke zielen. Für alle zuletzt genannten Fälle muss eine kostenpflichtige Sondernutzung vereinbart werden.

Nicht frei über die Homepage der Bibliothek verfügbare Angebote unterliegen gesonderten Nutzungsregeln, die von der Auskunft der Bibliothek (auskunft@hab.de) erfragt werden können. Im Übrigen gilt die Benutzungsordnung für Landesbibliotheken und die Gebührenordnung für die Bibliotheken des Landes Niedersachsen in der jeweils gültigen Fassung in Verbindung mit dem Niedersächsischen Verwaltungskostengesetz.

Der Direktor (2013-03-01)